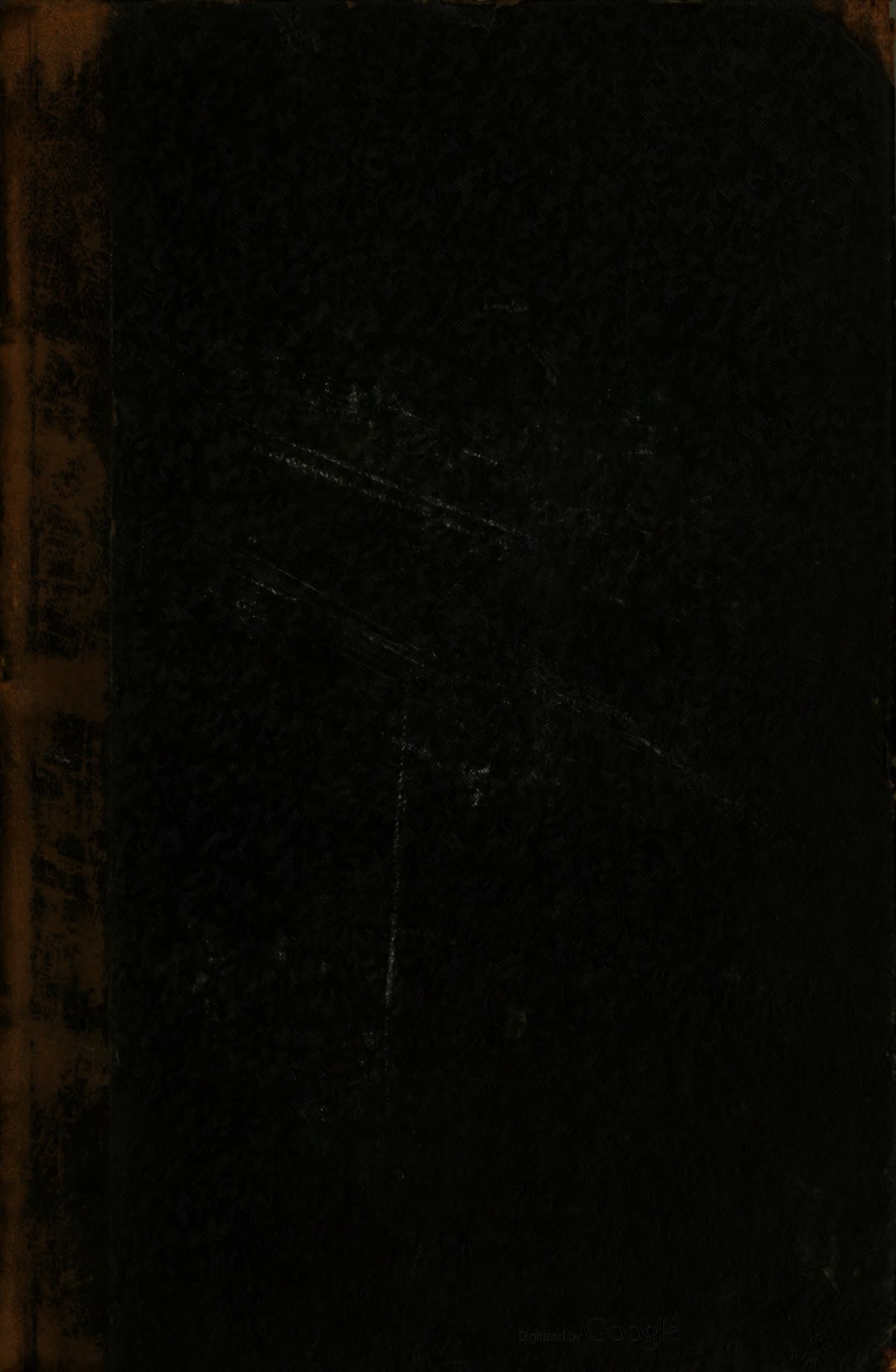
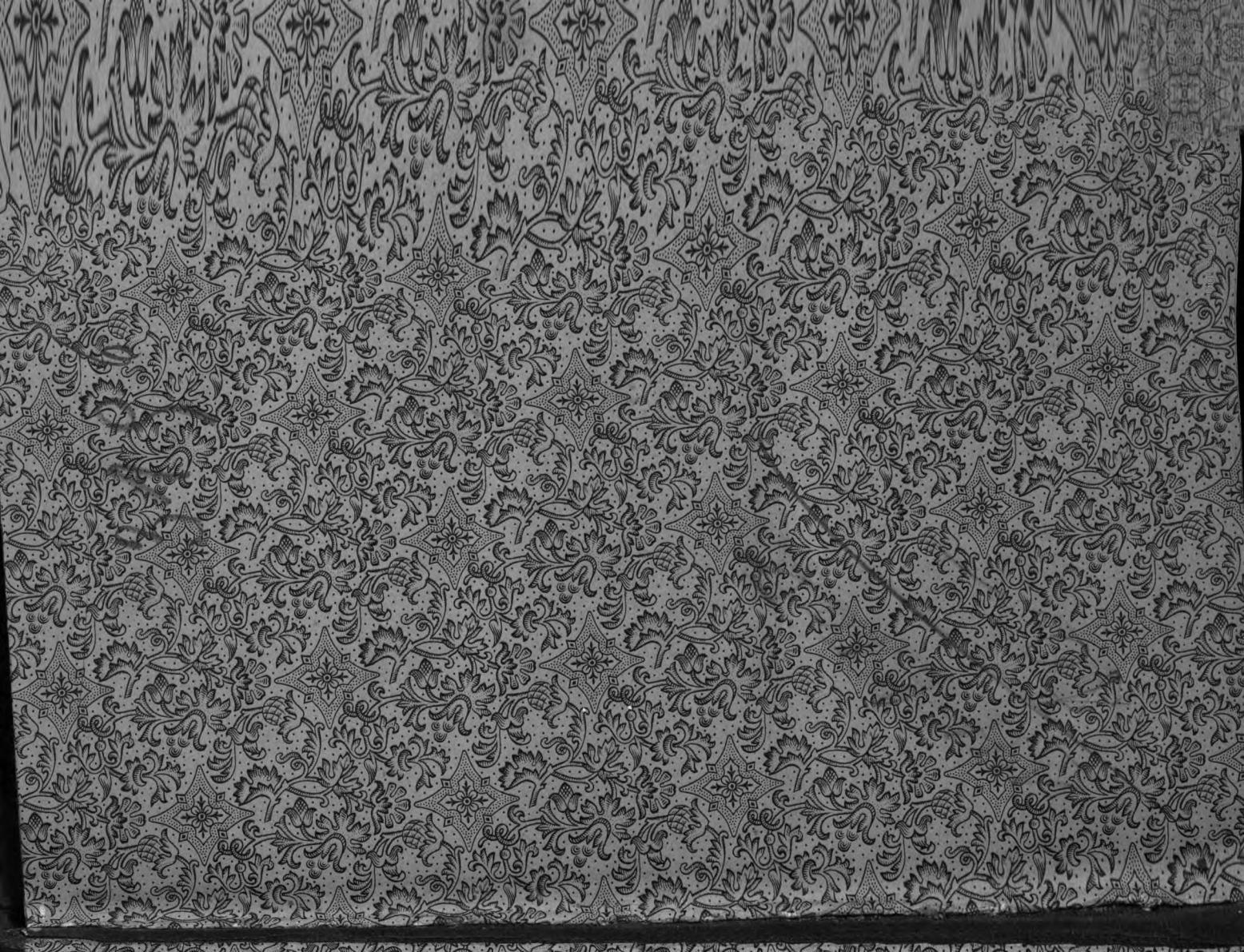

Digitized by Google

THE
UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY

Digitized by Google

C. 3a).

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOVENSTVO,

KTERÝŽ

VYDÁVÁ

PŘISPĚNÍM

MNOHA DUCHOVNÍCH A UČENÝCH MUŽŮ

JAN VALERIAN JIRSÍK;

DOKTORATU V BOHOSLOVÍ KANDIDAT, KANOVNÍK VŽDY VĚRNÉ KAPITOLY A METROPOLITNÍHO CHRÁMU U SV. VÍTA NA HRADĚ PRAZSKÉM, KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÝ KONSISTORNÍ RADA A VEŘEJNÝ PŘÍSEŽNÝ NOTÁR, SPOLUZAKLADATEL DĚDICTVÍ SVATÉHO JANA NEP., OUČINKUJÍCÍ SPOLUOUD NÁRODNÍHO MUSEUM,

atd.

PRVNÍ ROČNÍ BĚH DRUHÉHO DVACÍTILETÍ.

Svazek první.

V Praze.

Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny, řízením synů Bohumila [illegible]

1848.

KNIHOVNA C.S.R. VYŘAZENÁ

BIBLIOTHECA C. SS. R. BÍLSKO.

BIBLIOTHECA C. SS. R. BÍLSKO.

Digitized by Google

an vydáváním takovéhoto Časopisu duchovenstvu československému bránu odevřela do chrámu umění Božího ve vlastním přirozeném jazyku jeho? Kdo jest, tážeme se posléze, ještoby těch velikých obětí vděčen nebyl, kteréž Slavná tato Konsistoř tomuto svému podniknutí jest přinesla, an k mnohým a těžkým svým prácem i tuto ještě nesnadnou dobrovolně sobě přiložila? Dojista uvázala se zde v něco, což upřímných a vroucích díků našich zasluhuje, a čímž sama sobě ten nejkrásnější pomník ušlechtilého, pravě zbožného a osvíceného smýšlení svého vzdělala a postavila. Nesmírnou tu zásluhu, kterouž sobě tím zjednala, toliko ten náležitě posoudí a uzná, kdož zraky svoje obrátí na ty časy, an to blahodějné a však nesnadné dílo na se vzala. Tehdáž to jistě jináče vyhlíželo na vlastenské literarní půdě naší! I nebylo ještě tolik spisovatelů, co jich jest nyní, a nedávno teprv počala se bohoslovná literatura naše v přirozeném jazyku našem křísiti. I neostýcháme se tvrditi, aniž se stydíme to vyznati, neboť neležela ta vina jenom na nás, že vlastně tímto rokem teprv a v tomto Časopise počala se věda bohoslovná jazykem materským pěstovati a vzdělávati. A jak mnoho utěšeného a krásného ovoce vykvetlo z tohoto spasitelného podniknutí! Jak úsilně a chvalitebně pracovalo se v každém odvětví vědy bohoslovné! Jak se čistila, zdobila, obohacovala drahá řeč materská! Jak mnozí tu povstali, a jméno své zvěčnili, jimžto by snad nikdy nebylo napadlo, do řady spisovatelů se postaviti! Jak i mnohý poklad skrytý byl

Digitized by Google

objeven a na světlo vynesen! Jak mnohý, jenž sobě sil a darů svých nebyl' ani povědom, k činnosti a k náležitému jich užívání byl probuzen! A zdali tím vším nerozmnožila se čest a sláva národu našeho? Zdali to vše neprospělo také zvláště k rozmnožení cti veškerého duchovenstva. národního? Zdali konečně mnohý po vzdělání toužící duchovní nenalezl zde v každém oddílu theologického umění hojnost výtečných prací, a sice v jazyku tom, v kterémž sám slovo Boží musí přednášeti, a jehož sám musí dobře mocen býti, nemáli všecka práce jeho apoštolská jalová a neplodná býti, a se vším užitkem se minouti? A hle, toť vše obmejšlela, toho všeho docíliti žádala, a toho všeho skutečně dosáhla Vysoce Důstojná Konsistoř Prazská vydáváním tohoto Časopisu. Požehnané bylo tedy podniknutí její!

U věčné památce zůstanou ale také ti mužové, kteří se pravými tohoto Časopisu pěstouny stali, a důkladnými spisy svými jej obohacovali. Památka slavných jmen jejich nezanikne! Tu hned na úsvitě tohoto Časopisu zastkvěl se nám trojlístek učených mužů, kteříž se společně v redakcí uvázali. Byli jsou to: důstoj. p. p. *Mikoláš Tomek*, *Vojtěch Procházka* a *Ignác Mráz*, jenž jeden rok ouřad tento zastávali. A tu vidíme po boku jejich státi slavné pomocníky, kteří učenými svými listy tento vykvetající Časopis věrně naplňovali, bylitě to: p. p. *Jan Körner*, *Antonín Marek*, *Vojtěch Sedláček*, *Matěj Sychra*, *František Wacek*, *Václav*

Digitized by Google

Wáclavíček, Josef Ziegler, Josef Černý a *František Sláma*, jichžto práce obecného uznání jsou došly, a i od potomstva ještě slušně ceněny budou. Na to léta Páně 1829. odevzdána byla redakcí do jedněch rukou, do rukou to Vysoce Důstojného kanovníka a konsistorního rady pana *Václava Wáclavíčka*,* kterýž nevšední učeností a důmyslností vedl Časopis ten až do roku 1833. velmi zdárně a chvalitebně. Mnoho krásných, zvláště dogmatických prací bylotě za tétéž redakcí podáno, a vysoce Důstojný redaktor tak mnoho tepla a světla v Časopis ten vnesl, že pupen vydal květ. Zde se ponejprv potkáváme s *Vincencem Zahradníkem*, s nejvytrvalejším a nejpilnějším spisovatelem tohoto Časopisu. Konečně léta Páně 1833. převzal redakcí onen horlivý a slovútný muž, kterýž břímě její nejdéle nesl, a jenž Časopisu tomuto všecky síly své obětoval, a co milované dítě jej pěstoval. Slavné jmeno jeho zůstane zajisté též

* Slavný muž ten se brzo na to stal skutečnou radou při veleslavném c. k. řízení zemském. Ještě v tomto vysokém ouřadě vedl za nějaký čas redaktorství tohoto Časopisu, když pak práce jeho pořád víc a víc přibývalo, uznal konečně toho potřebu, složiti se sebe toto redaktorství. Jakého uznání a jaké odplaty všestranné a mnohočetné zásluhy jeho jsou konečně došly, není žádného tajno. Stal se léta Páně 1837. děkanem vždy věrné a vysoce důstojné kapitoly na hradě Prazském, potom přisedícím u veleslavných stavů království Českého, rytířem řádu Leopoldova, a konečně léta Páně 1847. ráčila ho Jeho císařská Milost arcibiskupem Lvovským a primasem království Haličského a skutečným rytířem jmenovati, a spolu ho také tajnou radou svou učiniti. Odejde sice z vlasti, ale památka jeho zůstane na vždy mezi námi, a požehnání naše a ty nejvřelejší modlitby ho budou následovati.

Digitized by Google

v požehnané památce! Jestiť to vysoce Důstojný Pan *Václav Pešina*, kanovník, konsistorní rada a t. č. děkan u sv. Apolináře, jenž 15 let redakcí tohoto Časopisu vedl, a ku konci minulého roku ji se sebe složil, jsa redaktorstvím a ředitelstvím ústavu svatého Jana Nepomuckého a mnohými důležitými pracemi jakož i nad to výše věku poněkud již staršího nesnázemi dosti již a až příliš obtížen. Nevděčni bychom byli, kdybychom neuznali těch velikých zásluh, kteréž sobě tento vysoce Důstojný muž získal o Časopis tento. Tak drahně let mu obětoval všecky síly své, a nikdo nemůž zapříti, že to nebyla vina jeho, pakli v rukou jeho tento Časopis nedospěl k svrchované dokonalosti. Redaktor sám o sobě nemůže všecko, jestli mu jiní slušně nepomáhají, a jestli sám ještě nad to výše zanešín jest jinými pracemi, kteréž mu přednější a důležitější úřad a povolání jeho ukládají. Nezapíráme sice, anobrž vděčně uznáváme, že mnoho výborných spisovatelů až do konce věrně mu pomáhalo, a že se na všech listech tohoto Časopisu potkáváme s mnohými vzácnými jmeny vlasteneckých výtečných spisovatelů našich: nic méně dlužno jest nám též vyznati, že nenabytné ztráty jak pan redaktor tak i jeho Časopis utrpěl, an tak mnozí z přednějších a slavnějších spisovatelů buď pro své větší stáří aneb pro jiné práce, ku kterým ouřad je povolal, znenáhla odstupovali, aneb dokonce smrtí zastoupení se světa scházeli. Takové nenabytné ztráty utrpěl Časopis tento smrtí rozsudného *Černého*, bohatého *Zahradníka* a

Digitized by Google

důmyslného *Slámy*. Zvláště pak faráře *Zahradníka* byl Časopis tento velmi škoden, nebo tato bohatá hlava bylatě mu vždy silnou podporou a ozdobou. Nesnadnou měl tedy úlohu vysoce Důstojný pan redaktor, an tak pomáhajících mu ubývalo a na druhé straně od obecenstva požadování mnohdy až přepiatého přibývalo. Toto vše zde podotknouti káže nám vděčnost i spravedlnost.*

* I sama Vysoce Důstojná Konsistoř uznala veliké zásluhy Vysoce Důstojného pana redaktora, a sice listem svým od 6. Září m. r., kterýž zní takto:

N. E. 4804.

Hochwürdiger Herr!

Als hierseitiger Congremial haben Euer Hochwürden eine lange Reihe von Jahren hindurch die Redaktion der theologischen böhmischen Zeitschrift „Časopis pro katolické duchovenstvo“ zu Handen des gefertigten Consistoriums einer fürsterzbischöflichen Ordinariats – Bestimmung gemäss bereitwilligst geführt.

Das Hochwürdigste fürsterzbischöfliche Ordinariat hat jedoch gegenwärtig für gut befunden, die bisher bestandene behördliche Leitung der die Zeitschrift betreffenden Angelegenheiten für behoben zu erklären, sonach eine andere Massregel diessfalls anzuordnen.

Bei diesen geänderten Verhältnissen zwischen dem gefertigten Consistorium und Euer Hochwürden als Časopis-Redaktor, sieht daher ersteres sich veranlasst, Euer Hochwürden den innigsten Dank für Ihre in obiger Eigenschaft an Tag gelegte so vieljährige, bereitwillige, unermüdliche, erfolgreiche Mitarbeitung mit der Versicherung dienstfreundlich darzubringen: dass Euer Hochwürden diessfalls bewährte Leistungen dem gefertigten Consistorium jederzeit ein Gegenstand lebhafter Erinnerung und dankbarer Anerkennung sein werden.

Vom fürsterzbischöflichen Consistorium.

Prag, am 6. September 1847.

Franz Tippmann,
f. e. Consistorial-Präses.

Josef Rauch,
f. e. Consistorial-Rath.

Digitized by Google

An však to jedno dvacetiletí Časopisu tohoto uplynulo, chtěl *Nejmilostivější a Nejdůstojnější kníže Pán a arcipastýř náš Alois Josef*, (p. t.) zbaviti Vysoce Důstojnou Konsistoř svou nesnadného tohoto břemena, a mně ráčil i redakcí i vydávání tohoto Časopisu milostivě odevzdati a svěřiti. V ohlášení, kteréž jsem již 31. července minulého roku zvláštním listem obecenstvu učinil, vyjádřil jsem se, jak sobě u vydávání téhož Časopisu počínati hodlám. Opakuji i zde, což jsem tam pravil, že se mi dobré vůle nebude zajisté nedostávati, a že snažně pěstovati a vzdělávati budu vyšší vědu bohoslovnou, nic méně že přednější a hlavnější oučel můj bude, bych dal tomuto Časopisu větší praktický směr, a učinil jej všestranně prospěšným a blahodějným. I budu dbáti o to, aby také ta odvětví vědy bohoslovné, která upřímo do života sahají, více vzdělávána byla; aby totiž zpovědnice, kazatelna i škola, jakož vůbec veškeren ouřad a život pastýřský došly v tomto Časopisu svého práva. Zahrne pak v sobě toto tré oddělení:

a) První obsahovati bude: pojednání ze všech částek bohosloví, vychovatelství a ouřadu pastýřského. Zde se pokaždé připojí jedno výtečné kázaní, a hleděti budeme na to, aby bylo příčinou svou neobyčejné, jakož jsou kázaní příležitostná, aneb aby bylo aspoň obsahu důležitého a povedené. Nebudeli žádného kázaní, podáme podařené, úplné rozvrhy.

Digitized by Google

b) Druhé bude obsahovati literaturu. Zde budeme podávati úvahy či posouzení všechněch výtečných kněh pouze československých, kteréž se dotýkají vědy a života duchovního i církevního. Soudíme totiž, že předně literatura československá má míti zde své místo. Za tou příčinou cizojazyčnou literaturu, kteráž bez toho jinde jest umístěna a zastoupena, opomineme. Nic méně připojíme na konci tohoto oddělení „krátkého Oznamovatele“ nejvýtečnějších kněh cizojazyčných, v známost je uvedouce několika slovy aneb poukázáním, kde se obšírné úvahy dočísti lze.

c) Třetí obsahovati bude: Rozličné zprávy ze života církevního a duchovního, důležitá nařízení, návěští, otázky s přislíbenou odměnou tomu, kdožby k nim náležitě odpověděl, listy pastýřské České země se toliko týkající a výtahy z cizích, zajímavé a znamenité příběhy na církev vplyv mající, zprávy o kanonických visitacích, úmrtí a životopisy znamenitých katolíků, zvláště pak zasloužilých osob církevních, atd.

Lonského roku počal vycházeti jeden Časopis, jemuž z celého srdce znik a zdar, a obecné rozšíření i dlouhý život přejeme. Jestiť to „Blahověst,“ kterýž v skutku blahých věcí se stává zvěstovatelem. Radujeme se z toho, že dva máme Časopisy, kteří náboženské naše záležitosti zastávají. I odstup od nás, abychom se snad domejšleli, že by jeden druhému mohl býti na ujmu, aneb že dvou jest až nazbyt! Dva-li časopisové

Digitized by Google

mohou býti nazbyt národu československému, an jiní národové mají jich v hojnosti. Aneb což nekráčí jedenkaždý z nich ve zvláštním a vlastním svém oboru? Nemá-li onen, ač směr jeho jest universalní, zvláště lid obecný, a tento náš výhradně duchovenstvo před očima? Kráčí zajisté jeden i druhý vytknutou a vyměřenou vlastní cestou svou, a nemůž jeden druhému ani spisovatelů ani čtenářů počet tenčiti. Přítomný Časopis pro Vás jest dvojí cti hodní bratří na vinici Páně pracující, a pro Vás se vydává, abyste rostli v poznání umění Božího, a povolání svému lépe dostáli, kteréž, jak Slavná knížecí arcibiskupská Pražská Konsistoř, posílajíc Vám první svazek tohoto Časopisu, již před dvaceti lety k Vám pravila, „*vznešené a svaté*“ jest, an jedenkaždý z Vás co pravý duchovní pastýř povinnen jest, „svatému náboženství nejen vůbec vyučovati, slovo Boží hlásati, jednomukaždému ve svěřené sobě obci co duchovní soudce a ředitel v nejhlubších svědomí tajnostech, co krotitel náruživostí, smírce nepřátelství, těšitel ve zármutku, rádce v potřebě se propůjčovati, ale často i co tlumočník a vysvětlovatel vůle a zákonů vládařských k zachování pořádku, pokoje a štěstí obecného přispívati.“ — Dále se pak vysoce Důstojná Konsistoř na tomže místě takto vyjádřila: „Stojí on (duchovní pastýř) jakýmsi způsobem co prostředník mezi zemskou vládou a poddanými jejími, co prostředník mezi nebem a spasenci jeho, aby nepřestal modliti se za svěřené svoje, učil je cestě dobré a přímé, (1. Král. 12, 23.) aby léčil skrou-

Digitized by Google

šené srdcem, těšil všecky kvílící, (Isai. 61, 1.) pěstoun, vůdce a zprávce svých obcí k časnému i věčnému spasení.“ — A tato slova opakujeme i my při vyjití prvního tohoto svazku druhého dvacetiletí, upřímně Vám je bratří v Kristu kladouce na bratrské srdce Vaše. Či snad není vědecké vzdělávání se u věcech bohoslovného umění svatou povinností jednohokaždého kněze? I jest a zůstane zajisté! Neboť slova starozákonního proroka až posud platnost mají: *„Rtové kněze ostříhati budou umění, a zákona hledati budou z úst jeho.“* (Malach. 2, 7.) Jest ovšem pravda, že nábožnost kněze jest ta nejhojnější studánka, z nížto se prýští požehnání na lid věřící, a kteráž nejourodnější rosou zvlažuje práce pastýřské: a však i umění jest knězi potřebno ku prospěšnému a požehnanému svatého ouřadu zastávání. *„Bud pilen čítání, napomínání a učení,* (1. Tim. 4, 13.) *aby mohl napomínati učením zdravým, a ty, kteříž odpírají, trestati.“* (Tit. 1, 9.) Tato slova i k nám jsou řečena. A v pravdě jako sám s sebou v odpor vchází ten a taký, kdož, maje jiné ku pobožnosti vzbuzovati, není sám pobožného srdce: rovně tak není na svém místě ten, kdož maje jiné osvěcovati, není sám osvícen. Za tou příčinou pravil již jeden svatý sněm: *„Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus vitanda est, qui docendi in populis officium susceperunt.“* (Concil. Tolet.) A zde se již vyznejme, že jsme za ten kratinký čas, který jsme ve školách theologických strávili, nedospěli, aniž dospěti mohli k takové

Digitized by Google

dokonalosti, ku kteréž bychom ničeho více přidávati nemuseli. Krátké toto školní cvičení nemohlo zajisté nic jiného vypůsobiti, než nás toliko seznámiti s nesmírně prostranným oborem věd bohoslovných, a nám cestu ukázati, po které bychom dále pokračovati měli. I nemá také dojista škola jiného oučele, než aby vyučila tomu způsobu, jak se věda bohoslovná vzdělávati a přednášeti má. Tam se tedy toliko základ položil, na kterém se dále stavěti má. Aneb měla-liby snad ona královna všeho umění, svatá Theologie, samojediná zanedbávána býti, an světské vědy den ke dni se rozšiřují a zvelebují? Nezapíráme sice, že zde především sprostá, svatá v Bohu vkořeněná víra jest ten zlatý klíč, kterýž odvírá bránu do chrámu svatosvatého zjevení Božího; než k víře, pokudž lidskému rozumu možno, má přistoupiti i poznání, a to zvláště u kněze, aby mohl učiti cestě dobré a přímé, (1. Král. 12, 23.) a aby mohl pravdy Boží hájiti proti útokům nepřátel, aneb jak svrchu dí Apoštol, aby mohl napomínati učením zdravým, a ty, kteří odpírají, trestati. Z té příčiny také již svatý Anselm pravil: „*Sicut rectus ordo exigit, ut profunda christianae fidei credamus, priusquam ea praesumimus ratione discutere: ita negligentia mihi videtur, si, postquam confirmati sumus in fide, non studeamus, quod credimus, intelligere.*“

Než kam jsme se zabrali? Proč a k čemu ty a takové věci zde rozkládáme? Jeli toho po-

Digitized by Google

třebí, aby se zde o této svaté povinnosti kněžské řeč šířila? Nemluvíme-li k duchovenstvu československému? K duchovenstvu tomu, které povinností svých jest sobě dokonale svědomo, a kteréž od věků a vždy vědeckého vzdělání bedlivo bylo, a svou učeností se vyznamenávalo? Aneb zdali nedalo a nedává posud dosti jasných důkazů o tom, že miluje učení i vědu, že se rádo vzdělává, a že rádo pokračuje na cestě k zdokonalení svému? Nedalo-li též a nedává-li posud dosti zřejmě na jevo, že se též o vzdělání národu svého snaží, a ochotně všeho se chápá, a všecko vší silou podporuje, což k vzdělání jeho zří a směřuje? Není-li to ono duchovenstvo, jenž druhdy dědictví svatého Václava a za těchto našich časů dědictví Svatojanské zřídilo a vzdělalo, a je posud bez přestání obohacuje a zvelebuje? Není-li to ono duchovenstvo, jenž byťby i samo o sobě národní Museum a Matici českou nebylo založilo, přece nejčetnější oběti jim přineslo? Takové duchovenstvo, kteréž vlastní i národu svého vzdělání tak vroucně miluje, a kteréž v každém ohledu k službě svého svatého ouřadu a povolání tak chvalitebně stojí, neníť potřebí, pamatovati na povinnost jeho. Víť ono a zná dobře i potřeby nynějšího času, kterýž velikého umění od kněze požaduje.

A však jak těžko a nesnadno jest mnohému v tomto velepotřebném vzdělání pokračovati? Mnohý pastýř duší prací jest tak zanešín, že mu často nezbývá ani času, maje i církevní modlitbě dosti

Digitized by Google

učiniti, důkladného cos čísti. Kazatelna, zpovědnice, školy, nemocní, posluhování svátostmi, ono ustavičné kancelářování, kteréž se pořád den ke dni množí, a jiné duchovní služby, jakož i starosti o domácí a polní hospodářství všechen téměř čas zajímají. Nic méně zbudeli mu cos času, jak i tu těžko bývá, a zvláště duchovnímu venkovskému, toto vzdělávání ducha jeho! Takových hnihären, jako v městě, venku nestává; knihovny farní a vikariatní i tam, kdež jich jest, jsou nedostatečné, a příjmy jeho obyčejně tak skrovné, že peněz velkou částku na zjednání užitečných a potřebných kněh vynaložiti nemůže. Eihle, taťjest jedna z těch mnohých příčin, kteréž vůbec spisovatelství časopisnému počátek daly! A taťjest také příčina, že Slavná a Vysoce Důstojná Konsistoř Prazská, chtíc všem těm nemilým a velikým potřebám vyhověti, před dvaceti lety tento Časopis zarazila. Chtěla totiž tímto Časopisem v jazyku mateřském vědeckému vzdělání kněžstva československého pomáhati, chtěla co v cizozemských podobných spisech příhodného a vůbec užitečného kde vyšlo, v tomto svém Časopisu jako v jádro sebrati, aby tak nezámožný ale vzdělání svého žádostivý kněz oněch zahraničných, obyčejně drahých, kupovati nemusel. A ten účel má posud Časopis tento. Má za účel, rozmáhati vědecké vzdělání československého kněžstva přirozenou řečí mateřskou; má nesčíslné časopisy cizozemské méně potřebné učiniti; má, co v nich se podává, v jedno sloučiti a jako v jádře podati; má ale také *původními a důkladnými*,

Digitized by Google

duchem *mírnosti a lásky* nadšenými spisy se vzdělavatelným a blahočinným státi. *In omnibus caritas*, toť heslo naše na vždycky, a tím se povždy říditi budeme. A však doufáme, že i toho prvního bohdá dovedeme, že totiž také *původními a důkladnými* spisy budeme moci velebnému duchovenstvu posloužiti, ješto mnozí výteční a učení mužové nám již přispění svoje dobrotivě jsou přislíbili.

Digitized by Google

Pojednání.

O přivlastnění užitků z oběti mše svaté vyplývajících.

Církev obětuje Pána Ježíše Krista v oběti mše svaté Otci nebeskému, a sice skrze kněze, kterýž k tomu netoliko byl zplnomocněn, nobrž kterýž i povinen jest, jakožto služebník Kristův i církevní, oběť tuto konati.

Obětuje pak se tato nejdražší a nejdůstojnější oběť za všecky oudy jak bojující tak i trpící církve. Protož se kněz na začátku mešního kanonu modlí: „*Te igitur, clementissime pater, per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus ac petimus, ut accepta habeas et benedicas haec dona, haec munera, haec sancta sacrificia illibata, inprimis quae tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum.*“ A dále se modlí: „*Ipsis Domine, et omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas, deprecamur.*“ Obyčej pak tento, při mši svaté připomínati sobě, a do modlitby zavírati jak vůbec všecky věrné zde na zemi posud rytěřující tak i duše v očistci, jest tak starý, jako sama církev; nebo již nejstarší svatí Otcové mluví o něm ne jináče, než jako o věci vůbec známé, a všecky i ty nejstarší

Digitized by Google

liturgie dávají mu svědectví. Co tedy jednou svatý Augustin řekl, to i sem směřuje: *„Quod universa tenet ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.“* [1])

A však církev Boží obětuje vůbec i za ty, kteříž se kromě jejího lůna nacházejí. Tak to bylo na počátku, a tak je to až podnes. Platilo totiž povždy za pravidlo, což Apoštol národu napsal: *„Prosím tedy, aby především věcmi dály se prosby, modlitby, žádosti, díkůčinění za všecky lidi: za krále, i za všecky, kteříž jsou v ouřadech vysokých postaveni, abychom pokojný a tichý život vedli, ve vší pobožnosti a čistotě. Nebo to dobré jest a vzácné před Spasitelem naším Bohem, kterýž chce, aby všickni lidé spaseni byli, a k poznání pravdy přišli.“* (1. Tim. 2, 1—4.) Nedokládá sice Apoštol výslovně, by se tyto prosby, modlitby, žádosti a díkůčinění dály při oběti mešní; a však, an svatý Augustin dovozuje, [2]) že Apoštol touto řečí hlavní díly mše svaté vyznačil, není pochybnosti, že skutečně tomu chtěl, by se při mši svaté za všecky lidi prosby, modlitby, žádosti a díkůčinění dály. I v skutku se kněz při oběti mše svaté modlí za všecky lidi, an říká: *„Pro nostra ac totius mundi salute,* a dále an říká modlitbu Páně, jejížto obsah žádného z přímluvy nevylučuje. Na ten cíl a konec obsahuje v sobě mešní kniha také zvláštní mše za vyvrácení roztržek (*missa ad tollendum schisma*), za rozšíření křesťanstva (*missa contra paganos*) a za vyprošení a seslání nebeského pokoje (*missa pro pace*).

Konečně obětuje církev zvláště za některé zejmena. Protož výslovně se kněz oběť konající modlí: *„Una cum famulo tuo papa nostro N., et omnibus ortho-*

[1]) De baptis. contra Donat. l. 4. c. 24. [2]) Epist. 59. ad Paulin. al. 149.

Digitized by Google

doxis atque catholicae et apostolicae fidei cultoribus. — Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N., et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est et nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.“ A dále: *„Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N., qui nos praecesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis.“*

Z toho povstal ve školách obyčej, ovoce a užitky mše svaté děliti na čtvero druhů, a sice: na užitky obecné (*fructus generales*), na užitky zvláštní (*fructus speciales*), na užitky zvláštnější (*fructus specialiores*), a na užitky nejzvláštnější (*fructus specialissimi*). Užitky, kterýchž se ze mše svaté celé církvi Boží dostává, slují *obecní;* užitky, jichžto se kněz obět konající zúčastňuje, slují *nejzvláštnější;* užitky, kteréž docházejí na ty, ješto se zejmena Bohu poroučí, za kteréžto se však mše svatá neobětuje, slovou *zvláštní;* konečně užitky, kterýchž účastenství mají ti, za kteréž se mše svatá obětuje, jmenují se *zvláštnější.* Že knězi dostává se užitků nejzvláštnějších, průvodnoť jest z toho, že nemožno jest, aby ten, ješto se zde modlí a obětuje, nebyl všech těch spasitelných oučinků účasten, a sice v plnější a vrchovatější míře, než ostatní, pokudž to jenom vše činí hodně a v milosti Boží jest postaven.

Již však ono nábožné mínění kněze obětujícího, aby Bůh jedné neb více jmenovaným osobám ráčil ovoce z nejsvětější oběti vyplývající v užitek vlastní obrátiti, nazývá se *přivlastněním* (*fructum missae applicatio*). My obyčejně tomu říkáme: Za někoho mši svatou sloužiti. Příčina toho spočívá na tomto učení. Víra schvaluje modlitbu, kterouž vespolek za sebe činíme, a modlitba taková má Boží zaslíbení, že neplatna nebude. Dále svědčí slovo Boží, že když modlíce se za jiné na někoho zvláště a zejmena zpomínáme a Pánu Bohu po-

Digitized by Google

roučíme, že se i takováto modlitba s užitkem svým nemine. Konečně každý, kdož se modlí, již proto, že se modlí, dobrého cos činí, zjednává sobě zásluhu, a sám sobě prospívá.

Na počátku se při mši svaté všickni ti do modlitby zavírali a Bohu poroučeli, kteříž chléb a víno aneb nějaký jiný dar obětovali, aneb za sebe obětovati dali. Dálo se to takto. Věřící, kteříž nejsvětější svátost přijíti chtěli, obětovali při začátku mše věřících (*missa fidelium*) chléb a víno na oltář. [1]) Jiné dary se ukládaly do chrámové pokladnice, [2]) aneb na stůl obětní, [3]) aneb se uložily v příbytku kněžském. [4]) Za zemřelé a v jejich jmenu obětovali příbuzní a známí v den jejich pohřbu a také v některé jiné dny. [5]) Již ale každý, kdož obětoval, aneb za něhož obětováno bylo, zavřel se s ostatními dobrodinci do modlitby, a jmeno jeho se veřejně četlo. „Prius", tak píše papež Innocenc I., *sunt oblationes commendandae, et tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur.*" [6]) Později vycházelo to pořád víc a víc z obyčeje, obětujících jmena veřejně předčítati: naproti tomu vešlo však v obyčej, mši svatou za ty aneb na úmysl těch sloužiti, kteříž přede mší knězi nějaký dar jsou obětovali. Podobně znenáhla přestávali věřící, obětovati chléb a víno na oltář, až pak posléze místo plodin zemských vůbec obětě peněžité nastaly. Taková oběť ale, kteráž se knězi pod tou výmínkou podává, aby užitky mše svaté aneb dárci tétéž oběti aneb tomu, jehož dárce jmenuje, přivlastnil, to jest, aby za něj anebo na jeho úmysl mši svatou sloužil, jmenuje se mešní stipendium

[1]) Augustin app. serm. 565. Justin. apol. 1. n. 65. [2]) Tertull. apol. c. 39. [3]) Paulin. ep. 37. [4]) Canon. 3. 4. apost.; — Concil. Trull. a. 706. c. 28. 57. [5]) Cypr. ep. 66. — L. de exhort. cast. [6]) ad Dec. c. 2.

Digitized by Google

(*honorarium missae, stipendium missae.*) Tento pak způsob, užitky ze mše svaté vyplývající přivlastňovati dárcům tak řečených stipendií, tak vešel v obyčej, že se nyní každý den užitky mše svaté, *pokudž ostatní povinnosti ouřadu pastýřského nejsou v tom na překážku*, od kněze tomu přivlastňují, kdož ho o to požádal. Takovou překážku mají samostatní pastýřové o všech nedělích a zasvěcených svátcích; neboť v těch dnech není jim dovoleno, aby, byť i zákonní výživy neměli, za stipendium někomu mši svatou přivlastňovali, an jakožto pastýřové svěřených sobě osad povini jsou v těch dnech *ex praecepto divino* zdarma za své osadníky mši svatou sloužiti.[1]) Toliko na ten pád, když jiného některého dne v témdni za své farníky mši svatou obětuje, smí ten beneficiat, kterýž nemá kongruy, ve zvláštních případnostech v neděli aneb ve svátek za stipendium na úmysl dárcův mši svatou sloužiti.[2]) Jeli však beneficiat zavázán, na slavný hod vánoční všecky tři mše v užitek svých osadníků obraceti, není posud rozhodnuto.[3]) Zde tedy rádno, bezpečnější a lepší stránku sobě vyvoliti, a všecky tři za osadníky sloužiti. Mluvíce ale o této povinnosti, která káže mši svatou osadníkům přivlastniti ve dnech nedělních a svátečních, míníme toliko samostatné pastýře, a nikoli jejich pomocníky. Kaplana tedy aneb kooperatora povinnost tato nevíže, by přivlastnil mši svatou v neděli a ve svátek osadníkům té fary, v které pracuje. Povinnost ta neváže ani Expositu, pakli se jednak farář za prvního pastýře osady jeho považuje, a výživu mu poskytuje, jednak zase Exposita se za odvislého pomocníka farářova drží, a pakli konečně farář ty od Exposity opatřované obce sám v těch dnech při mši svaté do modlitby své zavírá. Neboť nikde není

[1]) Innocenc XII. Constit. 24. April. 1699. — Benedict. XIV. Consist. 19. Aug. [2]) Benedict. XIV. Cum semper 19. Aug. 1744. [3]) Benedict. XIV. de sacrif. miss. sect. 2. c. 68.

Digitized by Google

přikázáno, by se jedné a tétéž obci užitky ze dvou mší přivlastňovaly, aneb vlastně za ní dvě mše svaté sloužily.

V příčině stipendií však následující platí pravidla:

1) Stipendium, a nechať je fundační anebo na ruku dané, není mzdou nějakou za mši; nobrž toliko příspěvkem k výživě kněze, na ten cíl a konec poskytnuté, aby se na úmysl dárcův mše svatá sloužila. Za tou příčinou dí svatý Tomáš Aquinský: „*Sacerdos non accipit pecuniam quasi pretium consecrationis eucharistiae, aut missae decantandae; hoc enim esset simoniacum: sed quasi stipendium suae sustentationis.*“ [1]) Přijímáli tedy duchovní, jehož výživa dostatečně jest pojištěna, stipendia: povinen jest, je *ad pias causas* obraceti. [2])

2) Vše, což nějakou zištnost aneb pověrčivost prozrazuje, co nejpřísněji jest zapovědíno. „*Episcopi,*“ dí sněm Tridentský, „*ea omnia prohibere, atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quae vel avaritia, idolorum servitus, vel irreverentia, quae ab impietete vix sejuncta esse potest, vel superstitio, verae pietatis falsa imitatrix, induxit. Atque ut multa paucis comprehendantur, inprimis, quod ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, et quidquid pro missis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliaque hujusmodi, quae a simoniaca labe vel certe a turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant.*“ [3]) Podáváli někdo větší stipendium, než jest obyčejno, může je sice duchovní vziti, žádati ale ho nikoli nesmí. [4]) Stipendia jdoucí do třetí ruky, mají se bez srážky a ztenčení odváděti.

[1]) Q. 2 qu. 100 art. 2. [2]) Benedict. XIV. de synod. dioec. l. 7. c. 2. [3]) Sess. 22. decr. de observ. et evit. in celebr. miss. [4]) S. C. Tr. C. 16. Jan. 1649.

Digitized by Google

Kdoby něčeho z nich pro sebe ponechal, upadá, je-li kněz, v trest suspensí, jeli laik v trest vyobcování. [1]) Může však beneficiat dáti jinému knězi obyčejný honorar, by místo něho sloužil mši fundační, a neobtíží tím svědomí svoje, by třeba výživu měl sebe lepší, pokudž toliko zakladatelem fundační mše nebylo jináče ustanoveno. [2]) Slučovati dvě neb více stipendií v jedno, a jednu toliko na úmysl darců mši svatou sloužiti, jest hříchem; an se tak mínění těch nenaplňuje, ješto jsou je dali. [3]) Požádán-li jest kněz, aby za někoho sloužil mši svatou v nepříležité hodině, aneb na místě vzdáleném, může i smí za touto příčinou většího stipendium žádati. [4]) Máli kněz tolik stipendií, že těch za ně povinovaných mší svatých *infra modicum tempus* odsloužiti nemůže: nesmí nových přijímati, leč s dorozuměním těch, kteří je dáti chtějí, pokudž totiž s tím jsou spokojeni, že je po zapravení těch prvních sloužiti bude. [5]) *Modicum tempus* ale obnáší podlé rozhodnutí svatého sněmu Tridentského (*Congreg. ad 17. Julii 1655.*) jeden měsíc. Podobně beneficiat mající povinnost den co den dle určitého mínění mši fundační sloužiti, a nemoha za nějaký krátký čas pro neduh aneb jinou nějakou velikou překážku této povinnosti své dosti učiniti, není zavázán, opuštěné mše nahražovati, leč by toho byl fundator výslovně požádal a vyhradil. [6]) Lze se totiž nadíti, že fundator sám se v takové případnosti práva svého odříká. Jak dlouho by ale taková překážka trvati směla, není rozhodnuto. Někteří míní osm, deset aneb patnáct dní: jiní měsíc až i dva. Napřed již applikovati podlé úmyslu toho,

[1]) Benedict. XIV. „Quanta cura“ 30. Jan. 1741. [2]) S. C. Tr. C. 22. Sept. 1625. [3]) Urban. VIII. Cum saepe 21. Junii 1625. — Alexander VII. 24 Sept. 1665. [4]) Quart. append. qu. 4. p. 1. diff. 4.; Schram §. 1028. [5]) S. C. Tr. C. 22. Sept. 1625. [6]) Tamburin. de sacrif. miss. l. 3. c. 5. §. 1. — Quart. app. qu. 4. p. 2. difficult. 3; Schram §. 1032.

Digitized by Google

ještoby první přinesl stipendium, jest zapovědíno. [1]) Beneficiat, kterýž povinen jest, každodenně sloužiti za fundatora, smí sice někdy, ku příkladu v témdni jednou, [2]) za velmi důležitou příčinou slouženi mše svaté opustiti; a však nesmí vzíti stipendium na takový den, v který by mu dovoleno bylo, za fundatora svého nesloužiti. [3]) Toliko na slavný hod vánoční stojí mu na vůli, při druhé a třetí mši dle líbosti applikovati. [4]) Dovoleno jest mu tolikéž, několikrát do roka (asi šestkráte) za sebe aneb za někoho ze svých přátel sloužiti. [5])

3) Dáli někdo knězi stipendium s tím výslovným vyjádřením, by toliko při mši svaté naň pamatoval, není povinen, zaň mši svatou sloužiti, a může dle líbosti mši buď toliko jemu samotnému, aneb jemu a spolu také někomu jinému ještě v užitek obrátiti. [6]) Pakli ale se to výslovné vyjádření nestalo, vždy se má mše svatá na úmysl dárcův sloužiti, an k pravdě podobno jest, že za tou toliko příčinou stipendium dáno bylo.

4) Je-li počet stipendií a fundačních mší svatých příliš veliký, a vyplývající z nich honorar příliš malý, a potřeba-li káže, je sloučiti, zmírniti a jináče s nimi naložiti, mají biskupové právo, ustanoviti a nařídíti, což ke cti Boží slouží. [7])

Již ale nastává otázka, kdo může za sebe dát applikovati? Užitky z oběti mše svaté vyplývající mohou tolíko těm býti přivlastněny, kteříž se aneb ve viditelné a posud bojující církvi nacházejí, aneb v ní v Pánu zesnuli. Obraťme zraky svoje na dřevnější časy, a vizme, jak to tehdáž bývalo, dokud se ještě oběti chleba a vína a jiných požitků zemských dály. Na počátku se

[1]) S. C. Tr. C. 14. Dec. 1680. [2]) Reiffenstuel theol. moral tract. 14. dist. 5. qu. 8. [3]) S. C. Tr. C. 18. 1683. [4]) Benedict. de sacrif. missae sect. 2. c. 68. [5]) Quart. app. qu. 4. p. 2. diff. 3. [6]) S. C. Tr. 31. Jan. 1682. — Merat. p. 3. in fine. [7]) Concil. Trid. sess. 25. de reform c. 4.

Digitized by Google

to za čestné právo pokládalo, smít obětovati. Z té příčiny píše svatý Irenéus v ta slova: „*Is, qui offert, glorificatur ipse in eo, quod offert, si acceptetur munus ejus.*“ [1]) Hříšníci, a třeba kající, neměli toho práva; [2]) podobně nesměli obětovati ti, ještо se již po oné částce mše svaté vzdáliti musili, kteráž sloula „missa catechumenorum.“ I za mrtvé se oběti nepřijímaly, leč byli v církewním obcování zemřeli. [3]) A to vše se velmi přísně zachovávalo. Z toho již vysvitá, že tím méně dovoleno bylo, oběti přijímati od těch aneb za ty, kteříž byli vyobcováni.

Za nynějších časů, an stipendia na místo oněch při mši svaté ondy činěných obětí w obyčej jsou přišla, platí příčinou těch osob, od kterých aneb za které se stipendia přijímati smějí, totéž pravidlo, kteréhož se jindy se strany obětí při mši svaté činěných užívalo. Odtud to, že není dovoleno, od zjevně a vůbec známého nekajícího hříšníka obětované stipendium přijmouti. Sem aspoň poněkud směřují slova svatého biskupa Karla Boromejského, kteráž zní takto: „*Ab iis oblationes ne accipiantur, ... qui inter se iniquo animo dessidentes inimicitias exercent, qui usurarii, meretrices, sacrilegi, raptores, quive alio nomine publice notorieque criminosi sunt.*“ [4]) Mluví zde totiž svatý biskup o obětích, které se při mši svaté činívaly, poněvadž ale stipendia za nynějších časů jsou to, což jindy bývaly jsou tyto oběti, dobře se i na ně vztahují slova jeho. Podobně an se nemá ovoce mše svaté přivlastňovati vyobcovaným: nemá a nesmí se též od nich anebo za ně stipendium přijímati. Dále nebuď také stipendium od protestanta, aneb za něho poskytované, přijímáno, a to tím méně, jelikož v nejsvětější oběť tuto nevěří. Slušno

[1]) Ad. haer. l. 4. c. 34. al. 18. [2]) Concil. Nicen. can. 11. [3]) Augustin. serm. 172. al. 32 de verb. ap. [4]) Concil. Mediol. a. 1576. p. 2. tit. 15.

Digitized by Google

zajisté jest i náležito, aby touto přísností jednak pravý a věrný křesťan nabyl přesvědčení, že utěšená jesti to věc, býti viditelným oudem církve Kristovy, jednak zase aby zjevný nekající hříšník a vyobcovanec spasitelnou byl naplněn bázní a ku pokání probuzen, a nejposléze aby se protestant aspoň přesvědčil, že katolický kněz není zisku žádostiv.

Z toho již následuje také, jak by se měl pastýř duší zachovati, jsa od protestanta požádán, by za zemřelého protestanta mši sloužil. Takové požadování se v skutku činíwá někdy v těch krajinách, kde není protestantského duchovního, a neděje se tak z uctivosti k této nejsvětější oběti, jako spíše z jakési marnivosti, aby totiž pohřbu všecka možná sláva se stala, a zemřelý byl co nejvíce oslaven. Poněvadž však nechtěl se až do svého posledního okamžení státi oudem církve katolické, a zamítal ty drahé poklady, kteréž se z ní na věřící prýští, tou příčinou nemohou se mu po smrti přivlastniti užitky z té oběti vyplývající, kterou vždy měl v nenávisti. A jednání takové nebočí nikoli proti lásce. Církev zajisté milující jest matkou, a dokazuje toho tím, že každou mši obětuje za veškeren svět a za všecky duše v očistci se zdržující. Více se od ní zajisté žádati nemůže. Aneb jakým právem by měly užitky z té nejsvětější oběti vyplývající přivlastněny býti tomu, jenž netoliko tu předrahou oběť upíral, anobrž i za cos lehkého a pověrčivého jest pokládal? — Pakli by se ale stalo, že by při pohřbu protestanta *katolík* žádal duchovního pastýře, by sloužil mši svatou za duše v očistci, může ovšem kněz bez rozpaků prosbě této učiniti dosti. Toliko potřebí jest, by se shromážděným věřícím v známost uvedlo, předně kdo mši svatou sloužiti dal, a za druhé za koho se slouží. Že by pak tím nejlépe vyhověti se dalo té svrchu řečené žádosti, kteréž jinak vyplniti nelze, nepotřebuje býti připamatováno.

Digitized by Google

Nejposléze sluší ještě pozorovati, že v příčině mešních stipendií nic není nenáležitého, a sice ani se strany toho, kterýž je přijímá, ani se strany onoho, kterýž jich uděluje. Patřímeli na kněze, nemůž zajisté v tom býti cos neslušného, an jakožto služebník oltáře a pastýř obce tyto dary k užitku a výživě své obracuje; neboť udělují mu jich ti, jimžto duchovní služby prokazuje, a na něžto co na dobrodince své při oběti mše svaté zvláště a zejmena pamatuje. Tak jako pravda pravdoucí jest: *„Gratis accepistis gratis date“* (Mat. 10, 8.): rovně tak nezvratná a neklamná to pravda Boží jest, že dělník hoden jest mzdy své (Luk. 10, 7.), a že služebník oltáře z oltáře živ býti smí. (1. Kor. 9, 13.) Patřímeli ale na toho, ješto stipendium podává, i tu nevidíme nic nenáležitého; anobrž právě tím objevuje takovýto dárce mysl nábožnou, a činí dobrý skutek, kterýž jako každý jiný dobrý skutek bez odměny nezůstane. Ovšem nedá se zapříti, že v příčině této věci mnohdy se děje leccos, což se zcela schvalovati nemůže. Než ale která svatá věc jest na světě, jíž by se nebylo nikdy zle užívalo? Odstraňme, což příčinu zavdává k zlému užívání: co však dobré jest, toho tím spíše ponechme, an v skutku až posud mnoho jest pastýřů, jichžto výživa velmi skrovná jest. Kdyby posud stávalo těch obětí, kteréž za dřevnějších časů při mši svaté v obyčeji jsou byly, měloby ovšem duchovenstvo něco na přilepšenou; poněvadž však v tomže způsobu jich více nestává, a nemožno jest, je zase do obyčeje uvesti, za vděk se vzíti musí tím, což posud jest, by i disciplina předešlých starých časů v příčině té lepší byla a přiměřenější.

Digitized by Google

O modlitbě.

Jestiť to truchlivá a záhubná vada nynějšího věku téměř vůbec se jevící, a jako rak se rozlézající, že duch pobožnosti u přirovnání k uplynulým věkům náramně a jako vůčihledě hyne, a v srdcích lidských vymírá. Kdo před 40 — 50 lety slýchal nábožné starce vypravovati, jaká roznícenost, jaká horlivost tehdáž za dnů mladosti jejich v chrámích při službách božích, a při veřejných pobožnostech u osob i vznešeného i prostého stavu se projevovala, — a nyní s bolestí znamená, že pomíjí, což bývávalo, že jej nyní mrzí, což těšívalo, tenť zajisté boleštně vzdychne, že v této stránce časové se zhoršili. Co se za časů našich předků pro úctu Boží a pro spasení lidské tak horlivě konávalo, to je skryto před očima nynějšího věku, jenž v hrdosti své takové věci pobožnůstkářstvím a svatouškováním nazývá, sám pak se vzdělaným a osvíceným býti vychloubá. Byli jsou dnové, an knížecí, hraběcí, a jiné i v těch nejvyšších zemských důstojenstvích postavené osoby častěji v roce k svátosti pokání a k svátosti oltářní přistupovaly, při službách božích příkladnou pobožností z modlitební knihy se modlívali, při veřejných processích o růženci se modliti nehanbily, křižovou cestu každý pátek postní odkrytou hlavou konávaly, a v ostříhání církevních postů větší svědomitost na sobě jevily, než nyní mnohý, kterýž robotníkům rozkazuje. Mám v knihovně své spis ve dvou silných dílech, kterýž všecky mše svaté na celý rok církevní z missálu našeho latinského do německého přeložené s připojenými životopisy svatých na každý den, a výklady na všecky epištoly a evangelia obsahuje. A kdo byl ten, ještoto tuto velikou

Digitized by Google

práci podnikl? — V čele té knihy je obraz slovútného překladatele, a dole nápis jeho:

Franciscus Antonius S. R. J. Comes de Spork. D. s in Lyssa, Gradlitz et Konojedt. S. C. M. act. intimus.

Consiliarius, Camerarius, et Regius Locumtenens.

Tolikeré a tak důležité míti práce zemské den co den, a přece dílo tak prostranné započíti, a v něm setrvati až do ukončení, toť zajisté důkazem jest nábožného ducha jeho.

A což mám říci o těch krásných bratrstvech, v nichžto se duch lidský k pobožnosti rozněcoval, a v jichžto knihách i císařské, knížecí a jiné slavným rodem se skvějící osoby jakožto oudové zaznamenány byly. Tak ku příkladu císař Ferdinand II. neměl za to, žeby se to nesrovnávalo s jeho důstojností císařskou, an se byl oudem každého téměř bratrstva Mariánského v Rakousích, v Čechách, v Uhřích a v Štýrsku stal. Lhostejný a nepříznivý duch minulého věku zrušil tyto nábožné ústavy, ješto byly pěkné ozdoby a silné podpory církve katolické, a patrným svědectvím dobrého a nábožného ducha.

Než podobá se, že lid křesťanský opět hledá hojnějších podnětů k modlení, a protož opět začínají utěšeně rozkwetati rozličné pobožnosti ku př. k uctění nejsvětějších srdcí Pána Ježíše a blahoslavené panny Marie, sv. růžence, k bolestné rodičce Boží, k sv. Aloisiovi, atd. I jestiť to věc přežádoucí, aby tito malí potůčkové v širokou řeku vzrostli, kterážby, jako Nil v Egyptě, z břehů svých vystupovala, a vypráhlou půdu vlažných, víry prázdných, v lásce ustydlých a od Boha odloučených srdcí obvlažila a zúrodnila.

Vy, posvátní v Kristu bratří! sami často kazatelského jazyka svého povýšujete, a podlé své povinnosti svět z vlažnosti trescete a nemodlenců káráte, zname-

Digitized by Google

najíce, že *jsou dnové zlí* (Efez. 5, 16.), protože se *nepravost rozmnožila, láska pak mnohých ustydla* (Mat. 42, 12.): a přece žel budiž Bohu! vší horlivostí svou málo působíte, ještě dnové lepšími se nestávají, nepravost se nemenší, ustydlá láska se nerozněcuje, a chuť k modlení neroste.

Zatím *soud pravý suďme* (Zach. 7, 9.), a zpytujme, jsmeli sami od té všeobecné vady, nynější totiž vlažnosti v modlení čisti, jsouli srdce naše rozpálena pobožností k Bohu, bez něhož práce naše zůstávají neužitečné. Odstup od nás, abychom se opovážili, veškeren ctihodný stav kněžský z nemodlenství stíhati a kárati; byloťby to tak nepravdivé, jako kdyby se pro Jidáše všickni Apoštolové obviňovali. Nicméně smutná pravda že v tom tak jest, hojném počtu nábožných kněží Páně jsou i tací — Bůh je zná — kteří, an lid bozským pravdám učí a k modlení vzbuzují, sami sebe od modlení vyjímají. O neníliž to vlažnost pláče Jeremiášova hodná! a nemůželi církev svatá ono žalostné vzdychání v pašijovém témdni: *Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum* — na tyto vlažné oudy kněžstva Kristova obrátiti? —

Nejsme povoláni, skoumati ty kalné prameny, z nichžto se tato pro slávu Boží, prospěch církve a vlastní spasení nevyslovně škodlivá vlažnost v modlení na posvatné služebníky církevní vylévá. Možno, že zárodek té nedbalosti leží již v jejich mladosti, že jich netáhl příklad rodičů k modlení, a dle slov Páně *nemůže zlý strom ovoce dobrého vydávati.* (Mat. 7, 18.) Později, v studiích, se nenapravilo, což domácím vychováním bylo zanedbáno; ano, žel budiž Bohu, se snad ještě více pokazilo. Snadby se ale žalostná tvář církve katolické brzy vyjasnila, kdybychom my, jenžto jsme *světlo světa* a *sůl země* nazváni, a skrze svátost svěcení kněžstva k dokonalejšímu životu povoláni, modlení byli dbalejší,

Digitized by Google

vědouce, že *pobožnost ke všemu jest užitečná, majíc zaslíbení i nynějšího blahoslaveného života i budoucího.* (1. Tim. 4, 8.) Zvláště pak by u žalostné věci té mnoho prospělo, kdyby se ti, jenž se k vzdělávání vinice Páně připravují, v pravé, *všeho farizejství prázdné* pobožnosti pilně cvičili, a s duchem pobožných mužů, sv. Augustina, Františka Serafinského, Salesia, Anselma, Václava, Jana Nepomuckého, Aloisia, Alfonsa Liguoriánského a jiných takových pilných modlitelů se vší pečlivostí se seznámili. Kýž by jim vždy na mysli tanul jakožto vzor pobožnosti onen veleslovútný jinoch, kterýž připravovav se k stavu knězskému, ponížený list učinil *Jiřímu Stobeovi z Palmaburgo*, biskupu Lovantskému, v němž ho uctivě prosil o naučení, jakby se kněz s prospěchem breviář modliti měl. Jinoch ten byl, Leopold, c. k. princ Rakouský. Škoda, že list ten nikdež se nenalezá, aby se kandidátům ouřadu knězského k vzdělání čítal. Než bohomyslná odpověd svrchu jmenovaného biskupa dochována jest potomstvu, kterou zajisté každý duchovní, *mající ducha modlitby*, s útěchou vnitřní a k svému naučení čísti bude. Zní pak takto:

„Nejosvícenější arcivévodo!

Pomilování a následování hodná jest žádost Vaše, kterouž na mne ve Svém vzácném dopisu skládáte; nebo z ni zjevně vysvitá, že již v mladosti své na modlení církevních hodinek bedlivě pamatujete. Abych tuto snažnou touhu Vaši upokojil, především Vám na pamět uvádím, že ačkoliv všickni, kteříž jsou Kristovi, k modlení jsou zavázáni, nejvíce však stav duchovní ze zvláštních důkladných a všeho uvážení hodných příčin má pilen být modlitby, protože oudy jeho mimo všeobecného rozkazu Božího i ten zvláštní víže, aby *sedmrát za den* Bohu chválu vzdávali.

Církev katolická, tato nejvýbornější učitelkyně

Digitized by Google

v modlení, nazývá toto sedmeronásobné chválení Boha *sedmero kanonických hodinek.* Tento od naších praotců zděděný způsob modlení až do dnešního dne se zachovává *ode všech, kteří moudrosti hledají,* aby totiž rozkaz Kristův: *Potřebí jest vždycky se modliti a nikdý oblevovati,* veskrz byl naplněn. Odtud tedy již lze poznati, že ustavičné modlení osobám duchovním velmi je spasitelné, Bohu příjemné a každému nejvýš potřebné. Aby ale i hojného užitku přineslo, sluší při vykonávání jeho zření míti na *čas;* a na *věci,* za kteréž prositi máme.

K modlení duchovních hodinek ten *čas* budiž vyvolen, kterýž jmena jejich okazují, totiž: *k jitřní, k chválám,* k hodinám: *první, třetí, šesté, deváté, k nešporám, ku kompletě,* lečbychom se tomu myšlení podati chtěli, že církev tato jmena bez podstatné příčiny vyvolila. Ale tato moudrá matka jest duchem Božím vedena, a tudy cokoliv činí a přikazuje, vždy dobrý ohled má, aby blaho všech vesměs, i jednotlivých dítek svých zvláště rozmnožila.

Není mně sice tajno, že ono rozdělení modlení v určitých hodinách se co nevyhnutelně potřebné neokazuje, a že proto se od mnohých zavrhuje; ale činí to nepravě. Vy, nejosvícenější kníže! uposlechněte rady mé, a nikdý se bez příčiny velmi podstatné od času církví k modlení stanoveného neuchylujte. Přineseť Vám to užitek hojný. Nejprv jste-li v hříších postaven, ku kterým vás křehkost a tělesné žádosti vaše ponoukají, spasitelné Vám to bude, když tak na svou věrnost Bohu povinovanou budete upamatován. Nacházíte-li se v blízké příležitosti k hříchu, vyhněte se jí, k modlení jsa volán. Jsteli nevinný a bez hříchu v milosti Boží se tak zachováte, a Bohu jako věnec samých chval a díků uvíjete, protože modlení od úst Vaších neodstoupí. Patřte, jak veliké užitky nese modlení na jisté vyměřené hodiny rozdělené! — Potom rozpomeňte se na řeč Páně,

Digitized by Google

vedlé kteréž onen hospodář v jistých hodinách vycházel najímat dělníky, aby jim mzdy udělil. Podobně i Vy v předepsaných hodinách svou úlohu církevních modliteb konejte, aby vás Pán, když přijde, nalezl bdícího a připraveného, by Vás do věčných stanů přijal.

Týkaje se *věcí*, za kteréž se máme modliti, radím Vám, abyste si vždy jistý cíl svého modlení vytknul; nebo praví Pán: *Budete-li zač prositi Otce mého ve jmenu mém, dáť vám.* V ohledu tomto následující způsob zachovávám. Jitřním a chválami velebím Boha pro jeho přepodivné skutky stvoření a vykoupení. Hodinu první věnuji na vyprošení milosti s hůry, aby svrchovaný Pán všecko mé jednání celého dne k posvěcení mému zpravovati ráčil. Při hodině třetí modlím se k Bohu za odpuštění hříchů. Do hodiny šesté zavírám modlitbu o ty cnosti, kterýchž mi jest nejvíce potřebí. V hodinu devátou Boha pokorně prosím za všecky duchovní i tělesné potřeby své. Při nešporách obětuji mu sebe, a vše, což jest mého; a konečně při komplétě připomínám si všecky dary a milosti mně udělené, a pobožné za ně díky vzdávám. Často i sobě při modlení těch duchovních hodinek i sedmero darů Ducha svatého a spolu sedmero hlavních hříchů oným darům na odpor jsoucích na paměť uvádím, Boha co nejúpěnlivěji prose, aby tyto hříchy ze srdce mého vyňal, ty dary pak stále do duše mé vléval.

Tytoť tedy jsou způsoby, kterýchž při modlení církevním každého dne užívám, kteřížto, ačkoliv nejsou nevyhnutelně potřebni, přece dle zdání mého jsou způsobni k vzdělání a povýšení ducha našeho k Bohu. Toto pak vězte, *že způsobu toho při modlení netoliko pro sebe, nýbrž i pro bližní své a pro veškerou církev boží užívám;* nebo nejsem tak pošetilý, abych modlitbu, která, co do vnitřní povahy a moci své, blahoplodné účinky své na tak mnoho stran vylévá, jen jako

Digitized by Google

v sebe samého zavíral, jen k vlastnímu prospěchu ji konal. — Odstup to, ano já Boha prosím, aby všecky mé nábožné žádosti a prosby a modlitby jako nějaké rozkošné a úrodné potůčky i na bližní mé k spáse jejich rozváděl.

Nyní tedy, nejosvícenější kníže, z těchto zde položených způsobů modlení kněžského ten sobě obeřte, kterýž Vaše pobožnost a vnitřní potřeba Vám na mysl klade. Kterýkoliv si ale oblíbíte, povždy se snažte, abyste *v duchu a v pravdě,* pobožně a stále se modlil; a pak doufejte v Pána, že modlitba Vaše nikdy se s prospěchem žádoucím nemine, nýbrž že vždy s ouroky bohatými se k Vám navrátí. Buďte živ blaženě, a na svých modlitbách na mne pamatujte.“

Jiří m. p.
biskup.

V tomto dojímavém a dobrého církevního ducha plném listu se nám před oči staví dvě slovutné a vzácné osoby, jedna, kteráž prosí o dobrou radu, a druhá, kteráž tu dobrou radu uděluje, totiž syn císařský k stavu kněžskému se připravující, a pak biskup, muž plný moudrosti, horlivosti a nábožnosti. Ó by všickni kandidáti stavu kněžského, jenž jsou sladkou nadějí církve, toužě vroucí touhou po dobrém modlení rozpáleni byli, aby, až na svícen církevní postaveni budou, modlitba byla pokrmem jejich, kteroužby učení svému, síly a požehnání s hůry od Otce světel vyprosili. —

A proč asi ten císařovic s takou důvěrou se obrátil k onomu biskupu? Proč právě jej prosil o naučení, jakby se modliti měl? — Ten biskup byl znám dvoru císařskému nejen co muž plný víry, síly a moudrosti, nýbrž také jako muž modlitby, kterýž nejen učením, ale také modlením biskupství své kleslé a zpuštěné napravil a zvelebil. Slyšme vlastní slova jeho vyobrazující přežalostný stav jeho diécesi: — „*Sacra et profana pror-*

Digitized by Google

sus conciderant: populus gomorrhus, clerus haereticus: nullus erat catholicus, ita ut episcopatus ipse monstro quam episcopatui esset similior.“ A o svém sídelním místě dokládá: *„eam reperi discipulam Lutheri, servam peccati.“* — Takovou šerednou tvář jevilo biskupství Lavantské, když Jiří zprávu jeho přejal. A když po dlouhých nad míru lopotných 35 letech svého biskupského ouřadování s tímto světem se rozžehnati měl, viděl tento pastýř dobrý k nejsrdečnějšímu potěšení svému, že ovčinec jeho dravých vlků jest zproštěn, že se ovce jeho pastvou učení Kristova krmí, a proti nákaze bludů dobře jsou opatřeny, tak že se sv. Pavlem říci mohl: *Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval.* (2. Tim. 4. 7.) A jako svatý Řehoř, biskup Novocezarenský, ubíraje se z této časnosti, a slyše, že se v biskupství jeho toliko sedmnáct nevěřících nachází, zvolal: „díky Bohu! právě tolik bylo věřících, když jsem břímě biskupské na se přijal,“ tak podobně biskup Jiří na konci dnův svých veselou tváří vyznal: „Chvála Bohu, před 35 lety byl tu nepatrný počet katolíků, a nyní je tu jen skrovničký počet kacířů. — A která byla zbraň jeho, kteréž v boji proti kacířství a veřejným neřestem užíval? *Horlivost v učení a horlivost v modlení.* Ano touto zbraní biskup Jiří přemáhal kacíře, nepřátele církve, a rozplašil bohaprázdné a nebezpečné bludy jejich: právě jako v starém zákoně Mojžíš porážel Amalechytské, dokud měl ruce své k modlení pozdvižené. A kdo jest, ještoby se outlé svědomitosti jeho nepodivil, kterou své hněžské modlení každodenně konával? Hle! biskup byl, císařský místodržící byl,*) množstvím prací byl téměř zanešín, a přece této svaté povinnosti každého dne věrně dostál. I my můžeme této povinnosti

*) Byltě totiž také místodržícím arcivévody Ferdinanda II. v dolních Rakousích.

Digitized by Google

dostiučiniti, an církev svatá, tato dobrá a velemoudrá matka, těch, jenž osady křesťanské zpravují, k modlení breviáře podlé vyměřených hodin otrocky nevíže, nýbrž dovoluje *matutinum cum laudibus* v předcházející den vykonati, a žalmy kající, stupní, jakož i hodinky za mrtvé, *„pro opportunitate temporis“* se modliti. Ale zcela zanedbati modlení, a vyjímati se od této povinnosti svaté bez příčiny podstatné jest znamení žalostné, že se nedostává daru pobožnosti, bez kteréž duše hyne, jako ryba bez vody. Protož praví svatý Bernard: *„Kdo nemá daru modlitby, nechť není knězem.“* Pamatuj, jinochu, a zachovej v srdci tuto řeč medotekoucího učitele, jenž se chceš oltářní službě zasvětiti. Znamenáš-li, že ti modlení působí ošklivost, nebuď knězem, nebo nejsi povolán. Ty pak, jenž jsi již k stavu kněžskému přivtělen, ale daru modlitby jsi prázden, viz, učiň a přičiň se, abysi toho daru, svrchovaně potřebného, byl účasten. Zde mějž místo následující příběh.

Na uprázdněnou stolici biskupskou v Jenevě, ve Švýcařích, vyvolen byl jakýsi kněz, jemuž jmeno bylo *Arducion.* Maje toho zprávu svatý Bernard, a znaje toho kněze, že se potřebnou vzdělaností nestkví, a o zásluhách jeho mnoho se neví, učinil mu list tohoto obsahu:

Charissime!

Relatum mihi est, Te episcopatum Genevensem nuper sortitum esse. Scio, quod cathedra hoec hominem multorum meritorum expetat, qualia in Te aut nulla, aut valde exigua praecessisse dolemus: nihilominus potest Deus de hoc lapide suscitare filium Abrahae. Fecit Paulum ex persecutore doctorem gentium: vocavit Mathaeum de telonio, et Ambrosium de palatio, hunc ad episcopatum, illum ad apostolatum; Tu igitur his et ejusmodi animatus exemplis, praecinge velut vir lumbos Tuos, et delicta juventutis

Digitized by Google

Tuae deleat vesperlina correctio. Honorifica ministerium Tuum gravitate morum, maturitate consiliorum, et actuum honestate etc. — Tak opat napomenul biskupa, aby nedostatek zásluh napraviti usiloval šlechetností, ponížeností a jinými cnostmi. Podobně, ty posvatný sluho boží, sám k sobě mluv, a schází-li tobě horlivost v modlení, viz, abys ji v sobě vzbudil. Mluvíme v smyslu sv. Augustina řkoucího: „Nejsi-li ku kněžství povolán, učiň, abys byl povolán.“ Tak ty sám sebe nabízej: Jest-li jsi daru modlitby pozbyl, učiň, abys ho zase nabyl, a nabudeš ho, tak jako daru moudrosti lze nabyti dle svědectví sv. Jakuba: *Jestliže pak kdo z vás potřebuje moudrosti, žádejž ji od Boha, kterýž dává všechněm hojně, a budeť jemu dána.* (Jak. 1, 5.)

Vzbudí pak kněz dar a milost modlitby v sobě bedlivým a živým uvážením, že modliti se jest povinnen: 1) *Bohu*, 2) *bližnímu*, 3) *sám sobě.* *)

I. Bohu.

A) Kdybych si byl umínil, laikům povědíti, že modliti se, povini jsou Bohu: zkrátka bych jim v paměť uvedl mnohonásobné hlasy Ducha svatého, jimiž nás ve svatém písmě k modlitbě napomíná. Tak čteme na příklad, že *potřebí jest vždycky se modliti a neob-*

*) Důstojný a učený pan spisovatel uvedl ve svém rukopise i tu ještě příčinu, že modliti se kněz jest povinen také církvi, an jako služebník církevní zvláště na těch modlitbách trvati má, kteréž církev svým služebníkům ukládá. Radostně se tu uchopil hodinek církevních či breviáře, a dokazuje, pokud mu záměr jeho pojednání dovolil, i z tohoto ohledu, že kněz povinen jest, nejen vůbec se modliti, nýbrž že i zejmena breviář modliti se má. Poněvadž ale se nám obšírné a výborné pojednání o též věci již dříve dostalo, kteréž v příštím svazku podáme: nebudiž nám od důstojného pana spisovatele na zlou stranu vykládáno, že jsme tuto částku pojednání jeho toliko za tou příčinou vynechali, bychom o jedné a téže věci dvakráte mluviti nemusili.

Digitized by Google

levovati, (Luk. 18, 1.) *proste, a budeť vám dáno: hledejte a naleznete: tlučte a budeť vám otevříno*, (Luk. 11, 9.) *na modlitbě ustavičné buďte*, (Řím. 12, 12.) *všelikou modlitbou a prosbou modlíce se každého času v duchu*, (Efes. 6, 18.) *bez přestání se modlete, ze všeho díky činte: nebo ta jest vůle Boží v Kristu Ježíši*, (1. Tes. 5, 16, 17.) *bděte na modlitbách.* (1. Pet. 4, 7.) Již pak se ptám a pravím, jsou-li tyto rozkazy toliko laikům dána? snad-li biskup svátost svěcení kněžstva nám uděluje, by nás od modlení osvobodil? Čili od nejvyššího biskupa a pastýře duší našich pouze proto co věrní služebníci v ouřadě svém budeme nalezeni a odplaceni, že jsme símě slova božího pilně rozsívali, maličkým chléb učení božího lámali, svatými svátostmi přisluhovali, byť bychom třeba modliti se ani neuměli ani nechtěli? Myšlení takové, kteréž se z lenosti duchovní rodí, výslovně vyvrací řeč boží: *Tyto věci měli jste činiti, a oněch neopouštěti.* (Mat. 23, 23.) Jako tedy nejvyšší kněz náš Ježíš Kristus jednoho času k učedlníkům svým mluvil řka: *Což vám pravím, všechněm pravím, bděte:* (Mark. 13, 37.) podobně o modlení se rozuměti musí, že totiž Pán též velí: Co všem pravím, vám, ó kněži, zvlášť pravím: Modlete se. Ano modlete se tím horlivěji, čím vznešenější povolání vaše, čím tedy i větší jest povinnost volající vás k stálé modlitbě. Povolal-li vás Bůh beze vší zásluhy k důstojnosti kněžské, konáte-li na místě Kristově poselství, jste-li služebníci Boží, a rozdavači tajemství jeho, vám-li dáno jest, rozšiřovati království Boží; vězte, že právě toto slavné povolání vaše, že právě tato povinovaná starost o rozšíření říše Boží k modlení vás zavazuje. Nejvyšší kněz Ježíš Kristus nás naučil se modliti: *Přijď království tvé*, a církev na den přehořké smrti Pána svého se modlí: *Omnipotens sempiterne Deus, qui salvas omnes et neminem*

Digitized by Google

vis perire: respice ad animas diabolica fraude deceptas, ut omni haeretica pravitate depositа, errantium corda resipiscant, et ad veritatis tuae redeant unitatem. Per Dominum nostrum etc. A tedy hledejme rozšíření království Božího, a sice netoliko bedlivým cvičením maličkých ve škole a horlivým vyučováním v chrámu, nýbrž zvláště také modlením, kteréž učení našemu zdar a znik u Boha vymáhá; nebo ten, kterýž řekl: *Nebe a země pominou, ale slova má nepominou* (Mat. 24, 35.), tvrdí také: *Ani ten, kdoš štěpuje je něco, ani ten, kdoš zalévá: ale Bůh, kterýš zrůst dává.* (1. Kor. 3, 7.) Pravda těchto neklamných, protože bozských slov pronikla celou duši netoliko onoho biskupa Jiřího, o němž se svrchu řeč chvály hodna stala, nýbrž také duši sv. *Františka Xaveria.*

Byltě od svého vrchního, sv. Ignáce, a tehdejšího nejvyššího zprávce církve *Pavla III.* jakožto neunavený horlitel pro rozšíření království nebeského poslán do Indie, aby tamním divokým národům blahodějné světlo náboženství Kristova rozžehl. I chodil po všech krajinách, všude sv. Evangelium hlásaje tak požehnaným prospěchem, že mnoho králů a knížat zemských koupelí svátostní obmyl, a mnoho tisíc modlářů ku Kristu Pánu obrátil. Jakkoliv ale na svých mnohých apoštolských cestách pracemi tak náramně byl zaměstnán, že mu sotva času k pokrmu zbývalo, ano pro množství práce i spaní potřebného si odjímal, a s sv. Pavlem vyznati mohl: *V prácech mnohých jsem, na cestách často v nebezpečenstvích na řekách, v nebezpečenstvích od pohanů, v práci a bídě, v bděních mnohých* (2. Kor. 11, 23. 26, 27.), a že papež římský, uslyšev o množství jeho prací a nesnází, od modlení církevních hodinek až na trojí jitřní ho osvobodil: nicméně František osvobození toho nikdy neužíval, nýbrž odšed na místo osamělé, celou úlohu církevní každého

Digitized by Google

dne svědomitě a pobožně vykonával, kterýmžto každodenním pobožným modlením jako nějakým magnetem milost Boží k sobě táhl. I v skutku si posilu a vytrvalost na svém přelopotném ouřadě vyprosil, a k radosti své viděl, že království nebeské jeho učením a modlením vzrůst a znik béře, a utěšeně se rozkládá. Ach! kdo jest mezi námi, jenž by se hojnějšími a obtížnějšími pracemi směl chlubiti, a snad proto od modlení církevního osvobozovati? Proti takovému v den soudný by pavstal tento pobožný a horlivý Apoštol.

Nyní celý téměř svět křesťanský na Angličany a na jejich počínání a usilování o rozšíření národního náboženství oči obracuje. Jak nesmírné činí výlohy na vydání mnoha set tisíců výtisků biblí, kteréž buď rozdávají, aneb za nepatrný peníz prodávají, domnívajíce se, že tímto způsobem smrtelnou ránu do srdce katolictví zaseknou. Mnoho, velmi mnoho o tom činí hluku, ale málo, velmi málo tím sobě prospívají, tak že se jim s prorokem Aggeem říci může: *Sili jste mnoho, a vnesli jste málo* (Agge. 1, 6.) — S mnohými milliony biblí ještě jedné duše neobrátili: a sv. František Xaver s jedinkou biblí milliony obrátil. Ó ty církvi anglikánská! pomaž pak očí svých mastí kollirium, abysi prohlédla a poznala, že vším svým bohatstvím, vší svou politickou opatrností tolik moudrých a osvícených mužů jsi nezískala, což si jich církev katolická z středu tvého v krátkém čase naklonila. Viz, kterak sloupy tvé university Oxfordské padají, a se moci církve katolické koří; slyš, kterak ve veřejných listech sebe blahoslaví, že noc bludů přešla, den pak pravdy katolické se jim přiblížil! Ai, šedesát nevšední moudrostí a hlubokou učeností proslulých duchovních tvých a padesát ve velikých důstojenstvích postavených mužů v tak krátkém čase z tebe vystoupilo, a v lůno církve pravé se navrátilo. A jakou mocí se obrácení toto stalo?

Digitized by Google

Modlitba, kteráž se v církvi naší za obrácení tvé od nedávných dnů děje, to vypůsobila.

V některých krajinách říše německé nemalá částka kněžstva katolického na tom se ustanovila, první den každého měsíce svatosvatou oběť novozákonní za vykořenění kacířstva a nevěry Bohu obětovati. Laici pak se usnesli na týž nábožný úmysl každý měsíc jednu mši sv. pobožně slyšeti, a rodičku Boží růžencem a modlitbou: „Zdrávas královno“ poctíti. A hle! toto modlení proniká nebesa, Pán má v něm zalíbení, království Boží všady nejvíc pak v Anglicku se množí a šíří. K rozmnožení jeho i my přispěti máme i můžeme. A jak šťastni bychom byli, a jak velikou zásluhu bychom sobě získali, kdyby modlitba naše, toliko jednomu zaslepenci milost Ducha svatého vyprosila.

B) Vůle Boží jest, aby všickni věřící, zvláště ale my kněží, jenž jsme se službě oltářní oddali, následovníci Kristovi byli. Již však Pán Ježiš nejen modlení nepokládal za zbytečné, anobrž jak Evangelium svědčí, za velmi potřebné je vyhlásil a v něm svou největší rozkoš nalezal. Tam na poušti se k svému ouřadu čtyřiceti dnů a nocí postem a modlitbou připravoval. — Chtěje ze svých učedlníků dvanácte Apoštolů vyvoliti, *přes noc trval na modlitbě Boží.* (Luk. 6. 12.) — Často se na horách modlíval. (Mat. 14, 23. Luk. 5, 16. 9, 18—9, 28. 11, 1.) Před odchodem svým k Otci modlil se za své učedlníky, i za ty, kteří v něj uvěří. (Jan 17.) — K svému přehořkému utrpení se modlitbou v zahradě připravil. (Mat. 26, 36—9.) I na kříži umíraje modlil se. (Luk. 23, 34, 46.) — Nuže nevolá-li tímto svým příkladem k nám: Jestli já, Pán a mistr váš, jsem se modlil, i vy posvátní služebníci mojí se modlete! I nechať tedy tento svatý příklad nadarmo nám nesvítí! K čemu lid zprávě naší pastýřské odevzdaný sami vzbuzujeme; co mu za bezpečný prostředek

Digitized by Google

k vnitřnímu potěšení a upokojení, k vyprošení potřebných milostí a k dosažení spasení schvalujeme; co mu jakožto vůli Boží ohlašujeme, a tak často na svědomí klademe, toho sami lehkovážně nezanedbávejme! — Ovečky naše modlí se za nás, znajíce rozkaz Boží: *Modlete se za sebe vespolek, abyste spaseni byli* (Jak. 5, 16.): a my bychom se kromě předrahé oběti měšní za lid boží nemodlili? Čiň co chceš, ale věz, že ti někdy řekne Pán: *Z úst tvých soudím tebe, služebníče nepravý* (Luk. 19, 22.) *proč ty vypravuješ spravedlnosti mé, a béřeš smlouvu mou v ústa svá?* (Žalm 49, 16.)

Pomněmež, že všecko tvorstvo na nebi i pod nebem Boha stvořitele svého chválí. V zjevení sv. Jana čteme: *A všickni anjelé stáli okolo trůnu, a starců, a čtyř zvířat: i padli před trůnem na tváři své, a klaněli se Bohu.* (Zjev. 7. 11.) — V proroctví Danielovém se všickni tvorové, anjelé, nebesa, slunce a měsíc, hvězdy nebeské, hory i pahrbkové, všecky rostliny na zemi, všecky studnice, řeky a moře a všecko ptactvo k chválení Boha vzbuzují. (Dan. 3.) Konečně stojí ve v. 84.: *Dobrořečte kněží Páně Pánu: chvalte a vyvyšujte jej na věky.* I chvalmež tedy my kněží Boha Hospodina svého, vědouce, že ho všickni tvorové tam v nadhvězdném světě, i zde na zemi, vedlé způsobu svého chválí; ano den co den mu pějme *Laudes*; neboť se v *Pánu chlubiti* můžeme, že *ne podlé hříchů našich učinil nám, ani podlé nepravostí našich odplatil nám* (Žalm 102. 10.); nýbrž že beze všech zásluh naších, z pouhé nestihlé dobrotivosti své, nás k důstojnému kněžství nového zákona povolati, a nám veliké věci učiniti ráčil ten, jenž mocný jest, a svaté jmeno jeho. — Modliti se, povinen jest kněz

Digitized by Google

II. Bližnímu.

Bližnímu, protože jest *přímluvčí lidu.* Jsmeť zajisté místodržící bozského mistra našeho Krista Ježíše, a protož co on činil, i nám činiti přináleží; následovat tedy máme pastýře nejvyššího, kterýž dříve než se v ruce nepřátel svých vydal, modlil se horlivě k Otci svému nejen za ty, které mu dal, za učedlníky své, ale i za ty, kteříž v něho budoucně uvěří. Pojďmež a čiňme též; my, jenž pracujeme na vinici Páně, modleme se nejen za ty, kteříž nám jsou dáni, naší zprávě duchovní svěřeni, ale i za ty, kteříž po nás na osadě naší věřiti budou, toť nám velí náš vznešený ouřad kněžský, jsmeť totiž orodovníci, jsme plnomocníci lidu našeho. Král zpravuje svou zemi, vojín bojuje pro vlast, řemeslník si hledí řemesla svého, oráč vzdělává pole své: a kněz jest zástupcem všeho lidu, proto pokuty hříchy zaviněné má modlitbou odvraceti, a za tělesné i duchovní potřeby jeho na každý den se modliti, a jako Kristus sedě nyní na pravici Otce svého nebeského, za nás se stále přimlouvá: podobně pomazaný Páně má bez přestání prosby a modlitby za věřící vysílati, jakož psáno jest: *Všeliký biskup z lidí vzatý za lidi bývá postaven v těch věcech, kteréž jsou Boží, aby obětoval dary a oběti za hříchy.* (Žid. 5, 1.)

Kněz má modlitby velmi pilen býti, protože ouřad anjelský koná. *Rtové kněze ostříhati budou umění, a zákona hledati budou z úst jeho: nebo anjel Hospodina zástupů jest* (Malach. 2, 7.) dí Bůh u proroka. Jako tedy anjelé v nebi, tak i kněží na zemi prosby a modlitby věřících na oltář nejsvětějšího Boha donášeti mají, a svými přímluvami je podporovati. Proto dí sv. Jan Zlatoústý: *„Praesunt sacerdotes orationibus nostris ob eam rem, ut populi orationes, quae infirmiores per se sunt, validiores illas complexae, simul in coelum evehantur* (hom. 79. ad pop.)

Digitized by Google

Tam na poušti bojoval lid Israelský proti Amalechovi. Dokud Mojžíš modle se za vítězství ruce své měl pozdvižené, přemáhal Israel: pakli jich maličko opouštěl, přemáhal Amalech. (2. Mojž. 17, 11.) Modlícího Mojžíše za lid Israelský staví sv. Jarolím za příklad každému pastýři duchovnímu, a k horlivému modlení ho nabízí, řka: *„Oret sacerdos ecclesiae indesinenter, ut vincat populus, qui sub ipso est, hostes, invisibiles Amalecitas, id est, diabolos, qui assidue bellum movent iis, qui pie volunt vivere in Christo Jesu.* — Podobně Aaron, *stoje mezi mrtvými a živými, za lid se modlil, a rána přestala.* (4. Mojž. 16. 48.) — Štěpán se modlil za své nepřátely jej kamenující, a na modlitbu jeho spadly Šavlovi šupiny nevěry s očí, vlk hltavý se proměnil v beránka tichého, z nádoby ukrutnosti stala se nádoba vyvolená, a z rúhače jmena Ježíšova učiněn jest nejvěrnější učedlník jeho. Ai! jak *mnoho může modlitba spravedlivého* (Jak. 5, 16.)! Nevěděl sv. Štěpán, žeby z Židů jej kamenujících někomu milost osvícení a obrácení modlitbou svou vyprosil, přece se však modlil, a horlivě modlil. Ó modleme se i my za lid Boží vedle napomenutí sv. Augustina, říkoucího: *„Sacerdotis est populo divinam conciliare misericordiam, et quod populus pro se apud Deum non valet, Sacerdos pro populo mereri debet.“* Jemu sv. Ambrož přisvědčuje: *„Die ac nocte sacerdotem pro plebe sibi commissa orare oportet.“* V týž smysl mluví sv. Eucher: *„Omnibus, etsi orare sit necessarium, apprime tamen sacerdotibus et clericis convenit, quia sunt columnae fortissimae, quae precibus suis collabentem orbem sustentant.“* Zde příslušné místo měj převýborné napomenutí nesmrtelného, a o stádce Kristovo nejpečlivějšího arcipastýře Milánského, sv. Karla Boromejského, kteréž takto zní: *„Non sibi ipsis tantum divini Numinis illustrationem*

Digitized by Google

oratione deposcant, sed etiam pro fidelibus suae curae commissis humiles praeces fundant, eorum peccata deplorando, pioque gemitu, et religiosa supplicatione Deum orando, ut disjectis peccatorum nubibus pluviam, et rorem suae divinae gratiae, ac misericordiae effundat in hereditatem, et agrum ecclesiae suae.“ — K výrokům a svědectvím tak slavným mužů plných moudrosti a milosti Ducha svatého nelze důkladnějšího a jadrnějšího cos přidati, leč tu snažnou žádost, abychom naplnili prosbu sv. apoštola Pavla: *Prosím pak především aby činěny byly k Bohu prosby, modlitby, žádosti, díkůčinění za všecky lidi* (1. Tim. 2, 1.), a tak abychom byli synové pečlivé matky své církve katolické, kteráž neustává každého dne se při konání novozákonní oběti modliti za všecky lidi, živé i mrtvé.

Konečně modliti se povinen jest každý duchovní

III. Sám sobě.

Bděte na modlitbách (1. Pet. 4, 7.) napomíná kníže Apoštolů všech věřících; ale nám pomazaným zvláště a svrchovaně je potřebí, bdíti na modlitbách,

a) abychom stálou modlitbou oheň lásky boží v srdci svém rozněcovali, aby v tolikerých prácech a břemenách duchovních, v tolikerých starostech a ouzkostech pozemských, a v tolikerých nesnázích a protivenstvích tato láska Božího v nás neshasínala, a docela neuhasla, jako lampa, když se jí oleje nedostává. Sv. Augustin takto o tom praví: *„In ipsa fide, et spe, ac caritate continuato desiderio semper oramus, atque ideo ab aliis curis, atque negotiis, quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipsos admonentes in id, quod desideramus, intendere, ne quod tepescere ceperat, omnino frigescat, et penitus*

Digitized by Google

exstinquatur, nisi crebrius inflammetur. (Epist. 121.) Tato pak láska Boží, modlitbou v srdci našem rozžatá, jevila by se příkladným obcováním, k jakovému nás sv. Pavel napomíná, řka žáku svému Timotheovi: *Buď příkladem věřícím v slovu, v obcování, v lásce, u víře, v čistotě* (1. Tim. 4, 12.), a pak Tytovi: *Ve všech věcech sebe samého vydávej za příklad dobrých skutků.“* (Tit. 2, 7.) Dobře sv. Augustin napsal: *Recte novit vivere, (utique et pastoris officium ore et opere implere) qui recte novit orare.* Dále potřebí jest nám bdíti na modlitbách, abychom

b) sobě modlitbou s nebe vyprosili potřebné síly k snášení těch těžkostí a břemen, kterých náš stav nikdy prázden není a nikdy nebude, dokud svět z hříchu a nevěry trestat budeme. *Jestli všeliké dání výborné, a každý dar dokonalý s hůry jest, sstupující od Otce světel* (Jak. 1, 17.): i kdo nevidí, že si zvláště otec duchovní modlitby hleděti má, protože také zvláštní pomoci s nebe má potřebí, aby úřad svůj se ziskem duchovním konal? Za tou příčinou velmi dobře napsal sv. otec Augustin: *„Munus suum ut praestet, magis opus est orationum, quam oratonis facultate; ut orando pro se et pro illis, quos est allocuturus, sit orator ante, quam dictor.“*

c) Konečně se modliti máme, by hojné požehnání sstoupilo na všecky naše těžké práce, aby se jimi čest Boží rozmnožila, a církev katolická rozšířila, jakož si sv. Pavel žádal, prose Efezské (6, 19.) *„Modlete se za mne, aby mi dána byla řeč v otevření úst mých s doufanlivostí,“* a abychom k radosti své zkusili pravdu slov sv. Bernarda: *„Nunc autem manent tria haec: verbum, exemplum, oratio; major autem horum oratio, ea namque operi et voci gratiam et efficaciam promeretur.“*

Již tedy tomuto rozjímání závěrek činíme, kterýmž

Digitized by Google

jsme nikoliv až na dno nevyprázdnili, nýbrž toliko nastínili ty důvody a příčiny, které nás zavazují, abychom byli milovníci a přátelé modlitby. Kdo modlitby milovníkem není, tomu, jak jsme již slyšeli, radí svatý Bernard, aby nebyl knězem; protože přisluhování kněze kteréž má býti *přisluhování smíření* (2. Kor. 5, 18.) a života, bez modlení se stává *přisluhováním smrti a zahynutí*. — Takovému knězi by lépe bylo, aby se byl nenarodil; nebo o něm a jemu podobných tvrdí sv. Jarolím: *„Causa sunt ruinae populi sacerdotes mali; quis enim se pro populi peccatis intercessor objiciat, si sacerdos, qui orare debuerat, graviora committat?* Přežalostná to slepota, nepoznávat této svaté povinnosti, ještoto každý sprostý člověk myslí a věří, že duchovní více než on, se modlí, a častěji s Bohem na modlitbách obcují. — Protož také vidí-li některého, an se s světskými stavu kněžskému nepříslušnými věcmi příliš obírá, aneb na místech kratochvílních přes čas se zdržuje, nemálo se nad tím horší, a praví: „Lépe by bylo, kdyby ten kněz domů šel a raději se modlil.“ Ano i nekatolíci, vědouce, že povini jsme se modliti, a zvláště hodinky církevní odbývati, se nad tím horší, když to nečiníme. V biskupství Münsterském žádal jeden kněz katolický na uprázdněnou faru býti dosazen. Především hleděl si nakloniti zprávce toho panství, ku kterémuž ta fara přináležela, věda, že přímluva jeho u patrona mnoho platí. K němu tedy se s prosbou svou odebral, a několik dní u něj pobyl. Úředník ten, protestant, znamenav na něm, že se nemodlí, a breviář v lehkosti má, propustil ho těmito slovy: „Pane! kněži, kterýž na modlení, od církve své nařízené, nic nedrží, mnoho nevěřím, jděte s Pánem Bohem; však já vrchnosti své zaopatřím kněze Bohu a ouřadu svému věrného.“ Bez pochyby se tento zpronevěřilý kněz tupením breviáře domníval, že se protestantovi zalíbí, čímž zje-

Digitized by Google

ně dokázal, že nesmejšlí jako sv. Pavel, jenž dí: *Kdybych se lidem líbil, služebníkem bych Kristovým nebyl* (Gal. 1, 10.), a že nedbal na slova sv. Jakuba: *Kdobykoli chtěl býti přítelem tohoto světa, nepřítelem Božím učiněn bývá.*“ (Jak. 4, 4.) Známo jest vůbec, že se vyjádřil sněm Lateranenský V. takto: *Beneficium datur propter officium*, a tak toho kněze dostihla pokuta, že pro zanedbané ano potupené *officium* neobdržel *beneficium.* — Mnohý se rmoutí, že ho minulo žádané časné *beneficium;* ó by ho minul též strach, aby pro opuštěné *officium* nezratil věčné *beneficium!*

Není nám neznámo, že jest celá *legio* (Mar. 5, 9.) námítek a odporů proti tomuto zvláště modlení církevnímu, kteréž ale všecky tuto z kořene vyvrátiti, a nedůvodnost, prázdnost a nahotu jejich okázati nemíníme, an se domníváme, že jest v tomto rozjímání dostatečná zbraň sestavena, kterouž se všecky šípy těchto odporů nepřátelských proti breviáři odraziti mohou. Pročež toliko jednu námitku zde klademe.

Vůbec známý jest onen odpor proti breviáři, že prý, jak z vnitřního zřízení jeho poznati lze, více se hodí pro kůr do klášterů, než pro jednotlivé osoby k domácí pobožnosti. Ti, ješto tak smejšlejí, nechť uváží slova sněmu Basilejského, kterýž takto velí: „*Sive soli, sive associati beneficiati officium peragant.*“ Nechť uváží dále, co sv. Řehoř, biskup Turonenský, r. 570, vypravuje: „*Quidam presbyter solitarius iter carpens, ad Hospitiolum cujusdam pauperis Limanici mansionem expetit; qua accepta, juxta morem sacerdotum, nocte ab statu suo consurgens, orationi astitit.*“ Co jest to: *juxta morem sacerdotum?* nežli že již tehdáž v šestém věku křesťanském i krom kůru kněží své nařízené hodinky modlívali, ano i na cestách je věrně konávali. Zde si připomínáme a všem duchovním za jasný a dojímavý příklad svědomitého

Digitized by Google

modlení vystaviti se osmělujeme nejvyššího kněze a náměstka Kristova *Pia VII.* blahoslavené paměti. Ještě jest v čerstvé paměti jeho život plný ouzkostí, bouří a válečních vichřic, kteréž tehdejší strašný a hrdý císař Napoleon po všech krajinách pozdvihl. Na rozkaz jeho vedralo se vojsko francouzské noční dobou do paláce papežského, aby svatého otce zajalo a z Říma odvleklo. I byl tento barbarský rozkaz 6. července 1809 takovou rychlostí vykonán, že služebníkům nebylo ani popřáno prádlo svatého otce na cestu s sebou vzíti. I mohl Pius s Pánem Ježíšem promluviti: *„Jako na lotra vyšli jste s meči a s kyjmi jímati mne.“* (Mat. 26. 55.) Cesta jeho byla velmi trapná; jel sice ve voze, ale jízda jeho byla tak prudká, že všecek zemdlený zvolal: *„Máte-li poručeno, mne mrtvého odevzdati, tedy kvapte ještě dále: pakli živého, tedy žádám o drobet oddechu.* I neměl, coby do úst dal, jeden Pappeto mu od včerejška v kapse zůstal, jiných peněz neměl, neměl také jiného oděvu, leč který měl na těle. A však toho neželel, že ze svých zemí jako nuzný žebrák pryč byl vlečen; nýbrž to jenom zbožné srdce jeho želem a trudem naplnilo, že viděl církev Boží jako do vazeb danou, souženou a stísněnou, a pak že *za ni podle pobožné žádosti její svaté košdodenní modlení konati nemohl;* an tak kvapně a s takým násilím ze svého paláce byl odvlečen, že ani breviáře s sebou vzíti nemohl. Proto toužil do některého místa se dostati, aby tuto svatou knihu si vyprositi mohl. I nebyla tato svatá touha jeho dříve až ve Florenci vyplněna, kde převor kláštera karthuziánského na žádost jeho se vší pokorou a poslušností breviář mu podal. Tento příklad nechť zahanbí ty, jimžto se toto modlení protiví! Nechť ale zde také každý posoudí, kde je asi pravá moudrost a osvícenost, kde víra a pobožnost, u Pia, jemuž modlení breviáře bylo chlebem každodenním,

Digitized by Google

čili u těch kněží, jimžto modlení toto v duši plodí nechuť a ošklivost? Než dosti o tom. Koho slova Ducha svatého: Lepší jest zajisté poslušenství nežli oběti (1. Král. 15, 22.), k poslušnosti k církvi, která nás k tomu modlení zavazuje, nepohnou, tenť bude proti tomuto pokrmu duše bez ustání mluviti, a jako Israelité, na tuto mannu reptati: *Duše naše již v ošklivosti má pokrm tento ničemný.* (4. Mojž. 21, 5.)

Nejposléze podáváme ještě jeden obraz horlivého kněze jednoho. Nenít tomu dávno, co blíž Strasburgu jeden farář živ byl, jenž pro svou neunavenou pastýřskou horlivost, opatrnost a vzdělanost v celém okolí vůbec vážen byl. I sestaral se v zprávě velmi četné osady své. Stoje pak nad hrobem a blízek jsa smrti vyznal, a s srdcem veselým zvolal: Velikou radostí se nyní srdce moje šíří, že dle vědomí mého nikdy, pod žádnou zámínkou jsem modlení breviáře neopominul, ani tehdáž, když mnohé práce pastýřské na mne nalehaly.“

Otázka: Možno-li, aby který nepřítel breviáře, při svém skonání srdcem radostným zvolati mohl: Naplněn jsem všecken radostí velikou, že jsem se po všecken čas svého knězského ouřadování ani jeden den breviář nemodlil?

♂

M o j ž í š.

Nic nemůže býti na světě směšnějšího, než počínání člověka toho jest, který tu si zasedne, a zaslíbí se, že rozumně a hodnověrně chce nám vypravovati o věcech, které před několika tisíci lety byly se dály, — a zatím nám přeštědře předestírá, co se v mozečku jeho vlastním, kolikráte i dosti mladičkém, ba

Digitized by Google

i za přispěním několika jiných, též takových, tu kdys teprv bylo vylíhlo. A nevím věru, počíná-li si pošetileji tento, či onen, kdož chtěje o skutečných dějích vypravovati z povinnosti své přísně a neustupně mělby prohlédati k pramenům po ruce jsoucím, z nichž mnoho dokonalých i hodnověrných zpráv lze čerpati, — a on právě tyto odvrhna, raději po všech světa koutech slídí, zdaby kde co ulovil, a potom z mozečku svého mohl doplniti, jen aby zprávy onyno mohl nějak zastíniti, aneb by možná bylo, jim i za vystoupenou dáti: — a potom pak dítko toto své, ovšem těžce a úsilně na svět přivedené, za vzácný jakýsi přírodek světu představiti se opovažuje.

Z prvního druhu směšných věru těchto kousků nalezáme v rukou dosti mnohých dějepis! jistý, — tam od západu k nám přibylý, jehož svrchní kabát dle mody výborně jest vyšňořený, jehož ale i podšívka i vnitřek celý z cárů jestiť sešit, jaké právě byly se v přemítavé hlavě pana mistra vylíhly a ulíbily.

A ku druhému polektání smíchovky naší, jakkoli ona i od žluče v lidském těle ne velmi daleko leží, dobře slouží nedávno i naším dobrým jazykem vyšlá knížka, v níž se o převratech na této naší zemi, o původu tvorstva všelikého, o nejprvnějších časech člověčenstva, a těm podobných věcech tolik a s takovou jistotou vypravuje, jakoby byl aspoň rozum toho pana porodítele knížky té zrovna na všecky ty děje byl vůčihledě se koukal, ač tu pana spisatele in plena persona tehdáž ovšem ještě býti nemohlo.

O všech věcech těch mluví též, a to dosti přesně i Mojžíš v knize své, v tomto způsobu samojediné pravodatné. Zprávy ale muže tohoto dostaly tolik as jako za vystoupenou. Proč? — to nelze věrně a zejmena udati. Snad že o původu člověka tak jaksi divně mluví a vypravuje, a k tomu i o pokušení i o zkáze jeho

Digitized by Google

mravní mnoho vypovídá, což však se každému nelíbí, a nejméně těm, ještoby rádi chtěli nad jiné učenějšími býti, a jimžto by milejší snad bylo, aby byl člověk as tak octl se na této zemi, jako sobě byli za časů olim pohané o Deukalionovi a té jeho družce byli smyslili; aneb raději aby člověk as tak jako ty houby a jim podobné věci, též jakýmsi převratem, ovšem již po mnohem dokonalejším vývinu sil, snad i spojením a dokonce i znamenitým úsilím všech těch čtyr živlů — ze země — matky této velemocné — byl se vyvinul.

Řekl jsem, že od smíchovky naší žluč nedaleko leží. To ne nadarmo. Nebotě skutečně vzešla pověst, jak mnozí byli se nad knížečkou touto velmi pohoršili, až i vrátiti ji chtěli. Což snad proto jsou neučinili, že polektání od žluče brzy na smíchovku přešlo: a tak snad jsou si pomyslili, žeť nebude na škodu, kdy pro rozesmání na tom světě ještě o jeden kousek více bude.

Já, abych upřímně se vyznal, také rád se zasměju. Ale tu ty dny přišla mi do rukou „Nová Sion“ od roku 1847., a v ní příloha k číslu jejímu 80tému, kdežto článek pod názvem „*Moses*“ stojící, smíšnosti mé nerázně červa ubral, jelikož po opravdovějším uvážení, jím vzbuzeném, zle jsem užasl nad opovážlivostí, ba i bezbožnosti lidiček těch, jenž zprávy tohoto muže a pravého nástroje Božího osmělují se v zpozdilé své jakés nadutosti jen tak ledajaks odbývati.

Stůjž článek ten tu slovo za slovem!

„Literatura francouzská mnoho sice na svět přináší, což cynické, nemravné a řádu společenskému nebezpečné jest. Na druhé ale straně zase tolikem se honosí, což na vše strany promysleno a dokonale uváženo jest, a při pravdě u spravedlnosti neustupně drží. Vůbec tam ti lidé ve zvyku mají, ku kterémusi praporu se přihlásiti, budiž si prápor ten korouhev víry a cír-

Digitized by Google

kve, aneb holé bidlo nevěry a zpustlosti: a těch, kdož u prostřed stojí, jakkoli jinde takových největší počet bývá, zde jen po skrovnu jest. V literatuře tatáž míra platí. Plody její z většího dílu ráz jakýs mohútný do sebe mají: jelikož každému spisovateli to povědomo, že jen rázem takovým jest on v stavu vyniknouti. Peníz otřelý, kterýž se sice hladko omakává, a však ráz i nápis potratil, obyčejně za neberný se pokládá.

Tu za těchto časů nejeden tam na světlo vyšel spis, kterýž hlubokomyslností svou, hojností umění, a výhradním o víře Kristově přesvědčením slavně vyniká.*) Takový jestiť zajisté spis řečený *„Etudes philosophiques sur le Christianisme,“* jehož název spisovateli těchto řádků nikterak nechce po chuti býti, protože název ten a takový není než slovo, které toliko nynější neusazelostí v oběh jest uvedeno. Spisatel jeho jest *August Nicoles, bývalý advokat při dvorním soudu v Bordeaux.* Ve čtyrech svazcích jedná on nejprvé o zjevení prvopočátečním, potom o druhém, kteréž skrz Mojžíše dáno. Potom vykládá, kterak plnost zjevení Božího, (vlastně totiž úplný den jasný po předešlé ranní záři,) Kristem Pánem byla člověčenstvu podána, načež následuje dogmatická částka, a konečně se zevnějšími čili historickými důkazy zavírá.

Zde stručný přehled toho toliko podáme, což on o Mojžíšovi klade, a zejmena co mluví o tom, kterakže Mojžíš vzhledem na novější vědy naše stojí. Jestiť to ze všeho, což o předmětu tomto bylo kdy ve spisech rokováno, snad to nejdůkladnější.

Mojžíš o tisíc let starší jest než Herodot, jemuž bylo lze na spisovatele se odvolati, co sto toliko let

* Musiloť se tuto říci — „o víře Kristově“ — a ne „o víře křesťanské;“ jelikož křesťanem za času tohoto i ten se ráčí nazývati, kdo třeba jen sotva některé články „víry Kristovy“ uznati a vyznávati sobě byl oblíbil.

Digitized by Google

před ním byli živi. A přece Mojžíš muž ten jest, který o počátku světa a člověčenstva mluvě, o mnoho méně let udává, než všickni pozdější činí. O stvoření a převratech země jednaje, nikterak tušiti nemohl, potvrdili as okršlek ten zemský po šesti tisících letech udání jeho, čili mu odporovati bude.

Sotvy dva věky lidské tomu jsou, co se s úsilnou snahou ono zpráv jeho potvrzení vyhledává; a hle! sama věda dříve klamná té kteráž pravá jest, proklestila dráhu; a sama o sobě, nic nedbajíc, zdali na svou či na protější stranu vyjde, pravdě na světlo pomohla, a víru s vědou sjednotila, ač ani cos takového v úmyslu neměla.

Nejprvé letočetství mělo k tomu posloužiti, aby Mojžíš o věhlasnost svou mohl připraven býti. Součty Číňanů i Indů stavěly se tu do šiku; a Bailly na podkladku tomto počátek lidského pokolení do takové dávnověkosti zastrčil, že se i to samému Voltairovi až příliš býti zdálo. Brzy pak přišel Delambre a na klamy Baillovy posvítil, až konečně Jonerovým a jiných důkladným zpytováním zúplna za své vzali. — Potom myslili jsou, za příčinou *zvířetníka Denderahského*, v čas Bonapartovy výpravy do Egypta nalezeného, žeby věk světa aspoň na 25.000 let směl stanoven býti. A hle! Biot vykázal, kdyby i na nejvejš přísně se čítalo, zvířetník ten že by ztěží na sedm století před Kristem Pánem okazoval. A když se učení později smyslu nápisů domakali, vyšlo v úplné jistotě na jevo, že chrám Denderahský teprv za císaře Nerona, a chrám Esneský, v kterémž podobné věci se byly našly, za Antonína vystavěn byl.

Již pak dále spisovatel na sepsaný od Mojžiše děj stvoření světa v knize přírody výklad vyhledává, jak jej, tu sám Bůh byl ráčil uložiti. Prvním, dí on, svým slovem: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi,“

Digitized by Google

staví se Mojžíš vné okresu všech lidských zdání. Tutoť jakés prvopočáteční látky se drží, a sám i Pláto o tvořící, ne však původící či stvořující činnosti Boží mluví. Mojžíš sám jediný k obojí se přiznává; k této slovem „stvořil“ — k onéno slovem „budiž.“ *Creavit Deus, ut faceret; creavit, ut ordinaret.* A co ještě k tomu! — sám i jazyk oboje toto rozličné toliko ponětí jedno od druhého odlučuje; slovceť to „barah“ v písmě sv. jedinkráte toliko předstupuje, tu totiž kde se o stvoření ve vlastním toho slova smyslu mluví. A byť se komu i zlíbiti chtělo, s kýmsi z novějších účin působení Božího do mezí jakéhosi soutvoření vtěsnati: nikterak tím se nevyvrátí, žeby kdo tvoří, nemusel vyšším býti toho, což se tvoří a pořádá; procež vždy Bůh světa vznešenějším ostane.

„Země pak byla pustá a prázdná; a tmy byly nad propastí; a Duch Boží vznášel se nad vodami.“ — Životí (životného pohybování), „di Cuvier,“ nebylo povždy na okrslku zemském; a pozorovateli bez obtíže lze udati okamžení, kdy ono se vyskytovati počalo. Žula jest druh kamenstva, na němž všecky ostatní vrstvy položeny: ať ona buď si povstala z tekutosti jakés vše tehdáž v sobě obsahující, aneb usadila se z látky právě se rozpouštějící a však ustydlé. Ty teprv vrstvy, co na ní leží, známky pozůstavily, kterak as životí s mrtvou rudou zápasilo, aby osvojilo si okrslek zemský. Proti tomu nic nemůže se namítati; balvany, z nichž nejvyšší hory naše sestávají, dlouhý čas před utvrdnutím svým tekutinami byly, v jakýchž nelze, aby živokovć se byli nalezali.“

„I řekl Bůh: Budiž světlo! — a učiněno jest světlo.“ Světlo dříve než slunce! Aj! jak mnoho tu vody na mlýn protivníkův zjevení Páně, na němž Mojžíš dojista na prach bude rozemlet! — Však zvolna jen! — Zpytování Youngovo a Áragovo vykázalo, že se světlo

Digitized by Google

z jisté tekutosti vyvinuje, kteráž po všem oboru zemském jsouc rozestřena, tu se třepetá. Ve hloubích, do kterých paprsku slunečnímu nikterak nelze vniknouti, přece světlo nalezlo se. Věda novější slunce za pramen světla nepokládá, nýbrž je za nástroj mohútnějšího rozšíření jeho považuje. A učený jistý zeměznalec dí: „Jelikož písmo svaté udává, že v čas první světlo bylo ku pohybování svému uvedeno: samo prvé výsledek nejnovějších objevů předvídalo; daleko jsouc toho, aby proti vědám se příčilo, jim raději co první základ se propůjčujíc. Ba i samo slovo to, jehož tu užito, uvážení jest hodno. Znít dle písmeny své: „Budiž světlo,“ a „bylo světlo;“ ne stvořeno as jako hmota zvláštní, nýbrž co působení toho, kteréž již stvořeno bylo. Zároveň dí i sv. Pavel v ten smysl: „Bůh, kterýž z temnosti vyvedl světlo.“ A v knize Job: „Oznam — na které cestě bydlí světlo, a které jest místo temností; aby přivedl jedno každé k mezem svým, a porozuměl stezkám domu jeho? — Víš-li, po které cestě rozchází se světlo, a dělí se vedro na zemi?“ Načež učený jeden přírodozpytec připomíná, kterakže v biblickém tom slovu mohútnost světla i hřející i svítící podlé sebe jest sestavena a spolu i vyprouzení jeho jest naznačeno.

„Zplodť země bylinu zelenou, a činící símě a dřevo plodné nesoucí ovoce, podlé pokolení svého, jehožby símě v něm samém bylo na zemi.“

Přírodozpytcové jedenácte rozličných zemských vrstev vyčítají. Teprva v desáté, v horách tak řečených přechodních, začátek zápasu rudy životné s mrtvou se znamená. Cuvier, Brogniart, Ampere, Dumas dostatečně vykazují, že rostlinstvo dříve než živočišstvo tu bylo; podobně i postoupnost rostlin tak, jak ji Mojžíš klade: totiž bylina zelená, bylina činící símě, dřevo (strom); (deše, heseb, hec, germen, herba, arbor.) *)

*) דֶּשֶׁא Herbascebat, počalo bylinou pravou býti, k ní se blížiti,

Digitized by Google

„Řekl také Bůh: Vydejte vody plaz duše živé, a ptactvo létavé nad zemí pod oblohou nebeskou.“

Cuvier ve vápenci Juraském mezi pozůstatky vejce nesoucích čtvernožců všelikého druhu i velikosti, mezi těmito krokodily, želvy, magalosoury a jin. — toliko pozůstatky některých malých ssavců mořských mohl nalézti. Roku teprv 1836 v Kolumbickém *) soustátí také i četné pozůstatky ptačí ve vrstvinách nalezeny a popsány jsou. „Nálezy nové,“ dí učený jeden, „podávají nám přesvědčení, že ptactvo nejstarší jest země obyvatelstvo.“ V sádřinách Montmarterských nové jeho druhy jsou nalezeny. A tak i tuto k tomu se béře věda, aby výklad činíc potvrdila, co nám v kníze Mojžíšově podáno.

„Řekl také Bůh: Vydej země duši živou, podlé pokolení jejího, hovada, a zeměplazy, i zvířata zemská podlé tvářností jejich.“

Cuvier zase přesvědčení dobyl, že zvířata vejce nesoucí starší jsou, než živé mláďata rodící; a kdekoli při pozůstatcích takových i kostry ssavců se našly, těch toliko jsou, co ve vodě, nikoli však těch, co na zemi žijou. Jakkoli co nejbedlivěji pátral, ostatky po takovýchto nemohl nalézti. A hojnost pak takových věcí tu všude, kdekoli se na zrnatý vápenec přichází. Z čehož soudí, že čtvernožci na suchu o mnoho později začali býti než všeliký živočich mořský. A takž i to lůno země pravým jest výpisem toho, co Genesis podává, jen že tento tajenným písmem jest sestaven.

tedy דֶּשֶׁא bylina zelená (bejli?); עֵשֶׂב herba, zrostlina, (bylina?) úplně totiž vyvinutá, sémě činící עֵץ lignum, arbor, dřevo větve ženoucí, strom.

*) Nikdý a nikdý neměl a nemá čtvrtý díl světa od nás Amerikou nazýván býti, leč vždy jen Kolumbií. Komu čest — tomu čest! A zlíbilali se Španělům nevděčnost hanebná: my z ní nikteraký podíl bráti nechtějme.

Digitized by Google

„Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému atd.“ Kterakýžto rozdíl v řeči tu kde o tomto, a zase kde o stvoření ostatním zpráva se dává! Tu kde hmota se tvoří, dí: „budiž,“ — zde však, „učiňme;“ slovo pak „stvořil“ tolikráte opakováno. A jak vznešený to úkol poslednímu tomuto stvoření jest vyřknut: „Rostěž a množte se, a naplňte zemi, a podmaňte ji a panujte — nadevšemi živočichy, kteříž se hýbají na zemi! Opět i tuto věda novějšího přesvědčení došla, že dříve než člověk byl učiněn, země plna byla zvířat. Cuvier dí: „Posud mezi kopaninami na žádné kostry lidské se nepřišlo. Všeliké kostry našeho způsobu, kteréžkoli mezi jinakými byly se našly, jen náhodou tu se octly, a náramně málo; a toť makati lze, žeby nikterak tomu nemohlo takto býti, kdyby v těch krajinách, kde zvířata ta jsou nalezena, lidé byli přebývali. Kde as tehdáž lidstvo se nalezalo, o tom zpytování zkamenělin ničeho udati nemůže.“ —.

K vypravování Mojžíšovu o stvoření světa, samým oborem zemským potvrzenému, si připojme též aspoň něco, co novější věda o potopě světa znamená; o potopě světa, kterouž Voltaire lehounko odbyti si myslil těmi slovy: „Bájka jest to, veliké obtíže obraziti chtějící, kteréž po všecken čas působilo vysušování zemí, z nedbalosti lidské za dlouhý čas zabahněných.“ Zpráva Mojžíšova trojí děj obsahuje. a) Potopa *v rychlosti se rozlévá* b) *všecko všude zatopuje*, c) povolí-li se na chvíli tomu, což se o pradávnosti věku lidské společnosti bají, *aš tuze pozdě připadá.*

Oběma předním ohromného toho převratu příznakům v prospěch mluví sám svědek souvěký, kterýž byl z lůna země vyvstoupil; o třetím prosté skoumání pověstí národův svědectví vydává.

Jeden učenec anglický dí: „Nejedenkráte o tom bylo pochybováno, žeby potopa veškerý okrslek zemský

Digitized by Google

byla zasáhla; to proto, že nenahlížel každý, aby mohla se taková věc v přírodě skutečně udati. Za časů těchto zeměznalství nesmí si více ani dovoliti, o tom pochybnost vésti, jelikož vše, cokoli na té stránce bylo pozorováno, k ruce události té určitě a rozhodně svědčí.“ Pallas v půlnoční Asii kostru nosorožce v koži neporušené, ba i celé kostlivců zástupy v poloze přirozené nalezl, a přesvědčil se, že živokové tito povodní náramně prudkou a na nejvejš nenadálou k severu zahnáni jsou byli. Totéž jediné dá se domýšleti i o velikánských pobludních balvanech skalních, kteréž se v rovinách u vzdálí od hor, a časem na pahorcích a nížších vršinách nalézají. Dolomieu vyznává, každý list dějepisů, a všechen děj přírodní co svědek že vystoupá, na potvrzení toho, že nynější pevné země poloha do dávných věků nezasáhá, a že nemůž býti tomu tak dlouho, co nad ní ruka lidská vládne. Nad to všecko co nejpozdnější a spolu nejznamenitější soudce, opět Cuvier ať tu mluví, kterýž nic netají, a věrně vyznávaje dí, že zemězpyt pravým jest na to rukojmím, že povrch země tak jak nyní jest, z velikého, nenadálým kvapem přihrklého překotu vyskytl se, kterýžto překot ztěží směl by se přes pět neb šest tisíců let nazpět pokládati. Jím pevnina olidněná byla as zmizela, půda mořská vyschla a nynější pevné části země se utvořily, na kterýchž pak maličký počet zachovaných osob dále množil se. Pan Nikoles zase porovnávaje se zemězpytem a zprávami Mojžíšovými ústní podání, na kteréž nejlépe dá se zpoléhati, a kteráž také nejvíce v oběhu jsou, táže se dále: „Zda možná, aby pouhá náhoda nás na cosi tak překvapujícího uváděla? Čímž to, že národové v těchto věcech jednostejně mluví, kteříž ani nejmenším o sebe vespolek nezavadí, mezi nimiž ani dle jazyka, ani dle víry, ani dle zákonů té nejmenší vzájemnosti nestává? I což nemělo by toto na základ pravdy

Digitized by Google

jim pospolně známé poukazovati?“ Ještě pak, aniž se na otázku o všeobecnosti potopy ohlíželo, aniž se dotýkaje toho, co k archě patří, zkušený jistý námořník vypočítal, že, co se o potopě vypravuje, aspoň jak daleko se rozsah její udává, beze všech okolků dobře přijato býti může.

Přírodozpytcové také se domnívají, že prý před potopou obor parnatý tolik as vody držel, že nebylo možná, aby duha vyvstala, a žeť ovšem potom mohla se okázati jakožto rukojmí, že potopa taková nepřijde více. Paměti též hodna jest úcta Peruviánův, kterouž k duze chovají; a kteráž více na se pozor obrací, když se považí, že v nižádném světa dílu stopy potopy méně nezašly, jakož právě v Kolumbii.

Ajhle! co kde za času jistého vinilo se z většího nesmyslu, jako první Genesi články? A jak neměla by naše vážnost a úcta ku knize opět důkladně se zmáhati, k jejížto ruce zpytování a objevy času tohoto našeho proti všelikě naduté domněnce lidské takováto svědectví vydávají?

Tak dí článek ten z „Nové Sion“ uvedený, a vyrčeními hlav slavně proslulých dobře naplněný. Vy pak milí Pánové, jenž k osvícení národu jazykem naším milým hovořících přispívati chcete, dovolteż abychom se na něco otázali.

Vy tušíte, že prý vzhledem na duševní vzdělání Slovanům, kteříž sobě byli lhezký čas pospali, prozřetelností Páně slavný jest úkol vykázán při úhlavním směru vesmíra? Dobrá to řeč a nad míru útěšná. A však pozor maličko!

Ležíť u prostřed rovin rozsáhlých, nepotěšných a oko unavujících, i těkání škodlivých vichrů ze všech stran přístupných — krajina površím vůkol lemovaná, v nížto věru pohodlné i rozkošné jest přebývání. Mnozí,

Digitized by Google

přemnozí již napachtili jsou se dosti, aby dopravili se do krajiny této. Napachtili se, proto že cesta ku dědině té vůkol bažinami, močidly a místem i propadlinami nebezpečnými jest obmezena. Než přece poštěstilo se, a oni ušlapali sobě stezičky schůdné, na niehž sice bez unavení se nechodí a mnoho pozoru jest třeba. A však přece stezky ty bez nebezpečenství již a bez hrozivých těch nesnází vedou k místům těm žádoucím. Tí pak, kdož byli našli i ušlapali, nejsou nikoli neužilí a tak nelaskaví, aby nepopřáli snad i jiným bližním svým po nich kráčeti, a k dědinám těm milým a žádoucím se bráti, pokudž by toho byli žádostivi.

Již — spatřiteli Vy zástup poutníkův právě též tam se bráti chtějících, — a však nevím z jakých příčin o stezky již na bezpečnost prošlapané svévolně nedbajících, ba jim se i vyhýbajících, — a raději zase jen v blátě a v močidlech se mořiti, a jak praveno i v nebezpečenství úrazu a záhuby se vydávati si libujících: aj Milí! rcetež, jakým jmenem nazvete Vy ty takové?! — —

Drobnůstky ze života pastýřského.

1.

Po zaopatření své manželky přistoupil kdos k otci duchovnímu, řka: „Velebný pane, u velikém podezření mám svou manželku, že se dopustila cizoložstva. Že jakožto zpovědník ničeho vyjeviti nesmíte, vím, a protož také zpovědního tajemství od Vašnosti zvěděti nežádám; poněvadž ale Vašnosti nejlépe povědomo, z čeho se manželka moje ve svaté zpovědi vyznala: račtež jí to uložiti za povinnost, aby se přiznala také mně, aby mně pověděla čistou pravdu, ať již ta věc

Digitized by Google

jakkoli stojí. Vinna-li jest: ze srdce jí rád odpustím; nevinna-li jest: odprosím ji sám, že jsem jí podezřením učinil křivdu. Jistoty bych se toliko rád dověděl, abych nabyl ztraceného pokoje svému vlastnímu srdci.“

Otázka nyní jest, jak se měl zpovědník v té případnosti zachovati, aby ani nemocné neobtížil, ani tazatele nepohoršil, ani proti své zpovědnické povinnosti nejednal. Dejme tomu, že by se byl přesvědčil, že nemocná upadla v *křivé* podezření: na všechen způsob by ji přec zarmoutil, kdyby byl zvěstovatelem důmínky a žádosti manželovy. Z takého návěští mohla by se nemocná uleknouti, a leknutím by se přispělo buď k nebezpečnější nemoci anebo k smrti docela. A kdo by byl tím napotom vinen, nežli zpovědník sám, kterýž by se dopustil takové neprozřetelnosti? Nemůže-li zpovědník kajícího hříšníka, zvlášť nemocného, v čem potěšiti, aspoň ho nikdá ani v tom nejmenším nezarmucuj. — Kdyby ale tazatele z hruba odbyl: jak takové věci na něm žádá, že přišel do domu proto jenom, aby nemocné svátostmi sloužil, a ne aby byl prostředníkem, by se před lidmi snad měla ospravedlňovati: takovou anebo podobnou řečí by opovážlivého manžela netoliko neukrotil, anobrž by ho v podezření jeho mnohem více potvrdil. Pomyslil by si podezřelivý manžel: „Kdyby zpovědník znal nevinnost manželky mé, nezpěčoval by se podlé slušné mé žádosti učiniti.“ A tak byla-li by manželka vinna: z částky aspoň by zpovědník i nechtě vyzradil její zpověd; byla-li by nevinna: popudil by zpovědník podezřelivého manžela, aby se naposled ve zvědavosti své sám na to nemocné manželky tázal, k čemuž ji prostřednictvím zpovědníkovým nakloniti zamejšlel. Tak by nemocné opět bylo zle posloužено: ulekla by se otázky na všechen způsob; a kdyby vyznání samo sebou bylo odporné, velmi lehko by se mohlo státi: buď že by nemocná nemluvila pravdu, anebo

Digitized by Google

že by manžel nedostál k danému slovu. A tak by opět všecko bylo zlé, a veliký díl viny padl by opět na neopatrného zpovědníka. Co měl tedy zpovědník k upokojení podezřelivého manžela učiniti? Nejlépe když mu řekl:

Příteli, vy žádáte nabyti vnitřního pokoje: pokoje ale potřebuje tím víc na smrt nemocná manželka vaše. Přejte jí tedy tento svatý pokoj, aby se mohla tím snáze na cestu k věčnosti připraviti. Kdyby se nemocná manželka žádosti vaší lekla, a z leknutí náhle umřela: myslím, že by vás to více znepokojovalo, nežli celé podezření vaše. Víte, že každý těžce nemocný člověk jest velmi nedůtklivý; a to není žádná maličkost, má-li se dověděti manželka, že ji manžel béře v to nejhorší podezření. A protož nebylo by divu, kdyby takové podezření způsobilo zdravé nemoc, a nemocné rychlejší smrt. Chtěl byste snad podobnou vinu na sebe anebo na mne uvaliti? Prosím vás tedy, odstupte od žádosti své, abyste nemocné a umírající ničím neobtěžoval; nechtějte se jí ptáti sám, a spoléhejte se raději na dané slovo její, kterýmž se vám zavázala před oltářem Božím a před obličejem svaté Církve, na to se víc spoléhejte, než na pouhé domnění anebo na řeč mylných a utrhačných lidí; a mám za to, že právě touto manželskou důvěrou dojdete pokoje víc, než kdybyste se manželky své tázal. Neboť jakož nyní pochybujete o náležitém chování jejím, tak byste napotom pochyboval o pravdě výpovědi její. Povědomo také bude vám, že mnohý nevinně naříknutý člověk, když na skřipec byl natažen, že se k zločinu raději přiznal, než aby nesnesitelné muky trpěl; a po jeho smrti se teprv dokázalo, že nevinně byl odsouzen. I zdaliž by tedy nebylo právě tolik, jako nemocnou manželku na skřipec natahovati, kdybyste s podobnou otázkou na ni doléhal? Abych se ale já vám v té věci za služebníka propůjčil, toho ode

Digitized by Google

mne nežádejte: k tomuť nemám jakožto zpovědník ani povinnosti ani práva. Nemám k tomu povinnosti: poněvadž mně jí neuložil ani Bůh ani ve jmenu jeho svatá Církev; nemám k tomu práva: poněvadž svátostní soud jest náležitě skončen a rozhřešení platně uděleno. Čeho bylo třeba, k pokání jsem svědomitě uložil; kdybych ale jednal podlé vaší vůle: i zdali by to nebylo právě tolik, jako ještě jednou pokání ukládati. Rozhodněte nyní sám, bylo-li by mé jednání spravedlivé? A protož nechtějte se ani sám žádné nespravedlnosti dočiniti ani mne k ní namlouvati; netrapte pouhým domněním sebe, a nemocné manželce přejte svatý pokoj, buď aby se šťastně vystonala, anebo blahoslaveně zemřela.“

Takovýmto jednáním skutečně se podezřelivý manžel upokojil, a ušetřilo se zároveň i zpovědní důvěry i svátostního tajemství i pokoje nemocné. Co se ale jednou stalo, může se opět státi, a nelze pochybovati, že by mnohý zpovědník podobnou, náhle přednešenou žádostí do velikých rozpaků byl uveden; proto jsme tuto případnost k vlastnímu přemejšlení jednoho každého zpovědníka sdělili.

2.

Jiný duchovní pastýř byl zavolán k nemocnému, aby ho svátostmi zaopatřil. Nemocný se zpovídal, a ve své sprostnosti anebo raději za příčinou svého nedokonalého poučení jmenoval osobně spoluvinníka a svůdce svého. (Nestojí sice výslovně v obecném katechismu, že kající hříšník účastníky, spoluvinníky hříchu svého, anebo své nepřátely osobně jmenovati nemá: to se ale rozumí samo sebou, ježto kající hříšník má sám na sebe žalovati a ne na jiného. A káže-li to kdy nevyhnutelná potřeba, aby k objasnění viny hříchu o jiné osobě jaká zmínka se učinila: vždycky se to má státi s utajením jména jejího, aby kající hříšník spoléhaje

Digitized by Google

na zpovědní mlčelivost vzhledem na svou vlastní osobu nebyl zrádcem a zlehčovatelem cti jiného. To všecko klade zajisté každý svědomitý duchovní otec u vykládání Katechismu i na rozum i na srdce jak ve škole dítkám, tak při křesťanském cvičení dospělému lidu v kostele.) Protož jsem svrchu pravil, že onen nemocný byl na rozumu sprostý anebo nepochybně svou vlastní vinou v té věci nedokonale ponaučený. Co ale na plat? již se stalo; spoluvinník anebo raději svůdce byl osobně jmenován, hřích byl náramně veliký, tak že nemocný za jeho příčinou nemohl na živě zůstati. Mimo to pak prosil nemocný pastýře duchovního, řka; „Velebný pane, račtež mu hodně uši natříti: neboť skrze něj musím v mladém věku ze světa.“

Co má nyní duchovní pastýř činiti? Že podlé poslední vůle nemocného učiniti nemůže a nesmí: samo sebou jde každému na rozum, neboť zjevným jednáním v té věci bylo by zpovědní tajemství vyzrazeno. Ostatně pak duchovní pastýř velmi opatrně učinil, že umírajícímu kajícímu hříšníkovi ani neodepřel ani neslíbil naplniti žádost jeho. Při té příležitosti se ale přec dověděl, ač způsobem nenáležitým, jakou prašivou ovci ve svém ovčinci má, kteréž nemůže tak nechati, aby jiných nepokazila a sama ve svém duchovním neduhu na věky nezahynula. Jakým způsobem ale nyní ji má volati, aby hlasu jeho uslyšela, a nakloněna jsouc užívati duchovního lékařství, kteréž nám pozůstavil Pán Ježíš ve svátosti pokání, spolu pracovala na spasení svém? Má snad čekati toliko, až ten člověk k němu přijde k svaté zpovědi? Kdyby přišel, a kdyby brzo přišel: bylo by ovšem dobře, a tu by věděl zajisté duchovní pastýř, podlé čeho se zpravovati má, aby šetře zpovědního tajemství svůdce přece naklonil k vyznání veliké viny jeho. Na to by ale věru duchovní pastýř darmo čekal: půjde-li také ten člověk k svaté zpovědi,

Digitized by Google

dojista nepůjde k němu, jakožto k zpovědníku té nešťastné oběti, kteráž byla jeho hříchem svedena, nébrž půjde raději k jinému knězi, od kteréhož není osobně znán, aby se mu s menším studem a s menší bázní vyznati mohl. Kdyby jenom pokání učinil, ač by se to kdekoli stalo, bylo by sice také dobře: jak se ale o tom doví místní duchovní pastýř, kterýž buďe klásti počet z duše jeho. Ten člověk toho sám zajisté nezvěstuje: a kdo jiný má soukromné a tajné věci býti duchovnímu pastýři zvěstovatelem? Pokud ale nemá duchovní pastýř osobního přesvědčení, že pobloudilá a ztracená ovce sama hledá cesty spasení svého, tak dlouhu povinen jest, zvlášť o ní pečovati. Ale jak? Nenaskytuje-li se mu jiná příležitost, při kteréž se vůbec žádá od svaté Církve, aby katolický křesťan svátosti prvé přijal, jako u příkladu při vstoupení do stavu manželského: nemůže tomu člověku ze jmena nařídíti, aby k svaté zpovědi šel; neboť by se takovým nařízením sám uvedl v podezření, že toho člověka v něčem stíhá, což mu povědomo jenom ze zpovědi té nešťastné osoby svedené. Čeká-li do velikonočního času, a žádá-li podlé starobylého církevního obyčeje ode všech osadníkův zpovědní cedulku: co tím vyřídí? Byl-li ten člověk skutečně u svaté zpovědi: na cedulce není psáno, že svátosti přijal hodně; vykazuje-li se zpovědní cedulkou: není ještě důkaz, že skutečně u svaté zpovědi byl; mohlť si ji zaopatřiti od jiného člověka, kterýž v čase velikonočním u svaté zpovědi byl dvakrát a dvě cedulky dostal. Nevykáže-li se ale žádnou zpovědní cedulkou: jakým prostředkem jej k zpovědi přiměje, aby jeho srdce získal, a úmyslu svého nevyzradil? — Kázaním ho může získati. Ovšem kdyby věděl, kdy ten člověk na kázaní půjde. Ale jest jistý druh lidu, kterýž velmi málo na kázaní přichází, třeba za celý rok sotva jednou. Poněvadž tedy duchovní pastýř neví, který den

Digitized by Google

by měl vzdělati takové kázaní, kteréhož by onen člověk nejvíce potřeboval; a poněvadž se o jedné věci každou neděli a každý svátek s takovou rozmanitostí mluviti nedá, aby se věřící lid na tom nepozastavoval, a z částky nebyl pohoršen: ani tohoto prostředku k dosažení svého cíle nemůže užívati. — Dobře bude snad, když si s ním udělá po čase bližší osobní známost, když v něm vzbudí náklonnost k čtení, a když mu mezi jinými knihami podá takový spis, kterýž by osvítil zaslepený jeho rozum a obměkčil jeho zatvrzelé srdce. Může-li se to s pastýřskou opatrností státi: výborný to zajisté prostředek. Což ale, shledává-li, že při vší pastýřské opatrnosti cíle svého tím způsobem nedosahuje? buď že není k tomu člověku volného přístupu, anebo že buď nemůže anebo nechce ničeho čísti?

Podlé mého zdání učiní duchovní pastýř těžké povinnosti své zadost: když se bude za něho sám denně modliti, jak při svém *officium* tak při mši svaté, jakž ho k tomu povzbužuje svatá Církev, poukazujíc pořádek, v kterémžby živých lidí pamětliv býti měl, a sice v článku 3. 5. a 6. *Memento Domine omnium curae meae subjectorum, tamquam spiritualium filiorum. Omnium peccantium, inimicorumque meorum, atque conversionis omnium haereticorum et infidelium. Et omnium, pro quibus scis et vis me debere orare.* Když ho tu bude s celou důvěrou poroučeti Pánu Bohu, aby on sám podlé své svrchované moudrosti a nevýmluvného milosrdenství na cestu pravého pokání přivésti ráčil; když mimo to požádá svých nejbližších sousedů na vinici Páně, aby se modlili s ním za obrácení jistého tajného a velikého hříšníka; když za třetí složí sobě zvláštní, a to sice velmi pohnutlivou modlitbu, kterouž by — je-li to v městě: na každý den; je-li to na vesnici: každou neděli a každý svátek i při ranních i odpoledních službách Božích s věřícím lidem vykonával, a

Digitized by Google

v kteréž by zřetelně prosil Boha za obrácení nekajících hříšníkův vůbec, těch ale zvlášť, jenž se nacházejí snad na osadě jeho. Dá-li se dělati, zřiď duchovní pastýř pobožnost *k srdci Panny Marie* na obrácení hříšníkův, o níž víme, že již velmi mnoho dobrého způsobila, a že skrze ni také onen veliký rouhač a zatvrzelý nevěrec, Alfons Ratisbonne, na víru byl obrácen. Zřízená-li bude tato nová pobožnost, anebo bude-li aspoň duchovní pastýř při každé příležitosti, když bude více lidí v kostele, jednoduchou vykonávati modlitbu za obrácení všech nekajících hříšníkův: to zajisté nezůstane onoho svůdce dlouho tajno, sám bude slýchati, s jakou vroucností se duchovní pastýř vzhledem na tuto záležitost modlí, a pozná brzy, že se to modlí také za něho. A již to jím pohne, není-li zcela zarytý ve zlém. Mimo to vězme, že mezi vším pravověřícím lidem, kterýž se tu modlí s pastýřem duchovním, jest mnoho spravedlivých: a tu nás ujišťuje slovo Páně, že „mnoho může modlitba spravedlivého ustavičná.“ (Jak. 5, 16.)

Mezi tím pilně zpytuj duchovní pastýř, děje-li se v zevnitřním jednání toho člověka jaká změna; navštěvuje-li pilněji chrám Páně, přichází-li časem i na kázaní. Tomu-li tak: připrav si kázaní, v kterémž by ho náležitě poučil a k pokání mocně pohnul: přednášej to kázaní ale teprva tenkrát, když nabude jistoty, že ten člověk v kostele jest. O úvod k takové řeči se mnoho nestarej, dáno bude jemu v tu hodinu, co by mluvil (Mat. 10, 19.), aby se nešťastný onen člověk nedomníval, že se kazatel dotýká schválně osobnosti jeho; anobrž aby poznával, žeť se toto kázaní shoduje právě s tím Evangelium, kteréž se čte na připadající neděli nebo svátek.

Podaří-li se duchovnímu pastýři, aby takového člověka k pokání přivedl: díky vzdávej Bohu za jeho svatou milost; nepodaří-li se, těš se aspoň tím, že

Digitized by Google

Hospodin nepožádá duše takového člověka z jeho rukou. *Havránek.*

3.

Před nedávným časem umřela bohatému statkáři manželka, nepozůstavivši žádných dítek, protože ze strany manžela nemožnost ouplná byla toho překážkou. Chtěje po druhé v stav manželský vstoupiti, závazek lechtavý nevěstě učinil, totiž že bude dědickou celého výnosného statku jeho, jestli *mu* dítě porodí. Podivná to výminka! Zná dobře svou nedostatečnost, a přece všecken statek jakožto dědictví připovídá nevěstě, jestli mu dítě porodí.

Brzy po sňatku manželském poznala manželka nová jak podezřelý a nejistý jí učinil slib manžel její; poznala totiž k žalosti své nemožnost manželovu, a viděla krásnou naději svou k dědictví tak znamenitému mimo nadání zmařenou. Zatím chytrost ženská odstranila tu velikou překážku způsobem arci nedovoleným a hříšným; umínila si totiž škodný nedostek v manželství cizým obcováním napraviti; nebo takto sama u sebe pravila: „Vždyť mi manžel můj neslíbil dědictví, jestli *s ním*, nýbrž jestli *mu* dítě zrodím, a on dobře zná svou neschopnost.“ — Jak myslila, tak učinila. — Statkář poznav těhotnost manželky své bez přispění svého, zaradoval se, a těšil se na porod její; a když mu krásného synáčka na lokty položila, tu se radost a žádost jeho naplnila, aniž toužil vyskoumati, kdo mu tu radost způsobil, slovem on přijal dítě za vlastní, a dal je jako manželské zapsati.

Po nemnohém čase umřel, ustanoviv dříve v poslední vůli své manželku dědickou celého statku, jakž jí byl před odavkami slíbil. Přátelé jeho dostavše známost o úmrtí jeho i o kšaftu, který byl učinil, všemožně se o to zasadili, aby u práva kšaft ten byl co neplatný zrušen, *předstírajíce* že nedostatečnost kšaftovníka

Digitized by Google

k obcování manželskému dobře jim byla známa, a že tedy manželka to dítě jen z cizoložstva mu porodila.

Manželka, nyní ovdovělá, hájí se těmi důvody, že jí manžel již před svadbou přiřknul celý statek, jestli *mu* dítě zrodí, že dítě zplozené za své vlastní s radostí přijal a zapsat dal, a proto že jí slovo dané v kšaftu splnil. — Nicméně vidouc, že jest od přátel v tíseň soudu vehnána, a že i nad to svědomí ji pro hřích spáchaný tepalo, vzala outočiště své k moudrému zpovědníkovi, jemuž celé své provinění skroušeně vyznala, snažně ho o radu prosíc, máli se o ten statek dědicně jí náležející s přátely souditi, čili ho přátelům postoupiti?

Co bysi ty jí na snažnou žádost její odpověděl? Jaká by byla tvá duchovní rada, a jaké rozhodnutí? — Milo i vítáno nám bude tvoje poučení. A snažně prosíme, by nám někdo slušnou odpověd na tento skutečně se stalý pastýřský případ mile a ochotně podati chtěl.

4.

Rozmluva *) mezi duchovním a manželem.

Manžel. Pochválen Pán Ježíš Kristus.

Duchovní. Až na věky. Amen. Vítám Vás, můj milý, jaká jest žádost Vaše?

M. Pán Bůh mé manželce pomohl, má synáčka, i přicházím prosit, aby to dítě došlo svátosti křtu svatého.

D. A kde máte bábu s dítětem a s kmotry!

M. Hned tu budou, důležitá příčina mne pudila, abych ten křest svatý dříve ohlásil, než přijdou; však ji brzy uslyšeti ráčíte.

Duchovní vzav matriku táže se na den narození dítěte, na číslo domu a na jmeno dítěte. Zapsav to, dále se táže:

*) Přihodilo se to skutečně před osmi lety na osadě X.

Digitized by Google

D. Jak pak se Vy jmenujete?

M. Neračte se horšit, velebný Pane, já nevím.

Duchovní mysle, že dobře otec neslyší, ptal se ho hlasitěji na jmeno jeho, a zase tutéž odpověd slyšel.

Duchovní se diví, a po třetí se ho táže: Což neznáte ani jmena svého?

M. Neznám, a snad do smrti znáti nebudu.

D. Jak pak se jmenoval otec váš? kdo byl?

M. Já nevím.

D. Jak pak se matka vaše jmenovala?

M. Já jí neznal.

D. Ale vždyť přece víte, odkud jste rodič?

M. Velebný otče! račte se mne ptáti až do večera, já ubohý pořád jen odpovídati musím, že nic nevím; nevím odkud jsem, kdo byli moji rodičové a jak se jmenovali?

Duchovní znamenaje, že mu nesnadná práce nastává vzhledem zápisu do matriky, velel otci se posaditi, a jal se ho dále tázati.

D. Přece vám snad je povědomo, kde jste se narodil, a kde jste pokřtěn?

M. Toho všeho nevím; jen na to se z dětinství pamatuji, že mne, když jsem byl ještě maličkým, vypravovávali, že semnou dítětem chatrně zavinutým ňáká žena, kteráž se za mou matku vydávala, do vsi B— pozdě na noc přišla, o nocleh prosila, v noci prchla, a mne ubohého opustila. Tamní sousedR— se nademnou slitoval, a přijal mne pod střechu svou, živil mne a šatil mne, Pán Bůh mu to zaplať, ale do školy mne neposílal, nýbrž potřeboval mne k pasení hus a jiného dobytka.

D. Jak pak Vás jmenoval?

M. Nevěda, jak jsem křtěn, dal mi sám jmeno Josef.

D. A jak se dálo později s vámi?

Digitized by Google

M. Potom jsem se dostal do panské služby za poklasného, a jako takový musil jsem se oženiti.

D. A jak pak vám mohl ouřad dáti dovolení, an jste ani rodu svého ani místa narozeni svého neznal?

M. Ouředník dobře věděl, že jsem opuštěný nalezenec, a neměl mi ovšem dáti dovolení k ženění, zvlášť když jsem snad nebyl ani plnoletý; že ale byl semnou na mlatě i v jiné práci velmi spokojen, nepátral hrubě po tom, a dal mi žertem sám na kanceláři příjmění Josef Ne—k, a vydal mi beze všeho poplatku cedulku k ženění.

D. Odkud je žena vaše?

M. Ze vsi H—

D. Což tamní duchovní před odavkami od Vás nepožádal křtícího listu?

M. Toho jsem se nejvíc bál, budeli ho žádati, věda, že mne bez něho nebude odávat. Zatím starý tamní velebný pán tehdáž byl těžce nemocen, a ten duchovní, kterýž ho v nemoci zastával, na list křtící se neptal a mne s Pánem Bohem oddal.

D. Milý příteli! Vás podivné osudy potkaly, jmeno křtící máte od svého dobrodince, příjmění od ouředníka, obé nepravě, k ženění Vám dali dovolení bez křtícího listu, samě to případnosti proti zákonu církevnímu i zemskému čelící.

M. Ba ovšem, to jest, což často mé svědomí tíží, že jistoty nemám, zdali mne matka má pokřtiti dala, aneb sama pokřtila. Ano i má žena někdy mne tím až k pláči rmoutí, předhazujíc mi, že jsem nalezenec, a snad ještě nepokřtěnec, že se dá semnou rozvesti. Prosím pro Boha, račte se smilovati nademnou ubohým, a tyto veliké chyby, kteréž bez viny mé jiní jsou zpáchali, dle možnosti napraviti.

Otázka: Jak se měl zde duchovní pastýř zachovati,

Digitized by Google

aby ty hrubé chyby ano provinění od matky, ouředníka a duchovního zpáchané aspoň poněkud byly napraveny?

I zde snažně žádáme, by někdo z duchovních pánů bratří na tuto otázku příslušnou dal odpověd.

♂

Způsob, kterýmž se poznává, jak dalecí jsou sobě kteří pokrevenci a příbuzenci.

I.

O pokrevním přátelství či pokrevnosti.

Krevní přátelství (*consanquinitas*) jesti spojení takových osob, jenž od jednoho společného rodného otce pocházejí.

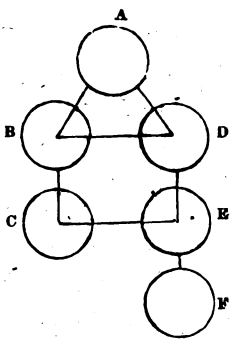
By se poznalo, kterak dalecí jsou sobě kteří pokrevenci, potřebí jest znáti jejich společného rodného otce, od něhož se jejich posloupnost dovozuje a počítá podlé tak řečených stupňů. Jestiť ale *stupeň* krevního přátelství ono *číslo*, o kteréž jedna osoba společnému roditeli aneb jest bližší aneb od něho vzdálenější, než jiná která pokrevní osoba. Posloupnost však všech těch osob, kteréž od jednoho a téhož roditele pocházejí slove *rodový pořad*, a jest buď *přímý* aneb *pobočný*.

1) Přímý (*linea recta*) udává ty osoby, kteréž jsou sebe zplodily, a dělí se zase na a) *předeční* a b) na *postupní*. Předeční jesti ten, kterýž vede zpět, ku předu, k společnému roditeli, a zahrnuje v sobě předky, předeční přátely (*ascendentes*); ku příkladu: syn, otec, děd, praděd. Postupní pořad slove ale ten, kterýž postupnost či posloupnost ukazuje, a zahrnuje v sobě po sobě zrodilé, postupní pokrevence (*descendentes*); ku příkladu: praděd, děd, otec, syn.

Digitized by Google

2) Poboční pořad (*linea collateralis*) ukazuje ty osoby, jenž se sice nezplodily, jenž však společného mají jednoho a téhož roditele. A ty jsou buď stejně blízcí svému původnímu společnému roditeli, a v této případnosti jesti to místo, na kterémž stojí, *stejné* (*linea aequalis*); aneb jeden z nich jest mu bližší než druhý, a pak se nacházejí v pořadu *nestejném* (*linea inaequalis*).

A jest společný roditel; A, B, C a A, D, E, F stojí v přímém či rovném pořadě; B a D na stejném stupni, podobně C a E; ale C a F stojí na nestejném pořadu pobočního.

Poboční přátelé se zase dělí a) na vlastní či *plnorodné*, a b) na nevlastní či *polorodné*. Vlastní či plnorodní (*bilaterales vollbürtige*) jsou ti, ješto od jednoho otce a od jedné matky pocházejí. Nevlastní či polorodní (*semilaterales halbbürtige*) slovou ti, ješto toliko otce aneb matku společně mají. A tito poslední jsou zase aneb po meči aneb po kúželi, a slují: *pomečníci* anebo *pokúželci*. Pomečníci (*Agnati*) jsou ti, ješto od jednoho a téhož otce pocházejí: pokúželci (*Cognati*) nazývají se ti, kteříž od jedné a tétéž matky pocházejí.

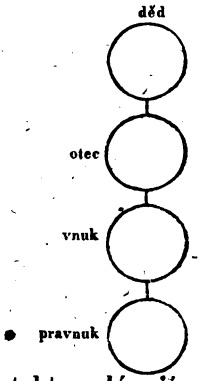
K vysvětlení toho všeho uvedeme nyní některé příklady.

Známka vyznačující osobu mužskou budiž kolo;

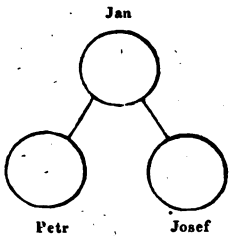
Digitized by Google

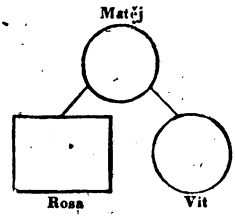
pro osobu ženskou pak čtverhranník. Umrlého známka se čárou přetrhne.

Chceme-li ukázati, kterak jedna osoba od druhé pochází, děláme s hůry dolů čáru, a znamenáme posloupnost v přímém pořadě takto:

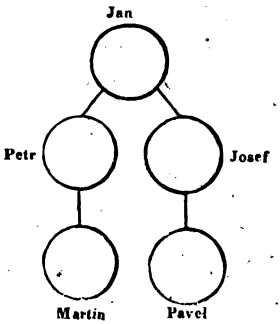
Pobočni se takto udávají:

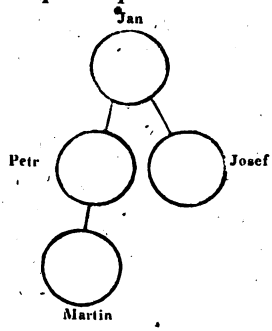

Petr a Josef, Rosa a Vít jsou pobočni přátelé; neboť se nezplodili, mají ale společného roditele.

Příklady stejné a nestejné posloupnosti:

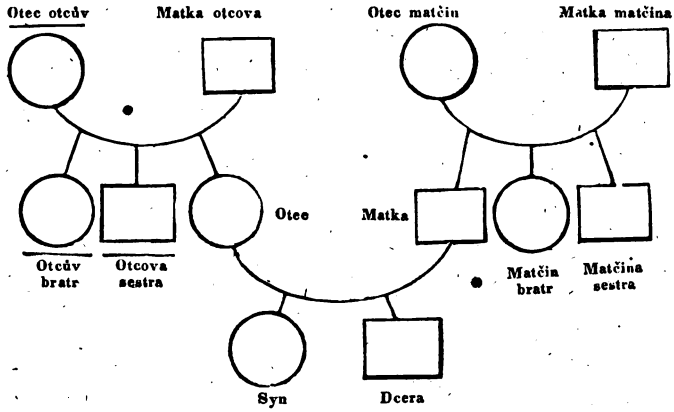

Digitized by Google

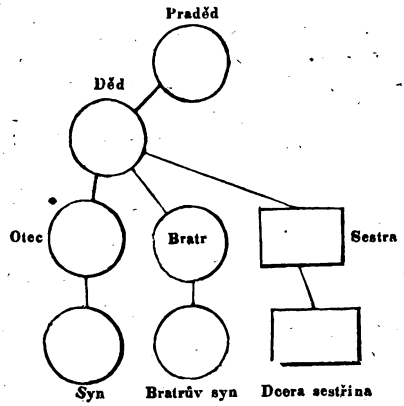
Petr a Josef, Martin a Pavel, jsou na stejném stupni; Martin ale a Josef na nestejném.

Osoby, jenž dítky zplodily, křivou čárou bývají spojeny; ku příkladu:

1.

2.

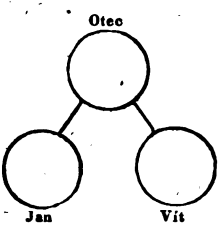

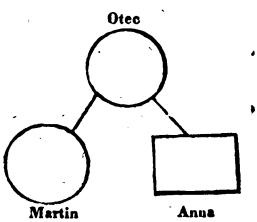
Jak dalecí jsou sobě kteří pokrevenci, poznati lze následujícím způsobem.

Digitized by Google

V přímém pořadě, a nechať jest předeční anebo postupní, počítají se tak řečení stupnošci krevního-přátelství dle následujícího pravidla:

Tolik jest stupňů, kolikero jest zplození; aneb tolik stupňů kolik osob, jednu odejmouc. Ku příkladu: Děd a vnuk stojí na druhém stupni; neb děd zplodil syna, a tento vnuka, dvojí jest tedy zde zplození, následovně dva stupně; anebo děd, syn a vnuk jsou tři osoby, jedna když se odejme, zůstanou dvě, tedy dva stupně. Otec a syn stojí na prvním stupni; neboť jedno toliko bylo zde zplození. V pobočním pořadě počítajíce vzdálenost pokrevnictví, musíme především na to hleděti, zdali se pokrevní osoby v stejném anebo nestejném nacházejí pořadě. Jsou-li v stejném pořadě, platí následující pravidlo: *Poboční přátelé na stejném stupni stojící jsou tak dalecí sobě, jak dalecí jsou svému společnému roditeli.*

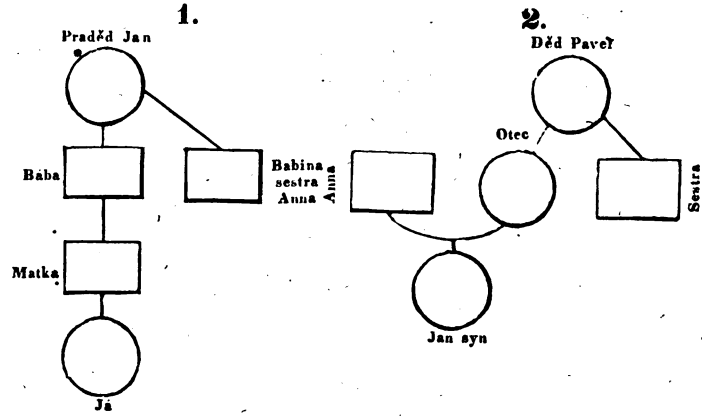

Bratří Jan a Vít, pak Martin a Anna, jsou poboční přátelé, a prvním stupněm jsou spojeni, jelikož se svým otcem na prvním stupni stojí.

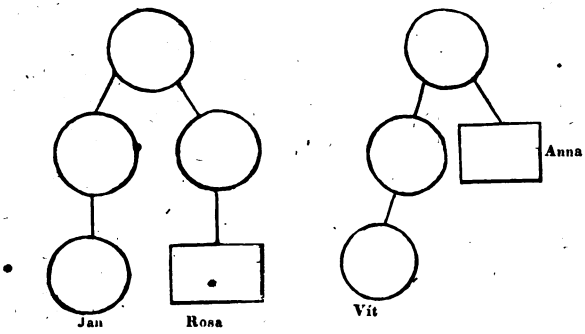
Jsou-li v nestejném pořadě, platí toto pravídlo: *Poboční přátelé na nestejném stupni stojící jsou tak dalecí sobě, jak daleká jest vzdálenější osoba společnému roditeli.*

Digitized by Google

1) Já stojím s Annou, sestrou báby své, na třetím stupni, jelikož jsem jakožto vzdálenější osoba od Jana otce mé báby a její sestry, kterýž byl jejich společným roditelem, o tři stupně vzdálen, a tudy s ním na třetím stupni spojen. 2) Syn Jan jest se sestrou svého otce druhým stupněm spojen, poněvadž od společného zplodítele děda Pavla o dva stupně jest vzdálen.

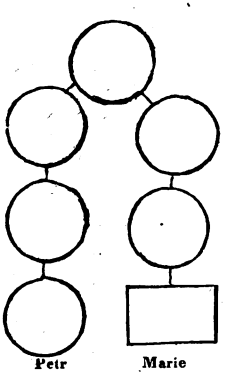
Mezi osobami, kteréž stojí v přímém či rovném pořadě, nemůž dokonce žádného býti manželství.— V pořadě pobočním nemohou též v manželství vstoupiti ti, ješto stojí na prvním, druhém, třetím a čtvrtém stupni; ku příkladu:

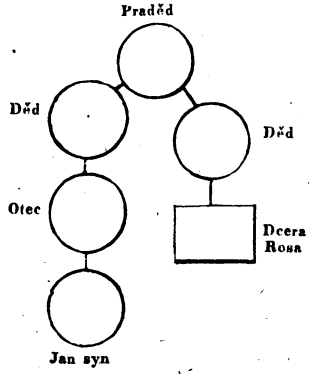

Jan a Rosa, Vít a Anna, stojí na druhém stupni, a tito poslední nad to výše na druhém prvního se do-

Digitized by Google

týkajícím (*secundus tangit primum*). Stojí tedy jak prvním tak i druhým v cestě překážka nejen církví nýbrž i státem určená a stanovená. Dále

Petr a Maria a tolikéž Jan a Rosa nesmějí v manželství vstoupiti. Neboť Petr a Maria stojí na třetím stupni, a Jan a Rosa na třetím druhého se dotýkajícím. Zde jak prvním tak i druhým snoubcům nestojí sice v cestě žádná překážka občanská, ale zabraňuje jim manželství překážka církví stanovená, totiž kanonická, kteráž ve svědomí věrného křesťana stejnou má váhu a platnost. Za prvnějších časů bylatě církev svatá daleko přísnější u příčině této, neboť překážka tato dosahovala až i sedmého stupně. Než za svatého Otce Innocence III. l. P. 1216. bylo na sněmu Lateranském ustanoveno, by čtvrtého stupně nepřesahovala. „*Prohibitio copulae conjungalis quartum consanquinitatis et affinitatis gradum non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari.*„ Při tom to zůstalo, a zůstává posud. Jestli tedy dvě osoby pocházející od jednoho kmenovce dále čtvrtého stupně od sebe nestojí, nemohou slušně a náležitě v manželství vstoupiti. Pakli však obě, *aneb toliko jedna z nich*, na pátém stojí, není jim žádné překážky příčinou téže

Digitized by Google

věci. Poněvadž však církev laskavou jest matkou a zřetel béře na potřeby a prosby dítek svých, proto často v případu tomto dobrotivé dává prominutí. Biskupové totiž vi privilegii *quinquennalis* promíjí snoubcům na třetím nebo čtvrtém stupni stojícím této překážky, když se tito prosebně k ním utekou. Poněvadž se pak tento řád s zákonem a vůlí svaté církve srovnává, a nikdy nebyl odvolán, protož patrně na jevu leží, že nižádný farář ani biskupský vikář není oprávněn, překážek pokrevenství a příbuzenství z třetího a čtvrtého stupně pocházejících promíjeti, jak bohužel zde onde ve zlé přišlo užívání; nýbrž že každá takováto případnost přináleží knížatům a ředitelům církve, jenž jsou biskupové. Snoubcové tedy, jimžto překážka taková v cestě stojí, musí se u své biskupské stolice dříve prosebně ucházeti, aby od svého biskupa prominutí dosáhli, kterýž samoten to právo má, takové překážky promíjeti. S tím se též odvolává a napravuje, což v přítomném Časopise od roku 1847. ve svazku druhém na stránce 263. se z přehlídnutí pravilo, že totiž duchovní pastýř má právo, překážek z třetího a čtvrtého stupně pokrevenství a příbuzenství pocházejících promíjeti.

II.

O příbuzenství.

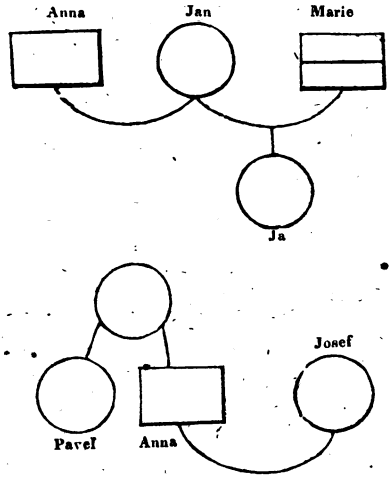
Příbuzenství (*affinitas*) jest ono spojení, kteréhož mezi jedním manželem a pokrevenci druhého manžele stává. Podlé toho výměru jest manžel s pokrevenci své manželky zpříbuzněn, a tato opět s pokrevenci svého manžela zpříbuzněna. Dále příbuzenství nejde. *Affinitas non parit affinitatem.* A protož pokrevenci manželčiny nejsou s pokrevenci manželovými zpříbuzněni. Jak dalecí jsou sobě ale příbuzenci, poznati lze dle následujících pravidel:

Digitized by Google

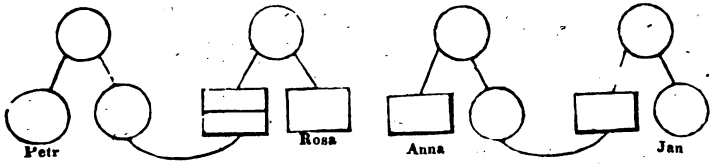
a) Manžel jest s pokrevenci manželky své v též míře zpříbuzněn, v kteréž manželka s nimi krevním svazkem jest spojena.

b) Manželka jest s pokrevenci manžela svého v též míře zpříbuzněna, v kteréž manžel s nimi krevním svazkem jest spojen.

To jest: Krevní přátelé manželky mé jsou moji příbuzenci, a moji pokrevenci jsou příbuzní manželky mé, a stupeň pokrevnosti jest spolu stupněm příbuzenství.

Já stojím se svým otcem Janem na prvním stupni krevního přátelství; protož stojím též s macechou mou Annou na prvním stupni příbuzenství.— Pavel stojí se svou sestrou Annou na prvním stupni krevního přátelství, následovně stojí též s manželem jejím Josefem na prvním stupni příbuzenství.

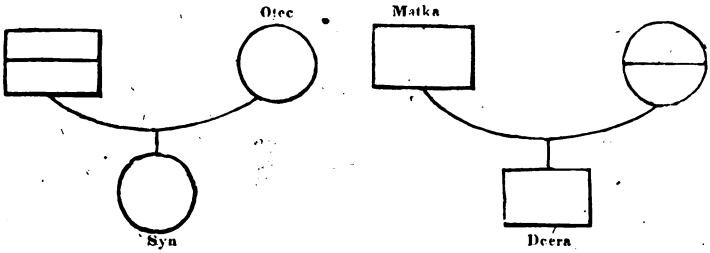

to jest Petr a Rosa, Anna a Jan nejsou zpříbuzněni.

Digitized by Google

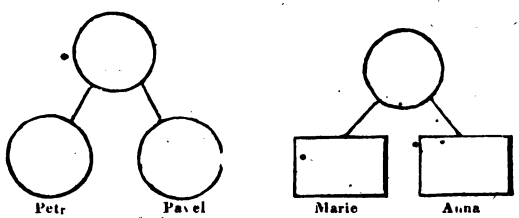
Vysvětlení některých případů.

1) Může-li otec s matkou a syn s dcerou její v manželství vstoupiti? Může to jeden i druhý; neboť

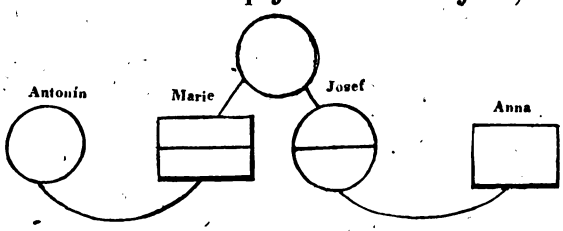
pojme-li otec matku, ovšem vstoupí matka se synem, a otec s dcerou v příbuzenství, nikoli však syn s dcerou.

2) Mohou-li dva bratří dvě sobě za manželky vzíti sestry? Mohou ovšem; neboť

jestliže Pavel pojme Marii za manželku, nestanou se tím Petr a Anna příbuznými.

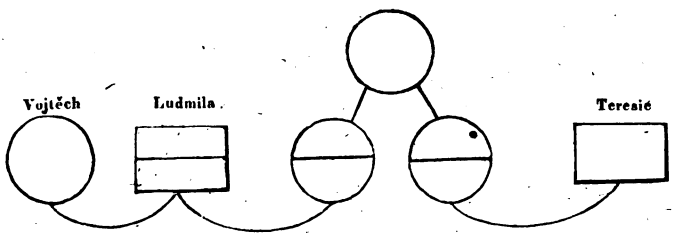
3) Může-li vdovec Antonín, kterýž měl za manželku Marii, sestru zemřelého Josefa, pozůstalou vdovu jeho Annu za manželku pojíti? Může dojista; neboť

Antonín jest sice se zemřelým Josefem prvním stupněm zpříbuzněn, ale ne s jeho chotí Annou. Anna jest sice s Marií zpříbuzněna, ale ne s Antonínem.

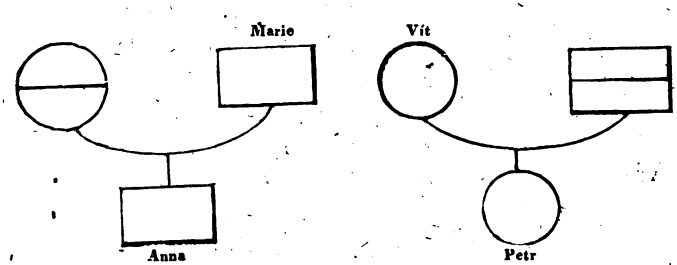
Digitized by Google

4) Zdali Vojtěch, kterýž vdovu Ludmilu pojal v manželství, po její smrti se může s vdovou Teresií oženiti, jíchžto zemřelí mužové byli jsou bratří? Stojí mu to na vůli; neboť

Teresie byla sice zpříbuzněna s nebožtíkem manželem Ludmilinným, není však zpříbuzněna s Vojtěchem. *Affinitas non parit affinitatem.*

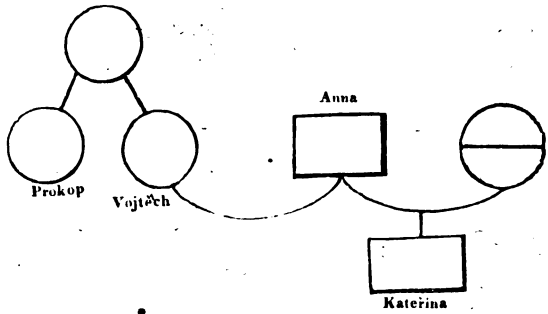
5) Může-li Petr, syn z prvního manželství, pastorní dceru Annu v manželství pojíti, kteroužto jeho otec při svém opáčném oženění přejal? Může; neboť

když Vít ožení se s Marií, tedy se sice Vít s Annou, a Marie s Petrem zpříbuznějí, nižádnou měrou však Petr a Anna.

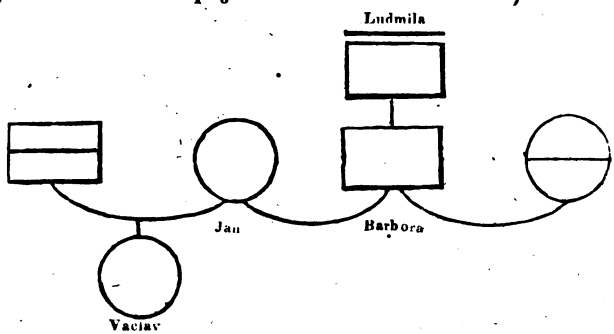
6) Zdali Prokop, bratr otčíma Vojtěcha, může pastorní dceru jeho Kateřinu pojíti v manželství? Může; neboť

Digitized by Google

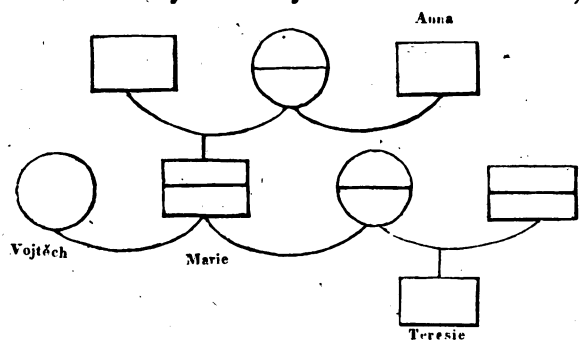
když se Vojtěch s Annou ožení, tedy se sice on s Kateřinou zpříbuzní, ale nikoliv ěk bratr jeho Prokop.

7) Zdali Václav matku Ludmilu macechy své Barbory v manželství pojíti může? Ovšem může, neboť

když Jan se ožení s Barborou, tedy se sice Václav v prvním stupni zpříbuzní s Barborou, ale nižádným způsobem s matkou její Ludmilou.

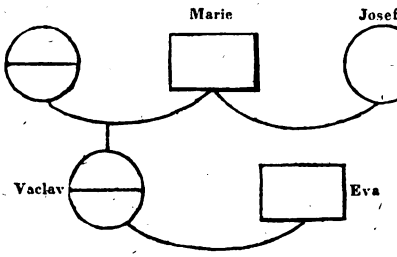
8) Může-li se Vojtěch s pastorní dcerou aneb s macechou své nebožky manželky Marie oženiti? Může; neboť

Digitized by Google

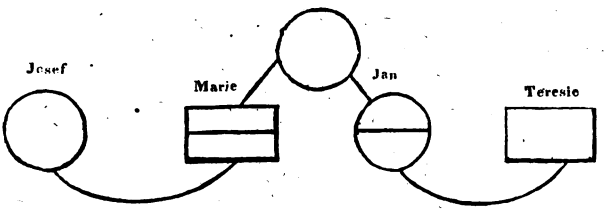
když se Vojtěch s Marií ožení, tedy se tím ani s její pastorní dcerou Teresií, ani s její macechou Annou nezpříbuzní.

9) Může-li se otčím s manželkou svého nebožtíka pastorního syna oženiti? Otčím Josef může Evu, manželku svého zemřelého pastorního syna Václava za ženu pojíti; neboť

když Josef se ožení s Marií, tedy se sice zpříbuzní s jejím synem Václavem, ale ne s jeho manželkou Evou.

10) Může-li se vdovec s vdovou bratra své zemřelé manželky oženiti? Josef manžel Marie může Teresii manželku Jana bratra své nebožky ženy Marie v manželství pojíti; neboť

když se Jan s Teresií oženil, tedy se Teresie stala sice příbuznou Marie sestry svého manžela Jana, ale ne spolu také jejího muže Josefa.

Digitized by Google

Pohled novoroční na stav vychování a škol.

„Kdož nad zbojnickou jámou
Chrám staviti hodlá?
Toť pěstoun, co vědám
Bez Boha dítě učí.“

Sušil.

Že všeliké blaho jednotlivých států i lidí vůbec v cnosti záleží, nebylo ani dávnověké minulosti pochybno. Za to ručí nám ono staré přísloví: *„Ubi bene morati sunt incolae, pulchre munita est civitas.“* A však není cnosti možno ujmouti se a rozšířiti po končinách země, leč dokonalým mládeže vychováním. Načež tedy dbáti netoliko pěstounům, kteřížto život svůj výhradně maličkým byli jsou zasvětili, alebrž všem jimžto jakéhosi na blaho lidské vplyvu dopřáno. Vší zajisté pozornosti naší zasluhuje mládež, kteráž jest nadějí naší, věrný poskytujíc obraz budoucnosti.

Diamant skvostný vložiltě velemoudrý Tvůrce v nás, zřejmý to důkaz našeho povolání. Tento však leč vychováním stane se klenotem skvělým po veškeren život; jinák leží v nás, co oblázek povržený nižádné do sebe nemaje ceny: vychování člověka činí člověkem.

Pročež vidělo se vzdělání mládeže veškerým mužům, uměním a věhlasností proslulým, ježto chloubou i ozdobou pokolení lidského lze nazývati, již od dávna věcí nad jiné důležitou, ano i zákonodárství dostojnou; že i sami rádi vychováním se zanášívali. Jako Anaxagoras, od stoupenců svých „myslí čistou“ (νοῦς) byv nazván, vítězného vychoval Periklesa, Lysis Pythagorejský Epaminonda, Aristoteles krále Alexandra, slovútný Petr z Rosières, napotom papež Klement VI.,

Digitized by Google

slavné paměti Karla IV., kardinál Savelli, co papež Honorius III., císaře Bedřicha II. a zbožný Fenelon Cambrajský Ludvíka krále francouzského. Téměř záhy vidělo se potřebno, nezůstaviti vychování libovolnosti rodičů, začasto u věci nezkušených, a v státu Platonovu archon sám jest byl dozorcem vychování (tedy hned tehdáž veřejného), jehožto volení každých pět let od shromážděných v chrámě Apollovu předních důstojníků, hlasy tajnými, se dálo. Ačkoli stran vznešenosti a vážnosti předmětu nadčeného staří úplně souhlasili; nebylo vychování jejich přece dosti *obecné*, jelikož pleť ženská takořka nižádného nebrala podílu; ostatně pak z většího dílu toliko dítky bohatců a urozenců, téhož dobrodiní stávaly se účastny. Tím způsobem vychování nebylo ovšem s to, vyhověti úloze své; nebo čím méně komu o sebe pečovati možno, tím více má stát o něho péči míti. Ač konečně podivnou, ano i utěšenou u starých spatřujeme touhu po vzdělání, po mravném povýšení a oblažení lidském, byly to přece nazvíce pouhé jen *vidy* jednotlivců, zůstavší větší části nepřístupné, neznámé, aneb aspoň temné, poskrovnu blahodatného přinášejíce ovoce; byloť to kamení, ležící porůznu, z něhožto teprv *Kristus* velebnou utvořil svatyni, an se stal stavitelem i spolu základem jejím. To nechať dobře na mysli rozváží, kdožkoli by za dnů našich snad chuti měl onen kámen základní vyvrci; neboť jím-li pohneš, opět vše se rozvalí. Vychování, jemužto bludové pohanští ondy byli na zkázu, v náboženství Kristovu teprv našlo pevné *soustavy*, jím stalo se teprv *národním*, jelikož národové po veškerém světě křesťanském i vlády jejich k tomu vědomí dospěli, že totiž učiliště veřejná nevyvratnými sloupy jsou společnosti lidské a zkvétajícího blaha národního. Co však ondy důmyslný Cicero o věci té napsal: *„Člověk nemůže lépe posloužiti vlasti leč vzděláním a cvičením mládeže,“* a co za onoho času

Digitized by Google

více hlasem volajícího bylo na poušti, to nyní hojný počet věrných synů vlasti ustavičnými jeví skutky. Ejhle! jak nadobyčejná vzniká činnost na dějišti výchovatelském a školském ode dnů nebeského a bozského mistra a učitele Pána Ježíše Krista. A však nikdy činnost ta nebyla tak obecná, jakož právě za časů našich. Hle jak zároveň s řemeslnictvím, průmyslem, dílnami a obchodem i škola ku předu kráčí! Škola — netoliko vyšší ale i nižší stala se v skutku záležitostí národní. Vlaši rokují o novém jejím uspořádání, Španielové již takové mají; a komu by posud netkvělo v paměti, jak valně táž věc před nedávnem veškeren lid i ministry francouzské zoujala? V Angličanech denně se čeká nový stranu vyučování zákon parlamentní; v Řecku, v státech podunajských, v Rusích, ano po celém světě vzdělaném zvláštní zřetel na školy jest obrácen. A co medle říci máme o říši Rakouské i o drahé vlasti své? Zdali v každém takořka čísle novin zpráv o vzdělání a posvěcení nově zřízených škol se nám neuděluje? Tam však, kde již zřízeny jsou, všecka péče se má o rozšíření a vzkvétání jejich, tam zastaralé mezery i neshodnosti pečlivě se odstraňují, a prostředky vyučování se množí; zvlášť však methoda a vykonné stránky dle potřeb věku nové a vhodnější dráhy sobě klestí.

Ač svět nynější sterými náhledy a záměry v tolikož stran se rozpadává, u věci naší přece jest sjednocen. I ti, jenž neostýchají se stát i církev, pořádek i náboženství zřejmě rušiti a v propast záhuby uvrhovati, se snaží, slovy líčenými a plnými ústy o vyšším zdokonalení lidském žvástati. Ovšemť pravda: *medice, cura te ipsum!* A což vyřití-li se někde hrozící nebezpečí — surovost národní a zpoura — žádá-li nouze a drahota, jakož právě za dnů těchto, četných obětí, zdaž tu neobrací každý šlechetný člověk zraků svých na školy, volaje jich o pomoc? Zajisté, a sice

Digitized by Google

se vším právem. Neboť škola rozsívá símě pravdy, naděje a lásky; její úlohou jest blaho národní, v ní shromážďuje se i vzkvétá pokolení i stát budoucí.

Ovšem žeň veliká a práce posavád mnoho, aniž říci možno, že veškerým potřebám již vyhověno. A však jak znamenitě postoupilo vzdělání za posledních osmdesát let! Jak od té doby školy rozmnoženy, a mnohem lépe uspořádány! Pohleďme od té nejnižší až k universitě, zdali se mládež nyní mnohem více učiti nemusí? zdaž učení není mnohem pravidelnější a určitější? zdaž nám začasto není užasnouti, když žáček čistým jazykem máteřským s námi hovoří? když o předmětech, věk jeho skorem přesahajících, rozumně a s obratností až posud neslýchanou mluví? Zmizela ona mystická mlha, kteráž za dřevnějších dob mysl i rozum maličkých, ano i dospělých poutala, a v jejíchžto mrákotách se mnohá mysl ponořila! Není ve vlasti naší snad ani jediné školy, v nížto bychom toliko stín nějaké bázně ku příkladu před vlasaticemi a strašidly u dítek nalezli. Toť patrný pokrok, kterýž radostný na nás dojem působí; jelikož odpírajíce všelikému pochodu zpátečnímu a liknavému stání, chutě a s vnitřní jakousi nadšeností ku předu postupujeme. Jestiť však tento pokrok náš se všech stran rozumný — v Bohu a Kristu, Synu jeho — a všecek tak spořádaný, že záhubou nám nehrozí?

Slušíť ovšem u věci tak vážné býti nestranným. Nenít nikoli ve školách novějších (moderných) vše zlato, co se blyští. Radno tedy se tázati: co jest pravda? co klam? Obhlídneme-li se ve školách novějších, postavivše se dříve na ono jediné pravé stanovisko, — kteréž křesťanství a církev katolická vyměřuje — s trojí v nich potkáme se vadou, která dobru a blahu majícímu z nich vyplývati, zhoubně v cestě stojí:

Předně chtějí neodvysle od přírody, života, Boha

Digitized by Google

a církve lid k vyššímu vzdělání povznesti, jej zdokonaliti a blaženějším učiniti; a sice pouze chytrým zevnitřním zřízením a uměním školním.

Za druhé považují často dítko i člověka za bytost toliko pozemskou, bez vyššího účelu a povolání, snažíce se o to, by jej uměle vzdělaly — vycvikovaly, — jakož toho výhody časné a ta hrstka dnů vezdejších žádá, bez ohledu na život budoucí. A z těchto dvou vad plyne přímo i

Třetí: málo totiž v novějších školách šetří se přírody, života, málo často víry v nich se nachází. Vše jen má býti praktičné a upotřebitelné, na oko a pro potřebu vezdejší: na výkonost však vnitřní, na vyšší záměr se hrubě nehledí. A z toho pochází, že často mravnost a umění jsou liché a vnitř prázdné. Nechcemeť tím nikoli přisvědčiti těm, jenž veškeré vzdělání a mravné ošlechtění toliko z přírody a z milosti Boží odvozují, a nic vlastnímu přičinění nepřipisují. My toliko s těmi nesnášíme se, kteříž všelikou škol spásu pouze v školním cvičení a v jakémsi podlé smyslu jejich škol zřízení vyhledávají, nechtíce *dáti Bohu, což jest Božího.*

Že pak na též cestě pravého vzdělání národního, takového vzdělání, jímžto by národ mravně se povznesl, a v němž by žádoucí posily, útěchy i žádoucího nalezl blaha, docíliti nelze, na jevu leží, byť i školy naše sebe více se množily, a sebe zdařilejšími se zdály.

Ona trejí vada rovněž na mnoze příčinou jest, že ač se lidé za těchto našich časů tak mnohému učí, přece dobří a spokojeni nebývají. Toť ta smrtelná škol novějších rána, kteráž právě tím více se rozžírá, a tím větším nebezpečím hrozí, čím více intellectualní i technická jejich stránka vzkvétá, a časným materialním prospěchům slouží. Toto však nedíme, jakobychom na technické škol vyvinutí vinnu skládali, aneb je za cosi škod-

Digitized by Google

ného drželi. Ano naopak máme za to, že ono vyvinutí věkem dáno, i samo o sobě prospěšno jest. Vinna toliko leží na oné trojí vadě, kteráž se do novějších škol našich vloudila. Aniž chceme jakési podezření uvaliti na naše školy vlastenské, jenž až posud, díky Bohu! onoho ducha skorem jsou prosty; narážíme zde na zahraničné, zvlášť německé, kdežto onen duch po delší již čas straší. Nám však, an tak na blízku jsme, všemožně jest onomu návalu vzdorovati, aby neprotrhl také hráze vlasti naší drahé, a též nás v smutné odpory s zjevením Božím i církví neuvrhl. Toť povinností svatou všech, jimžto Vládce nebeský blaho národův svěřil, zvlášť však vyslancův Kristových, k nimžto řekl: *„Jděte do veškerého světa a učte.“*

Hlavní tedy základ a uhelní kámen u vzdělání národního vůbec, zvlášť ale u vychování maličkých budiž nám Bůh. Vychovávejme s Kristem a v Kristu! Bůh nechať působí v nás, a my nechať působíme s ním! Všecko lidské snažení bez Boha jest marné.

Za druhé: *„Vychovávejme netoliko pro život vezdejší, alebrž i pro život věčný.“* Nižádný nenamítej, což již Rousseau v Emilu svém náboženství Kristovu vytýkal, že člověk pro život věčný život vezdejší zanedbává. To lež je patrná! Život pozemský přípravou nám má býti k životu věčnému. Vždyť i sám věhlasný Plato, jenž se dojista i pro život časný vzdělával v 7. knize státu svého pravil: *„Nediv se, pakli ti, ještoť aš posud přišli, nemají chuti, po časných věcech příliš bašili, a pakli duch jejich vždy po přebývání tam na hoře touží.“*

Za třetí: *„Budiš naše heslo víra, a pamětlivi buďme vyššího člověka povolání.“* Neníť člověk stvořen by jedl a pil, pravé toliko mluvě a těm toliko vědám se učil, kteréž život obohacují aneb okrašlují. Jakkoli to vše dobré jest, a nemá býti opuštěno, a však je-

Digitized by Google

dnoho jest ještě více potřebí, a to jest, by se víře vyučil, a povolání svého hodna učinil.

Na zásadách těchto veškerá soustava vychování křesťanského má postavena býti. Veliký pokrok u vzdělání národního budiž nám srdečně vítán! A však duch, živel vychování zůstaniž vezdy náboženský, neboť nemůže člověk bez náboženství státi se cnostným, aniž bez cnosti blaženým.

K. Antonín Slavíček.

Katechisací o trýznění zvířat.

Milé dítky! vysvětliv vám páté Boží přikázaní, mělbych dnes hned k šestému přistoupiti. Avšak než se k tomuto přikázaní odebeřeme, musím vám ještě něco na srdce položiti, což poněkud k pátému přikázaní náleží. Když Bůh Hospodin náš řekl na hoře Sinai: Nezabiješ, ovšem zapověděl tím slovem, abychom žádnému z lidí ani na životě ani na zdraví jeho neškodili a neublížovali. Než ale *bez příčiny ublišovat nemáme ani hovádku.* Františku, pověz mi, kdo pak i ta hovádka stvořil? A kdo jim dal život a zdraví? Nejsou-li tedy i hovádka tvorové Boží? A když je Bůh stvořil, a jsou tvorové Boží, možno-lí, aby jich též Bůh nemiloval? Zdali také o ně nepečuje? Není-li otcem, laskavým otcem všech svých tvorů? Odkud víme, že Bůh i hovádka a ta zvířátka miluje, a o ně pečuje? Nesvědčí-li nebeský Pán a učitel náš ve svém svatém Evangelium, že Otec jeho i to ptactvo živí, kteréž neseje, ani nežne, aniž shromážďuje do stodol? Nepraví-li také, že bez jeho vůle ani vrabec se střechy nepadne? Josífku, co myslíš, zdali z těchto neklamných slov jeho zřejmě nevysvitá, že dobrotivý a laskavý Otec nebeský, i ty nejmenší

Digitized by Google

tvory své miluje, a péči má o ně? Když tedy miluje i takové malé i nepatrné tvory, jakož jest ptactvo, a zejmena vrabec, zdali snad jiných zvířat milovati nebude? Nejsouli všecka ta ostatní zvířata, což jich jest koli na zemi, v zemi a ve vodách, také jeho milí tvorové, a dílo rukou jeho? Může-li se tedy nad některým z nich zapomenouti, a z lásky své je vyloučiti? Zdali se ta nestihlá láska jeho nevztahuje na všecko, cožkoli stvořil? I nevztahuje-li se tedy i na to nejmenší zvířátko? Když však Pán Bůh i zvířátka všecka miluje, a o ně pečuje, může-li nám lidem býti dovoleno, s nimi nakládati, jak bychom chtěli? Kterak s nimi, Mariánko, nakládá Bůh? Nechce-li tedy, bychom i my s nimi dobře a laskavě zacházeli? Taf jest zajisté nejsvětější jeho vůle, a protož praví také slovo Boží: „Máš dobytek? dohledej k němu: a jest-li užitečný, af setrvá u tebe.“ (Eccles. 7, 24.) Kdybychom ale Vílémku s hovádky zlé zacházeli, mohlo-li by se to líbiti Pánu Bohu? A nebylo-li by to proti nejsvětější vůli jeho? Nechce-li Pán Bůh, aby se každé stvoření jeho radovalo, a aby mu dobře a blaze bylo? Když ale s někým nanic zacházíme a mu ubližujeme, co myslíš Pavle, rozmnožujeme tím radost jeho, aneb děláme mu bolest? Když tedy s hovádkem zle nakládáme, co mu děláme? A chce to, a dovoluje to Pán Bůh? Když on ten všemohoucí Pán a stvořitel sám se zvířátky dobře zachází, nemáme-li tedy i my s nimi dobře nakládati? Dobře, odpovídáte milé dítky; se zvířátky, a nechť jsou kterákoli, laskavě máme zacházeti, tak jako sám Bůh s nimi zachází. A k tomu má nás povzbuditi i to pomnění, že je Bůh stvořil k užitku a k radosti naší. V pravdě každé zvířátko jest užitečné; není-li nám lidem, jest aspoň jiným zase zvířátkům. I ta zvířata, kteráž škodnými nazýváme, nejsou zde bez příčiny a beze všeho užitku; ona slouží jiným zase zvířatům za pokrm, aneb

Digitized by Google

jedí to, což by mohlo nám škoditi, kdyby bylo toho mnoho. I ten krkavec a ta vrána a ten had někomu k nějakému užitku jsou, a nejsou zde bez příčiny. Nejsouli ale mnohá a nesčíslná zvířata nám lidem nad míru užitečná? Teresko, pověz nám, co jenom ku příkladu ovčička člověku dává? A ty Víte, neznáš-li žádných jiných takových zvířat, jichžto maso jíme, a jenž nám nad to výše dávají: lůj, sádlo, péří, kůži a srst i kožešinu, ba i mrvu k zúrodnění polí našich a t. d. A neznáte-li milé dítky, žádných takových hovádek, kteráž nám pomocna jsou v práci, ulehčujíce nám ji? Neznáte-li milé dítky, žádných takových zvířátek, kteráž svým veselým prozpěvováním, anebo svou krásnou ušlechtilostí a svou přítulností obveselují srdce naše? Ejhle, milé dítky! z těchto příkladů poznáváte, že nám zvířátka podávají pokrm, oděv a jiné tělesné potřeby, a že jsou nám pomocná v práci, a že jsou nám i k radosti. Některá z nich, jako ku příkladu pes, jsou člověku též velmi vděčna. Slyšte, milé dítky, příběh o jednom takovém hodném psíku. Jistý kupec vydal se jak obyčejně se svým psíkem na cestu. Když se s večerem vracel domů, musil blízko domova skrze les jeti, kde velmi špatná cesta byla, tak že kupec často z vozu slízati musel. Ten hodný pes ale obíhal ustavičně okolo vozu, jakoby jej pánu svému starostlivě hlídati pomáhal. Maje kupec s vozíkem a koněm mnoho práce, nepohřešil hned psíka; když však z lesa vyjížděl, kdež lepší cesta byla, ohlédl se po něm, ale psa zde více nebylo. Však on přiběhne za mnou, pomyslil si kupec, a jel dále. Jak se ale podivil, když přijeda domů, svého psa nespatřil, a jaké bylo teprv jeho uleknutí, když věci své z vozu skládal, a vák s penězi pohřešil. To byla rána pro něho, nebo byla to polovice jeho jmění, a měl mnoho dětí, kteréž živiti musil. Upamatoval se, že svůj vák v lese, když slízal, ještě měl,

Digitized by Google

i hned tedy i nejstarší syn jeho vzali lucerny, a spěchali do lesa, aby možná-li vák nalezli, nežby nějaký zlý člověk přišel. Kdyby tu můj věrný Chytoň byl, bědoval kupec, ten by mi nejlépe pomohl vák s penězi najíti, ale i ten mne opustil. A však to hodné zvířátko neopustilo pána svého. Když již přicházeli k lesu, byl tu najednou věrný Chytoň, a začal radostně štěkati, a pána svého obskakovati. Kupec radostně jej hladil; Chytoň ale nedal pokoje, a štěkal na pána, jakoby mu chtěl něco radostného povědíti, až s ním několik kroků zašel, kdež jeho vák s penězi ležel. Teď si teprv zpomněl kupec, jak pes na jednom místě v lese začal štěkati, a pořád se nazpět obracel. Tehdáž si toho mnoho nevšímal, poněvadž s vozem a koněm měl mnoho práce, a domů chvátal: nyní ale viděl, že mu to hodné zvíře chtělo říci, že vák ztratil. I hnul se psík od peněz, a myslil pořád, že se pán vrátí, když ale dlouho nepřicházel, popadl sám ten vák, a vlékl jej, ačkoli těžký byl, k domovu. Není-li pravda, děti, to byl hodný pejsek? I suďte sami, nemáme-li se z toho radovati, že Pán Bůh těmto nerozumným tvorům vštípil takovou věrnost a náklonnost k nám lidem? A neměli-li bychom i my k nim dobré a laskavé srdce míti? Mělibychom ale k nim dobré a laskavé srdce, kdybychom je zbytečně a svévolně trýznili a mučili, aneb snad dokonce se z jejich trápení těšili? Jak bychom jednali, Karolínko, kdybychom svévolně a bez příčiny těm zvířátkům, kteréž Bůh z otcovské své lásky stvořil, zdraví a život kazili? A vidíte milé dítky, přece mnozí tak nešlechetně a hříšně jednají. Mnozí s těmito ubohými hovádky ukrutně nakládají, je moří, mučí a trýzní. Šel jsem jednou okolo zahrady, a viděl jsem tam jednoho rozpustilého hocha, kterýž chytal chrousty, uvazoval jim niti na nožičky a honil je, a jiným vytrhoval křídélka, a smál se jim, jak divně lezou. Co myslíte o tom chlapci, jednal dobře? Nepro-

Digitized by Google

tivilo se toto jeho jednání vůli Boží? A nehřešil tedy, an tak nešlechetně a proti vůli Boží činil? — Znal jsem zas jiného chlapce, ten slídil všady po ptačích hnízdách, vybíral a kazil je. Když přinesl mladé domů, ubožátka musela hladem zahynouti, protože co jim jísti dával, nemohla jísti. Co soudíte dítky milé o tomto chlapci, jednal dobře? Neprotivilo se toto jeho jednání vůli Boží? A zdali tedy nehřešil, an tak nešlechetně a proti vůli Boží činil? — Jsou i takoví nezbedníci, kteříž mouchám a motýlům křídélka utrhují, a za živa je na špendlíky napíchují. Co o těch milé dítky soudíte, jednají dobře? Neprotiví se toto jejich ukrutné a nešlechetné jednání vůli Boží? A zdali tedy nehřeší, an tak nešlechetně a proti vůli Boží činí? — Jiní zase mladou zvěř v lesích a polích kazí a hubí. Nejednají-li i ti a tací bezbožně a hříšně? — A však žel Bohu i dospělí lidé, jenžby měli míti rozum, často tvrdě a ukrutně zacházejí s těmi ubohými hovádky. Psíkům ustřihují uši, aby prý hezčejší byli; hovádka pro užitek chovaná mučí a trýzní hladem; mučí je nepřiměřeným, sílu jejich převyšujícím nákladem, a nerázným tříkáním někdy až do živého a do krve je bijí, a jiných a jiných ukrutností se proti nim dopouštějí. Co byste milé dítky řekly, kdybyste cos takového na své vlastní oči viděly? Nebylo-liby vám líto těch ubohých zvířátek? Postavte se na místo toho ubohého hovádka, a pomněte, jak by vám bylo, kdyby někdo s vámi tak ukrutně nakládal? Aneb domníváte se snad, že to zvířátko bolesti necítí? Vojtíšku pověz mi, nemá-li tělo toho ubohého zvířete tak jako tělo lidské krev a kosti a žíly a kůži a smysly, jimiž cítí, tak jako my lidé? Když tedy zvířátko cítí bolest, tak jako my lidé, neukazuje-li tedy ten člověk, kterýž je svévolně a bez příčiny trápí a mučí, že má velmi tvrdé a ukrutné srdce? A není-li strach, aby takový člověk, kterýž jest tvrdý a ukrutný k zvířatům,

Digitized by Google

nebyl také tvrdý a ukrutný k lidem? Zajisté milé dítky, kdo s hovádkem nemá outrpnosti, tenť jí nemá také s lidmi, a takového člověka se musí každý báti. Slyšte, co vám při této příležitosti povím. Stalo se jednou za dávných časů v zemi Řecké, že tamnější vrchnost uslyševši, že jeden rozpustilý mladík mladým ptáčatům jehlou oči vypichoval, kázala ho bez prodlení usmrtiti; nebo za to měla, že z ukrutného mladíka vyroste ukrutný muž a vrah lidí. A tak se stává, že mnohý vražedlník, jemuž nyní život lidský je ničím, začal tím, že se dříve v mučení a trýznění zvířat cvičil, a v pohledu na jejich bolesti a muky zalíbení míval. Protož pravil také někdo:

„Mnohý loupežník a vrah,
Všemu lidu pravý strach,
Na počátku tím se učil,
Že zvířátka krutě mučil.“

Před lety byl v Praze jeden zločinec obèšen, který několik lidí zabil, a před svou smrtí sám vyznal, že jako chlapec v mučení zvířat zalíbení míval, a tím své srdce tak zatvrdil, že si pak i z lidských bolestí nic nedělal. A nyní mi povězte, milé dítky, nekazí-li tedy každý člověk srdce svoje, když zvířátka mučí a trápí? A zda-li byste tedy i vy nekazili srdcí svých, kdybyste cos takového činili? A zda-li byste tím nezhřešili, kdybyste srdce svoje tak kazili a zatvrzovali? A myslíte, že by to Pánu Bohu bylo milé? A že byste se mu líbili? Nechce-li Pán Bůh, abychom s každým tvorem jeho dobře nakládali? A nehřeší-li tedy ten člověk, kdož jeho milým tvorům zbytečnou bolest činí? *Není-li to tedy hřích, zvířata trýznit a mučit?* A když je to hřích, nechá ho Bůh bez trestu? Nenechá dojista; nebo Bůh jest spravedlivý, on nic zlého bez trestu nenechá. A tak by i vás milé dítky musil Pán Bůh trestati, kdybyste *zvířátka* trýznily bez příčiny. Můžete se proti

Digitized by Google

těm, jenž jsou škodná, brániti, a třeba-li, je i usmrtiti a vyhubiti; můžete také ta zvířátka, jichžto za pokrm potřebujete, zabíti, ale rychle a bez mučení musíte to učiniti. Pamatuj si jedenkaždý z vás tuto průpověd, kterouž jsem někde četl:

„Netrap žádné zvíře
K rozkoši, k radosti;
Činí mu to stejně
Jako tobě, žalosti.“

O mějtež vždy na paměti, že i zvířátka jsou tvorové Boží, že Bůh je miluje a o ně pečuje, a že mu to není jednostejné, kterak s nimi zacházíme. Hovádka cítí bolest jako my lidé, a protož chraňte se milé dítky, byste jim zbytečně bolestí nepůsobily. Buďtež všickni citelni, milosrdni i k zvířatům, abyste se nezatvrdili snad i k lidem. A když budete milosrdni i k lidem i k zvířátkům, dojdete i vy také milosrdenství, a lidem i Pánu Bohu se líbiti budete.

Kázaní přípravní k milostivému létu, od Jeho Svatosti Pia IX. léta P. 1847. udělenému.

Od

Emmanuela Doležala,

lokalisty u sv. Jana nad Skrýšovem.

Nejmilejší! ukázala se zajisté milost Boha Spasitele našeho všem lidem. (Tit. 2, 11.)

(Jak můžeme milostivého léta oučastnými býti?)

Když jsem byl maličký, slýchal jsem vypravovati, jak prý v pašijový týden tou dobou, kterou kněz při mši svaté pašije čísti počíná, všecky podzemní skrýše a poklady se otvírají, a dotud otevřiny zůstávají, dokud

Digitized by Google

se pašijové čtení bylo neukončilo. Jsa maličký, i v této věci, „mluvil jsem jako maličký, smejšlel jsem jako maličký, myslil jsem jako maličký. Když pak jsem učiněn muž, vyprázdnil jsem což bylo maličkého“ (I. Kor. 13, 11); nyní nahlížím a chápu, že tato pověst, jak ji lid obecný o pokladech zlata a stříbra béře a vyrozumívá, jest sice pověrečná a bludná, v smyslu duchovním však velmi ponaučná a vzdělávající, v skutku na pravdě položená. Neboť svým umučením a svou přehořkou smrtí, o kterýchžto předůležitých předmětech právě při čtení pašijí nábožná rozjímání činíme, jak nám o nich čtyři svatí Evanjelisté vypravují, nashromáždil Pán Ježíš dušími lidským převeliký, neocenitelný a nepřeberný poklad, jímžto se království nebeské vykupuje. A tento duchovní poklad předrahé své krve, dražší nadevšecko zlato a stříbro celého světa, ukryl nevinný a nepoškvrněný Beránek Ježíš Kristus, v lůno choti své — Církve svaté. A v skutku přehojných milostí uděluje nám Církev svatá z tohoto neocenitelného pokladu zásluh, smrti a krve Ježíše Krista v sedmeru svátostí na základ týchže Kristových zásluh postavených.

Než tu nejvyšší moc, to největší právo nad tímto duchovním pokladem má a drží náměstek Kristův, viditelná nejvyšší hlava Církve — Římský papež; jemu od předrahého tohoto pokladu sám Kristus Ježíš klíče odevzdal, řka k svatému Petru a všem náměstkům jeho: „Tobě dám klíče království nebeského, a cožkoli svážeš na zemi, budeť svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, budeť rezvázáno i na nebi.“ (Mat. 16, 19.) A hle, bratří moji, dosednuv náš sv. Otec, Pius IX. po úmrtí zvěčnělého předchůdce svého, slavné paměti Řehoře XVI., na stolec papežský — aby svou lásku a upřímnost k stádu sobě svěřenému osvědčil, — otevřel mocí sobě daného klíče, vedlé příkladu slavných předchůdců svých, celý nadzmíněný poklad zásluh Kristo-

Digitized by Google

vých, ohlásiv celému katolickému světu slavnost jubilejní, slavnost milostivého léta. *Ó nejmilejší! ukázala se zajisté milost Boha Spasitele našeho všem lidem;* ukázala se i nám! Po tři neděle, jak vám již oznámeno bylo, do kořán otevřín bude ten pašijový poklad, poklad totiž zásluh Ježíše Krista, z něhož bude každému pravověřícímu volno, po celý ten čas bráti tolik milostí, co jich koli potřebuje, aby hned slávy nebeské stal se účastným, kdyby ho prozřetelnost Božská přímo po ukončení tohoto milostivého léta na věčnost povolala.

Ó bratří moji! kdoby nezatoužil z té studnice vážiti vody, vyskakující do života věčného! — Kdoby si od srdce nepřál, ze skvostného a předrahého pokladu toho, až otevřín bude, vzíti a uchvátiti ty vzácné perly, jimižto se království nebeské vykupuje! — A k tomu, Nejm. v Kristu, chci vám podlé své skrovné síly pomocen býti, když vysvětlím v kázaní přítomném, *jakže ohlášeného milostivého léta můžeme se účastnými státi.*

Staneme se milostivého léta účastnými:

A) Když se k němu nyní dobře připravíme;

B) A pak když to, co se na nás žádá, věrně vyplníme.

Ó milý Duše Svatý! Ty Utěšiteli a Učiteli pravdy! řiď a zpravuj jazyk můj, nadchni jej darem moudré výmluvnosti, by k tomu přispěl, aby ze studnice milostivého léta na stádo, mé péči svěřené, hojnost duchovního potěšení, hojnost darů nadpozemských, k spasení vedoucích, hojnost rosy nebeské připadla a rozlila se!

I.

Abychom se k slavnosti milostivého léta, ještoto se příští neděli o pěti hodinách ráno započne, hodně a slušně připravili, nejprvé věděti třeba:

A) *Jakých asi milostí v tom milostivém létě*

Digitized by Google

dojíti možno. Neboť kdo nezná cenu drahého kamene, co divu, když si ho ani nevšímá, a jím pohazuje leckams? — Jdeť pověst starobylá, bratří moji, že v naší drahé vlasti tolik granátů a jiného dobrého kamení se chová, že dosti často kámen, kterýž pastvec za kusem dobytka pohazuje, větší má do sebe cenu než dobytče samo. A proč medle pohazuje se kamením tím? Proč ho leženi nechává ten člověk dosti potřebný? — Proto, že nezná cenu jeho, že neví, co v něm ukryto jest. Jinak zajisté nenechal by kámen ten ležeti, aniž by jím tak lehkovážně pohazoval, ale více by všímal a vážil si ho. A rovněž tak, shromáždění v Kristu, kdoby neznal ceny milostivého léta, kdoby nevěděl, co za milosti v sobě uzavírá, snadno by si ho málo všímal, až snad i pohaněl a posmál se mu; neboť jak dí písmo svaté, „čehožkoli lidé“ (lidé totiž lehkovážní) „neznají, tomu se rouhají.“ (Judae 10.)

A nuže, bratří moji, jakých tedy milostí můžeme sobě v nastávajícím milostivém létě dobyti? — Milost *plnomocných odpustků, ještoť jsou odpuštění všech časných trestů, kteréž bychom, i když jsme byli odpuštění hříchů dosáhli, buď v tomto životě aneb po smrti v očistci trpěti měli.* Neboť v svátosti pokání odpouštějí se nám toliko tresty věčné, nikoli pak tresty časné. Kdo skroušeně ze svých hříchů se vyznává, jich lituje, života svého napravuje a všemožně za hříchy dosti činí, do pekla sice nepřichází, než do nebe také hned se nedostává, pakliže již zde na zemi svůj očistec nepřetrpěl. Tresty ale, kterýmiž Bůh hříšníky zde na zemi stíhává, jsou všelikteré strasti života: nemoc, chudoba, válka, neouroda, drahota, hlad a mor. Těmito tresty vyhrožoval Bůh již v staré úmluvě národu Israelskému: „Kdybys neměl uposlechnouti hlasu Pána Boha svého, a nehleděl plniti všecka přikázaní, která já přikazuji tobě dnes, zlořečený budeš na poli —

Digitized by Google

sešle Pán na tebe nedostatek, nepokoj a ouraz, — uvalí Pán na tebe mor, — ranní tebe Pán souchotinami a horkou nemocí, zimnicí a zapáleninou — budou nebesa, kteráž nad hlavou tvou budou, měděná, a země, kteráž pod tebou jest, bude železná; dá Pán za déšť zemi tvé prach, a chumelenice" (to jest krupobití) „s nebes padati bude na tebe." (Deut. 28, 15—25). A jedna ba i více z nadzmíněných ran povždy potkala Israelské, kolikrátkoli Boha se zpustili — byla trestem hříšnosti jejich.

A aj, bratří moji, i nás po několik let neouroda stíhá, drahota panuje vůbec, bída a nouze v lidu jest veliká. A pakliže příčiny přesmutného úkazu toho stopujeme, nemůžeme v sobě utajiti myšlénku, že nynější neouroda, nedostatek a bída též nápodobně jest snad následkem lidské hříšnosti. Ach! Pane, Otče nebeský! jenž ptactvo nebeské živíš, a kvítí polní odíváš, jenž jsi zjeviti ráčil: „Nepečujtež říkajíce: Co budeme jísti, aneb co budeme píti, aneb čím se budeme odívati? (Mat. 6, 31. 32): proč neourodu, bídu, drahotu a hlad na nás dopouštíš? — Bez pochyby, bratří moji, že nehledáme království Božího a jeho spravedlnosti, a proto nám také tohoto k živobytí potřebného nepřidává! — A hle, nejm. v Kristu, odvrácení i této strasti a bídy naší, pakliže jest trest za provinění naše, může nám vymoci milostivé léto skrze plnomocné odpustky, jichžto sobě vyzískati můžeme.

Než aby se to také stalo, jest třeba: B) *Bychom prvé k své hříšnosti se znali, a cokoli nás nemilého potkává, za Boží trest uznali.* Ó, jak nerad zná se člověk k vině své! Již Adam v ráji sváděl vinu zpáchaného hříchu na Evu a Eva na hada. Jak nerad člověk to, což zlého ho potkává, sobě samému připisuje. Obyčejně příčinu všeho toho ne v sobě, ale mimo sebe vyhledává. Ptejme se jen, bratří moji, člověka,

Digitized by Google

který svůj statek promrhal, prohejřil a propil, na příčinu jeho nynější chudoby, a nastojte! uslyšíme, že nešťastným příhodám, sklamané podnikavosti, zlým časům, ouskočným a podvodným lidem bude ji připisovati; spíše všemu pod nebem, jen toliko ne sobě. — Otažte se světáka, an hýřením a prostopášnostmi o zdraví přišel, na příčinu jeho nemoci, a uslyšíte, jak hned nastuzení, hned přílišnému prací namahání-se bude vinu přičítati. — Mnohý hospodář, když se bylo neurodilo, říká: Byla nepohodlná zima, bylo nepříhodné jaro, byla nepříznivá povětrnost, bylo přílišné sucho, nechtělo pršet. Než o tom, proč bylo nepohodlno, proč přílišně sucho, proč nechtělo pršet, ach! o tom, bratří moji, ani za mák nepřemejšlí, ani mu na mysl nepřichází, žeby snad sám také toho všeho svou hříšností a nekajicností spolupůvodem býti mohl.

A přece, přece, nejm. v Kristu! dokud člověk svou vinu, svou hříšnost neuznává, dotud se nemůže k Bohu navrátiti a odpuštění trestu svého očekávati, dotud by také nomohl milostivého léta aučastným býti. Byl-liby Bůh město Ninive od záhuby zachránil, kdyby byli obyvatelé jeho slovu Jonášovu byli neuvěřili, a svou hříšnost a vinu nepoznali? — Kdo větší vinu, než při něm byla, na sobě pohledával, kdo za horšího a trestu hodnějšího se měl, než byl v skutku, zajisté nikdy ještě nepobloudil, a od tváři Boží proto zavržen nebyl; vždy ale v zahynutí přišel, kdokolivěk k své vině a hříšnosti pokorně se znáti zpěčoval. To zřejmě dokazuje příklad Farisea a Publikána, ani se oba modlili v chrámu. Fariseus byl hrdý, k svým chybám se neznal, za hodného a dokonalého pokládal se, Publikánem pohrdal, s tím co dobrého činí se chlubil, a proto byl jest zavržen. Publikán pak stoje zdaleka, nechtěl ani očí k nebi pozdvihnouti, ale bil prsy své, a volal z hloubi srdce svého: „Bože! milostiv buď mně hříš-

Digitized by Google

němu.“ A aj, dokládá písmo svaté, „že vstoupil tento, spravedlivý učiněn jsa, do domu svého, více než onen.“ (Luk. 18, 13. 14.)

A tak též, bratří moji, milost plnomocných odpustků, odpuštění totiž všech časných trestů, bude se v tomto milostivém létě zakládati na poznání naší hříšnosti, na poznání toho, že vše, cožkoli trpíme, jest spravedlivým trestem Božím. Neboť bude Bůh v tom času milosti tak sobě počínati, jako onen král, kterýž za onoho času navštíviv káznici, od jednoho vězně k druhému se ubíral, a jednohokaždého na příčinu se tázal, pro kteroužby uvězněn byl. I počali se všickni za nevinné vyhlašovati a že nespravedlivě k žálaři odsouzeni jsou byli, králi svému žalovati. Posléze pak přijda král k jednomu z nich i jej otázal se, řka: „A proč pak asi ty zde uvězněn sedíš, a tak žalostně nad svými okovy úpíš?“ — I vyznal a nezapřel, řka: „Ach, milostivý Pane! já kradl, já loupeže páchal, a proto spravedlivý trest tento trpím.“ I odpovídaje Pán jeho řekl: „kterak ty, jsa nešlechetný a bezbožný, můžeš s těmito hodnými a dobrými lidmi, s těmito vtělenými anjely, zde pospolu býti, vždyť se musím obávati, že tebou všickni pokaženi budou, a protož,“ přikázal služebníkům svým, „rozvažte vazby jeho a na svobodu pusťte ho, takový do žaláře nehodí se.“ A tak též, bratří moji, kdokoliv ěk svou vinu neuznává, a k spravedlivému trestu pokorně se nepřiznává, ach! ten nedojde milosrdenství před Králem všech králů v tomto času milosti, tomu nebude odpuštěn trest jeho!

A protož, bratří moji, nechceme-li, by poklad milostivého léta byl nadarmo před námi otevřín, a pak potom snad na věky věkův nám žůstal uzavřín, ku své hříšnosti se znejme, a že pro hřích pokuta trestů hodni jsme, pokorně vyznávejme; čím hlouběji se před Bohem pokoříme, tím lépe nám bude, a byť bychom i větší

Digitized by Google

vinu sobě připsali, než sám Bůh ji při nás shledává, nebude na škodu naši. Za tou příčinou, bratře křesťanský, jsi-li nemocí obklíčen, rci sám u sebe takto: „Tak jsem to zasloužil od Boha a ne jinak;“ jsi-li nenáviděn od lidí, pokorně volej: „To jest trest Boží, že jsem já nenáviděl Boha a jeho svatou vůli;“ máš-li kříže domácí, nábožně vzdechni: „Tak to zasluhuji, neboť hříchy jsem Boha urážel a Krista křižoval jimi, a proto i mne nyní těmito kříži stíhá — kříž za kříž.“ Zvláště pak za těchto drahých a neourodných roků příčinu vší neourody, bídy, drahoty a hladu v sobě samých pohledávejme, řkouce: „Ó Pane Bože, Otče nebeský! toho všeho my sami jsme vinni; když nám žehnáš, my na tebe zapomínáme, tvou službu obmeškáváme, dary tvými plýtváme, pýchou se nadýmáme, srdce před bližním zatvrzujeme; to vše jest zasloužená pokuta za provinění naše!“ Tak bratří moji, k milostivému létu hodně a slušně se připravíme, v něm milosti Boží dojdeme, odpuštění všech časných trestů účastnými budeme, a pak také dojista hojnější ourody a všelikterého požehnání Božího se dočekáme, obzvlástě pak když v milostivém létě, čehož od nás se žádá, svědomitě a věrně vykonáme, o čemž ale promluví díl druhý.

II.

Nelze se domnívati, křesťané milí, že jedenkaždý z pokladu milostivého léta bráti bude, proto že bude otevřín všechněm. Bůh těch milostí, kteréž se ze smrti a zásluh Kristových prýští, těm toliko uděluje, kteří toho hodnými se činí, a čeho od nich se žádá, věrně naplňují. A tak má se i věc s milostivým létem. Kdo v tomto milostivém času odpuštění všech časných trestů dojíti chce, musí naplniti: A) *čehož k vyzískání odpustků vůbec se žádá*, a pak: B) *co v tomto milostivém létě zvláště sv. Otec činiti ukládá.*

A) Bychom kterýchkoli odpustků, a proto tím

Digitized by Google

více plnomocných odpustků milostivého léta oučastnými byli, nevyhnutelně potřebí jest: a) *bychom hodně svátost pokání vykonali.* Neboť an svátost pokání působí odpuštění trestu věčného, či pekelného, a odpustkové toliko odpuštění trestů časných působí, ještoto nás buďto zde na zemi, anebo v očistci očekávají, zdaliž nemusí prvé odpuštění trestu věčného dojíti, kdož chce, by mu tresty časné byly odpuštěny? A protož odpustkové jen opravdu kajícím povždy se udělovali, a až podnes udělují. Neboť kdo trestům věčným propadl, při tom o trestu časném nemůž ani řeč býti, neboť nezná věčnost nižádné časnosti. Kdo si tedy přeješ, by i v nastávajícím milostivém létě plnomocných odpustků oučastným byl, ó hleď, abysi se ze všech svých hříchů, jak se jich byl po pilném zpytování svědomí dobádal, skroušeně a zcela v tomto třínedělním milostivém času vyzpovídal, jich od srdce oželel, a na čas budoucí jich se varoval, života svého napravil, předešlým k hříchu příležitostem se vyhybal, a za všecka svá provinění podlé možnosti a síly učinil dosti. Neboť v tom záleží hodné ovoce pokání. Proto také udělila Jeho Svatost papežská na celý čas tohoto milostivého léta všem zpovědníkům ouplnou moc, od všech bez rozdílu hříchů opravdově kající rozhřešovati, i od těch, od kterýchžto rozhřešiti jindy oprávněni nejsou. Kdoby ale měl za to, bratří moji, že v milostivém létě nebude potřebí za hříchy dosti činiti, že, pak-li kdo krade, není povinen cizí statek navrátiti; bližnímu učiněnou škodu, neb v čemž koho oklamal neb ošidil, mu nahraditi, dané pohoršení napraviti, pomluvu a na cti utrhání odvolati: ó! ten by nad míru pobloudil, a šeredně se oklamal. Jen co při nejlepší vůli nemůž již nahraženo a napraveno býti, může zpovědník těm, ještoto dobrou vůli projevují, v jiné dobré a kající skutky proměniti. A proto bratří moji, kdyby člověk všecky ostatní předepsané výmínky na vlas

Digitized by Google

vyplnil, ducha pak kajícího kdyby neměl, svátost pokání hodně a náležitě nevykonal, nic by mu to neprospělo — nebyl by účastěn milostivého léta; neboť všecky dobré skutky toliko opravdově kajícím k dobrému slouží. A proto hodné přijetí svátosti pokání jest také tou nejprvnější a nejpodstatnější výmínkou k vyzískání plnomocných odpustků tohoto milostivého léta.

Druhá podstatná výmínka k účastenství milostivého léta jest: b) *hodné přijímání Nejsvětější svátosti oltářní.* Závisí pak hodné přijímání této Velebné svátosti, již jednak od náležitého vykonání svátosti pokání. Neboť kdo žádá k stolu Páně hodně přistoupiti, nemusí-li prvé čisté svědomí míti? — A toho nelze mu jinak, než svátostí pokání, upřímnou a skroušenou zpovědí dosíci. — K hodnému přijímání nejsvětější svátosti oltářní, žádá se ale také pobožného srdce. Chceš-li pak pobožným srdcem k stolu Páně přistoupiti, bratře křesťanský, zbuď v sobě víru, že církev svatá má moc odpustky udělovati, a že věřícím nemálo prospívá, by jich sobě vyzískali; doufej skrze zásluhy Ježíše Krista odpuštění všech časných trestů, kterýchž jsi byl za své hříchy zasloužil a snad již trpíš; podstup z lásky k Bohu a Ježíši Kristu vše, což se ti v milostivém létě činiti ukládá, přikazuje a radí; připomínej sobě vděčně smrt Ježíše Krista, na jejížto památku Nejsvětější svátost oltářní jest ustanovena; rozjímej umučení Páně, k čemuž bez toho tento posvátný čas postní každého mocně vybízí; vyznávej, že hříchové tvoji jsou vinni smrtí Kristovou: tak, a jen tak Nejsvětější svátost oltářní hodně přijmeš!

Nyní ale přistupme k výmínkám: B) *zvláštním*, pro toto milostivé léto od Svatosti papežské předepsaným. První z výmínek těch jest: a) *modlitba*, bychom se totiž za dlouhé a šťastné panování Jeho papežské Svatosti, Pia IX., za pokoj a svornost mezi

Digitized by Google

knížaty křesťanskými, za vyvrácení všech bludů a za vítězné rozšíření naší sv. církve vroucně a pobožně modlili. A jak mnoho nám všem na tom záleží! Naše vezdejší i budoucí blaženost na šťastném naplnění modliteb těchto jest uvázána. — Poněvadž ale jen modlitba spravedlivého od Boha vyslyšána bývá, poněvadž vedlé svědectví písma svatého jen toliko „modlitba spravedlivého mnohoť může u Boha“ (Jak. 5, 16.), modlitba pak nespravedlivého nepůsobí ničehož, proto k činění pokání nás svatý Otec vybízí, a abychom k činění pravého pokání tím spíše se rozhorlili, udělil celému světu milostivé léto, milost plnomocných odpustků všem opravdivě kajícím. Neboť jest i dospělý člověk, jako malé děcko; čím více vzácných a neobyčejných darů mu slíbíš, tím spíše dá si říci, tím spíše uposlechne tebe. A to jest spolu také jedna z hlavních příčin, za kterýmž každý sv. Otec po nastoupení trůnu papežskeho milostivé léto povoluje, aby totiž věřící tím spíše hu pokání se naklonili, a tak ospravedlněni jsouce, s dobrým prospěchem předepsané modlitby vykonávati mohli. Ty předepsané modlitby, záležející z pěti Otčenášů, z toliko též Zdrávasů a z jednoho Věřím Boha, v chrámu Páně mají se konati. A proto se ukládá, aby každý na ten cíl za čas milostivého léta mimo svou povinnost nejméně po dvákráte chrám Páně navštívil, a na den zvěstování Panny Marie slavnému průvodu přítomen byl.

Druhá od sv. Otce v tomto milostivém létě *zvláště* předepsaná výmínka jest: b) *půst*, aby totiž, kdo chce plnomocných odpustků oučastným býti, v jednom z těch tří týhodnů: ve středu, v pátek a v sobotu netoliko od masitých pokrmů se zdržel, ale i v postní stravě sobě ujmu učinil, jakou jeho zdraví a síla tělesná připouští a dovoluje. Neboť půst, bratří moji, s činěním pravého pokání povždy spojen býval, a po boku mu kráčel.

Digitized by Google

Když se Ninivetští v pokání k Bohu navraceli, tuhému postu se podrobili; kolikrátkoli Bůh národ Israelský pro jeho hříchy a nešlechetnosti všelikerými metlami stíhal, pokaždé všed tento do sebe, s kvílením a postem k Bohu zpět se utíkal. O kajících dnech výslovně posty předepsány byly v úmluvě staré. A týž řád se po všecky časy v církvi Kristově držel a zachovával.

A posléze také sv. Otec v tomto času milosti k tomu vybízí: c) *aby každý horlivý kající něco almužny udělil* podlé možnosti své a nábožného vnuknutí srdce svého; má-li mnoho, ať dá mnoho, a má-li málo, ať dá s upřímným srdcem i z toho mála svého, neboť nehledí Bůh na to, mnoho-li kdo almužny dává, ale na to, jak rád, jak upřímně a ochotně jí uděluje. Aspoň, bratře křesťanský, rozdejž chudým, což jsi byl sobě postem uskrovnil, pakliže více poskytnouti tobě nemožno jest. Neboť že i udělování almužen kajícímu duchu po boku kráčí, dókazují Svatí a Světice Boží, ješto z počátku hříšný život vedli, pak ale v opravdovém pokání k Bohu se navrátili. Svědčí nám totiž jejich životopisové, že téměř všecky své statky rozprodali, a na almužny rozdali.

A tak již víme, bratří moji, jak se milostivého léta účastnými státi můžeme. Budeme ho účastnými, *pakli se k němu dobře připravíme* a pak *jestliže všecky výmínky svědomitě a věrně naplníme.* Spolu jsme ale také porozuměli, že výmínky od sv. Otce zvlášť předepsané, totiž *nařízené modlitby, posty a almužny*, jen tehdáž platnost mají, a k vyzískání odpustků pomáhají, když s pravým pokáním spojeny jsou; bez pravého pokání byly by mrtvé, jako víra bez skutků jest mrtvá, a žádných odpustků by nám nevymohly. — Rovněž tak jsme se ponaučili, jakže nám milostivé léto i k hojnější úrodě polní může prospěšno a pomocno

Digitized by Google

býti, a to sice způsobem dvojím; nejprvé tím, že nám bude možno skrze plnomocné odpustky odvrátiti nynější neourodu, drahotu a bídu, co časné vezdejší trest za hříchy zasloužený, a pak že od hříchů očištěni a ospravedlněni jsouce, s větší důvěrou a bezpečností za ourodu polní Boha prositi budeme moci. — Nuže tedy křesťané a bratří, nezamítejme tak velikých milostí, jakovéž jsou ty, kterých v tomto milostivém létě dosáhnouti můžeme. Abychom jich ale v plné míře dosáhli, čiňme pokání a obraťme se k Bohu, pak se čas tento milostivý stane nám v skutku časem milostí. Poněvadž nás ale také zkušenost učí, že kolikrátkoli lidé v potřebách svých, aneb v jakémkoli nebezpečenství postaveni jsouce, jednomu ze Svatých a vyvolených Božích v ochranu se poručili, povždy ze šťastného vyslyšení a vysvobození se zradovali; protož uposlechněte ž bratří milí, hlasu svého vrchního pastýře. Slyšeli jste, jakže list našeho Nejlaskavějšího Arcipastýře, k tomu nás vybízí, bychom svatých Patronů milé vlasti naší o přímluvu prosili, aby Pán nebe a země, naše pokorné modlitby, kteréž k Němu v tomto milostivém času za všecky potřeby, jak duchovní tak tělesné, vysílati budeme, milostivě vyslyšeti ráčil. A hle bratří moji, Patrona země České, sv. Jana Nepomuckého, máme za zvláštního ochránce tohoto chrámu Páně a celé osady zdejší. Ó k němu se tedy utecme, jej vzývejme a prosme, aby naší nehodnosti a slabosti před trůnem Nejvyššího pomáhal. A protož padněme na kolena, a z hlubokosti srdce svého volejme: Ó Bože! studnice vší lásky a všeho milosrdenství, my slibujeme, že chceme toho milostivého času užiti, k našemu polepšení a posvěcení. Ty, ale svatý Jene, ochránce a zástupce náš, přednes tento náš dobrý úmysl před trůn Boží velebnosti, a oroduj za nás — oroduj za nás! — Amen.

Digitized by Google

Sněm svatých Otců a učitelů církevních.

Bohatý a hojný pramen, z něhož se zjevení Boží a svatá víra vážiti mají, jestiť mimo písmo svaté také tradicí, ono oustní učení, kteréž svatá církev na obecných sněmích skrze krátká snešení víry či simbola, ve spisech svých Otců a Učitelů, v listech biskupů, zvláště pak v listech nejvyšší své hlavy, skrze katechismy a t. d. vykládá a oznamuje. Především pak knihy svatých Otců nevyvážnou jsou studánkou, z nížto se hojní pramenové učení Božího prýští. Dobrý katolík i k tomuto prameni se tedy utíká a utíkati musí, by víru svou opodstatnil, ojasnil, utvrdil. Zvláště ale kazatel má se o to snažiti, aby spasitelnou a blahočinnou vláhou z pramene tohoto se prýštící, zrosil pokaždé apoštolské dílo svoje. *„Nelíbí se mi kázaní“*, pravil někdo, jehož úsudek v této věci velikou váhu měl, *„neslyším-li v něm svědectví a výkladů svatých Otců.“* A nastojte, byli jsou časové, a není tomu dávno, což ještě ten něblahý obyčej panoval, že slova Božího kazatelové tohoto bohatého zdroje a skladu učení Božího nic sobě nevšímali. Díka budiž Bohu, že v příčině té časové naši k lepší stránce se obraceti počínají, a že toto ourodné pole neleží již docela ladem. Než těžko, ba i nemožno jest mnohému, byť by sebe lepší vůli měl, k těmto pokladům ve velikých a četných knihách skrytým se utíkati, a z nich vody života vážiti. Stojíť to mnoho času a mnoho peněz! Potřebě té umínili jsme sobě v tomto Časopise poněkud vyhověti, tou se kojíce nadějí, že nejen věc velmi užitečnou a potřebnou podnikneme, nýbrž se i nad to výše velebnému duchovenstvu zvláště pak p. kazatelům zavděčíme. Pod

Digitized by Google

tím výše stojícím názvem budeme totiž v každém svazku učení svatých Otců o nejdůležitějších předmětech celého náboženství, tak jak abecedním pořádkem po sobě jdou, předkládati. Bude to výbor nejznamenitějších a nejráznějších jejich výroků o jednotlivých zvláštních předmětech, z kteréhož kazatel ano i katecheta bude sobě moci obrati, cožby k oučeli jeho připadalo. Nebudou pak tyto články míti do sebe nic kusého, nýbrž jak již viděti jest zde na tomto prvním „*o almušně*“, bude každý pro sebe dělati celek, a bude každý ukončený.

Almužna.

a) Povinni jsme, dávati almušnu.

Proto chtěl Bůh tě míti bohatého, aby skrze tebe jiný nedostatku neměl. (S. Leo serm. 1. de collect. Eleemos.)

b) Kdo almušnu dává nic netratí.

Prodávejte to, čím vládnete, a dávejte almužnu. (Luk. 12, 33.) K těmto slovům dokládá svatý Chrysolog: Člověče, tímto napomenutím chtěl tě Kristus obohatiti, a ne chudým učiniti. (Serm. 22.)

Neboj se, že skrze skutky milosrdné budou tvoje vezdejší statky umenšeny: křesťanská chudoba jest vždy bohatá: neboť více to obnáší, což má, než čeho nemá. (S. Leo serm. 4. de Quadrag.)

c) Kristus je to, jemuž v osobě chudého almušnu dáváme.

Nemiluje Krista, kdož ho v chudém nemiluje: a lže, kdož lásku, kterou slovy přislibuje, skutky zapírá. (S. Gaudentius tr. 13.)

Ruka chudého jest pokladnice Kristova, poněvadž

Digitized by Google

cožkoli chudý obdržuje, Kristus dostává. (S. Joann. Chrysostom. serm. de divite et Lazaro.)

d) Almužna nese veliké ouroky.

Nesmírný užitek přináší peníz chudému udělený; nebo kdybysi lidem dal jej na ouroky, dali by ti ze sta: pakli ale chudým půjčíš, navrátí tobě Bůh stonásobně, a věčný dá ti život. (S. Joann. Chrysostom. serm. de jejunio et lectione Genesis.)

Umění všech nejvýnosnější jest almužna. (S. Joann. Chrysostom. hom. 33. ad popul.)

Chceš-li dobrým kupcem býti, dej, což bez toho nemůžeš podržeti, a zjednej tím sobě, což nikdy ztratiti nemůžeš. (S. Augustin. in epist.)

Co se chudým dává, není vlastně žádný dar, nebo se to jen půjčuje, a Bůh to mnohonásobně nahražuje. (S. Gregorius in reg.)

e) Almužna osvobozuje od pekla.

Nic nemůže nás tak jistě od pekelného ohně osvoboditi, jako udělování štědrých almužen. (S. Chrysostom. hom. 31. in Genes. c. 11.)

Od pekla může nás toliko pomoc chudých vysvoboditi. (S. Chrysostom. in Matth. 6.)

Nepamatuji se, že bych byl kdy četl, aby zlý konec byl měl, kdo rád milosrdné skutky konal. Neb takový má mnoho přímluvčí, a není možno, aby modlitba tak mnohých byla oslyšána. (S. Hieronym. epist. ad Nepot.)

f) Almužnou nebe si koupiti můžeme.

Udělovatel časných věcí stává se dědicem věčných. (S. Leo serm. de collect. Eleemos.)

Poklad svůj schovává v nebi, kdož Krista krmí v chudém. (S. Leo serm. 1. de collect. Eleemos.)

Digitized by Google

Ze zemských věcí pocházejí nebeské, a z malých se rodí veliké, a časný dar ve mzdu přechází věčnou. (S. Leo serm. 2. de jejun. sept. mensis.)

Nemožno, zcela nemožno jest, bychom i nesčíslné dobré činili, bez almužny do nebeského vejíti království. (S. Crysostom. hom. 22. in Joann.)

Dej chudému zemi, abysi dostal nebe; dej peníz, abysi dostal království; dej drobet, bysi dostal celé. (S. Chrysologus serm. 8.)

g) Pohnútky.

Kdo chce hněv přísného soudce, kterého hřešením proti sobě popudil, ukrotiti, dávej chudým almužny. (S. Hieronym. ep. ad Nepot.)

Pokání bez almužny mrtvo jest. (S. Chrysostom. hom. 5. de paenit.)

Neuzří zlého dne, kdož dobré dny činil chudému. (S. Chrysologus serm. 14.)

Nic nás Bohu nedělá tak podobné, a nic nás tak nepovýšuje, jako dobrodiní a hojné udělování. (S. Chrysostom. hom. 36. in Matth.)

Nedostal jsi statků, bysi jich v rozkošech promrhal, nýbrž aby almužny dával. (S. Chrysostom. hom. 34. ad popul.)

Jesti to zpozdilost, něčeho ponechávati zde, odkud jíti musíme, a tam, kam jdeme, ničeho neposílati. Protož tam chtěj statky své uložiti, kde tvá vlast je. (S. Chrysostom. in Matth. 6.)

Skrze hříchy své jsi prodán, vykup se svými penězi. (S. Augustin. 15. de verb. Dom.)

Prázden přichází k Bohu, kdož se modle almužny nedává. (S. Chrysostom. homil. 15. in Matth. 6.)

Digitized by Google

h) Výhrůžky.

Běda tomu, kdož almužny nedával, žádné, dokonce žádné prominutí není jemu. (S. Gregor. Naz. hom. 4 in epist. ad Eph.)

Mějte se na pozoru vy boháči; nebo byť byste i spravedlivě živi byli, žádnému nic nebrali, nedovoleným způsobem se neobohacovali, a nikomu nekřivdili, pakli jste nedávali, již tím hodni jste pekelného ohně. (S. Thomas Villanova Conc. 2. Dom. 1. Advent.)

Jaká bude nám omluva? Kristus nám nebe slibuje, a my mu ani chleba nepodáváme. On slunci velí nad námi vycházeti, a vše stvoření nám v službu podrobil, a ty ani nahého neoděješ, ani v dům svůj ho přijíti nechceš. (S. Chrysostom. hom. 76. in Joann.)

Co, bídníče, jednou svému soudci odpovíš? Stěny přikrýváš, a člověka nechceš odíti. Koni dáváš skvostné přikryvky, a svým cáry přikrytým bratrem pohrdáš. (S. Ambrosius 1. de Nab. 3.)

i) Skrytě dávej.

Almužna jest jako semeno: semeno musí v zemi skryto býti, a almužna v skrytě musí udělována býti. (S. Bonaventura diaet. sal. c. 16. de Eleemos.)

k) I malé dárky jsou Bohu milé.

Velikost almužny nezáleží na velikosti daru, nýbrž na ochotnosti dávajícího. (S. Chrysostom. hom. 34. ad popul.)

Mínění dělá dar aneb veliký aneb malý, a dává věcem cenu. Proto má často před Bohem krejcar nuzného větší cenu, než dukát boháče. (S. Ambros. l. 1. de off.)

Digitized by Google

Literatura.

Nábožná památka zesnulých v Pánu. Spolu: Cesta k šťastné smrti. — Potěšné modlitby a spasitedlná rozjímání pro katolické křesťany. — Vzdělal Antonín Arnošt Řehák, kněz církevní, litoměřického alumnatu Vicerektor a biskupský kněh Censor. V Praze a v Litoměřicích. Tisk a sklad Karla Vilíma Medaua. 1846.

Dotčená kniha jest obětována ke cti a slávě svrchovaného Pána a trojjediného Boha, a vším právem se tvrditi může, jak i biskupský censor a kanovník litoměřický, p. Josef Pfeifer v čele knihy vyznává, že k rozmnožení cti a chvály Boží, jakož i k vzdělání křesťanů a k štípení dobrých mravů mezi lidem přispěti může, a s milostí Boží také přispěje. Spolu pak ji věnoval p. spisovatel, bych jeho vlastních slov použil, k úlevě a potěšení svých v očistci trpících bratrů a sester, aby po svém vysvobození vzpomínaly na něj, i orodovaly za něj, i za všecky na živě jsoucí křesťany.

Nalezá se sice mezi věřícím a nábožným lidem českým veliké množství modlitebních kněh; ale úplné modlitební knihy *za mrtvé* jsme dosaváde neměli v Čechách a na Moravě. Takovému nedostatku chtěje p. spisovatel odpomoci, a potřebám nábožného katolíka vyhověti, složil nám nadepsanou knihu. Aby pak nábožný křesťan katolický nalezl v knize této vše, čehož mu jest

Digitized by Google

potřebí, a nebyl přinucen k jiným modlitebním knížkám sáhati, přidal důstojný p. autor jiné ještě modlitby ku potřebám živých a posud na zemi této bojujících oudů církve směřující, a týmž během stala se v skutku kniha tato netoliko *„památkou v Pánu zesnulých,“* nýbrž i *„cestou k šťastné věčnosti“*, nejen studánkou potěšení pro duše v očistci, nýbrž i pro nás, ještě až dosaváde smrtelnou tělesnou schránkou oděni jsme. Že pak všickni máme několik miláčků a duší nám drahých na věčnosti: bude nám tato kniha, vedoucí nás k tomu, jak jim na věčnosti přispěti máme, zajisté na vysost vítána. Hned v předmluvě krásně dovozuje nábožný pan spisovatel, že i outrpnost, kterouž míti máme s těmito ubohými dušemi, i svatá povinnost nám káže, bychom na trpící duše v očistci pamatovali, a že modlitba za ně nikdy není neplatná a neužitečná, an se milosrdný Bůh, jak písmo svědčí, rád k takovým modlitbám nakloňuje. Spolu připomíná p. spisovatel, že nejsvětější Rodička Boží, jenž jest matka naše i jejich, milostivě a laskavě přijímá všecky ty služby, kteréž dušičkám očistcovým prokazujeme. Tím i ostatním svatým a oslaveným miláčkům Božím radost působíme, snažíce se o to, aby vyproštěním duší očistcových, počet jejich byl rozhojněn a rozmnožen. Konečně sami sobě prospíváme, an se nadíti můžeme, že ty duše modlitbami našimi z muk očistcových osvobozené, stanou se před tváří Boží orodovníky a přátely našimi. A takovýmto způsobem dle slov sv. Ambrože všecko to, co z milosrdenství za mrtvé konáme, posléz se k naší zásluze a odměně obrací.

V prvním *oddílu* nacházejí se modlitby *obecné*, a sice pobožnost ranní, pozdravení anjelské a pobožnost mešní. Před každou pobožností nalezá se kratičké rozjímání, z něhož vysvitá její důležitost, a kteréž k tomu vzbuzuje, aby ji každý křesťan vždy myslí sebranou a srdcem v pravdě nábožným konal. Oučel a záměr

Digitized by Google

knihy to již káže, aby všecky zde obsažené pobožnosti směřovaly k tomu, by se Bůh ráčil nade všemi zemřelými smilovati. Protož jsou přidány modlitby církevní na den dušiček, v den pohřbu atd. Nyní následují písně a sice o posledním soudu, zpěv totiž církevní „*Dies irae*," v českém rouchu. Píseň při mši svaté se začátkem:

„Rač lehké odpočinutí,
Pane zemřelým dáti," etc. a jiná:
„Odpočinutí věčné,
Dej zemřelým Pane" etc.

Přidány jsou ještě tři písně mešní za duše v očistci. První začíná:

„Smiluj se, o Pane! nad dušemi
Bratří, sester našich rozmilých." etc.

Druhá:

„Otče lásky na vysosti,
Vyslyš hlasy outrpnosti!" etc.

A třetí:

„Lehké odpočinutí věrným dušem Pane!
Pro tvé milosrdenství ať se všechněm stane."

Další místo v knížce zaujímá: pozdravení anjelské o poledni, modlitba před a po jídle, klekání u večer a pobožnost večerní. Všecko směřuje dle úmyslu církve spolu k dobrému dušiček v očistci. — Následuje pobožnost týdenní k oslavení útrpení a hořké smrti našeho Spasitele, jakož i k potěše trpících duší v očistci. Na každý den v témdni od neděle až do soboty nalezá se šest pěkných modliteb o umučení a smrti Páně, a každá z těchto modliteb končí se s modlitbou Páně, s pozdravením anjelským, a se slovy: Duše z očistce vysvobodiž Pane! A dej jim pokoj věčný; na sobotu ale místo posledních těchto slov položena jsou tato: Lehké odpočinutí dejž věrným zemřelým, o Pane Ježíši Kriste!

Digitized by Google

A na přímluvu Své Rodičky,
Vyveď z očistce Dušičky.

K těmto pobožnostem připojena jest pobožnost zpovědní, a sice s krátkým zrcadlem zpovědním, s obzvláštním zase ohledem na v Pánu zesnulé věřící, jak jsme se totiž až posud k nim chovali? Následuje pobožnost k svatému přijímání a po svatém přijímání s modlitbou a obrácením všech obdržených milostí ku prospěchu dušiček očistcových.

Nyní následuje křížová cesta, jakožto odpolední pobožnost pro dni sv. přijímání, připomínající nám čtrnácte obyčejných a známých štací, s tím však zase rozdílem, že při každé štací se na věrné zemřelé pamatuje. — S křížovou cestou spojeny jsou litanie o přehořkém utrpení a bolestné smrti našeho Spasitele, k potěše, ku pomoci v Pánu zesnulých. Odpověd lidu při litaniích těchto jest: „Smiluj se nad dušemi v očistci, a dej jim vjíti v slávu věčnou!“ Společné vzdechy k trpícímu Vykupiteli mohou buď po skončených litaniích, aneb místo litanií modleny býti.

Uctění pěti ran Krista Pána k útěše zemřelých; protož se přidávají hned po úvodní modlitbě dva verše:

„Dej, Ježíši, by Tvé svaté rány,
Dušem otevřely nebes brány!“

a ku konci: „Zdráv buď Spasiteli, náš Vykupiteli! Tvé svaté rány líbám, a do nich sebe i duše očistcovy zavírám. Pro tvé svaté, drahé rány, otevři jim nebes brány nejsladší Ježíši! Amen.

Růženec za duše žemřelých sestává z modlitby úvodní, a z modlitby před prvním desátkem. Po dokonaném desátku, vždy klečmo s nábožností se vyřknou slova:

„Ježíši, s nejmilejší Matkou Tvou,
Mějte dušičky pod Svou ochranou!“

Digitized by Google

Obětování růžence a prosba k Rodičce Boží končí tuto růžencovou pobožnost.

Nyní následuje vzdechnutí a pak Litanie k bolestné Rodičce Boží s odpovědí lidu: „Oroduj za duše v očistci!“ a jiné litanie ke všem Svatým za dušičky s odpovědí: „Oroduj,“ neb „orodujte za ně!“ — Žalm 129. ve verších, modlitby za duše v očistci, za šťastnou hodinku smrti, vzdechnutí k Rodičce Boží, jakož i tři písně za šťastnou hodinku, a píseň k svaté Panně Barboře.

Druhý „Oddíl“ obsahuje modlitby zvláštní, a sice poroučení duše na věčnost se beroucí, litanie za umírajícího, modlitby za umírajícího, a poslední poroučení.

Když se s umíráčkem zvoní, jest tu modlitba za šťastnou hodinku, modlitba po skonání společná a zvláštní.

Následující pobožnost zavírá v sobě pohřeb křesťanský, a sice dospělých vůbec, pohřeb šestinedělek a pohřeb nedospělých či nemluvňátek. Toť vše jest uspořádáno podlé ducha a smyslu církevního, a podlé řádu, jak to svatá církev v agendách předpisuje. Nalezají se tu čtyry písně pohřební, kteréž se při vyprovázení zesnulých zpívati mohou. Při spouštění těla do země jsou zase tři písně přidány; a při pohřbu nemluvňátek připojil pan skladatel pět písní.

Nyní se udává, jak se má konati památka zemřelého v třetí, sedmý, třicátý den, jakož i v den vejroční. Památka vejroční všech v Pánu zesnulých kněží, farních patronů, kostelních, farních a školních dobrodinců, jakož i dobrodinců chudého lidu a vejroční památka v Pánu zesnulých osadníkův, jsou nejskvělejší stránkou této pobožné práce.

Slavností dušiček, či památkou všech věrných zemřelých, zavírá se řada utěšitelných těchto modliteb. Předcházejí tu spasitelné myšlénky o té slavnosti, kterouž naše duchovní máteř, církev katolická, oblekši se

Digitized by Google

na ten den v smutek, ustanovila. Poukazuje nám p. spisatel, jak pěkně spojena jest tato památka za mrtvé se slavností všech Svatých a Světic Božích, a jak s tou památkou chrámovou souhlasí smutný podzim. Všecko tu volá, všecko na mysl uvádí: Smrt, pomíjejícnost! poslední soud!

„Kniha tehdáž bude čtěna,
W níž jest každému odměna
Neb pokuta vyměřena.“

Nábožný křesťan najde tu nejen modlitby za dušičky, ale i sedm podařených zpěvů. Příliš bychom řeč prodloužili, kdybychom chtěli i tyto krásné písně zde ještě rozebírati, aneb jenom vyčítati. Konečně připojeny jsou rozličné modlitby za mrtvé; n. p. za papeže, za biskupa, za kněze, za otce, za matku, za rodiče, za bratry, za sestry, za přátele a dobrodince, za manžela, za manželku, za dítky, a za všecky zemřelé, když vedlé hřbitova jdeš.

Připomenouti též dlužno, že tato duchem vřelé nábožnosti sepsaná kniha ozdobena jest se čtyrmi pěknými obrázky na oceli rytými.

Zdá se, ano, p. spisovatel to při jedné pobožnosti dole sám poznamenal, že při skládání své knihy i starších knih modlitebních použil, a že tak dobře učinil, každý soudný čtenář přisvědčí. Udává nám knížku, z níž čerpal: *„Fons vitae pro felici morte,“* vytištěnou v Praze u Ignacia Františka Průšy, léta 1751. Náš lid touží po nábožných knihách starších, zvláště po oněch, kteréž dědictví Svato-Václavské vydalo, jak se jeden každý, kdo venku mezi našimi krajany živ jest, přesvědčiti může. Tohoť nejen větší tisk, pěknější a silnější *) papír, na němž tisknuto, ale zvláště ta příčina, že tehdejší spisovatelé srozumitelněji, a potřebám lidu přiměřeněji mluvili a psali, než nynější. Referent

*) Silnější ovšem, ale ne pěknější.

Digitized by Google

těchto listů nemůže opomenouti tu povědíti, co se mu v příčině té věci přihodilo. Před nějakým časem schvaloval jsem jednomu osadníku knihu za našich let vyšlou o důležitosti pravé víry Kristovy.*) Dostal jsem ale za odpověd toto: Já tu novější knihu již četl, mám ale sám doma mnohem lepší, pod názvem: „Jediná choť Beránkova“ od Jesuitů vydanou. Doložil přitom, ta za novějších časů vyšlá kniha, že jest co nějaký bič nekatolíky do církve katolické pohánějící: jeho starší kniha však že jest co perlík kovářský nad kovadlinou, jemuž se uhnouti nelze. Spolu připomenul, ta novější kniha, že dává na vůli, chce-li kdo přistoupiti ku katolické církvi neb ne;**) po přečtení jeho starší knihy nekatolík že *musí* katolíkem býti.[1]) — Z toho viděti jest, že přednost své starší knize dal, ač novější nepohrdal. Zvlášť pak vzhledem modlitebních knih dá se tvrditi, že ty ze starších časů se lidu více líbí, než ty novější, jak se každodenně o tom přesvědčiti můžeme. Náš lid žádá sice zdravý a jadrný, ale sprostý duchovní pokrm, a ten nalezá ve svých starších modlitbách a pobožnostech, a za tou příčinou si jich mnoho váží. Na to bychom i při vydávání nových modlitebních knih ohled vzíti měli, jak to i veleučený p. Řehák učinil, za to majíce, co nábožným předkům našim k roznícení pobožnosti sloužilo, co jich pilným a horlivým užíváním schváleno a takořka zasvěceno jest bylo, to že i k naší potřebě se hoditi může.[2]) Proto také i Němci starší modlitební knihy poznovu vydávají, vidouce, že německý lid po nich spíše sahá, než po novějších, a že většího užitku z nich nabývá.[3])

Co neméně vší chvály zasluhuje, jest to, že p. spisovatel při sepsání a vydání této knížky analogic-

*) Snadno se můžeme domysliti, že řeč tam byla i je též zde o našem Bohomilu. Jsme také my sobě povědomi, že na sta je kněh Bohomila daleko lepších.

**) Domejšlíme se, že tomu není tak; aspoň jsme tomu tak nechtěli.

Digitized by Google

kého pravopisu jest užíval. Nejen lid náš vůbec, ále i mnozí vzdělanější Slované nad těmi neustálými proměnami, tak nazvanými opravami pravopisu se horší, matou, a chuť k čtení, k nemalé škodě literatury pozbývají. Odtud snad i to pochází, že mnozí za našich dnů zření své k starým knihám obracují, novějších povídek*) se nabaživše. Jest se co obávati, by novější spisovatelé chtíce získati ostatní Slovany ku čtení knih v Čechách vyšlých, neztratili čtenářů domácích; jakož se v jedné bájce vypravuje, že jisté zvíře majíc žádoucí předmět svůj již v ústech, a lapající po jeho stínu i o prvnější přišlo. — Při častých proměnách každá věc trpí, a tak i pravopis i řeč, když se obé neustále mudruje. Po sto neb padesáti létech potřebné opravy vzhledem pravopisu zavesti, toť každý považlivý dáť si ovšem líbiti; ale každé desítiletí nový pravopis zaváděti, toť cos přílišného jest, a Cech dobře praví: Co příliš, toť škodí. My Čechoslované, majíce takový poklad národní řeči nedávno vyšlý, Jungmannův totiž slovník, měli jsme při jeho pravopisu delší aspoň čas zůstati, novot a roztržek se varujíce.[4]) —

Čeho konečně p. spisovatel knihy té modlitební žádá, by se totiž každý čítatel za jeho duši pomodlil: toť zajisté nejeden za prácí, při skládání knihy té vynaloženou rád učiní.**)

1) Máme tu dotčenou knihu „*Jediná choti Beránková*“ (sic) před rukama; pochází od jesuity Koniáše. Jesti to na onen čas dobré dílo, kteréž pravdu hájí proti odporníkům dosti trefně, však i hrubě. A takový sloh se ovšem nemálo líbí sprostákům. Nemůžeme při této příležitosti neukázati na jistou pletistickou chuť a jistý zpáteční chod nejnovějších pobožníků jak za hranicemi tak i u nás. Chtíce v lidu starou víru a nábožnost vzbuditi, nevědí, jak by toho jinák dovedli, leč probuzováním všeho toho, což bývalo. Odtud také vydávání starých pobožných knih s my-

*) ???

**) Již při tomto čtení budiž na toho horlivého podpůrce našeho Časopisu, jelikož nemocen jest, zpomenuto dobrým přáním!

Digitized by Google

stickými sáhodlouhými tituly nezřídka dosti chaterných. Byltě čas, a není tomu dávno, že se každou starou knihou vůbec povrhovalo a po nových sahalo: nyní se skoro počíná naopak všecko nové haniti, a staré vychvalovati. Kde jest pravda? Uprostřed. Ani nové, ani staré, ale to, což dobré a dokonalé jest, chvály jest hodno. Jesuité vydali v onen čas nemálo dobrých nábožných knih k naučení a vzdělání, ale neviděl jsem ani jediné, jakkoli výborné, kteráby se směla nyní bez dokonalé opravy opět na světlo vydati. Byly to nejvíce překlady z latinského, a téměř vždy nepodařené, jelikož vyjmouc jednoho neb dvou, česky neuměli lépe, než sprostý lid; ač často lidu přece více prospěli, než mnozí, kteříž po nich přišli, a je nenávidí.

2) Nemálo by prospělo o tom pojednati, v čem se rozeznávají modlitby staré od nových, a která jest vada těchto, a která přednost oněchno. S holým, obecným haněním nic se nenapraví. Dle našeho zdání mluví staré modlitby více z pevné víry, nové pak více rozumují; staré mají mnoho hluboké, srdečné vroucnosti, nové často dosti povrchně citlivkují; v starých se nalezá sloh sprostý, v nových více líčený; staré mají řeč rázu více latinského, v nových vadí často nemálo duch německý; ze starých poznáš hned na první slovo pravého katolíka, ňové však jsou nezřídka tak spořádané, že je může dobře i nekatolík i nekřesťan říkati. Byloby hodno i prospěšno novější spisovatele i starých knih vydavatele na ty vady důkladně pozorny učiniti, aby tito věděli, coby měli dle nových doplniti a zlepšiti, a onino, aby své chyby ze starých napravili.

3) Nepochybujeme, že pan referent, co svrchu o změnách pravopisných pověděl, s dobrým úmyslem i s přesvědčením pověděl, Ctíce jeho dobré mínění i jakékoli přesvědčení, jakož chceme, aby i naše se ctilo, neobmejšlíme, s ním se hádati, nechávajíce každého při oblíbeném aneb obvyklém pravopisu. Než budiž i nám dovoleno, bychom a sice s dobrým rozmyslem a plným přesvědčením zůstati mohli při svém již prvé užívaném, a již roku 1845. i do tohoto časopisu z částky přijatém způsobu psaní. Nechtěj se horšiti důstojný pan referent, že klademe **ou** místo **au.** Činíme to proto, poněvadž tak právě vyslovujeme, a poněvadž první základní pravidlo dobrého psaní a čtení jest toto: Piš jak vyslovuješ, vyslovuj jak píšeš. Jest i nám nevyhnutelně obou těch přirozeně rozličných dvojhlásek potřebí k zřetelnému vyznačení i rozdílnému vyslovení mnohých jmen; ku př. autor (spisovatel), outor (Zarge, Kimme); Augustin, Saul, Rautenkranz atd.

Digitized by Google

Píšeme také **j** místo **g**; poněvadž celý svět tak píše, i my Čechové vždy z částky tak psávali, ku př. Jakob, Jan, Jerusalém atd., od roku pak 1842. již veskrze písmem latinským tak píšeme. Není to tedy nic zcela nového, a šetříme toliko v našem, latinskou literou tištěném Časopisu, potřebné i milé důslednosti, kladouce všude bez výmínky **j**, kdekoli se ten zvuk slyší; a zůstavujíce či navracujíce liteře **g** přirozený zvuk. Máme pak z toho nemalou výhodu, že nemusíme pro cizí jmena tvořiti nového gamma (ušatého ğ). — Klademe konečně latinské **v** místo německého **w**; poněvadž pouze latinského písma v časopisu našem užíváme. Dvojatého **w** nechováme Němcům, jenž ho dosaváde nemohou zbýti, an dosti přílišně i nedůsledně jeden a týž zvuk trojí literou **f**, **v**, **ph**, znamenají; samí pak ho toliko v písmě frakturním a švabachu užíváme, kamž vlastně náleží. Však ani toto latinské **v** není v naší literatuře zcela nové a neobyčejné; neb se ho vždy u nás také užívalo, k. p. Vít, archiv. Tedy opět jen nehodnou polovičnost a nemilou nedůslednost zavrhujeme, píšíce veskrze a všudež **v**; k. p. Vítův syn, z archivův českých; bychom neznamenali dosti nechutně i potvorně jeden a týž zvuk v jednom a témž slově dvojí rozličnou literou; k. p. syn Vítův, z českých archivův. Nejednáme tedy slepě, nýbrž s rozmyslem a přesvědčením, nikoho nenásledujíce. Žeby se pak někdo ze vzdělanějších a zejmena někdo z našeho ctihodného a důstojného čtenářstwa, pro něž výhradně náš časopis vydáváme, tou nepatrnou, z polovice dávno užívanou změnou, a tak přirozeným, snadným psaní způsobem ve čtení mátl, toho nevěříme — pro čest našeho učeného řádu a vzdělaného čtenářstva nesmíme tomu víry dáti! Toť by byla podivná učenost a vzdělanost, kteráby nedovedla beze zmatku **ou** vysloviti; a čtouc pohodlně Jakob, Jan, neumělaby dobře: *jak, já* přečísti; a nematouc se latinským **v** z počátku slova: Vít, archiv, najednou by se zarazila, nevědouc, kterak je na konci téhož slova: Vítův, z archivův, řádně vysloviti!!! — Žeby pak i náš sprostý lid tou pravopisní změnu se mátl, jest holá nepravda i nemožnost. Neb lid latinkou tištěných knih nemá a nečte, a ve svých frakturou neb švabachem vydaných toho pravopisu nenalezá; náš časopis není pro lid, aby se měl v tom na něj ohled bráti. Však ale známe také dobře náš lid, že dost vtipný i čiperný jest, aby se něčím těžším, nerceme takovými maličkostmi nemýlil; i jsme již očitě skutkem přesvědčeni, že nejen se nebude tou změnou, až se mu ve fraktuře neb švabachu podá, nikterak mýliti, nýbrž že ji ochotněji i vděčněji

Digitized by Google

přijme, než mnohý tak nazvaný *vzdělanější*. Bude toliko na tom záležeti, aby se mu nevhodným žehráním a haněním napřed litera v nezrazovala a nehnusila.

Ale, že některý tak nazvaný *vzdělanější* nad tou pravopisnou opravou horšiti se bude, to věříme, an to patrně vidíme; než na to nemůžeme dbáti, aniž se tomu lze vyhnouti. Tak zajisté sobě ti a takoví počínali, když se ondy zasloužilým p. Jungmannem oprava analogická v knihy uváděla, kterouž si nyní libují a ji udrženi usilují; tak durdili a se tvářili, když se místo fraktury a švabachu latinka v náš časopis přijala. Nepochybujeme, že se ti pánové brzo utiší a s naším pravopisem smíří, až jen mu trochu přivyknou. Dočkejme času, a zajisté všecko horšení obrátí se v pohodlné libování! neb nikdo nemá proti té opravě co jiného, než, že prý jest nová. I toť jest vada, která den po dni sama se opravuje, až konečně věc zastará, a pak se i ten nejomrzelejší *laudator temporis acti* spokojí.

4) Což jestli p. Jungmann sám dobrovolně od toho způsobu psaní ustoupil? Ano, což jestli ten zasloužilý muž již při vydávání svého slovníku volen byl, j za g změniti, a jen nešťastným odporem několika z toho sešlo? — Říká prý Čech: *Co přiliš, to škodí!* Ale říká také! Nazbyt dobrého dosti! aneb: *dobrého nikdy nazbyt!* Poněvadž ta pravopisní oprava tak dobrá jest, že jí toho ani odporníci neupírají, toliko novotu jí vyčítajíce, nemůže dosti záhy a ouplně v obecný život uvedena býti. My kněží jsme ten od Boha i od lidí k tomu povolaný řád, abychom lid vzdělávali, a jeho cvičení všemožně rozmnožovali, opravovali i nadlehčovali, majíce školu pod svou správou. My jsme původcové a také přirození vůdcové, držitelé i zastávatelé užitečné literatury, nám tedy sluší v těch věcech v čele státi a v předu kráčeti, nikoli pak za jinými pokulhávati, aneb docela jich nechat dle vůle hospodařiti. Naše úloha to jest i v této věci příkladem předcházeti a ji k prospěchu národa znenáhla ve školy a obecný život uvozovati. Ale, „každé desítiletí nový pravopis!“ a „při častých proměnách každá věc trpí!“ — Nesvozujme se sami; nikoli se tu nejedná o celou novou orthografii, nýbrž pouze o náležité, přirozené, rozumné, důsledné, lepší i snadnější užívání jednoho neb dvou — písmenek! Neníť ovšem každá změna opravou, ale skutečná oprava nemůže škoditi.

Poněvadž pak důstojný pan referent užil povědomé bájky o jistém zvířátku, nebudiž nám za zlé pokládáno, že něco o témž zvířátku dále povíme. Bylo totiž jednou na tom, že se měli tomu

Digitized by Google

jistému zvířátku nesličná i hnusná ouška ustříhati. Tu radili jedni k uvarování dlouhého bolestnění a kvíčení, rychle na jedenkrát pryč s těmi nešvarami! Ale druzí odpírali, dokládajíce rozvážlivě: Toť by bylo ukrutno i hrozno, najednau takovou bolest mu učiniti. I znenáhla a pěkně pomaličku, a zas potom dále, ažby se rána zacelila a zvířátko zotavilo, a tak čas po času, pořád po kousku — až do konce. A příčina? Předně, aby to tolik nebolelo, a pak, aby ubohé zvířátko, stanouc se náhle bezuchým, nebylo nám neznatné. Tito prý byli z strany oné, kteráž se bojíc, aby náhlými změnami pravopis i řeč netrpěla, a aby se vzdělanější nehoršili a ve čtení nepovědomým písmem nemátli, opravdu radí, by se odložilo ustřihnutí dvou oušek jedné známé literky, a odvržení chybného užívání jednoho neb dvou písmenek až za 50 i sto let!!! —

Posvěť se jmeno tvé! Cvičení pobožnosti (sic) pro katolické křesťany při veřejných službách Božích. Snesl a vydal Ludvík Tidl, titulární rada arcibiskupské Holomoucké konsistoře a farář v Dědicích v diécesí Brněnské. V Holomouci 1847.

Důstojný pan autor sám vyznal, že vlastně není původcem celého obsahu přítomné modlitební knihy, a že toliko větší částku těch modliteb a litanií, kteréž kniha v sobě zavírá, snesl, a sobě přivlastnil. A však tím jeho zásluha dokonce žádné ujmy netratí; anobrž pokud u volení a snášení tom obezřetně a náležitě sobě počínal, větší sobě dobyl žásluhy, a větší nám vděk učinil, než kdyby byl nového cos a původního méně ale podařeného nám podal. A právě v tom ho na vysost chváliti musíme, že vše dobré a výborné, což se kde nalézá, snesl v jedno, a učinil tak knížku svou jako nějakým skladem, ve kterémž najdeš vše, což se kde dobrého porůznu nachází. Modlitebních knih máme hojnost; ale žel budiž Bohu, takových, ještoby všestranně k očeli svému dostávaly, ještě přece velmi málo. Nechceme na vady mnohých modlitebních kněh zde ukazovati, an se již něco málo výše totiž na str. 124. slovo o tom řeklo. Že

Digitized by Google

mnohá stará modlitba daleko lepší jest, než mnohá nová, leží na jevu, a protož ne ten má tu největší zásluhu, kdož nové tvoří modlitby; nýbrž tén, kdož dobré nám předkládá, a obzvláště jestli tak jako pan vydavatel těchto přítomných prohlíží ku potřebám naším. Již pak touto příčinou velmi záslužná a všech chval hodna jest práce důstojného pana Tidla. Neznáme modlitební knížky, kterážby potřebám modliti se chtícího lidu tak výborně vyhověla, jako tato dotčená. Dělí se na dva díly a jeden přídavek. Díl první obsahuje: „Den křesťanský.“ Druhý díl: „Rok křesťanský.“ Kratičký přídavek obsahuje v sobě pobožnost pro nemocné a umírající. Již toto rozdělení ukazuje, že pan autor nesnášel jenom mechanicky a bez oučelu, nýbrž že to činil s dobrým rozmyslem, a že jest muž rozsoudný, znající dobře, co si lid libuje, a čehož mu jest potřebí. První oddělení, kteréž zavírá v sobě „den křesťanský,“ dělá již samo o sobě úplnou modlitební knihu; neboť zde najdeš všecky ty modlitby a pobožnosti, kteréž obyčejné modlitební knihy předkládají. Máš zde totiž modlitby ranní, ke mši svaté, k svaté zpovědi a k svatému přijímání, pobožnost za mrtvé, pobožnost při odpoledních službách Božích, a velikou zásobu písní mešních. „Rok křesťanský“ ale, kterýž daleko větší částku (od str. 98. až do str. 324.) knihy této činí, předkládá nám věci, kteréž se obyčejně v jiných modlitebních knihách pohřešují. A tento oddíl jest v skutku výtečný. Zde má svoje místo celý rok církevní nejen se všemi posvatnými časy svými vůbec, nýbrž i zvláště se všemi jednotlivými slavnostmi, jakož i se všemi svátky Páně, blahoslavené rodičky jeho, a milých Svatých. Co nás však nejvíce dojalo, jest to veliké množství rozličných litanií, kteréž zde nacházíme, a sice takových, jakovýchž stíží jinde pospolu najíti lze; k. p.: litanie adventní, vánoční, o umučení Páně, k pěti ranám Krista Pána, o nejsvětější svátosti oltářní,

Digitized by Google

velkonoční, k Duchu svatému, na den nejsvětější Trojice, o nejsvětějším srdci panny Marie, k bolestné panně Marii, na den sv. Floriana, sv. Jana Nepomuckého, sv. Josefa, sv. Aloysia, sv. Petra a Pavla, sv. Maří Majdaleny, sv. Anny, sv. Anjelů, za umírajícího, za duše v očistci a t. d. Tím, jakož i celým svým ostatním uspořádáním, zvláště pak tím pravým katolickým duchem, kterýž v celé knize vane, stává se tato modlitební kniha pravou provoditelkyní jednékaždé věrné duše, a může zajisté netoliko od každého duchovního pastýře bez rozpaku schvalována býti milým osadníkům, nýbrž i jemu samému při mnohých příležitostech a zvláštních pobožnostech může za prospěšnou rukověť sloužiti. I zevnitřní výprava knihy této jest ouhledná, a tak spořádána, jak sluší na knihu modlitební. Jedno toliko připomenouti musíme, v čem se nesnášíme s důstojným panem spisovatelem. On svatého Methodia nazývá Strachotou. Nechť ho zde onde sprostý lid tak nazývá, my Strachotu zanechejme sprosté mluvě, sami ho však tak nenazývajíce. Řecké jmeno tohoto slavného a nesmrtelného Apoštola slovanského změnilo se v neumělé latině prostředního věku v Methudius, a u našeho Dalimila v Metuděj, až pak konečně některý pošetilec v přetvořeném Metudius domníval se najíti latinské „metus“ a hle, tak povstalo ono nepřiměřené a zcela nepravé jmeno Strachota. Takového zčešťování se varujme! — Konečně dokládáme, že knížka jest švabachem a starým pravopisem analogickým tištěna.

Digitized by Google

Život sv. Vincencia de Paula. Sepsaný od Václ. Štulce, (toho času) duchovního zprávce při ústavu pro dospělé nevidomce u sv. Rafaela v Praze. Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny v Praze 1844. 12. VI a 338, s pěkným v oceli rytým obrázkem sv. Vincencia a s barevnou obálkou za 45 kr. stř.

Dílo toto jest první číslo katolické biblioteky pro veškeren národ Československý, počaté r. 1844. vydavatelem Václavem Štulcem, teď slovútným „Blahověsta" redaktorem. K posouzení přítomného díla třeba také ohlednouti se na směr a oučel katol. biblioteky vůbec. Měla býti katolická a sloužiti k naučlivému čtení i potěšlivému bavení, podávajíc dvojí obšírnější spisy, jedny vážnější a druhé více příjemné a bavivé, ale všecky v duchu věrném katolickém, jak o tom ohlášení samo širší zprávu podalo.

My Čechové i Čechoslované vůbec jsme původně a vůbec katolíci. Nalezá-li se přece mezi námi cos tomu odporného, není to národní, nýbrž cizí, jest to pouhá, ze závistivé ciziny k nám přišlá i dosaváde cizinou živená výmínka. Učenější svět náš churaví ovšem neduhem lhostejnosti aneb i odporlivosti, a ač horlivou láskou k vlasti jest nadšen, chápá se přece v nejdůležitějších věcech holé cizoty, stavě se za příčinou církve a víry s jistými cizozemci na vrtké kolo šalebné subjektivnosti: ale jádro našeho národu jest dosaváde dobrého, věrného, katolického ducha, a libuje si také v podobném čtení, ač ho posud nepříliš hojně nalezá. Potřebě té měla vyhověti katol. biblioteka, a sice tak, aby i cvičenější vlastenci pro ducha svého příhodné potravy nalezali, a ti, jenž jsou vlažni, se poznali, vidouce, an rozumné a moudré, krásné a čestné, potěšlivé a blažené jest, katolíkem býti.

První číslo této katolické biblioteky mělo podati

Digitized by Google

čtení vážnější, a spolu vystaviti vzor pravého katolického křesťana. K tomu ouřelu byl velmi šťastně zvolen život sv. Vincencia de Paula; neb jest tento slavný muž živým obrazem pravého křesťana a dokonalého kněze. Mimo to jsou jeho děje tak rozmanité a zajímavé, líbezné a srdci lahodné, že se jeho životopis, smíme-li říci, nejinak než jako zábavné čtení nějaké čísti může. Cnosti pak a činy sv. Vincencia mají nejprvé velmi obecnou povahu, a mohou býti příkladem pro každého člověka a pouhého občana. Potom pak jsou veskrze tak křesťanské, že z nich nepochybně poznati, jakby kdo smýšleti, život svůj vnitř i zevnitř spořádati a dobrými skutky ozdobiti měl, aby pravě katolickým křesťanem slouti mohl. Konečně jsou všestranně tak církevní a kněžské, že v nich zvláště kněz své vznešené, zbožné a dobročinné povolání jako v zrcadle spatřuje. Tu jest zřetelně viděti, co katolické kněžstvo lidu a světu býti může a dle svého povolání býti má, totiž pro čas i věčnost pravým dobrodincem; tu se lze přesvědčiti, jak si lid takového kněžstva váží, k němu se důvěrně blíží i přivinuje, a ve všem dobrém je hrdinsky vší silou i statkem podporuje; tuť i pouhý, třeba nevěřící světák musí poznati, jak v pravdě světoblažívý jest duch katolické církve, a jak by veškeré člověčenstvo lépe se mělo, kdyby pod její zprávou se nalézající, tím jejím duchem oživeno bylo, i jak zvláště všecko, což pouhé světské lidumilenství k prospěchu člověčenstva vyřídilo, v nivec mizí proti tomu, co se v té příčině na půdě církevní způsobilo. Slovem, život sv. Vincencia de Paula jest krásné, pohnutlivé divadlo, v němž celý věřící i nevěřící svět viděti může, co jest katolické církve a jejího kněžstva pravá povaha, smysl, ouřel, povolání, snažení i skutečné působení. Pan Štulc tedy výborně se poradil, že sobě za první číslo katolické biblioteky sepsání života sv. Vincencia obral.

Digitized by Google

Však se P. Štulc všemožně přičinil, aby nám také ten život v pěkném obraze před oči postavil. Řídě se nejvíce praci Orsiniho, vypodobňoval sice především zevnitřní stránku blahočinného působení svat. Vincencia; neopominul ale příhodně také na ducha ukázati, jenž ho k takovému působení pudil a oživoval. Bylo to věrné následování Krista v smýšlení, mluvení a činění, i snažné vypodobňování jeho bozského příkladu. Vidíme, a častokráte i slyšíme zřetelně Vincencia, an se ve všem táže, co vůle Boží jest, jak Pán a Spasitel náš smýšlel, mluvil, činil, a coby byl v té neb oné případnosti skutečně řekl a učinil? To byl základ všeho Vincenciova myšlení a jednání, to jest pravé zřídlo jeho života; on byl živ ve víře i působil zcela a ouplně z víry.

Sloh toho spisu páně Štulcova jest dobrý, skladba slov sice ještě trochu nejistá, nestejná i hledaná, ale v celku srozumitelná a čistá. Papír a tisk jest pěkný, forma zevnitřní slušná a cena dosti levná; i zasluhuje ta kniha právem, aby ji ctihodné a důstojné klerictvo k hojnému odbírání sobě i svému lidu poručenu mělo. *Sobě*, dím, poněvadž jest život sv. Vincencia pro každého kněze nejen příhodným čtením, nýbrž i předmětem hlubokého rozjímání a vzorem pravé duchovní činnosti; *lidu*, dím, poněvadž jest svatý Vincenc dokonalý obraz křesťanského života. Jest pak tohoto času i zvláštní příčina, pročby se měla ta od nás schválená kniha našemu lidu hojněji do rukou dávati. Nynější svět všemi způsoby se o to snaží, dobrý lid náš od církve, kněžstva a pobožného smyslu odvrátiti a k sobě přitáhnouti; kde a jak jen může podkopává tajně i zjevně, slovy, příkladem i spisy jeho důvěru a uctivost k staré víře a církvi, i hyzdí a ošklivi mu jeho kněžstvo; mermo mocí by jej rád zprotestantil, zpantheistil a rozerval, jako sám ve víře odporlivý i bezbožný, v smyslu zoufalý a

Digitized by Google

v skutcích rozervaný jest. Život sv. Vincencia hlásá zřetelně čest církve a kněžstva, dokazuje nevývratně jejich lásku a dobročinnost k lidu, a osvědčuje v plném světle, že lid nemá většího dobrodince, věrnějšího přítele, stálejšího ochrance a v životě i smrti laskavějšího utěšitele a spomocníka nad svého kněze a duchovního otce. Takovýmto čtením, jakéž život svatého Vincencia podává, může se nejsnáze zlým obmyslům bezbožného světa předejíti a dobrý lid od jeho nákazy i konečné zkázy uhájiti. ≈≈

Pořádek života kněžského. Z latinského od Jana Krbce, rektora u sv. Jiří na hradě Pražském, 1846.

Tento spísek jest původně výsledek duchovních cvičení (*exercicia spiritualia*), k jakým se v mnohých diécesích horlivé kněžstvo každého roku s velikým prospěchem shromážďuje.*) Jelikož ta *exercicia* zvláště na obnovení mysli, srdce i skutků a jako na nové zrození člověka působí, i což divu, jestliže každý po takovém duchovním obnovení také na nové spořádání svého budoucího činění i opouštění myslí, i skutečně nový pořádek života si ustanoviti hledí. A ai takový pořádek poskytuje přítomný spis, i vyčítá stručně, jakby měl dobrý kněz a duchovní zprávce život svůj nábožně, Bohu líbezně, sobě spasliv, lidu příkladně a před svůdným světem bezpečně zříditi, i jak své povinnosti plniti, by jeho život byl svatý, smrt jeho před Bohem byla skvostná a odplata na věčnosti hojná. Jest pak ten pořádek svým obsahem tím důležitější, čím hroznější jest bída té duše, o nížto se říci musí: *Ubi nul-*

*) I v Litoměřicích bylatě po několik let již konána, a v druhém svazku tohoto Časopisu podáme zprávu, kterak se ono poslední loňského roku tam konalo.

Digitized by Google

lus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. (Job.) Prospěšný jest také těm, kteříž, nemajíce příležitosti taková *exercicia* konati, chtí zvěděti, k čemu ta cvičení vlastně směřují a co jest jejich účinek. Nad to výše jestiť ten spísek také vděčné upamatování na našeho slavného vlastence *Františka de Paula Pištěka*, ondy prazského světícího biskupa, posléze latinského arcibiskupa ve Lvově Halickém. Tento pastýř přehorlivý a svého kněžstva bratrsky milovný držel sám na konec svého života s valně shromážděným klerictvem své diécesí taková duchovní cvíčení, a vydal na památku toho a jako na rozloučenou ten pořádek života kněžského v jazyku latinském. My Čechové nemáme od toho slavného vlastence, pokud mi vědomo, nižádného spisu, nižádné podobné památky. Abychom tedy též nějaké upamatování v našem jazyku a v naší literatuře na toho nám nejvýš ke cti jsoucího krajana měli, uvedl důstojný pan rektor Krbec, důvěrný nebožtíka ctitel, ten pořádek kněžský v přirozený jazyk náš, míně se tím všem vlastencům a zvláště českému kněžstvu, ježto vzácnou osobu, dobročinné působení, i nábožné a vlastenecké smýšlení biskupa Pištěka znalo, slušně zavděčiti. A skutečně se nám tím na vysost zavděčil, a díků našich získal. Na počátku toho spísku položen jest stručný přehled jeho účinného života. Jak milý a vážený byl arcibiskup Pištěk lvovskému kněžstvu i lidu, dokázalo žalostné úpění nad jeho smrtí, a že milým byl a jest dosaváde nám Čechům, dokaž slušně povšímnutí tohoto na jeho památku vydaného spísku, kterýž zajisté pln jest zlatých zrnek, a jakkoli na listy skrovný, na obsah přece velmi bohatý. Dva a třicet pravidel života kněžského nejprv uvozuje, jichžto by kněz po všechen čas života svého bedlivě šetřiti měl, a z nichžto jedno krásnější jest druhého. Pravidla ta směřují k celému člověku, jak k vnitřnímu tak i k zevnitřnímu, a vý-

Digitized by Google

hradně kněze a svatý ouřad jeho mají za předmět a základ. Otec nemůže k milovaným dětem svým laskavěji mluviti, než zde mluví arcipastýř k duchovním synům svým. Ústa jeho přetýkají láskou, a láska taková nemůž býti oslyšána, an zvláště se tu jedná o zdar práce apoštolské a spasení nejen svěřených duší nýbrž i o spasení vlastní. Potom pro každý den jedenáct pravidel života uvozuje, kteráž by měl každý kněz plamennou rafií zapsati si do srdce. Pro každý týden uvozuje toliko dvě, kdyby jich ale každý kněz pilně ostříhal, nejen sám by byl rychle posvěcen, nýbrž i církev Kristova brzo by se zúrodnila a obveselila. Pro každý měsíc tři, pro každý rok opět tři pravidla předpisuje, a pro konec života dává jedno ale obsahu plné napomenutí. Nemohouce zde spis tento v zevrubnější uvážení vzíti, toliko dokládáme, že jest to zlatá knížka, kterouž by každý kněz čísti a zase čísti, a na zpamět uměti, a její obsah v srdci svém chovati měl. Co se však překladu dotýká, tu netřeba nám dokonce slov šířiti. Překladatel její jest muž v literatuře naší proslulý, jehož čistý, ozdobný a pravidelný sloh vůbec jest známý. Nepoznáš nikdo, že jest to překlad; neboť řeč výtečného paně překladatele plyne, jakoby byl sám všecko čerpal ze srdce svého, a z něho byl toliko psal. Nejposléze připomínáme, že knížka ouhledně svázaná a třicet stránek mající i za levnou cenu, totiž za osm krejcarů, se prodává a v knížecí arcibiskupské impressi k dostání jest.

Digitized by Google

Katechismus o svatých obřadech církve katolické. Od Ant. Vojt. Hnojka, bývalého professora pastýřského bohosloví, c. k. dvorního kaplana, litoměřického biskupského veřejného, přísežního notára, děkana k. věnného města Mělníka nad Labem. V Praze, tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny v Semináři. 1846. V. 12. str. 279. a LIV. za 30 kr. stř.

Že služby Boží bez obřadů býti nemohou, nepotřebuje příliš obšírného důkazu; neboť toho věc sama sebou požaduje.. Proto i Pán Ježíš při konání některých zázrakův jistých obřadův užíval; proto první křesťané, jenž ze židovstva byli obráceni na víru, tak bolestně to nesli, že se služby Boží na počátku svaté Církve příliš jednoduše vykonávaly, ješto se v chrámě Jerusalémském všecko vykonávalo s tou největší slávou, tak že jich svatý Pavel těšiti musel sepsáním zvláštního listu, v kterémž obšírně poukázal, že nový Zákon, ač se v něm méně obřadů a slávy užívá, že svou podstatou přece daleko převyšuje starý, sebe slavnější Zákon. Nemohlať ale zpočátku svatá Církev víc obřadů užívati, poněvadž byla i od nevěřících židů pohanů pronásledována; jak ale přišla k pokoji, a veřejně mohla vykonávati služby Boží ve svých chrámech: hned je vykonávala s větší slávou. Zachovala se podlé moci, kteréž jí udělil Kristus Ježíš (Mat. 18, 18.), a dílem ustanovila obřady nové, a dílem přijala obřady starého Zákona, pokud se srovnávaly s duchem křesťanským. Že i pohanské modloslužby nebyly bez obřadů, také nám dobře povědomo. Původcům stran nekatolických byly církevní obřady kamenem urážky a skalou pohoršení: a hle ani oni nemohli přece všecko odstraniti, podrželiť mnohou věc, kteráž člověku žádné milosti Boží neuděluje a tak i oni ač nechtíce dali

Digitized by Google

svědectví, že člověk, nejsa pouhým duchem, anobrž spolu tvorem smyslným, jistých zevnitřních věcí potřebuje, aby duchovních věcí lépe a snáze pochopil, a spolu mócněji byl vzdělán. Že ale těch obřadů, kteréž původcové nekatolických stran podrželi, bylo příliš málo, méně aspoň, než jich potřeba lidská požaduje: protož také mnozí učitelové a představení nekatolických obcí rozličné obřady na způsob naší svaté Církve opět přijali; kde se to ale po dnešní den nestalo, tam se také naříká na mrtvou prázdnost při službách Božích.

Užívá-li ale svatá katolická Církev rozličných obřadů: potřebí spolu jest, aby jejich smysl a význam věřícímu lidu náležitě byl povědom, sice by se jinak minuly s oučelem svým, pro který ustanoveny jsou, nepomáhaly by k duchovnímu vzdělání a nerozněcovaly by pravé pobožnosti aspoň v té míře, v kteréž se to díti i může i má. Proto také nařizuje svatosvatý Tridentský sněm (Sess. XXIV. cap. VII. de Reformatione), aby věřícímu lidu všecko v mateřském jazyku vykládáno bylo.

A takovýto výklad všelikého svatého řádu sepsal slovútný a velmi zasloužily Mělnický p. děkan, Ant. Vojt. Hnojek, dílem ku potřebě duchovním na vinici Páně při křesťanském vyučování jak ve škole tak v kostele, a dílem ku potřebě věřícího lidu, aby si všecko snadněji pamatoval, což od svého duchovního pastýře slyšel. Dobře nazval tuto rukověť *Katechismem*, aby se vidělo, že s Katechismem, uvedeným v obecných školách spojena a jako jeho doplněk považována býti má. Mimo to praví důstojný p. spisovatel, že tato knížka jest výtahem jeho obšírného a velmi důkladného díla, kteréž roku 1835—1842. v jazyku německém v 5ti silných svazcích vydal, pod názvem: *Christkatholische Liturgik, zunächst zur Ausübung für Pfarrer und Kapläne in der abendländischen*

Digitized by Google

Kirche. Ačkoli toto veliké dílo znamenitě více peněz stojí nežli tento krátký výtah: mělo by přec duchovenstvo na vinici Páně raději oním velikým dílem se opatřiti, nežli tímto krátkým výtahem. Pro lid jest ho dost, ale pro kněze, kterýž má býti učitelem svěřeného lidu svého, bylo by tímto výtahem málo posloužено, v kterémž se pan sp. do obšírných a důkladných vysvětlování pouštěti nemohl, aby knihu pro lid potřebnou příliš nezdražil, a méně mohovitému nepřistupnou neučinil. Že p. spisovatel u vydání téhož Katechismu více obecný lid na mysli měl, než velebné duchovenstvo, již z toho viděti jest, že ho dal tisknouti tak zvanou frakturou, ješto náš pobožný lid v latinském písmě, vůbec aspoň, dobře se nezná; poněvadž před lety školní mládeži buď velmi málo buď docela nic latinským písmem tištěného do rukou podáváno nebylo. An ale velebné duchovenstvo na větší spis důstojného a horlivého vlastenského autora našeho odkazuji: nechtěj se žádný ani na něho ani na mne horšiti, že právě tento spis jest vydán v německém jazyku. Kdyby byl p. sp. zcela mohl ujištěn býti již napřed, že mezi velebným duchovenstvem Českým tolik odbíratelův najde, tak že by kryto bylo veliké jeho vydání: buď každý tím docela ujištěn, že by byl svou liturgii v jazyku českém vydal. An ho ale smutná zkušenost poučila, že by byl veleslavný náš Jungmann u vydání svého slovníka přebolestnou škodu trpěl, kdyby České Museum ku pomoci jemu nebylo přispělo, ješto se na jeho veliký náklad přec jenom málo odbíratelů hlásilo: — žádný rozumný a svědomitý kněz nebude mu za zlé pokládati, že nechtěje statek svůj vydati v nebezpečenství škody veliké, rozšířenější obecenstvo sobě volil, a ku prospěchu veškerého duchovenstva v Čechách Liturgii svou sepsal jazykem německým. A kdyby také někdo 15 zl. stř. buď nemohl anebo nechtěl obětovati na zjednání jmenované Litur-

Digitized by Google

gíe: přičiň se aspoň, aby se to stalo ze zádušního jmění pro farní knihovnu, k čemuž má již napřed povolení cís. král. zemského řízení rozhodnutím dne 20. června 1840. pod číslem 31,114.

Čím pilněji ale kdo v onom velikém díle paně spisovatelovu čísti bude, a čím ouplněji velebného ducha svaté katolické Církve sezná, kterýž se jeví ve všech obřadech: tím častěji a tím důkladněji bude tyto krásné obřady věřícímu lidu vyvsětlovati, aby v něm ducha pravé katolické pobožnosti tím více oživil a k dokonalé horlivosti roznítil; tím více bude spolu přítomný katechismus lidu poroučeti, aby čítáním v něm tím snáze v paměti zachoval, což mu při křesťanském cvičení obšírně a jadrně na rozum a na srdce bylo vloženo.

Vykládáť pak p. sp. v tomto katechismu všecky obřady svaté katolické Církve krátce ovšem, a však srozumitelně přece a pokud možná bylo, i zajímavě. Od 1. až do 8. §. Původ, oučel, rozličnost a užitek těchto církevních obřadů vůbec; od 9. až 14. §. vykládá všecko zvlášť, což náleží netoliko ke mši svaté, nébrž i k raním i odpoledním službám Božím; od 15. až do 22. §. vykládá všecky obřady, jichž užívá svatá Církev při udělování svátostí; od 23. až do 29. §. vykládá všecka žehnání a svěcení rozličných věcí, jichž se užívá dílem k službám Božím, dílem k rozmnožení veřejné i soukromné pobožnosti věřícího lidu, mezi kterýmžto výkladem se také nacházejí posvátné obyčeje katolické Církve. Svěcení kostela a oltáře zvláště se tu a dosti obšírně vykládá. K závěrku mluví o církevních processích a o svatém putování.

Co se zvláštního při této knize nalézá, jest, že se skrze ni obohatila terminologie. Dost krušno muselo býti panu spisovateli voliti nový český význam pro mnohou věc, kterouž sice *ex usu* podlé jejího latinského jmena dobře známe, kteréžto latinské jmeno ale

Digitized by Google

proto velmi těžko k přeložení jest, poněvadž se musí hleděti při něm víc na starobylý církevní obyčej, než na kořen slova samého. A právě v tomto volení nových českých významů byl p. sp. velmi šťastný, tak že každá věc jasně a pochopitelně jest naznačena. Takovýchto významů nových nejvíce nacházíme u výkladu o mešních obřadech; u př. Graduale - zpěv stupní, zpěv postupní; traktus - táhlozpěv; sequentia - dopěv, sledozpěv; offertorium - propověd předobětní; praefatio - zpěv připravní; ite missa est - propust; atd. Poněvadž se tedy učí kněz v této knize, jak by mnohou věc věřícímu lidu dobře a pochopitelně po česku jmenoval, a tím snáze napotom vykládal: již proto zasluhuje zvláštního povšimnutí.

Považíme-li konečně, že tento katechismus jest vydán nákladem paně spisovatelovým, a že jeho čistý výnos k soukromnému dobročinnému účelu jest ustanoven: i slušno i povinno jest, aby se velebné duchovenstvo o rychlé odkoupení jeho postarolo; a sice: aby p. nakladatel beze škody přijal, což jeho jest, aby získaný užitek na křesťanské ouroky uložil; a posléz, na čemž nám všechněm velmi mnoho záležeti má, aby shledal od nás, že si jeho práce vážíme, a že se přičiníme nahraditi jemu učiněný náklad, aby brzo nás opět potěšiti mohl novým spisem mistrného péra svého. Sami-li pak se tímto katechismem opatříme, vyplníme zajisté prázné místo v knihovně své, aspoň v oddělení české literatury; neboť to jest první spis, který toho obsahu v češtině na světlo vyšel. Budeme-li ho ale schvalovati lidu: schválíme zajisté i velmi užitečnou i čistě vytištěnou knihu.

Digitized by Google

Výbor příkladů na veškeré učení katolického náboženství. Sebraný a vydaný od Jakuba R. Macana, čestného děkana v Slabcích. V Praze tiskem knížecí arcibisknpské knihtiskárny v Semináři. 1847. 8 větší 384 str., za 1 zl. 24 kr. stř.

Jest to dobrá, pohodlná, dle abecedy spořádaná zbírka příkladů pro kazatele, katechety, zpovědníky a duchovní správce vůbec, jakéž vyšly v německém jazyku pod názvem „Fxempelbuch.“ My jsme neměli dosaváde nic podobného; pan děkan Macan obdařil nás tedy knihou opravdu novou i spolu užitečnou, jelikož tak skutečné potřebě naší theologické literatury pomohl. Potřebě dím; neb kdož neví, co příklady k osvětlení, oživění i potvrzení pravdy přičiňují, tak že se žádnému učiteli a nejméně křesťanskému, jehožto náuka především přímo k dobrým skutkům vede, bez příhodných příkladů obejíti nelze. Máť arci každý zkušený kazatel, katecheta a křesťanský učitel nějakou vlastní více méně hojnou zásobu dobrých příkladů pro svou potřebu: ale při té zásobě nesmí zůstávati, nechceli v učení svém zevšedněti i znechutněti; nýbrž třeba mu ji dále novými příklady rozmnožovati; a k tomu rozmnožení poslouží mu výborně zbírka páně Macanova. Nováček v ouřadě musí sobě zcela takovou zbírku příhodných a pěkných příkladů teprva časem a příležitostí shledávati: a hle! tu snažnou práci mu uspoří aneb alespoň velmi usnadní „Výbor“ paně Macanův. Tuť nalezne pohodlně, dle abecedy v rozličných článcích spořádáno, co potřebuje. Pan děkan Macan se tedy svou knihou bratřím v zprávě duchovní ustanoveným opravdu zavděčil, a hoden jest jejich oučinlivého uznání: jakož pak i nakladatelé té knihy, Synové Bohumila Haase, hojného odbytu zasluhují, aby i budoucně volni byli, taková obšírnější díla k tisku přijímati, kteráž proto, že více hotového nákladu žádají a jsouce na užší okres

Digitized by Google

čtenářstva obmezena, méně zisku slibují, ne tak snadno nakladatelů nalezají.

Vidí pak se nám za dobré k tomu dílu pro budoucí vydání poznamenati, a sice nejprvé, k věci: Aby se spisovateli zlíbilo, při druhém vydání v čelo každého článku kratičké vysvětlení či naučení o té věci, kterou článek obsahuje, položiti. Vezmeme k. p. (str. 253) článek *poslušenství*. Tu by se dalo zkrátka říci, co poslušenstvi jest, a jak důležité k životu křesťanskému, jsouc základem vší cnosti, a pak kolikeré jest: k Bohu, k církvi, k vrchnosti světské, k rodičům, učitelům, hospodářům, k otcům duchovním (zpovědníkům), a poslušenství klášterní. Dle toho pořádku následovaly by pojedinné příklady. Svatý František Seraf. a jiní bylby vzorem poslušenství klášterního; sv. Teresie příkladem poslušnosti k zvolenému otci duchovnímu; císař Theodosius a král Edgar poslušnosti k církví, kteréžto lidé necvičení jen proto méně poslušni bývají, že za jejími příkazy nestojí hůl a nehrozí žalář a okovy, jako za rozkazy vrchnosti světské: ješto lidé cvičení a duchovně smýšlející, byťby i nejvznešenější byli, pamětlivi škody věčné, neméně hbytě a svědomitě ostříhají přikázaní církevního, než světského. — O králi Edgarovi třeba připomenouti, že to nebyla panna klášterní, nýbrž panna světská, do kláštera na vychování daná, kterouž byl ten, ostatně výborný i nábožný král, při navštívení kláštera spatřil a povolav jí k sobě do pokoje k pádu přivedl. Ale že se to v klášteře přihodilo, a že král sám dokonalou a krásnou manželku i již dítky s ní měl, dělalo to v celé zemi veliké pohoršení, kteréž ovšem nesmělo zůstati bez patrné důtky, zřejmého pokání a dostiučinění. — Tímto naším ponavržením zrostlaby arci kniha v obsahu, ale bylaby užitečnější a všestrannější, mohouc sloužiti k čtení, křesťanskému naučení a duchovnímu vzdělání i každého sprostého křesťana.

Digitized by Google

Potom, týkaje se slohu té knihy. Uvádíme tu svědectví, o němž zajisté ani sám pan Macan neví. Vyslovil se totiž před několika lety jistý učený, dokonalý corrector styli o slohu paně Macanově, že se těší na jeho práce, jelikož prý se pokaždé jadrnou jeho češtinou občerstvuje. V přítomné knize jest viděti, že týž spisovatel od té doby více kněh německých než českých četl, že namnoze z německého příliš slovně překládal i také již sám mnohým pouze německým významům a obratům řeči přivykl.* Jest se arci v našich případnostech, jelikož z mládí, nedbajíce mateřčiny, německy mysliti a mluviti se učíme, k své mateřčině pozdě se navracujeme, i teď ještě promíšeně, brzo zas německy i latinsky čísti, mluviti a psáti musíme — jest se, dím, té cizotě co brániti: ale proto nesmíme od přesného rázu svého jazyka upouštěti. V částce této bude tedy spisovateli „Výboru příkladů“ — při budoucím vydání třeba , brusu i pilníku přičiniti.

Tímto dvojím opravením, a k tomu dalším rozmnožením obsahu novými příklady, k čemuž zvláště kniha příkladů (*Exempelbuch*) Herbstova, podruhé Stadlbaurem v Regensburgu (Řezně) u Manze 1840 (i již potřetí 1847) vydaná, posloužiti může,*) dosáhloby dobré, užitečné a záslužné dilo paně Macanovo „Výbor příkladů“ větší dokonalosti a širšího okresu

*) Mimo svrchu od důstojného pana referenta uvedenou Herbstovu knihu zvláště a výborně posloužiti mohou i tyto ještě následující knihy:

1. *Exempelbuch von Simon Buchfelner. München 1839.*

2. *Heiligen Legenden von Vogel, bearbeitet und vermehrt von Weninger. Gratz 1842. Zwei Theile.*

3. *Geschichte, eine Schule der Weisheit und Tugend von Richter. Brünn 1843.*

4. *Die ganze christkatholische Lehre in Beispielen von Johann Domainko. Wien. 1844. Zwei Theile.*

5. *Beispiele zur gesammten christkatholischen Lehre von Ludwig Mehler. Regensburg 1848.*

Digitized by Google

čtenářstva. Zatím přejeme té knize, jak zasluhuje, hojného odbytu, aby naše ponavržení došlo brzkého vyplnění.

Nedělní kázaní od Františka Havránka, křižovníka a kaplana u sv. Petra na Novém městě Prazském. Díl druhý, třetí a čtvrtý. V Praze tiskem a nákladem Karla Vetterla.

Když první díl těchto kázaní na světlo vyšel, zvolal náš učený a důmyslný děkan, František Sláma, radostí celý opojený takto: Podaří-li se panu spisovateli tuto kazatelskou zbírku v témž duchu, tou pilností až na konec přivesti, jak se nám tento první díl před oči postavil, budeme míti konečně aspoň jedno obšírnější dílo homiletické, s kterýmž se vně i doma bez zardění pochlubiti, a z něhož větším právem překlady v jiné jazyky hotoviti můžeme, než jakým se z mnohých cizozemských kazatelů až potud v naší mateřčinu překládalo. Tak se vyjádřil tento rozsoudný muž hned o prvním dílu těchto kázaní, jak se dočísti lze v Časopisu tomto od roku 1843. v svazku třetím, na str. 527. A hle, žádost jeho se naplnila. Pilný a velezasloužilý náš pan Havránek přivedl již aspoň nedělní svá kázaní až na konec, tak že nyní úplný ročník nedělních kázaní máme, jimižto se v skutku chlubiti můžeme, jakožto velekrásným stromem na vlastenské půdě naší vyrostlým. Kdyby ten učený muž, jenž při prvním dílu těchto kázaní ta svrchu dotčená slova pronesl, byl dnes ještě na živu, dojista že by radostně v tento dnešní den volal: Podařilo se panu Havránkovi celý ročník nedělních kázaní až ku konci přivesti, a to jak obsahem tak i řečí výborných a výtečných kázaní! A v pravdě, tak i my zaplesati můžeme; neboť co zde z pokladu ducha svého pan Havránek podal, vlastnictvím našim se stalo. Máme v skutku zbírku

Digitized by Google

všech nedělních kázaní, kterýmiž se vně i doma bez zardění pochlubiti můžeme, a kteráž nám to utěšené rukojemství dávají, že i sváteční jeho kázaní, kteráž od něho očekáváme, a kteráž k tisku již hotoví, menší ceny do sebe míti nebudou.

Majíce však tak obšírné a výtečné dílo dostojně posouditi, uznáváme, že těžká jest to pro sílu naši úloha, zvláště zpomeneme-li, jakého jsme měli v práci té předchůdce, jehož ostrovtipu a zkušenosti nelze nám dostihnouti. Mohli bychom se ovšem spokojiti s nestranným a spravedlivým soudem jeho, a ten usudek, který muž tento proslulý vynesl nad prvním dílem, potáhnouti i na ostatní. A však zdá se nám, že bychom tím ukřivdili poněkud panu spisovateli, kdybychom pouze při té chvále zůstali, kterouž sobě vydáním prvního dílu svých kázaní získal, an dle úplného přesvědčení našeho, právě v těchto pozdějších svazcích své výtečné vlohy kazatelské daleko ještě znatněji objevil pan spisovatel, tak, že se nám zdá, jakoby každý následující díl byl mnohem dokonalejší předešlého. Jaká to zajímající rozmanitost předmětů! Jaká to mistrovská obratnost v rozvrhování a rozdělování hlavních pomyslův na menší částky! Jaká to obezřetnost a důmyslnost v uvozování důvodů! Jaká to souvisnost a důslednost! A jaká to často plamenná výmluvnost, kdykoli srdce citem přetýká!

Zvláště pak příčinou obraných sobě předmětů dokázal dvojíctihodný pan Havránek, že mistrem jest, a že hlava i srdce jeho bohatě jsou nadány. I nevyhýbal se těžkostem, ano vidí se nám, jakoby jich zámyslně byl vyhledával, an právě mnohdy takové předměty sobě obíral, kteréž snad málo kdy aneb dokonce nikdy z kazatelny slyšány nebývají, a kteréž jsou tak spořádány, že nelze, aby těžkosti nedělaly. V tomto ohledu sotvy kdo ho kdy dostihne; neboť obyčejně hledíme všemožně,

Digitized by Google

připravujíce se na kázaní, práci sobě usnadnitl, a protož takové předměty rádi volíváme, kteréž takořka na ruce a bíledni leží, kteréž tedy také velikého přemejšlení nežádají, ale také rázností novoty a původnosti posluchačů nepřekvapují. Musili bychom příliš obšírnými býti, kdybychom chtěli všeho toho, což zde pravíme, příklady dokazovati. Vezmi kterýkoli díl do ruky, a podívej se jen na obsah, a sám se přesvědčíš o tom. I čti toliko jedno kázaní pozorně, a též se sám tím ujistíš, že zde všecko jesti jako ulité.

Z kázaní těchto se tolikéž může každý kazatel, i dospělejší a zkušenější, mnohým věčem přiučiti, a protož by měl každý časem se do ních podívati. Nikoli by ale neměla zbírka tato scházeti ve skříni těch, ješto se k ouřadu kazatelskému připravují, aneb kteří jej teprv nedávno nastoupili. Čti mladý kazateli slova Božího, čti pilně Havránkova kázaní, chceš-li sám sebe vzdělati a se dovědíti, jak se přirozeně a logicky rozděluje, jak se rozum i srdce posluchačů zajímá, a jak se čistým a biblickým jazykem na kazatelně mluviti má. Pakli však sám rád pracuješ, a jenom se ti o látku rozchází, i tu zde najíti můžeš, a sice velmi uspořádanou a již vypracovanou, kterouž ti toliko dle vlastní povahy bude předělati. I jsou mnohá kázaní skutečně tak obšírná a tak na látku bohatá, že z jednoho můžeš udělati dvě. Abychom aspoň jeden příklad uvedli, stůj zde kázaní na neděli 15. po svatém Duchu. Mluví se v tomto kázaní o tom, jak se těšiti mají manželé: 1) kterým Bůh všecky dítky odňal, anebo 2) kterým žádných nedal. Zde předně vidíme potvrzeno, což jsme svrchu podotkli, že se tato kázaní rázností novoty vyznamenávají, a že pan spisovatel zúmyslně sobě práci a těžkosti rozmnožoval. Neboť kázaní takových, ve kterých se jedná o potěšení při smrti milovaného dítěte, máme nazbyt; málo však tuším bude těch, aspoň

Digitized by Google

dle mého vědomí, v nichžto by se jednalo o potěšení, když Bůh rodičům všecky dítky odňal. Abychom pak se i o tom přesvědčili, jak bohatá jsou na látku kázaní paně Havránkova, patřme, zdali bez tíže nemůžeme z toho jednoho udělati dvoje kázaní. Dojista každý ten díl může býti základem jednoho kázaní, a to se může tím spíše dovesti, an velevtipný pan spisovatel sám každou tu hlavní myšlénku rozdrobil na menší částky, kteréž slušně, když bychom chtěli, nám za díly sloužiti mohou. Tak ku příkladu hned ten první díl jest tohoto obsahu: Svrchovaně dobrý Otec nebeský proto jenom všecky dítky jim odňal, buď aby jich ušetřil většího a bolestnějšího zármutku — anebo aby jich ujistil, že jim chce uděliti sám, čehož prostředkem a pomocí dítek svých dojíti doufali. Zde v pravdě máš thema, proposicí, a tu poslední rozvrženou na dva díly; celé tedy a pěkné kázaní. Podobně i druhý díl tohoto kázaní, jednajícího o potěšení těch manželů, kterým Bůh žádných dítek nedal, snadno se vzdělati může v samostatné kázaní; neboť i zde pěkně rozvrhuje pan spisovatel hlavní myšlénku v následující tyto pomysly, že Bůh to dopouští proto, aby manžely povzbudil k horlivější pobožnosti, aby dobré manželce zachoval a prodloužil život, a spolu aby ji přesvědčil o upřímné lásce manžela jejího, aby konečně oběma manželům dal příležitost, získati sobě o království nebeské znamenitějších zásluh, než by sobě získati mohli pouhým vychováním svých vlastních dítek. A tak všecka jeho kázaní bohatá jsou a v pravdě věcnatá.

Konečně i zevnitřní jejich výprava se úplně srovnává s vnitřní jejich cenou. Papír, tisk, všecko jest pěkné a ušlechtilé, a jakkoli vydání to nemalým nákladem se vedlo, cena celého díla přece jest velmi skrovná. Přejeme tedy i z tohoto ohledu nezištnému panu vydávateli hojného a rychlého odbytu. Velebnému

Digitized by Google

panu spisovateli ale vroucí díky svoje vzdáváme, a spolu stálého zdraví a pomoci Boží s celou duší mu přejeme, by netoliko dlouho a blahočinně na vinici Páně mohl co věrný a pilný dělník pracovati, nýbrž by nám též sváteční kázaní svoje na něžto se tolikéž nedočkavě těšíme, mohl v brzkém čase podati.

Josefa Frant. Smetany, kněze řádu Praemontstrátského v Teplé, professora na ústavu filosofickém v Plzni Všeobecný dějepis občanský. (Spisů Musejních číslo XXV.) V Praze v kommissi u Kronbergra a Řivnáče. 1846.

Nemohu a nechci tajiti, že jsem se těšil na paně Smetanův Všeobecný Dějepis občanský, očekávaje od muže vědami tak vzdělaného věc výbornou a zdařenou, a že radost má nemalá též byla, když tento tak toužebně očekávaný spis pečlivou Maticí naší v rouše ozdobném na světlo vyšel. I otevřel jsem s dychtivostí téměř neukrotnou, tento pro nás nový poklad člověčenských podniků a osudů; a však čím dále a bedlivěji jsem četl, tím více jsem se ve svém očekavání zklamana viděl. Pročež ať se pan Smetana nehněvá, pakli spis jeho na řešeto dobromyslné sudby vložím, a některé historické pohřešky a prohřešky jeho, především pak takové, ješto se křesťanských národů vůbec, nás pak Čechů zvláště týkají, řídě se při tom domácím příslovím: „Pravdu sobě mluvme, a dobře spolu buďme“, povytknu. Že tuto paně Smetanovu ač potnou práci, jen za ten nejpovrchnější přehled dějů člověčenských považuji a prohlašuji, nebuď panu původci jejímu nelibo a protimyslno; nebo výjev věci sám vyrčení mé ospravedlňuje. Přál bych byl ovšem, aby se byl pan dějepravec sám stručně sice, nic méně podrobněji, a tudy úplněji a obsažněji ve všem projevil, zvláště pak hlavní události člověčenstva, a sice nejen co do materiálního

Digitized by Google

rozvití ale i co do duševního osvěcení jeho, a tudy nejen o jeho občanském buď zmnožení aneb zakrnění se, ale i také o náboženském zvláště poznání jeho, a sice nejen o onom, kterého vlastním rozumem nabylo a nabývá, ale především o onom, kterého jen zvláštním zjevením Božím dosáhlo, jak se totiž ono z přirozených ponětí a zkušeností vyvinovalo a bohatilo; toto pak Bohem na svět vkročilo, a světlo své po oboru zemském rozsejíc, rozumu lidskému pravý poměr a tudy i povinný směr jeho jak k Bohu, tak k ostatnímu tvorstvu okázalo a předepsalo, pojednal a přednesl; zajisté by byl všem, nejen nám Čechům, ale i ostatním pobratřeným Slovanům velmi vhod přišel, sám pak vděčné uznání nalezl. Takto ale historie jeho, jak zde propravena jest, podobá se kostře, na které hlad zvědavosti lidské skoro ani žilny ani mázdry nenalezne. Pročež již pro tuto náramnou stručnost a povrchnost svou nemůže býti přirozeným během věci bez mnohých pohřešků a následkem těchto, ne bez mnohých též prohřešků. Neočekávej však nikdo, abych všecky tyto zvláště poslednější místně a zejmena zde uvedl, toť by byla práce ohromná a nevděčná, aniž by se konečně rozsahem svým do tohoto Časopisu duchovenského hodila. Z příčiny té, jen některé, a sice takové případnosti a události, o kterých častojmenovaný dějepravec nejen mlčeti nemèl, ale právě obšírněji a jádrněji mluviti povinnen byl, podotknu. Tak píše na str. 8. „Plynul tento símě budoucích národů, nesoucí koráb váním posledních větrů přímo k straně půlnoční, a po úplném roce vždy trvající potopy na horách armenských, Arzarat nazvaných se zarazil.“ — Mojžíš pak na proti tomu (Gen. 7, 24.) dí: „A pokrývaly vody obor zemský sto a čtyřiceti dní.“ Kdo má zde pravdu, Mojžíš čili pan doktor Smetana? — Na str. pak 15. dí tento: „Pokolení (Israelské) však z Egypta vyšlé, dlouhou

Digitized by Google

porobou seslablé, vrtkavé, při každé obtíži pustin arabských po masitých hrncích egytpských na zpět toužící, nebylo s to dobyti země chananejské mnohými bojovnými národy obydlené, vodil Mojžíš prvé čtyřicet let skalnatou Arabií, až by nové pokolení zrostlo, drsnatostí pouště utvrzené a u víře v Jehovu upevněné, od něhož dáno desatero přikázaní na hoře Sinaj, základ to mravné osvěty celého světa.“ — Srovná-li se udání toto s vypravováním Mojžíše, toho všeho vůdce i svědka v druhé a třetí knize jeho, spatří se opět patrná a ne nepřehledutelná lícha zvlášťě co do účele tak dlouhého plahočení se lidu Israelského po pisčinách arabských; nebo dle Mojžíše byl lid Israelský v pustinách arabských jen proto tak dlouho držán, aby modloslužbě, kterou byl v Egyptě náboženský pojem svůj pomátl, odvykl, a k Jehovu, Bohu svému jedinému a pravému, se úplně zase přitúlil, a jemu samému za jasnějším poznáním i uznáním opět sloužiti se naučil. K tomu rovně cíli dáno jemu desatero přikázaní; k tomu rovně cíli uveden spůsob a pořádek služeb Božích jakož i obětí závděčných i smírných Mojžíšem a Aronem z vnuknutí Božího. K tomu rovně cíli, aby všaké nebezpečenství předešlé náboženské nákazy se odstranilo od lidu Israelského, a tak símě nového přikázaní se ujalo, a ničím dušeno nebylo, byl jest tento, když již všickni židé, co jich z Egypta vyšlo, až na dva, na Arona totiž a na Josue, byli vymřeli, v dětech svých z pouště arabské propuštěn. Na proti tomu udává pan Smetana tělesnou seslablost lidu Israelského, a tudy potřebné sesílení jeho za příčinu a účel čtyřicetiletého prodlení lidu tohoto na poušti arabské. Bylo-li tomu skutečně tak, jak se pan Smetana domnívá a již udává; tedy bylo židům lépe po těch 40 let, které v skalnaté Arabii protrávili, v Egyptě zůstati; nebo tam měli dle paně Smetanova vlastního doložení, k otužení těla svého práce dosti, a

Digitized by Google

při tom nepotřebovali hladu trpěti, majíce zde masa plné hrnce, kdežto na poušti nedostatek jak práce tak stravy k jejich tělesnému zmalatnění přispěti jen mohl.

A což více a hlavně? Na str. 207. dí pan Smetana a to ještě jako náhodou a mimochodem: „Což pak nejznamenitějšího: za Augusta vzešlo z Judska ono světlo, které celý svět mělo osvíti; za něho narozen Spasitel světa, Jesus Christus.“ — A to je vše, co praví tento křesťanskokláštérní dějepravec o Kristu! — Což je Kristus nějaká soukromná aneb dokonce podlá pro něho a pro nás křesťany jen osoba? — Zdaby sám surový Turek o Kristu více a vroucněji byl neřekl? A což má medle znamenati onen výraz: „mělo osvíti“ u pana Smetany? Což nevzešlo skutečně pravé světlo Kristem Ježíšem a neosvítilo celý tehdejší svět, a neosvěcuje tento až posud? Tak suše a skoupě, ano i křivě odbyl pan Smetana Toho, který, kdyby byl i pouhým jen člověkem býval, již pro své neskončené zásluhy o duševní vzdělání a osvícení člověčenstva by té nejvyšší úcty zasluhoval, tím více, an božskost svého seslání i důstojenství nejen objevil, ale i osvědčil důvody nezvratitelnými, a co takový navrátil čili vlastně teprv dal člověčenstvu pravý život duševní, a přinesl jemu takovou náboženskou osvětu, jaková nejen v jeho duševním ale i hmotním životě vše opravila, zvelebila, zpořádala, upevnila, zúrodnila a zlepšila, slovem ten nejblaživější převrat v poznání a dychtění člověčenském jednou navždy způsobila, a jaková nejen pro tento život ale i za hrob člověku neklamně svítí. Ano, který toto vše nejen dal, ale i sám sebe, aby to, co dal, platnost i stálost mělo, obětoval, a tak i vlastním příkladem cestu k té nejvznešenější činnosti a obětovavosti poukázal. I zdažby již dlužno a velmi záslužno bylo nebylo, hned tu prvotní jiskru zjevení Božího, jak se totiž hned z ráje brzo slabě brzo zase mocně jitřnila a náboženstvím židov-

Digitized by Google

ským pěstována a chována byla až do východu tohoto pravého slunce doplněného již zjevení Božího, až do příští totiž Kristova aspoň povšechnějším přehledem provésti a dovésti, a pak teď teprv celý výjev a účel vyvstání Kristova tímže aspoň způsobem poodhaliti. Tím by byl zajisté pan dějepravec člověčenstvu každého věku velmi vhod přišel a posloužil. Než snad myslí pan Smetana, tento hlavní pohřešek a prohřešek svůj v dějepisu svém tím ohraditi a omluviti, že nepíše události náboženské čili církevní nýbrž pouze jen občanské. Ale mýlí se velice; nebo dle mého domnění, a tuším, že tomu tak, nedá se dějepis občanský bez církevního čili náboženského tak dobře jako církevní bez občanského dokonale psáti, a píše-li se přece, musí tento vždy kulhati a na mnohé nedůstatky stonati. Jelikož jak stát tak církev stojíce k sobě v té nejoutlejší vzájemnosti, mají vlastně jeden a ten samý účel na zřeteli, onen totiž hmotné tato mravné osvícení a zvelebení společného občanstva, a protož ač rozličnými cestami jdou, a rozličných též prostředků užívají, přece si v hlavním a povinném působení svém ruce co bratr a sestra podávají; a protož i dějepis jejich nedá se bez křivdy a násilí od sebe děliti. Z příčiny té píšeli se tedy dějepis občanský, nutno je do něho aspoň tolik co k osvětlení jeho postačí, z církevního vzíti; a na opak, píše-li se církevní opět do něho, co potřeba jest, z občanského vložiti, sice jinak neúplnost a nedokonalost svou nikdy neukryje, anlž svého účele poučiti náležitě lidstvo kdy dojde. Toť cítil i nahlížel velmi dobře pan Smetana co dějepisec důmyslný i ohledlý, a proto neprodlel při pohanských, hlavnějších především národech jako na str. 47—48. 113—115. a 204 aspoň v přehledu jejich bohobájství připodotknouti. Daroval-li ale těmto bajím tolik pozornosti a listů — a mohl-li se na str. 42. čestně o Confuciusovi a na str. 47. mnohem obšírněji

Digitized by Google

o Zoroastrovi zmíniti, ba mohl-li později na str. 306—308. život a učení samého Mohameda vytknouti — mohl ano měl, bych to dosti lhostejně již řekl, věnovati také Kristu a účclu i působení jeho aspoň několik listečků. Že jej ale třími necelými řádky jako náhodou a mimochodem odbyl, a k tomu ještě účel i účinek bozského seslání jeho výrazem „mělo“ v nezasloužené podezření uvedl, a lidstvo samé tudy nebezpečné pochybě vystavil, zůstane vždy křivo, nevděčno a hanebno, ano právě rúhavo.

Dále pak na str. 208. píše o Římském císaři Nerovi v tato slova: „I dal Řím k podívání zapáliti, a když šestidenním plamenem celé téměř město lehlo popelem, křesťany, jakoby oni toho byli původové, po celé říši stíhati mukami nově vymyšlenými.“ Než táži se, co je to za lid, tito křesťané? Odkud jsau, kdy, kde a kým povstali? Až posud se o nich pan Smetana ve své historii nikde nezmínil, a zde to činí ponejprv a takovým způsobem, jakoby na nich docela nic nebylo. Což neslušelo panu dějepravci promluviti již dříve o počátku, zrostu a rozšíření křesťanstva, a podotknouti tudy aspoň stručně cosi o apoštolích, zvláště těch, kteří požehnaněji pracovali na prvotním vzniku církve křesťanské? Či snad apoštolé proto, že ze sprostého rodu a nízkého stavu zvoleni byli, nebyli hodni historického slova a místa? Odstup to! — Zdáť se mi, že, jestliže ten, kdo jen po lidských šijích šlape, a co stojí, boří, v historii se nepohřešuje, tím méně se v takové ten, jenž co osvětitel, stavitel a přítel míru a prospěchu vystoupí a dobrodiní vtipu a potu svého lidstvu věnuje, pohřešiti má. Zmiňuje se sice pan Smetana na str. 224—225. o církvi katolické a jejím rozšíření se, a však opět tak skoupě a povrchně, že se na palubě udání jeho nikde nižádné osoby, kteréby církev katolická buď své osvícení aneb po národech rozšíření později co děkovati měla, nevyskytuje.

Digitized by Google

Podobně se do oněch oddílů dějepisu tohoto, ještě se jak naší České tak Moravské vlasti týkají, mnoho pohřešků a křivých udání nalezá. Takby bylo panu dějepravci slušelo i prospělo, aby, a kdyby se byl při událostech někdejšího království Moravského, o kterých na str. 386—391. promlouvá, lépe souvěkých aneb bližších pramenů přídržel, spolu pak se s panem Palackým poradil. — Nabíhá-li ale zde již při občanském dějepisu svém proti dějinové pravdě nezřídka, vystupuje tato vada jeho tím více, pakli se na církevní zjevy čili události zřetel obrátí. Píše pak o obrácení Moravanů na křesťanství na str. 391. opět takto jen zběžně: „Na zemi pak potem a krví Slovanů vzdělané, a duchem sv. Konstantina (sic) a Methodia osvícené, zarazila mocný svůj trůn uralská surovost.“ — Uvádí sice výše řečené dva bratry, Cyrila totiž a Methuda co hlavní apoštoly Moravské; z ohledu však důstojenství a případnosti životních těchto v historii veleskvělých mužů, jakož i církevního smýšlení jejich se sám na omylu býti prozrazuje, odkud o nich i sám mnoho křivě podává. Tak nechává mladšího Methuda totiž v Carohradě, dříve, nežli starší bratr jeho Cyril do téhož samého města na vysoké učení se odebral, do řehole vstoupiti. O kterémto nepravdivém mnišství Methodovu ponejprv zde slyšíme; nebo souvěcí a blízcí dějepisci ba ani legendisté o tom ledva co vědí. Co pana dějepravce našeho na tuto myšlénku svedlo, je rovně předkem výraz Monasterium, klášter, který se v legendách dosti často nalezá. Kdyby byl ale pan Smetana do du Fresnova Glosáře nahledl, byl by nalezl, že se za tehdejšího věku tímto názvem Monasterium nejen skuteční klášterové ale i kněžské sbory jako n. p. kapitoly, ano i kněžské vychovatelny čili semináře, ač tito v pravém smyslu kláštery nikdy nebyli, snad jen z té příčiny, že měli v nitru svém jakési zřízení

Digitized by Google

čilí pořádek klášterní, pokřtívali. A že se du Fresne nemýlil, mohl se pan Smetana přesvědčiti předkem v Kosmově kronice, kde se ústav kapitoly jak Svatovítské tak Vyšehradské monasterium nazývá, a pak v Gudenovu spisu „de Didascalo," kde se přednosta tehdejších semenišť čili kněžských pěstoven Abbas, čili opat jmenovával. Co mimo výše uvedené pana Smetanu k onomu domnění a udání svedlo, bylo rovně za druhé to, že se jeden z těchto sv. bratrů, Cyril totiž, ovšem neméně též mylně co mnich představuje, z čehož pan Smetana, poněvadž se, že by Cyril na konec svého života mnichem byl býval, nikterak dokázati nedá, hned tuto mnišskou kapucu Methudovi přiřknul, a poněvadž se tento za svého apoštolství mnichém býti nikde neprokázal, musel jím na výrok paně Smetanův chtě nechtě aspoň z počátku býti. A což dále? — Pan Smetana nechává papežem Adrianem II. Cyrila za biskupa Holomúckého, Methuda pak za arcibiskupa Velehradského prohlásiti a potvrditi. I zde by byl pan Smetana, kdyby se byl jen drobet lépe a skoumavěji aspoň v Moravských legendách ohledl, nalezl, že první, Cyril totiž za prvního arcibiskupa Velehradského a to již od papeže Mikuláše I. uznán, Methud pak jemu co biskup Holomúcký s Nitranským biskupem od téhož samého papeže l. 863 podřízen jest byl. A konečně, což neméně divno, odvažuje se pan Smetana těmto svatým bratrům a nejznamenitějším a nejpožehnanějším apoštolům církve svaté katolické za tehdejšího věku podkládati jakési křivé a nekatolické smýšlení, projevuje se na str. 392. takto: „Zde spojiv se (Cyril) s bratrem svým Methodiem obrátil zření své k národu Slovanskému, a přesvědčen jsa, že Armeni, Syrové, Koptové a jiní národové církve řecké v liturgii s největším prospěchem užívají vlastních řečí svých, umínil téhož dobrodiní účastny učiniti také Slovany." Zdá se,

Digitized by Google

jakoby byl často jmenovaný pan dějepravec dokázati aneb aspoň projeviti chtěl, že by se již tito naší prvotní apoštolové slovanští byli, řídíce se raději pouze církví řeckou při svém apoštolování na stolici Římskou mnoho neohlíželi, a tudy že by zřízené od nich církve, ne z hlavního středu církve katolické, dobře ale z řecké církve původ svůj měly. — Uvedli ovšem Cyril a Methud mateřský jazyk do služeb Božích; a však ne, jak se zde na rozum dává, pouze o své hlavě nýbrž s dorozuměním a přivolením stolice Římské, dobře vědouce i uznávajíce, že tato jest matka i střed všeho křesťanstva. Protož neměla církev Slovanská, a tedy i Moravská a Česká hned z počátku nižádného zárodku nejakého chýlení-se ode církve Římskokatolické do sebe, jako se to zde dosti nepovážlivě na důvtip klade, a tudy se i na pravověkost a katoličnost těchto našich Slovanských apoštolů hrubé podezření uvrhuje; nýbrž byla od svého počátku a zůstala vždy pravověkou a štěpnou větví církve svaté katolické. A jak medle promlouvá pan Smetana o počátcích křesťanstva v Čechách? Slyšme: „Při tomto slavném sňatku (sestry své s královicem Svatoplukem) seznámil se Bořivoj s Methodiem, arcibiskupem při dvoře Svatopluka pobývavším, od něhož obrácen na víru křesťanskou i s manželkou svou Ludmilou i s celým komonstvem od tohoto svatého muže pokřtěn byl r. 871. Od té doby počalo se křesťanství, v jihozápadu již vkořeněné, po celých Čechách rozšiřovati; nebo příkladu knížete svého následovali kmeti i leši, těchto pak zponenáhla národ. Methud sám nepochybně s kněžími svými slovanskými do Čech přišed uvedl zde slovanskou liturgii, která z počátku zároveň s latinskou v zemi vykvetala, byla ale od této brzo potlačena. První chrám křesťanský od Bořivoje vystavěný byl kostel svat. Klimenta na Levém Hradě, oblíbeném starožitném sídle knížecím půl druhé

Digitized by Google

míle k severu od Prahy.“ A to je vše to světlo, které pan Smetana pustil na počátky křesťanstva v Čechách. Věru, řekl o nich nejen méně, nežli druhdy Kosmas, který z podmětných příčin velmi mnoho zamlčel, ale také co ještě řekl, přísadou: „v jihozápadu prvé již vkořeněné“ zkřivil a zatemnil; nebo kým a odkud se toto vkořenění křesťanstva v jihozápadních Čechách stalo, nikde nám nepraví, a přece se vymyšlený výjev takový co zběhlý tvrditi neostýchá. Spoléhat se rovně i on na jalový výrok Rudolfa Fuldenského, a jsa tak sám k historickému bludu sveden, hodlá k němu svésti i jiné. A co má medle znamenati další jeho průpověď: „Uvedl zde slovanskou liturgii, která z počátku zároveň s latinskou v zemi vykvetala, brzo ale od této byla vytlačena.“ Co chce vlastně říci slovy: „z počátku a zároveň?“ — Což byli oba tito obřadové uvedeni najednou? — Pakli tomu tak, museli, nemáli odpor ještě více zrůsti, v Čechách též dvojí býti apoštolé najednou. O takovéto počáteční případnosti náboženské v Čechách historie Česká ale docela nic neví; nebo kdyby byla aspoň takováto pověst panovala, jistě by byl Kosmas takové z podmětných příčin nesmlčel. Byli ovšem v Čechách dva náboženští obřadové, slovanský totiž a latinský od sebe se ne obsahem ani duchem leč jazykem lišící, uvedení; nepovstali ale najednou, nýbrž z počátku křesťanstva v Čechách byl svatým Cyrilem a pak bratrem jeho svatým Methodem do služeb Božích uveden obřad čili lépe řád slovanský; později pak teprv a sice okolo r. 932. poddáním se sv. Václava církevně do Řezna přistěhoval se odtudto kněžstvem latinským do Čech řád též latinský, a vstoupil záhy v souboj se řádem předešlým, aniž také byl tento, jak se výše dokládá, brzo ze země vypuzen; nebo onen boj mezi nimi trval dobře s malými přestávkami až do roku 1189., kde se na sněmu v Praze proti zrušení ji-

Digitized by Google

stého listu, který sobě byl Břetislav, biskup Prazský, na neodvislost svou ode státu Českého u dvora německého vyhotoviti nechal, od řádu Slovanského vůbec odstoupilo, a k latinskému přistoupilo. To vše ale panu Smetanovi v peře ostalo.

Dále pak na str. 397. podotýkají se události zvláště sv. Václava tak matně, že patrných odporů zde nepatřiti nelze, a čím si sv. Ludmila a vnuk její sv. Václav zbožnou úctu vydobyli, také nám pan Smetana povědíti zapoměl. Ne méně též mylně promlouvá často jmenovaný dějepisec na str. 398. o Boleslavovi I. řka: „Vypudiv duchovníky německé z Čech jal se především potlačovati stranu německou v Čechách.“ — Co to medle bylo za duchovníky a za stranu německou? — Historie Česká nezná za tehdejších časů v Čechách jiného německého kněžstva, leč toho, které se bylo sv. Václavem na hradě Prazském při novém kostele sv. Víta usadilo. A že Boleslav I. tuto Hradčanskou osadu, ač kořen měla německý, nejen nevypudil ze země, alebrž ještě jí bratrovo nadání potvrdil, historicky jisto je; nebo kořen ústavu tohoto až dosaváde nepřetrženě pučí a ovoce nese. A co by to tehdáž za stranu německou v Čechách bylo bývalo, ostává historickou pohádkou. Mohl bych sice zde ještě celou abecedu takovýchto poklesků v přítomném paně Smetanově dějepisu uvesti; ale nechci čtenáře déle nuditi. Spokojivější a podařenější přehled událostí občanských jak v Čechách tak mimo je podává nám p. Smetana ovšem za dob pozdějších, ač by bylo i zde prospělo, kdyby byl zvláště za panování Václava IV., Jiřího z Poděbrad, Ferdinanda I., Rudolfa II. a Ferdinanda II. na církevní zjevy čili události, které tehdáž, i politické záležitosti téměř do zadu strčily, ba tyto druhdy i samy zplodily, příslušný ohled vzal. —

Co se však slohu dotýče, jest tento, jak z uvede-

Digitized by Google

ných výše míst dosti jasně vysvitá, tak zřízen, že se celé toto pojednání pouhému jen překladu, v kterém se ještě chod a pořádek slov z původního spisu na ujmu České slovesnosti a plynnosti podržel, dosti patrně podobá.

Ostatně co se zde z povinnosti k historické pravdě semotamo tvrději řeklo, nebuď nikdy na ujmu ostatních dokonalostí spisu tohoto, tím méně na ujmu cti a zásluhy pana spisovatele samého pokládáno a vykládáno; on zajisté chtěl prospěti, a také nadání a vzdělání své dosti osvědčil; že ale chtě býti příliš stručným, stal se zatmělým a skoupým, a tudy úkolu svému nedostál, přihodilo se i jemu poněkud dle zásluhy cosi lidského. Co jej však při tom omlouvá, jestiť, že jemu pro jeho postavení v městě ač znamenitém přece ale venkovském, tolik historických pramenů, jakových je potřeba ku sepsání důležitého především díla historického, a jakových se leč v hlavním městě ve veřejných knihovnách dopíditi lze, po ruce nebylo. A protož k závěrku posudku tohoto klademe na pana Smetanu, pakli se tento spis jeho nového vydání dočká, tu vroucí a upřímnou žádost, aby tuto znamenitou práci svou odstraněním výše dotčených a podobných nedostatků opravil, spolu pak i prameny, z kterých co čerpal, udal; nebo jen tak sám původnosti a věřitelností nabude, a ono vnucující-se domnění, jako by Rotekův duch perem jeho byl vládnul, vyvrátí, spis pak jeho sám stane se sice rozsáhlejším, za to ale dokonalejším, jasnějším a cíle svého schopnějším. —

Dobromysl.

Digitized by Google

Oznamovatel.

1) *Bibliotheca Ascetica, in qua praestantissima SS. Patrum et ecclesiasticorum scriptorum opuscula ad codices manuscriptos aut optimae notae editionis recensita, exhibentur ad usum cleri, cura et studio S. B. Malou, S. T. D. et in Univ. cath. Lovant. Theol. dogm. Prof. ord.* Nalezají se zde výtahy a spisy sem připadající sv. Eucheria, sv. Jana Zlatoústého, Řehoře Nazianského, sv. Athanasia atd. Výborná to knížka k vzdělání a k cvičení se v pobožnosti.

2) *Saturnus christianus seu ingens temporis pretiosi thesaurus. Ex auctoribus sacris, nec non profanis erutus et juris publici factus a Friderico Dobler, beneficiato Aciliensi. Cum permisione episcopali. Straubingae 1847.* V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 38 kr. V 56 hlavách mluví se v pěkné čisté latině o tom, jaktě čas jest krátký, nejistý, nenahražitelný, vše odhalující a na jevo uvozující, jak ho mnozí k svému vzdělání a spasení, k pokání a k službě Boží užívali atd. Knížka to 239 stránek mající a nejen k vlastnímu vzdělání nýbrž též i ku kázaním velmi příhodná.

3) *Antonii Josephi Binterim Dissertatio altera sive Discussio iteratae quaestionis: An matriomonio mixto, cujus ante conjunctionem cautiones sunt pollicitae ecclesiasticae, parochus catholicus (salva conscientia) benedicere possit etiam tunc, quando nupturientes modo coram ministro protestantico matrimonialiter contraxerunt? Düsseldorf 1847.* V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 30 kr. Jméno spisovatelovo zavírá již v sobě velikou autoritu, a otázka tato jest zcela od času. Protož ochotně veškero duchovenstvo činíme na spísek ten 69 stránek mající pozorno.

Digitized by Google

4) S. Patris Nostri Cyrilli Hierosolymorum archiepiscopi opera quae supersunt omnia. Ad libros Mss. et impressos recensuit notis criticis commentariis indicibusque illustravit Guilielmus Carol. Reischl, S. S. Theologiae doctor et reg. lycei Ambergensis professor. Volumen I. Monaci, 1848. V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 3 zl. stř. S řeckým a latinským textem. Všecky téměř učené Časopisy se o tomto vydání velmi chvalitebně prohlašují, a dílo to velebí. Byltě pak sv. Cyrill Jerusalémský jeden z těch, jenž svým světlem překrásně ozářili svatou církev Kristovu.

5) Das heilige Messopfer, ein Meer der Gnaden, dem gläubigen Christenvolke dargestellt von Dr. Petrus Lechner. Romen'sche Buchhandlung in Emmerich. Schvalujeme všem tuto knihu, zvláště ale pro lid se hodí, a zasluhovala by býti přeložena na jazyk náš mateřský.

6) Uiber die Entwickeluny der christlichen Lehre. Von D. Henry Nevman. Eine Rechtfertigung seines Rücktrittes zur kath. Kirche. Schafhausen 1847. V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 2 zl. 27 kr. stř. Kdo nezná Nevmanna, onoho slavného Angličana, jenž v církvi Anglické tak nesmírný převrat jest učinil? Již se v Římě nejen stal údem církve alebrž i údem katolického klerictva. Nikdo knihu tuto bez velikého potěšení a utvrzení ve svaté víře čísti nebude. Spis tento, v kterémž ovoce mnoholetých svědomitých studií složil, a který na krátce před svým do Církve navrácením na světlo vydal, jest důstojný původce svého a v nejednom ohledu v plné míře hoden, aby naň každý vzdělaný katolík zřetel obrátil. Nevšední všestranná známost dějin církevních, hluboký důmysl a zjevná láska ku pravdě značí výborné toto dílo.

7) Franz Stapfs vollständiger Pastoralunterricht über die Ehe. Umgearbeitet von D. Caspar Riffel. V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 3 zl. stř.

Digitized by Google

O této knize nic jiného neřekneme, než že to již sedmé vydání. Tím se výbornost její nejlépe ukázala.

8) *Predigt-Entwürfe. Verfasst von Franz Pollaschek, gewesenen Professor der Moral- und Pastoraltheologie an der Hochschule zu Olmütz. Herausgegeben von Ludwiy Tidl, f. e. Konsistorialrath etc. Olmütz 1844—1846.* Bohatý to sklad rozličné látky jak morální tak i dogmatické, jak historické tak i liturgické. Osm dílů a tolikéž ročníků. Nemníme, žeby stávalo důležitého některého předmětu, o němž by se zde řeč nečinila. Osmý díl zavírá v sobě samá liturgická kázaní, jichžto zvláště velice jest potřebí, a kteráž lid sobě tak velice libuje. Rozvrhy pak ty nejsou takové, jak obyčejně bývají, pouhá toliko slova a čísla; nýbrž jsou to již v skutku poněkud vypracované řeči, jimžto se nic jiného nedostává, než rozmnožení. Činíme na ně obzvláště všecko velebné duchovenstvo na vinici Páně pracující pozorno.

9) *Die vornehmsten Lehren und Gebräuche der katholischen Kirche. Dargestellt in einer Reihe von Dr. N. Wiseman, Bischof von Melipotamus. Aus dem Englischen übersetzt von Daniel Haneberg. Zweite Auflage. Regensburg 1847.* V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 3 zl. 24 kr. stř. 8. str. 621. Jmeno paně spisovatele jest evropejské, a celému učenému světu známo. Činil řeči tyto v Londýně k obhájení církve a víry katolické, an právě četným navracováním se do lůna církve katolické veliké stalo se zjitření mezi duchovenstvem anglickým, a nejen mnoho knížek katolíkům na potupu se roztrušovalo, alebrž i v chrámích kázalo a ve veřejných shromážděních všelikého druhu a na každém místě se církvi a víře katolické utrhalo. Tu slavný Wiseman co udatný bojovník Kristův opásal bedra svá, proti hanebům povstal, a pravdě průchod učinil. Což však tehdáž živou řečí pronesl, v této dotčeně knize písmem se nám podává.

10) *Simon, M. F. Jordan, sämmtliche Kanzel-*

Digitized by Google

reden. Mit einem Vorworte von A. Westermayer. 4 Bände. Manz in Regensburg. V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici. Simon Jordan živ byl v Praze, a ze zdejších kazatelen se rozléhal mohutný hlas jeho. Kazatel to byl výborný, čehož důkazem jest i to, že nyní po tolika letech cizozemsko samo pozorno naň učiněno kázaní jeho vydalo. A toho svého opětného do světa uvedení zasluhuje vším právem onen zvěčnělý kněz řádu Augustinianského, neboť byl mistrným, nadšeným řečníkem, jehož horoucí láska a obraznost spojená s neobyčejnou známostí lidského srdce učinila všecky jeho řeči trvajícím vzorem výmluvnosti duchovní.

12) Vollständige, praktische, katholische Christenlehren zum Gebrauche bei dem sonntäglichen pfarrlichen Gottesdienste von K. Zwickenpflug, Domkapitular und geistl. Rathe in Regensburg. 13 Bände. Zweite, verbesserte und vermehrte Auflage. Straubing 1847. Schorner'sche Buchhandlung. Ve čtyrech letech se veškero první vydání 3000 výtisků silné rozebralo, což o výbornosti díla toho lépe svědčí, než jakákoli recensí. Než i ty se velmi chvalně prohlásily o tomto díle, a poukazujeme jenom na některé, jako ku př.: Zarbels Seelsorger II. Jahrgang. 4 Heft. — Allgemein. Relig.- und Kirchenfreund von D. Benkert und Saffenreuter. 13. Jahrgang 3. Heft., jenž výše dotčený spis na vysost vychvalují. A však i svým vlastním slovem za knihu tuto ručíme, neboť máme sami první vydání, a známe z vlastní zkušenosti výborné toto dílo. Že však druhé toto vydání prvního ještě lepší jest, lze se nadíti.

13) Der Priester als Richter und Seelenarzt bei der Verwaltung des heiligen Busssakraments. Von einem ehemaligen Professor der Theologie von S. Sulpice, Verfasser mehrer geschätzten theologischen Werke. Ins deutsche übertragen und mit Anmerkungen begleitet von einem katholischen Geistlichen. Mit

Digitized by Google

Approbation des erzbischöflichen General-Vikariats in Köln. Aachen, Cremersche Buchhandlung. 1847. Dílo toto jest bez pochyby nejúplnější mezi všemi, což jich v příčině té posud na světlo vyšlo. Nejen že postaveno jest na jistém a neměnném základě bohosloví morálního a pastorálního, jakž je nám ti nejslovútnější učitelové vykládají, jenž jsou: sv. Karel Bor., František Xaverský, František Salesský, Filip Neri, Alfons z Liquori atd., nýbrž zvláštní cena díla přítomného leží v tom, že se zde tato pravidla na rozličné osoby, stavy, povahy a zvláštní připadnosti výborně obracují, což ovšem vlastně nejtěžší jest úlohou, od nížto konečně všecken blahočinný oučinek této svátosti závisí. Dotčený spis ale právě to sobě za cíl vytknul, ukázati, jak sobě onino výše řečení svatí mužové v tomto nejtěžším díle apoštolského ouřadování počínali. Komu tedy napravení a spasení duší na srdci leží, a kdo chceš ouřad zpovědníka náležitě a s prospěchem zastávati, nechtěj díla tohoto přehlédnouti.

14) Neueste Geschichte der Gesellschaft Jesu. Schicksale der Jesuiten auf dem ganzen Erdboden von ihrer Wiederherstellung durch Pius VII. bis zum Jahre 1846. Von Dr. J. A. Brühl. Gleiwitz. 1847. V Praze u Krednera a u Hessa v Jesuitské ulici za 2 zl. 30 kr. stř. Jestiť to jeden z těch řídkých dějepisů, kterýž vypravuje jak se co *v skutku* přihodilo, a ne jak se to v hlavě dějepisce přihodilo, aneb dle jeho myšlení přihoditi mělo. Spis tento musí nám býti tím vzácnější a vítanější, čím více jest těch a takových spisů, kteříž nepravdu za pravdu nám podávají; jesti zajisté práce to nejdůkladnější a nejpůvabnější, kteráž posud příčinou řádu toho byla nám podána. Čti, a přesvědčíš se o tom sám.

Digitized by Google

Zprávy.

O kanonických visitacích

Jeho Knížecí Milosti

Nejdůstojnějšího Pána a Pána

Knížete Arcibiskupa Pražského

Aloisia Josefa,

(p. t.)

Jakkolivěk k hojnějšímu docílení těch blahodějných oučelů, ku kterýmž biskupská visitací směřuje, k přání jest, aby se rozkaz sv. sněmu Tridentského (sess. 24. c. 3. de ref.) pokud možná všude svědomitě zachovával: nic méně rozsáhlost diécesí jakož i množství ouředního řízení s důstojností biskupskou spojeného za časů našich takměř věcí nemožnou to činí, rozkazu onomu zouplna dostáti. Jak velkou snahu však náš milovaný a Nejdůstojnější Arcipastýř na to vynakládá, by v podotčeném záměru vůli církve svaté zadost učinil, lze z toho uzavříti, že v těch několika letech, co řízením prozřetelnosti Boží nejvyšším pastýřem arcidiécesí Pražské ustanoven jest, bez mála již celý rozsáhlý, z částky až za meze království Českého sahající arcipastýřský okrsek svůj visitoval, a při tomto apoštolském ouřadování v hlavním městě 10.711, po krajích však 240.053 věřícím svátost biřmování jest udělil. Snad tím pánům čtenářům časopisu tohoto vhod přijdeme, ant jim krátký přehled apoštolských cest milovaného Arcipastýře našeho podáme.

Aby hned v prvním roce několik vikariatů a nad nimi zřízených důstojných dozorců a věrnost jejich v ouřadování seznal, visitoval Nejdůstojnější Kníže Pán v roce 1839.

Digitized by Google

částky Berounského, Plzeňského, Česko-Brodského a Kolínského vikariátu, kdež se v měsíci Červnu osadám: Berounské, Mejtské, Plzeňské, Tuškovské, Vejprnické, Dobřanské, Chvalenické, Plzenecké, Rokicanské, Žebrácké a Praskoleské, v měsíci Říjnu však osadám: Ouřinovské, Černo-Kostelecké, Kouřímské, Zásmucké, Kolínské, Planianské, Česko-Brodské a Kounické toho štěstí se dostalo, svého Nejdůstojnějšího Arcipastýře slavně k sobě uvítati, a svědkem jeho neunavené apoštolské horlivosti býti.

V roce 1840. konána byla generální visitací ve Slanském, Sokolovském (Falkenavském), Ludickém, Chebském a Tejsingském vikariátu, kdež město Slané, Mutiovice, Kolešovice, Lubenč, Valč, Buchov, Duppava, Loket, Sokolov, Chlum, Cheb, Albenreith, Sandava, Einsidl, Teplá, Neumarkt, Teising, Stiedra, Ludice, Manetín, Kozlany, Rakovník, Strašice a Lidice za stanovišťata zvoleny byly, v nichžto Nejdůstojnější Arcipastýř i vůkolních osad duchovní potřeby vyšetřovati, a jim svátost biřmování udělovati ráčil.

Léta Páně 1841. konala se visitací ve vůkolí Prazském, a zasáhla spolu i vikariát Příbramský a Mnichovický; za stanovišťata zvolena byla následující místa: Břevnov, Tachlovice, Karlův-Týn, Bezdědice, Lochovice, Hořovice, Příbram, Svatá Hora, Dobříš, Knín, Mníšek, Zbraslav, Jinonice, Kundratice, Jirčany. Jlloví, Popovice, Mnichovice, Ondřejov, Sázava a Janovice.

V roce 1842. byla generální visitaci ve vikariátu Bistřickém a Votickém, kdež Poříč, Benešov, Postupice, Vlašim, Načeradec, Louňovice, Vrcholtovice, Votice, Prčice, Sedlec, Podčepice, Krásná hora, Sedlčany, Chlum, Neveklov a Maršovice zvoleny byly.

Léta Páně 1843. ráčila Jeho Knížecí Milost prohlížeti vikariát Brandejský a Budínský, zvolivši Sobě za štace: Aunětice, Prosík, Hloupětín, Tuklady, Čelákovice, Benátka, Brandejs, Kostelec nad Labem, Obříství, Líbeznici, Winoř, Starou Boleslav, Tursko, Zvoleňoves, Welvary, Wepřek,

Digitized by Google

Citov, Roudnici, Doxany, Budín, Peruc, Wrbno, Wraný, Zlonici a Mšec.

V roce 1844. od Jeho Knížecí Milosti neprohlížené posud částky vikariátu Rakovnického, Plzeňského a Rokicanského visitovány byly; při kterézto cestě apoštolské, Unošt, Zbečno, Městečko, Velký Oujezd, Slabec, Královice, Plas, Wobora, Ledec, Plzeň, Spálený Poříč, Radnice, Řešohlav, Drahno-Oujezd, Nižbor a Ounětice stanovišťaty se staly.

V roce 1845. zbytky vikariátu Sokolovského a Chebského prohlíženy a při tom fary Dotterwies, Heinrichsgrün, Graslice, Schönbach, Neukirch, Wildstein, Haslau, a Ober-Lohma za štace zvoleny byly.

V roce 1846. odhodlati se ráčila Jeho Knížecí Milost visitací konati v hrabětství Kladském, jakž o tom obšírnější zpráva v časopisu tomto již podána byla. Stanovišťata při této visitací byla: Neurode, Eckersdorf, Wünschelberg, Reinerz (Dušník), Kladsek, Landek, Habelschwerdt a Mittelwalde, k nimž ostatní vůkolní osady téhož okrsku přivtěleny byly.

V minulém roce 1847. vykonati ráčila Jeho Knížecí Milost kanonickou visitací ve vikariátu Hroznětinském, (Lichtenstadském) a Jachimovském, na kterézto apoštolské cestě štace v Karlových varech, Donavici, Schlaggenvaldu, Lauterbachu, Chodavě, Neudeku, Neuhamru, Plattně, Gottesgabu, Schmiedebergu, Jachimově, Schlackenverthu, Hroznětíně a Sedlicích byly ustanoveny, a kdežto 17.218 věřícím svátost biřmování udělena byla. Jakož po všech cestách svých apoštolských, tak i v této z částky již v pohraničných horách ležící, a protož chudé krajině Nejdůstojnější Arcipastýř slavně a s nelíčenou radostí uvítán snažně o to pečoval, aby v stádu svém víru upevnil, mravy napravil, a coby blahu věřících neb podřízeného duchovenstva překáželo, pokud možná, odstranil. Že cíle toho více láskou, než přísností vyhledával; že každého, kdož se mu blížil, přívětivě přijal; že na každé štací chudé štědře obdaroval, a vlídností svou srdce kněžstva

Digitized by Google

i lidu vůbec sobě získal: o tom jednohlasná chvalná pověst jde a svědčí; a protož pochybovati nelze, že ono apoštolské ouřadování svatý svazek lásky a poslušnosti mezi stádem a pastýřem upevní a vůbec ono ovoce přinese, kteréhož svatý sněm Tridentský nařízením biskupských visitací docíliti žádá. Protož povinni jsme Boha o dlouhé zachování milovaného Arcipastýře prositi, aby netoliko navštívením zbývajícího mu ještě vikariátu Mieského a Haydského visitací celého arcibiskupského okrsku svého šťastně dokončiti, nýbrž také tento blahorodný oukol ke cti a slávě Boží ještě vícekráte konati mohl. *V. H.*

Krátký životopis

veledůstojného pana

Františka Kassiana Hallašky,

infulovaného probošta kollegialního kostela Staroboleslavského, prélata království Českého, a c. k. skutečné dvorní rady.

František Kassian Hallaška, narodil se v Budišově (Bautsch) v přerovském kraji na Moravě 10. července r. 1780. V mladistvém věku svém přiučil se umění hudebnímu, a to mu přispělo, že nejen gramatikální klassy u Piaristů v Staré Vodě (Altwasser), ale i syntax a humanitní třídy v Kroměříži šťastně odbyl. R. 1799. vstoupil do řádu Piaristského, a tak nazvaný noviciat vykonal v Lípnici, odkudž r. 1800. do Staré Vody se odebral, by se vědami filosofickými obíral, a spolu již mládež v německých školách cvičil. V Strážnici a Mikulově (Michelsburg) ve vědách filosofických pokračoval, spolu v bohosloví se cviče, při čemž mládež v normalních předmětech vyučoval. L. P. 1803 a 1804. v Kroměřížské kolleji bohoslovní učení dokonal, a 8. Dubna r. 1804, v Holomouci na kněžství posvěcen byl. V měsíci říjnu téhož roku do Vídně byl povolán, a sice do c. k. Teresianské rytířské akademie. Zde zastával úřad préfekta r. 1805 a

Digitized by Google

1806. a přísným zkouškám z mathematiky a fysiky na vysokých školách Vídeňských se podrobiv, do Mikulova poslán byl, by tam klerikům umění mathematické a fysické přednášel. R. 1807. přísně z filosofie a historie zkoušen byl, a na to 24. října Doktorem veškerých věd libomudrcských na Vídeňské universitě učiněn jest. Mathematika a fysika byly napotom jeho výhradně oblíbeným uměním, a tyto předměty také přednášel veřejně nejdříve v Mikulově r. 1808, později v Brně až do r. 1814, a konečně na universitě Prazské. V našem hlavním sídle pracoval ouplných sedmnáct let, konečně leta Páně 1832. zvolen byl od vysokých škol Prazských co Rektor Magnifikus, a však téhož léta do Vídně povolán byl za c. k. Radu při řízení zemském v dolních Rakousích a za Referenta při c. k. dvorské Komissí nad studiemi, kde také následujícího roku 1833. hodnosti Rektora Magnifika došel, a konečně Direktorem filosofického studium a přednostou filosofické fakulty se stal. Byl také od jeho knížecí milosti pana arcibiskupa Prazského Václava Leopolda poctěn hodnostmi veřejného přísezného Notáře a čestné konsistorní Rady; a mnohé učené společnosti jej též za svého člena přijaly. Vědomo jest, že pětmecítma takovýchto spolků a ústavů oudem jest byl, což o veliké jeho oučinnosti patrně svědčí. R. 1839. byl od jeho Majestátu císaře a krále *Ferdinanda* co probošt Storoboleslavský a spolu prélát království Českého jmenován a téhož roku 30. Května do kostelů Staroboleslavských od světícího pana biskupa Prazského, Františka Viléma Tippmanna, u přítomnosti celé kapitoly a mnoho vážených hostů slavně uveden a installován. Dne 28. srpna r. 1844 náš nejmilostivější Zeměpán jej za dvorního Radu ustanovil. — Při mnohostranných zaměstknáních s úřady a hodnostmi jeho spojených, kteráž k spokojenosti svého mocnáře zastával, vyslán byl před nedávným časem do Lombardského království, by tam stav studií filosofických vyšetřil, a co by k zvýšení a zvelebení jich bylo, dobromyslné a otcovsky pečující vládě Rakouské udal. Při této příležitosti bez pochyby Pa-

Digitized by Google

duanská universita (Padua, *Patavium*) jemu diplom libomudrcského doktorátu v tamních vysokých školách obětovala. Prazské noviny alespoň při oznámení jeho úmrtí udávali, že byl doktorem na třech universitách: Vídeňské, Prazské a Paduanské. —

Vůbec známo, že tento slovútný Moravan i na poli literatury vystoupil, ji nejedním plodem ducha svého rozmnoživ. Knihy od něho vydané týkají se nejvíce přírodnictví a hvězdosloví, jakož i země- a místopisu vzhledem naší vlasti České. Nejeden spis mu způsobil i europejských mocnářů uznalost: tak král Dänemarkský jej poctil velikým zlatým záslužním penízem, a císař rakouský František I. velmi ozdobnou zlatou piksou. Všecky spisy od něho vydané ze jmena uvesti, zdá se zbytečné býti, jsou v jiných knihách poznamenáni, a uvádí je i zahraničtí spisovatelé, na příklad „Boekr astronomisches Jahrbuch, Schuhmachers astronomische Nachrichten (Altona 1824 — 32). Jeden ač menší spis tu připomenouti dlužno, který o jeho náchylnosti a úctě k památnému místu země České, k Staré Boleslavi, svědčí. Vydal jej co professor fysiky na učelišti prazském r. 1822, a nenadál se ovšem tehdáž, že jednou bude infulovaným proboštem týchž kostelů, kteréž popsal pod jmenem; *Geographische Ortsbestimmung von Altbunzlau, nebst topographischer Beschreibung des Gutes gleichen Namens von Kassian Hallaschka, k. k. Professor der Physik an der k. k. Ferdinandeischen Universität zu Prag.* — To probošství Kapitolního kostela Boleslavského jej tím více těšilo, an mu cestu k prélátství království Českého otevřelo.

Ze řádu pobožných škol v pozdějších letech usrozuměním nejvyšší mocnosti duchovní i světské sice vystoupil, byl však tomu řádu až do smrti své nakloněn, tak že ze zvláštní k němu šetrnosti i v poslední vůli své naň pamatoval.

Umřel tento veleučený a vznešený pán 12. července 1847., an právě dva dni před tím světil den svého narození, šedesátý sedmý rok svého záslužného věku dokonav.

Digitized by Google

Ku dni jeho narození potěšili ho u vysokých důstojenstvích postavení Vídeňčané svými přátelskými listy, což mu poslední doby jeho pozemského žití osladilo. — Zdá se, že již v prvnějších časích svého pracného života k neduhům svým základ položil, a tehdáž již zdraví své podkopal. Již co professor na vysokých školách Prazských zapálením plic ztrudněn byl, což jeho fysikálním neb přírodoskumným zkouškám přičtěno bylo. Sedací život a svědomité plnění jeho důležitých povinností na kořenu života jeho dále hlodaly, tak že drahý život tento dříve klesnul, než jsme se toho nadáli. Poslední léta churavělo tělo jeho téměř ustavičně a zvláště z počátku minulého roku neduh jeho se tak zmáhal, že již sílících nápojů snésti nemohl. Lékaři Vídeňští poslali jej v měsíci červnu do Karlových Varů, však i tito svou léčivou moc odepřeli. Protož se po krátkém tam pobytí do Prahy navrátil, a tu v příbytku biskupském na Hradčanech číslem 68, pořídiv svou poslední vůli a zaopatřen svátostmi na zimnici s plícním neduhem spojenou v Pánu skonal.

Pohřeb 14. července v Praze a 15. téhož měsíce v Staré Boleslavi konaný byl velmi slavný, tak že Vídeňští příbuzní zesnulého pana probošta pohřebním obřadům přítomní jsouce se vyjádřili, ve Vídni kdyby byl skonal, že by se mu slavnější památka po jeho smrti byla nevzdala, jako v naší České vlasti. Předně světící p. biskup prazský p. t. *František Vilém Tippmann* ve své residenci 14. července v 5 hodin odpoledne předepsaným řádem církevním mrtvol vykropil a požehnal, při čemž zpěvci metropolitního chrámu Páně odpovídali, a ku konci „Salve Regina,“ prozpěvovali. Přítomni byli nejen čtyři kanovníci Boleslavští, jejichžto kostela přední hlavou byl v Pánu zesnulý, ale i mnohé oudy všech čtyr fakult neb tříd university prazské, se všemi pedely ku Karlo-Ferdinandským školám přivtělenými. I mnoho jiných vzácných a urozených mužů ze všech stavů, a mezi nimi několik pánů kanovníků hlavního chrámu Páně sv. Víta, ten pohřeb svou přítomností ozdobilo. Čtyřicet Konviktistů s ho-

Digitized by Google

řícími pochodněmi rakev s obou stran obstoupilo a napotom doprovázelo. — Po vykonání obřadů církevních v domě rakev ozdobená znaky knězskými a jinými, jenž doktorům libomudrcství a místokancléřům university přísluší, byla z biskupské residencí vynešena a dána na pohřební vůz, jenž měl ostatky pozemské v Pánu odpočívajícího až ku pořičské bráně dovesti. — Průvod přes Prahu až k jmenované bráně vedl Strahovský pan opat *Jeronym Josef Zeidler*, co spolu prälát království Českého, a libomudrcských Prazských studií direktor, obstoupen jsa svým tajemníkem a četným duchovenstvem. — Za rakví bezprostředně kráčeli nejbližší příbuzní na věčnost se odebravšího p. probošta z Vídně povolání; za ními kapitola starožitného kostela SS. Kosmy a Damiana a sv. Václava v Staré Boleslavi, se svým veledůstojným kapitolním děkanem; pak universita Prazská s ostatními přítomnými hostmi a několik vozů arcibiskupských a jiných příznivcům a přátelům zemřelého přináležících. — Pohřeb se pohyboval přes Hradčany, dolů ostruhovou ulicí na malostranské náměstí, pak přes kamenný most na Staré město. Zde se otočil a po krásném moldavském nábřeží bral se k Voršilinskému klášteru, kde hlahol všech zvonů útrpnost klášterních panen nad zesnutím svého dobrodince a příznivce zvěstoval. Dále pokračoval po bývalých starých a nových alejích vedlé kostela řádu piaristského, kde nápodobně se všemi zvony smutek dotčeného řádu se jevil. Pak dále vedlé černé věže, jenž Staré město od Nového dělí, kráčelo se až k samé pořičské bráně. Mnozí Pražané na cestě se ku pohřbu připojili, svou žalost nad odchodem muže velezasloužilého a v Praze vůbec známého prokazujíce. — Před řečenou branou Strahovský p. opat ještě modlitbu předepsanou vykonal a tělo pokropil, kteréž na jiný vůz přenešené do Staré Boleslavi dovezeno býti mělo. — Zatím častěji jmenovaný světící p. Biskup Prazský ve svém voze s kanovníky Boleslavskými napřed do Boleslavi se odebral, kde k slušnému a slavnému pohřbu přípravy před tím se již staly; a po dva dni

Digitized by Google

všemi zvony v obojím chrámu Páně Boleslavském se zvonilo. As v půl desáté hodině noční přijeli s mrtvolem do Staré Boleslavi ku kostelu kollegialnímu SS. Kosmy a Damiána a sv. Václava, kde hned z vozu složen, a do kaple sv. Klementa, k tomu slušně připravené donešen byl. Nejen lampa ale i osm velikých svící tu vůkol rakve hořelo, a přítomný p. biskup s duchovenstvem Boleslavským nad mrtvým tělem se modliv, svěcenou vodou je pokropil. Přes noc v řečené kapli ty schránky tělesné odpočívaly. — Druhý den na to, totiž 15. července v osm hodin ráno hodinky duchovní za mrtvého od kněžstva Staroboleslavského a Brandejského v chrámu Páně kollegialním konány byly. Znamením daným ku pohřbu lid z Boleslavi, z blízkého Brandejsa a z celého okolí se shromáždil, a mezi ním i úřednictvo c. k. Brandejského panství, jakož i mládež k hlavní škole Brandejské připsaná se svými učiteli, professory řádu piaristského, a s tamním superiorem a direktorem hlavní školy. Mezi tím p. probošt a p. děkan kostela kollegialního Všech Svatých na hradě Prazském p. *Jan Büttner* a p. *Ignác Mras*, jeden z pánů kanovníků Vyšehradských, p. *Tomáš Trubač*, a několik jiných Pražanů z hlavního sídla naší milé vlasti do Boleslavi přijeli, by v Pánu zesnulému poslední čest a službu svou na jevo dali. — Nyní tělo posvátným řádem z kaple řečené vyzdviženo, a povolným krokem u prostřed hlaholu zvonů a hudby pohřební přes celou Boleslav do chrámu Blahoslavené Panny Marie a sice do síně chrámové od počestného pořádku cechu řeznického s hořícími pochodněmi nešeno bylo. U prostřed chrámu na památku zemřelého p. probošta pozdvižen byl pěkný katafalk se všemi znameními proboštské hodnosti, kteryžto 36 hořících svící osvěcovalo. Oltář hlavní černým rouchem obestřen byl, svými úmrlčími hlavami a ostatními znaky přítomným připomínajíc, že se den smrti slaví. Nyní zpíval slavné *Requiem* p. t. Pan Suffragan Prazský, u postranních oltářů mezi tím 12 tichých mší sv. se sloužilo. Po dokonaném zpívaném *Requiem* v síni chrámové „*Libera*“

Digitized by Google

zpěvem doprovázeno a ostatní církevní modlitby řečeny byly. Nyní opět rakev vyzdvižena a popsaným již slavným pořádkem na nový hřbitov za Starou Boleslav doprovázena byla. Zde na slušném místě nedaleko kaple a kříže dle řádu a předpisu sv. církve tělo v lůno země, matky všech nás, s nemalým pohnutím přítomného lidu pohřbeno bylo. — Průvod se ještě jednou do chrámu Panny Marie navrátil, a zpěvem *„Salve Regina“* nejen v Pánu zemřelého ale i všecky přítomné do ochrany Boží a přímluvy Bohorodičky poroučel. Tichou mší sv. pohřební obřadové se skončili. — Po pohřbu skrze nějaký čas více dvouliberní od světícího p. Biskupa k tomu cíli obětovaná při službách božích v kostele Panny Marie konaných hořela, by lid v chrámu přítomný při modlitbách na svého zemřelého p. probošta pamatoval. —

Bezpochyby Vídeňští pp. spisovatelé obecenstvo obšírnějším životopisem než přítomný jest, potěší. — Zde toliko budiž ještě podotknuto, že nejen všestranná učenost, nýbrž i vlastnosti srdce jeho v Pánu zesnulého na tak vznešený stupeň v církvi a státu povýšily, zvláště jeho skromnost, tichost, přívětivost a službovelnost jej nejen nižším a sobě rovným, ale i vyšším, i samým mocnářům milého učinily. — Nemohu opominouti tu připojiti, co se při pohřbu ještě stalo. Jeden Prazský obyvatel schvalně na pohřeb do Staré Boleslavi přijel, a touživ spatřiti ještě jednou rakev v hrobě již položenou, když pamatován byl, aby do hrobu nespadl, odpověděl: „Já bych raději tam sám místo v Pánu zesnulého odpočíval, — oné můj a celého mého rodu dobrodinec byl, a čím se moje děti staly, to jemu co děkovat mají.“ Jestiť to chudý otec z Prahy, jehož synové nyní učitelské a jiné ouřady v říši Rakouské zastávají. — Takovýto pomník bývá nejkrášnější a nejstálejší, a důkazem jestiť, že tento Staroboleslavský probošt byl milý Bohu i lidem, a že památka jeho jest a zůstane v požehnání. —

Digitized by Google

Utěšené vyznamenání.

Jeho papežská Svatost, náš milý a svatý Otec Pius IX., kterýž neunaveně a ustavičně štěstí, blaho a radost vůkol sebe rozšiřuje a rozmáhá, obradoval i Vysoce Důstojného pana Václava M. Pešinu, kanovníka na hradě Prazském, děkana u sv. Apollináře etc. následujicím listem:

Pius PP. IX.

Dilecte Fili Salutem et Apostolicam Benedictionem!

Multi dudum ad Nos libri perlati fuerunt, Germanica et Bohemica, quam minime calemus, lingua exarati, quos vix paucis ab hinc diebus scivimus a Te ad Nos ipsos humanissimum in modum dono fuisse missos. Quapropter Tibi Dilecte Fili, quem Nostri adeo cupidum ac studiosum jucunde admodum intelleximus, hanc epistolam scribimus, qua tuae erga Nos pietati ac devotioni paternae caritatis testificatione respondemus, ac pro oblato eorumdem librorum munere multas, ut par est, gratias persolvimus. Te interim Deo Optimo Maximo bonorum omnium largitori impensis precibus commendamus, atque eorum auspicem Apostolicam Benedictionem Tibi ipsi, Dilecte Fili, intimo cordis affectu et amanter impertimur.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem, die 4. Octobris Anni 1847.

Pontificatus Nostri Anno II.

Pius PP. IX.

Dilecto Filio

Canonico Wenceslao Pessina,

Pragam Bohemorum.

Digitized by Google

Na vroucí žádost naši byltě nám drahý a vzácný list tento zdělen, a proto jsme jej zde položili, poněvadž se domníváme, že se tím veškerému duchovenstvu zavděčíme, an z něho dobrotivost a laskavost našeho svatého Otce tak patrně vysvitá. Na omylu bychom ale byli, kdybychom se domnívali, že snad jen proto vysoce důstojný pan kanovník tak velice od Jeho Svatosti papežské poctěn byl, že knihy pod svou redakcí vyšlé do Říma posílal. Zásoba těch listů, kteréž chová, a do kterýchžto nahlédnouti na vřelou prosbu naši nám dobrotivost jeho dopřála, naplnila nás obdivením, a dala nám důkaz, jak rozsáhlé a až do těch nejvyšších stříd pronikající jesti blahočinné působení jeho. Odpustiž nám skromnost jeho, když zde bez vůle jeho vynášíme na světlo, což on sám v šlechetné a skrovné toliko mysli své skrývá. Přesvědčili jsme se zajisté z listů nám dobrotivě předložených, že blahodějně oučinkuje až do nejvzdálenějších krajin a až k stupňům nejvyšších trůnů; a přece nikdo o tom nepovídá, an jak to psaní od Nejdůstojnějšího biskupa Jerusalémského dosvědčují, v skrytě dobře činit se vynasnažuje, cti a slávy ale nehledá. Mezi těmito listy nalezli jsme také jeden od roku 1837., ve kterémžto jemu papežský vyslanec při slavném domu Rakouském kníže *Altieri* díky vzdává za ty odeslané četné knihy a mnohá vyobrazení města Prahy, a dokládá, že to vše do knihovny Vatikánské do Říma byl odeslal. Jiné zase psaní od Vídeňského papežského vyslanství od roku 1841. děkuje mu za opětný dar kněh knihovně Vatikánské určený, a přináší mu to utěšené návěští, že mu svatý otec Řehoř XVI. velikánský, nákladný spis s mnohými stkvostnými rytinami, jednající o Římském chrámu Páně svatého Pavla, darem odesílá. Následujícího roku 1842 opět se mu dostalo vzácného listu, v kterém kníže Altieri mu psal, že mu svatý Otec za odeslané vzácné literarní dary díky svoje vzkazuje. V roce 1845. byl ale vysoce Důstojný pan kanovník a laskavý přítel náš tím zvláště poctěn a vyznamenán, že mu nynější apoštolský vyslanec v Bavořích pan Bedini jmenem kardi-

Digitized by Google

nala a knížete Altieri za odeslané knihy díky vzdal a sice velmi milým a utěšeným listem. Na to sám kardinal kníže Altieri z Říma jemu děkoval, a spolu jemu opis listu státního tajemníka kardinala Lambruschini odeslal, kterýž tuže příčinu má za předmět. Vyžádali jsme sobě obou těchto listů, a an prosba naše nebyla oslyšána, a se domníváme, že zasluhují místa v tomto našem Časopise, zde je též klademe.

Reverendissime Domine!

Innumeras gratiarum actiones pleno corde dominationi Vestrae agere festino, tum pro singularibus urbanitatis verbis, quibus mihi de eminenti dignitate Cardinalitia gratulari dignata est, tum pro gratioso dono mihi transmisso, ut ob oculos jugiter haberem loca ac monumenta inclytae istius Urbis. Haec acceptissima mihi fuere, atque ut monumentum apud me servabo optimi Tui in meque addictissimi animi.

Quae vero Dominatio Vestra suis adnexa literis d.d. 6. elapsi mensis Julii (quibus citius respondere non potui imminentis mei Vienna discessus causa, tum aliorum negotiorum, quibus hucusque obrutus fui,) mihi transmiserat, negotium Ronge-Czerskianum respicientia, sive ad horum Novatorum errores divulgandos, sive ad fidei puritatem contra eosdem defendendam, typis vulgata, ut primum Romam perveni, potius quam Bibliothecae Vaticanae, (in qua tamen postea asservari poterunt), iis tradenda curavi, qui negotiis ecclesiasticis pertractandis sunt addicti, quique ea omnia et singula a Dominatione Vestra in dicto negotio mihi comissa in eum usum convertere possunt, qui in summam rei Catholicae utilitatem, praesentibus circumstantiis indubitanter cedet. Hujusmodi a me praeconceptae sententiae successus respondit secundus, quandoquidem deprehendi, statim optimam me sequutum fuisse viam, idque ex eo, quod Sanctssms Pater, tum Emus Cardinalis a secretis status suae Sanctitatis, gratissimum testati sunt animum

Digitized by Google

pro hac transmissione, ac mihi in mandatis dederunt, ut Suo nomine Dominationi Vestrae plurimas ac peculiares gratias agerem, et promeritas adderem laudes, pro cura, quam sibi tam singulari studio assumsit in unum colligendi quidquid ad praedictum negotium rite noscendum pertinet, cura, quae sane luculenter ostendit, quonam spiritu Dominatio Vestra agatur, et quo Ipsa flagrat zelo, dum Sanctae Apostolicae Sedi aliqua est utilitas adferenda. — Praeter haec lubet etiam genuina verba ob suos oculos ponere, quibus praelaudatus Emus Cardinalis, Suae Sanctitatis nomine, grati animi sensa, pro transmissione, de qua est sermo, erga Dominationem Vestram, gratias et mihi agendo in literis, quas hic in copia adnecto, lubenter expressit. Haec habui Dominationi Vestrae significanda, dum in reliquo multis devinctus existimationis sensibus perenniter maneo.

Dominationi Vestrae

Romae, die 4. Octobris. 1845.

Addictissimus

L. Card. Altieri.

Eccelentissimo Signor Cardinale Altieri!

Da quando l'Eminenza Vostra con tanto e plauso reggeva la Nunziatura di Viena, Le é Noto com quanta premura si desiderasse qui di conoscere esattamente gli errori e gli intrighi pella nuova setta di Ronge e Czerski. Le sará dunque facile di comprendere quanto sia stato gradito dal Santo Padre, e da me, il pensiero dell' egregio Sign. Canonico Pešina d'inviare a Roma una collezione completa degli scritti, che fino al presente han veduto la luce, o in sosteyno, o in confutazione di siffatte detestabili nuovitá.

La mole di questi opuscoli puó esser indizio. che la setta non abbia nel suo seno nomini dotati di forza d'ingegno e di dottrina. Ma la loro stessa piccolezza é un

Digitized by Google

motivo di più facile diffusione e inoltre li rende leggibili dal popolo, a sovvertire il qua le molto si presta l'audacia di mentire.

Intanto supponendo, che l'Eminenza Vostra possa avere occasione di scrivere allo stesso Sign. Canonico, La prego di fargli conoscere con parole di meritata lode il Pontificio gradimento, non che i miei ben sinceri e cordiali ringraziamenti.

Mi è poi ben grata questa occasione per etc.

Di Vostra Eminenza

Roma 20 Settembre 1845.

Umilissimo Devotissimo servitor vero

F. Card. Lambruschini. *)

Tyto dva vzácné listy zvláště za tou příčinou se mu dostaly, že totiž asi na 150 kněh a spisků rozličných vydání, pošlých od nejnovějších německých protivníků církve katolické do Říma zaslal, a s nimi též asi 160 spisů katolických spisovatelů, kteříž proti těm potřeštěným utrhačům jsou povstali, a učení víry katolické statně jsou hájili. Loňského roku ale, jak jsme se dověděli, poslal vysoce Důstojný pan kanovník Pešina dvě bedny do Říma, v nichžto ty nej-

*) Když Vaše Eminencí ve Vídni vyslanství tak chvalně řídila, bylo Vám známo, s jakou žádostí se zde očekávalo, bludy a obmysly nové sekty Rongovy a Čerského zevrubně poznati. Z toho nejlépe posouditi můžete, jak velice milá a příjemná byla Svatému Otci a mně myšlénka výborného p. kanovníka Pešiny, an do Říma poslal zbírku všech spisů, kteráž až na nynější čas buď ku podpoře aneb ku vyvrácení toho zlopověstného novotářství vyšly. Množství těchto spisků jest důkazem, že ta sekta nemá ve svém lůně mužů duchaplných a učených. Právě maličkost těchto spisků jest příčinou, že lehko rozšiřovány a od lidu čteny bývají, jej kazíce a své lži mezi ním roztrušujíce.

Domýšleje se, že Vaše Eminencí má příležitost psáti p. kanovníkovi Pešinovi, prosím, jemu slovy zasloužené chvály vyjeviti, papežské zalíbení, jakož i moje upřímné a srdečné díky.

Příjemná jest mi příležitost, osvědčiti Vaší Eminencí atd.

Lambruschini.

Digitized by Google

znamenitější plody české literatury, stkvostně a nádherně svázané, byl složil, a to učinil toliko za tou příčinou, že ho slovútný náš pan Palacký ujistil, že se v knihovně Vatikánské příliš málo kněh českých nachází, a že Majestát, císař Ruský, zásobu ruských kněh tam darem byl poslal. I chtěl tedy náš velectěný a vysoce Důstojný pan kanovník Pešina, aby tam i těch kněh nescházelo, kterými se nyní Čechové honosí a honositi mohou. K těm pak knihám bylo opět mnoho krásných a nejnovějších vyobrazení hlavního města našeho přiloženo. Z převzácného listu svatého Otce vysvitá dále, že ty zásilky již dávno *„dudum“* činěny byly, že ale tepry nedávno *„vix pauvis abhinc diebus“* k vědomosti svatého Otce jsou přišly, načež ono přemilostné psaní následovalo.*)

Při této příležitosti nemůžeme opominouti, zniku a daru jemu žádati v nejnovějším jeho podniknutí, aby totiž se mu to podařilo, a šťastně k místu to přivedl, oč se byl lonského roku v Teplicích trvaje pokusil, a oč v Stokholmu byl zakročil. Snaží se totiž o to, aby knihy a rukopisy od Švédů z Prahy odvezené, a kteréž s letošním rokem mají již dvě

*) Mezi těmito listy nachází se také jeden od bývalého vládaře na Moravě, jeho Exellencí pana hraběte Mitrovského, jenž se týká obsazení stolice české řeči a literatury v Holomouci a přeložení téže stolice do Brna, oč se již tehdáž náš horlivý vlastenec co farář v Blučíně přičiňoval, a což později skutečně bylo k místu přivedeno. — Podobně již léta P. 1821. národnímu Museum navrhl, by se takového něco v Praze zřídilo, což nyní „Matice Česká“ jest, a vykázal se bez mála jedním tisícem zlatých ročních příspěvků. — Na byzantinský chrám Páně v Záboři, blíže Kutné Hory, kterýž byl již roku 1803. poznal, a o němž se nyní tak mnoho píše, činil ten důstojný muž musejní výbor, jehož jest spoluoudcm, již v roce 1842. pozorna. Na radním domě Prazském v registratuře leží jeho od dávných let z Moravy zaslaný list, ve kterémžto slavnému Prazskému magistratu návrh činí, by, o čemž se právě v těchto dnech počíná rokovati, na dobytčím trhu pro lid se zahrada a sady vzdělaly, k čemuž 50 zlat. přispěti se obětoval. — A co vše již učinil a činí pro zvelebení hlavního chrámu sv. Víta, komu to jest ještě nepovědomo?

Digitized by Google

stě let v držení, zpět do Prahy zase přišly. Má již v rukou list od švédského protestantského biskupa Lundského Faxe, ve kterém se mu na to dělá naděje, podpora dvou nejmocnějších prélatů přislibuje, a cesta ukazuje, kterou by se při zemském sněmu o to zakročiti mělo.

An konečně sobě připomeneme, že tento vysoce Důstojný vlastenec náš vojsko zde v Praze na zámecké stráži a v domě vysloužených, pak v Mohuči a v Miláně knihovnami byl zaopatřil, a že od rozličných duchovních, světských a vojenských ouřadů a důstojníků na dvě stě obdržených pochvalných listů v skrytě chová: nemůžeme jináče, leč vyznati, že též hoden byl onoho vyznamenání od samého svatého Otce; a radujeme se tomu srdečně, že to převzácné a milostivé papežské psaní nám příležitost podalo, skryté a blahočinné působení jeho zde objasniti.

Vděčnost a úcta,

ješto kněžstvo okrsku Mělnického

Jeho Důstojnosti Velebnému Pánu, Pánu

Vojtěchu Zumanovi,

Raddě velebné Konsistoře diécesi Litoměřické, biskupskému Vikáři, dozorci škol okrsku Mělnického a děkanu v Chorušicích

dne 22. Září 1847. slavně projevilo.

Veškeré kněžstvo okrsku Mělnického seznavši, kterakou vážností *i vyšší úřadové* náměstka biskupova téhož vikariátu předcházejí, kterak Jeho úřední práce oceňují a návrhy všeliké pro uskutečnění věci dobré jmenovitě pro obranu svaté církve katolické a zdar národních škol od Něho činěné uznale přijímají: usneslo se na tom, že Mu nějakou *památku založí i zůstaví*, aby tím aspoň poněkud dokázalo, že si Jeho všestranných zásluh váží.

Dle návrhu důstojného děkana Mělnického pana Antonina Hnojka měla tato památka záležeti v obraze, jenžby po-

Digitized by Google

dobu páně Vikářovu nesl, a v dotčeném okrsku i pro budoucí časy zachován byl. K docílení toho měl však tento obraz Jemu *slavně* odevzdán býti, a pak u výtiscích všem farám a školám třídnictví Mělnického památnou ozdobou zůstati.

Tento návrh byl od duchovenstva svrchu jmenovaného naskrz schválen, vděčně přijat a také dle přání vyveden; neboť obraz kamenotiskem vzdělán výborně se zdařil, a výtisků obstaralo se tolik, aby jich mimo vikariát dostalo se i těm, jimžto Vikář Zuman jest *milým a drahým*.

Mezi tím časem oznámil Mělnický pan děkan den, kteréhožby se duchovenstvo dotčeného vikariátu v Chorušicích sejíti mělo, písemně, školu Chorušickou k shromáždění jmenovav. Byl to den **22.** měsíce září, **1847.**

I sešlo se tentokráte kněžstvo v hojnosti na místě vykázaném, odkudž o hodině jedenácte před polednem s obrazem dvěma družičkama nešeným do děkanství se odebravši, zde panu Vikáři do večeřadla vstoupivšímu při zpěvu na čtyry hlasy ke dni tomuto složeném, a pod zprávou pana Valenty, poštmistra Mělnického, umělecky provedeném, poklonu učinilo. — Družičky držely obraz, pod nímžto se čte Jeho důstojnosti oblíbené, a k podobě Jeho vlastnoručního písma vytvořené heslo:

Dominus dabit benignitatem!

Dále pak: **Adalb. Joan. Nep. Zuman,**

Decanus, Eppalis Vicarius.

Nyní následuje výpis farních osad, jimžto on co biskupský Vikář představen a sice v tomto pořádku:

Chorušice,

Záboř, Wysoká, Slivno, Nebužel, Šopka, Mělník,

Štětí, Liblice, Řepín, Čečelice, Kadlín,

a stručný přehled znamenitějších dob ze života Jeho v těchto slovích:

Narozen v Bělé **15.** dubna **1792.** **1.** září **1813.** co jáhen kaplan tamže; **15.** října **1814.** na kněžství posvěcen a co kaplan v Chorušicích, **12.** července **1820.** administrá-

Digitized by Google

tor v Čížové; od 16. června 1821. co farář na Wysoké; od 27. května 1825. tajemník biskupského vikariátu, 6. prosince 1826. administrátor téhož vikariátu Mělnického a od 26. dubna 1827. děkan v Chorušicích a skutečný vikář.

V tom jal se pan děkan Mělnický ve jmenu kněžstva zde s ním spolu stojícího k panu Vikáři mluviti takto:

Vysoce Důstojný Pane!

Jestiť rozkoší zdárným synům, dleti otci na blízku a zříti v ctihodnou jeho tvář; jakož i dobrý otec mívá rád u sebe syny své, v jejichžto zdaru a blahu takořka jediné žije.

My — vikariátu Mělnického kněží pod zprávou *Vaší Důstojnosti* — hrdě hlásíme se k *Vám*, pravě *Velebný otče!* co synové *Vaši;* těšíme se z každého na *Vás* vzezření vědouce, že s oblibou i na nás utkvívá pohled *Váš.*

Než, nenít nám přáno, po vši dobu obchoditi s *Vámi*, jakž bylaby žádost naše. Pročež požehnáno námi budiž obdivné umění to, kteréž na prostou, mrtvou blánu vkouzlilo drahou tvář *Vaši*, takže bude nám lze, i u vzdálí od *Vás* milé *Vaše* tahy živě si představovati.

Ať, obraz Váš, písmem zajisté dosti čitelným zrcadlící ctnou povahu *Vaši* a posud neunavenou snahu o to, což jest oučelem vznešeného postavení a svatého činění *Vašeho.*

Čtuť v obraze tomto, v úsměvu rty oblétajícím, Vaši laskavou mysl. O kdož z nás neznalby jí! Krom osad *Vašich* vlastních, kdež konali jste druhdy a konáte po dnes horlivě práci pastýře dobrého, okusili jsme my všickni méně více, jak něžně, jak silně umíte milovati; ano svědky toho jsou i jinde daleko široko nesčíslní, jichž dosáhla laskavá *Vaše* porada neb pomoc, jenž zvou *Vás* miláčkem svým s vděčností spravedlivou. Ovšem, kde se koli zastaví *Váš* krok, zavzní slovo z *Vašich* úst, zasvitnou *Vaše* zraky, objeví se jaký skutek *Váš:* všude, všude podají se *Vám* srdce šlechetná, schopná lásky podobné, jakáž rozpokládá se po *Vaší* duši, pohrává lahodným úsměvem *Vašich* rtů. O račtež

Digitized by Google

přijíti vroucí dík od nás a skrze nás ve jmenu těch, kdož znají *Vás*, za lásku tu, a býti toho jist, že památka její nikdy neuhasne, že zvláště před tímto obrazem pokaždé v nově mocněji vzplane!

Čtuť pak dále *v obraze tomto, v mráčku, jenž co lehýnký dech úsměv rtů Vašich zahaluje, že jste za svého živobytí, za svého úřadování drahně podnikli starostí, mnoho utrpěli strastí.* Potkalať *Vás* na cestě vezdejšího putování nejedna chmurná bouře, při hojných *Vašich* pracech nejedna obtíže, za obětné namáhání *Vaše* nejeden černý nevděk; nejedna rána srdci *Vašemu* co člověka, co kněze, co spoluvládce v církvi, zasazena jest, tím bolestnější, čím srdce to *Vaše* outleji cítí. Protož milostnou tvář *Vaši* zastírá obláček říkoucí: „Není zde na zemi ouplně čistého pocitu blaha i sebe zaslouženějšího!“ Ale jako slunce nemůž leč na chvíli zakryto býti přeháňkou mračivou, a vystoupivši z ní vítězně září v obnovené kráse své: taktě i s *Vámi!* všeliké starání se, všeliké utrpení nezasmušilo líbezný obličej *Váš;* ze všech tísní a zámutků pomohl a pomáhá *Vám* Bůh; a i v příštích časech slavně okáže se útěšná pravda zbožného hesla *Vašeho: „Dominus dabit benignitatem!“ „Dáť Pán, což dobrého jest!“* Kolikkrát pohledneme na obraz *Váš:* utvrdíme se v důvěře k Svrchovanému, z čehož i vykvete neskrovná zásluha *Vám*, poněvadž jste nám příkladně předcházeli v cnosti té jak těžké tak potřebné.

Pojavše významný ráz podobizny *Vaší* mistrně vykreslené, *Vysoce Důstojný Pane* a *Velebný Otče náš!* odevzdáváme ji uctivě k *Vašim* rukoum, aby v tomto příbytku dlouho ještě před *Vašima* očima se skvěla, v budoucnosti ale rozmnožila řadu obrazů výtečných mužů, kteříž odtud až do smrti své působili v prspěch církve a státu.

Nám pak račtež zachovati otcovskou lásku *Svou*, nepouštějte nás nikdy z otcovské péči *Své*.

Hnojek.

Digitized by Google

Po skončení této zajímavé řeči, vylil, city přemožený, pan Vikář srdce své, děkuje za památný tento dárek řečí krátkou, nelíčenou, srdečnou, a však biblickou, jakovouž nad mnohé jiné neobyčejně vyniká, přijav jej právě tak mile, jak vděčně Mu byl obětován.

Nepatrná to ovšem jesti se strany kněžstva jemu podřízeného za více než dvacetileté blahodatné ouřadování památka; a však ačkoli nepatrná — nic méně pokudž jen připomínati bude v příštích časech jméno jeho, zůstane, jak spravedlivo a slušno, i v tomto obraze požehnána. *S. D.*

Padesátileté jubileum.

Dne 8. Září m. r. světil Jeho knížecí Milost Nejdůstognější arcibiskup Olomúcký, Pán a pan Maximilian svobodný Pán ze Somerau-Beeckh, vévoda, kníže a hrabě královské České kaple, a t. d. (p. t.) jubileum svého padesátiletého kněžství. Zcela jináče než princ Eugen, kterýž jak povědomo, pro duchovní stav byl vychován, a jako vojenský rek, svůj život skončil, započal a skončil úlohu života svého svobodný Pán Somerau-Beeckh. Tentýž slavný muž z válečného pole odebral se k oltáři. Starý, slovútný Laudon jmenoval mezi těmi reky, kteříž se při dobytí Bělehradu před jinými zvláště vyznamenali, a kteréž poručil milosti císařské, také gednoho mladého důstojníka Ulánského, kterýž tehdáž bezpochyby častěji o bojích a sečích snil než o klidném a pokojném působení pastýře duší. I bezpochyby také spíše mu tehdáž na mysli tanula berla vojenského vůdce než berla biskupská. Než ale tělesný neduh, který bujarého mládence uchvátil, zavdal příčinu k pochybnosti, žeby jeho tělo později všecky nesnáze života vojenského mohlo snésti. I následovav tedy rady ujce svého u vysoké kněžské důstojnosti postaveného, složil udatný vojín Bělehradský vojenské raucho, a přiodil se rouchem duchovním. A však i tu ho hrdinská mysl docela

Digitized by Google

neopustila. Léta Páně 1805. vyprovázel co vojenský kaplan vojsko do pole, a léta Páně 1809 stal se duchovním zprávcem Vídeňských dobrovolníků. V bitvě u Ašpru velikou zásluhu sobě získal. Vida totiž, an nepřítel naše vojsko zpět tlačí, a poznávaje důležitost tohoto místa, rozpomenul se na onen veliký den u Bělehradu, uchopil se praporce, a roznítil i nadchnul svou statností vojsko. V čele tému, s vlajícím praporem v ruce, vrazil na nepřítele, vzal mu zase vesnici, a týmž během nemálo přispěl k šťastnému ukončení téže bitvy. Řád, pro piis meritis, jenž se stkví na prsech nejdůstojnějšího jubilanta, pomněnkau jest na tento pěkný hrdinský čin. An pokoj byl uzavřín, stal se farářem v Leopoldském předměstí ve Vídni. Jako na válečném poli tisíce za sebou táhl, tak nyní zase ohnivá řeč jeho vábila k sobě tisíce nábožných posluchačů. Stal se rekem a bojovníkem Kristovým, jehožto pastýřské práce rosou nebeského požehnání byly ovlažovány. Když se později jedno místo kanovnické v Olomúci uprázdnilo, bylotě mu uděleno. Kapitola Olomúcká jest ta jediná v celé Rakouské říši, jenž má to právo, z oudů svých arcibiskupa sobě voliti. Když tedy roku 1836. stolec arcibiskupský uprázdněn byl: s acclamací Somerau-Beeckh za arcibiskupa zvolen byl. Zvolení to nejen veškeré diécesí velikou radost způsobilo, nýbrž i Zeměpánu, kterýž ho bez prodlení potvrditi ráčil, velmi vhod bylo. K diécesí Olomúcké, kteráž zavírá v sobě půl druhého millionu lidí, náleží také jedno stotisíc Prusů z okrsku Opavského. — Slavnost jubilarní, kteráž se v Kroměříši konala, zvelebili přítomností svou Jejich král. Výsosti Maximilian a Ferdinand d' Este. Ode dvora Pruského byl tam poslán hrabě Pückler, président vlády, kterýž nejdůstojnějšímu kmetu jubilantu přinesl od krále řád červeného orla první třídy s milostivým listem královským.

Digitized by Google

Decisio

facta a sancta Romana et universali inquisitione.

Quaeritur 1. Utrum communicatio in sacris existat, si vir catholicus ritu protestantico in ecclesia protestantica matrimonium ineat cum foemina protestaatica?

2. Utrum sacerdos catholicus salva conscientia matrimonio mixte assistere illudque solemni benedictione cohonestare possit, si sponsi vel antea vel postea matrimonium ineant in ecclesia protestantica ritu protestantico?

Feria IV. die 21. Aprilis 1847.

In congregatione generali S. Officii habita in conventu S. Mariae supra Minervam coram Emssmis et Revssmis DD. Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, propositis suprascriptis dubiis, Iidem Emssmi et Rssmi decreverunt:

Quoad Primum affirmative, quoad Secundum negative.

Angelus Argenti
S. Roman. et Orbis Inqis. Notarius.

O t á z k a.

Poněvadž tak řečení němečtí katolíci svým obcím i v duchovních záležitostech taková práva dávají, kteráž se s učením katolickým sem připadajícím nikoli nesrovnávají, tou příčinou žádáme slyšeti odpověd katolíka na tuto otázku.

Která práva přináležejí obcím v církevních záležitostech? Spolu se žádá, by se při zodpovídání této otázky vzal ohled na negativní stránku její, a se ukázalo, jak nepravě si v příčině této ti tak řečení němečtí katolíci počínají.

Kdo do posledního července běžícího roku na tuto otázku

Digitized by Google

pravou a stručnou dá odpověd, tenť obdrží mimo obyčejný honorar, kterýž dává pánům spisovatelům Časopis tento, i ještě nad to výše dva dukáty na zlatě.

Prosba.

Prosím snažně, by nám někdo historické pojednání o Prazské synodě podal, a spolu nám ukázal, proč sněm ten byl konán, a jaký měl vplyv na život církevní v Čechách. Pojednání toto nejen obyčejným honorárem odměníme, nýbrž i nějakou obsírnou a výtečnou knihu za odměnu slibujeme.

Zpráva o Dědictví sv. Jana Nepomuckého.

Blahorodný a na nejvýš prospěšný ústav tento den ke dni se víc a víc rozmáhá a utěšeněji rozkvetá. Dvanáct let je trprv tomu, co do života vstoupil, a jak mnoho dobrého již způsobil. Devatenáctero výborných kněh, a šestnáct menších spisků a listů slovútnou a horlivou redakcí jeho bylo vydáno, a tak v celosti 111,445 výtisků vyšlo na světlo. Neníť pochybnosti, že všady tyto spisy mnoho spasitelného ovoce přinesly, kam se koli dostaly. Obecenstvo samo uznalo velikou blahodějnost tohoto ústavu, a protož bez přestání množí se jeho spoluoudové, jichžto počet ku konci minulého roku 1665 dosáhl. K tomuto utěšenému zniku a zdaru téhož ústavu zvláště přispívá Jeho knížecí Milost, náš *Nejdůstojnější Pán a Arcipastýř Alois Josef*, (p. t.) kterýž otcovským a laskavým okem nepřestává nad ním bdíti, a potom zvláštní a veliké zásluhy má o jeho rozšíření a zvelebení vysoce důstojný ředitel a redaktor jeho, pan Václav Pešina, kterýž mu všecku péči obětuje. Mezi všemi roky se loňský nejvíce vyznamenal. V tomto roce 1847. až i 514 oudů k Dědictví svatého Jana Nep.

Digitized by Google

přistoupilo, jichžto větší částka byla z pobratřené, milé Moravy; neboť z Brněnské diécesi přistoupilo 162, a z Holomúcké 167 oudů. I z Vídně, z Uher a i z Ruska přibyli oudové. Mezi těmi loňského roku přibylými oudy nachází se 386 jednotlivých osob a 128 rodin a celých spolků. Peněžité pak příspěvky se znamenitým darem Jeho c. k. Výsosti Arcikníže Štěpána činí 6.570 zlat. Knihy, kteréž loňského roku byly vydány a spoluoudům uděleny, jsou: „Hlas duchovního pastýře“ a „Veleslavín.“ Poslední jest utěšený plod zvěčnělého Sychry, a jesti to kniha výborná, a pro lid náš obecný svrchovaně užitečná. V druhém svazku tohoto Časopisu bohdá více o ní promluvíme. Nyní se tiskne nákladem Dědictví: „Populární historie církevní“ od bývalého protestantského pastora Haase, kterouž horlivý a učený kněz p. A. Neumann, kaplan v Záboří, a diecesan Králové-Hradecký, výborně přeložil, a Svatojanskému dědictví obětoval.

Zpráva o tomto Časopisu.

Především srdečné díky vzdávám těm důstojným, velebným a učeným pánům, kteříž se k snažné žádosti mé dobrotivě sklonili, a mně k vydání tohoto přítomného svazku pracemi svými ochotně pomohli. Obával jsem se, že snad pro nedostatek potřebného materialu nebudu s to, v určitém čase tento první svazek vydati; a zatím ubál jsem se toho, neboť mnozí horliví spisovatelové hned po učiněném mém povzbuzení přispění svoje mi přislíbili, a později také k slibu věrně dostáli. Nechť jenom také budoucně Časopis tento věrně podporují! A protož opět se k Vám, vážení spisovatelové, se vší důvěrou obracím, a na vás tu vřelou žádost skládám, byste mi pomocí svou přispívali. Postarejte se o to, aby tento náš jediný Časopis nezanikl, nýbrž aby spíše rozkvetl a zvelebil se. Zasílejte práce své pod mým jmenem aneb do knížecí arcibiskupské knihtiskárny, aneb do mého příbytku na Hrad-

Digitized by Google

čanech číslem 62. Za jeden arch tištěný dá se 6 zl. stř. honoráru, za půl archu 3 zl. a t. d. Výtečná a velmi podařená práce, by třeba celý arch neobnášela, odmění se přece 6 zlatými. A tentýž honorár nebude se udělovati toliko na požádání; nébrž každému, a buď kdo buď, a nechať ho požádal čili nic, bude zasílán. Za to však přestane všecko podělování zdarma obětovanými výtisky. Všem knihkupectvím jakož i vůbec všem zběratelům předplatitelů se dvacet ze sta povoluje, kterýchž sobě při odvodu peněz sami hned odraziti mohou. Druhý svazek vyjde bohdá 15. Dubna, třetí 15. Července a čtvrtý 15. Října. Cena zůstává, jakáž byla prvé, totiž dva zlaté stř.

Dopisovatel.

1) Pojednání páně J. K. o nejvyšším mravním zákonu jsme obdrželi; nemůžeme však ho užiti. Musiloby se zcela předělati, k čemuž nám času nezbývá. Kterak? pověděli bychom oustně, kdyby se pan spisovatel, až přijde do Prahy, u nás na Hradčanech zastaviti chtěl.

2) Důstojnému panu K. S. vzdáváme díky za dobrou nám listem svým od 26. listopadu 1847. udělenou radu. Z částky se budeme podlé ní říditi, ve všem není nám však možno. Těžko, všem a ve všem vyhověti.

3) Kázaní na den navštívení blahoslavené panny Marie od velebného pana P. F. jsme obdrželi; ale nemůžeme ho upotřebiti, jakkoli s radostí vyznati musíme, že jest výborné a velmi podařené, an jsme sobě za nezvratné pravidlo vytknuli, toliko kázaní příležitostná, anebo kdyžby takových nebylo, aspoň kázaní obsahu velmi důležitého a nevšedního podávati. Vůbec zde připomínáme, že v tomto odvětví látky hojnost máme; ale o jiné podařené práce snažně prosíme.

4) Žádost a prosba. Vše což se přítomného Časopisu

Digitized by Google

týká, a nechť jest to, což chce a od kohokoli, nebudiž pod jmenem Slavné a Vysoce Důstojné Konsistoře Pražské nýbrž pod jmenem mým zasíláno.

5) Všem těm důstojným a učeným pánům spisovatelům, kteříž nám svou žádost projevili, by práce jejich bez udání slovútného jejich jména byly otisknuty, osmělili jsme se dáti jisté známky, a žádáme, by po všecken budoucí čas jedenkaždý z nich tuto svou známku podržel, kdyby koli mu libo nebylo, pod svým jmenem se v tomto časopise objeviti. Ty však, kteříž výslovně tu žádost na nás nevznesli, udali jsme jmenem. Což pak ani známky ani jména nemá, pochází od redaktora. Konečně je a zůstane pravidlem, že se všecky úvahy kněh bez udání pánů spisovatelů podávati budou.

6) Činíme veškero velebné duchovenstvo pozorno, že důstojného pana děkana Jakuba Macana výborná postní kázaní právě na světlo vyšla. V druhém svazku tohoto Časopisu podáme o nich spravedlivou úvahu. Zde toliko oznamujeme, že tentýž svazek dva ročníky obsahuje, a sice předně utrpení vtěleného Syna Božího Ježíše Krista, a pak sedmero bolestí blahoslavené panny Marie. Jsou to kázaní populární, srdečná, jadrná, a srdce mocně zajímající. Pro blaho ovčiček Kristových žádáme toužebně, by se tato výborná kázaní v tomto příštím svatopostním čase v hodně mnohých chrámích Páně milé vlasti naší co živý pramen z úst kazatelských proudila. Prodávají se pak v tuhé obálce za 30 kr. stř. u Václava Hessa. U téhož knihkupce jest posud ještě na skladě něco málo výtisků knížky: Dvacatero přátelských listů k Evanjelikům nebo Protestantům v Čechách obývajícím atd., jenž se prodávají za 15 kr. stř. Podobně od téhož spisovatele nachází se v témže knihkupectví ještě několik výtisků knížky pod názvem: Zdravé, pravé a čisté učení Lutherovo, Kalvínovo a mnoha jiných moudrých protestantů, kteráž se prodává za 10 kr. stř.

Digitized by Google

Obsah.

Str.

Slovo k důstojnému a velebnému duchovenstvu.
O přivlastnění užitků z oběti mše svaté vyplývajících . 17
O modlitbě 28
Mojžíš 50
Drobnůstky ze života pastýřského 61
Způsob, kterýmž se poznává, jak dalecí jsou sobě kteří pokrevenci a příbuzenci 73
Pohled novoroční na stav vychování a škol 86
Katechisací o trýznění zvířat 92
Kázaní přípravní k milostivému létu atd. 98
Sněm svatých Otců a učitelů církevních 111

Literatura.

Modlicí kniha Řehákova 116
Modlicí kniha Tidlova 127
Svatý Vincenc z Pauly 130
Pořádek života křesťanského 133
Katechismus Hnojkův 136
Výbor příkladů Macanův 141
Kázaní Havránkova 144
Dějepis Smetanův 148
Oznamovatel 160

Zprávy.

O kanonických visitacích 165
Krátký životopis veled. p. Frant. Kas. Hallašky . . 168
Utěšené vyznamenání 175
Vděčnost a úcta 181
Padesátileté jubileum 185
Decisio facta a sancta Romana et universali inquisitione 187
Otázka . . . . . —
Prosba 188
Zpráva o Dědictví sv. Jana Nepomuckého . . . . —
Zpráva o tomto Časopisu 189
Dopisovatel 190

Digitized by Google

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOVENSTVO,

KTERÝŽ

VYDÁVÁ

PŘISPĚNÍM

MNOHA DUCHOVNÍCH A UČENÝCH MUŽŮ

JAN VALERIAN JIRSÍK;

DOKTORATU V BOHOSLOVÍ KANDIDAT, KANOVNÍK VŽDY VĚRNÉ KAPITOLY A METROPOLITNÍHO CHRÁMU U SV. VÍTA NA HRADĚ PRAZSKÉM, KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÝ KONSISTORNÍ RADA A VEŘEJNÝ PŘÍSEŽNÝ NOTÁR, SPOLUZAKLADATEL DĚDICTVÍ SVATÉHO JANA NEP., OUČINKUJÍCÍ SPOLUOUD NÁRODNÍHO MUSEUM,

atd.

PRVNÍ ROČNÍ BĚH DRUHÉHO DVACÍTILETÍ.

Svazek druhý.

V Praze.

Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny, řízením synů Bohumila Haase.

1848.

Digitized by Google

In omnibus charitas.

S. Augustinus.

Digitized by Google

Pojednání.

Co činí spasena, a kdo bude spasen?

Často je slýchati tu otázku: což jenom katolická církev člověka spasiti může? což nemůže člověk ve protestanské víře rovně tak spasen býti, jako v církvi katolické? A poněvadž katolická církev samospasitelnost sobě přivlastňuje, považují to všickni ti, jenž jsou kromě církve, za ortel smrti nad nimi vyřknutý a z nelásky, z nesnášelivosti církev obviňují. A však tímto pravidlem toliko blud a ne osoba se zatracuje. Uvažme dobře těchto dvou otázek:

A. Co činí spasena?

B. Kdo bude spasen?

A. *Co může spasiti?*

K svatosti a blaženosti Bůh lidi povolal; ale již Adam a Eva hřešivše z povolání svého vypadli; tu Syn Boží s nebe stoupiv prostředky k našemu spasení vedoucí sám ustanovil.

1. Jaké prostředky k našemu spasení Kristus Ježíš ustanovil?

An rajským pádem rozum náš se zatměl, tak že jsme Boha a jeho zákon nemohli dokonale poznati, osvítil Kristus Ježíš zatmělý rozum náš. Jsa cesta, pravda

Digitized by Google

i život naučil nás znáti Boha, vůli boží a díla bozská, naučil nás znáti sebe, náš počátek a povolání naše, oznámil nám, co máme věřiti i jak mravy své zříditi, chcemeli svatými a blaženými býti. — Ale pádem rajským také naše vůle uslábla, že jsme nemohli vůli boží ouplně plniti; usláblé vůli naší Kristus Ježíš posilu připravil. Věda, že bez milosti boží nic spasitelného učiniti nemůžeme, svátosti založil, ve kterých se nám pomoci shůry uděluje, abychom osvobozeni byvše od hříchu, vedli život svatý a nebeské blaženosti dosáhli. A že jsou duševní potřeby naše mnohonásobné, proto jest také sedmero svátostí Kristových; my se skrze ně buď Kristu anebo v Kristu zasnubujeme, v Kristu se rodíme a rosteme, Kristem se krmíme a léčíme, s Kristem se odebíráme na věčnost. — Mimo to pád rajský vinu těžkou na nás uvalil, a protož spravedlnost bozská zadostučinění žádala. My hříšníci jsme nemohli zadost učiniti Bohu, od trestů věčných nemohli jsme se zbaviti. Tu Kristus Ježíš ve své osobě přirozenost boží s přirozeností lidskou spojiv, rozhněvané Bozství s padlým člověčenstvem smířil. Na kříž své tělo položil, krev svou vylil, duši svou vypustil, oběť zajisté dokonalou za nás položil. — *Učení* tedy *Kristovo*, *svátosti Kristovy*, *oběť Kristova* prostředkové jsou k osvícení, k ospravedlnění, k posvěcení a tudy i k spasení našemu vedoucí.

Žeby všickni lidé na všech místech a po všecky časy prostředků těchto k spasení svému užíti měli, tomu zajisté chtěl Kristus Ježíš, a toho docílil také.

2. *Kterak docílil Kristus Ježíš, by z učení, ze svátostí a z oběti jeho celé člověčenstvo spasení vážilo?*

V jedné toliko zemi, v čase určitém zastával Kristus Ježíš vykupitelský úřad svůj, a měl celé člověčenství vykoupiti a chtěl, aby všickni národové, vstoupivše do jedné velké společnosti vykaupenců jeho, do

Digitized by Google

církve, užitky z jeho vykoupení na sobě zakusili. Jak se mohli s učením jeho seznámiti všickni národové? Jak mohli užívati jeho svátostí? Jak mohli podíl brati na jeho oběti? Napsal Kristus Ježíš své učení? Nenapsal. Poručil Kristus Ježíš svým apoštolům, aby učení jeho napsali, do všech řečí přeložili, a všady roznášeli a rozesílali! Neporučil. Tak aspoň těm mužům, kteříž nám evanjelické spisy pozůstavili, poručil, aby psali, slíbiv zároveň, že od času do času proroky vzbudí, jenž by napsané a snad porušené učení jeho přehlídli a tříbili? Ani to neporučil a neslíbil. Nébrž zvoliv si Apoštoly, cvičil je bedlivě, a jakou živou řečí hlásal Evanjelium sám, tak chtěl aby hlásali Evanjelium i Apoštolé jeho, řka jim: „Jdouce po všem světě, kažte Evanjelium všemu stvoření.“ (Mrc. 16, 15.) I činili tak apoštolé, „po vší zemi rozešel se zvuk jejich, a až do končin okršků země slova jejich.“ (Řím. 10, 18.) — Rovněž jako sám kajícím hříchy odpouštěl, na nemocné ruce vzkládal a co třeba bylo nařizoval, tak chtěl, aby apoštolé jeho kajícím hříchy odpouštěli, na nemocné ruce vzkládali, a co by třeba bylo, k prospěchu církve nařizovali, řka jim: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim“ (Jan 20, 23.); „na nemocné ruce vzkládati budou a ti dobře se míti budou“ (Mrc. 16, 18); „cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18, 18.) A svatí Apoštolé činili tak, jak čteme v skutcích apoštolských. (19, 18; 5, 15; 15, 28, 29.) — A poněvadž měli všickni lidé oběti kříže účastni býti, obětoval za nás Kristus Ježíš tělo své a krev svou, v způsobách chleba a vína, již ten den před svou smrtí, při poslední večeři, přikázav Apoštolům svým, aby činili totéž na jeho památku. (Luk. 22, 19.) A svatí Apoštolé činili tak, chléb a víno v tělo a v krev Páně proměňovali, Bohu obětovali, věřícím podávali, přivlastňujíce jim tak vykoupení Kristovo. (S. A. 2, 46.) — Že

Digitized by Google

ale Kristus Ježíš nejen Apoštoly, nýbrž i jejich pomocníky, a jejich nástupce zplnomocnil, Evangelium hlásati, svátostmi posluhovati, oběť kříže obnovovati a tak pokračovati ve vykupitelském konání jeho, pochybovati se nedá, an nemohli Apoštolé jeho osobně ke všem národům jíti, a až do skonání světa zde setrvati. — Zřízení pak to, kterýmž Kristovo učení všem lidem hlásáno, jeho svátostmi všem lidem posluhováno, a jeho oběť všem lidem přivlastňována býti měla a sice všem lidem, na všech místech a po všecky časy sluje *kazatelský, pastýřský, kněžský, apoštolský úřad* aneb *církev učící.* Naproti tomu zase ti, jenž hlas učitelů církevních slyší, téhož učení, týchž svátostí a téže oběti Kristovy účastni bývají, slovou církev slyšící.

Než údové apoštolského úřadu tohoto byli lidé, lidé hříchu a bludu podrobeni. Za tou příčinou musel se Pán Ježíš nevyhnutelně postarati i o to, aby od lidí hříchu a bludu podrobených Evanjelium jeho čistě bylo hlásáno, aby se jeho svátostmi věrně posluhovalo, a aby byla oběť kříže na jeho památku konána až do skonání času.

3. *Co však učinil Kristus Ježíš, aby bylo Evanjelium jeho čistě hlásáno, aby se svátostmi jeho věrně posluhovalo, a aby byla oběť kříže na jeho památku konána až do skonání světa?*

Zajisté na tom záleželo Kristu Ježíši, aby lidé čistého, důkladného, dokonalého poznání jeho svatého náboženství nabyli. Nesměl tedy dopustiti, aby duch lidský, jenž snadno oklamán býti a oklamati může, víru jeho mohl zanečistiti aneb porušiti; alebrž tak to musel nejsvětější Pán zříditi, aby *duch jeho, duch svatý* sám od něho zřízený úřad apoštolský vedl. Protož rozesílaje Apoštoly, jim pravil: „Vy nejste, jenž mluvíte, ale duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás.“ (Mat. 10, 20.) Louče pak se s nimi, slíbil jim Ducha svatého, řka: „A já

Digitized by Google

budu prosit Otce a jiného utěšitele a učítele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy, jehož svět nemůže přijíti. — Utěšitel pak Duch svatý, jehož pošle Otec ve jmenu mém, onť vás naučí všem věcem a připomene vám vše, cožkoli jsem mluvil vám.“ (Jan 14, 16. 17. 26.) Vstupuje pak do nebe ujišťoval je: „A já jsem s vámi po všecky dni až do skonání světa.“ (Mat. 28, 20.) A toho *Ducha svatého* jim také slavně poslal (S. A. 2.) S tímto Duchem svatým pracovali Apoštolé, jak sami osvědčují: „Vidělo se zajisté Duchu svatému a nám, žádného více břemena na vás nevzkládati, kromě těchto věcí potřebných.“ (S. A. 15, 28.)

Než, an Kristus Ježíš nejen Apoštoly, nýbrž i jejich nástupce zplnomocnil Evanjelium hlásati, svátostmi posluhovati, a oběť kříže obnovovati,

4. *kdy a kterak nástupcové apoštolští do tohoto apoštolského úřadu přivtělení a Ducha svatého účastní bývají?*

Písmo svaté a obyčej nejstarších křesťanských časů svědčí, že, kdo do Kristova apoštolského úřadu přivtělen a Ducha svatého zúčastněn býti měl, pořádně poslán býti musel, jak píše sv. Pavel k Římanům: „Kterak kázati budou, jestliže nebudou posláni?“ (10, 15.) Toto poslání stávalo se ale vzkládáním rukou apoštolských, biskupských, vzkládáním rukou těch, jenž již posláni byli. A když oni sloužili Pánu a postili se, řekl jim Duch svatý: „Oddělte Šavla a Barnabáše k dílu, ke kterémuž jsem je přijal.“ Tedy postíce se a modlíce se a *vzkládajíce ruce na ně*, propustili je. A oni *posláni jsouce od Ducha svatého* odešli (S. A. 13, 2. 3. 4. srov. 2. Tim. 1, 6.) „Pro kteroužto příčinu napomínám tebe, abys zase vzbudil milost Boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých,“ a (1. Tim. 5, 22.) „Nevzkládej ruku rychle na žádného.“ — Kdo pak pořádně poslán byl, musel s *učící církví spojen býti* a

Digitized by Google

vždy spojen zůstati,“ a musel, jak píše sv. Pavel k Efezským, „zachovati jednotu ducha ve svazku pokoje.“ (4, 3.) Kdo však pořádně byv povolán, odtrhl se od učící církve, připravil se o pomoc Ducha svatého. Jako duše na ten oud působiti nemůže, jenž se oddělil od těla, a jako ratolest, nezůstane-li při kmenu, uschne: rovně tak se tomu díti musí, kdož se od církve odtrhne. Odtržení pak stalo se, když kdo víru Kristovu buď bludně vyvracel, aneb poslušnost církvi vypověděl; to první sloulo kacířství, to druhé rozdvojení, obé pak je zavřeno ve slovech Kristových, pronešených k Apoštolům: „Kdoby církve neslyšel, budiž ti jako pohan a publikán.“ (Mat. 18, 17.) Z toho, což posud řečeno bylo, vysvitá, že za prostředky spasení našeho Kristus Ježíš své učení, své svátosti a svou oběť vyměřil, z kterýchž aby osvícení, ospravedlnění a posvěcení vážiti mohlo celé člověčenstvo, ve své církvi úřad. apoštolský nejen zřídil, nýbrž jemu také, aby nemohl ani sám oklamán býti, ani oklamati jiných, svatého svého Ducha udělil. Trvá však tento apoštolský úřad Kristův v církvi až posud, jsa obnovován a zastáván od nástupců apoštolských, jenž vzkládáním rukou pořádně byli jsou posláni, a pospolu skrze jednu víru a dokonalou svornost jsou spojeni.

5. *A pod zprávou tohoto apoštolského od Krista zřízeného a od Ducha svatého vedeného úřadu dobře jest býti.*

Pod správou apoštolského úřadu Kristova není se co báti, že bychom z pravé víry Boží vypadli; neboť ouřad tento apoštolský nám ručí za pravost a neporušenost písem svatých, ve kterýchž je zaznamenána víra křesťanská, stojí nám za každou pravdu, kterouž buď z písma anebo z tradice váží, a v rozepřích vzniklých rozsuzuje, co vždy, všude a ode všech bylo věřeno. — Pod správou apoštolského úřadu Kristova není se co báti, že ve zbožném snažení svém bez milosti s hůry za-

Digitized by Google

nechání budeme. Správcové církevní jsou „služebníci Kristovi a rozdávači tajemství Božích.“ (Kor. 4, 1.) Vědouce, že jsou náležitě posláni, že jsou jednou věrou a dokonalou svorností spojeni, že jsou Ducha svatého účastni, že tedy jejich posluhování svátostmi platné jest, pevně doufati můžeme, že ve svátosti biřmování posily v cnosti, ve svátosti pokání odpuštění hříchů, ve svátosti oltářní pravé tělo Páně, ve svátosti posledního pomazání pomoci v boji smrtelném dosáhneme. — Pod správou apoštolského úřadu Kristova se také zevnitřní veřejné všeobecné blaho rozmnoží; nebo kde jest jedna víra, jedny svátosti, jedna oběť smíření za všecky, kde panuje svornost, pokoj, láska: tam se nepořádek, rozbroj, nepokoj netrpí, a tam kvete obecné blaho a štěstí.

Ale za našich časů slyšíme mluviti o církvi katolické a o tak zvaných církvích protestantských, nuže

6. *v které církvi tento od Krista Ježíše zřízený a od Ducha svatého vedený apoštolský úřad najíti lze?*

a. *Protestantské tak řečené církve ten pravý od Krista Ježíše zřízený a od Ducha svatého vedený apoštolský úřad nemají, kterýž má všem národům Kristovo učení hlásati, svátostmi Kristovými posluhovati, a oběť Kristovu obnovovati.*

α. Luter se od církve katolické odtrhl, an bludně učil a papeži poslušenství vypověděl, spáliv 10. prosince 1520 ve Vittenberce veřejně bullu papežskou a knihu duchovního práva. Tak apoštolskou posloupnost ve své straně zrušil, a duchovní její správcové, ať se již superintendenti a pastoři jmenují, nebo ať si jmena naše nepravě osobují, apoštolského poslání do sebe nemají, a to tím méně, an Luter, nejsa biskupem a nemaje moci světící, své pomocníky a nástupce platně světiti nemohl. Můžeme Luteránům jakož i jiným nekatolíkům povědíti, což Tertullian kacířům století druhého vyčítal, řka:

Digitized by Google

„Udejte nám svůj počátek, předložte nám řad svých biskupů, shůry dolů tak postupující, žeby toho prvního z těch vašich biskupů Apoštol nebo apoštolský biskup byl ustanovil, tak jako církev Smirnenská skrze Polikarpa s Janem, nebo církev Římská skrze Klímenta s Petrem spojena jest.“ (De praescript. cap. 32.) — Žeby vláda zemská zvolence své mocí duchovní obdařiti mohla, to jistě nikdo tvrditi nebude; neboť jako Kristus Ježíš církvi nedal meč, rovně tak vládě zemské nedal klíče království nebeského.

β. Nelze-li, protestantské duchovenstvo odvozovati od svatých Apoštolů, nemůže také od Ducha svatého vedeno, a tudy u věcech víry a mravů neomylno býti; neboť Kristus Ježíš svěřiv toliko apoštolskému svému úřadu pokračování ve vykupitelském konání svém, ráčil toliko jemu přítomnost svou pojistiti a Ducha svatého seslati. Pakli superintendenti a pastoři s modlitbou a postem ruce na své přívržence vzkládají, toto jejich vzkládání rukou, an do řádu biskupů a kněží od Apoštolů pocházejících nenáležejí, jest marné, a před Kristem Ježíšem žádné ceny nemá. A tak protestantské duchovenstvo, vypadši z apoštolské posloupnosti, a nemajíc k pracem apoštolským práva, ráz kněžský docela ztratilo.

γ. Ba nekatolíci apoštolského od Krista Ježíše zřízeného a Duchem svatým vedeného úřadu ani nopotřebují, poněvadž Luter svobudu svědomí zavedl; vyhlásiv písmo svaté za jediný pramen víry, učil, že má každý člověk před Bohem a před světem svobodné právo písmo svaté si vykládati, jak chce, z něho si vybrati, co chce, pochybovati, o čem chce, zavrhnouti, co chce; může tedy beze všech ohledů a rozpaků každou církevní autoritaci zamítnouti, a svého rozumu se pouze držeti, an Duch svatý každého čítatele písma sv. do všeliké pravdy uvádí. Z toho soudíme dále:

Digitized by Google

b. *že protestantské zbory církevní prostředků od Krista Ježíše k spasení našemu ustanovených nemají, že nemají celé čisté učení Kristovo, nemají všecky svátosti, nemají oběť oltářní.* Neboť,

a. Luter řídě se svrchu uvedenou, nepravou a zhoubnou zásadou svou a chtěje dokázati z písma, co ve své bludné mysli nosil, násilí písmu učinil, tu přidal, zde odňal, tam změnil, a podlé toho mnohé články víry buď zavrhl neb zjinačil. Zavrhl tradici a neomylný výklad církve, zavrhl přednost Petrovu a řád biskupský, zavrhl svobodnou vůli a potřebu dobrých skutků k našemu ospravedlnění, zavrhl ctění a vzývání Svatých, zavrhl modlitbu za mrtvé; zavrhl zpověď, odpustky, očistec, což přece mocně pohání k pravému pokání a k života polepšení; zavrhl svátost biřmování, pokání, posledního pomazání, svěcení kněžstva a svatého manželství paterou to bránu, kterouž Kristus Ježíš do člověčenstva vchází, v něm působí a je posvěcuje; a zavrhl také oběť oltářní, kteráž to spasitelné účinky oběti kříže na nás přenáší. — Luter mnohé články víry Kristovy zpřetvořil, n. p. o vykoupení učil, že Kristus Ježíš za nás umřev zásluhami svými hříšnost naši toliko zakrývá, že ale ani prvotní, ani osobní hříchové nám neškodí více, an smrtí svou od časných i věčných trestů nás osvobodil; o ospravedlnění učil, že Bůh věřícího za spravedlivého považuje, byťby byl a zůstal hříšníkem, an víra toliko spasena činí, skutkové ale ani záslužní, ani škodliví nejsou; o milosti Boží učil, že Bůh tomu jen milosti své uděluje, kdož je k spasení předzřízen, a jako žádný sám ze sebe ani milost Boží do se přijmouti, ani jí od sebe odvrátiti nemůže, tak také že nemůže z ní vypadnouti žádný, kdož v ní byl jedenkráte postaven; o vůli lidské učil, že otrocká jest, a Bůh že všecko dobré i všecko zlé v nás působí; o svátosti oltářní učil, že posvěcený chleb chlebem zůstane,

Digitized by Google

ale při přijímání že se mu tělo Páně připojí; o stavu kněžském učil, že Kristus Ježíš zvláštního stavu kněžského neustanovil, nýbrž že všickni věřící křtem na kněžství posvěceni jsou a t. d.

β. Podlé nepravé zhoubné zásady Lutrovy jednali i jiní, a jednají tak až posud. Tak Melanchton a Karlstadt, Zwingli a Kalvín, Münzer a Fox, Zinzendorf a Socin; tak Paulus a Strauss, Kannabich a Bretschneider, Feuerbach a Bruno Bauer. Jedni zamítají hřích prvotní, a tudy spolu také potřebnost vykoupení; jedni vydávají křest toliko za vyobrazení našeho do církve vkročení, jiní svátost oltářní za pouhou památku na Krista považují; jedni upírají osobnost ďáblovu, jiní zapírají božství Kristovo; jedni podrývají tajemství nejsvětější trojice, jiní dokonce se víry v Boha spouštějí. Samolibě si počínají, řídí se svým vlastním domněním, rádi by mudráckými důvody svými křesťanství vyvrátili, věří co chtějí, ne ale, co mají dle vůle Kristovy věřiti. — A tak sami sobě zanecháni jsouce do hrozných bludů zajíždí, tak mezi nimi spatřujeme tu největší nesvornost ve věcech náboženských, tak je vidíme na mnohé sekty rozdělené, což do té nejhrubší netečnosti zavádí, do svobodověrectví, do neznabožství, do zpustlého života, a uvrhuje v nemilost Boží a v strašné nebezpečenství spasení.

A protož se nic nedivím, že bohabojný nekatolík se rmoutí a sám o sebe se bojí, vida tuto ohavnost zpuštění v církvi své protestantské. I vypravuje Sulzer v listech svých: V Solothurnu jistý kněz všed do chrámu, paní tu v slzách tonoucí spatřil. I ptal se jí, proč tak usedavě pláče? Načež odpověděla: „Ach, můj drahý pane, starost o mé spasení jest to, kteráž tak velice mne hněte; ukažte mi, prosím, pravou cestu k nebesům; víra, ve kteréž jsem žila dosavád, tou býti nemůže; helvetského jsem vyznání, ale nemožno jest mi,

Digitized by Google

vám povědíti, jaké to je vyznání; u nás může každý věřiti, co chce; já bych ale ráda věděla, co mám věřiti dle vůle Kristovy, a to mi nemůže žádný dokonale říci, každý mi praví něco jiného.“

Apoštolský a od Ducha svatého vedený úřad nalezáme toliko v církvi té, kteráž s Kristem Ježíšem svůj počátek vzala a na Apoštolích od něho založena byla; nebo když praví Kristus Ježíš: „Zhřešil-liby bratr tvůj proti tobě, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým; uposlechl-liby tebe, získal jsi bratra svého. Pakliby tě neuposlechl, přijmi k sobě ještě jednoho anebo dva, aby v ústech dvou neb tří svědků stálo každé slovo. Pakliby jich neuposlechl, pověz církvi: jestliže pak církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán“ (Mat. 18, 15. 16, 17.): zajisté zde pod slovem „církev“ své Apoštoly vyrozumívá, ježto církvi své představil. Čehož dokazuje hned následující verš 18., v kterém obrátiv se na své Apoštoly, dí: „Amen, amen pravím vám, cožkoli svážete na zemi, budeť sváząno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.“ — Apoštolský úřad Kristův nalezáme v církvi té, kteráž byvši od Apoštolů vzdělána, ve svých biskupích posíláním postupným nástupce Apoštolů posud chová, tak sice, že v řadě biskupů nepřetržená posloupnost od Apoštolů pocházející se spatřuje. — Apoštolský úřad Kristův nalezáme v církvi té, kteráž držíc se věrně Evanjelium Kristova, jednotu víry ve svazku pokoje stále zachovala, kacíře však a rozdvojence ze sebe vyloučila. — Apoštolský úřad Kristův nalezáme v církvi té, kteráž tu byla nejprv, jejížto učení, jak dí již sv. Pavel k Římanům 1, 8. „se rozhlašuje po celém světě,“ a všem národům je přiměřeno, a jim za pravidlo života zbožného sloužilo, slouží a sloužiti bude všude a povždy. Slovem, apoštolský úřad Kristův nalezáme v církvi *katolické*. A protož toliko

Digitized by Google

církev katolická skrze apoštolský od Krista Ježíše zřízený a od Ducha svatého vedený úřad věřícím všecky prostředky poskytuje, kteréž Kristus Ježíš k spasení našemu ustanoviti ráčil, a kterýmiž svatými a blaženými státi se můžeme. *Církev katolická je tedy církev ta jediná, pravá a spasitelná!*

B. Kdo bude spasen?

1. „Já jsem cesta, pravda a život, žádný nepřijde k Otci, leč skrze mne," praví Kristus Ježíš o sobě. (Jan 14, 6.) A jako je Kristus Ježíš pravda, tak podobně pravdou pravdoucí jest křesťanská víra, kteráž jest nám Kristem Pánem zjevena, a nám ukazuje, jak bychom přišli k nebeskému Otci. Již však to je církev, kteráž nám to učení Kristovo zachovala a zachovává, nám je předkládá, nás jím osvěcuje, svátostmi Kristovými posvěcuje, a obětí oltářní vykoupení Kristovo nám přivlastňuje. Poněvadž pak ze všech církví, kteréž si v našich dnech jmeno toto a sice velmi nepravě osobují, církev katolická ta jediná jest, ješto skrz apoštolský od Krista Ježíše zřízený a od Ducha svatého vedený úřad, všem národům celé čisté Evanjelium hlásá, úplné milosti boží v sedmi svátostech jim uděluje, a obět spasitelnou za ně koná, tou příčinou netoliko tvrditi můžeme, anobrž i věříme, že kromě církve katolické není spasení. Ten tedy bude spasen, kdož věrně zachovává, čemuž učí církev katolická, a kdož s milostí boží ve svátostech sobě udělenou věrně pracuje. — Proto však, nechť žádný neviní církev katolickou z toho, že by odsuzovala jinověrce. Ta církev, kteráž se za pohany a za židy, za bludaře i za zjevné protivníky pravdy modlí; ta církev, kteráž bolestně sice a však tiše a pokojně na ty dítky patří, jenž od ní odstupují; ta církev, kteráž nejen *křest vody, nýbrž i křest žádosti a křest krve* za prostředek, jak by se života věčného dosáhlo, vy-

Digitized by Google

hlašuje; ta církev, kteráž nemluvňátka Betlémská k prvotinám svých mučedníků počítá; ta církev, kteráž mezi Svatými a Světicemi svými také mnoho katechumenů oslavuje; ta církev neodsuzuje žádného, kdož sám sebe neodsuzuje. Anobrž uvažujíc, že mnohý jinověrec nebloudí vlastní vinou, an se již ve bludu narodil, že nevězí v bludu ze zlé vůle, nýbrž z nedostatku lepšího poznání, že k nabytí lepšího poznání by mu nescházelo chuti, nýbrž příležitosti, že začal již z bludu vybředovati, ale nevybředl zcela; uvažujíc dále, že Bůh všecky lidi spasiti chce, že nezatracuje žádného pro něco, čehož věděti nemohl, že béře často dobrou vůli za skutek a milost nechává platiti za právo, že „v každém národu, kdo se ho bojí a spravedlnost činí, příjemný jest jemu“ (S. A. 10, 35.); to vše uvažujíc

2) učí církev katolická takto:

Kdyby některý pohan o Kristu Ježíši ničeho nevěda, zákonem přirozeným věrně se spravoval, proti Bohu se nikdy těžce neprohřešil, a pakli se prohřešil, srdečně toho želel a se napravoval; kdyby pohan tento svou náchylnost k zlému, svou slabost v dobrém, svou duchovní převrácenost uznávaje, upřímně si žádal, tak sloužiti Bohu, jak se Bohu líbí, a přece by se do křesťanství nedostal, nic nepochybujeme, že zbožnost tohoto pohana, jeho vroucí žádost Bůh tak ceniti bude, jako by skutečně věřil a pokřtěn byl ve jmenu Krista Ježíše. Nenáleží ovšem zevnitř k církvi, ale podlé vůle své a žádosti vnitř v církvi jest.

Kdyby některý žid zákon Mojžíšův svědomitě zachovával, hříchy své z lásky k Bohu upřímně litoval, a v napravování a přemáhání sebe až do konce setrval; kdyby tento žid s vroucným srdcem a plnou vírou přislíbeného Messiáše očekával, a v důvěře té, že přijde a jej spasí, dobrými skutky na příchod jeho se připravoval, a přece by k poznání svatého Evanjelium ne-

Digitized by Google

přišel, podobně nic nepochybujeme, že jeho zbožnost, jeho touhu po Spasiteli světa Bůh tak přijme, jako by věřil a pokřtěn byl. Ten zevnitř nenáleží ovšem k církvi, ale podlé vůle své a žádosti vnitř v církvi jest.

A kdyby některý protestant, hotov jsa vše věřiti a činiti, což Kristus Ježíš zjevil a nařídil, toliko se z nevědomosti bezvinné a nepřemožitelné církve cizil; kdyby své vyznání za pravé a spasitelné držel, a tudy pokojně v té naději byl živ, že náleží do pravého ovčince Kristova, a kdyby dobrou a ochotnou vůli měl, vše opustiti a se navrátiti do církve katolické, jak mile by se přesvědčil, že ona je ten ovčinec, do něhož se ovečky Kristovy shromážditi mají, též nic nepochybujeme, že Bůh tuto jeho dobrou vůli za skutečné obrácení přijme, a že ač veřejným vyznáním víry katolické nenáleží ještě zevnitř k církvi, nicméně že podlé vůle své vnitř v církvi jest.*)

To pravíme podlé učení církevních otců i katolických bohomluvců. Tak svědčí sv. Augustin, že církev Kristova jako manželky Jakubovy dítky manželi svému rodí a sice nejen ze sebe, nýbrž také skrze služky své. A Bellarmin vece: „Jisto, že ten, kdož chce pravdě, chce

*) Zde těchto dvou věcí šetřiti sluší: 1) že Bůh všecky lidi chce spasiti, a 2) že žádného nezatracuje pro něco, čehož člověk věděti nemohl. I sluší rozdíl dělati mezi tělem a duší církve. K tělu náleží všickni ti, ještos svazkem jedné a téže víry a užíváním jedněch a týchže svátostí pod jednou viditelnou hlavou spojeni jsou. K této střídě náleží všickni katolíci, dobří i zlí. K duši církve náleží všickni spravedliví všech národů a pokolení, všecky pokřtěné děti, i děti odpadlíků a kacířů, jelikož křest platen, nechť jím kdokolivěk posluhoval. Dokud smrtelnými hříchy se ti a tací o milost Boží sami nepřipraví, a dokud bludu nejsou sobě vědomi, dotud jsou a zůstávají pravými dětmi církve.

Redaktor.

Digitized by Google

také církvi, a že právě proto náleží k církvi. Kdož ale podlé vůle k církvi náleží, bude spasen, ne jako by byl spasen kromě církve, nýbrž v církvi, an svou vůlí oudem jejím je učiněn.“ *) Kristus Ježíš řekl: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude,“ neřekl však: „kdo pak neuvěří a pokřtěn nebude, bude zatracen.“ (Mar. 16, 16.)

3. Toliko ti jsou kromě církve, jenž svou nevědomostí u víře sami vinni jsou; ti, jenž z lehkomyslnosti, z pohodlí, z bázně lidské víře pravé se učiti nechtějí; ti, jenž zpoléhajíce na rozum svůj křesťanským pravdám hrdě odpírají; ti, jenž v bludu zúmyslně trvají proto, aby beze vší uzdy a překážky nevázaně žíti mohli. Ti a tací se ale protiví Duchu svatému, což jest hřích, kterýž odpuštěn nebude. „Všeliký hřích i rouhání lidem odpuštěno bude, ale rouhání proti Duchu svatému odpuštěno nebude.“ (Mat. 12, 31.)

*) Přijde na to, v jaké kdo věci nevědomosti, zdali v zaviněné anebo v nezaviněné; bloudíli vinou svou, čili bez viny? Máli dobrou vůli, čili nic? To však před očima smrtelnýma ukryto jest, a církev sobě nepřisobuje toho práva, kteréž vlastně jen tomu náleží, jenž srdce a ledví zkouší. Může tedy ovšem i mnohý protestant spasen býti, a nic nepochybujeme, že i mnohým z nich brány nebeské se odevrou. Než kdo z nich spasení svého dochází, nedochází ho svým nekatolictvím, nýbrž tím, což mu z katolictva pozůstalo. Podrželi totiž tito žalostným osudem oddělení bratří při vykročení svém z církve leccos, což posud jest a zůstává katolické; nebo co prvé katolické bylo, nestalo se tím, že to podrželi, protestantské, a protož co dobrého mají, náleží církvi katolické, a ne víra jejich, nobrž církev katolická jesti to, kteráž mnohého i bez jeho vědomí jakožto nevinně bloudící dítě své spasena činí.

Redaktor.

Digitized by Google

Kdy jedl Pán Kristus se svými Apoštoly beránka velikonočního, aneb: kdy s nimi slavil poslední večeři?

V přítomném pojednání hodláme objasniti věc, o kterou již první rozepře v druhém století se započala, ač tato prvním Nicejským sněmem dosti šťastně porovnána byla, přece ale po smyslu ani jedné ani druhé strany rozhodnuta se býti nevíděla, a proto vždy pozornost důmyslných hlav na se obracela, a o které jak od přátel tak nepřátel církve katolické rozmanitými důvody buď s větší buď s menší obratností, více neb méně šťastně rokováno bylo. Že pak začasté spisové nejlepší věci této se týkající každému hned po ruce nejsou, a mnohému i práce jeho povolání nedopouští, všeho zkoušeti, a co lepšího jest, se držeti, by se vší jednostrannosti vyhnul: nebude snad nevhod, pakli ctěným tohoto Časopisu čtenářům, výsledek skoumání mnoholetého o této zajímavé a důležité věci, zanechajíce při tom všeho zbytečného a učeného plýtvání a hloubání, k posouzení podáme. A nyní již k věci: Kdy tedy jedl Pán Kristus se svými Apoštoly velikonočního beránka, aneb: kdy s nimi slavil poslední večeři?

Zpytujemeli zprávy, které nám první tří sv. Evanjelisté o této věci podávají, lehce shledáme, že se všickni na tom snášejí, že Pán Kristus poslední večeři v čase zákonném držel, totiž večer 14. aneb na začátku 15. židovského měsíce Nisan, tedy zároveň se židy, a že prvního dne sedmidenní slavnosti zemřel, nebo:

a) S. Mat. 26, 17 takto píše: „Prvního pak dne přesnic, přistoupili k Ježíšovi učedlníci“ řkouce: „Kde chceš, ať připravíme tobě, aby jedl beránka?“ Tak též

Digitized by Google

b) S. Mar. 14, 12. A prvního dne přesnic, když velikonočního beránka obětovali, řkouc jemu učedlníci: „Kde chceš, abychom šlj, a připravili tobě, aby jedl beránka?“ Podobně

c) S. Luk. 22, 7. „Přišel pak den přesnic, v kterémžto potřebí bylo zabíti beránka.“ — Nyní ale, jak z knih Mojžíšových vysvitá, byl první den přesnic 15. den měsíce Nisan, který s večerem 14. dne začal, a dle zákonního ustanovení tentýž večer ze 14. na 15. den měsíce Nisan beránka velikonočního jísti nařízeno bylo. (Srov. Exod. 12, 16 sq. Num. 9, 1—6. Deut. 16. 1—8.) Než s touto zprávou se dokonce nesrovnává, co sv. Jan 13, 1. o té věci vypravuje. Píšeť totiž na svrchu dotčeném místě:

aa) že Kristus přede dnem slavným velikonočním, který, což dobře pozorovati sluší, s prvním večerem 15. měsíce Nisan se začal, tedy dříve, nežli Židé, poslední večeři slavil, a

bb) 18, 28, že židé nevešli do radního domu, (pohanské soudnice) aby se nepoškvrnili, ale aby jedli velikonočního beránka. Oni tedy v den utrpení Pána Ježíše ještě beránka velikonočního nejedli, a nejedlili, tedy musel Kristus poslední večeři o den dříve držeti, anebo židé velikonočního beránka o den později jedli.

cc) 19, 14. nazývá se den usmrcení Páně pátkem před velikonocí, nebo dnem připravním (parasceve) k veliké noci, a v 31. jmenuje se den sobotní velikou sobotou, které slovo zajisté nejlépe se hodí pro sobotu, která velikou noc přímo předcházela; zemřel-li ale Kristus ten den před velikou nocí židovskou, nemohl zároveň se židy velikonočního beránka jísti; konečně Jan 13. 27 — 29.

dd) z důmnění učedlníků Páně, jako že by byl Kristus poslal Jidáše nakoupiti potřebných ke dni svátečnímu věcí, aneb chudým nějakou almužnu dáti, souditi

Digitized by Google

lze, že tenkráte veliká noc ještě se nezačala, nýbrž toliko nastávala; nebo jakby to bylo mohlo kterému židu napadnouti, obchodem, koupí neb udělováním almužny se zabývati, když již 15. den měsíce Nisan nastal, za kterého krámy prodávajících již uzavíráni byli, a každý i ten nejchudší žid se svou rodinou u stolu seděl? Co medle teď souditi lze o zprávě prvních tří Evanjelistů, která přec tak zřetelně zní, zdali se se zřejmým časovým udáním u sv. Jana srovnává? Důmění těch, ješto se buď zúmyslně neb jen příležitostně s předmětem tímto zabývali, dají se na dvě hlavní třídy rozvrhnouti, totiž tak nazvané *Antilogisty* a *Harmonisty*.

I. Praví pak první, že sv. Evanjelistové nejen tuto, ale i na mnohých jiných místech tak velice se od sebe liší, že to nepozorovati ani možná není, a že tudy opravdový nerozluštitelný zpor mezi nimi se nalezá. Než tato důmínka zcela odporuje povaze a poměrům sv. Evanjelistů, aniž komu vhod býti může, kdožkolí střízlivě a nepředpojatě věc tu posuzuje. Jestliže syn outlého citu nikdy nezapomene na poslední hodinu, v kterou milovaný otec jeho zemřel, jestliže vděčnému žáku nikdy z mysli a paměti nevypadne hodina neb okamžení, v kterém ústa jeho veleváženého učitele na vždy umlkla; jestliže věrnému příteli nezapomenutelné zůstává to okamžení, v kterém jemu upřímně milovaný přítel smrtí odňat byl: kdožby se, kdyby se i hned ohled nebral na vyšší nadchnutí, mohl domejšleti, žeby Jan, tento miláček Páně, který také při poslední večeři na jeho prsou odpočíval; žeby Petr, kterému v oné osudné noci umučení Páně náhlé zapření svého mistra tolik hořkých slzí lítosti vyloudilo; žeby dále Matouš, který ještě po dlouhých letech steré méně důležité události ze života Pána Ježíše v živé paměti své zachoval; žeby Marek, tento ustavičný žák a společník sv. Petra a Pavla; žeby konečně Lukáš, tento tak bedlivý skoumatel ži-

Digitized by Google

vota Pána Ježíše; slovem, žeby tito mužové byli z paměti své vypustili onen předůležitý den, za kterého jejich mistr, Pán, Spasitel a jediný předmět jejich víry, naděje a lásky, krev svou za ně i za všecky lidi vycedil, a v jehožto předvečer oběť neskončené lásky ustanovil. V pravdě takovíto vykladatelové písma sv. posuzují život a povahu sv. Evanjelistů dle vlastní povahy srdce svého, a dokazují tím, že se jim opravdového vyššího křesťanského smyslu nedostává.

II. Co se *Harmonistů* týče, i ti se dají na dvě třídy rozvrhnouti. A) Někteří, opírajíce se o zprávy prvních tří Evanjelistů snaží se jimi svrchu udaná slova sv. Jana jaksi porovnati; dokládajíce, že Kristus v obyčejný zákonem určený čas beránka velikonočního jedl, totiž večer ze 14. na 15. den měsíce Nisan. B) Jiní opět naopak při tom si počínajíce, podkládají se slovy sv. Jana, dle kterých patřící sem místa ostatních tří Evanjelistů vykládají, učíce, že Kristus ne večer ze 14. na 15., nýbrž večer z 13. na 14. den měsíce Nisan beránka velikonočního jedl.

Ad A) Ti pak, ještě prvnějšího mínění jsou, opět se v tom nesrovnávají, že 1) někteří se domejšlejí, jakoby Pán Kristus 14. měsíce Nisan byl beránka velikonočního jedl, žid pak teprv druhého dne, z čehož prý se napotom vysvětliti dá, co druzí sv. Evanjelisté praví, že totiž Kristus prvního dne přesnic, t. j. v čase zákonním, dle sv. Jana však před svátkem přesnic, totiž před svátkem židovským poslední večeři slavil, a z čehož dále prý i příčina se poznati dá toho, co sv. Jan 18, 28. o židech píše. 2) Jiní jsou zase toho mínení, že Ježíš nejen v určený zákonem čas, ale i zároveň se židy, t. j. večer ze 14. na 15. den měsíce Nisan beránka velikonočního jedl, a že tedy prvního dne přesnic na kříži zemřel, při čemž místa u sv. Jana podotknutá tím způsobem srovnati se snaží, dovozujíce,

Digitized by Google

že sv. Jan (13, 1.) řídě se způsobem u Řeků při počítání dnů užívaným den od půl noci totiž k půlnoci počítal; dále pak, že slova jeho (Joan. 18, 27.) *ut manducarent pascha* ne o jedení beránka, nýbrž potahmo na (Deut. 16, 2. II. Chron. 35, 8.) a rabbinský mluvení způsob o obyčejných v sedmi velikonočních dnech obětních hodech, *Chagiga* nazvaných, vyložiti se nechají: slova pak (Jan 19, 14.) *parasceve paschae* s velikou nocí se ztotožňují, a na přípravní den (pátek totiž před velikou nocí) za sobotu berou; a konečně (Jan 19, 31.) se domnívají, že ona na úmrtní den Pána Krista následující sobota proto velkou se nazývá, poněvadž druhému velikonočnímu dnu, v kterém prvotiny polních požitků se obětovaly, nejbližší byla. — Co se týče hájitelů mínění v čísle I. podotknutého, totiž hledají příčinu odkladu veliké noci u židů za času usmrcení Pána Krista buďto: a) v obyčeji židovském, jenž od zajetí babylonského povstal, vedle kterého židé velikou noc na pátek připadající do soboty přeložili, aby dva veliké svátky hned za sebou nenásledovaly, první svátek velikonoční a sobota, cožby bylo potřebným prácem a každodennímu zaměstknání v obecném životě velmi překáželo; aneb b) v snažné žádosti vysoké rady, aby své bezbožné záměry proti Pánu Ježíši ještě před velikou nocí v skutek vyvesti mohla; aneb konečně c) v rozličném počítání nového měsíce u židů, jelikož Karejští, ješto dle způsobu Sadduceů přísně písmeny zákona Mojžíšova se držěli, začátek měsíce po viditelném objevení se měsíce (a phasi); Rabbanité pak, ješto, jako někdejší Fariseové mimo psaný zákon i podání rabínů přijali, podlé hvězdářského počítání (a periodo) se řídili, a z té příčiny někdy měsíc o den dříve počítali než Karejští: a tudy z toho uzavírají, že se tentýž u vypočítávání rozdíl již za času Pána Krista mezi Sadducei a Farisei nalezal, a sice právě z ohledu

Digitized by Google

začínání se měsíce Nisan v tomže roce, v kterém umřel Spasitel náš, že Pán Kristus se Sadducei beránka velikonočního o den dříve jedl nežli Fariseové.

A však všecko toto snažení jejich věc tu vyrovnati neb objasniti nepostačuje, rozvážíli se bedlivěji; nebo α) takový odklad svátku velikonočního ze strany židů byloby patrné přestoupení zákona obřadního, což bylo u vůdců lidu židovského velikou ohavností; dále β) stal-li se takový odklad, stal se buď ponejprv aneb již vícekráte; a však v obojí případnosti nalezaloby se nějaké svědectví této události; stala-li se změna ta již vícekráte, bylby se zajisté o ní zmínil buď Josephus Flavius, neb jiný židovský spisovatel; byla-li pak změna ta nová posud neslýchaná, byliby se zajisté sv. Evanjelisté k odstranění všeho nedorozumění o ní zmínili, čeho obzvláštně sv. Jan nikdy neopominul. Konečně γ) žeby tento rozdíl u počítání začátku měsíce již tenkráte mezi Sadducei a Farisei byl ve zvyku býval, jako se to u nynějších Karejských a Rabbanitů stává, nedá se historicky dokázati, ano naopak píše Josephus Flavius ve VI. knize kap. 9. o židovské válce, že 255.600 beránků velikonočních jediného dne zabito bylo. V ohledu pod číslem II. uvedeného mínění pozorovati slušĺ: a) že, kdyby byl Pán Kristus v čase zákonem předepsaném a spolu s ostatními židy beránka velikonočního jedl, bylby musel prvního dne velikonočního na kříži zemříti, ale to se na nikterak pád mysliti nedá, jelikož by byli židé takové dílo konali, jakovéž se se svatostí prvního dne velikonočního dokonce nesrovnávalo; a pak bychom musili připustiti, že vysoká rada v noci, jenž na velikou noc následovala, tedy již po započatém svátku rotu vyslala, aby jala Ježíše, že se tatáž rada v domě Kaifášově shromáždila, ouřední soud vykonávala, časně zrána opět se sešla, rozsudek smrti nad Ježíšem vyřkla a jej k Pilátovi přivedla; že Josef z Arimatie a Ni-

Digitized by Google

kodem tělo Pána Ježíše s kříže sňali, v bílé plátno aloem a myrrhou napuštěné zaobalili a do hrobu položili; že nábožné ženy vonné masti připravovaly etc. Proti tomu (Exod. 12, 16.) čteme však následovně: *Dne pak prvního jest slavení svaté, i dne sedmého slavení svaté budete držeti, žádné práce nebude se konati v nich, toliko co jest pokrmem všelikému živočichu, to samotné jen sobě učiníte.* b) Dle (Jan 19, 14.) byl Kristus v pátek před velikou nocí (parasceve paschae) k smrti odsouzen; dle 19, 31. v pátek před sobotou s kříže složen, dle 19, 42. v pátek do hrobu položen. V čem se ouplně srovnávají zprávy prvních tří sv. Evanjelistů. (Srov. Mat. 27, 62. Mcí. 15, 42. Luc. 23, 54.) Kdyby byli však tito poslední říci chtěli, že byl Kristus zároveň s druhými židy a sice večer ze 14. na 15. den měsíce Nisan beránka velikonočního jedl, byliby sobě zcela odporovali; nebo by byli udávali, že Kristus v předvečer veliké noci ve tři hodiny spoledne dle našeho časopočtu na kříži zemřel, a přece večer toho samého dne se svými Apoštoly poslední večeři slavil. Konečně c) nechala by se slova sv. Jana se zprávou ostatních tří sv. Evanjelistů jen tenkráte porovnati, kdyžby se dokonce žádný ohled nebral na způsob mluvení; nebo aa) dejme tomu, že sv. Jan u vypočítání dnů obyčejného u Řeků způsobu užíval, přece nemohl a nesměl říci (13, 1.) *přede dnem slavným velikonočním*, chtěl-li večer 14. měsíce Nisan držanou večeři naznačiti, poněvadž by byl čtenáře své v omyl uvedl, kterým dobře povědomo bylo, že u židů velikou noc začíti a velikonočního beránka jísti, stejný význam mělo. Dále bb) *manducare pascha*, beránka velikonočního jísti, znamená dle stálého způsobu mluvení, v novém zákoně užívaného, tedy též u sv. Jana (18, 28.) beránka se vším k němu přináležejícím jísti, nikoli pak velikonoční obětní hody držeti jakéhokoli způsobu. cc)

Digitized by Google

z celého vypravování u sv. Jana vysvitá, že (19, 31.) sobota na den utrpení Pána Ježíše následující proto velkým dnem sobotním se jmenuje, že na první velikonoční den připadla, kteryžto výklad každému nepředpojatému zajisté tím nejpřirozenějším a nejpřipadnějším viděti se musí; dd) *parasceve paschae*, nemůže nic jiného znamenati než přípravní den na velikou noc, tedy svatvečer před velikou nocí, nikoli ale přípravní den k sobotě na velikou noc připadající; nebo v tom pádu by se muselo psáti: *parasceve in pascha*; konečně ee) dle tohoto položeného zde výkladu nedalo by se (Jan 13, 29.) podotknuté mínění sv. Apoštolů vysvětliti, kdyby byl Pán Kristus poslední večeři při aneb po nastalé veliké noci, t. j. večer ze 14. na 15. den měsíce Nisan slavil. — Ze všeho tedy posud uvedeného vyplývá, že první tří sv. Evanjelistové, berouli se slova jejich dle mluvozpůsobu v starém zákoně užívaného, nejen svatému Janu ale i sami sobě odporují; což dostatečnou poskytuje příčinu, upustiti od tohoto prvního pokusu zprávy jejich vespolek porovnati.

Ad B) Všecky nesnáze a obtížnosti zmizí, řeknemeli, že Pán Ježíš dle zřejmého udání sv. Jana večer z 13. na 14. den měsíce Nisan, židé pak dle starodávného svého zvyku večer ze 14. na 15. Nisan beránka velikonočního jedli, a že slova sv. Matouše a Marka, *prvního dne přesnic*, ne dle starozákonního mluvení způsobu od počátku 15., nýbrž dle významu pozdějšího času, od počátku 14. aneb od skončení 13. dne měsíce Nisan počítati se musí. — Že výklad tento na pevném základu spočívá, z následujícího se ukáže:

a) Židé byli, jak učený Hug píše, od času svého se navrácení ze zajetí babylonského mnohem svědomitější v zachovávání náboženských obřadů a předpisů, v mnohém ohledu více činili, než zákon Mojžíšův jim nařizoval, natvořivše sobě takořka nesčíslné množství

Digitized by Google

náboženských obřadů. Jim nebylo na tom dosti, slavnost dle zákona Mojžíšova předepsanou slaviti, oni chtěli ji ještě více světiti, slavíce při ní i dny slavnost předcházející, v čem nejvíce Galilejští se vyznačovali. Kdy vlastně ale toto slavení dnů předcházejících počátek vzalo, s jistotou udati nelze. V jedné výsadě od císaře Augusta židům udělené se nařizuje, že nemají býti přidržování v den sobotní neb v svatvečer velikých svátků k soudnímu pohánění a sice hned od deváté hodiny. Za času Spasitele našeho, zdá se, jakoby ta věc již byla v obyčej vešla, jak ze sv. Evanjelií se domysliti lze. Slavně světili se tyto svatvečery velikých svátků od rybářů, mlynářů a jiných řemeslníků v Tiberiadě, v Sefoře a v Akko, že i všecky práce se zastavily; v Judstvu se pracovalo v svatvečer před velikou nocí až do hodiny polední, v Galilei, pak po celý den žádná práce se nevykonávala. Gemara Jerusalémská dokonce praví, že svatvečer před velikou nocí tak se světiti má, jako sama veliká noc. Že pak se i svatvečery tak velice světily, také se co nejbedlivější zřetel na to bral, by všechen kvas ze stavení již před svatvečerem odstraněn byl; nebo v svatvečer se to na nikterak pád státi nesmělo. Z té příčiny se prohledala svícemi všechna místa již večer před svatvečerem, kdebykoli se nějaký kvas nalezati mohl, t. j. za času Pána Krista muselo se to již ve čtvrtek s poledne státi, nebo večer začínal se již židovský neb babylonský den, a proto byl již celý 14. den Nisan od večera ve čtvrtek prvním dnem přesnic. Že tomu skutečně tak jest, dosvědčuje b) Josephus Flavius, který z ohledu na zákonní ustanovení jen 7. ve svých (Antiq. III. 10, 5. IX. 13. 3.) však potažmo na obyčej svého času 8 velikonočních aneb přesničných dnů počítá. Podobně mohli sv. Matouš a sv. Marek z ohledu na obyčej a způsob mluvení za svého času pod prvním dnem přesnic

Digitized by Google

jen 14. den Nisan, však ale, což dobře pozorovati sluší, ne jeho konec neb střed, nýbrž počátek toliko vyrozumívati, kteryžto za času umučení a smrti Pána Krista byl večer ze čtvrtku na pátek. Tedy večer ve čtvrtek na začátku 14. Nisan, když totiž kvas již odstraněn byl, neb jak sv. Evanjelistové píší, *prvního dne přesnic*, (Mat.) *na který beránek velikonoční zabit jest*, (Mar.) aneb jak sv. Lukáš zřetelně dokládá, *když přišel den přesnic, v kterémžto potřebí bylo zabíti beránka*, poslal Ježíš Petra a Jana, aby připravili beránka, a hned na to ten samý večer, když se noc přiblížila, s nimi za stůl se posadil. Ku konci toho samého dne, aneb na začátku druhého jedli židé Beránka. Kristus tedy v první, židé pak v druhý večer 14. Nisan, a přece se obé stalo toho samého dne. Konečně c) i sami první dva Evanjelisté, o kterých jest domnění, jakoby sv. Janu na odpor byli, patrně nám dávají na srozuměnou, že Pán Kristus dříve ostatních židů beránka velikonočního jedl; a neníli již řeč Ježíšova, kterou (dle Mat. 26, 18.) po svých Apoštolích svému hostiteli v Jerusalémě zkázati dal, jakási výmluva, žeby rád dříve velikonočního beránka jedl? Zdali to samé i slova Páně k Apoštolům u sv. Luk. 22, 15. nedávají na rozum? Však ale jak to mohlo sv. Apoštolům napadnouti již večer 13. Nisan aneb ve čtvrtek svého mistra se tázati, kdeby jemu velikonočního beránka připraviti měli, an by bylo ještě druhého dne dosti času k tomu bývalo? a jak mohli dle zpráv tří prvních Evanjelistů rozkazu Páně tak rozuměti, že se již svrchu podotknutého dne proti zákonu a obyčeji beránek velikonoční má připraviti? a který kněz by se k tomu byl propůjčil, již ve čtvrtek 13. Nisan schvalně pro Apoštoly beránka v chrámě zabíti a obětovati, anto dle zákona druhý den t. j. pátek k tomu ustanoven byl? — Považímeli náramný shon lidu ze všech končin a krajin, by

Digitized by Google

v svatém městě Božím, jenž národní svatyní bylo, beránka velikonočního jedli; lehce poznáme, že sv. Apoštolé moudře a opatrně jednali, starajíce se již v čas o náležité přípravy k jedení velikonočního beránka, by později se strany potřebného místa do nesnáze nepřišli; a však dle zevrubnějšího udání sv. Luk. 22, 8. ňikoli Apoštolé nýbrž sám Pán Kristus to nařídil a rozkázal, a Jeho rozkazy, ačkoli posud nepochopitelné, musely jim býti svaté (srov. Mat. 21, 2—6.). Konečně připomenouti dlužno, že Pán Kristus co věčný nejvyšší kněz dle řádu Melchisedechova beze všeho prostřednictví Levitického kněžstva velikonočního beránka buď sám neb skrze své Apoštoly zabiti mohl, skončiv starozákonní velikou noc tak jak se začala.

An jsme se posavádním skoumáním přesvědčili, že Pán Kristus poslední večeři o 24 hodin dříve slavil, naskytuje se zase jiná obtíž a nesnáz. Jak mohl Pán, který po celý čas života svého starý obřadní zákon tak svědomitě, ouplně a ochotně zachovával, od zákonního ustanovení najednou se uchýliti, a velikonočního beránka o celý den dříve jísti? K odstranění této nesnáze praví mnozí s Hugem Grotiem: že Pán Kristus neslavil zákonem nařízenou velikou noc, nýbrž jen jakousi večeři památní, poněvadž prý a) i nynější židé, nemajíce chrámu (Deut. 16. 5—6.) nekvašeného chleba, hořkého koření i jiných věcí obětují, a poněvadž b) v žádném Evanjelium o skutečném a pravém velikonočním beránku zmínka se neděje; ano Kalmet dokonce praví, že poslední večeře Kristova byla jen obyčejná, nejsouc v nižádném spojení se židovskou velikou nocí. A však důvody od Grotia uvedené jsou nepostačitelné, nebo co se prvního týče, není aa) důsledno, z obyčeje nynějších židů uzavírati na čas, o kterém přítomně se jedná, nebo tenkráte stál ještě chrám, v kterém se oběti přinášely, kterého však jíž po 17. století nestává, pročež nynější

Digitized by Google

židé nuceny se vidí, na místě bývalého beránka velikonočního jen jakousi památní večeři slaviti; dále bb) kdybychom i hned připustili, že způsobu slaviti beránka velikonočního u nynějších židů, již za času Pána Krista od židů po krajinách rozptylených se užívalo: přece by se to říci nedalo o židech, jenž buď v Jerusalémě aneb v jeho okolí bydleli. cc) K tomu ke všemu mohlo by se namítnouti: Měl-li Kristus v oumyslu jen jakousi památní večeři slaviti, pročby to byl činil právě v noci a v Jerusalémě, a ne spíše v Bethanii, an, jak písmo sv. dosvědčuje, hned po skončené večeři město byl opustil. Co se týče důvodu od Huga Grotia uvedeného, pozorovati sluší: α) ačkoli sv. Evanjelium zřejmě o velikonočním beránku nevypravuje, přece o přípravě (parare pascha) a jedení beránka (manducare pascha) patrná zmínka se děje, čím se vše k beránku velikonočnímu patřící, následovně i sám beránek velikonoční vyrozumívá. β) By i hned sv. Evanjelisté v oumyslu neměli, obšírné poslední večeře Páně popsání nám podati, an k jejich oučelu postačovalo příležitostně o té věci se zmíniti: přece to, co sv. Evanjelistové Matouš, Marek, Lukáš a sv. Apoštol Pavel o poslední večeři Páně nám vypravují, zřejmě svědčí, že Pán Kristus všecky ty obřady při tom zachovával, kterých se tenkráte při slavnosti velikočního beránka užívalo, a které židovský věroučitel Maimonides zevrubně popisuje. Dle jeho zprávy αα) začal hospodář slavnost velikonoční tím, že vzal kalich s vínem, jej požehnal a napiv se z něho ostatním podal. Dle sv. Luk. 22, 17. Pán Kristus totéž činil. ββ) Po vyprázdněné číši první, umyv si ruce říkal hospodář modlitbu, pak se přinesl stůl, na němž nekvašení chlebové, tak nazvaní *Charoset*, hořké koření, *Merorim* řečené, a míska s octem se nalezali; hospodář zmočil hořké koření v mísce s octem, jehožto příkladu ostatní spolustolující následovali. Že totéž Kristus a

Digitized by Google

jeho Apoštolé činili, patrno jest z Mat. 26, 23. a Mar. 14, 20, kde Kristus na svého zrádce jakožto jednoho z přítomných spolustolovníků slovy poukazuje: *Kdo omáčí se mnou rukou v míse.* γγ) Pak se četlo z tak nazvané *Haggada* t. j. některé částky z knih zákonních, které ukazovaly na zázračné vyjití z Egypta; stůl se odstranil a jiná číše s vínem se naplnila. Tu domácí syn, neb někdo jiný z mladších stolovníků na příčinu tohoto obřadu se tázal, načež jemu odpověd dána jest byla. Nyní se četla jistá částka z *Hallel* (Žalm. 113. a 114), hospodář požehnal druhou číši s vínem, a okusiv z něho totéž i ostatním činiti velel. A umyv sobě opět ruce, vzal dva chleby nekvašené, konal modlitbu díkůčinění, a rozlámav jeden z nich, vložil částky na chléb celý. Že totéž i Pán Kristus činil, dosvědčují místa: (Mat. 26, 26. Mar. 14, 22. Luk. 22, 19.) s tím pouze rozdílem, že Kristus nalámaný chléb sám mezi své Apoštoly rozdělil, ustanoviv při té příležitosti velebnou svátost oltářní. δδ) Potom teprv následovala velikonoční večeře, při které každý přítomný z nekvašených chlebů, z *Charoset*, z obětí a beránka velikonočního dle libosti si bral a jedl. εε) Po skončené večeři umyl si opět hospodář ruce, a odříkav modlitbu díkůčinění požehnal třetí číši, která předkem číší požehnání sloula. Tento kalich požehnání naznačuje sv. Lukáš 22, 20. jakožto svátostní kalich krve Kristovy, a sv. Pavel jej nazývá křesťanský kalich svátostní, calicem benedictionis. (I. Kor. 10, 16.) Konečně se ζζ) po skončeném požehnání pilo z poslední číše, zbývající částka z Hallel (Žalm 115—118.) se dočtla a tím se celý obřad skončil. Týmže způsobem skončil i Pán Kristus poslední večeři, nebo u Mat. 26, 30. a Mar. 14, 26. zřejmě se píše: *Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.*

γ) Tyto zprávy sv. Evanjelistů patrně nám na srozuměnou dávají, že Pán Kristus podlé zákonního usta-

Digitized by Google

novení beránka velikonočního jedl, že ale tito sv. mužové obšírnějšího a zevrubnějšího té události popsání nám nepodali, stalo se bez pochyby proto, poněvadž aa) jaksi za zbytečné to pokládali, jsouce přesvědčeni, že čtoucím jejich zprávy dobře povědomo bude, jakým způsobem Pán Kristus velikonočního beránka jedl, anto vůbec známo bylo, že se Kristus vůbec a vesměs dle zákona řídil, bb) poněvadž ustanovená při té příležitosti novozákonní svátost, starozákonní velikou noc zastínila, protož postačovalo o tom jen podotknouti, což přechodem k onomu bylo. — Konečně neslavil Pán Kristus jen jakousi památní večeři, ani obyčejnou večeři, kteráby s velikou nocí v nižádném spojení nebyla, nýbrž pravou a skutečnou velikonoční slavnost. Tomu nás učí nejen pravidla hermeneutická, nýbrž i *δ*) víra Římské katolické církve, jakože to patrno jest z užívání chleba nekvašeného při oběti mše sv., ano i v posvátních modlitbách a zpěvích se to projevuje. Tak se k. p. čte v onom překrásném církevním zpěvu *Pange lingua*:

In supremae nocte coenae
Recumbens cum fratribus,
Observata lege plene
Cibis in legalibus
Cibum turbae duodenae
Se dat suis manibus.

Podobně jsou v církevním zpěvu: *Sacris solemniis* následující verše všeho pozoru hodny:

Noctis recolitur coena novissima
Qua Christus creditur *agnum et azyma*,
Dedisse fratribus juxta *legitima*
Priscis indulta patribus,
Post *agnum typicum* expletis epulis,
Corpus dominicum datur discipulis.

Digitized by Google

Co však my se své strany k ospravedlnění jednání Krista Pána uvádíme, záleží v následujícím: *Kristus mohl, musel a chtěl poslední večeři dříve slaviti.*

1) *Mohl ji dříve slaviti*, nebo jakožto Messiáš byl již dle uznání samých židů Pánem zákona, byl nad Mojžíše a proroky vyvyšený, mocí Boží k vykládání zákona nadán, tak že jej mohl dle libosti měniti, jak z ohledu obřadů, času, oustního podání a národnosti, tak zvláště v tom pádu, kde se státi měl přechod ze starého do nového zákona. On sám se prohlásil pánem býti soboty, Mat. 12, 8. a tak jako z ohledu na místo, na kterém se nám Bohu v duchu a pravdě klaněti jest, změnu učiniti, předpověděl Jan 4, 24. a též učinil: podobně mohl i to, co při zákoně počasného bylo, a pouze obřadů židovských se týkalo, změniti. A sv. jeho Apoštoly nemohlo jednání takové pohoršiti, jelikož o jeho Bozském seslání a důstojenství ouplně přesvědčeni byli. 2) Kristus musel poslední večeři velikonoční dříve slaviti, nebo on, jak písmo sv. vypravuje, předvídal, že přišla jeho hodina, aby se světa šel a k Otci se navrátil; on věděl, že již druhého dne na kříži zemře. Den a hodina smrti Kristovy nebyla jakási náhoda, aniž závisela od vůle vysoké rady, která docela něco jiného v oumyslu měla; nýbrž byly uzavřeny ve věčné radě Boží. Sv. Apoštolé Jan, Pavel a Petr zřejmé vydávají svědectví, že starozákonní velikonoční beránek byl obraz novozákonního beránka velikonočního Krista. Tak ku př. první z nich praví Jan 19. 31—36.: *še Pánu Ježíši, poněvadž byl již zemřel, hnátové nebyli zlámáni, aby se naplnilo, co bylo psáno: Kosti v něm nezlámete.* Tato průpověd (Exod, 12, 46. Num. 9, 12.) vlastně o židovském beránku velikonočním se rozuměla, sv. Jan pak na Krista ji obrací, protože v Kristu pravého beránka velikonočního poznal, který onym starozákonním vypodobněn byl.

Digitized by Google

Taktéž sv. Pavel v prvním listu ku Korintům 5, 7. nazývá Pána Krista naprosto *beránkem velikonočním, který za nás obětován jest.* Podobně sv. Petr v I. listu 1, 19. potahmo na Exod. 12, 5. Krista Pána *nevinného a nepoškvrněného beránka* jmenuje.

Učení sv. Apoštolů jest tolik jako učení samého Krista. I nemohl nám to ničím Pán Kristus zřetelněji osvědčiti, že v pravdě jest onen beránek velikonoční, leč tím, že sebe samého na oltáři kříže za nás obětoval právě v onen den, v onu hodinu, v kterou starozákonní beránkové v chrámě zabíjení byli. Chtěl-li ale Pán Kristus času svrchu jmenovaného zemříti, nemohl několik hodin později zároveň se židy beránka velikonočního jísti, a bylby musel dokonce buď toho opominouti aneb dříve slavnost držeti; on chtěl ale beránka velikonočního slaviti, by při té příležitosti novozákonní večeři ustanovil, by vždy trvající památku smrti své pozůstavil, a spolu i způsobu nás poučil, jak by se jeho na kříži vykonaná krvavá oběť dle všemohoucí vůle jeho v církvi až do skonání světa nekrvavě obnovovati měla, slovem Kristus Pán chtěl poslední večeři slaviti, by při té příležitosti nejsvětější svátost oltářní co oběť i svátost ustavovil a nám tím nejlepší důkaz své neskončené lásky zanechal. Odtuď potřebného světla nabývají ona významná slova k Apoštolům u sv. Luk. 22, 15, 16. řečená: *Žádostí žádal jsem tohoto beránka jísti s vámi prvé nežbych trpěl. Neboť pravím vám, že ho od té doby nebudu jísti, dokudž se nenaplní v království Božím.* Z toho teprva jasně vysvítá, co sv. Jan 13, 1. ohledem na ustanovení nejsvětější svátosti oltářní tak výborně a pravdivě píše: *Přede dnem slavným velikonočním, věda Ježíš, že přišla hodina jeho, aby šel s tohoto světa k Otci: když miloval své, kteříž byli na světě, až do konce je miloval.* — Chtěl-li tedy Kristus podotknutého účele

Digitized by Google

slavením poslední večeře dosáhnouti, bylo potřebí, jí dříve slaviti. Konečně

3) chtěl jí Pán Kristus dříve slaviti i proto, by mnohá důležitá tajemství zjevil a patrná učinil, z kterých zde jen některá podotknuta buďte, a sice: a) aby nás poučil, že starozákonní velikonoční beránek nebyl hlavní věcí, nýbrž jen předobrazením a přechodem k čemusi vyššímu a dokonalejšímu, což právě tenkráte patrněji se ukázalo, když Pán Kristus uchýliv se od obyčeje židovského, o den dříve tu slavnost držel. Až posud stávalo beránka velikonočního, nyní ale měl přestati, an jeho určení dosaženo a uskutečněno bylo, když na místo vyobrazení věc sama nastoupila, jak to vznešený církevní zpěv sv. Tomáše Aquinského v následujících slovech výborně naznačuje:

Novum pascha novae legis
Phase vetus terminat;
Umbram fugat veritas
Noctem lux eliminat.

b) aby ukázal, že kněžstvo Levitické a s ním starý obřadní zákon i veškeré Mojžíšovy obřady, zrušeny jsou; nebo, an Kristus slavnost velikonoční dříve ostatních židů slavil, nemohl pomocí aneb prostředkováním kněžstva Levitického, nýbrž jen P. Kristem samým, aneb jeho Apoštoly, kteří v té případnosti z rozkazu mistra svého, co věrného nejvyššího kněze dle řádu Melchisedechova oučinkovali, beránek Velikonoční v chrámě zabit a obětován býti. Protož píše sv. Pavel v listu svém k židům 7, 12., *když jest kněžství přeneseno, potřebí jest, aby i zákona přenešení bylo.*

c) aby skutkem ohlásil se co Messiáš, ne pro jeden národ, neb jednu zemi, a na nějaký čas, nýbrž co Spasitel světa, co Beránek, který snímá hříchy veškerého světa; nebo tím, že Pán Kristus neodvisle od národu židovského beránka velikonočního dříve slavil,

Digitized by Google

rozpadla se zeď, židovstvo od pohanstva dělící, mezera jest vyplněna, a všichni národové povoláni, by podíl brali na hodech nového beránka velikonočního; veškerému lidstvu po všech krajinách, ve všech pásmech země svatyně vystavena jest, by se v ní Bohu v duchu a pravdě klaněli, přinášejíce onu nekrvavou novozákonní oběť, jenž co jediná Bohu milá oběť v staré již umluvě předpovědína byla, a kterou zakladatel nového zákona konati velel, řka: *To čiňte na mou památku.* —

Bedlivému skoumateli přítomného pojednání následující zajisté výsledek se ukáže:

1) Kristus nesvětil jen jakousi památní oběť, nýbrž pravou zákonem předepsanou velikonoční oběť, a tak jest ospravedlněno užívání nekvašeného chleba při oběti mše sv. v církvi katolické.

2) Kristus slavil poslední velikonoční večeři toho samého sice dne, a však o 24 hodin dříve ostatních židů, jak sv. Jan zřejmě na více místech dokládá, tím pak nikoli v odporu není čas u prvních tří sv. Evanjelistů udaný, jelikož pod prvním dnem přesnic dle starozákonního mluvozpůsobu nikoli večer, nýbrž dle mluvy tehdejšího času počátek 14. měsíce Nisan rozuměn býti musí, a tak radostné jásání rozumistů osvědčuje se býti přenáhlené, jakoby odpor u sv. Evanjelistů nerozlušitelný byl, a podpora jejich nebetyčné babylonské věže jest a zůstane slabou a spuchřelou.

3) Jakožto Messiáš mohl, ano k dosažení vyšších účelů musel a chtěl Pán Kristus poslední večeři dříve slaviti.

4) Přítomné pojednání není jakési marné jalové rozumkování, nýbrž má naší úctu a vážnost k písmu svatému rozmnožiti a utvrditi, poněvadž z nenuceného a šťastného rozluštění této nesnadné exegetické otázky nahlížíme, že písmo svaté při vší své stručnosti přece tolik světla nám podává, aby upřímný duchem církve

Digitized by Google

vedený skoumatel potřebného ponaučení nabyti mohl; naproti tomu ale opět tolik zatemnělosti projevuje, že marného duchem bludařským pojatého a zpupným rozumováním zavedeného rouhače slepotou poráží, tak že vším právem o něm říci se dá, co nábožný starec Simeon o jeho předmětu, cíli a středu jest předpověděl: *„Ai, položen jest tento ku pádu a ku povstání mnohých v Israeli, a na znamení, kterému bude odpíráno.“* (Luk. 2, 34.)

Professor Güntner.

Nástin historické obrany hodinek církevních.

Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino; — —

ad Ephes. V. 18—19.

Quantum flevi in Hymnis et canticis tuis, svave sonantis Ecclesiae tuae vocibus acriter commotus.

S. Augustinus, Ecclesiae Mediolanensis recordatus in Lib. Confess. IX. cp. 7.

Úvod.

Z toho se jest radovati neřku toliko knězi, nýbrž každému katolíku, že právě za našich časův duch církevní tím mocněji se ozývá, čím krutěji mezi námi brány pekelné proti Kristu a jeho církvi se pokoušejí.

Z jedné strany totiž tělesná tohoto světa moudrost, domnělá osvícenost, a hříšná života pyšnost doléhá na církev, a protiví se Kristu; perem i jazykem, tajně i veřejně, při hodech a veselostech neznabohové všeho druhu tomu se rouhají, čehož ani neznají, a jakoby zjevení Boží lidským nálezem bylo, Boha a náboženství vedle svého zdání měří, Kristu pak a jeho církvi více méně výhost dáti usilují. K tomu cíli ra-

Digitized by Google

dikální časové naší každé příležitosti, a každého prostředku se chápou, kterýmž by mohli zjevení Boží podvrátiti, církev Kristovu pošpiniti, duchovenstvo sníženi, jeho podnikání v podezření uvésti a historické pravdě výhost dáti. Tu se schytralými slovy dotvrzuje, že prý náboženství, jako náboženství, církev jako církev; tu se honosivou řečí světu ohlašuje, že nám zlatí věkové nastávají, časy totiž všeobecné svobody a nevázanosti jak ve světských, tak a zvláště ve záležitostech duchovních; tu pak jedovatým perem se vypisuje, v kterakou temnost, v kteraké otroctví katolická hierarchie minulé věky uvedla, a ba až posud věřící své uvésti se snaží; tu křivé svědectví proti duchovenstvu se skládá, jakoby duši a tělo, svět i nebe své právomocnosti podmaniti chtělo; tu se církevní nábožnost a pobožnost na zlou stranu vykládá, zákony církevní nohami se šlapou, a kde křivé slovo žahadlem svým nestačí: tu konečně k posměchům a ouškleblkům se outočiště béře.

Nad tím a takýmto počínáním církev svatá ovšem hořkých slzí vylévá, a bez ustání na modlitbách svých Boha vzývá, aby světu odpustiti ráčil, jenžto neví, co mluví a činí; s druhé strany však raduje se a plesá ve svém utrpení, neboť jako povždy, tak i nyní očitě se v jejím lůně zjevují slavní skutkové Boží! — Ano, čím více ďábel proti církvi bouří: tím zjevněji Kristus tuto nevěstu svou oslavuje, a co nám historie církevní na každé stránce vypravuje: tohoť i my svědkové jsme, vidouce, *an církev svatá ve svém utrpení kvete, a utrpením vítězí.*

I popatřte na tuto předrahou choť Kristovu, kterakou velebností se stkví na vzdor všem nepřátelským útokům našeho věku! — Patřte, jakých mužův za dnů našich povzbudil Bůh, aby — každý ve svém povolání, každý vedle darů Duchem svatým sobě udělených —

Digitized by Google

slavné svědectví vydávali Kristu a církvi jeho! Patřte na sloupy, kteréž v každé zemi, v každém národu postavil Duch svatý, aby v strašných těchto dobách spravovali církev Boží. Dobře-li se nepronesl ondyno slavný hrabě *Montalembert*, řka veřejně, že tu a tam Basiliové povstávají z hrobů svých, a z nova dosedají na stolice biskupské! — Patřte na kněžstvo, kteréž vědeckou zbraní k boji vypravil tentýž Duch Boží; patřte, kterak jich ozbrojil štítem víry, mečem pravdy, pancířem moudrosti, aby statně bojovali proti klamu, lži a nerozumu našeho věku, proti nevěře a šílenosti našich osvícených neznabohův. Dobře-li se neradujeme, že nejnovější naše literatura bohoslovná jak vzhledem učenosti, tak i z ohledu církevního základu svého pohanskou moudrost radikálních spisovatelů těchto zahanbuje a poráží! — Popatřte na hvězdy, jichžto si i ze zboru laiků vyvolil Duch svatý — muže všelikého stavu a povolání, kteříž buď ve církvi zrozeni, anebo Duchem Božím v církev uvedeni — o Kristu radostně svědčí — perem i jazykem, ve školách i v komorách o vítězství svaté církve se zasazujíce. Dobře-li se netěšíme, že hvězdy, jakovými *O'Konell* a *Montalembert*, *Görres*, *Buss*,[1]) a *Hurter* jsou, na oboru církve katolické vzešly? Ačkoli Irská církev O'Konella nyní oplakává: ten zajisté, kdož nám za Štollberga Hurtera dal, dať i katolíkům Irským O'Konella nového, ba postaví takového tu a tam, kde ho církev sv. bude potřebna. — Patřte na duchovenstvo, kteréž na vinici Páně pracuje; zdaž-li radostně za dnů našich neznamenáme, že Bůh jako nového ducha vylévá do srdcí svého kněžstva? — Bolestně sice želíme, že mnohdykráte, ano zde onde nejvíce naší vinou církev svatá trpí; *inimici hominis*

[1]) Viz jeho nový časopis: *Capistran, Zeitschrift für die Rechte und Interessen des kath. Teutschlands. Schaffhausen. Hurter'sche Buchhandlung. 1847.*

Digitized by Google

domestici ejus [1]) — nicméně však ke cti Ducha sv. budiž povědíno, že nás milost Boží nyní mocně ku srdci církve přivinuje, a že my kněží, ačkoli, pokud slabí lidé jsme, chyby své tajiti nemůžeme: pokud ale vespolek církevní tělo jsme, reformy nepotřebujeme [2]). — Patřte na církev, kterak své větve rozšiřuje za moře; kterak zbožnou radostí pohlíží na východ a západ, tou se nadějí kojíc, že jako za dnů *Tertullianových*, tak i dnes a zejtra krev našich mučedlníků semenem nesčíslných křesťanů bude. I dobře-li se nechlubíme v Kristu, že církevnímu missionářství požehnávati ráčí; dobře-li nepravíme, že církev svatá vítězí, an v jiných zemích stonásobně nabývá, čehož Bohu žel, mezi námi pozbývá?! — — Však příliš bych se ode svého oukolu odchýlil, kdybych obšírnějším vypisováním dotvrzoval, kterak mezi námi duch církevní se ozývá, kterak utrpením církev vítězí. — Než přece mlčením pominouti nemohu, co mi *jakýmsi zvláštním* výjevem církevního ducha a života býti se zdá. Vůbec totiž pozorujeme mezi námi, že ti, kteříž nebezpečnou povahu našich časův, a tudyť i mateřské starosti svaté církve poněkud znají, a mimo to dobrého srdce jsou, ti a takoví pravím že nyní vřeleji než kdy jindy ruce k Bohu spínají, a na vroucích modlitbách se sjednocují. Jakási *všeobecná* touženost pojímá věrné duše křesťanské, a káže jim, modliti se bez ustání, *protože dnové naši zlí jsou* [3]) Ne sice, jakoby se bylo co strachovati, žeby církev svatá v krutém boji s bezbožným světem klesnouti mohla: — *portae inferi non praevalebunt adversus eam;* — než za tou příčinou šlechetné tyto duše na

[1]) Mth. 10. 36. [2]) Tomu veřejně přisvědčil slovútný a dosti známý spisovatel ze zboru laikův pan *Spořil*, jenžto v apologetickém svém spisku proti zpronevěřilému Rongovi výslovně vyznává, řka: *Es bedürfen wohl manche Priester einer innern Reform, nicht aber die Priesterschaft bedarf derselben.* [3]) Ephes. V. 16.

Digitized by Google

modlitbách trvají, aby se na těchto bezbožných nepřátelích církve nesplnilo přísné ono slovo Páně, že totiž od takových *„odjato bude království Boží a dáno bude lidu činícímu ušitky jeho.“* [1]) — Mám za to, že podotknuté toto přemnohých zbožné počínání veledrahým plodem jest církevního ducha a života. Nebo modlitbou církev svatá žíti započala, modlitbou rostla a roste, modlitbou vítězila a vítězí. Modlitba vždy byla, jest a bude až do skonání světa podstatný úkol, neklamná zbraň a svrchovaná naděje sv. církve Kristovy. Co krev v těle lidském: to modlitba jest v těle církevním, a ba ani by nebylo církve, aniž by slouti mohla domem Božím, sloupem pravdy, chotí Kristovou Duchem svatým spravovanou, kdyby neměla modlitba býti poklad i živel, alfa i omega života jejího. Protož i tomu se nepodiviš, kdož povahu církve vůbec a stanoviště její za našich časů znáš, že táž svatá matka naše dílem otcovskými slovy nejvyšších ředitelů a vrchních pastýřův k vroucímu se modlení bez ustání napomíná, dílem rozličnými duchovními prostředky, na příklad: udělováním církevních odpustkův, ustanovením nejednoho pobožného bratrstva a spolku a t. d. — k spasitelné této službě věřící své zove. [2]) A z toho se nad míru

[1]) Mth. 21. 43. [2]) Výslovně zde jmenováno budiž apoštolské vypsání plnomocných odpustkův na způsob milostivého léta za příčinou záležitostí Španielských v roku 1843.; podobné vyzvání k duchovnímu prospěchu církve Irské, kteréž sv. Otec Pius IX. vydal; sem tolikéž náleží apoštolské potvrzení slavného bratrstva, ke cti nepoškvrněného Srdce blahosl. P. Marie, v Paříži roku 1836. na šťastné obrácení hříšníků, nevěřících a bloudících u víře založeného. Viz dopis Řehoře XVI. z Říma dne 24. dubna 1838. — Ostatně, kdo církevní noviny čítá: ne zřídka podobných nalezne listů pastýřských, jakým byl postní list Nejdůst. Biskupa Trevírského Viléma Arnoldi, roku 1845. věřícím podaný, kdež jich k vroucí modlitbě za nepřátele církve a za bloudící u víře vůbec — napomíná.

Digitized by Google

církev raduje, že na vzdor všem pohoršlivým svůdníkům a nepřátelům Kristovým — věrných duší bez počtu se nalezá, jenž laskavé vyzvání matky své ochotně přijímají, a bez ustání srdce i ruce k Bohu pozdvihují, prosíce, by drahou choť Kristovu potěšiti, oslaviti, a ku své cti a ku spasení bloudících ovcí šťastného vítězství jí popříti ráčil. — Však k žádoucímu tomuto vítězství pomáhati, přede všemi my kněží jsme zavázáni, an nám jest zvláště dáno, a slavným povoláním uloženo, čest a slávu Kristovu rozšiřovati, církve jeho hájiti, a o spasení duší všemožně pečovati. — K tomu vítězství tedy pomáhejme všickni; každý, jak jej ku této práci povolává a dary svými naplňuje Duch svatý! K tomu vítězství pomáhej jeden svým perem, druhý svou výmluvností ve školách, třetí apoštolskou prací svou na vinici Páně, — všickni pak pospolu *vroucí modlitbou.* Mnohdy modlitba více pro církev a pro spasení duší vymůže, než akékoli ostrovtipné a učené namáhání a podnikání. — An se však o modlitbě dotvrzuje, že jako vůbec krásným plodem ducha církevního, tak zvláště podstatným jest oukolem života kněžského: dovoleno budiž, k hlavnímu předmětu tohoto pojednání blížeji přistoupiti. I dokládám tedy: *že mezi modlitbami, jež sobě zamilovati na kněze sluší, první a podstatné místo církevní hodinky míti mají. Nechať se kněz jakkoli modlí, praví nábožný opat Tanner*[1]*), svědomitě-li neodbývá církevní své officium: beze hříchu a bez viny není, protože se v poslušnosti nemodlí, protože se nemodlí, co a kterak tomu církev velí.* Naopak ale svědomitý sluha Páně církevní hodinky *za modlitbu povinnou* má, jelikož ho tajno není, že jej k nábožnému jích odbývání především dlužná sprave-

[1]) *Bildung des Geistlichen durch Geistesübungen von Conrad Tanner, Abt zu Einsiedl.* — Viz: *Betrachtung über das Breviergebet.*

Digitized by Google

dlnost zavazuje. — Rozličné jsou cesty, jenž k náležitému vyšetření a dotvrzení této věci vedou;[1]) mám však za to, že nejsnadněji a přímo svého cíle dojde, kdo se o své povinnosti s církevní historií poradí. *Vydejme se tedy v duchu na cestu historickou, a vizme, co nám historie o církevním officium vypravuje.*

Pojednání.

Majíce takořka životopis církevních hodinek nastíniti, především dlužno, poptati se, kterakým způsobem posvátné naše officium v církvi se urodilo a umístilo? Na tuto otázku odpovídá historie církevní takto:

Od té doby, co svatí Apoštolové na hoře Olivetské s Kristem Ježíšem se rozžehnali; přijavše ouřad sv. Evanjelium, za první a hlavní povinnost svou považovali, na vroucích modlitbách jednomyslně trvati, a tím způsobem ku svému povolání slušně se připravovati. — *Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno, et erant semper in templo, laudantes et benedicentes Deum.*[2]) — I naplnili se dnové; a sestoupil Duch sv., a všelikou milost vylil v srdce modlících se učedlníků Páně. — Ó, kdož bys tedy mohl pochybovati, že od této doby vřeleji, než kdy jindy modliteb pilni byli, na nich se dle příkladu a rozkazu Kristova posvěcovavše?! — Ano skutkové Apoštolův zřejmým toho

[1]) V 14. ročníku tohoto Časopisu ctihodný kněz církevní, pan Jakub Němeček obšírné *slovo o svatých hodinkách* promluvil, vyvoliv sobě vědecké hledisko ku své práci, a z podstaty lidské církevní službu hodinek svatých ospravedlnil. Ač tuto svou úlohu vysokou učeností dokázal: přece soudíme, že i druhé slovo o též věci zbytečné nebude. Nebo jednak jsme zcela jiné stanoviště sobě obrali, jednak práce páně Němečkova, jakkoli výtečná všeobecným potřebám velevážných čtenářů vyhověti nemohla, protože na hlavních dogmatických zásadách Güntherovy Filosofie spočívá, ta však posud zřídka mezi námi slušné a zasloužilé známosti nabyla. [2]) Lc. XXIV, 52—53. Act. App. I. in.

Digitized by Google

důkazem jsou, ješto nám vypravují, že svatí tito mužové mimo konání nejdražší oběti častěji do dne aneb soukromně pobožnost svou vykonávali, aneb vespolek s věřícími na modlitbách se schazívali, a podobně, jako ve starém zákoně zponenáhla uvedíno bylo,[1]) *jisté hodiny každodenní službě Boži* zasvěcovali. Tak na příklad čteme v knize Skutkův apoštolských: *Petrus autem et Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. — — Postera autem die iter illis (scil. nuntiis Cornelii ad Petrum missis) facientibus et appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora (in tectum), ut oraret circa horam sextam. — — Considerans (Petrus) venit ad domum Mariae, matris Joannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. — — Media nocte Paulus et Silas orantes laudabant Deum, et audiebant eos, qui in custodia erant. — — —* O všech věřících pak svědčí sv. Lukáš, řka: *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exaltatione, et simplicitate cordis, collaudantes Deum et habentes gratiam apud omnem plebem.*[2])

Ptáš-li se, jakých modliteb u této pobožnosti užíváno bylo: na omylu nebudeme dokládajíce, že mimo modlitby Páně a jiných posvátných obřadů *žalmové a písně* se odbývali.[3]) Tomu se diviti nemůže, kdož bedlivě uváží, předně: že se veliký počet prvních kře-

[1]) 1 Chron. XXIII. 30; Ps. CXVIII. 62. 164; Ps. CXXXIII. Dan. VI. 10; 2 Esdr. IX. 1—3. Cf. *Allioli's*: *H. Schrift.* Nota ad Act. Ap. 3. 1. Téhož *Hebräische Alterthumskunde* §. 165. §. 194. [2]) Act. III. 1; XII. 12; XVI. 25; II. 46—47. [3]) Viz: Ludow. Thomassini: Vetus et nova Ecclesiae disciplina. Tom. 1. L. 2. cp. 73. n. 3. — *Alzog*: *Universalgeschichte der christl. Kirche. 3. Aufl.* §. *56.* — *Walter*: *Lehrbuch des Kirchenrechtes. 9. Aufl.* §. *389.*

Digitized by Google

sťanů v žaltáři Davidově dobře znal, jelikož mnozí, dříve, než se na víru Kristovu obrátili, židovského náboženství byli, a tudy již co židé, jednak obsahem žalmův se seznámili, jednak na jich odbývání při službách Božích byli jsou uvykli; za druhé: že tito žalmové z částky prorockého obsahu jsou, na Kristu a jeho říši spočívají; nad to ale vesměs všelikou chválu Boží, Duchem svatým naznačenou, do sebe zavírají, odkud se k jadrnému poučení prvních, a zvláště židovských konvertítů ne méně, jako vůbec k rozníceni pravé pobožnosti nejlépe hodili. Za tou příčinou napomíná sv. Pavel věřící, aby žalmy a písně bez ustání měli v srdcích a v ústech svých, aby duchovními chvalozpěvy zasvěcovali všecku práci, a všecken život svůj. *Implemini Spiritu sancto*, píše Efezským, *loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri* [1]) Podobně osadu Kolosenskou povzbuzuje řka: *Verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.* [2]) Konečně v prvním listu svém ku Korintům píše o chvalozpěvích, kteréž ten onen křesťan při společné pobožnosti jmenem drahých bratří svých Bohu veřejně přednáší: *Quid ergo est fratres, cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad aedificationem fiant.* [3])

Z toho všeho, což z apoštolských časův uvádíme, soudí Tertullián, že by se hodina třetí, šestá a devátá, jelikož příkladem a ustanovením sv. Apoštolů byly jsou slavné pobožnosti zasvěceny, vším právem *apoštolské*

[1]) Ephes. V. 18—20. [2]) Coloss. III. 16. [3]) 1. Cor. XIV. 26.

Digitized by Google

hodinky nazývati mohly.[1]) Směle tedy s Thomassinem, s tímto slavným skoumatelem starožitností křesťanských dokládáme, že nám již *dnové apoštolští první stopu církevních hodinek ukazují; — zrodila se církev, a hle, — zrodily se i posvátné hodinky její.*[2])

Co však svatí Apoštolové Duchem Božím řízení, v církev Páně uvedli: tohoť i jejich náměstkové, ano věřící vůbec na nejvejš sobě vážili, a jakožto vzácné dědictví svědomitě byli jsou zachovávali. Kdekoli se křesťanské služby Boží umístily: hnedle tu zavzníval žalmové a hymny, jimiž Krista chváliti, ne jen kněžstvo, nobrž i veškerý lid věřící za dlužnou povinnost svou považoval. Ó blahé to časy, kdež se ani kněz ani laik po psaném zákonu neohlížel, kterýž by ho dohánětí musel k povinnosti jeho; blahé doby, za nichžto nábožní laikové rovněž jako církevní služebníci radostně a valně se scházívali, kdy a kdekoli se vedle apoštolského navedení svaté officium slavilo! Marně tedy sobě počíná, a nezná zajisté šlechetnou povahu starobylé nábožnosti, kdož se po nějakém zákonu poptává, kterýžby za těchto dnů buď kněžím anebo věřícím odbývání církevních hodinek přísně byl ukládal. *In Ecclesiae — exordio*, praví velmi krásně svrchu jmenovaný Thomassin, *consvetudo primum pro lege fuit; quo tempore interiori lege charitatis instigante, longe plura fiebant, quam quae potuisset lex ulla extorquere. Fuit hoec statim Ecclesiae consvetudo, ut horae canonicae — publice recitarentur vel psallerentur, quibus adessent Laici, Clerici multo magis.* — A dále dokládá: *Primis ergo saeculis nullo canone praeceptum esse Clericis Officium, probabile cumprimis est. Scilicet vigebat adhuc, in fidelibus primaeva pietas, orationis amor non mediocris, et orationis necessitas, imo vo-*

[1]) Lib. de jejun. c. 10—11. [2]) Thomass. Op. cit. Tom. 1. L. II. cp. 71. N. 2.

Digitized by Google

luptas omnibus longe maxima. [1]) — Zdá se sice, jakoby již za prvních časův zvláštním zákonem poručeno bývalo, posvátné hodinky odbývati: nebo čteme v tak nazvaných konstitucích sv. Apoštolů: *Precationes facite mane, Tertia, Sexta, Nona, Vespere atque ad galli cantum. — — Si ad Ecclesiam prodire non licuerit propter infideles: congregabis Episcope* (cötum) *in domo aliqua. — — Quodsi neque in domo, neque in Ecclesia congregari poterunt: psallat sibi unusquisque, legat, oret; vel duo simul aut tres. Ubi enim fuerint inquit Dominus, duo aut tres congregati in nomine meo: ibi sum in medio eorum.* [2]) — Kdo však historii, záměr a obsah tohoto spisu zná: dojista i úplně se přesvědčí, že se tu nejedná *o zákonu*, jejž by snad sv. Apoštolové, či jich nástupci za příčinou jakési lhostejnosti tehdejší byli vydali; nobrž že skladatel konstitucí apoštolských vůbec toliko na potvrzení panující discipliny církevní zaznamenal, což se již za prvních časů ve sv. církvi urodilo, a beze vší ujmy až do jeho dnů zachovávalo. [3]) Dotčené místo tedy *apoštolský původ církevního Officium dotvrzuje*, nezavírá však povahu jakéhosi zákona do sebe, jímžto by se snad nedbalost tehdejších křesťanů byla musela k větší pobožnosti rozněcovati.

Však ale čím méně se nám poštěstí, u historie prvních století doptati se takového zákona: tím radostněji se na této cestě s tisícerými svědky potkáme, kteříž jedním hlasem nám svědčí, jakou horlivostí tehdáž, neřku kněžstvo, nobrž i všecko, co křesťanem sloulo,

[1]) Thomass. Op. cit. Tom. 1. L. 2. cp. 72. N. 9. et cp. 74. N. 1.
[2]) Const. App. L. 8. cp. 34. — L. 2. cp. 59. — L. 6. cp. 30.
[3]) *Neue Untersuchungen über die Constitutionen und Canonen der Apostel von Dr. Drey. Tübingen 1832.* Viz: *Möhler's Gesammte Schriften und Aufsätze. Regensburg 1839. 1. Band pag. 312.*

Digitized by Google

jak u veřejných službách Božích, tak i domácích modlitbách apoštolské hodinky slavívalo.

Do zboru všech těchto svědků vstoupiti, záměr a výměr této práce sice nedovoluje;[1]) proto však zabráněno nám nebudiž, aspoň ústy dvou aneb tří svědků chválu starobylé nábožnosti dotvrditi. Uvozujeme předně *Basilia*, kterýž ne toliko o kněžstvu, ne toliko o mniších, nýbrž o veškerém lidu křesťanském dosvědčuje takto: *Psalmorum eloquia et domi cantillant, et medio in foro secum circumferunt.* A na jiném místě dokládá: *De nocte populus consurgens domum precationis petit. — Psalmodiae varietate, precibusque insertis noctem superant. Illucescente vero jam die omnes pariter psalmum confessionis Deo efferunt.*[2]) Abysi se však nedomníval, že snad jen východní církev takovou plamennou horlivostí plápolala, slyš i ze západu hlas *Tertulliana*, jenž při popisování křesťanské povahy stavu manželského takto praví: *Unde sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, et confirmat oblatio, et obsignat benedictio, — — Sonant inter duos psalmi et hymni, et mutuo provocant, quis melius Deo suo canet. Talia Christus videns et audiens gaudet. Ubi duo: ibi et ipse.*[3]) — Nejslavněji pak svrchu jmenovanou horlivost v prozpěvování žalmů dosvědčuje sv. Jarolým, jenžto v listu svém *ad Marcellam* nábožnost Bethlehemských

[1]) Kdo se svědectvím prvních století chceš poraditi, viziž: Card. Bona. De Divina Psalmodia. cp. 1. et sqq. — Ludov. Thomassin. Op. cit. L. 2. ep. 71. et sqq. — Ze zboru exotických svědků příležitostně zde jmenováni buďtež: Philo, Plinius, Ammianus Marcellínus a neznámý skladatel dialogu „Philopatris“ jenž se obyčejně Lucianovi, ač nedobře připisuje, nicméně však z časův Julianových pochází. — Všickni tito spisovatelové pohanští chtíc nechtíc kristianům svědectví vydávají, že ve dne v noci žalmy a hymny Bohu svému přinášejí. [2]) In Psalm 1. — Ep. 63. [3]) L. 2. ad Uxorem. vers. finem.

Digitized by Google

osadníků v ta slova vychvaluje: *In Christi villula tota rusticitas* (psalmos decantat) *et extra psalmos silentium est. Quocumque te verteris: arator stivam tenens Alleluja decantat. Sudans messor psalmis se avocat et curva attondens falce vitem vinitor aliquid Davidicum canit. Haec sunt in Provincia carmina, hae, ut vulgo dicitur, amatoriae cantationes.* [1])

Obrátíme-li však zraky svoje k západu, s bolestí shledáme, že za toho času v těchto krajinách zde a onde ochaboval již duch církevní zbožnosti, a že čehož nejvíce želíme, laikové skoro déle vytrvali ve vykonávání církevního Officium než duchovenstvo. — Téměř toho samého času, když *sv. biskup Ambroš* uvedením choralního zpěvu horlivost svých svěřených z novu jaksi roznítil [2]): církev *Africká* viděla toho potřebu, pohroziti klerikům, jenžby povinnosti své vzhledem hodinek posvátných nedostáli. Naplnili se dnové, o nichž Thomassinus praví: *Tunc solum ad authoritatem, ad leges, ad canones ventum est, ubi primus ille* (orationis) *remisit fervor.* [3]) — Na čtvrtém sněmu *Karthagenském* (398) uzavřeli biskupové, řkouce: *Clericus, qui absque corpusculi sui inaequalitate vigiliis deest: stipendiis privetur.* [4]) Ten jest mého vědomí první církevní zákon, kterýmžto se klerikům odbývání svatých hodinek výslovně a s pohrůžkou přikazuje. Toho času však znamenáme i ve Španielích jakousi vlažnost mezi duchovenstvem vzhledem služeb Božích vůbec, a následovně i z ohledu církevních hodinek, pokud tyto, jak tajno není, k veřejné pobožnosti církevní přináležely. Nebo na *prvním sněmu Toletském* (400) ustanovili Otcove církve: *Si* (*quis Clericorum*) *ad sacri-*

[1]) Ep. ad Marcellam, ut comigret Bethlehem. [2]) Cf. S. Aug. Confess. L. IX. cp. 9. [3]) Thomass. Op. cit. T. 1. L. 2. cp. 74. N. 1. [4]) Can. 49. Cf. Acta Conc. Harduin. Edit. Paris. ab anno 1714. — Tom. 1. pg. 979.

Digitized by Google

ficium quotidianum non accesserit: Clericus non habeatur. [1]) — A kéž by více ani ve Španielích, ani kde jinde nebylo potřebí bývalo, kněžstvo zákonem doháněti k povinnosti, kteráž žádné trpkosti do sebe nemá, nobrž naopak víru obživuje, mysl osvěcuje, srdce zahřívá; kteráž dím dále v práci posilu, v těžkosti útěchu a v čas pokušení vítězství poskytuje. [2]) Než ale, čím dále se v historii ohlížíme, tím častěji smutné zprávy docházíme, že duchovenstvo zde onde slavného povolání svého nešetřilo, a jmenovitě na povinnost svou vzhledem církevních hodinek zapomínalo. Pročež tu a tam potřeba kázala, novými zákony a pohrůžkami klerikům na pamět uvésti, že dle vůle sv. církve povinni jsou, svědomitě odbývati apoštelské hodinky.

Tak na příklad ustanovili *Biskupové Irští* na sněmu shromaždění okolo roku 450—456: *„Quicumque Clericus jussus negligentiae causa ad collectas mane vel vespere non occurrerit: alienus habeatur, nisi forte jugo servitutis sit detentus. ——— Si incoeptum boni operis ostenderit in psallando, et nunc intermisit: ab ecclesia excludendus, nisi statim priori (scil. sacro officio) se restituerit.* [3]) Na sněmu *Venetském v Galii* (465) církevní Otcové trestem pohrozili Klerikům, kteřížby se bez příčiny k ranní službě církevní nedostavili: *„Clericus, quem intra muros civitatis suae manere constiterit, et a matutinis hymnis sine probabili excusatione aegritudinis inventus fue-*

[1]) Can. 5. Hard. Tom. 1. pag. 990. [2]) Viz sv. *Ambroše,* Praefatio ad Psalm., kdež velmi krásně praví: *Psalmus nocturni pavoris solatium, diurni laboris requies, iustitutio incipientium, perfectorum confirmatio.* — Též biskupové na sněmu *Klodeshovenském* pěkně dokládají: *Psalmodia — magnum est ac multiplex animarum medicamentum.* Hard. Op. cit. Tom. 3. pg. 1960 — can. 27. [3]) Syn. S. Patrit. Aux. et Iss. cn. 7. 9. Hard. Tom. I. pg. 1791.

Digitized by Google

rit defuisse: septem diebus a comunione habeatur extraneus, quia ministrum sacrorum eo tempore, quo non potest ab officio ulla honesta necessitas occupare, fas non est, a salubri devotione cessare.[1]) Na počátku šestého století (516) dosvědčuje sněm Tarrakonský ve Španielích, že i jahnové povinni jsou, na posvátných hodinkách trvati. *De diöcesanis Ecclesiis vel Clero id placuit definiri, ut Presbyteri vel Diaconi, qui inibi constituti sunt, cum Clericis septimanas (in agrestibus Parochiis divina officia celebrando) observent, id est, ut Presbyter unam faciat hebdomadam, qua expleta succedat ei Diaconus similiter, ea scilicet conditione servata, ut omnis Clerus die Sabbati ad Vesperam sit paratus, quo facilius die dominico solemnitas cum omnium praesentia celebretur, ita tamen, ut omnibus diebus Vesperas et Matutinas celebrant.*[2]) Na sněmu *Turonském II.* (567), kdež vrchní pastýřové všeliké liturgické zákony z ohledu náležitého odbývání církevních hodinek sestavili, příležitostně doložili, řkouce: *Quicumque minus, quam 12 psalmos ad Matutinum dixerit: jejunet usque ad Vesperam, panem cum aqua manducet, et non illi sit altera in illa die refectio.*[3]) Téměř téhož času bolestně naříkali biskupové na *sněmu Narbonském* (583), že kněží a jahnové v čtení necvičení, a v odbývání církevního Officium nedbalí jsou; pročež přísně ustanovili: *Qui vero Diaconus aut Presbyter fuerit litteris ineruditus, et desidiose legere vel officium implere distulerit; et in Ecclesia ad omnia utilis non fuerit: a stipendio rejiciendum, et inclinandum, quoadusque curvatus impleat et defendat, quod esse cognoscitur,* (statuimus).[4]) Podobného ob-

[1]) Conc. Venetic. cn. 14. Hard. Tom. II. pg. 798. [2]) Conc. Tarrac. cn. 7. — Hard. Tom. II. pg. 1042. [3]) Conc. Turon II. can. 18. Hard. Tom. 3. pg. 359. [4]) Conc. Narbon. can. 11. Hard. Tom. III. pg. 491.

Digitized by Google

sahu nalezáme zákon na *osmém sněmu Toletském* (683) vydaný, kdež do slova čteme: *Reperimus, quosdam divinis officiis mancipatos tanta nescientiae socordia plenos, ut nec in illis probentur instructi competenter ordinibus, qui quotidianos versantur in usus. Proinde sollicite constituitur., atque decernitur, ut nullus cujusque dignitatis ecclesiasticae deinceps percipiat gradum, qui non totum psalterium, vel canticorum usualium et hymnorum — noverit supplementum.* [1]) Znamenitou zmínku o naší věci nalezáme konečně i na *druhém všeobecném sněmu Nicejském* (787), kdež vrchní Otcové krásně ustanovili řkouce: *Quoniam psallentes Deo repromittimus: „In justificationibus tuis meditabor, non obliviscar eloquiorum tuorum:“ omnes quidem Christianos hoc salutare servare oportet; eos autem praecipue, qui sacerdotalem dignitatem obtinent. Quamobrem decernimus, quemlibet quidem, qui ad Episcopalem gradum est provehendus, Psalterium omnino nosse, ut ex eo omnem quoque suum Clerum ita institui moneat.* [2])

Ačkoli se obáváme, dalším citováním těch a takýchto zákonů čtenářstvo unaviti: nelze přece mlčením zde pominouti, kterak i sama světská vrchnost křesťanská o hodinkách církevních soudila, a jak tu, kde duchovenstvo v horlivosti ustávalo, k svědomitému odbývání posvátného Officium je doháněla. Tou příčinou výslovně zde jmenování buďtež *řecký císař Justinián, toho jmena první, a nábožný Karel Veliký.* Oba tito slavní panovníci, tito věrní synové — ten na západu — onen na východě o čest a slávu hodinek církevních

[1]) Conc. Toletan. VIII. can. 8. Hard. Tom III. pg. 963. [2]) Syn. aecum. VII. Act. 7. can. 2. — Hard. Tom 4. pg. 766. — Kdo se jiných ještě zákonů, na rozličných sněmech o církevních hodinkách vydaných dočísti chceš; viz Thomassinův spis často již jmenovaný. Tom. 1. L. 2.

Digitized by Google

statečně se zasadili, a netoliko vlastním příkladem kněžstvo předcházeli, [1]) nobrž i přísnými zákony, pokud toho potřeba kázala, hříšnou nedbalost duchovenstva stihali.

Znamenitý jest zákon *Justinianův*, kterým nábožný císař dobře vykládá, že se beneficium dává *propter officium*, a sice nejen propter officium pastorandi in genere, nýbrž i *propter officium orandi in specie. Sancimus* praví, *ut omnes Clerici, per singulas ecclesias constituti, per se ipsos psallant Nocturna, et Matutina et Vespertina, ne ex sola. ecclesiasticarum rerum consumptione Clerici appareant; nomen quidem habentes Clericorum, rem autem non implentes Clerici circa liturgiam Domini Dei. Si enim multi laicorum, ut suae animae consulant, ad Ecclesias confluentes, studiosi circa psalmodiam ostenduntur; quomodo non fuerit indecens, Clericos ad id ordinatos non implere suum munus? Quapropter omnino Clericos psallere jubemus, et ipsos inquiri a Deo amantissimis pro tempore Episcopis, — et eos, qui inventi non fuerint inculpate in liturgiis perseverantes, extra Clerum constitui. Nam qui constituerunt vel fundarunt sanctissimas ecclesias, pro sua salute et communis Reipublicae, reliquerunt illis substantias, ut per eas debeant sacrae liturgie fieri, et ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur.* [2]) A co Karel veliký? zajisté žádného tajno není, jakých zásluh sobě *druhý tento Konstantin* jak o církevní záležitosti vůbec, tak zvláště o slušné oslavení služeb Božích vyzískal. — Co do naší věci: *dvojím* způsobem se pokusil o zvelebení hodinek církevních. Předně maje za to, že kde jedna víra ústy se vyznává,

[1]) Známo jest, že oba tito císařové církevní officium na každý den vykonávali. [2]) Cod. LL. Just. L. 1. l. 41. cf. Thomass. Op. cit. Tom. 1. L. 2. cp. 78. N. 8.

Digitized by Google

tu žeby též jedna hlavní forma v společné modlitbě panovati měla: všemožně dle příkladu otce svého *Pipina* na to naléhal, aby se posvátné Officium u veškeré říši německé *podlé starobylé liturgie římské* odbývalo. O této své práci sám takto píše: *A Romanae Ecclesiae sancta et veneranda comunione multis recedentibus, nostrae tamen partis nunquam recessit ecclesia* (scil. Gallica.), *sed — semper suscepit veneranda charismata. Quae dum a primis fidei temporibus cum ea perstaret in sacrae religionis unione, et ab ea paulo distaret, quod tamen contra fidem non est, in Officiorum celebratione: — genitoris nostri — Pipini Regis cura et industria — — est ei etiam in psallendi ordine copulata; ut non esset dispar ordo psallendi, quibus erat compar ardor credendi, — nec sejungeret Officiorum varia celebratio, quos conjunxerat unicae fidei pia devotio. — — Quod quidem et nos — fecimus, sanctae Romanae Ecclesiae fastigium sublimare cupientes; — — scilicet ut plures — ecclesiae, quae quondam Apostolicae sedis traditionem in psallendo recusabant: nunc eam cum omni diligentia amplectantur, et cui adhaeserant fidei munere, adhaereant quoque psallendi ordine. Quod non solum omnium Galliarum Provinciae et Germania sive Italia, sed etiam Saxones et quaedam Aquilonaris plagae gentes; per nos Deo annuente ad fidei rudimenta conversae facere noscuntur.* [1]) — Za druhé: Při své neunavené péči o vzdělání kněžstva, a napravení klerikální kázně přísně na to hleděl, aby se zákony církve vzhledem odbývání posvátného Officium svědomitě zachovávali. Za tou příčinou ve svých *kapitulářích* církevní zákony potvrzoval, a vší silou na to doléhal, aby klerikové rovněž jako mniši apoštolské

[1]) L. 1. cont. Syn. Graec. de Imag. — citat. Thomass. Op. cit. Tom. 1. L. cp. 80. N. 3—4.

Digitized by Google

hodinky náležitě slavili, biskupové však při svých visitacích na tuto věc bedlivě dohlídali, řka: *„Ut Episcopi diligenter discutiant per suas parochias presbyterorum fidem etc. — et ut psalmi digne secundum divisiones modulentur.* [1])

Stálým přičiněním slavného tohoto císaře povstaly nábožné *školy*, pod zprávou biskupův postavené, a především k tomuto oučelu zřízené, aby se pro budoucnost nedostatku vzdělaných kleriků vyhovělo. K tomu cíli Karel výslovně ustanovil, aby se v takových školách mládež záhy přiučila žalmům a církevnímu zpěvu. — *Ut scholae puerorum fiant; psalmos, notas, cantum, computum, grammaticam per singula monasteria et episcopia discant.* [2]) Mimo to nábožný císař povolával také vrchní kněžstvo na sněmy, v kterýchžto se na klerikální kázeň vůbec, a protož i na zvelebení církevního Officium důtkliyě dorážeło. Tak na příklad sněm Mohučský (813) jednaje o povinnostech kleriků praví: *Postremo in doctrina, lectionibus, in psalmis, hymnis, et canticis jugi exercitio incumbant.* [3]) — Na třetím sněmu Turonském (813) ustanovili biskupové: *Canonici et Clerici civitatum, qui in episcopiis versantur, consideravimus, ut in claustris habitantes simul, omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur refectorio, quo facilius possint ad horas canonicas celebrandas occurrere.* [4])

[1]) Capit. Aquisg. cp. 70. Hard. Tom. 4. pg. 841. [2]) Capit. Aquisg. cp. 72. — Hard. Tom. 4. pg. 842. [3]) Conc. Mogunt. can. X. — Hard. Tom. 4. pg. 1011. [4]) Donc. Turon. 3. — can. 23. Hard. Tom. 4. pg. 1026. Nechtěj žádný namítnouti, že se tento zákon toliko těch kněží týkal, kteříž tehdáž vitam canonicam sobě zvolili. Nebo vědomo jest každému, kdož historii zná, že Karel veliký, jakož i jeho syn Ludvík dobrotivý všecko duchovenstvo rozdělili *in canonicos et monachos*. Viz Capitul. Dominic. Caroli M. ab anno 805, kdež výslovně psáno jest: *Ut omnes Clerici unum de duobus eligant; aut plenitor secundum canonicam, aut*

Digitized by Google

Rádi bychom se déle na těch a podobných sněmích pozdrželi, a zvláště bychom sobě žádali, v duchu na *sněm Achenský* (816) poputovati, kdežto se na žádost Karlova syna a nástupce, *Ludvíka Dobrotivého*, výhradně a důkladně o reformaci kněžstva jednalo, a obšírných rozkazů vzhledem odbývání církevních hodinek vydalo. [1]) Však ale jako poutník, an se na cestách svých dosti dlouho již ohlídal a pozdržel, čím dále tím kvapněji ku svému cíli pospíchá: tak i my podobně jsme sobě umínili, rychlejším nyní krokem minulé časy proběhnouti.

Kdo se v historii církevní pragmatickým okem ohlednul, radostně zajisté vyzná, že se s Karlem velikým krásná epocha v životě církevním uhostila, kteráž všeho toho dobrého, což se v následujících stoletích urodilo, takořka pramenem byla. Zvláště pak moudré tehdejší usilování o důkladnou *reformaci* kněžstva a jmenovitě *založení kanonického života mezi světským duchovenstvem, jakož i napravení řeholního ducha mezi mnichy* mnoho blahého ovoce všady vydávalo. Mužové, jako byli *Rabbanus Maurus, Hinkmar Rhemenský, Regino Prümský, Odo opat Kluniacký, Rupert Svato-Havelský* a jiní toho druhu kněží a vrchní pastýři vší silou o to pečovali, aby se nezmařilo, což se tehdáž ke cti Boží, a k zvelebení církve šťastně založilo, a protož, pokud povolání žádalo, neb dovolilo, na

secundum regularem institutionem vivere debeant. sp. IX. — Hard. Tom. 4. pg. 963. — Hard. Tom. 4. pg. 842. et Conc. Mogunt. can. 22 — Harduin. Tom. 4. pag. 1013.

[1]) Viz: *Cons. Aquisgran.* can. 126—132. Toto koncilium náleží mezi nejdůležitější sněmy, jenž o povinnostech klerikálního života jednali. Shromážděný Episcopat sestavil tu na základě církevních zákonů a sv. Otců všestranou Asketiku pro duchovenstvo, tak že bychom přáli, aby se každý klerik tímto sněmem častěji poradil. Cf. Acta huj. Conc. in Hard. Tom. 4. pag. 1055—1180.

Digitized by Google

to též perem i jazykem doléhali, aby klerikové a mniši vedle vůle a zákonů obojí vrchnosti posvátné Officium svědomitě odbývali. [1])

Ač však i tito časové bez vady nezůstali, a jakkoli bohužel duchovenstvo zponenáhla opět od přísnějšího a nábožnějšího života upouštělo: přece aspoň o tom nic nepochybovalo, že povinno jest, církevní hodinky řádně odbývati. [2]) Mlčením všecky tyto časy minouce, příležitostně toliko připomínáme, že se v 11. století rozkazem a potvrzením *Řehoře VII.* církevní Officium, až potud příliš obšírné, skrátilo a v pohodlnější formu sestavilo; odkud, jak vůbec známo, jmeno *Breviarium* (breve orarium) povstalo. [3]) Nyní kvapem přicházíme k slavnému *sněmu Římskému*, jenž se mezi *obecnými XII.*, mezi *Lateranskými IV. počítá.* (1215.) Tu ovšem již opět shromáždění Otcové církve bolestně si stěžovali takto: *„sacerdotes quosdam vix ad diurnum concentum avium excitari, transcurrendo*

[1]) Cf. Rabb. Mauri. De clericorum institut. et cerem. eccl. LL. 3; de sc. ordin. — de dicip. eccl. LL. 3 — Citt. consule in: *Alter, Geist und Wesen der kanon. Stunden. Landshut 1835.* pag. 119—129. — Hincmari Rhem. Opp. Edit. Sirmond. Tom 1. pag. 712. — Reg. Prümens. L. 1. de discip. eccl. cp. 26—33. — Vide citt. in Thomass. Op. cit. Tom. 1. L. 2. cp. 81. N. 5. 7. 8. — Rup. Abb. L. de div. offic. [2]) Že tomu tak: zběžně znamenáme z toho, což se papeži *Janovi VII.* veřejně vytýkalo. Rovněž jako se později *Janu XXIII.* na sněmu Kostnickém za hřích pokládalo, *„quod missis et vesperis papalibus interesse non curavit, — horas canonicas dicere — sprevit.“* Tak i na jeho jmenovce, o němž mluvíme, na Jana XXII. u veřejném sněmu Římském a u přítomnosti císaře *Ottona I.* (936) mimo jiných příčin i to se žalovalo, že církevního Officium neodbýval. *„Matutinas et canonicas horas non celebrasse — (testes) professi sunt.“* — Cf. Thomass. Op. cit. Tom. 1. cp. 81. N. 11. cp. 84. N. 7. libri II. [3]) Viz: *Walter Kirchenrecht. 9. Aufl.* pg. 597. Cf. Bullam Pii V. sup. restit. Breviarium ex decr. Conc. Trid. ab anno 1568.

Digitized by Google

undique continuata syncopa matutinum.“ A tou příčinou uzavřeli, řkouce: *Haec et similia sub poena suspensionis inhibemus, districte praecipientes in virtute obedientiae, ut divinum officium diurnum pariter ac nocturnum, quantum eis dederit, studiose celebrent et devote.* [1])

Jaký však tohoto rozkazu smysl a obsah jest, a že nikoliveˇk *consilium de bono meliori* do sebe nezavírá, nobrž duchovenstvo k odbývání církevních hodinek *přísně zavazuje*, průvodno jest z obsahu jednotlivých sněmů *provinciálních*, na nichžto se *disciplinární zákony Lateránského Koncilium* potvrzovaly, a jak slušno, *in praxin* uvozovaly. Již ale na příklad *Synoda ve Vorcestru* léta Páně 1240. slavená, výslovně dokládá: *Praecipimus, ut omnes Capellani, qui in una Parochia commorantes, simul intersint et conveniant matutinis et vesperis, et aliis horis canonicis, in Ecclesiis celebrandis; — — nec aliquis celebret, nisi quousque Prima fuerit canonice expleta.* [2]) Výslovně též Koncilium *Budenské* (1279) nařizuje: *Duximus statuendum, quod Praepositi, Canonici, Plebani, et alii ecclesiarum Rectores, et Clerici universi, in praeposituris, canonicis et plebanatibus, rectoriis et aliis ecclesiis, in quibus Beneficiati existunt, vel a quibus ecclesiastica recipiunt Stipendia, residentiam facientes, horis canonicis — intersint, cum ad hoc sint in eis ecclesiastica Beneficia deputata ut de ipsis honeste debeant vivere, ac Deo, et dictis Ecclesiis in ipsis divinis Officiis cum reverentia deservire.* [3]) Na provinciálním *sněmu Marcianském* (1326) se též v příčině věci té uzavřelo takto: *Sta-*

[1]) Conc. Lateran. IV. can. 17. Hard. Tom VII. pg. 34. [2]) Syn. Vorcestr. can. 12. In Coll. Cl. Hard. deest. citt. ex Thomassini Op. citt. Tom. 1. L. 2. cp. 86. N. 1. [3]) Conc. Budens. can. 45 — Hard. Tom. VII — pg. 803.

Digitized by Google

tuimus, quod omnes Clerici in sacris Ordinibus constituti, et Beneficium ecclesiasticum, maxime cum cura obtinentes et omnes Religiosi Clerici ad omnes septem horas canonicas omni die dicendas, sunt ex debito obligati, nisi eos infirmitatis gravitas excusarit;[1]) — — — Dále *sněm Dertusánský* ve Španielích (1429) měl za to, že se cirkevní officium nejen *in choro* nobrž také *extra chorum* odbývati musí, a protož nařídil: *Ne divinae servitutis Census, quem de fructu labiorum suorum offere tenetur quilibet Clericus, ecclesiasticum Beneficium possidens, vel in sacris Ordinibus constitutus, dum per occupationes alias conventui ecclesiae interesse non valet, ex defectu Breviarii omittatur: provide duximus statuendum, ut per locorum Ordinarios ad habendum propria Breviaria cogantur, nullusque de caetero in Diaconum ordinetur, qui Breviarium non habeat.*[2]) Přicházíme k *Basilejskému sněmu* (1435), na kterémž biskupové, k nábožnému odbývání posvátného Officium napominajíce, patrně na dlužnou povinnost poukazují, jakou vzhledem této služby všeliký beneficiat a klerik majorum Ordinum na se přijal. „*Quoscumque Beneficiatos seu in Sacris constitutos,*“ tak dí sněm tento „*cum ad horas canonicas teneantur, admonet haec Synodus ut — sive soli, sive associati, diurnum nocturnumque officium reverenter verbisque distinctis peragant;*[3]) — — Ačkoli k závěrce pospícháme, nemůžeme přece opominouti, bychom neřekli ještě něco o tom znamenitém zákonu, kterýž zborná církev Boží na obecném *sněmu Lateránském* V. (1512—1513) jest dala. Zákon tento výslovně

[1]) Conc. Marcianens in provincia Anscensi. can. 19. — Hard. Tom. VII. pg. 1520. — [2]) Conc. Dertus. can. 4. Hard. Tom. VIII. pg. 1077. Alia Conc. Statuta cf. in Thomass. Op. cit. pg. 502—507. [3]) Conc. Basil. Sess. XXI. can 5. — Hard. Tom. VIII. pag. 1197.

Digitized by Google

každého beneficiata *k restitucí* zavazuje, kdožby církevní hodinky slušně vykonávati opomíjel. Do slova zní pak zákon tento takto: *Statuimus et ordinamus, ut quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si intra sex ab obtento beneficio menses divinum officium, cessante omni legitimo impedimento, non dixerit: Beneficii fructus non faciat suos pro rata omissionis, et temporis; sed illos tamquam injuste acceptos vel in fabricas Beneficii, vel in pauperum eleemosynas erogare teneatur. — Si vero ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione praecedente, Beneficio ipso privetur, cum propter officium detur Beneficium.* [1]) Na základě tohoto rozkazu rozličnísněmové *partikulární* obnovenou přísností na to doléhali, aby se církevní Officium náležitě odbývalo. Tak na prvním sněmu Milánském (1565) vrchní Otcové, řkouce: *Officium omittere, ut Beneficio privari possit, is jure dicatur, qui quindecim dierum spatio bis illud omiserit.*" [2]) Vzhledem pak jiných kleriků, k odbývání hodinek ex titulo Ordinis povinovaných, ustanovili, aby se trestem stíhala nedbalost jejich: *Praeter grave peccatum, quod committitur*, dokládají biskupové, *graviter etiam ab Episcopis in eos animadvertatur.* [3]) Podobně sněm Aquilejský velí: *Omnino intelligant, omittendo horas canonicas se mortaliter peccare, nec praetextu Beneficii non adepti excusari posse.* [4]) Konečně *sněm Kostnický* (1609) nařídil, aby se kněží, jenžby příležitostně do Kostnice přišli, u své duchovní vrchnosti

[1]) Cc. Later. V. (1514) sub Leone X. — Bulla reform. Curiae. — Hard. Tom. IX. pag. 1755. [2]) Conc. Mediol. I. 2. can. XXI. — Hard. Tom. X. pg. 664. [3]) Conc. Aquilecnse ab anno 1596. cap. XI. Hard. Tom. X. pg. 1899. [4]) Conc. Constantiensc. In Coll. Cl. Hard. deest; citatur ex: *Examen ad usum Cleri.* Cothenii 1844. — pag. 18.

Digitized by Google

dostavili a dosvědčili, že se v církevním Officium náležitě znají. *Parochi et alii Clerici Constantiam ob negotia venientes, diligenter examinentur de modo ac ratione horarum canonicarum, et an de praesenti Breviarium secum habeant: et si quos deprehenderint, qui vel Breviarium secum non sumpserunt, vel horas secundum rubricas Breviarii recitare non possunt, eos severissime mulcta pecuniaria, piis locis applicanda, carcere aut privatione pro qualitate delicti puniant.* An se však po tomto dlouhém putování historickém do milé vlasti své vrácíme: radostně nás z daleké pouti vítá a pozdravuje vlastní naše vrchnost duchovní. Synoda Prazská léta Páně 1605. za přeslavného našeho arcibiskupa Zbinka konaná, v tato slova dokládá: *Ad canonicas horas recitandas se sub peccati mortalis reatu omnino adstrictos scire debent, quicunque Beneficia vel Officia ecclesiastica cujus vis generis obtinent, et ii etiam omnes, qui in sacris Ordinibus constituti sunt. Illi vero praeter peccati mortalis culpam, quam ut supra contrahunt, ex Decreto Leonis Papae X. in Lateranensi Concilio edito, Beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis Officii et temporis, suos non faciant, sed eos tamquam injuste perceptos, in fabricas ipsorum Beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare tenentur. In hujusmodi autem erogatione ea ratio ineatur, ut qui horas omnes canonicas uno vel pluribus diebus intermiserit: omnes Beneficii seu Beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui verò matutinum tantum: dimidiam; qui caeteras omnes horas: aliam dimidiam; qui harum singulas: sextam partem fructuum ejusdem diei amittat.* [1])

[1]) Syn. Prag. 1605. Tract. de vita et honest. Clericorum. — Edit. ab. anno 1762. — pag. 129.

Digitized by Google

Přehlédneme-li nyní pozorlivě, co nám historie církevní o církevních hodinkách pověděla, a chceme-li ku konci, ať tak dím, *pragmatické resultáty* našeho vyšetřování sestaviti: nelze zajisté o církevním Offcium jinák, než takhle souditi:

1) Duchovní hodinky *dle vnitřní podstaty své apoštolského původu* jsou, ačkoli dle *zevnitřní formy*, jako vůbec všecka liturgie církevní, *zponenáhla* nynější tvárnosti své nabyly. Na omylu tedy jest, a v historii křesťanské církve slabě se zná, kdož se domnívá, že posvátné Officium v kláštěřích se urodilo, a počátečně toliko mnichům za povinnost se uložilo. Tomu není tak; nobrž

2) duchovní hodinky buďtež *co slavný výtvor ducha a života církevního* považovány; neboť hned od počátku *k veřejným službám Božím* přináležely, jakož pak i až podnes tutu povahu, *„Officii publici“* do sebe mají, ačkoli se z většího dílu *privatim* odbývají. Pro tuto příčinu

3) samo sebou se vyrozumívá, že služebníci církve od jaktěživa, a sice *„ex titulo ministerii seu Ordinis“* k svědomitému odbývání posvátných hodinek povinováni jsou, tak že, bychom až posud zvláštního zákona církevního neměli, tato by nás povinnost minouti nemohla.

4) Jelikož konečně věřící mimo *obecného i zvláštního* práva na všeliké duchovní služby kněžstva nabyli, pokud totiž zde a onde jmění své církvi obětovali: tou příčinou pochybovati nelze, že Beneficiati *„ex speciali titulo beneficii“* k odbývání církevních hodinek povinováni jsou. Spravedlivě tedy církev od starodávna nařídila, *ut stipendio priventur, qui officio desunt*;[1]) a spravedlivě soudí posud, an náhradu (restitucí) za po-

[1]) Viz svrchu uvedený zákon sněmu IV. v městě Karthago konaného

Digitized by Google

vinnost ukládá těm duchovním, jenž beneficia mají, a bez důležitých příčin církevní hodinky zanedbávají.

An se již s tímto předmětem loučíme: slušno jest, bychom, jako jsme na počátku učinili, tak též i nyní ku svaté církvi zraky svoje obrátili. S velikou radostí totiž v katolické církvi znamenáme *takou důslednost*, že kdo života jejího *princip* vyznává, chtě nechtě ku *všemu* se znáti musí, což slavná tato matka ke cti Boží a k posvěcení našemu ustanovuje. Nebo *jeden a týž jest Kristus*, jenž dnes a zejtra *jejími* ústy mluví. Tak věříme, tak lidu hlásáme; toho tedy *principu* držme se i vzhledem hodinek církevních. Praví-li tedy *Kristus* ústy své církve neklamné, bychom této povinnosti dostáli; nuže tedy: *Venite, exultemus Domino, — et in Psalmis jubilemus Ei!!* [1])

Spiritual K. F. Prucha.

Excercitia spiritualia.

Duchovní cvičení.

1. *Co exercicia jsou*, nebude třeba obšírně vykládati, poněvadž to i ze čtení i od slyšení známo jest; jen tedy něco málo o tom k lepšímu srozumění té věci podotkneme. Jsouť exercicie, aneb duchovní cvičení dobrovolné odchvílení — odstranění — i zavření se na čas od světa a každodenního zaměstnání k pohodlnému i výhradnímu trvání na jisté zvláštní pobožnosti, kterážto tak upravena jest, že nejen mysl pozdvihuje, ale zvláště srdce zahřívá, nadevšecko pak vůli budí, posilňuje, tvrdí, na dobrém ustanovuje; slovem celého vnitřního člověka duchovně cvičí (*exercet*). Odtud tedy název — duchovní cvičení, *exercitia spiritualia*. Však

[1]) Ps. 94. 1.

Digitized by Google

pro oné, v svatém oumyslu předsevzaté, časné odstranění-se, a dobrovolné o samotě přebývání, nazývá se to duchovní cvičení jinak také: *Sacer recessus, sancta solitudo.*

2. *Obsah tohoto cvičení* jest: Modlení oustní (*oratio, precatio oralis*), modlení vnitřní, či myslní, jinak rozjímání (*oratio mentalis seu meditatio*); mezi tím krátké čtení (*lectio brevis*), rozvažování (*consideratio*), zpytování svědomí, obyčejné služby boží, a posléze zpověd a svaté přijímání. Vše to se koná určitým pořádkem dle hodin, každá částka má svou odměřenou chvíli, jakož i vstávání a lehání, a stůl. Tyto pojediné částky celé pobožnosti vyplňují čas celého dne od rána až do večera, toliko že některá chvíle zbývá k potřebnému odpočinutí, k zpamatování se, aneb i k zaznamenání některých myšlenek, kteréž byly rozum zvláště osvítily a srdce hloub dojaly (*adnotatio luminum*). Ten tak určitý pořádek, spolu s přísným mlčením (*silentium Trapistarum*) jest jako nějaký rámec, jenž tu pobožnost v jedno spojuje a dohromady drží.

Modlitba oustní objímá obyčejné modlení ráno a večer, před jídlem a po jídle, Anjel Páně, litanie, růženec. Při tom modlení se dává spolu příležitost k zpytování svědomí, to dvakrát za den; jednou před polednem, podruhé večer před spaním. Při duchovním cvičení týká se obé to zpytování nejzvlášťněji oučelu toho cvičení — jak se cvičení konalo, byloli co chybeno aneb zanedbáno, proč a odkud to, jakby mohlo býti opraveno a nahraženo; slovem, to dvojí zpytování směřuje zvláště k tomu, by každý svědomitě toho cvičení užil k svému duchovnímu vzdělání.*)

*) Zpytování svědomí jest dvojí: Jedno jest *generale*, t. takové, jakéž se činí obyčejně před sv. zpovědí, jímž vůbec se dovídáme, čím jsme Boha počnouc od jisté doby rozhněvali. Druhé jest *particulare* při němž toliko na jednu zvláštní necnost a vadu

Digitized by Google

Ale hlavní a nejdůležitější částka celého duchovního cvičení jsou meditací či rozjímání [1] — za den dvě i tři; těmi se opravdu cvičí duch, a přímo se míří i kráčí k dojití očekávaného užitku celého cvičení. Předkládají se tu pravdy spaslivé k vidění a uznání, otvírá se srdce k zalibování, milování i žádání toho, co pravda schvaluje a podává; posléze vůle se pohybuje i mocně dohání k určitému chtění, skutečnému zvolení, i hned na místě k početí toho, co se pravdou předpisuje a ukládá. Toto rozjímání tedy není pouhé přemyšlování a na mysli přemítání, nýbrž jest to vnitřní, duchovní práce, a někdy dosti násilná, tak že její oučinek (*fructus*) bývá ten, že člověk v duchu se puká a vzchopiv se před Bohem se vrhá, řka: „Chci, Hospodine Bože můj, chci, co ty chceš a veliš! Nemohu a nesmím se déle tvé nejsvětější vůli protiviti, tvému vnukání odporovati, tvé milosti nedbati; chci i volím, což mi přikazuješ! Hle, řekl jsem, a již nyní počínám! *dixi nunc coepi!* —

Po každém modlení, austním i vnitřním či myslním, klade se krátké čtení z nějaké příhodné asketické knihy, ku př. z knihy zlaté o následování Krista, kterýmžto čtením se modlitba a rozjímání podporuje. I při

[1] aneb cnost a dokonalost hledíme, kteréž zbýti aneb nabyti žádáme, a koná se třikrát za den, ráno odpoledne a u večer, kromě zpytování povšechného přede spaním, kteréž každému horlivějšímu křesťanu obyčejno jest, a nazývá se proto *examen particalare*, zvláštní neb částeční. Toto pokládá se v životě duchovním za velmi důležité a oučinlivé; tak že prý sv. Otec Ignacius někomu řekl: Slib mi, že budeš každého dne náležitě konati zpytování zvláštní (*examen particulare*), a já tobě slíbím, že budeš svatým! Sluší ještě připomenouti, že ranní zpytování jest více přípravní, ježto se při něm obnovuje dobrý oumysl a připravují prostředky na celý den k uchování se od jistého zlého, aneb k vykonávání jisté cnosti s ohledem na skušenost dnů předešlých. —

Digitized by Google

stole, společněli se jí, poslouchá se nějaké čtení lehčejšího způsobu, ku př. život nějakého Svatého.

Dále *rozvažování* (*consideratio*) jest více způsobu poučujícího, čímž se podstatně liší od rozjímání, kteréž jest zcela způsobu vzbuzujícího. Rozvažování rozbírá a předkládá v důvěrném promluvení nějakou důležitou pravdu, příčinou předešlého rozjímání. Ku př. vzbuzovaloli předešlé rozjímání k modlitbě, může se v následujícím rozvažování obšírněji mluviti o modlitbě, v čem právě záleží, kolikerá jest, i jak k životu duchovnímu a cnostnému nevyhnutelně potřebná t. d. Rozvažování vyplňuje také mezeru mezi předešlým a následujícím rozjímáním, činí přechod od jednoho k druhému. Ku př. když předešlé rozjímání vzbudilo žádost se polepšiti, a následující má přivesti člověka k skutečnému předsevzetí, že se chce polepšiti, může se mezi těma dvěma rozjímáními učiniti rozvažování, kterýmž se poskytuje naučení, jak neradno a nebezpečno jest, polepšení odkládati atd. Konečně se také rozvažováním od namáhajícího rozjímání poodpočívá a uvádí se spolu v toto duchovní cvičení potřebná rozmanitost.

Služby boží zavírají v sobě mši sv., litanie s požehnáním, růženec s přídavkem náležejících tajemství; a u kněží, řádné odříkávání církevních hodinek či breviáře.

Konec pobožnosti duchovního cvičení dělá po zkroušené, obyčejně z celého, neb z větší částky předešlého života vykonané zpovědi nejsvětější svátosti přijímání, čímž se výsledek celého cvičení utvrzuje a před Bohem jako zpečetuje. Tolik o obsahu exercícií.

3. Rozdíly duchovního cvičení. Může se na takové cvičení vydati člověk světský, aneb člověk duchovní*) a kněz; a tak se zřizují exercicie jináče pro

*) t. člověk duchovnímu životu odevzdaný, jakož jsou všickni řeholníci a mniši, kněží a nekněží, mužští i ženské. Zde činíme mimochodem na to čtenáře pozorna, že se slovce *duchovní* a duchov-

Digitized by Google

laiky, a jináče pro *duchovníky* a pro *kněze*, dle rozličné potřeby každého stavu a povolání i každé osoby zvláště. Mohou se dále exercície konati buď *soukromě* v úplném odstranění, a to *jednotně*, od každé osoby zvláště, aneb *sborně* a *společně*, od celého shromáždění vespolek, ale vždy vedením duchovního otce (*spirituala*). V cvičení *jednotném*, bydlí, cvičí se a pracuje každý sám pro sebe, toliko že mu spiritual předepsal denní pořádek, a uložil látku k cvičení, dohlídaje k němu mimo to as dvakrát za den v prázdnou chvíli, by se přesvědčil, jak exercitant pracuje a dalekoli v cvičení pokročil, i aby s ním příhodně promluvil a v tom neb onom mu pomocen byl. Při cvičení *sborném* či *společném*, koná spiritual hlavní věc, jenž jest rozjímání, sám napřed a nahlas, a všickni ostatní následují ho v duchu, rozjímajíce zároveň s ním — uznávajíce a oblibujíce, jdouce do sebe, litujíce, odporujíce, vzdychajíce k Bohu o smilování a pomoc, zavazujíce se k polepšení a dobrým skutkům t. d. Poněvadž pak to pro jednoho člověka velmi těžká a násilná jest práce, protož musí býti spiritual v některých jiných věcech, jako v modlení oustním, ve čtení, rozvažování t. d. od jiných dvou neb tří zastáván, což i také pro rozmanitost, aby nebylo pořád jednoho slyšeti, potřebno jest. — Možná držeti exercicie podobným způsobem také *veřejně* v kostele pro každého, kdokoliby chtěl účasten býti, což se zvláště pro obecný lid hodí. Takové veřejné exercie jsou tak nazvaná kající vyslání či missí. Máme tedy rozličné exercicie, jiné pro laiky a jiné pro duchovníky, aneb i pro kněze. A ty jsou buď soukromé aneb veřejné; soukromé pro každého jednotně a

ník, dle německého *geistlich* velmi chybně česky užívává, jelikož se spolu s významem *církevní* a *kněžský* mísívá, což Němec také *geistlich* jmenuje, v tom se sluší ne Němcem nýbrž Latinikem spravovati.

Digitized by Google

zvlášť aneb pro nějaký sbor dohromady, a veřejné pro lid obecný a smíšené shromáždění.

4. Příčiny, jenž k duchovnímu cvičení vedou a oučel toho cvičení. Může býti jediný člověk, aneb celý spolek z rozličných příčin k předsevzetí duchovního cvičení pohnut a veden, dle rozličnosti duchovní potřeby jednoho každého zvlášť aneb celého sboru dohromady. A sice může někdo na to cvičení se vydati, obmýšleje lépe sám sebe poznati, a ohlednouti se na svůj minulý běh, buď k utvrzení se v dobrém a k rozmnožení své cnosti, aneb k napravení života předešlého a k novému, lepšímu zřízení budoucího. Může také někoho k exercicium vesti ten oumysl, že žádá v jisté zvláštní případnosti vůli boží poznati, jakž to bývá při volení budoucího stavu a povolání, aneb že hledá posily k podstoupení těžké práce, k podniknutí nebezpečné úlohy, k nastoupení velmi důležitého ouřadu.*) Též může někdo chtít s Bohem se smířiti, aneb k hodnému přijetí některé svátosti se připraviti, aneb i dokonce k šťastnému odchodu na věčnost se přihotoviti, a z té příčiny exercicie předsevzíti. Slovem, kdykoli člověk nějaké zvláštní rady, zvláštního osvícení, posilnění, neb milosti a očištění od Boha potřebuje, pudívá jej srdce samo k podniknutí nějaké takové neb podobné pobožnosti, jako jsou exercicie. Zdaliž to nejsou dobré příčiny i spasitelné oumysly, jimiž laik aneb duchovník a kněz, jednotně aneb společně k vykonání pobožnosti duchovního cvičení pohnut býti může aneb i skutečně pohnut bývá?

Směřuje pak to cvičení vůbec *k obnovení se v duchu* a u kněží zvláště *k vzbuzení milosti Boží*, vzkládáním rukou, či posvěcením na kněžství jim udělené.

*) Tak se hlásil u nás k duchovnímu cvičení nebožtík professor Hora před nastoupení své katedry, a konal je potom skutečně na Hradčanech u kapucínů.

Digitized by Google

V čem ono obnovení v duchu záleží, poznáváme z epištoly sv. Pavla k Efesským (4, 23. 24.) Když byl Apoštol nejprvé snažně Efesských prosil, aby již nechodili a nebyli živi v marnosti smyslu svého, jako slepí, od Boha odcizení, nečistotní pohané, i aby složili člověka starého v bludných žádostech se poškvrňujícího, dokládá dále: „Obnovte se duchem mysli své, a oblecte nového člověka, podlé Boha stvořeného, v spravedlivosti a svatosti pravdy.“

Chce zajisté Apoštol, aby Efesští nezůstávali v smyslu a obcování starém a obvyklém, ale aby obnovili se i zdokonalili, jak v mysli, tak v srdci i skutcích; aby se pozdvihli od smyslu marného, tělesného k smýšlení vyššímu, duchovnímu; od žádostí pozemských k žádostem nebeským, od obcování porušeného k obcování novému, nepoškvrněnému, podlé Boha v spravedlnosti a svatosti zřízenému. Zavírá tedy to obnovení v sobě i napravení života i pokrok v cnosti a křesťanské dokonalosti; a hle k takovému obnovení a zdokonalení směřují duchovní cvičení! Týká pak se ono apoštolské napomenutí k obnovení a pokroku nejen Efesských, nýbrž i všech křesťanů, a lidí každého stavu, laiků neméně než lidí duchovních a kněží.

Ale kněží se ještě zvláště týká napomenutí apoštolské k vzbuzení v sobě milosti boží, udělené vzkládáním rukou, a sice nabízí je k tomu sv. Pavel v osobě Timothea, učenníka svého a Efesského biskupa, jemuž (2. 1, 6.) takto píše: „Napomínám tebe, aby zase vzbudil milost boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ A již prvé, (1. 4, 14.) jej byl podobně napomenul: „Nezanedbávej milosti boží, kteráž jest v tobě, kteráž dána jest tobě skrze proroctví a vzkládání na tě rukou kněžských.“ Mělo pak to vzbuzení milosti působiti, nejprvé: větší horlivost, nezhroženost*)

*) Rozlučujeme nezhroženost od neohroženosti. *Ohrožený* jest, kdo

Digitized by Google

a zmužilost u vykonávání svatého ouřadu; neb dokládá týž apoštol hned na ona slova o vzbuzení milosti: „Nedal nám Bůh ducha bázně, ale moci a milování a střízlivosti; protož nestyď se za svědectví Pána našeho.“ Potom mělo to vzbuzení milosti také působiti — bedlivější prohlédání k vlastnímu duchovnímu prospěchu, jakož i k prospěchu a spasení svěřených duší; neb dí Apoštol výše (1. 14, 15.) k témuž Timotheovi: „O tom přemejšluj a v tom stále buď, aby prospěch tvůj zjevný byl všechněm. Dej na sebe (na svůj život) pozor i na učení, a v tom trvej; nebo to čině i sám sebe spasena učiníš i ty, kteříž tebe poslouchají.“ Dle slov a napomenutí sv. Pavla nemají tedy kněží zanedbávati udělené sobě milosti boží, nýbrž mají čas po čase opět ji v sobě vzbuzovati, oživovati, rozmnožovati, aby v svatém ouřadě svém nikterak, ani z bázně lidské, ani z vlastní křehkosti a vlažnosti neochabovali, ano aby se v něm více posilňovali, i aby sami v duchovním životě a všeliké bohumilé cnosti prospívajíce spasení došli, a také své ovčičky k většímu duchovnímu zrůstu a spasení přiváděli. Jestiť to tedy krásný a spasitelný oučinek, kterýž se za tímto vzbuzením milosti, skrze posvěcení udělené, u kněží působiti má! A hle, k tomuto vzbuzení, jakož i k onomu obnovení směřují a pomáhají duchovní exercicie; zdaliž tedy není to důležitý oučel, jehož to duchovní cvičení dosáhnouti usiluje?

5. *Způsob, kterým se v exercicíích k dosažení svrchu vytčeného oučelu pokračuje.* Připomínáme opět, že hlavní věc celého cvičení jsou meditací, podporované čtením, rozvažováním t. d. Pokračuje pak se v meditacích trojí cestou, v asketice vůbec známou; cestou očišťovací (*via purgativa*), cestou osvěcovací

hrůze zvykl a více se neleká; *neohrožený* jest tedy, hrůze nezvyklý, lekavý. Nezhroziti se, jest neleknouti, nebáti se a t. d.

Digitized by Google

(*via illuminativa*) a cestou sjednocovací (*via unitiva*). Cesta *očišťovací* vede k očištění a mravnímu zdokonalení, ažby se člověk všeho hříchu odřekl, a k Bohu a službě jeho obrátil. Protož se při duchovním cvičení jak ve čtení, tak v rozvažování a zvláště v rozjímání nejprvé k tomu hledí i pracuje, aby se člověk poznal, do sebe šel, svůj mravní stav uvážil, s jedné strany svůj vznešený cíl, a s druhé strany hřích, jenž mu jediné v dosažení toho cíle překáží, na zřetel vzal; hřích pravím, jenž ho na věky Boha zbavuje a všeho blaženého života zde i tam neschopna činí.

A když se tak daleko, totiž, až k obrácení se k Bohu a k odřeknutí se hříchu došlo, a dokonalé očištění zavedlo, pak se nastoupí cesta *osvěcovací*. Ta má exercitanta osvíciti, aby vůli boží a povinnosti své náležitě poznal, i vzbuditi jej, aby se jich horlivě uchopil a hotov byl budoucně, cokoli Bůh v jeho stavu a povolání a podlé jeho schopnosti a síly od něho žádá, všecko svědomitě a svatě naplňovati. V tom zajisté záleží hlavně ta služba boží, ku které se očištěný Bohu zavázal, a kteráž jej dále zlého pádu uchrániti, v dobrém udržeti i k další dokonalosti a k chození před Bohem vésti i dovesti má. Protož se v exerciciích dále k rozjímání, i ke čtení a rozvažování předkládají hlavní jednoho každého povinnosti, dle jeho stavu a povolání, a ukazuje se patrně, coby byla vůle boží, a jakby se plniti měla v příkladu Pána Ježíše Krista, jenž jest našim pravým a nejdokonalejším vzorem. Cesta osvěcující tedy svítí, vede a vzbuzuje k následování Krista ve všelikých cnostech — v zapírání sebe samého, v přemáhání pokušitele, v pokoře, tichosti, milosrdenství, trpělivosti a t. d. v bedlivém plnění uložených sobě povinností, v setrvání až do konce; i připravuje srdce k dokonalému odevzdání se Bohu a spojení se s ním ve víře, naději a lásce. A hle tu již jsme na cestě *sjednocovací*.

Digitized by Google

Touto cestou se jen ku konci exercicií několik kroků jde a jíti může, poněvadž se další cesta a chod zanechati musí jednoho každého vlastní pilnosti a vlastnímu daru, i delšímu času. Kráčí pak se po této cestě rozjímáním takových pravd, které dávájí zvláště poznati velebnost, svatost, krásu, lásku a milost Boží, které podněcují k chválení, obdivování, milování, a požívání Boha, které pozdvihují mysl i srdce od země vzhůru, a vzbuzují žádost a toužení, rozdělenu býti s tělem a přebývati s Kristem. Takové pravdy jsou: Vzkříšení, slavné na nebe vstoupení Páně, dokonalosti Boží, život věčný, neskonalý a nejvýš blažený;... čímž se mysl i srdce i vůle k nebi vznáší, s Bohem přátelí, spojuje, jednotí, až se s Pavlem říci může: „Kdož nás odloučí od lásky Kristovy? — Živť jsem pak již ne já, ale živ jest ve mne Kristus;“ i naplní se, co sám Kristus svým milovníkům zaslíbil: „K němu přijdeme a příbytek u něho učiníme!“ Přijímáním na to nejsvětějšího těla Páně uskutečňuje se to sjednocení s Bohem v Kristu prostředkem svátosti také opravdově. Tímto se dokonává duchovní cvičení. — I rozumí se bez toho, že po vykonaném tom cvičení musí se těmiže cestami zvláště pak cestou osvěcující a sjednocující dále pokračovati, aby se zlému odolalo, dobré předsevzetí udrželo, v dokonalosti prospívalo i konečně ouplného s Bohem sjednocení šťastně dosáhlo. Nikterak se tedy nesmí od dálšího soukromého domácího cvičení upustiti; totiž od každodenního rožjímání zrána alespoň čtvrt hodiny; od zpytování svědomí zvláště částečního; od častější zpovědi — obyčejně jednou za měsíc, a od ostatního způsobu cvičení v pobožnosti, dílem povinného, dílem dobrovolně umíněného a předsevzatého; jakož také ani od pořádku života, kterýž sobě kdo byl při exercicích pro budouci čas ustanovil. Jak mile-by někdo v tom přestal neb ochaboval, již by nestál, nobrž zpět

Digitized by Google

by kráčel a padal, jak dí Apoštol; i bylby pád jeho tím horší a žalostnější, čím více okusil daru nebeského, a oučastným učiněn byl ducha Svatého; ješto nemožno jest těm, kteří jednou osvícení jsou, a okusili dobrého slova Božího a mocí věku budoucího — a padli — zase obnoviti se ku pokání (Hebr. 6, 6.). Protož sluší v životě duchovním vždy dále pokračovati a nikdy neustávati. —

Jan Krbec.

Výtahy z knihy „Ordo divinorum.“

Kniha farní, řečená *„Ordo divinorum“* — zdá se, žeby duchovnímu pastýři měla býti nad všecky ostatní důležitější. V ní zajisté mimo jiné znamená se, což se dle posvátného úřadu kazatelského osadníkům přednáší. A v tom zajisté leží mnoho a mnoho, dle čehož se pastýř spravovati musí, chce-li lidu svému v pravdě užitečen býti. Jedno, já sám pilně musím nahlížeti do ní, abych sobě upřítomnil, které svaté víry články jsem již — a v jakém způsobu takové byl jsem přednášel, a kteréž tedy dále pěstovati a je osadě předkládati třeba. A poněvadž svátky vznešenější svým také vlastním právem vždy požadují, aby v ty jejich dny přiměřené předměty ku kázaním se obíraly, ukazuje mi kniha tato, který předmět, a v jaké tvárnosti byl jsem takový obral na dni tyto rok co rok se vracující. Druhé ale, co mi kniha ta poskytuje, více váhy do sebe má. Vidímť z ní, kterak předek můj na této duchovního úřadování stránce, nad míru mi důležité, byl sobě počínal. A věru mnohému se přiučuji. Nejprv, byl-li on muž dle srdce Božího a darem svatým nadaný: může mi skutečně pokračování jeho pravou býti rukověť, kteréž když se uchopím, neminu se s účinkem žádoucím. Ne-

Digitized by Google

byl-li on takový: vidím aspoň, kde, a na které stránce přikládati a přidávati musím, abych dostál povinnosti své. Na příklad: vidím-li, že po více let sama jen mravná naučení byla pěstována vedlé obyčeje, kterýž po jistý svůj neblahý čas za potměšilou příčinou jakési i bázlivosti po krajinách se byl rozestřel: aj! toť i hned mi patrno, že ne zeď sypkou dále stavěti, ale k základu přihlížeti povinnost jest má. A tak zase naopak. Ke všemu pak kniha ta, a v ní znamenané osadě přednášené předměty ku poznání osady vůbec mnoho poskytují. Musíť zajisté každý duchovní pastýř, čeho osadě nejvíce třeba, také nejčastěji v zmínku uváděti, a co kde osadu bolí, buď důtklivěji hojiti, aneb aspoň častější náčinky přikládati: a z tohoto pak mnoho může sobě i nástupník jeho sebrati, pokud i jináče oči v čas svůj otvírati v obyčeji má.

Nad míru ale milé a utěšené jestiť, obírati se s knihou touto, výše pravenou, tu kdy se vidí, že znamenala tam výlevy srdce pastýřského ruka muže, jenž proniknut jsa vírou svatou, Pánem nám z nesmírné milostivosti jeho danou, a nadechnut jsa vznešeností úkolu svého, věrným na péči svěřeným s horlivostí upřímnou podával nápoj slova Páně, zrovna as, jako boje se, jen aby o žádnou krůpěj nektaru tohoto duchovního nepřišli milí věrní Páně.

Takové radosti skutečně jsem pocítil, když mi tu kdys v knize takově „Ordo divinorum“ přebírati se déle bylo popřáno: jakkoli, kde že ona uložena a které osady se týká, povědíti povoleno není.

Co však znamenitějšího k poučení svému v ní nalezl jsem; to upřímně předložiti nic neváhám.

Nejprvé do oka mi padla v dlouhé řadě postoupných kázaní vyložená *sestava* či raději *budova církve Boží.* Postupování v předmětu tomto tak nalezl jsem znamenáno:

Digitized by Google

1. Jakou milost Pán prokázal nám, zjevení své dada nám?

2. Člověk zjevení Páně nedbající kterak udolává dary jeho?

3. Potřeba zjevení Páně z nedostatečnosti naší.

4. Písmo svaté starého zákona.

5. Kratičký přehled života P. n. J. Kr.

6. Milý ten Pán náš trojí svaté dílo konal k vykoupení našemu.

7. Baže po spasení lidstva, na Apoštoly trojí vznesl úřad.

8. Apoštolský ten úřad do skonání světa trvati musí.

9. Kdo úřad tento mezi námi mocí a z ustanovení Páně vykonává?

10. Chce-li kdo do života vjíti, kterakto musí věřiti v Syna Božího?

11. Aby věřícím z víry Kr. P. nic nikam nemohlo se díti, Petr učiněn středem jednoty.

12. Přednostenství na Petra vnešené při biskupech Římských navždy má své trvání.

13. Co jest církev Pána našeho Ježíše Krista?

14. Čemu jest ona podobná?

15. Kdo od ní odpadá aneb svévolně k ní přistoupiti váhá, spasení nedojde.

16. Písmo svaté nového zákona.

17. V něm nemůž býti vše, co věřiti třeba.

18. I tradicí se držeti musí.

19. Vyučující církev ze dvou pramenů vodu živou slova Božího čerpá.

20. Věřícím ji podává, a) ústním vyučováním.

21. b) Písmy Božími pod jistými výmínkami.

22. c) Spisy svatých Otcův a Učitelův církevních.

23. d) Výroky všeobecných sněmů.

24. e) Obřady, svátky a obyčeji posvátnými.

Digitized by Google

25. f) Katechismy, životy Svatých, modlitebními knihami, církevními zpěvy a jinými knihami duchovními.

26. Pán u věcech víry jeho svaté nadal církev svou neomylností.

27. Neomylnou však touto církví nemůž býti, než která jest: a) jednotná.

28. b) svatá.

29. c) obecná či katolická.

30. d) apoštolská.

31. Jaké slavné dílo koná Duch svatý v církvi Boží.

32. Komu samojedinému věří křesťan katolický?

33. Rod svaté katolické církve.

34. Jakáž to milost, svaté té církvi přivtělenu býti?

Učení o předůstojné Svátosti oltářní — a) jakož *oběti*, a b) jakož *účastenství z oběti* — v pořádku nalezl jsem přednešené, jak následuje:

A) Jakožto oběť.

1. Úcta od člověka Bohu vzdávaná má potřebí, coby ji odůstojnilo.

2. Sám Hospodin totéž poukázal, nařídiv oběti starozákonní.

3. Člověk sám o sobě svatosti Boží dostiučiniti s to není.

4. Proto Syn Boží dostiučinění sám na se přijal.

5. I památku oběti své zřídil.

6. V té oběti své novozákonní kterak Syn Boží prostřednictví své vykonává?

7. Co ostatně o oběti té přesvaté křesťanu věděti třeba?

8. Přesvatá oběť má se spoluobětovati a) celá, b) pozorně.

9. Mše svatá buď slyšena c) uctivě, d) pobožně.

Digitized by Google

10. K tomu zří všecko, což vše snesla máti církev, aby oběť tato od věřících tak byla vzdávána, jako oběť Abelova, Abrahamova i Melchisedechova.

11. Introitus, Gloria, Orací.

12. Evanjelium, Credo.

13. Offertor. Sanctus. Memento za živé.

14. Proměnění. Obětování. Memento za mrtvé. Otče náš.

15. Pax vobis a Agnus.

16. Přijímání, a Ite missa est s požehnáním.

17. Požehnání s Nejsvětější Svátostí co s sebou nese?

18. Co zevnitřní úprava při oběti do sebe má! (totiž: chrám, zvony, světlo, kadidlo etc.)

B. Jakož účastenství z oběti.

1. Kdy jest toliko duše naše živa?

2. Sama o sobě nemůž ona života zachovati.

3. Kristus Pán sám byl jí pravým duchovním chlebem a posilněním.

4. Slíbil také, že chce dáti takový pokrm duchovní.

5. I dal jej a ustanovil na všecky časy.

6. (Festo Dedic.) Chrámové křesťanští proto nad míru jsou vznešenější, že na oltářích jejich vykonává se uřízení to Pánem stanovené.

7. Co jest svátost oltářní?

8. Koho spatřujeme v svátosti oltářní?

9. Čím se v ohledu na předrahou tuto svátost matou lidé věcí Božích nejapní?

10. Co svátost ta předrahá působí?

11. Smrt Páně jak ona mocně připomíná?

12. Proč Pán právě to tělo své, krev svou, Sebe samého ustanovil nám přijímati?

13. Kdy svátost tu přijímati máme?

14. Přijímání pod jednou proč zavedeno?

Digitized by Google

15. Dokonalé přípravy ku přijímání nejsvětější Svátosti jak náramně třeba?

16. Jaká bezbožnost nehodně přijímati?

17. Příprava těla.

18. Čistota svědomí.

19. Pobožnost srdce.

20. Obřady při svátosti oltářní.

21. Po přijímání co činiti slušno?

22. (Festo Nativ.) I což tedy máme Pánu prokazovati za Svátost Jeho tuto předrahou?

Domejšleje se sám dle sebe, že pochody těmito v přednášení svatých pravd náboženských dychtivost upřímně smejšlejících jsem jen podráždil: mělťbych podobným způsobem i řadu posvátných rozjímání o svatých svátostech v úplnosti uvésti, jak jsem shledal znamenánu. Bych však nikoho trpělivost všetečně zkoušeti se neopovažoval, toliko co k svátosti pokání a k svátosti stavu manželského náleží vypsati za povinnost sobě pokládám.

Svátost pokání. a) Jak ku Pánu Bohu se obrátiti máme, Maria Egyptská příklad. b) Jak přebídný to stav člověka hříchem stíženého? c) Na marnotratném synu poukazuje Pán, čeho hříšníku činiti třeba. d) Při zpytování svědomí jakých pravidel šetřiti třeba? e) Lítost naše jaká býti má? f) Pravý úmysl čím se dokázati musí? g) Jesai. svým: „Každé údolí etc.“ čtvero věcí udává ku pokání patřících. h) Komu se zpovídati máme? i) Zpovědník kolikerou osobu nese? k) Bezbožná to pitomost, hřích zamlčeti. l) Kterak se zamlčení hříchu napraviti musí? m) Co patří k zpovědi aby byla celá? n) Kteří neplatně rozhřešení přijímají? (cum casib. reservatis. o) Jenerální zpověd velmi prospěšná. p) Obřady při svátosti pokání. q) Námitky proti zpovědi. r) Člověk nelze *dósti* učiniti Pánu

Digitized by Google

Bohu. s) Syn Boží dostiučinil za nás. t) I my dostiučiniti musíme, aspoň pokud můžeme. u) Církev sama dříve vykazovala způsob dostiučinění. v) Příklad kajícné horlivosti Theodosius veliký. x) Co jsou odpustkové? y) Jak *nám* odpustků získati lze? z) Co má křesťan o milostivém létě smejšleti? aa) I jakž tedy lze dosti činiti? bb) Často-li má se svátost pokání přijímati?

Svátost stavu manželského. a) Účel stavu manželskému od Pána vytknutý. b) Stav manželský Syn Boží kterak povýšil? c) Co jest svátost stavu manželského? d) Jaké úvazky víží manžely křesťanské? e) Povinnosti manželů křesťanských vespolek. f) Vychování dítek dle těla. g) Vedení dítek dle duše. h) Překážky stavu manželského obyčejnější. i) Svátost tato jak s posvěcením naším souvisí?

Tu kde přikázaní církevní se rozbírají, *postní přikázaní* takto jest rozloženo:

1. Jaký úmysl vede k tomu církev Páně, že nám posty nařizuje?

2. Co potvrzuje církev v tom, že nám právě ujmu v pokrmech ustanovuje?

3. Které posty výroční nařídila církev Páně?

4. Kteří od postu vyjmuti jsou?

5. Půst církevní jakť věc velmi vznešená.

6. Výmluvy od postů — jakkoli strojené, všecky ničemné.

7. Jaká to nepravost, posty ty nezachovávati? —

Posléz nikterak nelze mlčením pominouti, kterak že nalezají se tuto znamenána posvátná rozjímání i na dni, o kterýchž ne všude kázaní bývají činěna. A jaké k nim předměty voleny, ať sám každý si posoudí.

O popelci. Jak křesťan půst světí? — K čemu

Digitized by Google

nás v čas postní zavazuje, co na kříži Páně čteme? — K čemu obřad dnešní? — Čtyřiceti denní půst s přikázaním lásky jak úzce spojen? a t. d.

V postě, při první křížové cestě. Křížová cesta, jaký význam na čele nese? — Cesta křížová — pobožnost to sama v sobě veleznamenitá. — Cestu křížovou jakým právem obrací církev odpustky svými k dostičinění našemu? — Křížová cesta jak v Jerusalémě vypadá? a t. d.

Na zelený čtvrtek. Proč Kristus Pán ustanovil Svátost oltářní? — Čím křesťan před přijímáním duši svou ošlechtiti má? — Pán dnes svátostí svou věrné své víže v rodinu jednu. — Čtvero kázaní církve, kteréž při přijímání drží. — Patero předmětů dnes mysl křesťana zajímá, a t. d.

Den Božího těla. Kým se máme dnes ku klanění se Pánu v nejsvětější Svátosti Jeho rozněcovati? — Slavnost Božího Těla co do sebe má? — Proč ustanovena slavnost tato? — Při každé příležitosti čest vzdávejme Pánu Ježíši Kristu v nejsvětější Svátosti zakrytému. — Dnes tři výjevy ze života Páně na mysli mějme. — Jakým způsobem dnes Pánu i v duchu klaniti se máme? — Svátost oltářní památka ponížení i oslavení Páně. — Dnes předsevzetí svaté, z ustanovení toho plynoucí okrášliž i srdce naše. — Řád slavnosti té co zejmena do sebe má? — „Já jsem vinný kmen, vy ratolesti," — to zvlášť dnešní slavnost vyobrazuje, a t. d.

O processí sv. Marka a o dnech křížových. Průvody prosebními krásně vyznáváme víru svou, naději a lásku. — Jak vznešená jest církevní pobožnost křížových dní i sama o sobě? — Rozdíl mezi pobožností touto a mezi libovolnými. — Vlastnosti modlitby, má-li ona důstojna býti před Pánem. — Co prozrazuje křesťan prosebních průvodů církevních sobě nevšímající?

Digitized by Google

— Proč křesťan chvátati má, aby průvodům církevním býval přítomen? — Kterak nás církev Páně obyčejnými při průvodech prosebních obřady vzbuzuje k horlivému vyznávání jmena Páně? — Ne opovážlivě, a však důvěrně k Pánu se viňme! — U víře, naději a lásce, kterak pobožnost sv. Marka konati máme? Kdo navedl církev Boží, aby takové (křížové) pobožnosti zavedla? a t. d.

O svěcení vody tříkrálové. Výklad obřadu toho. — Jak se má svěcených věcí užívati. — Pověry se svěcenými věcmi páchané pošetilé jsou. — Svěcenými věcmi všemohoucnost, dobrotivost a svatost Boží nám před oči klade církev Boží, a t. d.

Zprávy z ouřadu pastýřského.

Když z oddavek sešlo, co s přílohami? Může se přihoditi, a nejednou se již přihodilo, že mezi ohláškami aneb i také po nich z oddavek sešlo, ač nižádná překážka se byla nevyskytla, leč že buď ženich, neb nevěsta, aneb jejich rodiče na jiný oumysl přišli. V takovéto případnosti, an se skoumání o překážkách před první již ohláškou stalo, a potřebné k tomu sňatku přílohy u té příležitosti předložily, nemá pastýř duchovní přílohy ty pohoditi, ale tak s nimi jest mu naložiti, jako by se oddavky byly vykonaly; opatřiž je totiž číslem svazečku spisů zásnubních a běžícím číslem, kteréž toho roku k nim připadá, na patřičné místo v listovně je ulož, a v knize snoubeneckých zkoušek na ně se odvolej v poslední rubrice k tomu umíněné. Jen toliko jest třeba, by se přílohy ty na zevnějšku pod číslem svazečku a běžícím číslem místo obyčejného nápisu: „Přílohy ku

Digitized by Google

snoubnímu skoumání N. N. s N. N.," nápisem: „Přílohy ku snoubnímu skoumání N. N. s N. N." opatřily, a pak v knize snoubenecké krátké toliko poznamenání, „že z oddavek sešlo," na to místo postavilo, kde se jindy dle konsistorního nařízení od 27. ledna 1846. čís. 7301 den vykonaných oddavek poznamenává. Takovéto opatrné těch příloh uložení žádá potřebný pořádek, jenž jest duší každého ouřadování. Neboť má je pak pastýř duchovní hned při ruce, kdykoli by jich potřeboval. Potřeboval by jich ale, kdyby se pak snoubenci přece za sebe vzali. Kdyby ale s jinými osobami v sňatek manželský vstupovali, některých aspoň z těch příloh, jakož jsou: křestní a oumrtní list zemřelého manžela při vdovcích a vdovách, by použil, pakli oddavky sám vykonává; pakli ale sám neoddává, může listiny ty na požádání strany, která jich potřebuje, vydati, aneb zvlášť křestního listu, když při jeho faře ani ohlášky nejsou, duchovnímu pastýři zaslati, kterýž tomu sňatku požehnávati bude. Pakli ale cizí ženich, hned jak bylo z oddavek sešlo, svůj křestní list nazpátek požaduje, káže opatrnost pastýřská, aby mu ho nedoručil, nébrž jeho duchovnímu pastýři k někdejší potřebě odeslal. Žeť ale může duchovní pastýř, když z oddavek sešlo, snoubenci vydati přílohy, kteréž se mu k oddavkám s kteroukoli jinou osobou hodí, z toho jde, že všelikterých příloh vlastně toliko k manželskému sňatku jest třeba, kterýž však v skutek nedozrál, a proto také všech příloh uložení potřebí není; jen toliko v knize snoubenecké naznamenáno budiž, kam se ta neb ona příloha přenesla, komu, kdy a proč se vydala aneb odeslala. — Poněvadž sňatek, z kteréhož sešlo, může pak přece dříve neb později ku konci přivedenbýti, velmi prospívá, aby se v knize snoubního skoumání v odřadí, ohlášek se týkajícím a až posud ještě prázdném, poznamenalo, kolik ohlášek v místním chrámu

Digitized by Google

Páně prošlo a kdy se konaly, aby se pak, kdyby přece ku sňatku přišlo, z toho porozumělo, mají-li ohlášky opětovány býti čili nic, jelikož ohlášky šest toliko měsíců platnost mají. Když pak od té doby, co z oddavek sešlo, delší čas již uplynul, a snoubenci opět za sebe se vzíti oumysl mají, jest velmi rádno, ba neúchylně potřebno, by se nové skoumání o překážkách předevzalo, poněvadž se mohlo od toho času mnoho změniti, ba nejedna překážka jak ženichovi tak nevěstě v cestu položiti. To posouditi, jest sice moudrosti a opatrnosti duchovního pastýře ponecháno, nikdy by se ale nemělo snoubeneckému skoumání delší platnosti dáti, nežli občanský zákon ohláškám povoluje; i byťby ani půl léta od dotčeného skoumání bylo ještě neuplynulo, jest přece třeba, by aspoň duchovní pastýř pozorně proskoumal, má-li se vše až dosavád tak, jak se bylo na skoumání udalo a vyšetřilo. — Nemají-li se ale přílohy pohoditi, když z oddavek sešlo, tím méně slušelo by, kdyby se vykonané již skoumání v knize snoubenecké přetrhalo. Neboť mimo to, že se přetrhováním každý spis hyzdí, bylo by to spolu na velikou úrážku vážnosti, kteráž knize snoubeneckého skoumání co knize úřední náleží. Byť i kniha ta neměla té vážnosti a hodnověrnosti do sebe, jaké matriky požívají; byť i nebyla od krajského ouřadu hedbávím protkána a zpečetěna: jest přece jak od zemského řízení tak i od duchovní pravomocnosti předepsána, a má aspoň vikariátním ouřadem protkána a potvrzena býti. A zdaliž se po vykonaných oddavkách všecky rubriky v knize oddaných z knihy snoubenecké nevyplňují? Jest tedy kniha ta rukověť k řádnému a bezchybnému zápisu oddavek do matriky, a proto již všecku úctu a vážnost zasluhuje a jako matrika má chována býti.

Digitized by Google

Kde má nezletilý nalezenec k manželskému sňatku vrchnoporučenského povolení pohledávati? — Zde toto dvé rozeznati sluší: Byl-li nalezenec, dospěv let, do kterých plat na jeho výživu od zemského řízení povolen jest, (a to byl z počátku rok dvanáctý, nyní pak jest to rok desátý), od pěstounů ústavu odevzdán, aneb byl-li po vyjití těch let buď u pěstounů aneb u jiného dobrodince zůstal. — V první případnosti, když totiž ústav o další vychování a zaopatření nalezence péči měl, buď že ho dal řemeslu učit, aneb v kterékoli jiné práci a živnosti vycvičit, přísluší mu vrchnoporučenského povolení k manželskému sňatku pohledávati při ředitelství ústavu pro nalezence, jenžto až do zletilosti místo otcovské při něm koná. V druhé pak případnosti uděluje mu povolení vrchnoporučenský ouřad toho panství, kde bydlili jeho pěstounové aneb lidé, kteříž ho pod ochranu vzali, tou dobou, když byl nadzmíněných let dospěl, co přestalo vyživné naň se vypláceti. Nemá-li však nalezenec o tom povědomosti, aneb nechceli se vrchnoporučenský ouřad toho panství k němu znáti a povolení vyhotoviti, proto že ho u výkazu svých sirotků nenalezá, nestává jiného, než aby se při ředitelství ústavu pro nalezence písemného vysvědčení dožádal, kde bydleli poslední jeho pěstounové aneb ti, ješto jej bezplatně ve svou ochranu vzali. Na to pak zajisté vrchnoporučenský ouřad v tom vysvědčení jmenovaného panství zákonně předepsaného poručníka nalezenci ustanoví, a s ním pak o to povolení jednati bude. By se ale všem těmto pochůzkám v čas předešlo, a zákonem předepsaný řád zachován byl a zachován býti mohl, každému sirotku totiž bez odkladu poručníka postaviti, jest třeba, aby duchovní pastýř, jako každoročně výkaz všech zemřelých a pozůstalých dítek uvedením jejich stáří, a pak výkaz všech v tom roce narozených nemanželských dítek ku zhotovení sirotčích

Digitized by Google

tabulek vrchnoporučenským quřadům zaslati zákonem poukázán jest, též z lásky k dobré věci i poznamenání těch nalezenců s udáním jejich stáří, pěstounů a obytního místa připojil, jenž toho roku v jeho osadě pozůstali. Tak nabyv vrchnoporučenský ouřad o těch sirotcích povědomosti, v pravý čas jim se o poručníka postará, a v čas potřeby svou vrchnoporučenskou povinnost konati bude. By ale pěstounové z nevědomí času nepromeškali, v kterémž nalezenec ústavu navrácen býti musí, pakli si ho neminí aneb nemohou nechati, opatrnost káže, by je pastýř duchovní na tu dobu pozorny učinil, aby pak neměli příčiny nevědomostí se omlouvati, sirotka zanedbávati aneb dokonce opustiti. Minί-li sirotka si nechati, napomeň je laskavě pastýř duchovní, by také otcovsky o jeho vychování pečovali, jej až do dvanácti let do školy posílali, poukaž jim na odměnu, kteráž očekává těch, ješto sirotků se ujímají a místo otcovské při nich zastávají. Neminí-li si sirotka nechati, mohli-liby ale, přičiniž se všemožně je k tomu povzbuditi a nakloniti; pakli ale vše přimlouvání s oučinkem se minulo, přihlížejž pastýř duchovní z lásky k Bohu a k ubohému sirotku co možná k tomu, nebylo-liby možno toho dosíci, aby jiní hodní a dobročinní lidé sirotka se ujali a v ochranu svou vzali. — Byl-li nalezenec za vlastního přijat — řádně adoptován, přestal nalezencem býti, a všech práv manželských dítek nabyl, a proto mu v nezletilosti adoptivní otec povolení dává, a vrchnoporučenský ouřad toho panství jen tehdáž, když adoptivní otec již na živě není.

Když šenichův duchovní pastýř oddává, kde se zapisují oddavky? — Právo oddavky vykonávati, má dle zákonů zemských i církevních (§. 75. knihy občanských zákonů, pak gubern. nařízení od 29. října 1823. čísl. 32,193, a konsistorní ohlášení od 27. li-

Digitized by Google

stopadu 1823. čísl. 4324.) jak ženichův, tak i nevěstin duchovní pastýř; jest snoubencům ouplná svoboda dána, toho neb onoho ku manželskému svému spojení sobě vyvoliti. Než drží a zachovává se ten chvalitebný řád po krajích českých, že nevěstin duchovní pastýř oddavky vykonává, což k nemalé cti jak lidu tak i duchovenstvu slouží, jelikož při lidu svědčí o úctě a vážnosti ku stavu kněžskému vůbec a o jeho náboženské vzdělanosti, že totiž svátostní oučinnost nezávisí od toho, jenž svátostmi posluhuje, ale od toho, jenžto je byl ustanovil — od Ježíše Krista; při duchovenstvu pak krásné svědectví podává o jeho bezžištnosti, mírumilovnosti, pospolné šetrnosti a kollegiatnosti. Nevím ani jediný příklad, kde by byl ženichův duchovní pastýř oddavky vykonával; vím ale několika příkladů, že ženichův duchovní pastýř snoubencům projevenou žádost, by on jim svátostí stavu manželského posloužil, moudře rozmluvil, a na jiný oumysl přivedl je. Než může se udati, že i nevěstinu duchovnímu pastýři může veleviténo býti, aby ženichův duchovní pastýř manželskému sňatku požehnal, což obzvláště tehdáž místo mívá, když nevěstin duchovní pastýř, jsa samojediným dělníkem na vinici sobě svěřené, přímo před oddavky buď ochuravěl aneb na spěch od domova se oddáliti musil, ženichův pak duchovní pastýř v sousedství jest. Kde se ale takové oddavky do matriky zapisují? — Tam, kde se byly vykonaly. Vyhotoví totiž nevěstin duchovní pastýř ohlásní listinu, v které, je-li nevěsta v jeho osadě zrozena, její rod a stáří udá, a spolu podotkne, že se skoumání o překážkách řádně předevzalo, a nižádná překážka že se nevyskytla, přiloží k tomu všecky potřebné a již předložené přílohy, a zašle to vše ku potřebě duchovnímu pastýři ženichovu. Připadaly-li ohlášky do jiné ještě fary, a nebylo-li o nich posud vysvědčení předloženo, učiní se ženichův duchovní pastýř na to

Digitized by Google

pozoren. Jediné ženichovo vysvědčení z náboženství nevěstin duchovní pastýř co pouhou přílohu k snoubeneckému skoumání zpět podrží, popořádním číslem opatří a v listovnu uloží, v knize snoubenecké pak poznamená, že ostatní předepsané přílohy za příčinou oddavek k ženichovu duchovnímu pastýři zaslány byly. Duchovní pastýř ženichův pak po oddavkách pořádně zápis do své matriky v obci ženichově klade, a spolu podotýká, že snoubenecké skoumání při faře nevěstině vykonáno jest bylo, a pak přílohy na své místo do listovny ukládá. Stojí mu ale při tom všem svobodno, ještě zvláštní skoumání o překážkách osobně předsevziti, kdyby správnosti nevěstina duchovního pastýře nedověřil, poněvadž všelikteré z těch oddavek odpovídání k němu, co řádnému, zákonem zřízenému duchovnímu pastýři připadá. Aby se oddavky ty též do matriky nevěstiny fary zapisovaly, potřeba není, a proto se také duplikát o těch oddavkách k nevěstinu faráři nezasílá. Neboť to z toho patrně a zjevně jde, žeby se při nevěstině faře také ničehož bylo do matriky nekladlo, kdyby si byli snoubenci ženichova faráře k oddavkám obrali, a pak poněvadž farář ženichův ty oddavky nikoli delegačním způsobem, ale dle práva jemu též nápodobně náležejícího vykonával. Jen toliko radno jest, by nevěstin farář ty oddavky v abecedním ukazateli (index) své matriky poznamenal, na místo dne, měsíce a roku konaných oddavek a stránky matriky ale napsal, že při faře N. konány byly, aby, kdyby se měl po čase při jeho faře, jakožto faře nevěstině, oddavací list pohledávati, vědělo se, kam se ta žádost odkázati má.

Jinák má se ovšem věc při delegací. Tuť třeba, by se oddavky při obou farách do matriky zapsaly; při faře k oddavkám zplnomocněné proto, že se tam vykonaly, a při faře řádné proto, že tam zákonně pa-

Digitized by Google

třily, a proto také při této faře všecky přílohy zůstaly, jakož i všecko odpovídání z těch oddavek k jejímu pastýři připadá, an zplnomocněný farář toliko na základu daného plnomocenství ve jmenu řádného faráře oddával, a proto nižádného odpovídání na sebe nevzal, právě tak jako kaplan na místě svého faráře oddavky vykonává a také žádného odpovídání nemá, jen že kaplan písemného zplnomocnění potřeben není, jelikož již svou jurisdikcí oprávněn jest, svátostmi při té faře posluhovati a svého faráře zastupovati. Rovněž tak i jiný kněz, když místo řádného faráře při jeho faře oddavky vykonává, písemného zplnomocnění nepotřebuje, proto že na jevu jest, že buď u přítomnosti řádného faráře, aneb aspoň s jeho vědomím a vůlí oddával. Proto také když se delegační mocí oddává, při faře zplnomocněné v rubrice o přílohách toliko plnomocenství se uvádí, duplikát se vyhotoví a k řádnému faráři odešle, kterýž pak oddavky ty do své matriky zapisuje, všecky přílohy pořádně vyznamenává, a odvolávaje se na duplikát podotýká, že při faře N. na dané plnomocenství vykonány byly. Může i také delegací na jiného kněze zníti, než který při faře, kde se oddavky konati mají, duchovním pastýřem jest; než taxa štoly náleží faráři místnímu, proto že se oddavky v jeho okršlku konaly; a pak proto, že on toliko oddavky do své matriky vtáhnouti a duplikát vyhotoviti oprávněn jest. Žeť zplnomocněný farář k oddavkům, ku kterýmž plnomocenství obdržel, nemůže již více mimo svého kaplana žádného jiného ustanoviti a opět zplnomocniti, samo sebou se rozumí. — Se strany odpovídání při oddavkách, mocí delegační vykonaných toliko při vojenských delegacích výmínka stává; při těch béře na sebe polní duchovní pastýř toliko odpovídání se strany ženichovy, odpovídání pak se strany nevěstiny na jejího duchovního pastýře, kteréhož obyčejně zplnomocňuje, odkazuje, proto že nevěstin

Digitized by Google

farář okoličnosti nevěstiny lépe zná, a proto překážky spíše se domakati může. A proto při vojenských oddavkách nevěstinu duchovnímu pastýři, ač jen zplnomocněnému, všecky přílohy se doručují, jakož i on skoumání o překážkách vykonává, a po oddavkách duplikát odesílá. —

Že pak nevěstin farář, když farář ženichův v čas potřeby oddává, mimo taxu od ohlášek, k ostatní štole právo tratí, jest věc docela přirozená; zatím ale, byťby se ženichův farář z bratrské a sousední lásky v službu tu nepropůjčil, málo kdy by nevěstin farář ztrátou nadzmíněné taxy větší škodu utrpěl, než aby jiného kněze k té posluze vyhledával a třebať dosti daleko pro něj posílal; toto aspoň jisto jest, že ženichův farář oddavky vykonati musí, pakli faráři nevěstinu podstatná překážka v tom brání.

Drobnůstky ze života pastýřského.

1.

Duchovní byl volán k ženě k smrti pracující následkem těžkého porodu, kterým již páté dítě z nepoctivého lože na svět porodila. Po svátostním zaopatření prosila duchovního co nejsnažněji, a s mnohým slzí proléváním, aby jí v tom byl pomocen, a spolu dobrým rádcem, aby s souložníkem svým, vojákem, nyní již propuštěným, ještě na smrtelné posteli oddána býti mohla, dokládajíc, že jí nelze dříve umříti, dokud s otcem těch dítek svátostně nebude spojena. I tu příčinu připojila, že si toužebně žádá, aby děti její jako manželské považovány a zaznamenány byly.

Co pak měl opatrný pastýř duchovní bez meškání učiniti? —

Digitized by Google

Vůle té matky nebyla vyplněna, a však ne vinou duchovního, kterýž bez odkladu učinil, co mu povinnost velela. Osoba ta nebyla oddána na smrtelné posteli, protože vrchnostenský ouřad buď z nevědomosti, aneb z nedostatku *makavých* důvodů váhal vyplniti služby své zákonem stanovené, a — matka zatím druhý den skonala.

Po pohřbu jejím otec těch nemanželských dětí úpěnlivě prosil duchovního o radu, kamby se se svou spravedlivou žalobou proti ouřadu obrátiti měl, zvláště také proto, žeby ty děti znamenitý podíl na dědictví po bratru matky zemřelé byly vzaly, kdyby ona dle zřejmého vyjádření v poslední vůli bratra svého nedávno zemřelého náležitě byla oddána.

Mohl-li duchovní prosebníku žádanou radu uděliti, a jakou, aby se proti povinnostem k vrchnosti neprovinil?

2.

Duchovní obdržel z pošty psaní, v němž peníze vloženy byly, s tou uctivou žádostí, aby je odevzdal vrchnostenským důchodům, a jmeno jeho aby bylo tak zatajeno, jakoby mu v zpovědi všecko bylo oznámeno. Duchovní vzav peníze, zachoval se veskrz vedlé žádosti prosebníkovy, a odevzdal peníze na místo určité. I bylo na ouřadě o těch penězích mnoho rokováno a skoumáno, z kterých asi rukou je duchovní obdržel, a proč a k jakému cíli. Konečně se ouředník s chytrým poradil; přikázal totiž písaři, aby u nepřítomnosti jeho učinil dopis duchovnímu, kterýmžby to tajemství *patrně* z něho vyloudil. Opatrný písař neváhal list duchovnímu učiniti toho obsahu, aby pro uvarování nepříjemného vyšetřování ouředně oznámil jmeno toho, od koho ty peníze obdržel, jsouli snad náhradou za provinělou nějakou nevěrnost v službě, a nač se ty peníze obrátiti mají? —

Digitized by Google

Otázka: Jakou pak odpověd na takový nemoudrý a urážlivý dopis měl dáti opatrný duchovní pastýř, a komu? —

3.

Ženich z jiné osady podal duchovnímu ouřední cedulku na ženění, jemuž nevěsta přináležela. I velel mu duchovní, aby se co nejdříve křtícím listem vykázal: ten ale pokrčil, řka, že se již dost naprosil, aby mu byl vydán k ženění, ale že nadarmo. I jal se takto vypravovati: Jak cedulka ouřední vykazuje, jmenuji se Viktorin D—s; to dosvědčí rodičové moji, kmotrové i bába, všickni ještě na živě jsoucí, kteříž se sem v čas potřeby všickni na svědectví dostaví. Než velebný Pán náš, jak mi nejednou řekl, drží prý se litery, an v matrice není psáno *Viktorin* nýbrž *Viktoria* D—š. Ujišťoval jsem ho, že moji rodičové žádné dcery neměli, kterážby tak sloula, že nebožtík p. farář před dvěma lety mi dal výtah z matriky, když brali na vojnu, já se musel také dostaviti, a že připomenul, že poslední písmenka *n* u jmena mého vypadá jako *a*. Ale nic to neprospělo, propustil mne tím doložením, že se za příčinou změnění mého křtícího jmena (tedy proměnění děvčete v chlapce) zakročiti musí u slavného řízení zemského. — Čas masopustu se již nachyloval, prohlášky došly, ženich byl nezletilý, duchovní ho i bez křtícího listu oddal.

Otázka: Mohl-li to platně učiniti? A můželi ten nepatrný omyl v matrice duchovní sám bez porušení outlinkého svědomí napraviti? —

4.

Na počátku tohoto roku muž nehrubě mladý se oběsil. Komissí, kteráž k vyšetření toho přijela, přesvědčila se mnohým svědectvím, že ten nešťastník častěji známky jisté šílenosti neboli pomatenosti na sobě jevil, a že ho bedlivě opatrovati museli, až pak přece

Digitized by Google

svému životu konec učinil. Po lékařském zkoumání napsala se obyčejná cedule ku pohřbení, nebylo ale na ní podotknuto: „Budiž bez zpěvu a zvuku pohřben.“ Po skončeném vyšetřování tázali se přátelé komissí, můželi nebožtík slušně a slavně být pochován, a řeklo se jim, že ano. I činily se tedy hned přípravy. Zatím pastýř duchovní se prohlásil, že podlé zákona církevního žádný samovrah počestného pohřbu hoden není, že ho sice vykropí vedlé zákona zemského, ale bez zpěvu a zvuku. A tak se také pohřeb jeho vykonal, ač krom výloh pohřebních přátelé nebožtíka se uvolili, deset zlatých v stříbře do pokladnice chudým položiti, pakli se pohřeb slušný učiní.

Otázka: Dá-li pak se toto jednání pastýře duchovního omluviti? aneb zdali mu mohlo nějaké odpovídání způsobiti? *Macan.*

Otázka.

Nakrátce před kopulací, buď ten den před ní aneb dokonce časně ráno v tentýž den, an snoubcové mají býti oddáni, zpovídalby se ženich, a vyznalby, že se smilného skutku se sestrou své nevěsty dopustil. Poněvadž příbuzenství i kromě lůžka manželského místo své má, tou příčinou stává mezi snoubci příbuzenství, a sice velmi blízké, z něhož jde *impedimentum dirimens affinitatis in gradu primo lineae transversae aequalis*, a pro kterouž překážku nemůž ženich s nevěstou svou platně v manželství oddán býti, pokudž by dřív překážka tato prominutím nebyla vyzdvižena.

Nastává otázka: Jak se má v tomto případu pastýř duchovní zachovati? Případ tento jest velmi důležitý, a udává se dosti často, uváděje duchovního v ty největší rozpaky. Žádáme tedy, by nám někdo náležitou chtěl dáti odpověd na tuto otázku.

Digitized by Google

Odpovědi na otázky

v prvním svazku tohoto časopisu na str. 69 & seq. předložené.

I.

V pádu pod číslem třetím uvedeném musí duchovní především vdově náležitou výstrahu dáti, že její rozumování: „jestli *s ním*, nebo jestli jemu dítě zrodím etc.“ hloupé, hříšné a k dosažení práva dědičného docela neplatno bylo, že ona se skutečně hříchu cizoložstva dopustila, a protož nejenom manželovi svému ale i také příbuzným jeho bezpraví učinila, kteréž dle možnosti napraviti ve svědomí zavázána jest.

Co se půhonu ku právu dotýká, kteréhož se vdova obává, potřebí se vyptati: Dlouholi nebožtík po narození syna živ byl? — Jestli totiž teprva po třech měsících po obdržené o narození dítěte zprávě umřel — dítě jakožto manželské považovati se musí, a žádný nesmí proti jeho z manželského lože zplození u práva stížnost činiti; poněvadž toto právo dle § 158. zák. obč. *toliko* manželovi matky dítěte, a to sice *jenom ve třech měsících* od obdržené vědomosti o zrození dítěte náleží; který ale jak povědomo tohoto práva neužíval, a po odplynutí tří měsíců umíraje, a jsa sám ho již zbaven nemohl ho též svým příbuzným zanechati.

Umřel-li ale před uplynutím podotknutých tří měsíců — dále se tázati třeba, zdali ještě od smrti manžela tři měsíce neuplynuli? Jestli již uplynuli, a přátelé nebožtíka onen půhon proti manželskému zplození dítěte ještě neučinili, též také ničeho více nebudou moci podniknouti k vyvrácení práva manželského zplození dítěte, a sice dle § 159. zákona občanského.

Digitized by Google

Pakli manžel před koncem třetího měsíce po narození dítěte umřel, a ještě tři měsíce od oumrtí jeho neuplynuli, mohou ovšem pokrevenci jeho, pro obhájení svého dědičného práva dle §. 159 zákona občanského proti manželskému dítěte zplození půhon učiniti; jsou však dle §. 158. povini dokonale dokázati, že nebožtík nebyl s to, dítě zplodití; nebo pouhé toliko dokládání, že nedostatečnost nebožtíka k manželskému obcování jim dobře známá byla, ano i vyznání vdovy, že se cizoložstva dopustivši dítě počala, dle §. 158. samo o sobě dítěti právo manželského zplození odejmouti nemůže.

Podaříli se pokrevencům nemožnost nebožtíkovu k zplození dítěte zouplna dokázati, nebude se moci kšaft v platnosti déle udržeti. Tu nic nezpomůže, co chytrost ženská si vymyslila; rozumování, že jí manžel již před svadbou celý statek přiřknul, jestli *mu* dítě zrodí, a že on dobře svoji neschopnost znaje, neřekl jestli *s ním*, nýbrž jen toliko jestli *mu* dítě porodí, — to vše jí k uhájení práva na dědictví po manželovi nic neprospěje. Taková smlauva dle §. 878. zákona občanského jest neplatna; poněvadž manžel věda o své neschopnosti k obcování manželskému, a přece od ní dítě žádaje, buď něco nemožného aneb něco nedovoleného žádal. Byloli jí možná dokázati, že nebožtík již před svatbau svojí ouplnou svou nemožnost znal, a přece touto přípovědí ji k sňatku manželskému přivábil, mohla nejen o prohlášení neplatnosti manželstva, ale i také dle §. 878. zákona občanského o náhradu žádati. Poněvadž toho však neučinila, musí se mysliti, že ona práva svého užívati buď nechtěla aneb nemohla; nyní ale an manžel již mrtev jest, a manželstva více nestává, zmizelo také již právo podotknuté.

Po zrušení kšaftu celá mohovitost nebožtíka (vyjímaje odkazy na dobré skutky, které jestli čtvrtinu celé mohovitosti nepřevýšují dle §. 778. zákona občanského

Digitized by Google

vyplatiti se musí) podlé zákonného napadí (*succession ab intestato*) právně rozdělena bude, a vdově se dle §. 758. zákona občanského toliko čtvrtý díl pozůstalé mohovitosti nebožtíka přiřkne a v ouplné držení odevzdá, ostatní tři díly přátelům dle práva k dědictví povolaným připadnou. Dítě nedostane nic, za to ale také vdova přátelům žádnou náhradu dáti povina nebude.

Však i kdyby přátelé pokrevní nemožnosti manželový k zplození dítěte nemohli dokázati, a následovně i právo manželského zplození dítěte vyvrátiti, kšaft přece ve své platnosti nemůže zůstati, a sice proto, že kšaftující svému jedinému dítěti povinovaný podíl v poslední vůli své nevykázal (§. 778. zák. obč.), nýbrž manželku svoji dědičkou celého statku svého učinil. I tu neprospěje na dědičnou smlouvu se odvolávati; neb dle §. 1254. mají se práva řádných dědiců i proti smlouvě dědičné hájiti.

V tomto pádu se dle §. 757. zákona občanského tři díly celé mohovitosti nebožtíkovy *dítěti* přiřknou a matka toliko jednu čtvrt mohovitosti do smrti k požívání obdrží, která po její smrti též dítěti připadne. Poněvadž ale nyní přátelé nebožtíkovi od všeho podílu odmrštěni budou, nastane otázka, zdali matka, skrze jejížto dítě pokrevenci kšaftujícího o podíl přišli, jim náhradou u svědomí zavázána jest, a zdali se dědictví v prospěch příbuzných odříci, aneb jakou náhradu jim dáti má?

Že jím statek nebožtíka postoupiti nemůže z toho vysvitá, že ani ona, ani dítě její nezletilé, jím vládnouti nemůže. Jak tehdy její svědomí by mělo býti upokojeno?

Dle mého mínění musí pastýř duchovní se jí ptáti, zdali tito pokrevenci jsou nebožtíkovi rodičové, kterýmby nebožtík byl musel povinovaný z své mohovitosti díl odkázati, kdyby toho dítěte bylo nebylo dle §. 762.

Digitized by Google

zákona občanského, aneb zdali jsou vzdálenější poboční přátelé, kterým se povinovaný podíl odkázati nemusí.

V prvním pádu musí vdova rodičům nebožtíka manžela svého, ze svého vlastního jmění třetinu mohovitosti nebožtíka nahraditi, protože by on jim právě tolik dle §. 766. zákona občanského byl odkázati musel, kdyby dítěte nebylo. Z ohledu ostatních přátel ale bude třeba od vdovy vyzvěděti, zdali jí není povědomo, coby manžel se svým statkem byl dělal, kdyby se jeho žádost, dítě od své manželky dostati, byla nesplnila? měl-li totiž v oumyslu přátele své dědičemi učiniti, aneb je toliko nějakým odkazem odbyti, čili jich docela pominouc, jmění své k jinému cíli odkázati? — Slovem coby nebožtík dětí nemaje, přátelům byl odkázal, to i vdova jim nahraditi ve svědomí povina jest, a to sice ze svého vlastního jmění, poněvadž s jměním po manželovi pozůstalém vládnouti práva nemá.

Pakli jim ale nebožtík nic nechtěl odkázati, a jestli snad právě proto se z narození dítěte tak radoval, že je tak pod dobrou zámínkou všeho práva na pozůstalost svou zbaví, a jestli jiný oumysl nebožtíka příčinou mohovitosti pozůstalé znám není, soudím, že také ona k žádné náhradě ve svědomí zavázána není.

V čtvrtém na str. 70. položeném pádu *největší a nejhlavnější* vina přičísti se musí onomu sousedovi vesnice B—, u kteréhož matka s dítětem noclehem byla, a dítě zanechala. Ten totiž měl hned ráno tuto událost rychtáři oznámiti a spolu s ním, a dle možnosti i s dítětem — tak jak od matky zavinuto bylo — k ouřadu se odebrati, kterýžby a) ouplné tohoto zločinu popsání kriminalnímu ouřadu byl zaslal, aby se po uprchlé matce pátrati mohlo, b) dítěti poručníka byl ustanovil, c) pěstouna, který se dítěte ujal rukojmím v povinnost uvázal, d) a dle dvorního nařízení od 13. července 1815.

Digitized by Google

faráři o tomto novém osadníku vědomost dal, a se též nejen o jeho pojmenování ale i o pokřtění *sub conditione* postaral.

Druhá vina přičísti se musí učiteli aneb oné osobě, která každoročně o velikonoci osadníky spisuje. Takby byl duchovní pastýř o něm vědomost obdržel, a posud se mohlo předešlé pochybení aspoň poněkud napraviti.

Třetí přehlídnutí se stalo od učitele, kterýž každoročně děti k navštěvování škol schopné spisovati, a toto poznamenání pastýři odevzdati má, by je s matrikami srovnal. I tuby byl tohoto dítěte si všímnul, a chybu již dříve přehlídnutou zpozorovati a napraviti mohl.

Za čtvrté hrubé chyby se dopustil ouředník, který tohoto nalezence do vrchnostenské služby přijal a se ho ani na jmeno, neřkuli na školní vysvědčení (dle dvorního nařízení 18. června 1813.) neptal. Kdyby jedno neb druhé byl učinil, bylby musel na chybu před lety spáchanou přijíti, a mohl se tak před ještě hrubší chybou obhájiti, kteráž v tom záležela, že jemu k ženění ceduli dal, nevěda jak se jmenuje, zdali k panství poddaný a zletilý jest.

Za páté se nijakž nedá omluviti lehkovážnost dvou resp. tří pánů duchovních, totiž faráře onoho nalezence jakožto ženicha, a faráře nevěsty a spolu i jeho zástupce. Ačkoli dle obyčeje v Čechách panujícího farář nevěstin kopulací odbývá, a proto také o to se starati má, by snoubenci se vším se vykázali co k platnému a dovolenému manželstvu jest potřebí, přece i farář ženichův, maje jej prohlašovati, se s tím upokojiti neměl, jen toliko z tak nazvaného „Meldzetlu“ prohlášku napsati a ceduli slovcem „*Vidi et promulgabuntur in ecclesia par. N. etc.*“ podepsanou faráři nevěsty po ženichovi zaslati; nýbrž i on o to se starati měl, aby překážky, kterébyzv manželstvu ze strany

Digitized by Google

ženichovy vaditi mohly, vypátral, aby tak s upokojením vysvědčení o ohláškách dáti mohl. —

Touto tak mnohonásobnou nedbalostí osob nadjmenovaných se stalo:

že a) žádné jistoty není, zdali onen Josef N.. ek, opravdu pokřtěn jest, ano pochybovati lze, žeby ta nesvědomitá matka byla se o pokřtění dítěte svého postarala;

že b) v matrice nejsa, křtící list přinesti a svou zletilost dokázati nemůže,

že c) i o platnosti jeho manželstva se pochybovati musí, a to sice α) z ohledu občanského pro nezletilost, v kteréž on snad v toto manželstvo vstoupil, a β) z ohledu také církevního, ježto se (can. 15 caus. 28. q. 1.) zakazují manželstva mezi křtěnými a nepokřtěnými, kteříž totiž neschopni jsou k přijetí jiných svátostí — an křest dle učení církve bránou jest k ostatním svátostem. —

Chce-li tedy duchovní pastýř, aby tyto chyby se napravily, a Josefovi N.. opět pokoj svědomí a bezpečnost manželského sňatku zaopatřena byla, musí se

a) o to postarati, aby on dle příkazu Římského Ritualu (de bapt. §. 17.) *sub conditione: si nondum es baptizatus*“ pokřtěn, (což se pro uvarování všech uštípačných řečí soukromě státi může) a křest tento v matrice zapsán byl, k čemu dle mého domyslu zvláštního povolení cís. král. vlády potřebí nebude, poněvadž se tu nejedná o pokřtění žida neb pohana, ani o změnu v matrice. Jmeno se mu již nechati musí, které od pěstouna a od ouředníka obdržel;

b) za druhé se musí vypátrati, *kdy* matka jeho, jej zanechavši prchla; zdali totiž od toho času již 24 let uplynulo, čili nic? Neuplynulo-li, musí to duchovní u právního ouřadu udati, a prositi, aby mu ouřední poručník ustanoven, a „*ex post*“ nadporučenské povolení

Digitized by Google

k sňatku manželskému uděleno, a manželstvo zákonně dle §. 88. zákona občanského konvalidováno bylo; čehož však třeba není, jestli, ačkoli v čas zasnoubení sice nebyl 24 let stár, ale nyní již tohoto věku dosáhl, tak jako jestli již v čas kopulací 24 let věku svého čítal; neb tu v obou pádech toliko na soukromné konvalidací dosti je. ...ý.

II.

Byla-li uprchlice vlastní matka zanešeného dítěte křesťanka či nekřesťanka, to k věci nesáhá. Dítě bylo tuším u katolíka podhoděno, a tím naší svaté církvi odevzdáno. Hospodář ovšem pochybil, že o tom hned duchovnímu zprávu nedal. Byloťby se dítě pod výmínkou pokřtilo, jmenem a příjmením nazvalo, z ohledu jeho stáří do matriky udalo, úředně poručníkem obstaralo, ostatně pak na krajský úřad oznámilo, jakož dvorním dekretem od 16. června 1808. stanoveno. Že se tak nestalo, nyní aby zákonní cestou katolíkem a manželem se stal, mnohých pojednávání se nahrnuje.

1. Jest snad N. žid? nekřtěnec z matky křesťanské? pokřtěn-li? to vše ukryto. Ohledem na tuto pochybnost má se jako dospělý nekřtěnec považovati, ve svatém náboženství cvičiti, dle Prazské synody o svatém křtu pro dospělé, a gubernialního nařízení ode dne 23. července 1840. vysoce důstojnému ordinariátu a vysoce slavné vládě zemské záležitost ta předložiti, a o povolení prositi, aby svatým křtem pod výmínkou do lůna svaté církve přijat býti mohl.*) Dané mu jmeno a příjmění, že již ve zvyku, jakož i svědectvím pěstounů jeho vyšetřené stáří se do matriky vnesou, aby dle smyslu dvorního dekretu ode 15. ledna 1787. občanského práva nabyly.

2. Aby se zcela všecka pochybnost odstranila, budiž základem, že N. při oddavkách nekřtěnec byl.

*) V tom se s panem spisovatelem nesnášíme.

Digitized by Google

Apoštol Páně sv. Pavel dí sice I. Kor. 7, 13—16. „Máli která žena věřící muže nevěřícího, a ten povoluje bydleti s ní, nepropouštěj muže. Posvěcen jest zajisté nevěřící muž skrze ženu věřící. — Pakli nevěřící odejíti chce, nech ať jde. — Neboť odkud víš ženo, spasíš-li muže?“ — Výše ve verši 12. dí: „Pravím já, a ne Pán.“ — což jest tolik, jako níže ve verši 25.: „Přikázání Páně nemám, ale radu dávám.“ Z čehož plyne:

a) že za časů sv. Apoštolů manželství mezi věřícími a nevěřícími či nekřtěnými trpíno bylo v naději, že se nevěřící na víru obrátí.

b) Že takové manželství ne na zákoně božím, nobrž jen na vůli jednoho neb druhého z manželů spočívalo, že totiž nevěřícímu odejít volno bylo, z čehož ovšem více zmaru než zdaru vzhledem na úkol církevní pocházelo, za kterouž příčinou církev — během času takováto manželství zamezila, aby, jak dí sv. Cyprián, co ráj úrodné stromoví v sobě chovala, neúrodné vyťala a na oheň uvrhla.

Toto církevní ustanovení i ve světské zákonodárství přijato bylo, jakož kniha občanských práv od roku 1811. §. 64. osvědčuje, že svadební umluvy mezi křesťany a osobami, ještě se k náboženství křesťanskému nepřiznávají, platnosti míti nemohou. Z toho však jde, že manželství N...o před soudnou stolicí církevní i světskou za neplatné se držeti musí, ještě k víře podobno není, že by zde byl *baptismus flaminis* cos nahradil; neboť měl N. v dospělém věku svém dosti času tísně svého svědomí se zprostiti a přece toho neučinil. Sem náleží, co Pražská synoda následkem sněmu tridentského o manželství stanovila, totiž: *„Matrimonium celebraturus parochus a sponsis investiget diligenter: an — sciant aliquod inter eos intercedere impedimentum, quominus libere contrahere possint. — Ii*

Digitized by Google

autem, qui in aliquo ex casibus eum impedimentis impedientibus scienter contrahere audent, peccato mortali sese obstringunt, ac paenas sacris canonibus inflictas incurrunt.“

N. scienter contraxit, nevěda v jistotě, pokřtěnli či nic. Leží tedy i na něm vina; a však mnoho jest též věcí, kteréž ho výmluvna činí. Do školy nechodil, v náboženství vyučen nebyl, a pak stud a strach mu ústa zavírali. To vše nechať duchovního k outrpnosti pohne, a ho k tomu vzbudí, by ochotně a bez odkladu vše, seč jest, učinil k upokojení jeho mysli. Nechať tedy hned zakročí ve jmenu jeho u nejdůstojnějšího ordinariatu, a odtamtud výrok očekáva, jakby sobě měl dále v záležitosti této počínati:

a) an tu manželství nebylo, mají-li se před oddavkami ohlášky opakovati?

b) že N. vší viny prost není, jaké pokání se mu má uložiti?

Jaké dútky by úředníku příslušelo, že věc tak zamotal, a jaké duchovnímu oddávajícímu, toho otázka v sobě nezavírá. *Beránek.*

III.

Manželce té bych řekl: 1) Podlé *zákona městského* jest právo na vaší straně. Nebo člověk pořádaje poslední vůli, může dáti, komu co chce. Manžel váš ustanovil vás dědičkou; jesti tedy jmění vaše, a to tím více, poněvadž se z toho i těšil, že jste mu dítko porodila. A však 2) jinák zní *zákon Boží.* Pamatujte, že jste *prostředku* nepravého, ba *hříšného k docílení toho* užila. Nemluvte: Manžel k tomu přivolil, znaje nedostatečnost svou. Nemáť on nijak *práva, svoliti v zlé.* Čisté svědomí nad všeliké zlato, a duše víc než jmění. Chcete-li zachovati *časné* jmění, zahubíte *na věky* duši. *Upusťteż* tedy od jmění hříchem nabytého, a *spaste* duši a t. d.

Digitized by Google

K číslu 4.

1. V dogmatickém ohledu třeba, aby otec pod *výmínkou* byl pokřtěn, jelikož nalezenec jest, a bez vší známky, pokřtěn-li čili nic. Věc ta vysoce důstoj. Konsistoři předložena budiž.

2. Jelikož na *jmenu* nezáleží, aniž se ho tu dopíditi možno, sluj otec po křtu: Josef Ne—k, a sice již proto také, poněvadž v knize oddaných se též pod tímto jménem nalezá.

3. Jest třeba vyšetřiti, *kdy* ho dobrodinec k sobě vzal, a aby se tak *stáří* jeho, co *nejurčitěji* v knize narozených zaznamenati mohlo, což kromě dobrodince i jiní, buď v domě, buď v obci, dosvědčiti musí, a bude-li potřeba toho, přísahou též potvrditi.

4. Vyhotoven budiž nyní *křtící list*. I ukáže se, je-li dotčený otec zletilý, čili nezletilý. Byl-li již při oddávání zletilý, nestává překážky. Byl-li v tu dobu nezletilý, k tomu prohlednouti dlužno, zda dotčená překážka nastalou již jeho zletilostí sama od sebe nepřestala. Nezletilý-li posud jest, třeba *povolení od vrchního poručenství*. Má-li ale býti nyní poznovu oddáván? Církev svatá uznávala manželství nezletilých sice za platné, přece však je nenáviděla. Zákon městský dí, že *k platnosti* manželství takovýchto nezletilých přivolení vrchního poručenství třeba. Manželství tedy našeho Ne—ka neplatné: protož buď opět oddán. —

K. Hyna.

IV.

Na otázku, kterak duchovní se zachovati má, když jeden z manželů neví, jeli pokřtěn čili nic, jak příklad v I. dílu na stránce 70. v Časopisu tomto uveden jest, snad následující příběh, kterýž se v osadě T... cké stal, k vysvětlení sloužiti bude.

K večeru jednoho dne přišla dobře ošacená osoba do vesnice nedaleko Prahy, vedouc sebou asi sedmiletou

Digitized by Google

dcerušku, a zůstala v tamnějším hostinci přes noc. V noci matka této dcerušky odešla, — dcerušku v hostinci zanechavši, která ráno matku hledala, a nenalezši jí velmi bědovala.

Událost tato se hned ouřadu oznámila, děvčátko bylo tam dovedeno a tázáno, odkud je, kdo je její otec, a jak se jmenuje, odkud její matka a jaké její jmeno? Vypátráno, že se Amalie jmenuje, její otec že prý jest jakýsi pan N., kde ale jeho obydlí a odkud je nevěděla; o matce ale docela nic oznámit nemohla.

Poněvadž děvčátko dobře zrostlé a příjemné tvářnosti bylo, ustrnul se nad ním ouředník, a přijal je do svého domu. Po několika letech se dostala Amalie k přátelům onoho ouředníka do hostince T. kde poslouháním hostů zaměstknaná několik let žila, až konečně se jí příležitost k vstoupení v stav manželský naskytla. Při ohlášení se u farního ouřadu oznámeno vše, jak nahoře bylo povědíno, totiž že nevěstě povědomo není, ani kde narozena, ani jeli nebo kde pokřtěna. — Toto vše bylo veledůstojné konsistoři předloženo, kteráž nařídila, by nevěsta v soukromnosti u přítomnosti však dvou svědků conditionatim byla pokřtěna, aby jmeno Amalie se jí nechalo, a křest aby do matriky vtažen byl. Tudy jedna překážka týkající se křtu sv. odstraněna byla. Než ale jiná tu se ještě naskytovala; neznámo totiž bylo, odkud jest, a kdo jsou její rodičové. Vznesla se tedy na slavný krajský ouřad žádost o rozhodnutí, jakby se v této případnosti mělo pokračovati, a úřad tento ustanovil, by toliko jmenem křtícím v chrámu Páně byla, ohlášena a tak do knihy kopulační zapsána.

A. K.

V třetím svazku míníme závěrečné slovo o těchto dvou dotčených případech učiniti.

Digitized by Google

Slovo ku knězi novosvěcenci,

před průvodem do chrámu Páně k první oběti mše svaté jeho v Chorušicích dne 15. srpna 1847.

Od

Ant. Vojt. Hnojka.

„Dobrý mi připadl podíl, a dědictví rozkošné stalo se mi.“ (Žalm 15, 6.) Tak plésal korunovaný *Žalmista Páně* nad dobrotou Hospodinovou. A: *„Velebi duše má Hospodina, a velebi se duch můj v Bohu, Spasiteli svém:“* (Luk. 1, 46. 47.) tak plésala nad dobrotou téhož Hospodina panenská choť Ducha svatého.

Podobně *Vám, Rozmilý, Velebný Pane Bratře!* dobrý připadl podíl, ježto vzkládáním svátostným rukou biskupových připočten jste k dědictví *Krista Pána*, jejž byl prorokoval *David* král; podobně *Vy*, z vnitřnosti srdce svého velebtež Boha a veseltež se v Spasiteli svém, jako *Maria*, jenž Jej podala nám, k Němuž do nebe že vzata jest blahoslavená tato Bohorodice, dnes sobě svatá církev připomíná.

A zajisté u vrchovaté míře máte proč, vděčně *oslavovati Svrchovaného.* Neb On *Vás* vybral a pozdvihl z mnoha tisíců lidí v stav nejdůstojnější kněžský, vyplniv práhnoucí dávnou *Vaši* žádost, žádost neméně mnoholetou i drahých rodičů a příbuzných *Vašich;* najal *Vás* za dělníka na utěšenou vinici vtěleného Syna Svého.

Oslavujteš Svrchovaného! Tenť *Vás* jako kněze povolal k tomu, abyste rozsíval blahoplodné símě Bozské pravdy, církví svatou v ryzí čistotě zachovalé. Již *máte opásaná bedra svá pravdou;* již již *máte obuté nohy k zvěstování evanjelium pokoje.* (k Efessk. 6, 14. 15.) Brzo bude zaznívati z výmlumných *Vašich*

Digitized by Google

úst slovo Boží, kteréž učí blíže Boha znáti a dobrolíbeznou vůli Jeho zachovati, kteréž učí mile sloužiti Jemu ku posvěcení našemu, kteréž učí porážet křivé, záhubné náhledy o víře a povinnostech, kteréž učí rozhánět mrákoty zasmušilých pověr a mrazivou noc nevěry, kteréž učí v lůně štěstí pokorným být, v neštěstí pak ducha klidného míti, kteréž učí zboží pozemského užívat opatrně k získání statků nepomijejících, kteréž učí považovat všecko pokolení lidské za jedinou rodinu a účinlivou láskou tvořit z tohoto slzavého údolí radostný ráj, kteréž učí plašit přirozený smrti strach a položit základ života věčného. Brzo budete napájeti mateřské mlékem náboženství svatého, utvrzovati v pravověrném přesvědčení dospělé, vlévati hojivý olej do ran rozervaných zarmoucených duší, porovnávati hněvem rozdvojené, moudře raditi rozpačně neodhodlaným, hřímati v uspalé svědomí zarytých hříšníků, posilovati cnostné v šlechetné povaze jejich, bloudícím ukazovati pravou cestu bohabojnosti, rozněcovati vůkol sebe osvětu jediné spasitelnou jsa sluhou Toho, Jenž Se nazval sám *„světlem světa,“* jenž ale nazval také *„světlem světa* (Jan 8, 12. 14.) i první učenníky své, a v těch i nástupníky jejich, k nimžto také náležíte i *Vy* teď. Ó radůjtež se z tohoto výtečného povolání svého; neboť právě psáno jest: *„Jak krásné nohy zvěstujících pokoj, zvěstujících dobré věci,“* (k. Říman. 10, 15.) a svatý prorok *Daniel* dí: *„Ti, kteříž jiné vyučují, skvíti se budou jako blesk oblohy, a kteříž k spravedlnosti přivozují mnohé, jako hvězdy na věčné věky.“* (Dan. 12, 3.)

Oslavujteż Svrchovaného! Tenť s učitelským povolánim Vaším spojil ouzce svatou povinnost tu: *„Tak svěť světlo Vaše před lidmi ať vidí skutky Vaše dobré a slaví Otce Vašeho, kterýž v nebesích jest.“* Ó blahá, požehnaná povinnost tato, ku kteréž v kněžském stavu se nachází hojnější nežli kde jinde přile-

Digitized by Google

žitost i pohnůtka! Jelikož mnohé osoby světské ač bludně domnívají se, žeby na jejich se chování nic nezáleželo: dobře ví kněz, že na svícnu postaven jest, (Mat. 5, 15.) že obecný lid jeho života způsob drží za evanjelium své, takže dle toho buď usazuje se v šlechetnosti; buď vymlouvá mrav svůj převrácený. Pročež kněz, chtějící dospěti v muže podlé srdce Božího, starostnou, neobyčejnou snahou střeže se hříchu, aby nesloužil obci ku pohoršení, ano *obléká se* krásnými, příkladnými cnostmi cele *v Pána Ježíše Krista.* (k Říman. 13, 14.) Tudy *má obcování jako v nebesích;* (k Filipensk. 3, 20,) a však v duši své pociťuje jakousi předchuť slasti nebeské.

Oslavujteš Svrchovaného! Neboť v kněžském stavu tato útěcha mysli, plynoucí z tichého svědomí řádně konaných povinností, ničím nebude naprosto odňata Vám. *Pán Ježíš,* Bozský původce stavu kněžského, prvním učenníkům svým nikoli neslibuval ani chvály, ani hodnosti, ani bohatství, ani pohodlí tohoto světa, nýbrž potupu, pronásledování, bídu a násilné usmrcení; při tom ale těšil je příští velikou odplatou. (Mat. 10, 17. 18. 24. Mat. 24, 9. 18. Jan 16, 2. Mat. 10, 32. Mat. 19, 28. 29.) I *Vás* nemine mnohotvárné utrpení příčinou a následkem kněžského působení Vašeho, a to tím větší, čím svědomitější a horlivější budete v církevním ouřadě svém. Na odpor se Vám často postaví zde drzá hloupost, onde nepřístupná netečnost, chladnost a lhostejnost, tu předpojaté, tvrdohlavé mínění, tam i oukladná zlost; neřídko nejčistší oumysly Vaše budou na zlou stranu vykládány; nejtěžší práce Vaše za nic považovány, nejlaskavější dobrodiní Vaše bolestným nevděkem budou splácena; někdy bude Vám s přetěžkým srdcem lopotiti se pod břemenem péčí a starostí o svěřence, jichž málo kdo pozná aniž uzná tíži neb cenu jich. Než, když tyto zlé věci počnou s Vámi se

Digitized by Google

díti: pomněteż na slovo Spasitelovo: *„Neníť učenník nad mistra, ani služebník nad pána svého.“* (Mat. 10, 24.) Tehdáž pomněte na sv. *Apoštola národů*, řkoucího o sobě i o všechněch pracovnících v prospěch spasení člověčenstva: *„Jako smetí tohoto světa učiněni jsme, a jako povrhel u všech;“* (I. ke Korintsk. 4, 13.) nezapomeňte ale také spolu na to, co dí Žalm: *„Ti, kteříž se slzami rozsívali, s prozpěvováním žíti budou, jako oráč sem tam chodící, s pláčem rozsívá drahé símě, ale potom přijda, s plesáním snáší snopy své.“* (Žalm 125, 5. 6.)

Oslavujteż Svrchovaného! Jeho řízením *učiněn jste šafářem tajemství Jeho.* Vám bude přáno, u prostřed četného zboru věřících, netoliko zprávu vésti veřejných, společných pobožností církevních, netoliko co prostředník mezi člověkem a Bohem povznášeti k trůnu Nejvyššího obecné prosby věrných ve jmenu veškeré církve bojovné; nýbrž Vámi se bude také rozlévati z nadpřirozených pramenů svátostí svatých milost posvěcující na drahé duše lidské. V koupeli křtu svatého budete očišťovati hříchem porušený obraz Stvořitelův; Vaše ruka bude podávati divotvorný chléb nebeský krmící k životu věčnému; Váš výrok soudný ujistí kajícímu odpuštění s hůry; s Vámi se zotaví na cestu neznámou poutník, odebírající se z tohoto světa; Vaše požehnání bude provázeti zasnoubence v příbytek blaha manželského. A což teprv mám říci o nejvelebnější Vaší moci kněžské, o moci taju a divu nejplnější, že budete slaviti oběť Boha člověka za živé i za mrtvé, tutéž oběť, kteráž se stala na kříži, kterouž se opět a opět obnovuje nepostižitelná láska k nám Otce nebeského, a toho, jehož poslal k vykoupení našemu, Ježíše Krista, oběť tu, kterouž obětovati ani anjelům Božím není dáno, při kteréž blahoslavení duchové přítomni jsouce, rozplývají úžasem a nejhlubší úctou. V pravdě,

Digitized by Google

jazyk nevymluví, pero nevypíše, jak velice skrze tu oběť k sobě pozdvihl svrchovaný Bůh nás kněží církve své.

I což tedy divu, že vás opět a opět pobízím, abyste oslavoval tohoto Boha svrchovaného, an dnes poprvé přikročíte ku konání oběti té nejsvětější. I není-li tento dnešní den den plesání, jak Vám samému, tak nesčíslnému množství lidu věrného i nám kněžím, jenž v osobě Vaší vítáme upřímě nového bratra?

Než konaje tu nejdůstojnější oběť Svrchovaného, nezapomenete, — a kterak mohl byste zapomenouti, — na ty, kterýmž, krom Boha povinován jste k díkům vroucím, že v církvi Boží vynikáte důstojenstvím svatým. Nezapomeňte na milou, drahou máti, jenž pod srdcem svým nosila Vás, a záhy vštípila Vám mysl nábožnou, toužící po nynějším stavu Vašem, jenž mnoho pro Vás vycedila slzí strasti, nyní pak plyne v nejčistší mateřské rozkoši; nezapomeňte na zvěčnělého otce, jenž *veselil se* až do poslední chvíle, *žádostiv jsa, aby viděl den ten Váš,* (Jan 8, 56.) a těší se z něho tam na věčnosti; nezapomeňte též na vysoce důstojného Pána, Pana Vojtěcha Zúmana, slovútného strýce Vašeho, dobrodince štědrého, všestranného, neunaveného všech přátel svých podporovatele, jenž od mládí outlého i Vás držel pod laskavou, obezřetnou ochranou svou, i Vás podporoval jměním, i Vás vedl učením, radou, příkladem až k cíli vznešenému, čestně dosáhlému.

Ano, budete pamatovati na ně při mši svaté, dnes a po celé živobytí své, aby jim Všemohoucí nepřestal býti odplatitelem.

Ale i druhé příbuzenstvo své a nás všecky ostatní jak duchovní tak světské — za to žádáme snažně — neopomiňtež zavříti v modlitbu svou, kteráž z Vaší duše, této nádoby, milosti Ducha svatého čerstvé, vřelou pobožností přetékající, dojista Bohu bude líbezná, začež

Digitized by Google

i my pomodlíme se, aby Vám svrchovaný Bůh ráčil dáti zdraví, dlouhé na zemi pobývání, ve všem dobrém setrvání, mnoho prospěchu v ouřadě; po nejdelší pak smrti Vaší, aby řekl k Vám Pán: „*Služebníče dobrý a věrný — vejdiš v radost pána svého.*“ (Mat. 25, 23.) Amen!

Sněm svatých Otců a učitelů církevních.

Bázeň Boží.

1. Co jest bázeň Boží?

Boha se báti jest, nic dobrého, což činiti máme, neopouštěti. (S. Gregor. moral. l. 1. c. 2.)

Bázeň Boží není nic smutného, nýbrž jest pramen radosti. — Zkuste jí medle, a uvidíte, jakou útěchu, jakou radost a rozkoš, a jaký pokoj poskytuje. (S. Thomas de Villa nova.)

Bázeň Boží nepochází ze strachu trestu aneb ze žádosti odměny, nýbrž z lásky. (S. Gregor. Magn. in 1. Reg.)

2. Mimo Boha ničeho jiného se nebojme!

Toho jediného se bojme, bychom ničeho více se nebáli než Boha. (S. Gregor. Naz. orat. 22.)

Nejjistější věc jest, ničeho se nebáti, leč Boha. (S. Laurent. Just. lib. de ligno vitae c. 1.)

3. Čím výše stojíme, tím více se bojme!

Kdo světější jest a moudřejší, než jiní, tenť se také více boj; neb čím výše stojíme, tím hlubší jest pád. Právě tito bývají pochoutkou ďáblovou, poněvadž zlých jest mnoho, a neujdou mu bez toho. Šalomoun

Digitized by Google

padl, a David muž podlé srdce Božího padl. Bojte se tedy prosím vás bratří milí. (Hieron. de morte Euseb.)

4. Proč se Boha báti máme?

Ničeho se nemáme tak báti, jako moci, kteréž nelze odolati, a moudrosti, před kterouž se nelze skrýti. I jak bysi se neměl tedy báti toho, jemuž neschází ani oko vidoucí vše, ani ruka mohoucí vše? (S. Bernard. l. 5. de consid. ad Eug.)

Jako Bůh co trpělivý otec velmi dobrý jest: tak podobně co velebný soudce jest strašlivý. (S. Cyprian. de lapsis.)

Kdo z nás může život našich předešlých otců přestihnouti aneb jen dostihnouti? A přece praví David: Nevcházej Pane v soud se služebníkem svým! Svatý Pavel praví: Nejsem sice sobě ničeho povědom, proto ale nejsem ještě ospravedlněn. A svatý Jan praví: Dímeli, že hříchu nemáme, sami sebe svodíme, a pravdy v nás není. Co ale budou činiti prkna, an sloupové se třesou? Kterak křoví nepohnuté zůstane, když se cedrové bouří strachu otřásají? (S. Gregor. l. 24. c. 7.)

5. Bázeň Boží jest velmi spasitelna.

a) Zahání všecken jiný strach.

Boj se Boha, a nebudeš se lidí báti. (S. Augustin. sup. psalm.)

Proč se bojíš člověka, kterýž dnes jest, a zjitra mizí. Boj se Hospodina, a nebudeš se lidí báti. (Thomas Kemp. lib. de imit. Christi c. 3.)

Kdo se Boha bojí, nepotřebuje se ďábla báti. (S. Ambros. serm. 2. de Elisaeo.)

b) Chrání před hříchem.

Nesnadno se žádost v uzdu pojme, kteráž nemá bázně. (S. Clemens Alex. or. 1.)

Digitized by Google

Bázeň jest voda; neboť zchlazuje horkost tělesných žádostí. (S. Bernard. serm. 54. in Cant.)

Bázeň Boží jest nejlepší šíp, kterýž usmrcuje těla žádosti, aby duch spasen byl. (S. Bernard. serm. 29. in Cant.)

Bázeň Boží jako protijed očišťuje ode všech hříchů nečistot. (S. Bernard. serm. 86. sup. Cant.)

Kdo se Boha bojí, podoben jest městu na hoře stojícímu, a zděmi obehnanému, z jehožto pohledu bezbožní duchové se třesou. (S. Ephrem. de timore Dei in principio.

Bázeň Boží jest jako vítr severní. Nebo jako vítr severní deště rozhání, mračna zapuzuje, povětří vyjasňuje, zeměplazy hubí, a z vody led dělá: podobně tak bázeň Boží rozhání deště tělesných rozkoší, a zapuzuje mračna tělesných myšlení. (S. Bernard. serm. 86. in Cant.)

Bázeň Boží jest ostrý meč, kterýž všecky zlé žádosti vyřezává. (S. Ephrem. in serm. de pasch.

c) Sílu k vytrvání dává.

Toliko bázeň Boží, kteráž mysl řídí, nepravost zapuzuje, a nevinnost opatruje, trvající dává sílu. (S. Chrysolog. serm. 127.)

Bázeň Boží jest studnice života, zbraň duše, duše ochrana, duše ředitelkyně, duše škola. (S. Ephrem. serm. Asc. de timore Dei.)

Moudrost dva má kořeny, totiž bázeň a lásku. (S. Bonavent. Opusc. Lum. Eccl. serm. 14.)

d) Činí člověka velikého, svatého, blaženého.

Blahoslavený člověk, ne ten, kdož mnoho ví, nýbrž kdož se Hospodina bojí. (S. Laurent. Just. lib. de ligno vitae c. 1.)

Blahoslavený muž, kterýž se bojí Hospodina. Toť jest pravé blahoslavenství. Vše ostatní jest marnost, stín a pouhé jmeno, ať to je bohatství, aneb mocnost,

Digitized by Google

anebo těla ušlechtilost, anebo peníze. Vše to podobno jest listí padajícímu a stínům přecházejícím. (S. Chrisost. ad psalm 111, 1.)

Mezi ptactvem nebeským největší jest orel, a mezi zvířaty země lev: mezi syny lidskými však ten, kdož se Hospodina bojí. (S. Ephrem. in illud. attende tibi ipsi c. 7.)

Jeden z těch služebníků, kteréž Bůh vysílá, aby syny marnotratné zpět přivolali, jest bázeň, druhý naděje. (S. Bernard. serm. de fil. prod.)

Kdo chce moudrostí a uměním naplněn býti, a k vrchu všech cností dospěti, nechať začne u bázně Boží, neboť ona jest posilou duše, světlem rozumu a nadějí spasení. (S. Laurent. Just. l. 1. c. 1.)

Zkusil jsem toho v pravdě, že ničím nemůžeme sobě milost tak získati, zachovati, a zase získati, jako když neustále v pokoře a v bázni před Hospodinem kráčíme. (S. Bernard. serm. 44. in cant.)

Láska a bázeň Boží vedou ke všemu dobrému. (S. Augustin. in sentent.)

Neníť žádné svobody a žádné pravé radosti mimo bázně Boží a dobrého svědomí. (Thom. Kemp. lib. de imit. Christi c. 3.)

Přítomná bázeň plodí věčnou bezpečnost. (S. Augustin. sup. psalm.)

Bojte se, milí bratří, bojte se, nebo blahoslavený jest člověk, kterýž se Hospodina bojí. (S. Hieron. de morte Eus.)

6. Povzbuzení k bázni Boží.

Co bodáka a meče se tedy bázně Boží uchopme. (S. Ephrem. de patientia.

Nic se nevyrovná bohabojnému, neboť on přemáhá všecko. Snažte se tedy o to, byste bázeň Boží měli. (S. Chrisostom. hom. 69. ad popul. Ant.

Digitized by Google

Literatura.

Manuale Sacerdotum pro Cura infirmorum et morientium. — Litomericii, typis Caroli Guilielmi Medau. Anno Domini MDCCCXLVI. *)

Když otec nynějšího švédského krále, Karel Jan XIV., známý co vůdce vojska Francouzského za vládařství Napoleonova pod jmenem Bernadotte, před několika lety věkem sešlý a nemocí navštíven, poslední svého života hodinku předvídal, nejen pořádnost časnou učinil, ale i o duši svou pečuje kněžstvo švédské, a mezi ním jednoho z tamních biskupů obeslal, aby jej šťastně k bráně věčnosti připravil. Psali tehdáž Berlínské církevní noviny, a jiné po nich, že zesnulý již dotčený král v té důležité době zraky svoje obracel k jižním krajinám Francouzským, odkud rodem pocházel, ohlížeje se po knězi katolickém, an by tu poslední službu přípravy k šťastné věčnosti mu prokázal. Tím nám veřejné listy ve jmenu řečeného krále na srozuměnou daly, že odtržené od církve katolické sekty, jako vzhledem mnoha jiných stránek, tak i z ohledu této nejdůležitější, když člověk na pomezí věčnosti se nachází, jistou prázdnost ne-li jalovost jeví, a nemocným a umírajícím pomáhati majíce, sami nemocné a neduživé jsou.

*) Nejednáme proti pravidlu, klademe-li sem tuto recensí, an dotčená kniha, jakkoli má latinský název, přece jest také česká, obsahujíc v sobě mnoho českých rozjímání, modliteb atd.

Digitized by Google

To cítili již korifeové tak nazvané reformace, a zvláště Melanchton, an tážící se matce vlastní, máli také od církve katolické odstoupiti, tu paměti hodnou odpověd dal: V katolické církvi jest dobře umříti, v nekatolických dobře živu býti;“ a protož jí tou radou byl, by co katolička až do konce setrvala.

Jak blaze a pokojně katolík svátostmi neduživých a umírajících opatřen jsa, tuto zemi opouští, toť každodenní zkušenost učí, toho tisíců, ano millionů zkušenost pravověrných křesťanů dokázala, a dosaváde dokazují toho nejen neduživci ale i lékaři a jiní nemocným posluhující. Účinek tento hlavně připsati dlužno nadpřirozené milosti, kterouž Kristus Pán, zakladatel svátostí, s posledním pomazáním a s druhými svátostmi umírajících spojil. To však nelze zapříti, že i církev duchem svatým vedená, k tomu šťastnému cíli nemálo přispěla, rozličnými řády a ceremoniemi, jakož i modlitbami při opatřování nemocných užívanými. To každému do očí bije, kdož jen i zběžně svaté obyčeje při nemocných od církve předepsané přehlédne. Na příklad viz: *Ritus administrandi sacram Communionem Infirmis*, — *sacramentum extremae Unctionis*, — aneb: *de Visitatione Infirmorum*, *in Pane quotidiano*. Kdo ještě lépe se o tom přesvědčiti žádáš, vezmi do rukou: *Rituale Pragense pag. 143 et sequent.*, a pravda katolická práva svého a moci své dokáže.

Nemalou zásluhu v jmenovaném vejš ohledu získali si mnozí osvícení a horliví biskupové a pastýři duchovní po celé církvi katolické nejen o své vlastní, ale i o cizí osadníky sepsáním kněh, při zaopatřování nemocných velmi příhodných. Bych zde několik v naší milé vlasti a jinde vyšlých jmenoval, stůjtež zde toliko tyto: *Enchiridion Sacrorum Rituum Sacro Sanctae Romano — Catholicae Ecclesiae.... a Joanne Henrico Ignatio Kunel*, *Curato Clösterlensi*, *Vetero*

Digitized by Google

Pragae, typis Wolfgangi Wickhart, Archiepiscopalis Typographi Anno 1716. Kniha to pro katolického kněze i v mnohém jiném ohledu předůležitá. Kniha *„Panis quotidianus“* nazvaná, ukazuje na dvě knihy české: „Křesťanský hlas,“ a jinou: „Zdravý pramem“ jmenovanou. Za novějších časů vyšla v českém rouchu kniha Müllerova, k posloužení nemocným příhodná. R. 1835. vydal nám jistý p. farář z arcidiécese Prazské: *„Manuale ministri Dei infirmos ac moribundos visitantis, a quodam parocho archidioecesis Pragensis, typis archiepiscopalibus*, — knížka, jenž zvláště novovysvěcencům, na vinici Páně vyšlým se hodí, a jižto také s prospěchem užívají, jak se referent sám na venku mimo Prahy přebývaje, o tom přesvědčil. — Tu se může vším právem podotknouti i kniha od Dědictví Svatojanského vydaná pod názvem: „Pane zůstaň s námi neb se připozdívá,“ jenž v rukou kněží a pravověřících křesťanů mnoho užitku přináší. — Nejobšírnější a nejskvělejší práce toho druhu za našich časů vyšlá jest: „Kniha ruční k navštěvování a zaopatřování nemocných“ od Josefa Kernera, faráře Lužeckého, a doktorství písma sv. kandidáta. V Praze 1841.*)

V této důležité stránce i katolíci po celých jižních a severních Němcích nám za příklad slouží. Vídenská arcidiécesí má svou vlastní knihu k prospěchu nemocných: *Lese- uud Gebetbuch für Kranke. Gesammelt von einem Weltpriester. Wien 1829.*, kteréhožto roku již páté její vydání vyšlo. Německé Müllerově knize nemalá cena se připisuje. Osada biskupská Padrbornská v pruském království má svou vlastní knihu pro kněze i neduživce příhodnou.**)

*) Viz Časopisu tohoto stránku 131.

**) Nejnovější spisy toho druhu, pokudž nám povědomo jsou tyto:

1. Friedens-Palmen, christkatholisches Handbuch von J. N. Müller, Karlsruhe 1842. Zwei Theile.

Digitized by Google

Nejdůstojnější nynější pan biskup Litoměřický stíhaje všude smyslu církevního, poznal jej i v této stránce, a usiluje o to, by od podzřízeného duchovenstva jeho osady biskupské vůle církve katolické ve všem ohledu se zachovala. I vydal na ten cíl a konec roku 1846. tři knihy o zaopatřování nemocných, jednu vejš oznámenou latinským názvem pro své kněžstvo; druhou v německém docela jazyku pro Němce svého biskupského okršleku, a třetí v české řeči pro lid český. Nedomnívejž se však žádný, žeby ta přednější latinským názvem opatřena a pro kněžstvo ustanovená kniha veskrz latině psána byla; toliko předpisy církve vzhledem vykonávání tří svátostí latinským jazykem psány jsou; ostatní věci, jakož žalmy, částky z písma svatého, modlitby a rozjímání v mateřské řeči se tu nacházejí.

Oučel, k němuž vrchní Pastýř Litoměřický při vydání své práce směřoval, sám nám udává v latinské předmluvě své. Mluví tu totiž co biskup katolický a ve jmenu církve, a tu příslušelo, aby latině mluvil ku kněžím německého i českého jazyka ve své diécesi. Latinská řeč jest řeč mateře naší všeobecné, totiž církve katolické, ta řeč byla již zasvěcena při umučení Páně nápisem na kříži Spasitele našeho, napotom ji přijala církev Římská za řeč svou, a v té nejraději k dítkám svým mluví. A protož dobře činí biskupové katoličtí, zvláště když ku svým synům totiž ku kněžím mluví, že té klassické a posvátné řeči užívají, ač známost její za našeho věku více a více i mezi kněžstvem mizí. V té předmluvě poukazuje pan biskup předně, jak svou práci rozvrhl neb rozdělil; připomínaje, proč modlitbu přípravní pro kněze svému spisu hned na začátku předložil, že totiž kněz katolický bez modlitby

2. Praktisches Handbuch für kathol. Seelsorger am Krankenbette, herausgegeben von einer Gesellschaft katholischer Pfarrer. 2. Aufl. Weimar 1842.

Digitized by Google

ničeho počínati nemá. Následuje pak úvod též latinský nadepsaný: „*De visitatione et cura infirmorum,*“ v němž nejdůstojnější p. vydávatel kněžstvu svému podřízenému povinnosti jeho z stran nemocných důtklivě na pamět uvádí. Ku konci svého úvodu ohražuje se tit. pan biskup, že nic nového a neslýchaného nezavádí a obecenstvu nepodává, ale toliko ty věci, kteréž sama církev katolická žádá, a protož se nejednou odvolává na *Rituale Romanum* a předpisy jeho, na jevo dávaje, že jen podlé ducha této liturgické zákonní knihy pracoval. —

První částka knihy předkládá nám řád církve sv. při navštěvování nemocných před a po udělení svátostí, vyznačena jsouc s nadpisem následným: *Ritus pro visitatione infirmorum ante et post administrationem Sacramentorum.*“ Zde najdeme žalmy poněkud volněji přeložené v německé a české řeči; na př. žalm 50. s modlitbami v obojím nyní jmenovaném jazyku, žalm 6. se čtením částky z Evanjelium sv. Matouše VIII, 5—14, a s přiloženým ponaučením; žalm 15. s částkou Evanjelium sv. Marka XVI, 14—19; žalm 19. se čtením z Evanjelium sv. Lukáše IV, 38—41; žalm 85. s částkou vyňatou z Evanjelium sv. Jana V, 1—15; a žalm 90. s rozjímáním počátku sv. Evanjelisty Jana 1, 1—15.

Částka druhá za předmět má řád církve katolické, když se uděluje nemocnému svátost sv. pokání *zvlášť*, s nadpisem: „*Ritus administrandi seorsim poenitentiae Sacrameutum infirmo.*“ — Zde jest předně promluva kněze k nemocnému, modlitba přípravná před sv. zpovědí, vzývání Ducha svatého, prosba o přímluvu Marie Panny a všech Svatých, pak po vykonané sv. zpovědi vzbuzení dokonalé lítosti, a dobrého, pravého úmyslu, a nyní následuje forma rozhřešení: „*Dominus noster Jesus Christus etc.* - - Po nějaké chvíli, když

Digitized by Google

si nemocný odpočine, má se povzbuditi k tomu, by Bohu oběť chvály a díků přinesl, a k tomu cíli směřují následující modlitby: chvála bozského milosrdenství, obnovení dobrého předsevzetí, prosba za bozskou ochranu, a závěrečné napomenutí nemocného.

Částka třetí vypisuje dle Ritualu Římského řád svatých obyčejů při posluhování velebnou Svátostí oltářní, jak i nadpis zní: *„Ritus administrandi Sacram Communionem infirmis.“* S předu se tu vyjádřuje poklona neb chvála nejsvětější Svátosti oltářní vzdaná v příbytku nemocného. Následuje krátká promluva kněze k nemocnému, vzývání Marie Panny a ostatních Svatých; bližší příprava nemocného k sv. přijímání, modlitby před sv. přijímáním; touha po svatém přijímání jakožto potravě na cestu do věčnosti, a konečně modlitby latinské při podávání nejsvětější Svátosti oltářní. Jak má kněz potom svatém jednání napomenouti nemocného, by chválil a velebil Boha za obdržené milosti, tomu učí nás zde modlitba po sv. přijímání, jako i jiná modlitba sv. Ignacia po sv. přijímání; díkůčinění po sv. přijímání co pokrmu k životu věčnému; modlitba za dosažení spasitelných účinků sv. přijímání; modlitba po sv. přijímání, jakožto pokrmu na cestě do věčnosti; vzdechy nemocného, když mu velebnou Svátost přijíti nelze, a konečně slova útěchy k nemocnému.

Částka čtvrta za obsah má řád udělení posledního pomazání dle předpisu Římského Rituálu, a proto zní nadpis: *„Ritus administrandi Sacramentum Extremae Unctionis.“* Mimo navedení biskupského v latinské řeči, jak duchovní pastýř opatrně a šetrně touto svátostí dle úmyslu církve sv. katolické posluhovati má, nacházíme tu promluvu kněze k nemocnému před udělením svátosti této; pak modlitby před sv. pamazáním v německé a české řeči, a předepsané latinské. — Zde se nalezá napomenutí, by přítomní domácí i cizí

Digitized by Google

společně a v křesťanské lásce za nemocného se modlili, by přislíbené milosti Boží v hojné míře účastným se stal. A aby kněz v tom věřícím za příklad sloužil, za tou příčinou přidány jsou litanie v obojí řeči, kteréž se duchovní s přítomnými k vzdělání nemocného a nábožných křesťanů modliti může. Nyní se vypisuje řád udělení sv. pomazání v latinské řeči v Ritualu Římském obsažený; potom kromě modliteb latinských, modlitba německá a česká po sv. pomazání, Antifona o blahoslavené Rodičce Boží: „Pod Tvou ochranu se utíkáme, etc.“ a konečně závěrečné napomenutí.

Částka pátá obsahuje způsob udělení *všeobecného rozhřešení*, tak nazvané *„Benedictio seu absolutio generalis in articulo mortis“* od papeže Benedikta XIV. milostivě propůjčené. Předchází krátké ponaučení a povzbuzení nemocného, než se mu všeobecné rozhřešení udělí; pak kající vzdechy lásky před udělením papežského odpustkového požehnání, a ku konci toto požehnání v jazyku latinském.

Částka šestá jedná o tom, jak se v posledním boji se strany duchovních pastýřů umírajícím přispěti má. Nadpis jest: *„Modus juvandi morientes.“* Zde zase dle Ritualu Římského najde kněz navedení, jak má skonávajícího křesťana k tomu míti, by to drahé a mocné jmeno *„Ježíš“* s důvěrností a s skroušeným srdcem vyslovoval, a dokud při dobré paměti jest, tři bozské cnosti vzbudil, a v jiných cnostech se cvičil. Jsou tu vzdechy umírajícího, co nějaké duchovní střely, k Bohu Otci, ku Kristu Ježíši, k Matce milosti, k sv. anjelům, a k svatým a světicím Božím. Jsou tu pobožnosti, kteréž duchovní s domácími a s cizími přítomnými za odcházejícího bratra neb sestru modliti se může. Přidána jest modlitba při podání sv. kříže, při podání hořící svíce hromičné nazvané, a při pokropení svěcenou vodou buď umírajícího, neb lože jeho a světnice.

Digitized by Google

Následují poslední vzdechy umírajícího, aneb potěšitelná přimlouvání, a poslední církevní žehnání. Přidáno jest tu dle breviáře římského pořádek poroučení duše člověka umírajícího (*Commendatio animae*) v trojí řeči, modlitby po skonání, a litanie za duši zemřelého.

Částka sedmá nám předkládá jiná rozličných *cností* vzbuzování a v nich se cvičení, jakož i všeliké modlitby u lože nemocných a umírajících. Mimo prosby o bozskou pomoc dle žalmů, vzbuzení víry, naděje a lásky, vzbuzení lítosti a trpělivosti, jest tu také v obojí řeči naší vlasti: odevzdání se do vůle Boží, touha po nebi, modlitba za nemocného ze Sakramentarium sv. Řehoře, slavné vyjádření příčinou poslední hodiny od sv. Alfonsa z Ligouri, obětování nemoci od sv. Mechtildy; nábožné volání k Pánu Ježíši v čas trápení od sv. Vavřince Justiniána; snažná prosba k Bohu o smilování dle sv. Augustina; vzdychání k Panně Marii o trpělivost v soužení od sv. Alfonsa z Ligouri; touha po Bohu od sv. Teresie; důvěra v lásku Ježíšovu, od sv. Augustina; modlitba za dosažení bozské lásky, od sv. Františka Asisského; modlitba za dosažení pozbytého zdraví, a dvě modlitby za šťastnou hodinku, jedna od sv. Vincencia Ferrerského.

Částce osmé předmětem a obsahem jsou *průpovědi* ze sv. písma a ze spisů Svatých, jichžto k útěše a k ponaučení nemocných užíti lze. Tato částka jest kratičká, neb toliko tři listy zahrnuje, a dalaby se rozmnožiti. Na to naráží Nejdůstojnější p. spisovatel, neb dí ku konci té částky v poznamenání latinském, příklady a průpovědi z písma sv. starého i nového zákona, jakož i ze životů Svatých že jeví největší moc k polehčení nemocným, a za tou příčinou by hleděl každý pastýř duchovní dokonalou známostí jak písma sv. tak životů Svatých nejen k svému vlastnímu vzdělání, ale i k prospěchu sobě svěřených duší se opatřiti,

Digitized by Google

by z té zásoby co nějaké špíže duchovní potřebných pokrmů zvláště nemocným předkládati mohl. Tu poukazuje také nejdůstojnější pan biskup na *breviář* co zdroj, z něhož pilný modlitel k užitku nemocných vážiti může. Toto poukázání tím potřebnější bylo, an se životy Svatých dosaváde pořídku v rukou duchovenstva, ano i vůbec křesťanstva nalezaly, a breviář jich místo poněkud zastoupiti může. *)

Deváté částky obsah jest ponavržení, jak by se s nemocnými ve zvláštních případnostech jednati mělo. Takové případnosti jsou:

1. Jak nemocný, jenž těžce uražen byl, k odpuštění a k smíření přiveden býti má?

2. Jak křesťan, jenž bližního svého urazil, pohnouti se má, by se opět smířil?

3. Jak nemocný, an jiným na jmění ublížil k povinované náhradě pohnut býti má?

4. Jakým způsobem nemocný, kterýž za života svého veřejné dal pohoršení, k napravení jeho vzbuzen býti může?

5. Jak neduživec, jenž váhá se dát zaopatřiti, k přijeti Svátostí pohnouti se dá? A ku konci

6. Jsou tu slova k nemocnému, jenž poslední pořádnost, nebo vyjádření své poslední vůle učiniti odkládá.

Referent nechtě býti příliš obšírným na ukázku tu žádných modliteb a rozjímání nepodává, ale raději duchovní pastýře na vinici Páně pracující k tomu má, by si tu dotčenou knihu opatřili, ji bedlivě se svou a s cizí zkušeností srovnali, a pak sami usudek svůj vynesli. I nepochybujeme, že pak každý uzná velikou důležitost knihy této.

*) Jaký poklad nám v tomto ohledu p. Karlík sepsáním životů Svatých, a Dědictví Swatojanské vydáním jich, vydobili, každý nahlédni!

Digitized by Google

Kniha ruční u navštěvování a zaopatřování nemocných, od Josefa Kernera, faráře Luženého, a doktorství písma svatého kandidáta. — V Praze 1841. U Václava Špinky, arcibiskupského knihtiskaře. Věnovaná Jeho Excellencí, nejdůstojnějšímu Panu Karlu Boromejskému, biskupu Královéhradeckému.

Dobře praví p. Skladatel na začátku knihy své, jestliže duchovní pastýř ve všech všudy částkách ouřadu svého, spásu duší sobě svěřených na srdci míti má: tím více a obzvláštně tady všecku práci, snažnost a horlivost vynakládati má, kde se o posledním okamžení života lidského jedná, o tom totiž znamenitém okamžení, na kterémžto věčné spasení a blahoslavenství člověka záleží. Aby se konání této svaté povinnosti všemu duchovenstvu ulehčilo, zvlášť pak mladým a nastávajícím duchovním, á poučení zkušenějších pastýřů žádostivým pomocní kniha do rukou podala: co pan autor na viníci Páně skrze plných pět a třicet let z mnohonásobné zkušenosti své nazbíral, to soustavně sepsal, a obecenstvu tiskem podal.

Rozvrhl pak p. dotčený spisatel mimo úvod práci svou na tři částky, k nimžto závěsek připojil. V úvodu jedná o povinnostech duchovního pastýře k nemocným, udávaje spolu pravidla, jakých duchovní při navštěvování a zaopatřování nemocných šetřiti má. Nejdřív připomíná se tu důtklivě knězi, chceli býti prospěšným nemocnému, by se nedomníval, že to toliko na umění a učení našem záleží, ale předně na Bohu a jeho milosti, a proto že před zaopatřováním dobrotivého Boha o pomoc prositi, a nemocného milosti Boží poroučeti má, aby štědrý dárce na výsosti, od něhož každý dokonalý dar pochází, péči a práci naši požehnati, a neduživým daru nebeské útěchy uděliti ráčil. — Žeť dle rozličných

Digitized by Google

okolností, přiměřené nemocným důvody voliti, a dle stavu, vlastností a schopností osoby nemocné svá naučení a navedení uspořádati máme: toť nám všem z bohoslovného učení povědomo; jak ale pastýřské opatrnosti v jednotlivých pádech užívati, u př. když patrné nebezpečenství života tu je, a nemocný nechtělby se zpovídati, jak s takovýmto nemocným si počínati máme, by přenáhlená horlivost spíše neuškodila, než prospěla, naučení o tom velmi podařené nacházíme na stránce 8. a dále. — Potom jsou tu podotknuty rozličné případnosti, když křesťan byl mrtvicí raněn, padoucí nemocí poražen, neb jeli bez paměti a bez zdravého smyslu, aneb když nemocný toliko řeč ztratí, všech ostatních smyslů jsa schopen: jak v takových a podobných okolnostech se duchovní pastýř zachovati má. Nalezneš tu také, kdy bláznivý a zšílený, neb i cizinci, jichžto jazyka místní duchovní pastýř povědom není, a pod jakými výmínkami rozhřešeni býti mají? Pro pastýře, jenž mají nekatolíky na osadě, nalezá se tu zpráva, když kdo z nich se roznemůže, a vyjevil-liby svou náchylnost, k náboženství katolickému přistoupiti, jak prozřetelně s takovýmto jednati sluší, než by se mu svátosti udělily, aby se i církevním i světským zákonům zadost učinilo. Známo jest, že takovýto nemocný dříve vyznání víry učiniti musí, a protož se tu z Rituálu Pražského vyznání víry dle Tridentského sněmu, od Pia IV. připojuje. — Když horké nemoci v nějakým místě panují, víť každý, jak hrozný strach to při mnohých osobách působí, a že tu zvláštní opatrnosti třeba, by duchovní své povinnosti dostál. Najdeš tu pravidla, jak s takovými nešťastníky jednati, a spolu příbuzné jejich těšiti možno. Konečně p. autor v svém úvodu nezapomenul i na čas moru a nakažlivých nemocí, aby pamatoval nás, že v tom smutném čase, co věrní duchovní pastýři se prokazovati, a stojíce na bojišti svém

Digitized by Google

co udatní rekové před nepřítelem srdce sobě dodati, na žádné nebezpečenství dbáti, a neohroženě smrti do očí hleděti máme. — Při této příležitosti ponavrhuje p. Kerner některé prostředky, dle kterých se duchovní zachovati má, by svou vlastní vinou nakažen nebyl. Připojuje tu také modlitby v čas morové rány, o kteréž jistí, že se jí užívalo roku 1832. v Lužci, když černá ouplavice, neb tak nazvaná cholera v celém okolí panovala, mnoho lidí usmrtila, na jeho však osadě se ani neukázala. —

Částka první obsahuje církevní obřady při zaopatřování nemocných, jak to *Rituale* neb *Agendy* předepsané poukazují, v *latinském* totiž jazyku. V čele jest požehnání domovní; pak se tu vypisuje řád vykonávání sv. zpovědí, sv. přijímání, sv. pomazání a všeobecného rozhřešení, tak nazvané *absolutio generalis*. To však připomenouti tu dlužno, že před každou touto menší částí, před a po sv. zpovědi, před a po sv. přijímání a t. d. nalezá se přiměřené rozjímání a důtklivá modlitba, k rozebrání a k útěše nemocných velmi příhodná. Obsah těch rozjímání a modliteb vzat jest z písma svatého ze svatých otců, zvláště z kněh sv. Augustina, a jak viděti jest, z dlouhé skušenosti spisovatelovy. Patrno jest, že se musíval rád modliti zvěčnělý již p. spisovatel, an tak pěkně s nemocnými o Bohu uměl rozmlouvati.

Částka druhá zavírá v sobě rozličná naučení a napomenutí, kteráž se při zaopatřování nemocného neb při navštívení s nemalým prospěchem uděliti mohou, jak to z následujícího přehlednutí celé té částky viděti jest. V čele těch naučení stojí napomenutí, které se tomu dáti má, jenž příliš žádostiv jest prodloužení vezdejšího života svého; potom jinochu, jenž nad tím se rmoutí, že v květu mladosti své umříti má; chudému otci, jenž se nad svými dítkami rmoutí, že je v nedospělém věku, v nouzi a v potřebách opustiti musí; člověku, jenž ná-

Digitized by Google

hlým neštěstím větší částku svého jmění ztratil, a nad tím příliš se rmoutě v těžkou nemoc upadl; člověku, kterýž trápě se nad tím, že mnoho protivenství, křivdy a pronásledování od svých nepřátel utrpěl, do nemoci upadl; člověku, jenž pro nemoc dlouho trvající na loži se trápí; člověku, jenž v nemoci netrpělivý a nevrlý jest, tak že své obsluhovately týrá. Viděti z toho, jak bohatý obsah knihy této jest, jenž 311 stránek čítá. Dále se tu poučuje člověk, jenž bolestné ranhojické operací podrobiti se má. Předně se povzbuzuje, aby se té operací podrobil, a jak dále se s ním pokračovati má po operaci, nebyla-li nemocnému k uzdravení a k zachování života platná. Podobně se tu udává spůsob pastýřského jednání s nemocným, jenž těžký ouraz na těle utrpěl; a sice stalo-li se to nevinně, totiž právě u vykonavání práce a povinnosti, aneb stalo-li se to z nějaké malé neopatrnosti; čili se sám nemocný do nebezpečenství svévolně pustil. Aneb stala-li se pohroma ta jinou zlou příčinou, a to sice v rozbroji s jinými, a vznikl-li rozbroj z pýchy, ze zášti neb z opilství. — Najde se zde také napomenutí, kteréž se dáti má tomu, jenž sobě život vziti chtěl; předně dokud ještě na mysli zmatený, a svým nešťastným úmyslem a počínáním ustrašený jest; a potom, když se zpamatoval a utišil. Najdeš tu napomenutí, byla-li příčina přílišná náchylnost k osobě neb k věcem, čili strach hanby i trestu, nebo-li netrpělivost, nespokojenost a málomyslnost. — Plná útěchy jsou tu slova k ženě, jenž těžce ku porodu pracuje. Předně se tu povzbuzuje k trpělivosti a k důvěrnosti v Boha; pak se přidává naučení, když se porod šťastně zdařil; potom když dítě, jsouc slabé, hned se pokřtiti musí, a na to umře, posléze přijde-li dítě na svět mrtvé. — Při závěrce částky druhé mluví tu pastýř utěšitelná slova k člověku, jenž stěžuje sobě, že ho zlá myšlení a pokušení napadají,

Digitized by Google

a pronásledují; k člověku, jenž se smrti bojí; k neduživci, kteréhož svědomí hněte a nepokojí, že mnoho a těžce hřešil; a k jinému, jenž poslední pořádnost, nebo-li vyjádření své poslední vůle učiniti odkládá. — Každé toto naučení sestává z pěkného rozjímání, jenž stavu nemocného přiměřeno jest, a ku konci z jadrné modlitby, kterouž duchovní nemocnému předříkati, aneb s ním se ji modliti může. Pro ženu, jenž těžce ku porodu pracuje, nacházejí se tu tři modlitby za šťastný porod, a sice k Bohu Otci, druhá ku Kristu Ježíši, a třetí k blahoslavené Panně Marii. Komuž by se uvedená tu rozjímání a modlitby příliš dlouhé zdály, lehká tu pomoc, vyber a vyvol si, co příhodného a příslušného.

Částka třetí rozličného druhu obsahuje rozjímání a modlitby. Předeslal tu p. autor především důkladné rozebrání modlitby Páně neb Otčenáše podlé sedmi proseb, tak že jedna každá prosba předmětem jest vzdělavatelného křesťanského uvážení. Těchto vyložených sedm proseb nejen ku prospěchu nemocných, ale i ku kázaním neb křesťanským cvičením užiti se dá s malým proměněním, kteréž obratnému duchovnímu pastýři žádných těžkostí činiti nebude. — Dále položil tu p. skladatel rozjímání o určení člověka, a nesmrtelnosti duše lidské; jakož i vzbuzení tří Bozských cností, modlitbu těžce nemocného, odevzdání se do vůle Boží, modlitby při podání sv. kříže, a při posledním tažení. Následuje slovíčko k přátelům, jenž při odchodu svého přinaležícího nad umírajícím náramné hoře vedou, pak poroučení duše podlé *Ordo commendationis animae* v Breviaři obsaženém, a poslední slovíčko útěchy ku pozůstalé vdově, k sirotkům a přátelům. Dotčené poroučení duše nejen při loži nemocného, ale i vzdálení od něho máme a můžeme se modliti, kdykoli nás církev sv. katolická zvoněním umíráčka na to pamatuje, že bratr náš v Kristu neb sestra umírá. Toť zajisté velmi záslužné bude

Digitized by Google

před Bohem i před lidmi, a nám i někdy prospěšné, když naše hodinka poslední vyprší, a jiní za nás totéž činiti budou.

Závěsek zdržuje v sobě kázaní, potom výklad český církevních modliteb při zaopatřování nemocných, a při svatém pomazání. — Kázaní jedná o tom, že potřebí jest, časně duchovního povolati, aby nemocný s Bohem se smířil, a na duši občerstvený dobrou nadějí v životě i v smrti kojiti se mohl. Jest populárně vypracované, a žádost spravedlivá se tu opět vyjevit musí, by duchovní řečníci každoročně svému lidu cos podobného přednesli, by se předešlo váhavosti, vlažnosti a nevšímavosti svatých svátostí, jenž u mnohých křesťanů panuje. Výklad církevních modliteb z toho spasitelného ohledu se tu připojil, aby se lidu ty svaté obyčeje a modlitby vyložily a vysvětlily, ne však by se těch modliteb v českém jazyku při zaopatřování užívalo. Latinský jazyk byl a zůstane vždy církevním jazykem při udělování svátostí; to však církev nikdy nezabraňovala, aniž dosaváde brání, nýbrž raději schvaluje, by se modlitby latinské častěji věřícím vykládály; jak pravá pastýřská obezřetnost tomu chce, kteréžto vyložení se státi může při křesťanských cvičeních. —

Konečně těšíme se z toho, že v knize té všude vane pravý duch církve katolické. Modlitby a rozjímání nejsou lichá a prázdná, proto že všecko se tu na věrouce staví.

Co neméně dotčenému spisu ku pochvale slouží, jest to, že se všude jadrná česká řeč nachází, jakovéž i v Kralovéhradecku a Bidžovsku jest slyšeti. Žádné tu novotářství, a cizích, nově kovaných a neslýchaných slov užívání, tak že duchovnímu tak mluvícímu každý sebe sprostší katolík v nemoci postavený porozumí. —

Konečně zde recensent tu žádost projeviti se osměluje, aby totiž jestli kniha tato, tištěná již r. 1841, ro-

Digitized by Google

zebrána jest, a v knihkupectví se nenalezá, by poznovu tištěna byla, aneb aby někdo cos podobného sepsal a vydal. Byl by to spis vítaný duchovenstvu i nemocným. *)

Katolický Kancionál. Dle Fryčaje vzdělal, mnohými písněmi, modlitbami a zvláštní pobožností pro mládež rozmnožil a vydal Tomáš Bečák, exposita v Kyselovicích a oud dědictví Svato-Janského. Druhé vydání. V Holomouci 1847. 8. Str. 564.

Velikého rozšíření zvláště ale na Moravě dobyl sobě kancionál Fričajův, a byltě za svého času velmi oblíben, jelikož jím veliké potřebě bylo vyhověno. Jak koli však na čas výborně vyplnil úlohu svou, nic méně v postupu času nebyltě s to, aniž co do formy ani co do obsahu všechněm potřebám vyhověti. Velmi záslužnou práci vzal tedy na sebe dvojí cti hodný pan Tomáš Bečák, an celý tento kancionál přepracovav a mnohými písněmi a modlitbami rozmnoživ, vydal jej opět na světlo. Podal pak tento ctihodný kněz toto dílo svoje v tak levné ceně, že se patrně vidí, an toliko rozmnožení cti Boží, oslavení svaté církve jeho, a blaho věřícího lidu ho v tom vedou, a nikoli mrzkého zisku žádost. I požehnána byla také ušlechtilá snaha jeho; neboť celé první vydání, čtyry tisíce výtisků silné, ve třech měsících bylo rozprodáno. Což za následek mělo, že hned bez odkladu pan Bečák k druhému vydání musil přikročiti, kteréž i šťastně k místu dovedl. Přistupme již k obsahu. Počíná poznamenáním svátků a dnů Svatých

*) Vídenská arcidiécesí má takovou poučnou a modlitební knihu pro nemocné a umírající, pod názvem: *Lese- und Gebetbuch für Kranke. Gesammelt von einem Weltpriester. Wien. Gedruckt bei Anton Strauss's sel. Witwe.* — Tato německá kniha r. 1829. již po *páté* vydána byla, z čehož zřejmé jest, jak takové knihy obecenstvu jsou vítány!

Digitized by Google

v celém roce, načež následují rozličné pobožnosti, jako: ranní i večerní, před jídlem a po jídle, když hodiny bijí, když se s nejsvětější Svátostí jde k nemocnému, když se umíráčkem zvoní atd. Po těchto pobožnostech následují písně, kteréž v jedenácti hlavách jsou rozvrženy, a v tomto pořádku jdou za sebou. Písně přede mší svatou s tajemstvím svatého růžence, Marianským žaltářem a písněmi před kázaním a po kázaní, konečně s pobožností ke mši svaté. Následují písně ke mši svaté, mezi kterými se také jedna nachází k prvotinám kněžským, jedna k padesátiletému kněžskému jubileum, jedna k oddavkám, a dvě za mrtvé. Písně ku požehnání, k nímžto připojeny jsou tři jiné při líbání svatého kříže v pátek a na den povýšení svatého kříže. Po těchto stojí písně Marianské, ku kterýmž přidány jsou modlitby před svatou zpovědí a po zpovědi, před svatým přijímáním a po svatém přijímání, vzbuzení tří bozských cností, litanie, pobožnost nešporní atd. Následují písně vánoční, postní, na veliký pátek, velikonoční, katechetické a o křesťanské spravedlnosti. K písním adventním připojena jest pobožnost na den nejsvětějšího jmena Ježíš s litanií, jakož i pobožnost na den očišťování panny Marie. Písně postní zahrnují v sobě křížovou cestu a litanii o umučení Páně. Na konci písní velikonočních nacházejí se litanie k některým Svatým, n. p. k svatému Florianu, Janu Nepomuckému a Janu křtiteli. Čas svatodušní zahrnuje v sobě mimo tří písní k Duchu svatému též i připadnou litanii, potom pobožnost na den nejsvětější trojice Boží a Božího těla, konečně pobožnosti na rozličné dny a svátky Marianské, svatých Apoštolů, posvěcení chrámu Páně, všech Svatých i věrných dušiček s litanií a hodinkami za zemřelé. Následuje veliká zásoba rozdílných modliteb, jichžto základ a předmět jest vše, zač se každý člověk zvláště pak katolický křesťan modliti má, tak že na žádnou ani

Digitized by Google

zvláštní ani obecnou potřebu zapomenuto není. Závěrek pak veškerého díla činí pobožnost školní mládeže, kdežto i obnovení slibů na křtu svatém učiněných a pobožnost při udělování svátosti svatého biřmování místo své má.

Že pak obsah tento tak zevrubně zde uvádíme, činíme proto, aby patrno bylo, že kniha tato v skutku vše v sobě obsahuje, což jak ku pobožnosti domácí tak i k veřejným službám Božím zří a směřuje. Průvodnoť jest z téhož obsahu, že kniha tato jest netoliko bohatou sbírkou posvátných písní, nýbrž i pravou modlicí knihou, kteráž v každém ohledu potřebám chtít se modlícího křesťana vyhověti s to jest. Protož také, an se kniha tato tak blahodějnou býti ukázala, viděla Slavná knížecí Konsistoř Olomúcká toho slušnost a potřebu, by ji obecenstvu schválila. Na ten cíl a konec listem svým od 17. Unora 1847. tento úsudek o ní veřejně vynesla: *„Indem wir hiemit dem diessfalls an uns ergangenen oberhirtlichen Auftrage nachkommen, finden wir zu bemerken, dass das von Thomas Bečák herausgegebene Andachtsbuch, insbesondere was die Pflege des öffentlichen Gottesdienstes von Seite der Gläubigen betrifft, Alles enthalte, was im Fričay'schen Kancional vorkommt, und der Unterschied nur darin bestehe, dass Bečák viele, zu dem Wesen der katholischen Andachtsübungen gehörige, treffliche Zusätze gemacht, und dasjenige in Fričay's Werke nach der unübertrefflichen Darstellung der christlich frommen Gesinnungen in den liturgischen Büchern der h. katholischen Kirche umgeformt hat, wobei dieser das in dem reichen kirchlichen Schatze von unnachahmlichen Gebeten und Andachtsübungen vorliegende Materiale minder sorgfältig benützt hatte.“* S tímto úsudkem zcela na pravdě postaveným a spravedlivým i my se snášíme, a jenom to ještě podotknouti sobě za povin-

Digitized by Google

nost klademe, že dvojctihodný pan Bečák mnoho také pobožností sám přidělal, n. p. celou pobožnost pro školní mládež, křížovou cestu, písně k svatému Florianu, k svatému Janu křtiteli, jednu k srdci Pána Ježíše a panny Marie, sedmero nešporových chvalozpěvů atd. Velikou si tedy horlivý kněz tento získal zásluhu, podav nám takovou knihu, kteráž vzdělání a pobožnost každého věku a pohlaví rozmnožiti s to jest. Což ovšem díků našich a ochotného uznání zasluhuje, a to tím více, an jakkoli vydání toto i co do zevnitřnosti velmi jest krásné a ouhledné, i o to se postaral, aby příčinou levné ceny své kniha tato každému mohla býti přístupna. Žádáme tedy s celou duší, aby se do hodně mnohých rukou dostala, a aby dvojctihodný vydavatel toho, čehož docíliti chtěl, totiž rozmnožení cti a slávy Boží a vzdělání věřících, všady hojně docílil. Jesti pak kniha švabachem tištěna, a pravopisem analogickým psána.

Pastva duchovní pro ovce z pravého ovčince Kristova, obsahující v sobě: Katechetické řeči k vzdělání všech katolíků, obzvláště pak lidu venkovského ve svatém náboženství. S přídavkem pro kazatele uspořádaná od Františka Alexandra Rokosa, kněze církevního. Druhé, opravené a rozmnožené vydání. Díl čtvrtý. V Praze, tiskem a nákladem Jana Spurného. 1847. 8. str. 163.

Nemalou radost jsme z toho měli, an jsme nedávno čtvrtý a poslední svazek Rokosovy pastvy do rukou dostali. Již tedy to pěkné a záslužné dílo jest dokončeno. Pilný a horlivý náš pan Rokos dostál výborně slovu svému; neboť toto druhé vydání jesti v skutku opravené a rozmnožené, a podalo se nám v nejkratším, což mu možno bylo čase. Potěšte se tedy vy všickni slova Božího učitelové, majíce v mateřském jazyku svém bohatou a zcela přiměřenou rukověť, kteréž

Digitized by Google

s velikým prospěchem lze vám použíti. Dosti jsme se zřejmě v tomto Časopise několikráte již o výbornosti tohoto díla prohlásili, an jsme předešlé díly jeho posuzovali a obecenstvu oznamovali. A protož netřeba jest, slov šířiti o tomto posledním dílu, kterýž rovně každou dobrou vlastností jest tak zřetelný, jako první jeho tři předchůdcové. Pan Rokos jest zasloužilý pastýř, jenž si dobyl velikého zkušení a neobyčejné obratnosti zvláště ve škole. I s nemalým vlastním vzděláním svým jsme též tento čtvrtý díl četli, a úplně se s ním snášíme, když na stránce 40., jednaje o čtveru hříchů do nebe volajících, dole v poznamenání takto dokládá: „Ač u vykládání této nepravosti, a vůbec všeho smilství veliké opatrnosti, aby nikdo z nevinných pohoršen nebyl, šetřiti jest třeba: nesrovnávám se v tom přece s těmi, kteříž za to mají, že by se o ní jen povrchní zmínka činiti měla. Řekne-li vykládač katechismu na křesťanském cvičení jen tolik, jako katecheta svým žákům ve škole, totiž že jest němý neb sodomský hřích taková nečistota, kteráž se hned v Sodomě velmi zhusta páchala, a že o ní žádný počestný člověk ani mluviti nemá: neučiní tím všem svým posluchačům, mezi kterými také odrostlejší mládež, ba i dospělé lidi má, zadost. Takovou neurčitostí popudí ještě mnohého k tomu, že pak se jiných lidí, v čem nečistota sodomského hříchu záleží, vyptává. A kdo bude z nevzdělaných laiků, i při dobré vůli, o smilství s takovou prozřetelností mluviti, aby mu žádné takové vyjádření z úst nevyšlo, při kterém by se nevinná tvář růměncem potáhnouti musila? Co však se smilství vůbec dotýče, mělby proti němu každý duchovní pastýř častěji ve svých řečech horliti. Tato nepravost páše se bohužel velmi zhusta, a mnozí, neslýchajíce na kázaní nikdy o ní mluviti — jsou dokonce toho domnění, že ani žádným hříchem není. Přesvědčil jsem se o tom ze své zkušenosti.“ —

Digitized by Google

Slova jsou to pravdivá, z pokladu zralé zkušenosti vzatá, a měloby se toho ještě více šetřiti, než se to bohužel až posud děje. Známe katechety, kteří, kdykoli na cos takového v katechismu přijdou, vždy to rychle přeskočí, a skoro mlčením pominou. Z čehož pak pochází, což výše náš pan autor dokládá. Obsahuje pak přítomný poslední díl tento pátou kapitolu našeho katechismu s učením o posledních věcech člověka. Nad to výše připojen jest ku konci přídavek pro kazatele, v kterém pan spisovatel naplnil, což v předmluvě přislíbil. Jsou totiž téměř všecky jeho katechetické řeči tak spořádány, že s malou proměnou i s kazatelny se mohou velmi dobře přednášeti. Připojil tedy vážený pan Rokos k tomuto čtvrtému dílu poznamenání, v němžto všecky řeči v knize jeho obsažené jak na neděle tak i na svátky a slavnosti celého roku církevního rozděleny jsou, a čímž se dílo jeho v skutku stalo na vysost užitečným a praktickým. Nepozůstává nám tedy nic jiného, než abychom mu za tento vzácný spis, kterým literaturu naši opravdu obohatil, vroucí vzdali díky. Než ale vděčnost spolu káže, bychom práci tak užitečnou a s tak velikým nákladem času i peněz spojenou na skladě mrtvou ležeti nenechali, alebrž abychom hojným odbíráním podnikavému panu Spurnému náklad učiněný na zvelebení literatury naší hleděli nahraditi. Jistě i on všemu dostál, čehož se za těchto našich časů od zprávné knihtiskárny žádá, a cenu takovou ustanovil, kteráž u přirovnání k ceně mnohých německých a to často dosti chatrných kněh nad míru jest skrovná a nepatrná.

Digitized by Google

Utrpení vtěleného Syna Božího Ježíše Krista, a nejblahoslavenější Rodičky jeho Marie panny, v postních kázaních vyobrazeno od Jakuba R. Macana, čestného děkana v Slabcích. V Praze, 1848. Nákladem Václ. Hessa. Str. 204. za 30 kr. stř.

Jest ovšem pravda, že, jak i důstojný pan spisovatel těchto přítomných kázaní sám v předmluvě své vyznává, nemáme v postních kázaních žádného citlivého nedostatku. Zdali ale také takových máme dostatek, kteráž by toho jmena „postních kázaní“ zcela dostojná byla, jiná jest otázka. Základem kázaní postních má vždy toliko utrpení Kristovo býti. Toho žádá církevní čas, to i lid očekává. Jesti pak zřídlo toto tak hojné a bohaté, že nikdy nemůž býti vyčerpáno, a jest takového druhu, že k vyvinutí všechněch možných pravd jak dogmatických tak i mravoučných důmyslnému kazateli příležitost zavdává. Od takového bohatého a nevyvážného zdroje chtíti se tedy vzdalovati, byloby již samo o sobě velmi pošetilé, a an nad to výše povinnost káže, by se na posvátný čas církevní ohled bral, a žádostem posluchačů aby se vyhovělo, byloby to velmi nepravé, chtíti kázaním svým postním jakýkoli jiný základ klásti, toliko ten ne, kterýž podává utrpení Páně. A přece se v tom nezřídka chybuje. Slýcháme postní kázaní, a podala se nám taková i tiskem, kteráž o všem mluví, a jenom o tom nic nepovídají, o čem by právě v tomto církevním čase mluviti měla. Této vady se pilně vystříhal důstojný pan spisovatel přítomných kázaní. Již název jejich nám dává na rozum, že zde řeč jest o utrpení vtěleného Syna Božího, a co název v čele knihy slibuje, to v knize též nalezáme. Jedná ovšem v druhém ročníku také o utrpení blahoslavené panny Marie, a tu by se mohl snad někdo domejšleti, že upustil pan spisovatel od své úlohy. Než ale vezmi knihu do ruky,

Digitized by Google

a cti, a sám se přesvědčíš, že se i zde utrpení Kristovo vypravuje, a vypravovati musilo, by tak patrné bylo, co matka jeho pro něho všecko utrpěla. Bolesti Synovy bylytě bolestmi matčinými. A právě zde dokázal pan Macan, že důvtipným a důmyslným jest kazatelem, přiveda nám na mysl druh postních kázaní, o kterýchž, pokudž mi známo jest, se mnohým v hlavě ani posud nezakmitlo.

Než přistupme již k zevrubnějšímu rozebrání kazatelského díla tohoto. Čtrnáct postních kázaní, to jest, dva celé ročníky se nám zde podávají. Jednoduchá myšlénka zavdala prvnímu ročníku příčinu: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.* Podlé tohoto veršíku zřídil pan spisovatel kázaní svá prvního ročníku. Kdo byl Kristus, jenž trpěl? Co trpěl na duši? Co trpěl na těle? Od koho trpěl? Proč trpěl? Za koho trpěl? Jak trpěl? Ejhle, jak jednoduchý, přirozený to pořádek, a i sprostému rozumu velmi vhodný a přiměřený! Nic nepochybujeme, že posluchači v paměti podrželi kázaní tato, majíce takovou průhlednou a znatnou nitku, kteréž se jim bylo jen držeti. Základ druhého ročníka, sedmero bolestí blahoslavené rodičky Boží, jest každému věrnému ctiteli jejímu již z modlitebních knih povědomý; nic méně jesti to takový předmět, kterýž z kazatelny často slýchán nebývá, a tou příčinou neostýcháme se tvrditi, že i on má veliké dojímavosti do sebe.

Nezbývalo tedy panu spisovateli nic jiného, než aby to vše, což tak dobře a šťastně v mysl pojal, a základem svých postních kázaní učinil, též náležitě sloučil, vzdělal a přihotovil. A však i to se mu výborně podařilo. Dokázal zajisté důstojný pan Macan, že je obratný, zkušený kazatel, kterýž se s kazatelnou již od dlouhých let dobře zná. Nejednou velmi vtipně předmět svůj i s nedělním Evanjelium spojil, nespustiv

Digitized by Google

se při tom hlavní myšlénky své. Bychom ze strannosti nařknuti býti nemohli, hodláme zde hned první kázaní poněkud rozebrati. Pověděv pan kazatel, jaký úmysl má církev svatá při svěcení postního času, slibuje, že se o to snažiti bude, by tento svatý, důstojný a spasitelný ohled církve byl náležitě vyplněn. Na ten cíl a konec že bude milým posluchačům svým v tomto svapostotním čase přehořké umučení Páně stále připomínati a hlásati. Ježíš ukřižovaný že bude ustavičně v ústech jeho, a protož si pro všecka ta kázaní obírá tu svatého Pavla průpověd: „Nesoudil jsem, že umím něco jiného mezi vámi, leč Ježíše Krista, a toho ukřižovaného.“ Přijda přirozeným a nenuceným způsobem k základní myšlénce, kterouž se dnes obírati míní, pěknou tak řečenou exhortací končí úvod. Kdo byl Kristus, jenž trpěl? S příběhem, kterýž čteme u svatého Matouše v kap. 16. začíná odpověd dávati na tuto předloženou otázku, kterouž tam sám Pán Ježíš také učedlníkům svým učinil, a kterouž apoštol Petr ve jmenu všech ostatních z plnosti srdce svého zodpověděl. Dává pak pan kazatel k této otázce následující odpověd, v kteréž spolu menší částky kázaní jeho jsou zahrnuty: Ten na kříži za nás usmrcený Ježíš byl 1) ten nejmoudřejší, 2) ten nejsvětější, 3) ten nejlepší přítel a nejlaskavější dobrodinec lidu, nad nějž svět lepšího neviděl, a 4) Syn Boha živého. Chtíce pak ukázati, kterak sobě u přednášení těchto zvláštních částek řeči své počíná, zůstaneme zde zase hned při té, kteráž před námi otevřená na stole leží, a podáváme ji na ukázku: „Konečně kdo byl ten Kristus, jenž trpěl a na kříži umřel? kdo? ó slyšte a ustrňte se všickni národové, a klanějte se nestihlé lásce Boha vašeho — ten ukřižovaný Kristus byl *Syn Boha živého*, (Mat. 16, 16.) *od otce nebeského od věčnosti zplozený* (Žalm 2, 7.), *Bůh, skrze něhož všecky věci učiněny jsou*

Digitized by Google

(Jan 1, 3.), *v němžto živi jsme, hejbáme se, a trváme* (skutk. Apošt. 17, 28.); Bůh, jemuž anjelé jakožto Pánu svému posluhovali, na poušti, když se byl vypostil, v zahradě Jetsemanské, když se krví potil, při hrobě jeho, když z mrtvých vstal, když byl na nebesa vstoupil. Tvorové bezživotní kvílili nad smrtí jeho; nebo proč se zem třásla? proč se opona chrámová roztrhla? proč se skály pukaly? proč se hrobové otvírali? proč se slunce zatmělo? proč se staly tmy po vší zemi? Tito tvorové jevili velikou žalost pro smrt Pána svého, jakoby byli jedněmi usty bolestně volali; *Ach, člověče! proč jsi to učinil, že jsi Boha vtěleného zabil?* Setník přistojící znamenav toto kvílení tvorů bezživotných náhle se proměnil a vyznal: *Jistě člověk ten Syn Boží byl* (Mark. 15, 39.). Ach, ovšem byl a jest Bůh, k jeho slovu bouře mořská se utišila: větrové umlkli: voda se ve víno proměnila: nemoce od lidí odstupovaly: ďáblové z lidí se vymýtali: chléb a ryby v rukou jeho se množily: mrtví z hrobů svých vycházeli; Bůh, v němžto pokřtěni jsme, syny Božími, oudy církve svaté, a dědici království Božího učiněni jsme, *skrze něhož nemáme žádného nedostatku v žádné milosti* (1. Kor. 8.); Bůh, na němž založená jest všecka naděje naše: všecka, kterou si žádáme, blaženost naše: všecka, kterou očekáváme, sláva naše; *on jest, kterýž ustanoven od Boha soudcem živých i mrtvých* (Skut. 10, 42.), *a tehdáž odplatí jednomu každému podlé skutků jeho* (Mat. 16, 27.): tento pravý Bůh, milý Syn Otce nebeského, Pán, *jemuž dána veliká moc na nebi i na zemi* (Mat. 28, 18.), *jemuž každé koleno klekati má* (Sil. 2, 10.), budoucí spravedlivý soudce náš, nejlepší přítel a dobrodinec náš, ten nejmoudřejší, nejnevinnější, nejsvětější ze všech synů lidských, nejvroucnější milovník duší našich — ten trpěl — ten umřel nejpotupnější smrtí kříže.“ Nyní přistupuje k tak zvané appli-

Digitized by Google

kací, v které na světlo vynáší ovoce z řeči jeho vyplývající. „Přistupte sem ke kříži Spasitele svého ó hříšníci, jenž nesnáze, strasti a soužení tohoto světa nesete, a také trpíte, jedni to, druzí ono, a proto se v naříkání a hříšné bědování vydáváte, považte, kdo byl Kristus, jenž trpěl“ atd., a vyučuje nyní posluchače své svaté trpělivosti. Důvody pak, jakož i pohnútky k trpělivosti, vyvinuje pan kazatel právě z těch přednešených čtyř hlavních pomyslů řeči své, čím se toto kázaní velmi důrazným stává. Hřešili-li jsme, nedivme se, že též ledacos zlého trpěti musíme; a však i věrný ctitel Boží nemůž býti zproštěn všeho utrpení, toť druhá jest myšlénka. Následují dva krásné příklady, o divochu Amerikánském a o svaté Marketě, a pak výpověd svatého Řehoře. Konečně vyučuje ty, ješto nevinně trpí, i ty, ješto svou vinnou trpí, jak by se měli chovati. V závěrku uvádí příběh ze starého zákona, kterýž velmi jest případný a k věci přednešené přiměřený, a vyvinuje zase z něho to nejkrásnější napomenutí. Nejposléze s pěknou modlitbou zavírá.

Již z toho ze všeho, což jsme zde podotkli, vysvitá patrně, že kázaní tato i co do věcí i co do slohu populárně jsou sestavena, a úplně jsme tím ujištěni, že si upřímo cestu k srdci posluchačů proklestila, an je jim důstojný pan Mačan s kazatelny přednášel. Velikou dojímavost mají zajisté netoliko tou vřelou srdečností, kterouž jsou nadchnuta, alebrž i těmi krásnými příklady a příběhy, kteréž se zde onde k vysvětlení přednešených pravd předkládají. A takových pěkných příkladů a příběhů se zde v náležité hojnosti nalezá. Již však každý kazatel ví, jak rád lid taková kázaní slyší, a jak hned pozornost se zvýší, an kazatel praví: Slyšte, co se jednou přihodilo, aneb: potvrzuje nám to následující příběh atd. Příklady a příběhy tyto nejsou jenom z knih písem svatých nového a starého zákona

Digitized by Google

vzaty, nýbrž i z dějepisu církevního, ze životů svatých, ano i z historie světské. Vůbec pak každá stránka těchto kázaní zřejmé dává svědectví, že ten, ještoť je konal, jesti muž o blaho církve a duší lidských vroucí horlivostí nadchnutý, a že mu nikdy ani na mysl nevstoupilo, by hlásal sebe, aby totiž hlásáním svým sebe oslavil; nýbrž že ta jediná myšlénka duši jeho vždy naplňovala, aby Krista ukřižovaného hlásal, a království jeho na zemi rozšířil. Což se mu též podařilo, a protož nemůžeme jináč, než na výsost práci a vynasnažení jeho schvalovati, a daru tomu, kterýž nám knihou touto podal, vděčni býti. I nepozůstává nám ničeho více, než toliko ještě podotknouti, že i pan nakladatel, knihkupec Václav Hess, ničeho nešetřil, by toto dílo i zevnitřní ušlechtilostí ozdobil.

Hlas duchovního pastýře k stádu věrnému, o prospěchu z čtení dobrých nábožných knih vůbec, a o přistoupení k ústavu Dědictví Svatojanského zvlášť; od Josefa Kamenského, kněze církevního. S připojeným poznamenáním všech spoluoudů. Nákladem dědictví svatojanského. V Praze 1847. Číslo XIX. Cena 16 kr. v stř.

Kniha tato pochází od muže, kterýž o dědictví Svatojanské převeliké sobě získal zásluhy. On svou horlivostí přes sto oudů, a to z větší částky svých osadníků získal tomuto blahodějnému ústavu. I sám mu též veliké oběti přinesl, a stal se jedním z nejoučinlivějších podporovatelů a rozšiřovatelů jeho. Kam živý hlas jeho donikl, tam i blahodějnost ústavu toho zvěstoval. Chtěje však chvalořečníkem jeho státi se po všech krajinách Československých, a proniknouti až do těch nejzažších končin, uchopil se pera, a uvázal slovo na literu, kteráž nyní blahočinně probíhá krajiny Československé, a hlásá čest a chválu a prospěšnost

Digitized by Google

ústavu svatého Jana Nepomuckého. A neminulo se i toto napsané slovo jeho se žádoucím prospěchem. Jako živý hlas jeho přivábil četné lidstvo ku přistoupení do dědictví Svatojanského: tak tato kniha jeho získala již ze vzdálených krajin na sta nových oudů, a nepřestává pořád nových a nových oudů k ústavu tomuto přiváděti. Skromnost horlivého muže tohoto mu nedovolila, by pravé jmeno své v čelo knihy postavil. A též my se neopovažujeme, roušku tu odhaliti, kterouž sám jmeno své přistřel. Nic méně nepochybujeme, že obecenstvo zná toho horlivého muže, a že žádného není tajno, kdožby svrchu řečené knížky byl spisovatelem. Schvalujeme pak tuto knížku každému duchovnímu, kterýž žádostiv jest, osadníky své k tomu přimíti, by četně k dědictví Svatojanskému přistupovali. Hleď prvé tuto knížku mezi nimi rozšířiti, pak zajisté, jak nepochybujeme, chuť i žádost v mnohých srdcích osadníků se probudí, by k ústavu tomuto na vysost blahočinnému přistoupili.

Člověk v podobenství, čili zrcadlo pro každého, jemuž na tom záležено (vlastně: záleší), še člověkem. Od P. Václava Frosta, katechety a ředitele, a od P. Václava Koťátka, učitele v ústavě Pražském pro hluchoněmé. V Praze 1846 u Kronbergera a Rivnáče, vel. 8. stran 220, s 16 tabulkami vysvětlujících obrazů. Za 1 zl. stř.

Prvé než tato kniha vyšla na světlo, roznášeli se o ní oustní zprávy, kteréž o ní velmi mnoho chvalitebného a důkladného přislibovaly; sotva pak byla na prodej, již byla ve Květech 1846, v číslech 136—138, nechvalně posouzena. Jak se to stalo? Ti, jenž ji chválili napřed, seznali ji nepochybně toliko jen z některé částky, — pěkných částek obsahuje zajisté dost — a z jednotlivých částek zavírali na celek: a protož ji chvá-

Digitized by Google

lili. Anebo měli na zřeteli hlavní oumysl pp. spisovatelů, totiž prostonárodné ponaučení obecného lidu, o povahách a vlastnostech a mocnostech naší duše: a i tento hlavní oumysl pp. spisovatelů jest dojista vší chvály hoden. Když ale p. Dr. Čupr napotom celou knihu soudným okem četl, nepřehlédnul sice prvního a hlavního oumyslu pp. spisovatelů: nelze mu, ale bylo jinak, nežli se strany vědecké ji zároveň přísně zkoušeti. Jak daleko vytknutého sobě cíle dosáhli, v tom je dojista spravedlivě chválil; v čem ale ohledem na vědu pochybili, to jim zase nestranně vytknul.

Není to arci žádná maličkost, prostonárodním způsobem člověka k vyšším vědomostem uváděti, a na malém základu, kterýž u něho v národních školách položen byl, a větší ani položen býti nemohl, vzdělávati system, kterýž by se, ač třeba ne vědeckou přísností a stručností, alespoň náležitou pravostí, potřebnou důsledností a snadnou pochopitelností vykázati mohl. Taková úloha jest sice nesnadna, a však přece není nemožná. Nesnadná jest: poněvadž takový spisovatel každou sebe menší věc čtenáři svému musí vykládati, docela v ničem se na jeho propravní vědomost zpoléhati nemoha, a poněvadž všecko vykládati musí *in concreto*, užíváním obrazů a podobenství, vzatých z oboru téhož viditelného světa, ješto by mu nevzdělaný čtenář buď chybně rozuměl, anebo docela nerozuměl, kdyby mluvil *in abstracto*. Z mluvení způsobu *in concreto* (v obrazích a podobenstvích) naskytuje se ale nová obtíž sama sebou; jedno: žádná duchovní věc se ouplně nezrcadlí v žádném smyslném obraze, tak aby z něho zcela poznána býti mohla; každé podobenství pokulhává samo sebou; a konečně volení obrazů a podobenství jest i za tou příčinou těžké: poněvadž báti se co jest, aby sprostý člověk na místě pravého poznání duchovní neviditelné věci, v škodný blud nebyl uveden. Ačkoliv ale tato

Digitized by Google

úloha jest nesnadná, proto jest přece k vyvedení možná. Možná jest: protože i nevzdělaný člověk má zdravý rozum, kterýž sebou sám jest způsobný, aby pravdu poznal, jen když se mu pochopitelně vykládá. Máme-li populární astronomii, a sepsal-li Kampe s prospěchem logiku pro dítky: proč by se dospělým nemohla do rukou dáti populární psychologie, populární anthropologie? Bylo by ale i k přání, aby to, což možného jest, také skutečně bylo: nebo i neštudovanému člověku velmi užitečno jest, aby k těmto vědomostem přišel, ješto právě takovýmto poznáním i jeho srdce ušlechtění nabývá. Chce-li ale kdo prostonárodním učitelem lidu svého býti: musí míti zcela ve své moci jazyk, kterýmž chce vyučovati, aby se o každé věci i náležitě i jasně vyjádřiti mohl; a mimo to musí mu býti povědoma schopnost toho lidu, kterýž vyučovati má. Nebo čím méně schopností má učenník, tím jednodušší řeči musí užívati učitel, aby si zjednal přístup k jeho rozumu, aby ho vzdělával, a znenáhla k vyšším vědomostem povznášel. Že pp. spisovatelům povědoma jest schopnost našeho obecného lidu, ani v tom nejmenším nepochybuji: neboť oba jsou kněží, oba pracovali na vinici Páně, a oba jsou učitelové v ústavě pro hluchoněmé, kterýchž duchovní vzdělání i v 12. roce za příčinou nehody tělesné dojista mnohem menší jest, než duchovní vzdělání skorem o polovici mladších školních dítek, jenž se těší z dobrého sluchu. Kdož ale s pochvalou může býti učitelem hluchoněmých dítek, ten zajisté může býti s mnohem větším prospěchem prostonárodním učitelem, než mnohý jiný, kterýž tolik příležitosti neměl, cvičiti se v zakládání prvních začátků vědění lidského. Kdyby ale měli pp. spisovatelové v plné moci své český jazyk, jak dobře znají schopnost obecného lidu našeho, nebyli by se potkali u vzdělání svého díla s tolikerými překážkami, a byli by se naskrz neto-

Digitized by Google

liko náležitě, anobrž i každému pochopitelně vyjádřili, a právě tím by obecnému lidu našemu podali knihu velmi užitečnou. Že pak se jim dokonalé známosti našeho mateřského jazyka nedostává, cítili sami; neboť hned v úvodu se přiznávají: „Nehledej zde milý čtenáři krásy a *přísné pravidelnosti řeči*.... Jinák jsme o to upřímnou péči vedli, abychom *nedokonalosti naší mluvy* dokonalostí a důležitostí předložené věci nahradili.“ Vím sice, že tím vlastně chtějí omlouvati mluvnické a skladné chyby jazyka: kdož ale ducha našeho jazyka náležitě pojal, ten se již i mluvnici i dobroslohu doučil.

Jak svědčí nápis, vzdělána jest tato kniha pro *každého*, jemuž na tom záleží, že člověkem: a však nemyslím, že ji *každý* s prospěchem čísti může, jedině leč má poněkud aspoň známost obvyklého mluvení způsobu nynější filosofie. Měj si ale filosofie pro stručnost u vyjádření své významy, proto pro všecko může se ta věc, o kterouž se tu jedná, t. j. kterouž má *každý člověk* věděti, i bez těchto úzkých filosofických významů obšírnějším sice, ale přece náležitým způsobem vyložiti.

Sem u příkladu náleží užívání slovce *pojem*, *ponětí* podlé německého mluvení způsobu. Jedno i druhé slůvko jest sice čistě české, ostatek ho ale staří spisovatelé nikdy tak neužívali, jako se ho v německém jazyku vůbec užívá; a myslím, že u nás také nikdá nezobecní, a to tím méně, an se Čech i dost náležitě i dost jasně může vyjádřiti: „Tomu rozumím, myslí anebo rozumem to chápám.“ O pojmech a ponětích nechať se mluví toliko tenkrát, když se vykládá, co se těmito pouhými jmeny rozumí. Podobně bylo by velmi dobře, kdyby se v této knize o „Jáství“ ani té nejmenší zmínky nebylo učinilo. Přejme ten nález německým filosofům, kteříž se jím honosí; já si myslím, že se pokolení lidské nestalo ani moudřejším ani blaženějším, když toto vychválené „Jáství“ na svět přišlo. Kdo

Digitized by Google

pak jest to „Já?“ I nu žádný jiný, nežli má duše, když mluví o sobě sama; a všecko, což činím anebo trpím já, činí anebo trpí má duše prostředkem tělesných oudů anebo svých duchovních mocností. Divná pak věc, že onano filosofie při pouhém „Jáství“ zůstává; vždyť pak napotom stejným právem mluviti mohu „o Tyství, Onství, Našeství, Vašeství.“ Myslím ale, že jako si lidé od počátku světa bez těchto významů dobře rozuměli, že si bez nich také dobře i budoucně rozuměti budou: a protož jich docela nepotřebujeme. An se ale v dotčené knize „Já“ dělí od duše, ustanovilo se za vládaře anebo za pána jejího. Já si ale docela prostonárodně myslím, že, má-li *duše lidská* podlé obecného mluvení způsobu *svobodnou vůli*, že vládne sama sebou, anebo že jest svou vlastní vládkyní. Vládne-li ale duší lidskou ono „Já:“ má tedy toto „Já“ svobodnou vůli; toto „Já“ musí ale býti něco netělesného, v těle však přebývajícího; bytost netělesnou, v těle přebývající nazýváme ale vůbec *duší*, a mimo těla jsoucí, *ducha* —; následovně by musel míti člověk *duše dvě*: jednu, kteráž vládne, a kteráž se vždycky ozývá „Já,“ a druhou, kteráž oné svobodně vládnoucí duše poslouchá. Ptám se ale, nemáme-li na jedné duši dost? A pánem této jedné duše myslím zas že není žádný jiný, než toliko Bůh, kterýž ji stvořil, kterýž ji vykoupil, kterýž ji milostí svou posvěcuje, a kterýž ji také jednou bude souditi, jak propůjčené svobody své k dobrému anebo k zlému užívala. A myslím také, že s tímto jediným, pravým Pánem duší svých spokojeni býti můžeme, a že nám není třeba, abychom si jiných pánův vymejšleli. P. Dor. Čupr vyvodí z těchto praemiss ještě jiný závěrek, a sice právem, totiž jeli duše podlé Noty str. 50 ústrojem onoho „Já,“ záležejícím ze tří menších ústrojů (mysli, chtíče a citu): žeť to pouhý materialismus; a jeli duše ústrojem osoby neboli onoho „Já“ (str.

Digitized by Google

60.): žeť napotom není řeči o nesmrtelnosti duše lidské. Neboť kdyby skutečně byla duše ústrojem osoby, záležejícím ze tří menších ústrojů: nebyla by nic jednoduchého; což jest ale složeného, zahyne rozdělením jednotlivých částek; a dále jeli duše potřebným ústrojem osoby neboli onoho „Já," ústrojem totiž k myšlení, chtění a cítění: neobstálo by ani ono „Já," kdyby duše rozptýlením svých podřízených ústrojů zahynula. Žeť podobného cos pp. spisovatelové dovoditi neminili, rozumí se samo sebou; z toho ale zároveň viděti jest, jak velmi na tom záleží, aby ve všem, což poněkud jenom sahá do náboženství, každý význam byl náležitě uvážen, tak aby z něho čtenář proti vlastní vůli spisovatelově nic chybného dovoditi nemohl.

Jak se ale pp. spisovatelům vedlo za příčinou nedostatečné známosti českého jazyka u volení některých důležitých významů, ne lépe se jim vedlo u volení těch obrazců, jimiž vše vysvětleno býti má. Že se na tom ustanovili, všecko obrazem vypodobniti, jest sice chvály hodno: však mohlo jich býti dobře o polovici méně, an se téměř všude dva a dva mohly spojiti v jeden, a rozdíl významu mohl se poukázati literami. Větší chyba ale vězí v tom, že tito obrazové potřebovali zvláštního vysvětlení, ještoto přece byli vlastně voleni k tomu, aby vysvětlovali obsah knihy samé. Celá kniha měla tedy spořádána býti tak, aby onoho přídavku nebylo třeba.

Zkrátka tedy říci můžeme, že celá kniha pro sprostého člověka psána jest příliš učeně, a pro učeného nedostatečně. Proto ale pro všecko mají pp. spisovatelové velikou zásluhu v tom, že v tomto oboru prorazili novou cestu, a že mimo tyto některé vyknuté nedostatky velmi mnoho i o duši lidské, a k lepšímu toho vysvětlení i o duši zvířecí pěkně, důmyslně a zajímavě napsali, a to zvlášť o nemocech duševních, o snu obecném, o snu magnetickém, a j. v. Nejvíce chvály ale

Digitized by Google

zasluhuje ta kniha, že všude, kdež se jen dá dělati, na Boha poukazuje a tak člověka k Bohu vede, a to má zajisté poslední oučel každé vědy býti. Nachází-li v ní kritické oko co chybného, tím se, doufám sprostý čtenář neurazí a v blud nebude uveden, zvlášť an na mnohém místě dělati co má, aby hlavního smyslu pochopil.

K přání pak jest, aby se tato kniha brzo dočkala druhého vydání, kteréž by ne vědecky nébrž prostonárodně, slohem historickým bylo vzděláno, tak aby je sprostý člověk s ouplným duchovním užitkem, učený pak zcela bez urážky čísti mohl; *ut expositio*, jak praví sv. Otec Řehoř (homil. 13. in Evang.) *ita nescientibus fiat cognita; uti scientibus non sit onerosa.* Populárními spisy prospějeme víc než vědeckými. Vědecký spis jest sice ozdobou literatury, zůstává ale nejvíce jako v pokladě zavřený, ku kterému nemají přístupu, leč někteří toliko zasvěcenci. Populárními dobrými spisy ale vzdělává se najednou veliká částka národu, a právě tím se přistupuje k vyšší literatuře. Toho by si tedy páni spisovatelé vůbec za našeho věku více všímati měli, aspoň tak dlouho, dokud nebude míti český jazyk prostrannějšího místa na hlavních školách a na gymnasium.

Odpověď) na úvahu mého všeobecného občanského dějepisu v časopise pro katolické duchovenstvo svazku prvním r. 1848.*

Každý spisovatel, podav veřejnosti spis svůj, také veřejné jeho úvaze se podrobiti a s kritikou i nejpřísnější, pakli jen spravedlivá, spokojiti se musí. Máli však býti kritika spravedlivá, musí míti dle uznání všech

*) K úplnému porozumění této odpovědi nevyhnutelně jest potřebí, čísti ještě jednou onu v prvním svazku se nacházející recensí. Neliknuj tedy nikdo sobě, tu řečnou úvahu ještě jednou přečísti, než se v čtení této odpovědi dáš.

Digitized by Google

literátů následující tři vlastnosti: 1) musí býti *důvodná;* t. j. musí vše co tvrdí také dokázati, 2) nesmí uvažovati spis dle toho *co v něm není*, nébrž dle toho, *co v něm jest*, pakliže to, co v něm pohřešuje, do něho *nutně nepatří;* 3) má posuzovati *obsah* spisu *a sloh* jeho nedotýkajíc se urážlivě *osoby spisovatele*, pokud on se podobné urážky nedopustil. Pakli se nedostává kritice některá vlastností těchto, za nestrannou a spravedlivou považována býti nemůže; neboť, neníli důvodná, musí se považovati za slátaninu nepravdy a lži; uvažuje-li spis dle toho, co v něm obsaženo není, a do něho nepatří, pozbývá všeho základu a zabíhá do nekonečné prostory, bojujíc s větrníky, a dotýkáli se urážlivě osoby spisovatele bez příčiny, tu ne mezi vědecké úvahy, nébrž mezi hanopisy náleží. Čím více vytknutých vlastností těchto kritice schází, tím hlouběji klesá v ceně své, a nemáli ze všech tří ani jediné, tu netoliko nemá ceny nižádné, nébrž jest lživý a utrhačný hanopis. Vizme nyní, kterak se úvaha mého všeobecného dějepisu občanského v časopisu tomto r. 1848. sv. I. obsažená, jmenem „Dobromysl" podepsaná ohledem vlastností těchto shledává.

1. Že udávám na str. 8. trvání potopy Noemovy na úplný rok, Mojžíš pak, že naproti tomu praví Gen. 7, 24: „A pokrývaly vody obor zemský sto a čtyřiceti dní." Na to odpovídám: V české biblí stojí Gen. 7, 24: *I rošmáhaly se vody nad zemí za sto a padesáte dnů;* Vulgata má pak tamtéž: *Obtinueruntque aquae terram centum quinquaginta diebus.* Odkud tedy má recensent text svůj a v něm sto a čtyřicet dní? — Než z citátu Gen. 7, 24. nikoli nenásleduje, žeby potopa byla trvala toliko 150 dní, nébrž tvrdím, že trvala dle Genesi zevrubně *rok a deset dní.* Neboť počátek potopy udává zřejmě Gen. 7, 11.: *Léta šestistého věku Noe, druhého měsíce, sedmnáctého dne*

Digitized by Google

téhož měsíce, v ten den protrženy jsou všecky studnice propasti veliké a průduchové nebeští otevřeni jsou. Odtud rostly vody neustále rozmáhajíce se nad zemí po sto a padesáte dnů (7, 24.) kdežto nejvyššího stupně dosáhly. Nyní teprv přestalo vod přibývati, jakož dokazuje hned následující Gen. 8, 1.: *Rozpomenul se pak Bůh na Noe i všecky živočichy a všecka hovada, kteráž byla s ním v korábu, pročež uvedl Bůh vítr na zemi, i zastavily se vody.* Sedmého měsíce, v sedmnáctý den toho měsíce odpočinul koráb na horách Ararat (8, 4.), neploul dále, nezarazil se však ještě, neb desátého měsíce prvního dne ukázali se teprv vrchové hor (8, 5.); *i stalo se šestistého prvního léta v první den měsíce prvního še vyschly vody na zemi; i odjal Noe přikrytí korábu a uzřel ano již osechl svrchek země.* (8, 13.) *Druhého pak měsíce v dvacátý sedmý den téhož měsíce oschla země.* (8, 14.) *I mluvil Bůh k Noe, řka: „Vyjdi z korábu* a t. d. (8, 15. 16.) Zde teprv jest konec potopy; trvala tedy od věku Noé léta šestistého, druhého měsíce sedmnáctého dne až do léta šestistého prvního, druhého měsíce, dvacátého sedmého dne; tedy rok a deset dní. Zdaž tedy vším právem neudávám v dějepisu trvání její přes úplný rok? — Na úštěpačnou otázku: Kdo má zde pravdu, Mojžíš čili pan doktor Smetana? odpověz mi nyní pan „Dobromysl“ sám.

2) Dále mně vytýká recensent, že na str. 15. „tělesnou sesláblost lidu Israelského a tudy potřebné sesílení jeho za příčinu a účel čtyřicetiletého prodlení lidu tohoto na poušti arabské“ udávám. Z čeho to as soudí, že udávám *tělesnou* sesláblost za příčinu? Snad z dodatku mého: pokolení „vrtkavé a při každé obtíži pustin po masitých hrncích egyptských nazpět toužící?“ Nepochybně bylo již tak slabé, že se vrtělo, na nohou státi nemohouc, a tudy ku posile své po masitých hrn-

Digitized by Google

toužilo! Kdo tak souditi může, pro toho ovšem dějepis můj a nižádný sepsán není; kdo však čte slova má se zdravým rozumem, musí uznati, že zde ne o tělesném, nébrž duševném, morálním seslábnutí řeč jest, kteréž, jak pravím, jen vzrůstem nového pokolení, na duchu utvrzeného, t. j. předešlé vrtkavosti zbaveného a vírou v Jehovu upevněného odstraněno býti mohlo. Proč tedy lid Israelský od Mojžíše tak dlouho v Arabii držán, tím dosti vysvětleno, a nepotřebuje recensent ani mne ani ostatní velebné duchovenstvo o tom dále poučovati, an to každému školáku z biblické historie známo, který příběhy Israelitů na poušti snad lépe zná, než recensent sám, věda aspoň, že ne Aaron a Josue, nébrž Josue a Chaleb Israelitů z Egypta vyšlých samotni zaslíbené země dosáhli.

3) A což ovšem nejvíce a nejhlavněji: vytýká mi úvaha ta, že na str. 207 pravím: „Což pak nejznamenitějšího; za Augusta vyšlo z Judska nové světlo, které celý svět mělo osvítiti, za něho narozen spasitel světa, Jesus Kristus.“ — A za slova tato sype na mne pan „Dobromysl“ vrchovatou míru největší hany a utrhačnosti, snižuje mne pod surového Turka, ano z rouhání proti Kristu mne viní! — Nevěřil jsem očím svým, zdali mě to čtoucího nemýlí, ani za možno nepokládaje, aby křesťan, ano snad duchovní katolický proti druhému tak nekřesťansky smýšlení, nadto pak tím způsobem veřejně proti němu vystoupiti mohl! A z jakých to důvodů? „Že jsem prý Pána Krista jen jako náhodou a mimochodem méně než třemi řádky odbyl, a že jsem výrazem „mělo osvítiti“ účinek bozského seslání jeho v nezasloužené podezření uvedl a lidstvo samé tudy nebezpečné pochybě vystavil.“ Na toto hlavní obvinění odpovídám beze vší vášně následovně:

a) Křivo jest, že na tomto jediném místě dějepisu o Kristu zpráva se dává, neboť se to stává také na

Digitized by Google

str. 211. a 212., kdež známý onen úsudek Josefa Flavia o Kristu uvádím proto, abych ukázal, že netoliko křesťané nébrž i osvícení židé bozství Kristovo uznávali.

b) Beze všeho důvodu tvrdí recensent, že na místě uvedeném o Kristu „jen jako náhodou a mimochodem“ mluvím; každý nestranný čtenář musí uznati, že při stručném vyčtení za Augusta zběhlých dějů narození Kristovo co děj ze všech nejznamenitější úmyslně a předloženě na patřícím místě uvádím; jest tedy obvinění toto úmyslná nepravda, čili lež, a poněvadž mi zlý úmysl podkládá, jest na cti utrhání.

c) Žeby uvedené místo něco neuctivého, křivého ano rouhavého proti Kristu v sobě obsahovalo, docela zamítám, odvolávaje se na usouzení veškerého velebného duchovenstva, ano každého soudného a nepředpojatého křesťana, zdali ve slovích těch co prohřešení takovému podobného shledá. Význam: „mělo osvíti“, zde nemůže dle rozumné kritiky nic jiného znamenati, nežli *oučel* narození Kristova, tolik co: *vyšlo světlo k tomu oučeli, aby osvítilo*, v jakémž smyslu se výrazu toho v německém i českém jazyku užívá, což slovník Jungmannův II. str. 386. dokazuje, kdežto se sub a) *míti s významením určení* udává a vysvětluje. Táži se veškerého velebného duchovenstva, zdali kdo ve slovích těchto jiného významu nalezá? Táži pak se pana „Dobromysla“, z jakých důvodů on výrazu tomu jiný smysl, totiž smysl pochybnosti podkládá? Prvé než to učinil, a tak těžkou žalobu proti mně na tom stanovil, měl, t. j. povinen byl dokázati, že význam „mělo osvíti,“ jiného smyslu nemá a míti nemůže, nežli pochybnosti historické. On však žádného důvodu nepřináší, pročež mne křivě vinní a hanebně, zlomyslně na cti utrhá. — Táže se: „Což nevyšlo skutečně pravé světlo Kristem Ježíšem, a neosvítilo celý tehdejší svět, a neosvěcuje tento až posud?“ Táži já se naproti tomu: kde jaká toho

Digitized by Google

pochybnost ve slovích mých, když pravím, že za Augusta vyšlo z Judska nové světlo, a že světlo toto přinesl na svět Spasitel světa Jesus Kristus? Mohl snad přinésti světlo nepravé Spasitel? Ano, Jesus Kristus přinesl na svět světlo pravé, světlo pravdy nebeské, aby jím osvítil celý svět, které neomylně jedenkráte celý svět, t. j. veškeré pokolení lidské osvítí; že však ani hned při východu svém celý tehdejší svět neosvítilo ani posud celý neosvěcuje, kdož by upíral, věda, že veliká část člověčenstva posud na zemi se nachází, ku které světlo víry Kristovy ještě nepronikmulo? —

d) Že obšírněji o Kristu v občanském dějepisu nejednám, abych byl zanedbal z nějaké nevážnosti k Bozské osobě Krista Pána, to na věky ode mne odstup, a každou domněnku takovou za bezdůvodné zlomyslné podezření vyhlašuji. Že obšírněji nejednám o Kristu stalo se tím přesvědčením, že jedenkaždý čtenářů mých, jak život tak učení Pána a Spasitele našeho zná, tak že netřeba ho teprv v občanském dějepisu o tom poučovati, což jinému druhu dějepisu, totiž biblickému přináleží. Tohoto náhledu nejsem toliko já samoten, nébrž pokud mi známo, všickni spisovatelé dějepisu občanského, an všickni tuto nejznamenitější událost historickou, čtenárstvu křesťanskému co vůbec známou jen krátkými slovy uvádějí. I v dějepisech pro študující mládež určených, a od duchovní i světské vrchnosti schválených nejinak se nalezá. Tak se nachází v dějepisu pro posluchače filosofie: *Lehrbuch der allgemeinen Weltgeschichte von Georg Wolny, Mitgliede der Benediktinerabtei Raigern u. s. w. Wien 1830 S. 168—9* o příští Kristovu na svět toliko tato slova: *Unter ihm (Augustus) wurde Jesus Kristus in Judäa unter Herodes geboren, im Jahre der Stadt Rom 753. nach der dionysischen Zeitrechnung;* a v *Lehrbuch der Staatengeschichte* pro študující humanitních tříd pře-

Digitized by Google

depsaném na stránce 250. vydání r. 1830. příchod Syna Božího na tento svět pouze těmito slovy se naznačuje: *14 Jahre vor seinem (Augustus) Tode war in Judäa, welches damals Herodes beherrschte, der Weltheiland Jesus Kristus geboren.* Když tedy tyto spisy, vrchností duchovní i světskou nejen povolené, ale pro vyučování študujícího mládeže ustanovené o osobě Krista Pána podobné, ano, ještě stručnější zprávy dávají, kterak se opovažuje recensent mne proto samé hanobiti? Táži se každého nestranného: Co se podobá „surovému Turku" více, moje vážná slova o Kristu, nebo jeho bezdůvodná slepě vášnivá zlolajicnost a fanatická zuřivost? Co se podobá více „rouhání", slova má o Kristu čili epiteta, která on na řádku 10. str. 151. s osobou Kristovou spojovati se nehrozí? —

4. Podobně mi vytýká úvaha tato, že jsem o apoštolích a prvních křesťanech žádné zprávy nepodal; snad prý proto, „že ze sprostého rodu a nízkého stavu zvoleni byli" (!), tázaje se, když za Nerona o pronásledování křesťanů zmiňuji: „Co je to za lid tito křesťané, odkud jsou, kdy, kde a kým povstali?" Odpovídám zkrátka: Proto jsem o tom nejednal, předně, že to každému čtenáři mému známo, a za druhé, že to do historie biblické náleží. Neví-li ale recensent, jediný zajisté ze všech čtenářů mých, kdo tito křesťané jsou a kterak povstali, ať jde do nejbližší opatrovny malých dítek, ony mu to povědí. — Vůbec hlavní vada úvahy této jest, že neposuzuje spis dle toho, co v něm jest, nébrž co v něm není; že v něm věci hledá, které tam vlastně nepatří. Recensent se „domnívá a tuší," že s dějepisem občanským také biblický a církevní spojen býti má; já pak s jinými mám za to, že toho potřeba není, nébrž, že každý druh dějepisu zvláštní celek pro sebe tvořiti může. Prvé než mne z nedostatku v ohledu tom káral, povinen byl dokázati, že jeho náhled pravý, můj pak

Digitized by Google

křivý jest; on však toliko svůj za neklamný vystaviv, bez rozvahy do poličkování se pustil, k čemuž by byl dle přirozené „dobromyslnosti“ své nepochybně i tenkráte dosti záminěk vypátral, kdyby také celá biblická i církevní historie s občanským dějepisem mým spojena byla. — Vímť já tak dobře jako recensent, že se dějepis občanský od církevního docela odloučiti nedá, pročež také tam, kde církev křesťanská na svět občanský veřejně působiti počíná, o stavu jejím zprávu podávám, která, ač stručná jako zprávy o dějich občanských, přece dostatečná k tomu jest, aby každý, kdo str. 224—228 pozorně čte se přesvědčil, jak lživý jest, úsudek recensenta pravícího, „že se v udání tom nižádné osoby, které by církev katolická buď své osvícení nebo rozšíření co děkovati měla, nevyskytuje.“

To jsou hlavní „pohřešky a prohřešky,“ které recensí tato dějepisu mému vytýká, a divím se tomu, že je vytýká teprv nyní, ještoto ten samý první dílek všeobecného dějepisu, z něhož výčitky tyto vzaty již před 14. lety pod názvem: Obraz starého světa, tiskem vydán byl. Což tenkráte ještě neměl stráž na Sionu pan „Dobromysl,“ nébrž snad samé Zlomyslové, že tak nebezpečný spis hned při počátku obuškem svým nepotloukl? — Co se ostatních výčitek týče, o těch jen povšechně promluviti mohu, nemaje více času ku podrobnému rozboru jich, a přílišným prodloužením odpovědí této obtížným státi se obávaje.

Jestli jsem sv. Methudovi „mnišskou kapucu křivě přiřknul,“ jest mi velice líto, ačkoli ani vychválený glossář du Fresnův, ani spis de Didascalo křivost tuto nedokazuje, a doufám že mi svatý apoštol Slovanský, který proti kapucím jistě tak zarité záští neměl, jaké pan Dobromysl jeví, tento těžký hřích odpustí; že bych se však „odvažoval těmto svatým apoštotům slovanským jakési křivé a nekatolické smýšlení podkládati,“ to do

Digitized by Google

počtu předešlých utrhačných podezření uvrhuji, pokud to recensent podstatnějšími důvody nedokáže, než lichým: „zdá se jakoby dokázati neb projeviti chtěl.“ — Že dále „vkořenění křesťanstva v jihozápadních Čechách, kým a odkud se stalo nikde neudávám“ nepravda jest, neboť na str. 394 uvádím, že se již léta 844. čtrnáct Čechův z jihozápadních Čech k císaři Ludvíkovi Němci do Řezna vypravilo, kteříž tam 1. ledna 845. pokřestěni byli. Pokud se tento údaj historický podstatnějšími důvody nevyvrátí, potud také pravda státi zůstane, že křesťanstvo v jihozápadních Čechách již před křestem Bořivoje vkořeněno bylo a že tam z Němec příchozí liturgie latinská uvedena byla. — Jak to tedy vyhlíží s celou věcní kritikou touto? Jaký její výsledek? Že jest nedůvodná, že posuzuje spis dle toho co v něm není a do něho nutně nepatří a že se mnohonásobně a těžce urážlivě osoby spisovatele bez příčiny dotýká. Nemá tedy ani jediné vlastnosti spravedlivé kritiky, jest pouze lživý utrhačný hanopis. — Co se však *slohu* týče ten někdo jiný než náš recensent již r. 1834. v musejním časopise jinak posoudil, a že se „celé pojednání to pouhému jen překladu podobá“ za hanebnou lež vyhlašuji, pokud mi recensent nedokáže, kde a odkud sem překládal. Totéž platí o tom „vnucujícím se domnění, jakoby byl Rottekův duch perem mým vládnul,“ kteréžto domnění jen ten místa dáti může, kdo buď Rottekův neb můj spis, neb jeden ani druhý nezná, a tak rozumný a soudný jest, jako pan Dobromysl. — Že mu ostatně dějepis můj po chuti není, velice mi líto; to však není má vina, neboť chuti jsou rozličné *a de gustibus non est disputandum.* — Na ostatní výjevy jeho velikoměstské vzdělanosti a zdvořilosti já jakožto sprostý venkovan žádné odpovědi nemám. — Konečně velebné duchovenstvo o laskavé prominutí žádám, že před velectěné forum jeho toto osobní

Digitized by Google

ospravedlnění své uvádím. Vímť dobře, že se to nesluší pro časopis ku vzdělání a ušlechtění duchovenstva ustanovený, aby se za rejdiště podával půtkám podobným, jakýmiž literatura ani časopis nižádné cti, ani duchovenstvo nějakého vědeckého neb mravního užitku nenabude; uražen však byv na všem, co člověku, křesťanu, zvláště pak duchovnímu u veřejném úřadě učitelském postavenému, nejdražšího a nejsvětějšího, mlčeti jsem nemohl a nesměl, abych podezření netečnosti a lhostejnosti u věcích těchto nejvyšších na sebe neuvalil. Jest to první, a jak si umiňuji také poslední veřejné ospravedlnění v životě mém; nyní mluvte si páni Dobromyslové co chcete, vám více neodpovím.

V Plzni 13. unora 1848.

J. F. Smetana.

Oznamovatel.

1) Speculum Cleri, quod in sacris praecipue exercitiis et alias adhiberi potest. Concinnavit ex s. scripturae patrum ecclesiasticorum synodorumque effatis Aloysius Schloer, ss. Theologiae doctor et seminarii clericorum Graecensis spiritualis. Graecii 1847. Typis et sumtibus J. A. Kienreich. Co v sobě knižečka tato obsahuje, sám titul zjevně pronáší. Ač malá na pohled, jest nicméně krásnou pokladnicí vysoce důležitých pro kněze pravd, pravidel, zásad. Hodíť pak se velmi dobře za prospěšné a spasitelné „Vademecum“ každému upřímnému knězi.

2) Liturgik, oder wissenschaftliche Darstellung des katholischen Cultus. Von Dr. J. B. Lüft, ersten katholischen Stadtpfarrer, bischöflichen Decan und Grossherzog. Hessischen Oberschulrathe zu Darmstadt. Erster Band. Mainz, b. Kirchheim, Schott und

Digitized by Google

Thielmann. 1844. Zweiter Band. St. 746. Mainz, 1847. Že nový čilejší duch a život v katolické církvi vane, jeví se v každé literatuře. Důkazem znamenitých pokroků vůbec jest i veliký tento liturgický spis. Důkladná známost věci, o které se jedná, vnitřní usjednocenost ducha, upřímná láska k církvi a milá forma staví spisovatele v čelo učenců, na této roli vědecké pracujících. Co se nás tkne, přejemeť, abychom se celého tohoto díla klassického v krátce dočkali.

3) *Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher. Herausgegeben von Ignaz Jaksch, k. k. wirkl. Gubernial-Rathe, geistl. Gubernial-Referenten u. s. w. in Prag. Fünfzehnter Jahrgang. 1848. Prag bei Kronberger etc.* Dobročinný účel vysoce důstojného a učeného pana spisovatele vůbec jest povědomý, a ušlechtilá snaha jeho byla tak požehnána, že ku konci předešlého roku celý výnos prvních čtrnáct ročníků 35.480 zl. činil. Ó kdo sečte všecky ty slzy, kteréž touto dobročinností z očí opuštěných a ubohých vdov a sirotků učitelských vysušeny byly! A jak mnohý a pilný a však s nejedním nedostatkem zápasící učitel byl touto cestou obdarován i obradován! Krásný, šlechetný má tedy záměr tento časopis již touto příčinou, a však on i jiné ušlechtilé má také záměry, kteréž sobě vytknul, a kteréž šťastně též k místu přivozuje. Jako všecky předešlé svazky, tak i tento díl jest velm bohat na látku, a to nejzajímavější. Nesmíme se dle sobě uloženého pravidla pustiti zde do zevrubného vyčítání převýborného a rozmanitého obsahu tohoto ročníka, a protož jenom veškeré velebné duchovenstvo pozorno činíme na výbornou knihu tuto, a dokládáme, že nikdo, komuž vlastní vzdělání na srdci leží, peněz za ní vynaložených litovati nebude, a že kniha tato již sama o sobě bez ohledu na ten dobročinný účel, kterýž sobě vytknula, velmi podařenou a výbornou býti se ukazuje.

4) *Bohomil. Ein nützliches und heilsames Lesebuch, in welchem ein aufrichtiger nichtkatholischer*

Digitized by Google

Christ erzählt, aus welchen Ursachen er in den Schooss der heiligen katholischen Kirche zurückgekehrt ist. Von Johann Val. Jirsik etc. Aus dem Böhmischen ins Deutsche übersetzt von Jos. Rupert Trinks, emeritirten Piaristen-Ordens-Rektor. Prag, 1848. St. 388. Kniha tato v české řeči dvojího se již dočkala vydání, a obé to vydání bylotě v německý jazyk přeloženo. Přítomný překlad se stal podlé druhého vydání, a jestiť tedy co do obsahu daleko dokonalejší onoho, kterýž v Linecké diécesi učiněn byl. Oznamujeme tuto knihu zde toliko proto, aby, kdežby toho potřeba byla, horliví pastýřové duší schválili ji německým osadníkům svým. Vydala se totiž kniha tato v německém rouše proto, aby co nejvíce byla upovšechněna, a protož také beze všeho zisku za nesmírně malou cenu se prodává. Nevyšlo zajisté posud knihy lacinější. Velký oktav a 25 archů krásného papíru a tisku s ušlechtilou vazbou za 36 kr., toť zajisté cena nejlevnější. K dostání pak jest jak v kanceláři Slavné Prazské Konsistoře, tak i u kněhkupců Krednera a Hessa.

5) Entwickelung und Fortschritt in der Kirchenlehre. Nach Henry Neuman von D. Franz Lorinser, Kapellan der Liebfrauenkirche auf dem Sande zu Breslau. Breslau 1847. V Praze u Krednera za 1 zl. Kdo chceš poznati ducha onoho slavného bývalého anglického duchovníka a professora, a nyní stavšího se katolíka a kněze, a nemáš času obšírné knihy jeho čísti, uchop se knihy přítomné, v kteréž stručným způsobem učení jeho se rozebírá. I nikdo nebudeš litovati toho, že jsi se seznámil s mužem tak věhlasným, jenž se pravou stal ozdobou církve katolické.

Digitized by Google

Zprávy.

Pastýřský list

Jeho Knížecí Milosti

Nejdůstojnějšího Arcibiskupa Prazského.

MY ALOIS JOSEF,

z milosrdenství Božího a z milosti stolice apoštolské kníže arcibiskup Prazský, dotčené stolice v zemi České a v biskupství Bambergském, Míšenském a Řezenském rozený legat, království Českého primas, z rodu svobodných pánů *Šrenků* na Notzingu, knížecí arcikapitoly Holomoucké kanovník, v Bohosloví doktor, učení Prazského ustavičný kancléř a ochránce etc. etc.,

vzkazujeme milovanému kněžstvu našemu pozdravení a požehnání od Hospodina!

Církev Kristova, vzdělaná na skále Petrově a rozšířená po všech končinách tohoto světa, zůstává sice po vše časy a pod všelikými, sebe rozmanitějšími správami občanskými v podstatě své bez proměny; a však údové její jsau zároveň údové státu či zemské obce, a tudyž nelze, aby kterákoli znamenitější proměna u věcech a poměrech občanských zůstala beze vzajemného působení na život a na zdar obcí křesťanských, nalezajících se v krajině, proměnu beraucí. Jitřní slunce občanské svobody musíť tedy i Církev na roli své jako poselkyni volnější

Digitized by Google

činnosti radostně uvítati. Den 15. Března r. t., kteréhožto nejjasnější císař a král náš ustanovil věrným národům svým dáti konstitucí čili ústavu zemskou, a tudyž strany svolání všech stavů krajinských se silnějším zastoupením stavu měšťanského, čehož bylo potřebí, milostivě nařídil, zůstane zajisté i w letopisech našich dějin církevních po věky dnem památným, a plésání, kteréž se za příčinou události této po všech končinách vlasti rozléhá, nálezne i v srdcích služebníkův Církve radostného ohlasu.

Ačkoliv ale tato událost v novou tvářnost okolností a poměrův našich vlastenských hluboko zasahá, ačkoli mysli všech věrných synův milované vlasti mocně k radosti podněcuje: nic však méně nemůže přece tak působiti, aby stanovisko duchovního pastýře k osadě podstatně se proměnilo, aniž může jej zavesti, aby pravé povolání své s oka spustiti měl. Nedávaje se do kolotání politických, musí se kněz vedlé slov apoštola národů pod všelikou vládou *pokládati* toliko za *služebníka Kristova a rozdavače tajemství* [1]); bera pak ohled na vládu státu, v němž občanem jest, má sobě i osadě své klásti před oči royněž slovo velikého apoštola: »*Nenít mocnosti nežli od Boha: které pak jsou, od Boha zřízené jsou. Protož kdož se mocnosti protiví, Božímu zřízení se protiví.* Radostná událost, o kteréž mluvíme, nemůže tedy stanovisko duchovního pastýře ve vlasti naší podstatně proměniti: sahát však přece příliš hluboko do posavadních poměrů našich, že nelze, aby odtud nešla pro každého občana jistá požadování, z kterých Vám, milí spoludělníci na vinici Páně, obzvlášťní povinnosti vynikají. A tyto Vám na srdce vzložiti co nejrychleji pílím.

Díky činiti Bohu jest, což se přede vším na každého věrného Čecha přísluší. Dějiny těchto dnův okázaly zajisté opět dávno již osvědčenou pravdu v nejjasnějším světle, kterak umí Prozřetelnost Boží sebe nepatrnější počátky,

[1]) I. Kor. IV, 1. [2]) Řím. XIII, 1

Digitized by Google

nýbrž i pochybení lidská tak obrátiti, že z nich v dalším běhu jejich časem vysoce požehnané následky pocházejí. Bohu tedy, řediteli osudův i srdcí lidských, mámeť přede vším děkovati, že se České naší vlasti *mimo nadání* a cestou *pokoje* dostalo konstituce, a s ní rukojemství žádouciho lepšího narovnání pravních poměrů všech občanův, rukojemství zdárnějšího pokroku drahé vlasti ve všem, cožkoli může přispívati k jejímu blahu, k její slávě. Radostná tato naděje, kterouž vlasti naší vytknula ruka Prozřetelnosti, zavazuje každého, komuž blaho této země na srdci leží, aby nejvřelejší díky vzdával nebesům. I vyzýváme Vás tímto listem, Vámi pak všecky drahé naše diécesany, aby se díky tyto slavným způsobem na jevo daly. A k tomuž konci buďtež na všech osadách, kde posud církevní slavnosti na poděkování nebylo, hned po dodání tohoto rozkazu, v neděli nejprvé příští, slavné služby Boží konány, a na závěrku nechať chválozpěv sv. Ambrože se zpívá.

A však neméně zavázáni jsme *vděčnosti milovanému Otci* naší vlasti, císaři a králi našemu *Ferdinandovi*, kterýž prvé, než jsou se položily prosby země ke stupňům jeho trůnu, s nejmilostivějším uzavřením vyšel vstříc žádostem národů svých. Vděčnosti této nelze nám prozatím lépe osvědčiti, leč bezpečnou důvěrou k otcovským záměrům našeho vysoce milostivého krále, důvěrau k snahám osob či orgánů povolaných, aby se uskutečnily záměry tyto. Nové zřízení nelze ve všech ratolestech jeho tak rychle utvořiti, jak e snad toho naděje nedočkavost lidí, sevřených poměry bývalými. A tu by se zlomyslníkům snadno podařiti mohlo, nedůvěry nasíti do srdcí národu, a vzbuzením přání nedostižitelných pobauřiti mysli v té míře, že by lid ke krokům nezákonním mohl stržen býti, a krásná, srdce každého vlastence hrdostí naplnující naděje, že bude svoboda České naší vlasti dobyta bez krve prolití, k trpké žalosti byla by zklamána. Pročež beřeme k Vám důstojní

Digitized by Google

spoludělníci na vinici Páně své útočiště. Vám, ježto účinností svou, nešetřivší obětí, u lidu máte důvěru, Vám nejspíše se podaří objasněním nepravých náhledův a ponětí, kteréž by lid měl o konstitucí a výhodách jejích, výstrahou před kroky, čelícími proti zákonu, vzbuzením potřebné důvěry, utvrzením v poslušenství a v pravé lásce k vlasti, nové zřízení upevniti na budoucí časy. Avšak musíme výslovně podotknouti, že takováto poučování soukromí musí se díti, a že kazatelna v nižádném směru hlasatelnou politiky státi se nesmí.

Avšak i nám služebníkům Církve ukládá nový řád věcí obecních závazky, kterých šetřiti svědomitě, nikdo z nás, leč k své nenabytné škodě opomíjeti nesmí.

Církev jest konstitucí s jedné strany lecjakého zbytečného poručnictví zbavena, než tudyž se snad nedostane služebníkům a vyznavačům jejím s druhé strany v nejednom ohledu ochrany, kteréž posud po zákoně požívala, i budeť se jí více než posud potkávati se zlomyslnými útoky protivníků jejích. Neníť pak to vedlé svědectví dějin církevních ovšem nikoli veliké neštěstí, vytkne-li Církvi stát, aby sama na sebe se spoléhala; musíť se jí při tom jediné celé úplné svobody dopřáti, aby sílu, spočívající v ní, všestranně rozvíjeti mohla. Zjevená Bohem pravda máť zajisté vítězné moci sama v sobě, a nepotřebuje k dokonalému vítězství svému od lidí ničehož, leč aby odstranili překážky, kteréž jasné poznání a ochotné přijímání její nesnadné činí. I do kohož medlé sluší se jí pomůcky této více nadíti než do nás, ježto jsme *služebníci Boží w evanjelium Kristovu?* [1]) Doslechliť jsme k nemalé útěše své, kterak sobě nad jiné váženější spisovatelé vlastenští dali slovo, že nechtí svobody tisku nižádnou měrou zneužívati. Avšak bylo-li by přece proti lepšímu nadání z jiných stran útržky trpěti Církwi katolické, tuť pozdwihne přede wším k Vám, milovaní Bratří,

[1]) I. Thesl. III, 2.

Digitized by Google

zraků svých, kojíc se nadějí, že jí jako stateční bojovníci budete státi po boku, duchovním mečem slova Božího [2]) veliké nespravedlivé útoky odrážejíce.

Dobytá svoboda ve vlasti jest všem stavům i stranám heslem k úsilovnější činnosti; předstižen tu bude jistotně ten, kdožkoli lhusně ruce založí; k vítězství však, obzvláště při takové svaté věci, jakova jest naše, vede bezpečně horlivost, spojená s rozvážlivostí. Tato pravda musí Vám, Bratři! důrazným podnětem býti k té *nejhorlivější činnosti* ve školách národních, na kazatelně i ve všech jiných stránkách Vašeho duchovního povolání. Vlast se toho do Vás slušně naděje, že budete obzvláště Vy usilovati o to, aby se povznesl národ na onen stupeň rozumné i mravné vzdělanosti, bez které nelze sobě mysliti, aby stát konstituční mohl zdaru míti, a svobody bez nebezpečenství užíti možná bylo.

Literatura měla posud mezi Vámi horlivé příznivce a podpůrce: při svobodě tisku musíť se i ona domáhati činnosti Vaší u větší míře, poněvadž proti lži, kteráž i tohoto prostředku k svým účelům co nejhorlivěji užívá, nelze leč na této cestě s prospěchem bojovati.

Kterak ale těchto časů služebníku Církve potřebí jest, aby s tou nejhorlivější činností ve svém povolání spojoval *bezúhonnost života*, nepotřebuji široce dokazovati. Kdyby zajisté již povolání jeho tak přísně jej nezavazovalo, ostříhati ustavičně svědomí bez poškvrny, musila by ho již odstrašiti od jakéhokoli poklésku bázeň před následky činu jeho, kteryž se nyní snáze než druhdy dostane u veřejnost, a na ujmu veškerého stavu našeho i Církve náruživě by mohl býti rozhlašován. I jsem té naděje, že smím na čisto mimo sebe pustiti žalostnau myšlénku, žeby cit větší svobody občanské toho neb onoho z Vás mohl zavésti, aby usiloval rozviklati v jakémkoli ohledu ohrady kázně, kteréž mu ve všelikých okolnostech stav jeho ukládá.

[2]) Ephs. VI, 17.

Digitized by Google

I buduť naopak živ cele v té víře, že důležitý úkol, který Vám ukládá věk, náležitě poznáte, zapíráním sebe samých a mravnou ušlechtilost i svobodu synů Božích usilujíce, příkladem ku vzdělání, obětovným plněním všelikých kněžských powinností, a laskawým, srdce lidu věřícího uchvacujícím jednáním pojistivše sobě důvěru osad svých, svěřené ovečky své povedete k vznešenější oné *swobodě a sláwě, přislíbené synům Božím.* [1]) Nechať tedy Bratří Naši (tak voláme k Vám slovy Spasitele: *svítí světlo vaše před lidmi, aby widouce skutky vaše dobré, velebili Otce vašeho, kterýž jest v nebesích.* [2])

Milost Pánaŕ našeho Ježíše Krista, láska Boží a obecenství Ducha Svatého budtež s Vámi všemi. [3]) Amen.

Dáno v sídle našem arcibiskupském.

V Praze, dne 22. Března 1848.

Alois Josef.

Allocucí Jeho Svatosti Papežské,

kterouž činil v shromáždění nejdůstojnějších p. p. kardinalů 17. prosince minulého roku.

Venerabiles Fratres! Ubi primum nullis certe Nostris meritis, sed inscrutabili Dei judicio in hac Principis Apostolorum Cathedra collocati, catholicae Ecclesiae gubernacula tractanda suscepimus, Apostolicae Nostrae sollicitudinis curas in Hispaniam convertimus, quemadmodum optime noscitis, Venerabiles Fratres. Hinc intimo Nostri cordis dolore considerantes gravissima damna, quibus ob tristes rerum vicissitudines magna illa et inclyta Dominici gregis portio premebatur, divitem in misericordia Deum assiduis enixisque precibus humiliter obsecrare nunquam destitimus, ut afflictis illis Ecclesiis opem afferre, easque a misero in quo versabantur statu revo-

[1]) Řím. VIII, 21. [2]) Math. V, 16. [3]) 2. Kor. XIII, 12.

Digitized by Google

care dignaretur. Atque pro Apostolici Nostri ministerii debito, et singulari paternae caritatis affectu, quo illustrem illam nationem prosequimur, nihil certe Nobis potius fuit, quam ut sanctissimae nostrae Religionis negotia ibi componere studeremus. Cum autem felicis recordationis Gregorius XVI. Praedecessor Noster incepisset suis instruere Pastoribus nonnullas illius Regni Dioeceses in dissitis transmarinis regionibus sitas, in id peculiares Nostras curas intendimus; ut aliis pluribus ipsius Regni vacantibus Ecclesiis in continenti etiam positis novos valeremus dare Antistites eo munere dignos, atque ita perficere, quod idem Decessor Noster morte praeventus absolvere minime potuerat. Quamobrem Venerabilem Fratrem Joannem Archiepiscopum Thessalonicensem, virum integritate, doctrina, prudentia ac rerum gerendarum peritia praestantem, cum Nostris ad Carissimam in Christo Filiam Nostram Mariam Elisabeth Reginam Catholicam litteris atque opportunis facultatibus et instructionibus in Hispaniam misimus, ut quidquid ad sanandas inibi contritiones Israel atque ad catholicae Religionis bonum promovendum conduceret, omni studio curaret, atque inter alia efficeret, ut viduatas illic Ecclesias idoneis Pastoribus concrederemus. Itaque clementissimo misericordiarum Patre votis studiisque Nostris opitulante evenit, at summa animi Nostri consolatione nonnullos, veluti nostis, in illis regionibus Antistites jam constituere potuerimus, atque in praesentia multas alias Hispaniarum Cathedrales et Metropolitanas Ecclesias diu vacantes canonico suorum Pastorum regimini et procurationi tradere, atque ita divini Nominis gloriae, catholicae Religionis bono, ac spirituali illarum dilectarum ovium saluti consulere valeamus. Quod quidem futurum confidimus, cum ex relatione commemorati Venerabilis Fratris Delegati Nostri, atque ex actis maturo examine ab ipso confectis agnoverimus, viros ipsis Dioecesibus regendis ac moderandis destinatos eas habere dotes, quae ad pastorale munus rite utiliterque obeundum requiruntur. In eam autem spem erigimur, fore ut quam primum aliarum illius Regni Ec-

Digitized by Google

clesiarum viduitati prospicere possimus, utque rebus jam nunc in meliorem conditionem vergentibus, et favente etiam Catholica Majestate Sua in aliis porro atque aliis religionis negotiis, in quae idem Venerabilis Frater Delegatus Noster studiosissime incumbit, vota et consilia Nostra felicem dante Domino exitum assequantur.

Alia etiam longe amplissima sub alio magno Principe regio est, in qua catholicae Religionis res diuturnis gravioribusque calamitatibus afflictae ipsum recolendae memoriae Decessorem Nostrum multos per annos sollicitum habuerant, et praecipuas Nostras curas sibi pariter vindicarunt. Equidem optavissemus hoc ipso die Vos certiores facere de bono exitu, quem aliqua ex parte Nostras ipsas curas habuisse confidebamus. Non defuere autem quidam ephemeridum scriptores, qui id ipsum feliciter evenisse affirmarint. Nos tamen nihil adhuc annuntiare Vobis possumus, nisi firmam spem, qua sustentamur, fore, ut omnipotens et misericors Deus propitius respiciat super Ecclesiae suae filios tantis inibi tribulationibus conflictatos, et sollicitudini benedicat, qua statum catholicae Religionis in meliorem illic conditionem adducere connitimur.

Nunc porro Vobiscum communicamus, Venerabiles Fratres, summam admirationem, qua intime affecti fuimus, ubi scriptum a quodam viro ecclesiastica dignitate insignito elucubratum, typisque editum ad Nos pervenit. Namque idem vir in hujusmodi scripto de quibusdam loquens doctrinis, quas Ecclesiarum regionis suae traditiones appellat, et quibus hujus Apostolicae Sedis jura coarctare intenditur, haud erubuit asserere, traditiones ipsas a Nobis in pretio haberi. Absit enimvero, Venerabiles Fratres, ut mens aut cogitatio Nobis unquam fuerit, vel minimum declinare a Majorum institutis, aut abstinere ab hujus Sanctae Sedis auctoritate sarta tecta conservanda atque tuenda. Habemus equidem in pretio peculiares traditiones, sed eas tantum, quae a Catholicae Ecclesiae sensu non discrepent, praesertim vero illas reveremur ac firmissime tuemur, quae cum aliarum Ecclesiarum tradi-

Digitized by Google

tione, atque in primis cum hac sancta Romana Ecclesia plane congruant, ad quam, ut S. Irenaei verbis utamur, *propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio.* *)

At aliud insuper est, quod animum Nostrum vehementer angit et urget. Ignotum certe Vobis non est, Venerabiles Fratres, multos hostium Catholicae veritatis in id praesertim nostris temporibus conatus suos intendere, ut monstrosa quaeque opinionum portenta aequiparare doctrinae Christi, aut cum ea commiscere vellent, atque ita impium illud de cujuslibet religionis *indifferentia* systema magis magisque propagare comnoliuntur. Novissime autem horrendum dictu! inventi aliqui sunt qui eam nomini, et Apostolicae dignitati Nostrae contumeliam imposuerunt, ut Nos veluti participes stultitiae suae, et memorati nequissimi systematis fautores traducere non dubitarint. Hi nimirum ex consiliis, a Religionis Catholicae sanctitate haud certe alienis, quae in negotiis quibusdam ad civilem pontificiae Ditionis procurationem spectantibus benigne ineunda duximus publicae commoditati et prosperitati ampliandae, atque ex venia nonnullis ejusdem Ditionis hominibus initio ipso Pontificatus Nostri clementer impertita, conjicere voluerunt, Nos ita benevole sentire de quocumque hominum genere, ut nedum Ecclesiae filios, sed ceteros etiam, utut a Catholica unitate alieni permaneant, esse pariter in salutis via, atque ad aeternam vitam pervenire posse arbitremur. Desunt Nobis prae horrore verba ad novam hanc contra Nos, et tam atrocem injuriam detestandam. Amamus equidem intimo cordis affectu homines universos, non aliter tamen quam in caritate Dei, et Domini Nostri Jesu Christi, qui venit quaerere, et salvum facere, quod perierat, qui pro omnibus mortuus est, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire; qui misit proinde

*) S. Iren. contra haereses Lib. 3. cap. 3.

Digitized by Google

discipulos suos in mundum universum praedicare evangelium omni creaturae, denuntians eos, qui crediderint et baptizati fuerint, salvos fore, qui vero non crediderint, condemnatum iri. Veniant igitur, qui salvi fieri volunt, ad columnam et firmamentum veritatis, quod Ecclesia est, veniant scilicet ad veram Christi Ecclesiam, quae in suis Episcopis summoque omnium capite Romano Pontifice successionem habet Apostolicae auctoritatis nullo tempore interruptam, quae nihil unquam potius habuit quam ut praedicaret, atque omni ope custodiret ac tueretur doctrinam ex Christi mandato ab Apostolis annunciatam; quae inde ab Apostolorum aetate in mediis omne genus difficultatibus crevit, et per totum orbem miraculorum splendore inclyta, martyrum sanguine amplificata, Confessorum et Virginum nobilitata virtutibus, Patrum testimoniis scriptisque sapientissimis corroborata viguit, vigetque in cunctis terrae plagis, et perfecta fidei sacramentorum, sacrisque regiminis unitate refulget. Nos qui, licet indigni, praesidemus in suprema hac Petri Apostoli Cathedra, in qua Christus Dominus ejusdem Ecclesiae suae fundamentum posuit, nullis ullo umquam tempore curis laboribusque abstinebimus, ut per ipsius Christi gratiam eos, qui ignorant, et errant, ad unicam hanc veritatis et salutis viam adducamus. Meminerint autem quicumque ex adverso sunt, transiturum quidem caelum et terram, sed nihil praeterire umquam posse ex verbis Christi, neque in doctrina commutari, quam a Christo Ecclesia Catholica custodiendam, tuendam et praedicandam accepit.

Post haec haud possumus, quin Vobis, Venerabiles Fratres, loquamur de doloris acerbitate, qua confecti fuimus, propterea quod paucis ante diebus in hac alma Urbe Nostra catholicae Religionis arce et centro nonnulli paucissimi illi quidem homines prope delirantes reperiri potuerunt, qui vel ipsum humanitatis sensum abjicientes, cum maximo aliorum ipsius Urbis civium fremitu et indignatione, minime exhorruerunt palam publiceque triumphare in luctuosissimo intestino

Digitized by Google

bello nuper inter Helvetios excitato. Quod fatale sane bellum Nos intimo corde ingemiscimus, tum ob effusum illius nationis sanguinem, fraternamque caedem, et atroces, diuturnas, funestasque discordias, odia, dissidia, quae ex civilibus potissimum bellis in populos redundare solent, tum ob detrimenta, quae inde catholicae rei obvenisse accepimus, et obventura adhuc timemus, tum denique ob deploranda sacrilegia in prlmo conflictu commissa, quae commemorare animus refugit.

Ceterum dum haec lamentamur, humillimas Deo totius consolationis agimus gratias, qui in multitudine misericordiae suae non desinit Nos consolari in omni tribulatione Nostra. Etenim inter tantas angustias non leve certe Nobis solatium afferunt et prosperi sacrarum Missionum eventus, et strenui evangelicorum Ministrorum labores, qui apostolico zelo incensi, gravissima quaeque pericula atque discrimina invicte despicientes, in remotissimis regionibus populos ab errorum tenebris, morumque feritate ad catholicae veritatis lumen, omnemque virtutis et humanitatis cultum traducere, ac pro Dei gloria et animarum salute fortiter pugnare non desinunt, et pientissima ac plane eximia catholicorum populorum studia, qui Nostris desideriis mirifice obsecundantes non levia afflictae pauperum Hibernorum genti subsidia praebere haud intermiserunt, quique tum largitionibus ad Nos etiam missis, tum assiduis ad Deum precibus omnem opem conferre non cessant, ut sanctissima Christi fides atque doctrina longe lateque ubique gentium, ubique terrarum felici faustoque progressu magis magisque propagetur. Quae praeclara opera omni certe laudum praeconio digna, dum peculiari gratissimi animi Nostri testificatione prosequimur, a clementissimo bonorum omnium largitore Deo humiliter poscimus, ut fidelibus suis uberem pro illis retribuat in aeternitate mercedem.

Habetis, Venerabiles Fratres, quae Vobis hodierno die significanda judicavimus. Cum autem hanc Nostram Allocutionem in publicum emittere censuerimus, hac occasione sermonem Nostrum ad alios quoque, Venerabiles Fratres, uni-

Digitized by Google

versi catholici Orbis Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, toto cordis affectu convertimus, eosque omnes et singulos obsecramus, atque hortamur in Domino, ut stabili inter se charitate conjuncti, atque arctissimo fidei et observantiae vinculo Nobis et huic Petri Cathedrae obstricti, perfecti sint in eodem sensu et in eadem sententia, atque humanis quibusque sepositis rationibus, et solum Deum ob oculos habentes, ejusque auxilium jugibus fervidisque precibus implorantes, nihil laboris unquam praetermitant, ut episcopali fortitudine, constantia, prudentia praelientur praelia Domini, et majori usque alacritate dilectas oves eorum curae commissas ab venenatis pasculis avertant, ad salutaria propellant, easque numquam patiantur decipi doctrinis variis et peregrinis, sed strenue a rapacium luporum insidiis, et impetu defendant, itemque errantes in omni bonitate, patientia, et doctrina ad veritatis, et justitiae semitam reducere contendant, ut et illi divina auxiliante gratia occurrant in unitatem fidei, et agnitionem Filii Dei, atque ita fiant nobiscum unum ovile et unus pastor.

Zpráva o Prazském semináři.

Ne výroky klamného rozumu, ale vůlí Boží zřízen býti musí život náš, má-li z něho pro duši pravý vnitřní pokoj a naděje spásy věčné vyplývati. Zákon ten vydal Bůh sám i zvěstoval Synem Svým jednorozeným. A Kristus, veda na zemi život úplně bohumilý a lidstvu věčně za vzor sloužit mající, i chtě, by se toto Jeho bozskolidské trvání na zemi rozlilo v člověčenstvo celé, vyzdvihl za nástroj, kterýmž by se to mělo díti, Svou svatou církev a v ní kněžstvo, aby tu vůli Boží v srdce lidské kladlo, a osení to rosou milosti Boží pěstovalo a k zdaru přivádělo. Pravdu a milost, tyto podklady věčného života, má vnášeti v duše lidské kněžstvo křesťanské. Z toho plyne, že kněz, maje vůkol sebe býti zdrojem duchovního života, má sám dříve z pokladu církve

Digitized by Google

svaté vše si osvojiti, čehožby jiným platně podával, že on sám se má prvé státi mužem v Bohu dokonalým. Úkol to velebný! Veliké věci v tichu a postupem času dozrávají. I život v Bohu dokonalý ne pojednou, ale časem, ne v hluku světském, ale v tiché samotě, opatrován jsa bedlivě, nejlépe se daří a dozrává.

K tomu prohlídajíc církev svatá, zřídila na vychování svých služebníků duchovní semináře. Zde se jinochové, zasvětivší se službě Boží, k vznešenému svému povolání mají připravovati a uschopniti. Zde o to se má dbáti, aby myslí i srdcem pojali víru s nebe pošlou, život svůj v ní a v milosti Boží zakotvili, láskou ku Kristu a církvi se roznítili, a nabyli té žádoucí schopnosti, by i na jiné tentýž život bohorodý mohli vznésti. Proto žijí bezstarostně pospolu; proto jim k pomoci a dohledu moudrých vůdců dáno; proto zde vzájemné rozpravy, bohomyslná rozjímání a cvičení se v pobožnosti jsou uvedena, aby duše schovanců těchto tím spíše od světa se odloučily a v Bohu dokona pohroužily. Toť krásný oučel našich seminářů, kterýž jim vytknula církev svatá, zamejšlejíc jimi k probuzení křesťanského života a nápravě mravův mohútně přispěti, a protož také péči o ně klade všem biskupům na srdce co nejdůtklivěji *).

A takovou péči věnuje i nejdůstojnější kníže pán arcibiskup p. *Aloys Josef* p. t. svému Prazskému semináři. S pravě otcovskou starostí snaží se nejdůstojnější a milovaný arcipastýř o to, by ústav tento den ke dni vždy víc a více rozkvétal, a utěšenějšího ovoce vydával. Tuto otcovskou snažnost jeho zřetelně a na novo 2. dne prosince r. m. v plné míře ukázal.

Ku konci listopadu vykročili totiž dva páni představení ze své činnosti v semináři, a sice: vysoce důstojný pán p. Jan Büttner, infulovaný probošt u všech Svatých na hradě Prazském, který tu 23 let byl présesem, a na to 20 let rektorem, a kterýž se tou měrou nezapomenutelným pěstounem

*) Sněm Trident. v sez. 23. o napravě v kap. 18.

Digitized by Google

skoro všeho duchovenstva v arcidiecési stal; a potom důstojný p. Antonín Rost, doktor filosofie a t. d., kterýž působil zde co préses plně 13 let. Onen odebral se na odpočinutí spravedlivě zasloužilé; tento pak za kanovníka sídelního při kolegiátním chrámu Páně ss. Kosmy a Damiána v Staré Boleslavi povýšen jest. Oba provází vděčných schovanců vřelá úcta a *nejdůstojnějšího arcipastýře* ouplná spokojenost.

Rektorství vložil kníže p. arcibiskup v ruce veledůstojného a vysoce učeného p. Františka Plaucara, doktora bohosloví, c. k. professora pastorálky na vysokých školách Prazských a bývalého viceprésesa v semináři; za présesa zvolen byl posavadní spiritual, důstojný p. Václav Sigmund; za spirituala povolán důstojný p. František Prucha, doktor v bohosloví a prozatímní spiritual u sv. Jiří; viceprésesem učiněn dvojíctihodný p. Jos. Fabian, kaplan z Brandejsa nad Labem. Mužové to veskrz mnohou učeností zřetelní a zásluhami svými vůbec proslulí. Nové toto ředitelstvo ráčila *Jeho Milost Knížecí* v dotčený den, jsouc provázena nejdůstojnějším p. Františkem Tippmanem, svým sufragánem, a vysoce důstojnými p. p. Petrem Krejčím a Františkem Ditrichem, kanovníky vždy věrné kapitoly u sv. Víta, okolo deváté ranní hodiny osobně ústavu představiti. Při této příležitosti učinil *nejdůstojnější kníže pán* následující hluboce cítěnou a srdce všech přítomných mocně dojímající řeč:

Fragilitas corporis humani, dependentia animi nostri a terrestri ejus velamine et ab externis vitae nostrae conditionibus, per divinam providentiam dispositis, interdum inopinate fervori maxime ingenuo terminos ponunt haud excedendos, eoque hominem adigunt, ut se aut otio dare, aut saltem ad aliam a memoratis impedimentis magis expeditam activitatis provinciam recipere, coactum esse sentiat. — Ita evenit, filii dilectissimi, ut hodie directioni hujusce alumnatus duo praepositi valedicant, quorum uterque fere integrum sacerdotii sui cursum ad majorem Dei gloriam et Ecclesiae utilitatem clericorum educationi dedicavit, et huic officio valedicens, dulci

Digitized by Google

frui potest solatio, fore ut, quocunque nunc vergat, gratia Ordinarii, pietas alumnorum per patriam dispersorum, et omnium ingenuorum aestimatio eum prosequatur. Et licet vestra educatio, filii dilectissimi, sub auspicio valedicentium praepositorum absoluta non sit: certe tamen a vobis exspectare fas est, grata in mente repositum iri, quidquid ab illis pro vestra salute susceptum est. — Hanc vero laudabilem animi vestri dispositionem haud meliori ratione nunc demonstrare poteritis, nisi pari fiducia ac pietate illos excipiatis, quos in locum valedicentium meum suffecit arbitrium, quique solemni hoc actu ceu hujus alumnatus Praepositi et paterni in clericali tirocinio vestro duces vobis praesentantur.

(Praelegantur decreta!)

Superfluum duco viros hos multis, etsi dignis laudibus effere, illosque charitati vestrae commendare; nostis enim illos; fere omnes jam in priori suae activitatis provincia de vobis optime meruerunt, et sperare fas est, fore ut illos eo sinceriori nunc amplectamini pietate, quo majus cum novo munere in se susceperunt pondus officiorum, vestram nonnisi salutem intendentium. Nec iterata vice explanare volo officia vestra erga praepositos, quae vobis jam in solemni vestra in Seminarium introductione per statuta praelecta cordi data sunt; solummodo ardentissimum praecordiorum meorum suspirium verbis divi Pauli vobis annuntio: „Obedite praepositis vestris, et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris redituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes.“ (Hebr. 13, 17.) — Et revera praepositos hosce rationem redere oportet pro animabus vestris prius mihi, dein autem in tremendo judicio summo animarum nostrarum Pastori Jesu Christo! Ipsorum enim de vobis testimonium exquiram, dum vos per manuum mearum impositionem sacerdotio aggregaturus, et in vineam Domini cooperatores missurus sum. Quapropter ipsi judicabuntur, si fors (quod Deus avertat!) minus circumspecto eorum judicio indigni consecrentur altaris ministri. Ut itaque praepositi vestri

Digitized by Google

non cum damno suae conscientiae, non gementes, sed cum gaudio gravi suo muneri satisfaciant: vestrum erit, filii dilectissimi, religiositatem eorum sublevare, saepius recolendo gravitatem vocationis vestrae, et omnibus viribus eo adnitendo, ut condigna praeparatione propositam vobis adspiretis metam. Quo sincerior erit fiducia vestra erga praepositos, quo promtior vestra obedientia: eo dulcior erit sors patrum vestrorum, eo felicior societas vestra, eo tutior via, qua inoffenso pede ad summitatem dignitatis humanae ascendetis. —

Quantopere vero hujus alumnatus prosperitas a vestra quoque Venerabiles Praepositi cooperatione dependeat, vix necessarium duco uberius exponere, et minime dubito, quin vos gravitatem muneris vobis concrediti optime perspectam habeatis, et promtissimi sitis, singulas facultates vestras commodo hujus instituti dicare. Scio enim, cui credidi, et certus sum, Deum ter Optimum et Maximum perfecturum esse in vobis consilia mea, et vos eo esse adjuturum, ut officiis vestris ad gloriam Ejus et Ecclesiae utilitatem satisfaciatis! Nec terrorem injicere volui vobis provocando ad illam rationem, quam aliquando reddituri estis de animabus alumnorum vestrorum; sed gravitatem muneris vestri hac veritate illustraturus, sincere simul pandere intendebam, quantopere vos conscientiosa officiorum vestrorum adimpletione de Ecclesia et Episcopo mereamini. Hos fructus muneris vestri intendens lubenter me vobis gratitudine devictum profiteor, et promtus sum, omni data occasione vobis pro auctoritate et viribus meis illam ferre opem, qua fors ad optatos illos activitatis vestrae fructus obtinendos vobis opus fuerit. Fiduciam et obedientiam, quam alumnis vestris commendavi, a vobis quoque exposco, ut illa characteristica unitatis Ecclesiae nota etiam in hujusce instituti administratione resplendeat, et in alumnorum vestrorum sentiendi rationem salubriter redundet. Accipite jam in solemni hoc consessu munera vobis adsignata, in quae dum vos auctoritate Ordinaria instituo, nil antiquius habeo, quam alumnos meos paternae charitati vestrae com-

Digitized by Google

mendare verba S. Augustini eis adplicans: En vobis germen pium, examen novellum, flos honoris nostri! Satagite jam, ut hi omnes, qui nunc sunt spes nostra et fructus laboris vestri, aliquando mihi et vobis gaudium atque corona fiant in Christo Jesu Domino Nostro. Amen.

Na to jmenem spolupředstavených odpověděl v pokoře nejhlubší veledůstojný pan rektor takto:

Ut sincere loquar, Celsissime Princeps! dubius haereo et anxius delibero, a quo sermonem exordiar, utrum a confessione timoris, quo munera, qnibus nos praeficere dignatus es, undequaque circumdantur, an a professione gratitudinis, ad quam nos liberalitas Tuae in nos fiduciae provocat. Et quoniam non tantum ex ore illorum, quos in Seminarii Tui ministerium ablegasti, verba facio, sed animorum sensis vocem submínistro, candide fateor: munerum pondus nostri timoris causam, et officiorum gravitatem sollicitudinis nostrae stimulum ita mentes occupare, ut sibi nobis invitis primas vindicent. Nam si severum judicium exagitat parentes de liberis educandis, quos tantum caro prolibus conjungit: quae sententia coarctabit patres spirituales, quos characteris sacerdotalis gratia ducendis clericis copulat? Si animarum pastoribus talis de populo sibi concredito ratio reddenda, ut tremendus diei exitialis judex sanguinem omnium de ipsorum manibus reqnirat: quantus pavor nos jam nunc possideat, si vel leviter cogitemus, etiam a nostris manibus et animarum et pastorum sanguinem forsan repetendum? Si praeclari presbyteri jam horrent a cogitatione de muneribus Seminarii: quomodo non percellantur, quos alumnatus ministerium jam octo anorum exercuit experientia? Si illi melius latere praeferunt, quam terminos meritorum ad dirigenda seminaria usque proferre: quomodo hi altius evehi desiderabunt, quos demeritorum in hac provincia facilitas timendo timorem edocuit? Si manus nostras in laboribus, quos nunc gessimus, saepe lassas deprehendimus, quomodo nunc ad magis ardua alacres

Digitized by Google

porrigamus? Est itaque, quod timeamus, est quod timentes cunctemur, est quod cunctantes compellamur, est quod compulsi rursus timorem profiteamur. Nec angor ille alii sensioni locum cederet, nisi moeroris causa existeret et timoris medicina. Nam quos justitiae divinae respectus timidos reddit, ejusdem justitiae ratio erigit, quia, qui munera tam acri prosequitur judicio, largiori muniet gratia, et qui animorum levitatem sui timore perstringit, humilitatem fiduciae in se roborabit patrocinio.

Quare quo graviora nobis ferenda onera, eo firmior nostra in Dei auxilium erit fiducia, et quo severius nobis timendum judicium, eo certior humilitatem firmabit spes praemii. Quam quidem fiduciae securitatem et humilitatis spem eo tutius nobis licet servare, quo certius est, neminem nostrum in hunc se intrusisse campum, et non vocatum hanc ambiisse tesseram. A Te enim Reverendissime Domine Archiepiscope delecti, a Te designati, a Te vocati accedimus. Ad quam oeconomiae ecclesiasticae regulam, ut sine episcopi praesidio nulla spiritualis annonae fiat dispensatio, quum componamur, beati Pauli eloquium: „quaecunque ordinatasunt, a Deo esse," alterum nostrae fiduciae efficit argumentum. Hinc missa tristitia animum fiducia pacatum erigamus depraedicaturi, quae in aspero, quo constituimur loco, grati animi erga Nostrum Reverendissimum Dominum Antistitem recondantur incitamenta. Vastae vineae ipsemet cultor cum multis indigeat vinitoribus, nos mittit, ut conducamus operarios, conductos operae assuefaciamus, nec labori parcituros, nec de sudore conquesturos, et postquam omnia fecerint, servos inutiles se profitentes hujus vitae mercedis incurii spe vitae futurae beentur. Qualis fiducia! Tot millium animarum quum existat magister, centenis praeconum oribus evangelium regni Dei annuntians, nos constituit, ut illis corda aptemus et linguas, quo valeant fari magnalia Dei, evangelizare pauperibus, sanare contritos corde, praedicare captivis remissionem et caecis visum, dimittere contractos

Digitized by Google

in remissionem, praedicare annum Dei acceptum et diem retributionis: nobiscum praemia partiri non dedignatur, non avidus largae repromissionis: fore, ut qui ad sapientiam erudierint multos, sicut stellae fulgeant in perpetuas aeternitates. Qualis liberalitas! Numerosi gregis dominici ipsemet dux et pastor, quum regendo gregi multos in sui locum cogatur sufficere vicarios, nobis committit illos in formam pastorum aptandos, ut in pascua montis Sion deducant oves, quae pastae pinguedine terrae recubent sub ficu pacifica regiminis ecclesiastici, divinae veritatis luce fruentes et gratiae coelestis calore fotae, nil timeant, quod noceat in universo monte sancto. Et oves ex oculis eorum pendentes fidelitatis amore pastoribus deditae rarius meminerunt ducis pastorum, et eos, a quibus sunt efformati pastores, nec norunt. Haec nobis cum nostri Antistitis sorte communio, haec spei de uberiore praemio participatio, haec insignis, qua in nos fertur dilectionis contestatio! Talia ac tanta tenerrimae curae et paternae charitatis documenta, quis nostrum non recolat gratissima mente, quis cordi non inserat litera indelebili? Hinc nostram gratiarum actionem, cujus mensuram solam benignitatis Tuae largitatem admittimus, ea mansuetudine acceptare digneris, qua beneficiis provocare non dedignatus es. Si vero a mea gratiarum actione commemoranda abstinendum duco, quae pro ditiori Tuae in me benevolentiae portione, intensior esse deberet ac profusior: minime stat ratio, quod oblitus sim aut unquam oblivisci possim, (hoc utique in vulgus notum nec valerem arcere a memoria) meam ad Te Reverendissime Domine Archiepiscope! relationem aliam non fuisse, quam nunquam interruptam beneficiorum seriem a primo Tuo Vindobonam adventu, quo mihi de mediis doctoratus theologici adipiscendi munificentissime providisti, usque ad hunc diem, qui recentissimus testis est tot benefactorum in me collatorum, quae non secuta sunt meas preces, sed omnem anteverterunt petitionem — minime stat, inquam, laxae memoriae incuria, sed dilectionis studium, ne scilicet gratitudine fratres

Digitized by Google

meos antecellere contendens — illorum tenerae in Te pietati detrahere videar. Quare quum imparibus gratitudinis titulis par tamen gratitudo succedit, num non omnium nostrum fratres charissimi nomine in sincerae gratitudinis documentum Reverendissimo Domino nostro Antistiti sanctissime promittendum censeam, nos Deo opitulante non tantum designata officia religiosissime observaturos, sed etiam paternis ipsius votis studiosissime satisfacturos? Quod ut pro voluntatis alacritate praestare valeamus, maneas, impense rogamus, dux noster et magister, noster protector et defensor; hortare et corrige, et, si opus fuerit, increpa et corripe; etenim in omnibus non Dominum sed Patrem experiemur. Utque in Dei gloriam, matris Ecclesiae incrementum, reipublicae firmamentum, alumnorum nobis creditorum aedificationem et fidelium profectum, nostram ipsorum salutem Tuumque insigne solatium opus, quod adgredimur, succedat: nostras curas et studia, conatus et successus Tuis velis commendare precibus et sacrificiis, et pignus benevolentiae, cui hanc humillimam supplicationem assignamus, Tuam nobis largiri benedictionem.

Byloť velmi pohnutlivo, a nejedna slza v mnohých očích se třpytila, když *Kníže Pán* arcibiskup ku konci požehnání uděloval těm mužům, na něžto veliký a hluboko do života církevního sahající úkol tento ráčil složiti. I dojala tato srdečná zbožnost a otcovská laskavost milovaného arcipastýře všech srdcí.

Bratři drazí po krajích! spojte již s modlitbami arcipastýře vzdychání své a prosby ku Pánu Ježíši, pastýři nejvyššímu, modlte se i vy, aby na tento ústav ráčil rosu požehnání svého nebeského vylíti, by z něho na vinici Páně vycházeli dělníci srdcem i myslí vzdělaní, pobožní a horliví.

Digitized by Google

Slavnost v Brandejse nad Labem.

Svět si naříká na neuznalost a nevděk. A svět má pravdu. Nechť již podává, co s největším namahánim spojeno: srdcí lidských svět si napořád nezaváže. Jen na chvílku těší a na okamžik blaží každá jeho oběť; brzo se objeví tento jeho klam a tato jeho nestálost, a zhořkne i zprotiví se každému povážlivému. Trvale potěšiti a prázdnotu srdcí lidských vyplniti nemůže leč Neskonalý sám a ta víra, kteráž z Něho se září a k Němu zase vede. Proto i ten, kdož víru pěstí, jí se potěšuje, sílí — nejspíše uznání dochází.

Kněz, horlivý kněz, vždy a všude na překážky naráží — naraziti musí, máli horu vypínavé svévole snížiti a údolí mrzkých vášní srovnati tak, aby se kolkolem jen krásná štěpnice bohumilých cností rozprostírala. A však lopotná snaha kněze horlivého bez zdaru, bez ovoce konečně neostane. Vždyť pracuje pro Krista, pracuje prostředky Jím vykázanými, — a takové píli nebe rádo požehnává. V duchu Kristově snažící se kněz nejspíše uznání dojde. To dosvědčuje slavnost, kteráž se počátkem tohoto roku w Brandejse nad Labem konala.

Poděkovav se v polovici prosince s úřadu vikárského a školdozorského, světil 6. ledna vůbec milovaný tamnější arciděkan, veledůstojný p. *Antonín Burger*, v milém poklidu sedm a šedesátý den svých zrozenin, ničehož se nenaděje. Oddaná pak vděčnost utěšené mu spůsobila překvapení. Okolo 5té hodiny večerní pojednou se ozve střelba z moždířů a hlahol vážné hudby a nepřehledný zástup v krásném pořádku blíží se při pochodních k děkanství. Velebné duchovenstvo s učiteli střídnictví Brandejského a páni úředníci s výborem měšťanů Brandejských odebrali se na hořejší děkanskou síň, k slávě té na rychle sice, ale ozdobně uchystanou. Tu stála řada průhledných sloupů, z jichžto vrcholků symboly vděčné lásky živě plápolaly. Z prostřed sloupořadí čněl krásný světlostroj, a na něm se kmital následující významný nápis:

Digitized by Google

V míru, radou, oučinnosti
Vždy jsi k nám se schyloval,
Vůkol pěstil blahé cnosti
A lid Kristu odchoval;
Proto vše Ti láskou plane,
A Ty v srdcích věčně dliš
Požehnej nám ještě Pane,
Než se od nás oddělíš!!

Nad tak neobyčejnou návštěvou všecken ustrnulý a citem zmožený vstoupí sem i důstojný p. arciděkan.

Tu se mu jal důstojný. p. *Josef Hlaváček*, farář na Vinoři a nástupce v úřadě vikariatním, jmenem všech přítomných slovy dojímavými upřímná přání k narozeninám skládati, spolu i žalost nad tím jevě, že odstoupením jeho kněžstvo tak otcovského vůdce ztratiti má, i díky čině za ty mnohonásobné péče o blaho posud mu podřízených kněží. Zvlášť dojímalo, když důstojný řečník ctihodnému kmetu ouhledný od kněžstva s synovskou ochotností obětovaný stříbrný kalich podávaje, takto k němu promluvil: „Přijmětež od nás skrovničký kalich tento, a když Svrchovanému tu nejdražší oběť za spásu lidstva v něm přinášeti budete: račtež i nás druhdy pamětliv býti. My, na Vás Otče dobrý, nezapomenem nikdy!“ Na to přál jmenem úřednictva dlouhého ještě a radostného věku oslavenci p. *Josef Horký*, c. k. radda a vrchní panství Brandejsa. Pak mu doručil p. *Václav Stibinger*, purkmistr Brandejský, na pergaméně skvostně vykreslený diplom čestného měšťana Brandejského, jmenem měšťanstva osvědčuje, ne žeby takto veliké zásluhy svého duchovního pastýře o město odměniti hodlali, ale aby obec svou takovým výtečníkem okrášlili. I páni učitelové krásnou podali památku. Přijav tyto důkazy upřímné uznalosti oslovil veledůstojný p. arciděkan shromáždění takto:

„Velební Bratří! Urození Páni! Slze mi mluviti brání. Za tuto Vaši lásku ke mne a za všechnu mi vždy propůjče-

Digitized by Google

nou náchylnost mějtež mé srdečné díky! Složil jsem se sebe úřad mi již obtížný. Nutila mne k tomu starost o spasení duše mé, an se věk můj již ke konci schyluje; přiměla mne k tomu vyšší povinnost, kteráž mi o stádce své přední péči míti káže. Nejsa teď nižádným poměrem k Vám poután, snažně Vás žádám, abyste mne jakožto spolubratra v přátelství své přijali.“

„Vážené měšťanstvo! I za Vaši ke mne šetrnost vřelé skládám díky. Přičiním se, abych co Váš pastýř a spoluměšťan i další Vaší lásky vždy hodným se stal.“

„I Vám děkuji, páni učitelové! Vaší horlivé pilnosti vždy jsem si s podivením vážil — Vaše vděčnost teď mi jde k srdci. Díky Vám!“

„Díky nejsrdečnější všem zde přítomným!“

Slova ta, z hlubiny pohnuté mysli pocházející, každého srdce se dotkly. I bylo jásání vnitř i zevnitř. S patrnou upřimností vše tu volalo: „Sláva mu!“

V to pojednou vpadne sborový zpěv. Cit vděčnosti a láska rozplamenělá nejraději si zpěvem volného průchodu udělá. Zpívaná báseň k poctivosti pana arciděkana od veleb. p. Dra. *Václava Hronka,* staršího kaplana v Brandejse zděłaná, a jemným nápěvem od p. *Tadyáše Procházky,* učitele na tamnější hlavní škole opatřená. Básně samé zlatotisk v drahé oupravné obálce podán oslavenci ctihodnému. Jiné výtisky přítomným rozdávány. Což ten zpěv pány učiteli obnivě provozený mile působil! Ne méně se líbila báseň utěšeným obsahem tímto:

Když se dítky k otci svému vinou
A mu v očích lásku mohou zřít;
Tu jim hbitě blahá léta plynou,
S dobrým otcem blaze dítkám žít;
Rok jim zdá se jenom mžitkou býti,
Blaze, blaze s dobrým otcem žíti!

Digitized by Google

Patnáct let je, Ty co jsi zavítal
Kovem zásluh zdobený v náš střed,
By i zde si věnce slávy splítal:
Mžitkou zdá se nám těch patnáct let,
Blaze bylo Tě za Otce míti,
S Tebou zdál se rok jen mžitkou býti.

Kněžím jsi byl Otcem přelaskavým
Jak jsi dlouho v čele jejich stál;
Jims byl moudrým Rádcem, Bratrem pravým,
Bratrem, Otcem zůstaň také dál:
Tvá památka bude kněžstvu drahá,
Kněz Tě žehná, přeje léta blahá.

Kdo dbá, by se sémě víry svaté
Záhy selo v duše nevinné,
Ten, když ono klasy nosí zlaté
S odplatou se hojnou nemine,
Tys o školy péči míval stálou,
Zásluhu máš proto neskonalou

Stádce své jsi pastvou nebes pásal,
Vždy na spásu jeho zřetel bral;
Vždy jsi činil, co jsi jiným hlásal,
Slovem, skutkem jsi ku Kristu zval:
Čest a slávu Ty jsi hledal Páně,
Za ty snahy, — díky Tobě za ně!

Pastýř stádci, — Bohu všecky síly
Věnovat chceš nyní — zbožný kněz;
Břímě těžké, jenž jsi po tu chvíli
V Budínsku a zde věk Kristův nes,
Skládáš míle z lásky k stádci svému,
Sláva Tobě, sláva knězi ctnému!

Druhý Jan Tys chudých Otcem býval,
Slzu rád jsi z očí jejich zmyl:

Digitized by Google

V středu jejich každý pátek dlíval,
Útěchu jsi v trudné chýše sil:
Ač levice pravou neviděla,
Bozská vševidoucnost ta Tě zřela!

Nezavrhuj, Otče, díky vroucí,
Přáním bratrů, synů nezhrdej!
Otec světla, Pán Bůh všemohoucí
Poklid srdce, blahost Tobě dej!
Zdráv buď ještě mnohá blahá léta,
Síly rozmnož Tobě Tvůrec světa!

Přijmi pomněnky, jež vděčnost dává,
Také srdce s nimi vezmi v dar;
Kolik nás zde v tomto sboru stává
Všickni planem Tobě, přejem zdar!
Teď na věncích slávy odpočívej
Nás pamětliv, za nás Boha vzývej!!

Dozpíváno a ještě jednou pozdravilo shromáždění slze radosti ronícího a s ctiteli svými se rozžehnávajícího kmeta srdečným: „Sláva mu!“

Na to se hudbou a střelbou skončila ta tak krásná dojímavá slavnost.

Slavnost ta byla jen veřejným výrazem oné opravdové úcty, kterouž nejen velebné duchovenstvo s pány učiteli okresu Brandejského ale i urozené úřednictvo s osadníky Brandejskými k svému vůdci, k svému duchovnímu pastýři a příteli, již odedávna v srdcích chovají, a v kteréž s nimi po vlastech nejedni upřímně souhlasí. Tato pak vážnost nespočívá leč toliko na ušlechtilé, duchem křesťanským cele prodechnuté jeho povaze, ku kteréž základ z mládí již položen jest.

Narodil se Antonín Bürger 6. ledna 1782. v Buštěhradě z rodičů nábožných, rozšafných, pečlivostí o zdarné vychování svých dítek slynoucích. I dán jest od otce, v ten čas vrchního na panství Spáleno-Poříčském, syn Antonín do učení na hlavní školu v Klatovech, kteráž pod správou vě-

Digitized by Google

hlasného Pařízka a Kohla tehdáž v nejkrásnějším květu stála. Nabyv zde výborného základu prospěl v dalším učení na gymnasium Litoměřickém a staroměstském v Praze tak, že povždy první odměny došel. S velikou též pochvalou odbyl svá libomudrecká studia pod slovútnými učiteli Seibtem, Vydrou, Kornovem a j. v Praze. Ačkoli v ty doby krásné vyhlídky k právnictví vábily: nedal se nadějný Burger tím a neustavnými domluvami svých vysoce postavených příznivců svésti, i zasvětil se Bohu a oddal se bohovědě s obvyklou pílí tak, že i zde nad jiné vynikal, stana se proto v semináři Prazském prvním préfektem.

Nebylo mu ještě plně 23 let, když na kněžství vysvěcen, státi se měl présesem v alumnátě. A však v tom mu bránila touha po venkovské správě duchovní. Přišed za kaplana na rozsáhlou a pro hojnost škol a filiálních kostelův velmi obtížnou osadu Lidickou, zjednal si tu tříletým svým neunaveným snaženstvím milé památky: načež za expositu do Zeměch dosazen jest. Zde trávil nejradostnější dny života svého, pro svou oučinnost v pastýřském ouřadě vší důvěry požívaje i věnuje čas po práci duchovní mu zbývající vyučování jinochů vyššího vzdělání schopných. Tou měrou nejednoho zdárného muže vlasti a církvi*) vychoval. Pro to takové jeho vynasnažení obrátila naň nábožná a věd milovná rodina hrabat z Hartigů pozornost svou, i věnovala mu v r. 1810. patronátní svou faru v Černoušku, povždy příznivá mu zůstávajíc. Jsa v úplném rozkvětu svých sil, uměl si farář Burger i u Černoušských svých osadníků mírným i obezřetným jednáním a důkladným u víře vyučováním záhy a zcela všech myslí nakloniti, a toho spolu k potěše své docílil, že za jeho 22tiletého tam farářování víc než 70 nekatolíků, na

*) Schovanci jeho mezi duchovenstvem z těch dob jsou: důstoj. p. Josef Kandler, kanovník v Staré-Boleslavi, p. Antonín Hora, farář v Předměřicích; p. František Čermák, farář v Klomině, z arcidiécese, a p. Antonín Heinzl, farář v Dlažkovicích v Litoměřicku.

Digitized by Google

té osadě velmi četných, v lůno naší sv. církve se navrátilo. A však byltě on po celý ten čas netoliko duchovním těšitelem farníků svých, nýbrž on se i k nim ke všem v běhu válečném, v čas drahoty, v opětné nakažlivé nemoci a v těch tuhých tehdáž okolnostech, co oučinný pomocník a zástupitel, co pravý Otec vždy propůjčoval. Kteraké přízně a důvěry i u svých spoludělníků v správě duchovní za krátký čas nabyl, zvlášť z toho vídno, že naň v čtvrtém roce jeho působení v Černoušku duchovenstvo střídnictví Budinského, ač na mnoze věkem a zkušeností daleko dospělejší, jednosvorně nalehalo, by se v uprázděný tehdáž úřad Budinského vikáře jim k vůli uvázal a správu nad nimi vedl. Povoliv v r. 1814. tak snažným žádostem, počínal sobě dva a třicetiletý vikář Burger v čele vážných mužů obezřetně a laskavě, plniv všecky své povinnosti s velikou svědomitostí a k veliké spokojenosti všech svých nejen představených nýbrž i podřízených. Milovalit ho proto staří, a vysoce sobě ho vážili mladí mu podřízení kněží, tito nejen pro včasné a upřímné ke všemu dobrému povzbuzování, ale i pro jeho moudrou radu, a vždy ochotnou i platnou pomoc. A jak jej ctili pod správou jeho jsouce, tak o té své k němu náchylnosti trvali mnozí až do své smrti, trvají jiní až podnes * ač v důstojenstvích postaveni. Zejmena tu uvesti sluší bývalého nejdůstojnějšího p. Františka Pištěka, arcibiskupa Lvovského, blahé paměti. Obzvláštně se ujímal důstojný p. vikář Burger národních, v Budinsku mu svěřených škol, které snahou jeho a neunavenou bedlivostí přeutěšeně rozkvetly, a hojné ovoce vydávaly. I ostatní všecko jeho snažení k rozkvětu a blahu církve

*) Ba ovšem! Památka jeho hluboce se zakotvěla v srdcích všech těch, jimžto popřáno bylo, pod ním na vinici Páně pracovati. Byltě to upřímný bratr duchovních v stáří sobě rovných, a laskavý otec, rádce i přítel i učitel mladých. I já jsem měl to štěstí, pod ním první své služby církevní co kaplan v Citově a pak v Roudnici konati. A poznal jsem šlechetnou duši jeho, a památka jeho nevyhyne nikdy v srdci mém. *Redaktor.*

Digitized by Google

rosou nebeského požehnání bylo svlažováno. Za tou příčinou ráčil ho při generalní visitací nejdůstojnější kníže Pán, p. arcibiskup Prazský, Václav Leopold, blahé paměti, vysoce pochváliti, a arcijahnem kraje Rakovnického jmenovati; načež ho i nejjasnější císař František, velikým čestným zlatým penízem l. P. 1827. ráčil ozdobiti. Konečně dobyv sobě vrchovatou míru zásluh o vlast i církev l. P. 1831. od samého c. k. Majestatu došel pochvaly za to, „že v okresu péči jeho svěřeném neustálou jeho snahou dobrý mrav, nábožnost nelíčená a vroucí láska ku králi tak mile se vyvinuly“, i byltě v r. 1832. na císařské děkanství v Brandejse nad Labem dosazen. Rozžehnav se s milými bratřími v Budinsku, znám jsa i každému dítěti od Ohři až k Vltavě, nezapomenutelný svým osadníkům Černoušským odebral se v říjnu 1832. na své nové stanoviště do Brandejsa. Věren své zásadě *„vše v Kristu a pro Krista“* působil tu p. arciděkan s obnovenou silou v stejném duchu jak co správce duchovní ve své osadě, tak i co vikář a školdozorce v okršku Brandejském s tím nejkrásnějším prospěchem. V živé paměti jsou všecky jeho blahodějné činy, jimiž církvi i národu prospěl, patnáct lét zprávu maje nad kněžstvem a dohlídku nad školami v tak rozsáhlém okresu. Tyto nové zásluhy jeho ocenil nejdůstojnější kníže pán, p. arcibiskup Prazský *Alois Josef* p. t. tím, že ho povýšil v r. 1841. za čestného kanovníka v Staré-Boleslavi. Dostojnou uznalost a srdečný vděk projevili tomuto důstojnému a velebnému muži i duchovní i učitelové i páni úředlníci a měšťané Brandejští slavností dotčenou. Eihle, takového obecného uznání dochází kněz v duchu Kristově pracující! Dobrotivý nebeský Hospodin račiž prodloužiti drahocenné a nyní již správě duchovní milých Brandejštanů výhradně věnované živobytí tohoto tak šlechetného a výtečného kněze a lidumila. ξ

Digitized by Google

Úmrtí.

1. Dne 8. Unora b. r. ráno ve tři čtvrtě na druhou zesnul v Pánu, svátostmi zaopatřen, Vysoce Důstojný a Urozený pan *František z Pauly rytíř z Pöllnerův*, metropolitního chrámu Páně u sv. Víta na hradě Prazském a vždy věrné metropolitní kapitoly probošt téhož chrámu Páně jakož i v království Českém první prélat, rytíř c. k. rakouského řádu Leopoldova, dobře zasloužilý metropolitní skolastik a vrchní dozorce národních škol a knižecí arcibiskupský konsistorní rada, dobře zasloužilý c. k. direktor gymnasií, přísedící akademického senatu a rozmnoženého výboru Slavných stavů království Českého, oud mnoha učených a dobročinných ústavů atd. pán ve Volíně, Dejvicích atd.

V Pánu zesnulý se narodil 16. července l. P. 1773. v Niklasdorfu v Žateckém kraji z rodičů chudých. Vysvěcen na knězství 21. listopadu 1798. byltě co kaplan do Lobendavy a potom do Jablonce poslán, odtud přišel co farář do Žumburgu, a konečně děkanem v České Lípě byl učiněn. Ještě ani úplných čtrnáct let na vinici Páně byl nestrávil, an ho již 7. Září 1812. slavná kapitola Prazská za kanovníka vyvolila, a 4. Října téhož roku v tuto duchovní důstojnost uvedla. Od 25. ledna 1824. až do 6. března 1847. zastával ouřad c. k. gymnasialního direktora. Poctěn byv od Jeho c. k. Majestátu řádem Leopoldovým, učiněn jest též dle pravidel toho řádu skutečným rytířem Rakouského mocnářství. Stár byl 75 let, a poslední jeho choroba byla velmi bolestná, nic méně snášel všecky bolesti s velikou a pravě křesťanskou trpělivostí. Malý kříž s obrazem ukřižovaného Pána a Spasitele ustavičně v rukou držel, a častá nábožná vzdechnutí, kteráž z tísněných prsou jeho vycházela, jakož že též ustavičně žádal by se mu modlitby předříkávaly, svědčí o nábožné a do vůli Boží oddané mysli jeho.

V půl čtvrté odpolední 10. unora sám *Nejdůstojnější*

Digitized by Google

kníže Pán arcibiskup Aloys Josef (p. t.) ráčil v kapli proboštské residencí mrtvé tělo vykropiti a požehnati předepsaným řádem církevním u přítomnosti celé vysoce důstojné kapitoly metropolitní, vysoce důstojných prélatů v Praze přítomných a dvou důstojných kanovníků Vyšehradských, jakož i mnohých vzácných a urozených mužů ze všech stavů a ouřadů. Po vykonaném církevním obřadu v domácí proboštské kapli vedl *Nejdůstojnější kníže Pán arcipastýř* (p. t.) průvod okolo hlavního chrámu Páně svatého Víta, vyprovázen četným lidem uprostřed studujících všech tří gymnasií Prazských, jenž se byli se svými p. p. prefekty a professory na dvořích královského hradu postavili. Průvod ten, ačkoli povětří nebylo velmi příznivé, jak počtem shromážděného lidu tak i zvláště tím, že *Nejdůstojnější kníže Pán arcibiskup* (p. t.) sám jej s celou svou infulovanou kapitolou konati ráčil, veliké slávy nabyl. Po vykonaném průvodu ráčil *Nejdůstojnější kníže Pán* v hlavním chrámu Páně sv. Víta ostatní církevní modlitby a obřady nad mrtvolem vykonati, a na to byla rakev v témže slavném průvodu od jeho knížecí Milosti doprovázena do kaple nejsvětější Trojice Boží, kdežto přes noc setrvala. Nazejtří v 10 hódin ráčil Nejmilostivější kníže Pán sám slavné „*Requiem*“ sloužiti, a dokonav je, „*Libera*“ a ostatní církevní modlitby a posvátné řády odbývati. Mezi tím u všech postranních oltářů tiché mše svaté se sloužily, a chrám Páně byl opět jako předešlého dne lidem ze všech i nejvyšších stavů naplněn. I v tentýž den se dali školáci všech tří Prazských gymnasií se svými p. p. prefékty a professory najíti. Po skončených všech obřadech církevních odvezli dva nejmladší kanovníci vysoce důstojné kapitoly svatovítské tělesnou schránku v Pánu zesnulého k svatému Matěji do Šárky, jenž jest patronátní kostel Prazských p. p. proboštů, a na jehožto hřbitově jejich těla pohřbena bývají. Mnoho vzácných mužů, mezi nimiž také Vysoce Důstojný pan Mikuláš Tomek, vždy věrné kapitoly kanovník atd, vyprovázelo v Pánu zesnulého

Digitized by Google

až sem k hrobu jeho, kdež již lid se svým duchovním pastýřem shromážděn byl, očekávaje mrtvé tělo v Pánu zesnulého patrona a vrchnosti své. Po vykonaném „*Salve*“ bylo mrtvé tělo matce zemi u velikém všeho lidu pohnutí navráceno. Konečně přítomní dva nejmladší kanovníci, jimžto z povinnosti náleželo doprovoditi mrtvé tělo až k hrobu, a místní farář mše svaté sloužili. Skonávajíce zprávu tuto, z hlubokosti srdce svého věčného slitovníka vzýváme, řkouce: *Requiem æternam dona ei Domine, et lux perpetua luceat ei. Amen.*

Řeholní professí sv. Vojtěcha.*)

R. 974. za panování vojevody Boleslava Pobožného odebral se sv. biskup Vojtěch do Říma. Konal cestu celou bosýma nohama, maje za spolupocestné vlastního bratra svého Radima (Gaudentia), Vitana, pana to Studnického, a Villikona probošta chrámu Prazského, kamž téhož roku ještě se dostali, a kde tehdáž Beneš VI. papežoval. Chtěje brzo napotom svatý krajan a patron náš slavný i do Jerusaléma putovati, nastoupil cestu dále do nejslovútnéjšího kláštera benediktinského Monte Cassino nazvaného, kde tamnější opat další cestování, a zvláště do Jerusaléma mu zradil, a oblíbiv si ho, měl jej k tomu, aby mnichem se stana v klášteře v tom zůstal. I byl by také tomu již svolil, než prozrazen jsa buď Villikonem aneb Radimem**), že jest biskupem, pro hlubokou pokoru svou opustil to místo, a přišed druhého dne k jinému opatovi, Řekovi, jmenem Nilovi, jenž byv zákona sv. Basilea s několika řeholními bratřími v krajině té se usadil, a tuhý zde vedl život. Tohoto představeného na kolenou a s pláčem prosil náš sv. Vojtěch, by oudem řádu jeho státi se mohl. A však opat jemu to rozmluvil, řka, že

*) Výjimek z knihy nadepsané: *Rosa boëmica, sive Vita sancti Voytiechi, agnomine Adalberti, ex gente Ursina, Rosensis, Comitis de Lybics, Strigoniensis et Gnesnensis archiepiscopi, Pragensis in Boëmia, et Poleschovicensis in Moravia episcopi, Hungariae, Poloniae, Prussiae apostoli, regni Boëmiae patroni conscripta ab A. R. D. Mathia Benedicto Bolelucký. Pragae 1668.*

**) Vitan v Římě zůstal, oddav se vědám a všelikému umění.

Digitized by Google

sám s bratřími živ jest tu co vyhnanec z vlasti, místo a půda ta jiným řeholníkům že náleží, na ujmu že by to bylo jemu, a bratřím jeho, přijal-liby jej do řeholi své, a tudy že by snadno od oněch z krajiny té vzpuzen byl. A protož radil mu, aby do Říma navrátil se, dada mu list na Leona, opata kláštera sv. Bonifacia a Alexia, v němž ho žádal, aby poutníka přítomného buď podržel, buď vidělo-li by se mu nesnadno učiniti to, opatovi kláštera svatého Saby jej schválil. Vida Leo našeho Vojtěcha, předkládá mu tuhou kázeň řeholní i jiné těžkosti ho očekávající. Než nic nebylo s to zvrátiti úmysl Vojtěchův, vstoupiti v stav řeholní, a podobně i druzí dva soudruhové jevili žádost, ztráviti věk svůj v řeholi. Tak sv. Vojtěch r. 975. na zelený čtvrtek v mnišský habit byv oblečen, pět let v klášteře tom pobyl, zavázav se mezi tím časem i řeholní professí, až pak r. 980. v měsíci dubnu vojevoda nadzmíněný dva z duchovenstva, a čtyry světské pány proň vyslal, jejichžto příchodem do kláštera teprv bylo vyzrazeno, že Vojtěch jest biskupem, zvaný Adalbertus.

V klášteře Břevnovském, jejž sv. Vojtěch spolu s vojevodou Boleslavem Pobožným vystavěl a hojně nadal, skrz 400 let chovala se v uctivosti veliké řeholní ta professí vlastnoručně od téhož Svatého psaná, kteráž doslovně takto zní: „†Ego Adalbertus promitto stabilitatem meam et conversionem morum meorum et obedientiam juxta regulam sancti Benedicti coram Deo et omnibus Sanctis ejus et abbate Augustino praesente.“ Písemnost tu převzácnou, ač na pargaméně psanou, pro prastaří však hynoucí, kněz Václav kláštera téhož sakristan na jiný pargamen přilepil, a podepsav se vlastní rukou, že pravý a vlastní svatého Vojtěcha jest týž rukopis před 260 lety osvědčil. Napotom následkem husitských válek táž řeholní professí do Broumova pro jistotu přenesena, kde podnes se zachovává. Opis tento z originalu Tomáš Sartorius, opat Broumovský, co nejochotněji a nejbedlivěji sám přepsav a vlastnoručně podepsav, odeslal jej opatovi Prazskému staroměstskému u sv Mikuláše Janu Manerovi, by uveřejněn byl k úctě sv. Vojtěcha.

Ousobský.

Digitized by Google

Dopisovatel.

1. Na dopis od 30. Ledna b. r., jenž jsem poštou obdržel, a jenž znamenán byl — l —, dávám tuto odpověd. Mám se o to postarati, by někteří výteční kněží, jenž by s to byli, se usnesli, překlad svatých Otců zhotoviti, a tomuto „přemilému“ Časopisu věnovati. Dobrá to a spasitelná rada, a vděčně a ochotně ji přijímám; než ale povězte pane, jak ji mám k místu přivesti? Kde jsou ti, ješto by se k této nesnadné práci aneb chtěli aneb mohli propůjčiti? Jeli kdo kde, nechať se prohlásí, a laskavé ochotnosti a úslužnosti jeho milerádi a vděčně užijeme. — A kterak bych si měl potom počínati, když bych i tak šťasten byl, jednoho neb druhého učeného kněze pro tuto práci získatí? Mělbych snad tyto překlady v Časopise tomto vydávati? To by se nedalo dobře provesti, zvláště s těmi svatými Otci, jichžto knihy jsou obšírné. Kdoby se kdy dočkal ukončení jedné toliko takové obšírné knihy? Nenávidím pak všeliké pokračování v Časopisech, a za pravidlo jsem si vytknul, každé pojednání s dovolením p. p. spisovatelů tak stručně sestaviti, by v jednom svazku mohlo býti ukončeno, věda, že čtenářům vůbec všech Časopisů nic nebývá nevhodnějšího, jako když nějaké pojednání se bez konce skrze mnoho svazků táhne. Mimo Časopisu ale, totiž zvláště pro sebe tyto překlady vydávati, jest věc velmi nesnadná. Pravíte sice ve svém listu, že si před časy, an se svatí Otcové s Časopisem tímto zároveň vydávali, obecenstvo jich libovalo, radostně je čítalo, jich pak napotom bolestně pohřešilo. Nechci slova tata v pochybnost bráti, slebrž chci též věřiti, že zvláště velebné kněžstvo si toho vydávání svatých Otců libovalo; než zatajiti přece nemohu, že té své libosti aspoň vůbec skutkem na jevo nedalo; neboť podniknutí toto nebylo tak podporováno, jak toho zasluhovalo. Pěti-

Digitized by Google

dílného spisu „*o městě Božím*“ tisklo se každý rok dvanáct set výtisků.

První rok bylo odběratelů 1,000,
druhý rok bylo jich » » 900,
třetí rok bylo jich » » 850,
čtrvtý rok bylo jich » » 700,
pátý rok bylo jich » » 600

Prvního dílu zbylo tedy 200 výtisků,
druhého dílu zbylo » 300 »
třetího dílu » » 350 »
čtvrtého dílu » » 500 »
pátého dílu » » 600 »

Ejhle, kolik tu výtisků pokažených, a žádné ceny nemajících, an jsou to exempláře neúplní. A to bylo jest příčinou, že se od dalšího vydávání svatých Otců upustiti musilo, a té příčiny stává až posud, jelikož počet odběratelů všelikého Časopisu se každým rokem mění, a tudy i počet odběratelů těchto překladů by se každým rokem měniti musil, cožby při vydávání těch svatých Otců, jichžto knihy by se v jednom roce všecky vydati nemohly, velice vadilo, a tytéž nesnáze způsobilo. Náhrada nějaká, ačkoli skrovná a u přirovnání toho, cožby spisy svatých Otců vyzískali, ovšem velmi chatrná, dostává se p. p. odběratelům tohoto Časopisu tím, že místo desíti na počátku ustanovených archů se jim nyní podává dvanáct, a sice tiskem drobnějším.

2. Snažně prosím Vysoce Důstojných p. p. vikářů, ježto sami pro časopis sobě posílají, by ho tak dlouho zde leželi nenechali, nýbrž by dle možnosti co nejdříve ráčili se o to postarati, by každý svazek záhy k jejich rukoum přišel. Dokládám zde opět, že vždy 15. prvního měsíce každého čtvrtletí svazky tohoto časopisu na světlo vycházejí, a p. p. předplatitelům se vydávají, totiž 15. ledna, 15. dubna, 15. července a 15. října.

3. Důstojnému pánu ...ý z B., jenž nás vzácnou prací pera svého potěšil, srdečné díky vzdáváme, žádajíce snažně,

Digitized by Google

by nám jmeno své a příjmění zjevil, a budoucně svými pracemi Časopis tento podporovati sobě oblíbil. Milé a vzácné nám budou příspěvky jeho, a zvláště bychom byli toho velmi vděčni, kdyby nám chtěl učený pan spisovatel pojednání podávati, kteráž sahají do církevního práva. Neboť toto pole, jak jsme se přesvědčili, vzdělává velmi zdárně učený p. ——ý, a nám se takých prací nedostává. Se strany Prazské synody, o kterouž se důstojný a učený pán chtěl pokusiti, návěští dáváme, že máme naději, odjinud ji dostati. Což však do pravopisu, tím neračte se truditi. Jestiť to věc méně podstatná, a pište, jak se líbí; toliko tétéž svobody dopřejte i nám.

4. Milého přítele ♎ prosíme, by Časopis tento pracemi svými hojně podporoval.

5. Někteří p. p. spisovatelové mají ve zvyku, na jednom a témž archu věci rozdílného obsahu redaktorovi zasílati. Tím však se mu práce přidělává, a k zmatku příčina zavdává. Redaktor prosí tedy, by literarní práce rozdílného obsahu na rozdílných listech chtěly býti psány.

6. Panu O. B. v N. na Moravě v známost uvozujeme, že pro básně, zvláště obšírné, jako jest i jeho „Alleluja," v Časopise našem místa nemáme. Odevzdáme tedy s jeho dovolením tuto práci Blahověstu, jiné však práce s vděčností bychom přijali.

7. Následující p. p. spisovatelové, jichžto práce v prvním svazku tohoto Časopisu jsou otištěny, posud sobě pro honorar neposlali. Žádají se tedy, by tak jako ostatní oznámili, jakou cestou se jim má odeslati. Jsou pak následující:

Doležal	. . . . .	4 zl. 30 kr.
♂	. . . . .	10 zl. 7½ kr.
♓	. . . . .	4 zl. 7½ kr.
♋	. . . . .	5 zl. 26 kr.
♒	. . . . .	4 zl. 30 kr.

Ostatně budiž nám dovoleno, v čtvrtém svazku každého ročníka všecky p. p. spisovatele zejmena, i ty, ještoto sobě známky obrali, uvesti, a velikost prací jejich podlé archů poznamenati.

Digitized by Google

Obsah.

Str.

Co činí spasena, a kdo bude spasen? 3
Kdy jedl Pán Kristus se svými Apoštoly beránka velikonočního, aneb kdy s nimi slavil poslední večeři? . 18
Nástin historické obrany hodinek církevních 36
Excercitia spiritualia 62
Výtahy z knihy „Ordo divinorum“ 72
Zprávy z ouřadu pastýřského 80
Drobnůstky ze života pastýřského 88
Odpovědi na otázky 92
Slovo ku knězi novosvěcenci 103
Sněm svatých Otců a učitelů církevních 108

Literatura.

Manuale Sacerdotum pro Cura infirmorum et morientium 112
Kniha ruční o navštěvování a zaopatřování nemocných od Jos. Kernera 121
Katolický Kancionál od Tom. Bečáka 127
Utrpení vtěleného Syna Božího Ježíše Krista, a nejbl. Rodičky jeho Marie panny od J. B. Macana . . . 133
Hlas duchovního pastýře od Jos. Kamenskeho . . . 138
Člověk v podobenství od Václ. Frosta a Václ. Koťátka 139
Odpověd na úvahu všeobecného občanského dějepisu . 145
Oznamovatel 154

Zprávy.

Pastýřský list nejdůstoj. Arcibiskupa Prazskeho . . . 157
Allocucí Jeho Svatosti Papežské 162
Zpráva o Prazském semináři 168
Slavnost v Brandejse nad Labem 177
Umrtí 185
Řeholní professí sv. Vojtěcha 187
Dopisovatel 189

Digitized by Google

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOVENSTVO,

KTERÝŽ

VYDÁVÁ

PŘISPĚNÍM

MNOHA DUCHOVNÍCH A UČENÝCH MUŽŮ

JAN VALERIAN JIRSÍK;

DOKTORATU V BOHOSLOVÍ KANDIDAT, KANOVNÍK VŽDY VĚRNÉ KAPITOLY A METROPOLITNÍHO CHRÁMU U SV. VÍTA NA HRADĚ PRAŽSKÉM, KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÝ KONSISTORNÍ RADA A VEŘEJNÝ PŘÍSEŽNÝ NOTÁR, SPOLUZAKLADATEL DĚDICTVÍ SVATÉHO JANA NEP., OUČINKUJÍCÍ SPOLUOUD NÁRODNÍHO MUSEUM,

atd.

PRVNÍ ROČNÍ BĚH DRUHÉHO DVACÍTILETÍ.

Svazek třetí.

V Praze.

Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny, řízením synů Bohumila Haase, za faktora Jos. V. Žáka.

1848.

Digitized by Google

In omnibus charitas.

S. Augustinus.

Digitized by Google

Pojednání.

Trojí těžký úřad zpovědníkův.

„*Ars artium regimen animarum,*“ zvolal sv. Řehoř. Sv. František Saleský drží pak úřad zpovědníkův za nejvejš důležitý, a za nejtěžší ze všech. A svatý Alfons dokládá: „*Et ita est; maximi utique momenti est (officium confessarii), quia est finis omnium scientiarum, qui salus aeterna est.*“ *) Věru, kdyby v tom nebyla zřejmá vůle Boží, kdybychom neměli výslovného ujištění, že svědomitého zpovědníka obzvláštní svou pomocí a milostí podporuje Pán, kdybychom nevěděli, že i v tomto ohledu platí nezvratný slib: „*Dabitur vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*“ (Mat. X, 19. 20.): kdybychom, řku, tímto vším ujištění nebyli, nevím, kterakby se chatrný, křehký, krátkozraký smrtelník odhodlati mohl, podstoupiti úřad tento. Chtějme v uvážení vzíti, co se všecko od zpovědníka požaduje, a jakým převelikým povinnostem má dostáti.

Když hlodající červ v porušeném svědomí dnem i nocí se ozývá, a ani v samotě, ani v společnosti, ani

*) Homo Apostolicus. Tom. II. Tract. 16. de Poenit. sacram. Cap. 6. de officio et aliis muneribus confessarii. N. 99.

Digitized by Google

doma, ani v cizině pokoje nedá, když posléz k takovémuto nešťastníku klamný svět s lichou svou rozkoší prohodí: Zoufej, pro tebe není útěchy; míru a pokoje hledáš marně! — ke komu se nyní obrátí, ke komu se uteče bídník ten? Kdo mu v širošírem světě pomoci může? — Zpovědník. Když nesvornost a různice domácí podkopávají pokoj, když svazek manželský vždy více povoluje, manžel manžela se štítí, jeden druhému se vyhýbá, jeden druhého trápí a pronásleduje: ke komu se utekou v této společné strasti? — Ke zpovědníku. Když utrhačný jazyk jedem svým srdce lidské rozdvojil a rozhořčil, takže jeden obmejšlí zkázu druhého a hnusná mstivost mezi nimi buráceti počíná: kdo může tu pomoci, komu lze zjitřená srdce smířiti a upokojiti? — Zpovědníku. Když všeliká tíseň svírá srdce naše, když zhoubná mračna zatemňují obzor náš, když nás vše opouští, a zdá se, že nebe i země odstrkují nás od sebe: ach, jak volno jest nám, můžeme-li sobě před věrným přítelem postesknouti, sobě před ním poslzeti, tajné své trápení v jeho sdílném srdci pohřbiti! A víte, u koho nám lze učiniti takto? Víte, u koho nalezneme i radu, i útěchu, i pomoc? — U zpovědníka; který hojící balsám pravé útěchy ve stísněné srdce vlévá, jelikož sklíčeného nešťastníka k onomu přivádí, jenž milostivě řiti ráčil: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.“ A přepiatého úzkostlivce, jímž ustavičný strach a nepokoj lomcuje, který před sebou nic leč otevřenou pekla propast spatřuje; kdo ho uchopí, kdo ho uchrání aby nezoufal? — Zpovědník. Ano toť ten věrný a upřímný přítel náš, který vždy jest hotov, vždy ochoten, se vší vlídností přijmouti nás, a to břímě z nás sejmouti, kteréž klíčí a tíží nás. Toť náš duchovní otec a vůdce, kterýž nám v tomto vezdejším matení a motání, kolotání a lopotování jistou a bezpečnou ukazuje cestu, po

Digitized by Google

nižto kráčejíce cíle svého se nemineme, nýbrž tam se dostati můžeme, kdež pokoj a odpočinutí věčné, radost a rozkoš neskonalá panuje. Dále, jak spaslivá, jak potěšná jest ta moc, kterouž zpovědník ve svatém soudu provozuje! Tu přichází vinník těžkou sklíčený kletbou. Strach ho obchází, že jest již v nebi ortel smrti věčné nad ním vynešen. Blíží se však s pravou kajicností, a hle, slovo rozhřešující zničuje soud již pronešený, a soudce bozský schvaluje a stvrzuje omilostnění toto. Tu zase béře své útočiště k zpovědnímu soudu spoutaný otrok; tíží a klíčí ho okovy všelijakých nepravostí, bolestně úpí v otroctví tak hnusném, tak trapném. Zproštěnu býti, na svobodu se dostati, jest jeho nejvřelejší žádost, a hle, dobročinná ruka zpovědníkova trhá a rozvazuje vazby ty hrozné, a z otroka ďáblova stává se svobodné dítě Boží. Při takovémto působení kdo vysloví, kdo vypíše city, jenž se proudějí v srdci zpovědníkovu? Ó toť radost svatá, toť radost nebeská, kterouž opojeno jest v takovém okamžení srdce soutrpného zpovědníka! Jeho duchovní dítky byly ztraceny, on je nalezl; byly mrtvy, on je k novému životu povstávati spatřuje. Nelze mu jinák, v duchu svém se povznáší vzhůru, k sídlům nadhvězdným, a spojuje své plesání s plesáním anjelův. Toť to krásné, toť to slavné, ale jak se brzo přesvědčíme, toť to i nejvejš obtížné a odpovědné povolání zpovědníkovo! —

Neboť jako se blahodějnou prokazuje činnost zpovědníka na této straně, rovněž se v ní nalezá mnoho nebezpečí, jemu samému hrozícího. On jest docela sám sobě zůstaven, a sám na sebe odkázán; pokudž totiž zde pouze k činnosti a síle lidské zříme. Jestliže tu chybuje, a místo blaha kletbu rozsívá: běda jemu, běda jeho svěřencům! Tu není opravy, není dohledu, jeho počínání nepodléhá žádnému lidskému soudu; nikdo ho nemůže varovati, nikdo upřímně a důvěrně k němu říci:

Digitized by Google

Takto-li rozhodneš, chybíš. To a ono ještě vyskoumati a vyšetřiti dlužno, má-li náležitě rozhodnuto býti. Tu rozhřešuješ a měl bys hříchy zadržeti, a tu vážeš a měl bys rozvázati.... Po takovéto radě marně se ohlíží zpovědník. Proto ještě jednou a s rozmyslem opětujeme ono hrůzné běda; neboť je-li slepým vůdcem slepých, kam uvrhne sebe i svěřenců svých?! Ó jaké tu opatrnosti, jakého tu všech sil namáhání třeba, aby na sebe neuvalil výčitku Páně, falešným prorokyním druhdy učiněnou! „Duše lapáte lidu mého, abyste duše své obživily, a zlehčujete mne u lidu mého pro hrstku ječmene, a pro kus chleba, když smrt ukládáte dušim, které neumrou, a život dušim, které živy nebudou.“ (Ezech. XIII, 19.) Což a jakže v mravním výkladu o zpovědnících platí, dovozuje výtečný písma svatého vykladač Estius takto: *„Interficere animas, quae non moriuntur, est hominem justum, et coram Deo viventem, sua sententia condemnare, tanquam peccatorem et morte dignum. Vivificare autem animas, quae non vivunt, est sceleratum et impium, qui in conspectu Domini mortuus est, tanquam innoxium et vita dignum absolvere. Utrumque scilicet etiam hodie faciunt poenitentiarii sacerdotes, qui in confessionibus audiendis colant culices, et glutiunt camelos.“*

Nad to nadevšecko jak veliké nebezpečí jiného druhu hrozí při tomto svatém zaměstnání každému, zvlášť pak mladšímu zpovědníku. Věru, není-li takměř anjelem v těle lidském, po čistotě a neporušenosti srdce jeho jest veta! Ach, kteraké věci musí on tu nezřídka poslouchati! Nač stydlivost bez zapýření a bez zármutku ani povrchně pomysliti se neosmělí, to se před uchem zpovědníkovým často obšírně a se všemi okolnostmi vykládá. Tu se musí zpovědník v dusivé a otravující bahno nečistoty jako pohrouziti, aby její pekelný zárodek nalezl a usmrtil. Ach, jak těžko to, oheň v klíně

Digitized by Google

míti a nepopáliti se; jak těžko to, smolou se zabývati a čistým zůstati.

Tímto však jest toliko podotčeno, jak blaživé jest působení zpovědníkovo, a jak laskavě o naši spásu pečuje dobrota Boží, dadouc nám ve zpovědníku rádce, přítele a otce na vezdejší pouti. Tím ale není také obtíž a odpovědnost zpovědníkova dolíčena. To obé se nám v jasnějším objeví světle, činnost-li zpovědníkovu rozebeřeme, a pakli jen něco málo uvážíme, že trojímu hlavně úřadu *) povinen jest učiniti dosti. Zastávať zajisté zpovědník

1. úřad učitelský, kterýž mu ukládá povinnosti, aby všecku u kajícníka zpozorovanou nevědomost odstranil, bludy a pochybnosti zapudil, otcovsky jej varoval, prosil, potřebných předpisů mu udělil, kde třeba těšil a mysli dodával; zkrátka, aby všecky temnosti ducha kajicníkova obklíčující zapudil, a blahodějné světlo svaté víry mu rozžal. Zvlášť pak má zpovědník co učitel hleděti k tomu, aby nikdo bez náležité přípravy, tedy nehodně a svatokrádežně, svátost pokání nepřijal. Neboť jak přemnozí přicházejí k Božímu soudu, sebe samých pranic neznajíce! Mnohým nedostává se schopnosti, a jiní nechtějí všetečnou a škodlivou samolásku odstraniti a hlubiny svého svědomí proskoumati. Běda jim, kdyby zpovědník nebyl jejich učitelem! K jakému prospěchu bylaby jim svátost pokání? — Jiní zase

*) Svatý Alfons Liguori vypočítav poněkud povinnosti zpovědníkovy, pokračuje takto; „Praeterea advertendum plura alia esse confessarii munera, nempe I. Ut poenitentis conscientiam investiget. II. Ut de peccatorum gravitate, et numero, debitum formet judicium. III. Ut poenitentem instruat de iis, quae scienda sunt circa fidem et mores IV. Ut eum admoneat de suis obligationibus. V. Ut absolvat dispositum. VI. Denique tenetur confessarius emendare errores, quos in audiendis confessionibus commisit.“ (Homo Apostol. Tract. 16. de Poenit. Sacram. Cap. 6. N. 101.)

Digitized by Google

hříšný stav svůj sic znajíce, pravé nemají lítosti, bez níž není odpuštění. Tu opět mimo milost Boží jediné vliv zpovědníkův pomoci může. Rázným, srdce pronikajícími slovy musí zpovědník zpovídajícímu-se předložiti hnusnost hříchu a černý nevděk hříšníka, aby jeho suchou mysl rozvlažil, a tvrdé srdce obměkčil, a spolu aby porazil a vyvrátil škodný předsudek, že by na pouhém vyznání hříchů dosti bylo. Lítost jest kořenem úmyslu. Bez pravé, vnitřní, nadpřirozené lítosti není ani pravého, pevného úmyslu. Poučení zpovědníkova zase tu potřebí, aby vzbuzením srdečného želu povstalo v srdci kajícníkovu upřímné předsevzetí, statně bojovati, všecky překážky a obtíže zmužile přemáhati, ďáblu v ničem více nepovolovati. Takto úřad učitelský zastávaje, prokazuje zpovědník nesmírné dobrodiní kajícímu, an ho tak k hodnému přijetí této svátosti udůstojňuje.

Nezvratná zkušenost učí dále, že obecné a veřejné vyučování není s to, aby všem osadníků potřebám náležitě vyhovělo. Dílem není možné, aby duchovní pastýř všecky nedostatky v ohledu tomto znal, dílem není radno, aby o tom veřejně jednal, co se toliko jednoho neb dvou týká: ať nic o tom nedím, že jsou přemnohé věci, o nichž se k veškerému shromáždění bez veliké ujmy nikterak mluviti nedá. Tímto během nejednou se přihází, že i ten nejpilnější a nejpozornější veřejného vyučování navštěvovatel příčinou předmětů právě jeho samého se týkajících v žalostné a škodné vězí nevědomosti. Kterakým způsobem lze tu pomoci? Nejinák než náležitým poučením ve zpovědnici. Tu se obezřetnému duchovnímu učiteli naskytá velmi vhodná příležitost, bludy a nevědomost jednotlivých ovčiček svých poznati a je vykořeniti; tu poznává nezřídka pochybnosti, kteréž vnitřní pokoj srdce věřícího podrývají, a jen jeho upřímné, srdečné poučení jest s to, utišiti a upokojiti mysl po-

Digitized by Google

bouřenou. Ve zpovědnici objeví se zhusta koukol i tam, kde by se ho člověk nejméně byl nadál; i ten lze opatrným poučením odstraniti, a síly mu odníti, aby nebujněl a dobré símě nedusil.

Toto-li, co zde uvedeno, poněkud jen kdo uváží, sotva bude pochybovati, jak moudré i dobré to, že takto v naší svaté Církvi jest zřízena soukromní a pro zvláštní pády určená stolice učitelská. Týmž během se teprv úplně a zevrubně naplňuje rozkaz Páně: „Učte všecky národy, učte je zachovávati *všecko*, cokoli jsem přikázal vám.“ (Mat. XXVIII.) Jest to zajisté potřebný a veledůležitý doplněk obecného a veřejného vyučování. Jako ale nikdo o tom nebude pochybovati, rovně tak nikoho není tajno, že toto soukromní a zpovědní vyučování nemalou do sebe má obtíž a nesnáz. Příčinu toho sluší hledati jednák v tom, že se ve zpovědnici často objevuje veliká nevědomost v těch článcích víry a mravů, o nichž se buď nikdy, buď jen velmi zřídka jednává, *) jednák také v tom, že jest zpovědní učitel nad míru časem obmezen; **) a posléz i v tom, že se k tomu vyučování nemůže zvláštně připraviti. Tou příčinou musí to každého svědomitého zpovědníka svatosvatou povinností býti, netoliko před slyšením zpovědi vždy předepsanou od svaté Církve modlitbou Ducha svatého vzývati, nýbrž i ustavičným pilným čítáním sem náležejících spisů ***) se vzdělávati. „*Confessarium*,“

*) Připomínám n. p. všeliké rozličných stavů povinnosti, některé zřídka jen se vyskytující pochybnosti.

**) Poučení mimo zpověd odložiti, jest z přemnohých příčin toliko ve zvláštních případech a jen v nejvyšší potřebě radno.

***) Některé z výtečnějších spisů tuto udati, nebude snad zcela od místa. Pastoralanweisung zur Verwaltung der Bussanstalt in der katholischen Kirche nach den Bedürfnissen unseres Zeitalters von J. H. Brokmann Münster. 1836. In der Theissingschen Buchhandlung. — Zenner Fr. Instructio practica confessarii in compendium redacta. Editio tertia, denuo recognita et aucta. 1839.

Digitized by Google

dokládá sv. Petr Damian, *„oportet esse literatum ideo,*

Kniha ta vyšla ve Vídni u Mechitaristů. — M. Alph. de Ligouri. Homo apostolicus, instructus in sua vocatione ad audiendas confessiones, sive praxis et instructio confessariorum. Ratisbonnae apud G. J. Manz 1842. — Die Lenkerin der Sünder, von Ludwig v. Granada. 3. Aufl. Cremersche Buchhandlung in Aachen 1843. Čtvrté vydání vyšlo r. 1847. — Der Beichtvater für das jugendliche Alter von M. Wittmann, Bischof von Regensburg. Aus dem Lateinischen übersetzt von einem kathl. Geistlichen. Zweite verbesserte und mit Beilagen vermehrte Auflage. Regensburg, 1842. Verlag von G. J. Manz. — Handbuch für Beichtväter, bestehend aus den eigenen Worten des h. Franz von Sales, des h. Alphons von Ligouri, des h. Karl Borromäus ... Zusammengestellt von J. Gaume. Deutsch von einem kathl. Geistlichen. Zweite Auflage. Aachen. Cremersche Buchhandlung. — Catalogus peccatorum in usum confessariorum. Ratisbonnae. Apud G. J. Manz. 1843. — Der Beichtvater ausführlich belehrt über die Handlungsweise der Unwissenden, der Gewohnheitssünder, der Rückfälligen, der Taubstummen, der Kranken und Sterbenden, so wie der im geistlichen Leben geförderten Seelen. Vom h. M. Alphons von Ligouri. Neu aus dem Italienischen übersetzt und herausgegeben von M. A. Hugues. Regensburg 1844. Verlag von G. J. Manz. — Heiligung des Priesters durch die rechte, liebevolle und kluge Ausspendung des Sakramentes der Busse. Oder: Eigenschaften eines guten Beichtvaters; seine Pflichten gegen den Nächsten, und gegen sich selbst; Regeln und Mittel zur Bekehrung der Sünder. Nach dem Italienischen bearbeitet von Mich. Sintzel. Landshut. 1846. Thomansche Buchhandlung. — Der Priester als Richter und Seelenarzt bei der Verwaltung des heil. Busssakramentes, oder: Anleitung, die Büssenden je nach ihren verschiedenen Ständen und Lebenslagen segensreich zu leiten. Von einem ehemaligen Professor von St. Sulpice. Ins Deutsche übertragen und mit Anmerkungen begleitet von einem kathl. Geistlichen. Mit Approbation des erzbischöflichen General-Vikariats in Köln. 1847. Aachen. Cremersche Buchhandlung. — Ještě v tomto ohledu zasluhují zmínky: Nejraguet, presb. dioces. Ruthen. Compendium theologiae moralis S. A. M. de Ligorio. Lugduni et Parisii apud fr. Perisse. Edit. 2. 1841. — Scavini. Theologia moralis universa in usum clericorum. Tom. 4. Novariae. Miglio. 1841. — Koehlerovo poučeni v zpovědnici přel. od Hýbla jest vůbec známo.

Digitized by Google

ut sciat, quod injungat, cui parcat, quando parcere debeat.“ *)

2. Druhá předůležitá úloha, kterou zpovědník vyplniti má, záleží v tom, *že zastupuje místo lékaře.*

K uléčení choré duše jest ovšem základ již tím položen, když všecka nevědomost, všechen blud, veškerá pochybnost odstraněna byla. Jsouť to nejobyčejnější pramenové, z nichž se přemnohý duchovní neduh prýští. A však úplně a vždy to nepostačuje. Smutnáť zajisté učí zkušenost, že nejeden klesá a hřeší, rozum maje velmi osvícený, jsa dokonalý znatel všeho, i co víra učí, i co mravo-uka káže. Častěji než rozum, jest naše srdce, naše vůle příčinou, že proti velespasným příkazům Pána nebeského jednajíce, duši svou jedem hříchu otravujeme a v nebezpečnou chorobu ji uvrhujeme. Neboť vyznala-li se ona vyvolená nádoba Boží takto: „Ne to, co bych chtěl, to dobré činím, ale čehož v nenávisti mám, to zlé činím;“ k čemu se as přiznáme my? Ach, sotva jest kdo, ještoby vším právem nemusel z hlubokosti srdce svého vzdechnouti s týmž přeslavným Apoštolem: „Přebídný člověk já; kdo mne vytrhne z těla smrti tohoto? Děkuji Bohu, skrze Ježíše Krista, Pána našeho! (Řím. VII, 15. 24. 25.) Ano děkujme Bohu, velebme dobrotu a laskavost předrahého Spasitele svého, jenž nás v nemocech duší našich bez lékaře nezůstavil! Jižť pak se pokládá lékař tělesních neduhů za velikého trpícího lidstva dobrodince; jaké to tedy mnohem větší dobrodiní jest prokázáno nám ustanovením lékaře duchovního; a jak mnohem vřelejší mají za to býti díky naše vzdávány Pánu Ježíši! Neboť on, tento nebeský lékař, který se za svého vezdejšího přebývání vždy a všude předkem duchovně nemocných a neduživých ujímal, **) kterýž přišel, aby hledal a

*) Op. Tom. II. cura Constantin. Cajetani. Serm. 58. de sanct. Andr.

**) Mat. IX, 13. — Mar. II, 17. — Luk. V, 31.

Digitized by Google

spasil, co bylo zahynulo, který při léčení tělesních neduhů vždy též na uzdravení nemocného ducha hleděl a hříšníkům hříchy odpouštěl, ráčil této moci uděliti též svým Apoštolům a jich nástupcům, zplnomocniv je, hříchy odpouštěti, a tak i duchovních neduhů odstraňovati a léčiti. Zpovědník jakožto lékař jest to, jenž rány hříšníkovy vyšetřiv a ohledav, přiměřených prostředků přičiňuje *), a v pravdě kajícího s tím potěšným ubezpečením propouští, že milosrdný Bůh nikoliv nechce smrti jeho nýbrž chce, aby se obrátil a živ byl.

Kdo nemocnému ve všem svoluje, dle každé jeho choutky se řídí, nepříjemných léků z lásky slepě mu nepředpisuje: toho sotva za dobrého a považlivého lékaře uznáš. Leč, ten jest lékař moudrý, kdo především hledí, aby neduh a jeho příčiny náležitě poznal, a pak potřebných prostředků nařizuje, nechť jsou nemocnému milé anebo protivné, a který k tomu jen prohlíží, aby nemocného uzdravil, dosažené zdraví jeho sesílil, a tak ho před opětným v nemoc klesnutím ochránil.

Hle, toť též úkol zpovědníka, co lékaře. I on se ze vší síly své přičiniti musí, aby povahu, mravní stav kajícího prohlédl, jeho náklonnosti a návyky poznal, a spasnou radou mu přispěl, prostředky udal, jimižby netoliko z duchovní nemoci vytržen, nýbrž i před opětným hřešením uchránèn byl. Jaké tu opatrnosti, jaké rozvahy třeba! Rozličné rány rozličných požadují léků. Tu třeba oleje a vína, tam ohně a železa, a jinde léku silivého, aby se odstranila slabost a zmalátnělost kajicníkova, z níž opětná klesnutí povstávají. Co jednoho

*) „Pharmaca autem sunt," slova ta protestantského učence, „leges, quas imponit sacerdos poenitenti, tum ut sentiat praeteritum malum, tum ut vitet futurum, eaque satisfactione nomine designantur, quia grata Deo haec obedientia est sese castigantis et poenam temporalem mitigat vel tollit, quae alioqui a Deo exspectanda esset." (Syst. theol. Leibnitii. Mohučské vydání od r. 1820. str. 264.)

Digitized by Google

uzdravuje, přináší druhému smrt; co dnes ulevuje a prospívá, zejtra snad škodí a stav nemocného zhoršuje. Kajicník náležitě připravený obdržuje rozhřešením milost a život: nepřipravený bývá skrze ně uvržen v zhoubu a smrt věčnou. Lehkomyslník musí jinák, jinák přepiatý úskostlivec léčen býti; jinák kdo hříšným návykem zpoután, jinák kdo z přenáhlení, z křehkosti, neb všelikými zevnitřními okolnostmi takořka připuzen klesl. A co se má teprv říci, hledí-li se na to strašné hejno duchovních chorob? Co říci, hledí-li se na ty nesčetné rozdíly a druhy vnitřních i zevnitřních okolností, v kterýchž se ti nalézají, jenž v zpovědnici svého ztraceného hledají zdraví? Ó jaké tu rozmanitosti v léčení třeba, nemá-li místo vyléčení následovati smrt! Dobře tehdy měl sv. Jan Zlatoústý, řka: *„Quocirca multa opus est pastori prudentia, sexcentis etiam, ut sic dicam, oculis, ut recte undique humani animi statum circumspicere possit. . . . Itaque horum nihil relinquendum est pastori, quod probe non excutiat atque examinet: quia omnia curate et studiose perscrutatus, tum demum sua remedia congrue, apte, accomodate adferre debet, idque ne operam forte ludat.“* (De Sacerd. Lib. II. Cap. 3. n. 113.) Tudyž také pečlivá máti, Církev svatá, každému zpovědníku na srdce klade, aby sobě co lékař se vší možnou opatrností počínal: *„Sacerdos sit discretus et cautus, ut more periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, et cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum aegrotum.“**) Takto-li se zpovědník podlé rady Církve neomylné zachová, není pochybnosti, že mnohého nešťastníka z náruči věčné smrti vyrve, a přemnohému

*) Conc. Lateranse magn. sub. Innocentio III. Cap. XXI.

Digitized by Google

bídáku ztracené zdraví navrátí: obzvláště jestli jemu se co učiteli všechen stav srdce upřímně, důvěrně a zcela odhalí. Neboť v té smutné případnosti, když nemocný lékaře klame, rány před ním zúmyslně ukrývá a tají, nemůže nikdo, ani Bůh všemohouci pomoci. Tu platí v celé své rozsáhlosti vážné slovo svatého Jarolíma: „Ušťknul-li koho tejně had, a jedem-li hříchu ho nadchnul, aniže kdo o tom povědomost má: jestliže uštknutý mlčeti bude, aniž pokání činiti, aniž ránu svou bratru a učiteli nebude chtíti projeviti: učitel, ač má jazyk k uléčení, snadno mu prospěti nebude moci. Neboť stydí-li se nemocný lékaři ránu projeviti, čeho lék nezná, také nehojí.*) Třeba tedy, abychom kněžím neduhy své vyjevili, a to již i proto, aby zpovědník náležitě povinnostem dostáti mohl, jichž mu třetí jeho úřad ukládá; neboť jest zajistě

3. též i soudcem. Je-li ale co soudce oklamán a podveden, kterak medle bude mu lze, spravedlivého pronésti rozsudku? Zpovědník musí tedy především úplnou známost míti předmětu a záležitosti, kterou rozsouditi má; nač ho i svatý otec Augustin upomíná: „Viziž duchovní soudce, aby mu nechyběl dar známosti. Neboť potřebí, aby uměl seznati, cokoliv má souditi. Toho požaduje zajisté moc soudní, aby rozeznával, čeho jest mu souditi. Pročež co pilný vyšetřovatel a útlý skoumatel nechť se moudře hříšníka vyptává, co mu snad nevědomo, aneb co ze studu by ukrýti chtěl. Když takto nepravost sezná, i její rozdíly ať vyskoumati neváhá; i místo, i čas, též i ostatní. . . . Poznav toho, buď laskavým a hotov, (kajicníka) pozdvihnouti a s ním břímě nésti.“ **) Podobným způsobem poučoval sobě podřízené kněžstvo Theodulf, biskup Orleanský v století VIII., jak by sobě především ve zpovědnici zaopa-

*) In Cap. X. Eccles.

**) De vera et falsa poenit. C. 20.

Digitized by Google

třiti mělo úplnou známost všeho, čeho k vynešení pravého a spravedlivého rozsudku jest nevyhnutelně třeba. „*Confessiones*," praví, „*dandae sunt de omnibus peccatis, quae sive in opere, sive cogitatione perpetrantur.... Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quando aut qua occasione peccatum perpetraverit, quod peregisse se confitetur, et juxta modum facti debet ei poenitentia indicari, debet et persuaderi, ut et de perversis cogitationibus faciat confessionem, debet ei injungi, ut de octo principalibus vitiis faciat suam confessionem, et nominatim ei debet sacerdos unumquodque vitium dicere, et suam de se confessionem accipere.* *) Povšechnou, úplnou a zevrubnou známost stavu hříšníkova sobě zaopatřiv, všechno náležitě uváživ a kajícníku vyloživ, přikročuje zpovědník již k tomu, aby co soudce konal povinnost svou a pronešeným rozsudkem kajícníka buď rozhřešil, buď jeho hříchy zadržel, a konečně mu pokání co zasloužený trest uložil.

„Každému staň se spravedlnost, při všem buď nestrannost!" toť má býti svatým heslem každého soudce vůbec. Pravíme, „má býti," neboť pohříchu! nelze nám říci „jest:" jelikož při soudu světském osobnost neb jiná okolnost vůli soudcovu spoutá a jeho spravedlnost nezřídka zhatí a zvrátí. Tak tomu není v soudu zpovědním. Zde se nepozoruje a nepřijímá osoba — král tu tolik co jeho nejnižší poddaný; zde nic neplatí bohatství — boháč tu tolik co žebrák; zde nic nezpomáhá učenost, ani moc a hodnost, ani stav a pohlaví, ani síla, ani jakákoliv jiná okolnost. Zkrátka: zde jest soud, při němž každý lidský ohled umlknouti musí; zpovědní soudce musí nadchnut a oživen býti napomenutím svatého arcibiskupa Milánského: „*Confessarius in hujus sacramenti administratione, sic animi sui*

*) Theodulfi Aureliani capitula ad presbyter. porochiae suae. C. 31.

Digitized by Google

propositum ordinet ac dirigat necesse est, ut nullus eum intuitus humanus eo protrahat, sed sola Dei gloria, et animarum salutis desiderium: quocirca quoties vel evocabitur ad confessiones audiendas, vel ad eas sese conferet, totus in Deum erectus cum ipso opere mentis oculos in hunc finem conjiciat et diligenter attendat se eo pergere, ut poenitentes pretiosissimo Servatoris nostri Jesu Christi sanguine abluat ac mundet. *) Takovéto smejšlení jest ovšem pevným spravedlnosti základem; neboť dobrá, upřímná, všelikými kasnými ohledy nezkalená vůle nespravedlnosti se nedočiní. A však i rozvahy i rozmyslu tu nanejvejš třeba, má-li spravedlivě a nestraně souzeno býti. *„Poenitentibus, secundum differentiam peccatorum, sacerdotis arbitrio poenitentiae decernuntur. Debet itaque sacerdos in poenitentia danda singulorum causas singulatim considerare, originem quoque, modumque culparum, et affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognossere temporum etiam et personarum, locorum quoque et aetatum qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorum, aetatum vel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum unius cujusque delinquentis, a sacris regulis oculos non reflectat.***) Na tyto tehdy a tolikeré věci aby zpovědník co soudce ohled bral, jest jeho svatosvatou povinností; čeho se však nejvíce varovati musí, jest všeliká přepiatost. Jeť zástupcem Božím, a jako jest Bůh nejvejš spravedliv, i nejvejš dobrotiv, rovněž má se i při něm spravedlnost a dobrota, přísnost a láska, horlení a mírnost v blahodějném nalézati spolku. Tomu-li tak není, zrušená-li tato rovnováha, výhradně-li se zpovědník na tu neb onu stranu obrací: běda jemu, běda všem, jenž se k jeho uchylují soudu! Kdo

*) Instructiones s. Carol. Borr. ad confessar. Viennae 1737. p, 14.
**) Consilium Wormatiense. Can. 25.

Digitized by Google

vysloví, kdo vypíše ty strašné zhouby, kterýchž v Církvi svaté mezi lidem Božím natropila již i přílišná povolnost (laxismus) i přehnaná přísnost (rigorismus)?*) Prvnější ovšem, pokažené naší přirozenosti více lahodíc, a s pohodlností **) a nevědomostí souhlasíc, provádí mnohem častěji pekelné své rejdy. A věru, je-li co, jest zajisté tato nešvara nejmilejším a nejprospěšnějším ďábla náhončím. Zpovědní soudce, který jest vždy po-

*) Učený a nábožný arcijahen Anglický, jmenem Petr Blesenský, ze století XII. napsal o tom: „Sicut confiteri necessaria est humilis et sincera devotio, sic poenitentiali i. e. sacerdoti necessaria est diligens et circumspecta discretio, ut discernat inter lepram et lepram.... Medium autem teneat, ne nimia remissio vel nimia austeritas sit in eo, certumque poenitentiae modum juxta ss. Patrum instituta praescribat.« (Liber de poenit. vel satisfactione.) Svatý pak Karel Borromejský praví v ohledu tomto: „In satisfactionibus vel poenitentiis confessarius circumspectus esse debet, ne adeo leves illae sint et faciles, ut potestas clavium in contemptum veniat, ipseque particeps fiat et consors aliorum peccatorum, neque nimio graves et longae jubeantur, ut vel recusent, eas exsequi, vel etiamsi acceptas habent, postea tamen plene non perficiant. (Instruct. ad Confessarios. p. 56—7.) Co zde o dostiučinění praveno, platí zajisté o celém soudním úřadě, jehož zpovědník zastává.

**) Která o nic více nedbá, než o to, aby co nejdříve ze zpovědnice vyvázla, a nechť jest zástup kajicníků i sebe větší, co nejrychleji hotova byla! Ó by tehdy v každé zpovědnici ohnivým písmem vyryto stálo ono strašné: „Maledictus, qui facit opus Dei fraudulenter!« (Jer. XLVIII, 10.) A též tak ono vážné: „Non quot, sed quos absolvatis videte!« Smejšlejme a jednejme dle sv. Alfonsa, řkoucího: „se rationem redditurum Deo, non de poenitentibus, quos audire ob temporis angustiam nequiverit, sed de iis, quos audiverit.“ Mějme vždy dobře v paměti, že ten, kdož se nám nyní zpovídá, snad se ve svém živobytí naposledy zpovídá, a že jeho nesmrtelná duše naší vinou zahynouti může, jestliže všecko nevynaložíme, ze vší síly se nepřičiníme, aby svátost pokání hodně a náležitě přijal. A při takovémto pomyšlení možnoli, abychom svatou tuto povinnost jen jako ledabylo odbývali?

Digitized by Google

volným, vždy jen ústupným, a vždy jen milost prohlašuje, nechť to s hříšníkem vypadá jakkoli, soudce zpovědní řku, kterýž rozhřešuje, nechť hříšník zpáchaných nepravostí želí čili nic, z pekla ho nevytrhuje, nýbrž jenom ještě hloub ho tam uvrhuje. Zpovědník takto sobě počínající jest soudce nespravedlivý, jest vrah duší nesmrtelných, tupitel a hanobitel nejsvětější krve Kristovy, jest falešný prorok, kterýž prohlašuje pokoj, kde pokoje není! On zapomněl, že mu byla moc klíčů svěřena, ne aby toliko otvíral, nýbrž i zavíral; zapomněl, že byl ustanoven rozdavačem, ne pak rozhazovačem tajemství Božích. A přece — ó žalostná skutečnosti! přece i takovýchto podlých, nájemnických duší v Církvi Kristově bylo, a jest posud. Bohužel, známe je, ty spravedlivé stesky a nářky, kteréž tato přežalostná věc již srdci svatého Cypriána vynutila! Víme, jak ze vší síly se přičiňoval, aby zhoubnou tuto některých povolnost vymýtil. „Duchu Evanjelium a zákonu Božímu zpříma vzdorujíce," tak žalostí a naříká tento biskup svatý, „osnadňují někteří odvážlivci nesmyslníkům ono s Církví obecenství. Marný to jistě a lichý mír; mír to nebezpečný podávajícím, neprospěsný beroucím jej. Oniť nehledají ani zdraví v umění trpělivosti, ani léku v zadostičinění. Žalost nad hříchy jest ta tam, a nepamět zlopášnosti mát svůj nejnezbednější průchod. Tu zranění umírajících se ukrývá, tu boule morní, kteréž hluboké pustily kořeny, beze všeho dráždění se ponechávají a trpí." (Lib. de lapsis.) Ó by tato, jakož i onano vážná slova Bellarminova, v srdci zachoval a dle nich svědomitě pokračoval zpovědník každý! Učený kardinal tento pronáší se o této věci následovně: *„Illi se ministros et dispensatores non agnoscunt, qui, quasi non essent Domino rationem reddituri, summa facilitate omnibus manum imponunt, et tam contritos, quam non contritos, tam plene*

Digitized by Google

et perfecte confitentes, quam peccata sua confusa generalitate involventes, tam satisfacere paratos, quam non paratos quasi propria auctoritate et potestate absolvunt. Isti sua imperitia et superbia corrumpunt populos, et eis verae poenitentiae vim praecludunt: nec enim esset hodie tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi. Veniunt homines onusti peccatis, et qui millies in ea ceciderunt, et veniunt saepe sine ullo signo doloris, vel pridie, vel ipso die summae celebritatis, et statim absolvi et ad sanctorum Mysteriorum communionem accedere volunt; et nos judices inconsiderati, dispensatores infideles omnibus manus imponimus, omnibus dicimus: Ego te absolvo, vade in pace.“ (Serm. 8. de Adventu.)

Moc soudce zpovědního jest neobmezena; není přestupku, není provinění, kteréžby jí nepodléhalo, a jehožby odpustiti nemohla. Jak vzácný, jak vznešený to dar dobroty Boží! S velikým nadšením a všecek u podivení rozpráví o této moci řečník Zlatoústý, an dí: „Ačkoliv se nám podivu hodným zdá trůn královský, drahým kamením a zlatem okrášlený a obložený, přece se mu však obstarávání toliko zemských záležitostí dostalo za podíl, a nad tuto moc výše nemá vážnosti žádné. Knězi ale jest trůn v nebesích postaven a dána mu moc, porovnávati záležitosti nebeské. Kdo to praví? Sám nebes Král. ‚Cokoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi: a cokoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i v nebi.‘ (Mat. XVIII, 18.) Cožby se mohlo vrovnati cti této? Nebe řídí se v soudu na větším díle podlé země. Neboť soudce sedí na zemi, sluhu následuje Pán, a cokoli onen na zemi rozsoudil, to stvrzuje na vysostech tento.“ *) Leč s takouto mocí jak přetěžké, jak hrozné v skutku břímě jest vloženo na ramena zpovědníkova! Či snad neřekl Pán: Komu bylo

*) S. Chrysostom. Hom. 5. de verb. Esaiae: Vidi Dom.

Digitized by Google

mnoho svěřeno, od toho bude i mnoho žádáno? Či neplatí i tu výrok písma: „*Non hominis exercetis judicium, sed Dei; et quodcunque judicaveritis, in vos redundabit?*“ (Paralip. XIX, 6.)*) Ach, nyní nahlížím, proč se i svatí a v každém ohledu výteční a proslavení mužové zdráhali a zpěčovali, úřad kněžský na se vzíti! Proč toliko mnohému nucení a moci ustoupivše povolili a s pláčem a vzdycháním břímě převzali, jehož se právem lekají anjelové. Velikou zajisté odpovědnost zahrnuje v sobě úřad zpovědnický! Co učitel, lékař a soudce předůležité povinnosti béře na se zpovědník. Těm velikým a důležitým povinnostem aby však dostál, potřebí mu neobyčejného umění, hojné zkušenosti, trpělivosti, síly i dobroty. „*Sit probus et fortis confessor, sitque peritus: Discretus, patiens, mitis, pius, atque fidelis.*“ Aneb jedním li všecko zahrnouti chceme slovem, zpovědník buď *otcem!* Ano otcem, ale ve smyslu pravém a vznešeném. Blaze jemu, neníli sladké toto a potěšné jmeno v ústech kajicníků prázdným toliko a lichým zvukem. S milovaným otcem mluví dítě upřímně, důvěrně: a slova ze srdce otcova plynoucí nepřicházejí na zmar, nýbrž hluboko se zarývají v srdce dítěte. Otcové buďme tedy my klíčníci Boží, takoví otcové, jakovýmiž nás Bůh ustanovil nad dušemi předrahou krví Syna jeho vykoupenými. A když

*) Sv. Alfons Ligouri popisuje odpovědnost zpovědníkovu takto: „...quomodo excusabitur a peccato ille sacerdos, qui sua socordia negligit audire confessiones, aut se habilem reddere ad illas audiendas...? Ego nescio, quomodo iste possit non exprobrari a Domino, et immunis esse a poena, quam minatus est in servum pigrum, qui talentum datum negotiationi abscondit. (Mat. XXV, 25...) Admodum terrore plenae sunt comminationes Domini in negligentes sacerdotes: Si me dicente ad impium, impie, morte morieris, non fueris locutus... ipse impius in iniquitate sua morietur, sanquinem autem ejus de manu tua requiram. (Ezech. XXXIII, 8.)“

Digitized by Google

se nám zdá, že se nám k tomu síly nedostává, a když se děsíme těžkého toho břímě na nás složeného, pozdvihněme se tím přesladkým vědomím, že plníme vůli Boží, a že jsme nástrojové, jimiž se ubohý hříšník, bratr náš a spoluvykoupenec od věčného vysvobozuje zahynutí. I mile a rádi podrobujme se tomuto přetěžkému úřadu, ne sice bez strachu a třesení, ale též s velikou v nebeského zpomocníka důvěrou.

Antonín Řehák.

Katolické učení o radách.

Kdyby hospodář, o němž Pán Ježíš v pěkném podobenství svém mluví, těm dělníkům, kteříž jednu toliko hodinu na vinici jeho pracovali, menší byl dal mzdu, než oněm, ježto nesli horko a břímě celého dne: žádný by ho byl nesměl z bezpraví vinniti. Že však dělníkům, posléz najatým, po penízi dal, a v platu je rovné učinil těm, ježto celý den pracovali: lépe a sličněji jednal, a dvojí chvály se učinil hodna. Kdyby Maria, počavši v panenském životě svém Vykupitele světa, v Nazarétě byla zůstala: žádný by byl jednání její za zlé míti nemohl. An však přes hory šla navštíviti Alžbětu, ctihodnou přítelkyni svou, zřejmě se v tom slušněji a pěkněji zachovala. Tak nápodobně Maria, sestra Lazarova, poslouchajíc řeči nejsvětějšího Pána svého, lépe jednala, než kdyby se Martě, sestře své, o časné věci pečující, vhod byla propůjčila. Ti a takoví v evanjelium a v celém písmě svatém u velikém počtu se nacházející příkladové *učení o radách* ku paměti přivozují. Toto učení o radách tím znamenitější jest, poněvadž katolické církvi jest vlastní, od protestantských ale učitelů mezi bludy se počítá.

Digitized by Google

A) Nejprvé mi jest vyjádřiti, *v čemby vlastně rady záležely, a jakýby byl rozdíl mezi radou a mezi přikázaním.*

1) Žádný nepochybuje, že ráda jest mravní pravidlo, či průpověd, ctné a náležité jednání vyměřující. A však žádného také tajno není, že mravní pravidla jsou rozdílná, a že jedno předčí nad druhé, jedno vážnější a důležitější jest než druhé. Ne každé pravidlo, k vedení života ctného sloužící, stejnou měrou nás zavazuje.

Některá pravidla mravného smejšlení a jednání bez veliké a znamenité ujmy obecného dobrého přestoupiti se nedají. I jsou takové váhy a důležitosti, že každý člověk k ostříhání jich silně jest zavázán. Protož se také vlastním, obecným slovem znamenají, a přikázaní neb rozkazy slovou. Těch a takových pravidel neb zákonů pečlivě ostříhati každý jest povinen, a ostříháli jich, mzdy a odplaty, pakli neostříhá, trestu jest hoden.

Jsouť naproti tomu pravidla mravního jednání, ježto nejsou tak důležité, by bez ostříhání jich obecné dobré hynulo. Protož se jimi nevzkládá na člověka povinnost, nýbrž dovoleno jest, od nich se uchylovati. Ostříháli jich kdo, má zásluhu i čáku, že vezme odplatu, neostříháli pak, nepřipisuje se mu to k vině, aniž proto trestu jest hoden. Tou příčinou také ti a takoví mravní zákonové vlastní mají svůj vyznám, a neslovou přikázaní, nýbrž rady.

Jest tedy rada jednokaždé mravní pravidlo, jehožto ostříhání má svou zásluhu a odměnu, přestoupení ale žádné viny s sebou nenese, a žádných na člověka neuvaluje trestů; aneb všecko dobré, kteréhož působení má zvláštní odplatu, opuštění ale žádný není hřích, radou slouti může.

2) Kteréby mravní pravidlo za rozkaz, které pak toliko za radu držáno býti mělo, nemůž se obecně a

Digitized by Google

veřejně ustanoviti. Nicméně z strany toho dvojí věc znamenati sluší.

a) Což k obhájení a rozhojnění cnosti jest *potřebné*, to jakožto příkaz, což ale k obhájení a rozhojnění cnosti toliko *prospěšné* jest, to jakožto rada se nám podává. b) Ne jako příkaz nýbrž jako rada se nám podává to, při čemž se v nás tenhle ozývá hlas: Tímto způsobem nebudeš jednati zle, a nikoli se neučiníš trestu hodna, onym však způsobem jednaje, lépe jednati budeš. — Mezi dvěma dobrými skutky ten jest raděný, kterýž jest lepší. Praví-li ti svědomí, že dobře jednati budeš, půjdešli někam na veselí, a však že mnohem lépe učiníš, domali zůstaneš: tedy se ti rada podává, bys ostal doma. Jistoli, že ti ovšem dovoleno jest, vstoupiti v stav manželský, a však že lépe učiníš, zůstanešli v svobodném stavu: radno ti jest, bys ostal panicem. Že v skutku jest rada všecko to, při čemž nám vnitřní cit praví: „To jest sličnější a lepší!“ — to všickni učitelové katoličtí vykládajíce povahu slibu, doličují. *Votum est promissio, facta Deo, de meliori bono.* A o svaté Teresii čteme v breviáři našem: *„Maxime arduum votum emisit, efficiendi semper id, quidquid melius esse intelligeret.“*

B) Vyloživ povahu a vlastnost rad a příkazů, již nyní třeba ukázati, *že učení o rozdílu mezi radami a přikázaními s rozumem přepěkně se srovnává.*

1) Každý si dobře jest vědom, že dobří skutkové nejsou stejné váhy, že zevnitřní jejich dobrota drahně má stupňů, a že vůbec je mezi nimi rozdíl. Člověka vysvoboditi z nebezpečenství života, velmi větší a záslužnější jest skutek, než ukázati k němu vlídnou a přívětivou tvář. Nejsouli však dobří skutkové v obsahu svém jednostejní na jevě jest, že nejsme ke všechněm stejnou měrou zavázáni, a že nejedněch bez hříchu a viny opustiti můžeme. Velice by bloudil, kdoby stál na tom, že u pří-

Digitized by Google

kladu pravidla: „Zachovej život a zdraví, mluv pravdu, buď vděčný k dobrodincům svým, pracuj“ atd., v plném obsahu právě jsou taková, jako u příkladu tato: „Snes křivdu tiše a trpělivě, ustup nepříteli, buď štědrý, zapírej sám sebe, upouštěj někdy od práva svého, a ledacos pro dobré jiných obětuj.“ František Volkmar Reinhard jistotně u velikém stál omylu, když napsal v morálí své: „Ke všemu, což v skutku jest dobré, mějž to jakékoli jmeno, křesťan, co nejsilněji býti může, jest zavázán.“*) Neb zdaliž ú příkladu sprostý člověk ku čtení pobožné knihy nějaké tak jest zavázán, jako k pozornému poslouchání slova Božího? Nejsmeli ku placení dluhů svých velmi silněji zavázáni, než k dávání almužny? Máme sice všecko možné dobré i chtíti i konati, a však chtění a činění dobrého není nám Bohem předloženo tak, že kdyby kdo něco dobrého opominul, proto hned byl hříšníkem trestu hodným. Podobně nemáme se nikdy od pravidel cnosti vzdalovati, a však z toho též nepochází, žeby nezachování některých mravních pravidel bylo hřích.

2) Že zdravý rozum v skutku činí rozdíl mezi přikázaními a radami, samo zkušením nabyté povědomí každého dostatečně vysvědčuje. Nejednou slýcháme, aniť lidé praví: Nezhřešíš, zachovášli se, jak myslíš, budešli ale jednati, jakž já tobě jsem raden, lepší bude jednání tvé, a budeš míti příčinu, z toho se těšiti, žes uposlechl rady mé. — Máme tolikéž ten obyčej, že některé dobré skutky od jiných žádáme jakožto dluh a povinnost, některé ale dobré skutky že toliko laskavému srdci druhého zůstavujeme, prosíce ho, aby jich neopouštěl, a chválíce ho i velebíce, pakli je koná. Nemohu nic míti proti tomu, praví někdy moudrý a ctný soudce stojícímu před právem žalobníku, zůstávášli při žádosti své, by ti pohnaná strana zaplatila, což jsi jí

*) System der christlichen Moral. Biel 1793. II. Theil. S. 695.

Digitized by Google

půjčil. Stojíš-li na úmyslu svém, doženu dlužníka tvého, aby tě cele spokojil, a dám prodati statek jeho a vše jmění jeho, nic na to nehledě, že mu tudíž žebrati bude s rodinou jeho. Avšak radím tobě, abysi se nad ním slitoval, a od toho, což právem žádati můžeš, z lásky upustil. Odpusť aspoň částku dluhu, a dokážeš plnou a dokonalou cnost, a Bůh sám bude štědrým odměnitelem tvým.

Konečně i každá opatrná vrchnost lidská některé věci přikazuje, a tresce přestupníky rozkazů svých: některé věci ale toliko radí, a při ctné vůli poddaných nechává. Co činí prozřetelná vrchnost, to též činí vůbec zákonodární rozum, a tak činí též všemoudrý Bůh.

C) Že rozdíl činěn má býti mezi radami a příkazy, *i také zjevení Boží dotčuje.*

Učení o radách, jakž jsme viděli, s rozumem se pěkně snáší. Máť tedy první znamení božského zjevení, poněvadž Bůh, neskonale moudrý a svatý nic nemůže potvrditi svědectvím svým, leč toliko což rozumné a spasitelné jest. A však učení o radách i také znamením božského zjevení jest opatřeno. Neb písmo svaté toto učení zřejmě předkládá, a světlými slovy podpírá.

Na rozdíl mezi radami a přikázaními již písmo starého zákona ukazuje. Ve čtvrté knize své mluví Mojžíš netoliko o obětích přikázaných, ale také o obětích raděných, kteréž u vůli každého položeny byly, a bez hříchu opuštěny býti mohly. Praví totiž: Ty věci vykonávati budete Hospodinu při slavnostech vašich, kromě toho, cožbyste ze slibu neb z dobré vůle své obětovali. (29, 39.) Zde znamenejme slova svatého Jeronýma řkoucího: *„Ubi consilium datur, offerentis arbitrium est; ubi praeceptum, necessitas est servientis.* (Lib. 1. cont. Jovin.) — O Kristu Pánu napsal prorok Isaiáš, že jmeno jeho bude *„rádce,“* (9, 6.) to jest, že bude

Digitized by Google

netoliko přikázaní, nýbrž i rady lidem předkládati. Již však byl Pán Ježíš v skutku slavným a velikým rádcem. Tak u příkladu ono pravidlo života, kteréž mládenci, na cestu života se ptajícímu, předložil, zřejmými slovy rozdělil od přikázaní. Neb prvně mu řekl, aby ostříhal přikázaní, totiž: Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví, cti otce svého i matku svou, milovati budeš bližního svého jako sebe samého. Načež když odpověděl mládenec, že všeho toho ostříhal od mladosti své, řekl mu Pán Ježíš: „Chcešli dokonalým býti, jdiž a prodej statek svůj a rozdej chudým, a budeš míti poklad v nebi, a pojď, a následuj mne.“ (Mat. 19.) Podlé uvedených slov Páně ten mládenec ostříháním přikázání zadost učinil povinnosti své, a však pro vystoupení na vyšší stupeň dokonalosti rada mu byla dána, aby statek svůj rozdal, a pak se k učedlníkům Ježíšovým přivinul. Neuposlechl mládenec navrženého sobě pravidla, nýbrž jak svaté evanjelium dokládá, smuten jsa, odešel. Nicméně ho Pán Ježíš nejmenoval hříšníkem, a ovšem žádný neřekne, žeby byl zhřešil, ačkoli na světle jest, žeby byl lépe jednal, a znamenité dokonalosti dosáhl, kdyby se byl podlé slova Páně zachoval. Pán Ježíš mu nic nepřikazoval, nýbrž toliko radil. — Že rozdíl jest mezi přikázaními a radami, apoštol Páně svatý Pavel tak jasně vyložil, že nižádný o tom rozpor zniknouti nemůže. Veliký tento učitel ženění a vdávání lidem na vůli zanechává, řka: „Toto pravím podlé dopuštění, ne podlé rozkazu; nebo chci, abyste všickni byli jako já“ (1. Kor. 7, 6—7.), totiž ženy se nedotýkajíce. I radu podává, aby se neženil a nevdával, kdož má dar zdrželivosti. Něco níže pak v ta slova dokládá, že sice o pannách přikázaní nemá, ale však radu dává. (1. Kor. 7, 25.) Mělyli rady místo za času Apoštolova, ovšem i nyní místo mají. Praví sice Pán Ježíš: „Když učiníte

Digitized by Google

všecko, což vám jest přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme, učinili jsme, což jsme povinni byli učiniti.“ (Luk. 17, 10.) Než ale tato slova nebočí proti našemu o radách učení, poněvadž vedle nich toliko ti za neužitečné služebníky pokládati se mají, kteříž učinili, což jim bylo přikázáno, a což povinni byli, činiti. Rad se slova tato nic nedotýkají, a dotýkajili se, tedy nás k tomu vedou, abychom, i když rad ostříháme, pýchou se nenadýmali a nevyvyšovali, nýbrž tak pokorně a mírně si počínali, jakobychom nic nečinili nad povinnost svou.

D) Že rozumné a moudré jest, míti některé dobré skutky za přikázané, některé ale za raděné, průvodnoť jest z toho, *že učení o rozdílu mezi přikázanými a radami, obrácíli se na mravy a jednání naše, učení jest velmi prospěšné.*

1) Žádný se nechlub, žeby všecko mravní dobré zevrubně znal, a podlé známosti té vždy také jednal. Nikdo není živ tak dokonale, by dokonaleji živ býti nemohl. Mnohý člověk se týž a týž zapomíná, a každý den drahně dobrých skutků opouští. Byloliby tedy každé napořád opuštění dobrého hřích: každýby se velice strachovati musil, že hřešením svým trest na sebe uvaluje. Kdyby všecko dobré bez rozdílu bylo přikázáno: cesta života našeho by byla velmi příkrá, drsnatá a plná ostrých kotvic, tak že bychom bez úrazu ani kroku činiti nemohli. Mnohý člověk, boje se, by nic naprosto dobrého neopustil, a s nejlepším způsobem jednání se neminul, nikdy by neměl pokladné mysli, a znenáhla by přišel v smutný a nešťastný stav těch, ježto těsné mají svědomí. Rady kdyby místa neměly, a bylaliby nám samá toliko přikázaní předložena, tak že bychom každou chvíli hřešiti mohli: v žádné případnosti bychom jednati nesměli, pokudž bychom nenalezli, coby nejvýše bylo dobré a dokonalé. Poněvadž pak to, což v každém případu jest nejlepší, nesnadně bývá vyšetřeno:

Digitized by Google

tou příčinou bychom ustavičně byli na rozpacích a často bychom se tak dlouho rozmejšleli, jakýby způsob jednání nejdokonalejší byl, ažby zatím příhodná k jednání chvíle uběhla.

2) Vědouce, že dobří skutkové nejsouli přikázáni, tehdy že jsou jistotně raděni, a že nás neujde odplata, budemeli pilně netoliko přikázaní nýbrž i rad ostříhati, žádnou měrou se tomu bludu neoddáme, jakoby na některých dobrých skutcích nic nezáleželo; nýbrž světleji poznáme, že, kdo jakýchkoli dobrých skutků nedbá, vlastním svým škůdcem jest a nepřítelem, an tak říkaje nechce míti mnoho zásluh, a nechce vrchovatě býti odplacen. Znajíce, že rozdíl jest mezi přikázaními a radami, jdeme sice beze strachu, lekání a tesklivosti cestou svou, ale však přece bedlivou péčí se varujeme přeškodné dřímavosti a lenosti v službě Boží.

3) Majíce dobrou toho povědomost, že lidé nejsou povinni všecko možné dobré nám činiti, a že jim ledacos dovoleno jest, což nám není vhod: opatrněji a slušněji se k nim chováme, některé věci od nich žádajíce, o některé ale pokorně prosíce. Nejednajíli podlé mysli naší, nedržíme jich hned za hříšníky. Jestli se nám ve všem nepropůjčují vhod: není nám příčiny k hněvu a nářku, a lehčeji neseme jejich k službám nehotovost, vědouce, že nejsou povini, všecko možné dobré nám prokazovati. Lépe také poznáváme, že nám za dobré skutky, od jiných nám prokázané, díky vzdávati sluší, poněvadž mnoho dobrého, kteréž jsme od nich přijali, toliko raděno jim bylo, a bez hříchu od nich opuštěno býti mohlo. Posléze nepřestáváme na tom, činímeli my sami jiným lidem jen to, čímž každý z nás jim jest povinován, a oč k nám právem hleděti mohou, nýbrž nad povinnost jim dobře činíme. Nejsme spokojeni, toliko-li spravedlivě s jinými zacházíme, nýbrž k spravedlnosti přičiňujme také dobrotivost.

Digitized by Google

4) Učení o radách i proto jest velmi prospěšné, poněvadž z něho vidíme, že pravá mravní dokonalost vlastně v ostříhání rad leží. Plnišli povinnosti své, nic obzvláštního nečiníš, ať k tomu trestem můžeš býti připuzen: působíšli ale nad povinnost svou, dobrovolně jednáš, a tím teprv výtečné jest jednání tvé, a cnost tvá obzvláštní skvělostí se vyznamenává. Mravní dokonalost, kterouž má do sebe ten, jenž činí, což mu přikázáno, jest aspoň na nejnižším stupni, tak že jí každý dosíci může, a nemáli jí, řízením Božím buď na tom buď na onom světě ztrestán býti musí. Kdož z lidí nevšední působili cnost, nýbrž spanilostí úmyslů svých a šlechetným jednáním znamenitě nad jinými předčili, netoliko hříchů byli prázdni, nýbrž s velikou snahou chtěli a konali všecko napořád, což i poněkud toliko dobré, pravé a náležité, to jest, což radou býti viděli. Všickni, ježto mají v bibli svědectví zvláštní dokonalosti, byli pilní a snažní ostřihatelé rad. Radou se řídil Abraham, ustupuje Lotovi, a vlídně se maje k pohostinným mužům. Radou se řídil Josef, vykládaje sny, a laskavé srdce ukazuje k bratřím svým. Radou se řídila Rut, nechtíc opustiti Noémi v sešlém věku jejím. Radou se řídil Eliseus, nechtěje žádného daru vzíti od Naamana. Radou se řídil Tobiáš, dávaje chléb svůj lačným a roucha svá nahým, pochovávaje mrtvé s uctivostí. Radou se řídil Zacheus, polovici statku svého chudým obětuje. Radou se řídili svatí Apoštolové, všecko opouštějíce, a následujíce Ježíše Krista.

5) Učením o rozdílu mezi přikázaními a radami i vlastnosti Boží v jasnějším světle se nám ukazují. Kdyby Bůh všecko dobré od lidí opuštěné trestati měl: neustále by trestati musil, poněvadž žádný člověk tak dokonale nejedná, by něco dobrého někdy nepominul. Kdybychom ale v tom stáli domnění, že Bůh ustavičně jen tresty na lidi vzkládá: nikdy bychom s pravým

Digitized by Google

potěšením naň nemyslili, a vroucí k němu láskou opojeni nebyli. Nezdálo by se nám tolikéž podobné, že Bůh jest neskončená moudrost, kdyby těch dobrých skutků, na kterýchžto opuštění žádný trest přijíti nemůže, neodplacoval, poněvadž by sám u příčině byl, kdyby lidé ku konání jich málo chuti a horlivosti měli. Pakli Bůh k některým dobrým skutkům oznámením i trestů i odplaty, k některým ale toliko slíbením náležité odměny vzbuzuje a ponouká, právě tím nejjasněji vyjevuje svrchovanou moudrost, svatost a dobrotu svou.

E) Nyní ještě *zvláštní některá o radách poznamenání* předložíme.

1) Totéž pravidlo života podlé rozdílných příležitostí již radou jest, již přikázaním. Pilně se modliti den co den, rada jest každému člověku podaná: knězi však jest přikázáno, aby se každý den více modlil, než laikové, a pilné modlení aby pokládal za hlavní povinnost svou. Rodičové povinni jsou, napomínati dítky své, když toho jest potřebí, jiným lidem se ale toliko radí, aby chybujících dětí příhodně napomínali. Utíkání příčin a příležitostí k zlému radí se lidem v šlechetnosti utvrzeným, neutvrzeným se ale přikazuje. Skrovnost v šatstvu, jídle a domovním nábytku raděna jest mohovitým, chudobným jest přikázána. Tak také udílení almužny bohatým jest přikázáno, nemohovitým se ale toliko radí.

2) Činěním slibu se rada v přikázaní proměňuje. Raděno-li jest tobě, abysi práci nějakou na sebe přijal, a slíbil-li jsi, že tu práci, budeli tě s to, k místu přivedeš: povinen jsi ji před sebe vzíti, jinák hřešíš. Jestliže však slibové, toliko lidem činění, rady proměňují v přikázaní: tím více slibové, Bohu učinění, z rad dělají přikázaní. Nehřešíť, kdož slibu nečiní, kdož ale učinil slib, povinen jest, náležitě jej splniti.

3) Z strany rad obzvláštně pamatovati sluší, že

Digitized by Google

povinnost vždycky přednost má před radou, a že nikdy není dovoleno, pro naplnění rady jednati proti přikázaní. Nesmíš jednoho okrádati, abys druhému udělával; nesmíš se raděnou prací zaměstknávati, an povinnou práci povolání svého konati máš; nesmíš o cizího se starati, dokudž dítky tvé a domácí tvoji starosti a péče tvé potřebují. Ostříháním rad záslužně jednáme, přestupováním ale přikázaní trest na sebe uvalujeme. Kdo tedy pro naplnění rad povinnostem svým dosti nečiní, místo odplaty nalezá trest, a nešťastna se činí. A to zanedbávání povinností pro plnění rad tím větších hodno jest trestů, poněvadž ten, kdož ku plnění rad dostatečnou známostí a mocí jest opatřen, tím snáze plniti může povinnosti své.

4) Ve svatém evanjelium mnoho rad jmenovitě jest vyčtěno, obzvláště se tam ale tři pokládají, kteréž vůbec evanjelické rady slovou.

První rada evanjelická jest dobrovolná chudoba. Žádný nehřeší, kdož mírně a zřízeně o nabytí peněz a statků časných pečuje. Někteří lidé, u příkladu rodičové, by dokonce hřešili, kdyby o statek a peníze žádné neměli péče. Nicméně někteří lidé, výhost davše žádostem, k bohatství čelícím, a žádnými starostmi o časné věci se nezanášejíce, dokonaleji se v tom chovají, jestli jen sic obživení své mají, a obráním chudoby jiných lidí neobtěžují. Neb vyhledávání, držení a užívání statků rozptyluje mysl, a snadno podnětem bývá přeškodných hříchů a nepravostí. Čím více v společnosti lidské jedněm přibývá, tím více ubyvá druhým. Člověk, prost vší péči o věci časné, celou duší se propůjčiti může péči o věci nebeské, a přicházíli mu statek bez starosti jeho, s převelikým potěšením svým jej obraceti může k dobrému jiných lidí. Tak také člověk, jenž dobrovolně nechce býti bohatým, a při málu přece spokojené a dobré jest mysli, lidem peněz a

Digitized by Google

statku bez míry žádajícím a mrzutým boháčům dává výborně dobrý příklad. Ježíš Kristus, ač mohl býti bohatým, pro nás jest učiněn chudým (2. Kor. 8.), a neměl, kdeby hlavu sklonil. (Mat. 8, 20.) Podobně i onomu mládenci pověděl: „Chceš-li býti dokonalým, rozprodej, co máš, a rozdej chudým.“ (Mat. 19, 21.)

Druhá rada, některým lidem podaná, záleží v tom, aby plné čistoty těla ostříhali, v panictví ostávajíce po všecken čas života svého. Žádný sice nehřeší, kdož v manželský stav vstupuje, nýbrž některým lidem dokonce přikázáno jest, aby nezůstávali svobodni. Ale však někteří lidé přece slušněji a dokonaleji jednají, jsouli živi v nepoškvrněném panictví a panenství, jakožto v stavu, jenž pravě jest anjelský, a srdce k některým zvláště převzácným ctnostem způsobující. Pán Ježíš si sám ten anjelský stav obrati ráčil, a zřetelnými slovy některým lidem k němu radí, řka: „Jsou panicové, kteříž se sami v panictví oddali pro království nebeské.“ (Mat. 19, 12.)

Třetí rada, ve svatém evanjelium velebená, jest ouplné poslušenství, kteréž se duchovnímu zprávci pro Boha prokazuje. Nehřešíť, kdož vrchnosti toliko jest poslušen, jináče ale vlastní svou vůlí se zpravuje. Nicméně lidé vůbec, zvláště pak někteří, dokonaleji sobě počínají, jestliže nespoléhají příliš na vedení vlastního rozumu svého, a aby je nesvodilo slabé srdce, zkušenějšího, moudřejšího a lepšího sobě za vůdce a ředitele obírají, v celosti se podrobujíce vůli jeho. V tomto dobrovolném se poddání duchovnímu zprávci záleží opravdové zapření sebe samého, o kterémž Kristus Pán praví: „Chceli kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám, vezmi kříž svůj, a následuj mne.“ (Mat. 16, 24.)

Digitized by Google

Exercitia Spiritualia.

Duchovní cvičení.

Ve svazku předešlém ukázali jsme, co exercicie jsou, chtíce čtenáře s látkou i ústrojím duchovního cvičení seznámiti: ve svazku tomto dovozujeme, že exercicie nic nového nejsou, ani v církvi, aniž také v naší vlasti. K tomu ještě jednáme o prospěšnosti i potřebě duchovního cvičení, obzvlášť pro tento čas náš, a zmiňujeme se v krátkosti o exercicích, které roku loňského skutečně drženy byly pro kněžstvo v Litoměřicích.

1) Exercicie toho, aneb podobného způsobu, jak jsme výše byli vyložili, nejsou v církvi nic nového, ježto se jich od prvopočátku až podnes hojně v ní užívalo a užívá. Nalezalit se hned v starém zákoně nábožní mužové, kteří se rádi u příležitosti na pouště a samoty vzdalovali, ucházejíce hluku tohoto světa, aby pokojněji, blíže a vnitřněji s Bohem obcovati mohli. To pak nejvíce tehdy činívali, když je k tomu něco důležitého, jakož jest nastoupení těžkého úřadu, vyřízení vůle Boží, mocně pudilo. Příklady takové svaté samotnosti máme na Mojžíšovi, Eliášovi, a posléze na Janu Křtiteli. V novém zákoně učinil jest sám Pán a Spasitel náš začátek toho cvičení, jenž k němu také vlastním příkladem dal dokonalé navedení. Což bylo jeho 40denní samotné přebývání a postění na poušti, co jeho na horách časté celonoční modlení, co jiného než podobné v duchu cvičení? Jest také známo, že Spasitel náš, jako jest veřejný ouřad svůj duchovním cvičením na poušti začal, tak i podobným cvičením na hoře olivetské běh svůj dokonal, když se tam, té noci před svou smrtí, k samotnému s Bohem jednání odstranil. Sevřen tesknosti až k smrti nalezl v modlitbě po-

Digitized by Google

silnění, tak že i hned vstal a zrádci svému vstříc vyšed dobrovolně se nepřátelům svým v ruce vydal, aby tu poslední, krvavou cestu k vykoupení všeho světa nastoupil. — Apoštolové Páně, navrátivše se po jeho nanebevstoupení s hory olivetské do Jerusaléma vstoupili všickni do večeřadla, soukromějšího to v domě místa, a trvali i se ženami, s Marií matkou Páně a s pokrevenci jeho jednomyslně na modlitbách, vylití Ducha sv. očekávajíce. Zdaliž i toto nebylo společné duchovní cvičení, ve víře utvrzování, v naději posilňování, lásky rozněcování, k vyřízení vůle Boží připravování? — V duchovním cvičení, jednotném aneb sborném, trávívali také první mnichové a poustevníci dny své v samotách a na poušti, a z pouští to cvičení přestěhovalo se do klášterů. Po takovém na poušti aneb jinde o samotě vykonaném cvičení nastupovali sv. Otcové své biskupské ouřady; tak Basilius Veliký, Řehoř Nazianzsky a Řehoř z Nyssy, tak Jan Zlatoustý, Řehoř Veliký, a jiných více. A ohledněme se, jaké bylo v církvi působení těchto tak duchovně vycvičených mužů? Plné ducha Božího a nesmírné v oučincích svých.

Sv. Augustin to jasné světlo na západě, byv proti vůli své na kněžství zvolen, vyžádal sobě alespoň nějaký čas k přípravě na posvěcení. I hotovil se k němu v své samotnosti, jakž sám se zmiňuje, rozličným cvičením, a želel toliko že mu tak málo času (od nového roku až do Velikonoc) přáno bylo, k ouřadu svému se náležitě připraviti.

Pomijíce jiných více příkladů duchovního cvičení z doby starší, obracíme se k době novější. Sv. Ignacius z Lojoly dokonal právě takovým cvičením své ouplné obrácení. Tím jest nabyl velikého posilnění a osvícení pro celý svůj život, tak že patrně poznal i k tomu se mužně odhodlal, co jeho oukol na světě a v církvi býti měl. Poznav sám na sobě spasitelný oučinek

Digitized by Google

duchovního cvičení, radil a ukládal je také jiným, polepšení potřebným, i počal je od té doby s rozličnými duchovními i světskými osobami soukromě i veřejně držeti. Užitek toho cvičení byl vždy patrný a někdy až podivný.

Ignacius dal tomu cvičení jistou formu dle vlastní zkušenosti, a když později cvičení svá i sepsal, byla jsou nejen od učených a nábožných mužů, nýbrž také od papežů častěji veřejně schválena a k užívání poroučena. Svému tovaryšstvu zanechal Ignácius své exercicie za pravé dědictví, i třeba doložiti, že jimi své tovaryšstvo zřídil a na nich jako na pevném základu je ustavěl. Neb právě těmi exerciciemi obrátil a získal Ignacius své první tovaryše, a pak v ústavě či konstitucí svého tovaryšstva vyřkl, aby každý kandidát, jenž by se hlásil do tovaryšstva Ignaciova, nejprvé po čtyry neděle duchovnímu cvičení se podrobil, a s Bohem a svým svědomím se radě, povolání své zkoumal. Kdyžby pak byl ten a taký na svém oumyslu zůstal, potom teprv aby do noviciátu na zkušenou přijat byl. Po odbytém noviciátu a ostatních letech zkoušení, ustanoveno bylo každému klerikovi, prvé nežby se veřejnými sliby na vždycky v tovaryšstvo uvázal, opět celé exercicie vykonati, a k onomu rozhodnému kroku se přihotoviti. Po vykonání těch exercicií mohl buď vystoupiti, aneb se dát tovaryšstvu navždy přivtěliti. Mimo to uložil Ignacius každému oudu svého tovaryšstva, aby každého dne zrána celou hodinu spaslivému rozjímání (meditatio) obětoval, a pak jednou v roce zvláštní exercície vykonal, kteryžto obyčej pak také od ostatních řeholí zachováván byl. To zde pouze proto jsme podotkli, aby se vyrozumělo, odkud to pochází, že Jesuité tak výborní mistrové u vedení duchovního cvičení jsou. Mluvíce pak zde o exerciciích, rozumíme vždycky exercicie, dle způsobu exercicií sv.

Digitized by Google

Ignacia spořádané, jakéž se prodlením času, pro zvláštní užitečnost, ve veškeré církvi jeho tovaryšstvem rozšířily, tak že nejen v kněžstvu a duchovenstvu, nýbrž i v laictvu a obecném lidu v užívání přišly.

Krásný a líbý květ katolického kněžstva z doby novější, sv. František ze Sales, byl také horlivý konatel i učitel duchovního cvičení. Sám se hned z mládí ve věcech duchovních pilně cvičíval; čímž nejen od porušení tehdejšího zkaženého světa zachován byl, nýbrž posléze i k tomu úmyslu přiveden, že hledě na tehdejší potřebu církve, dobrovolně se dědičného panství a světského důstojenství i pohodlí odřekl a velikomyslně řád kněžský na sebe přijal. Byl' jest stálým v duchu cvičením dostatečně k tomu těžkému stavu připraven, a povědomo jest, že i potom, když ouřad biskupský přijíti měl, na svůj dědičný osamělý hrad Sales se odstranil, by se tu, dle příkladu sv. Otců, duchovním cvičením k svému posvěcení a ouřadu náležitě připravil. Konal pak, pod správou kněze Fouriera dvacetidenní exercicie — On! jenžto byl prvé více let s nebezpečenstvím zdraví i života, nejednou jsa tajně i zřejmě od protivníků na smrt hledán, v nejtužší práci na vinici Páně dělal, a celé krajiny, víc než 70 tisíc od víry odpadlých duší, opět k pravé víře a církvi obrátil; on se dal konečně sám také na exercicie, by se k přijetí berly pastýřské dostatečně přihotovil. V čas toho dvacetidenního cvičení umyslil sobě sv. František veškeren způsob a pořádek svého budoucího ouřadování, i určil téměř každý krok svého ostatního živobytí. A cokoli v té svaté samotnosti s Bohem umluvil a sobě předevzal, v tom pak až do smrti beze změny setrval, posilňujíc se k tomu ustavičným, domácím v duchu cvičením. Odtud také jeho od začátku až do konce vždy stejný, účinlivý, ve všelikých nesnázech a strastech tiše plynoucí, svatý život!

Digitized by Google

Byl pak František ze Sales také výborným učitelem duchovního cvičení, i radil a ukládal je každému, kdokoli se jeho duchovní správě odevzdal; buďto že jej k tomu vedl, aby se docela k Bohu obrátil, aneb že jej posiloval, aby v křesťanské dokonalosti stále pokračoval i do konce setrval. Jeho světoznámá Filothea či Bohmila, obsahuje hojnou látku i velmi zřetelné navedení k duchovnímu cvičení pro lidi světské, onať jest také praktický výsledek od mnohých osob skutečně konaného cvičení a daného jim od Františka písemního navedení. Jestiť to pravě zlatá knížka, z níž se lze velmi snadno i příjemně naučiti, jakby každý obecný křesťan mohl život svůj nábožně spořádati a duchovně se cvičiti.

Za téže doby, o něco málo později než František, začal také přítel jeho Vincencius z Pauly svým nábožným duchem zaniklý svět buditi a zahřívati. Byl jest sám i myslí i srdcem i skutky celý duchovní člověk a pravý kněz, jenž všecko, jakkoli všední a obyčejné, duchovně pojímal a ke cti Boží a lidskému blahu obracoval. A co sám činil, k tomu vedl i jiných jak světských lidí, tak i kněží. Nejpřednější prostředek k dosažení toho, bylo mu duchovní cvičení. Z prvu vycházíval samotný k poučení a obrácení jednotných osob, obzvláště na smrt nemocných; pak se k tomu propůjčoval i celým obcím. Dále sobě připojil několik horlivých mužů kněží stejného úmyslu, s nimiž na křesťanském vycvičení, pobožném vzdělání zvláště obecného, zanedbaného lidu snažně pracoval. Posléze založil k tomu oučelu vlastní kongregací kněží nazvaných missionářů (teď Lazaristů) v Paříži *), kteréž s dovolením biskupů

*) Kongregací se rozeznává od obyčejné mnišské řehole. Řeholníci a mniši mají kláštery s klausurou, též kůr a veřejné, věčné sliby: oudové kongregací nazývají svá obydlí vůbec jen domy, nemají žádné klausury, ani kůrů, ani věčných slibů. Taková

Digitized by Google

do kraje vysílal, držeti v srozumění s kněžstvem farním, pro obecný lid missí, totiž zvláštní to několikadenní pobožnost, na způsob exercicií, v duchu naučlivém i kajícím. Toto jeho snažení neslo neočekávaného ovoce v lidu, tak že se tím všude nejen dokonalé vycvičení ve víře, ale i ouplné mravní obrácení, smíření s Bohem i lidmi a nové opravdu křesťanského života zřízení u celých potud zlopověstných osob i obcí šťastně dovedlo. Mimo to držel Vincenc a jeho tovaryši také soukromé cvičení pro každého, kdokoli ho žádostiv byl, otvíraje k tomu cíli své domy na několik dní zdarma, a to všeliké třídě lidstva, osobám vznešeným i nízkým, bohatým i chudým, měšťanům a ouředníkům, řemeslníkům a dělníkům, sám největší díl té těžké práce na se bera.

Však ale nejznamenitější i nejvydatnější službu prokázal sv. Vincenc církvi svaté tím, že uvedl v obyčej konati duchovní cvičení, či exercicie pro kleriky, kteří se k posvěcení na kněžství chystali, a pro mladé kněží, kteří na vinici Páně k správě křesťanského lidu vystupovali; jehožto radou a přičiněním duchovní exercicie také do všech řádně zřízených biskupských seminářů uvedeny byly. Tak se ve veškerém francouzském kněžstvu zmohly a upevnily pravý církevní duch a kněžská horlivost, tak se uvedla sjednocenost mysli, srdce i jednání, kteréžto cnosti se v něm i dále, až do oné záhubné doby francouzské revoluce udržely, a

kongregací jest ku př. spolek kněží Redemtoristů či Ligoriánů, a mezi ženskými, spolek Milosrdných sester sv. Vincencia, Anglických pannen, protož i veřejně vycházeti smějí i také opět z kongregací vystoupiti mohou. Výmínku činí *kongregací* Milosrdných šester sv. Karla Borrom. v Praze, kteréž mají sliby věčné, a *řehole* tovaryšstva sv. Ignacia Loj. a Josefa Kalas., jenž nemají klausury ani kůru, ani klášterů, nýbrž toliko domy a t. d.

Digitized by Google

i tu krvavou dobu přetrvaly, tak že církev katolická tím věrným Bohu kněžstvem ve Francouzích od zkázy zachována byla, a teď všecky politické změny i zvraty přečkavši, mnohem utěšeněji rozkvetá a se rozmáhá.

Ze všeho, co posud o duchovním cvičení, či o exerciciích pověděno, lze vyrozuměti, že se to cvičení i za novějších časů ode všech tříd křesťanského lidu a od klerictva bedlivě konalo, i že také obecný lid prostředkem kajících missí v tom cvičení podíl měl. Tak zajisté jsme to mohli pozorovati v zeměch cizích. Však i v naší vlasti bylo takové cvičení obyčejno; nejen osoby duchovní a kněžské, nýbrž i lidé světští se u nás exerciciím, dle navedení sv. Ignacia, podrobovaly, a nejvíce času čtyřicetidenního postu, připravujíce se tak k velkonoční zpovědi a svatému přijímání.*) Ano právě, an toto píšíce do německé knížky od roku 1770., obsahující duchovní cvičení sv. Ignácia nahlížíme, vychází na jevo, že byl ondy v Praze také vlastní dům, kdež se exercicie pro lidi světské, zvláště pro řemeslníky držely (domus exercitiorum), a sice u sv. Apollináře v Praze.**) Císař Josef proměnil ten dům v ústav porodní, kterýž pak císařem Leopoldem a Františkem rozšířen byv podnes trvá. Mimo to měla naše vlast také zvláštní ústav pro missí, či kající vyslání, jenž se jak myslíme, nejprvé v rukou tovaryšstva Ježíšova, pak ale v rukou kněží církevních nalezal. Tito obcházeli z právomocnosti arcibiskupské kraj, a drželi po osadách zvláštní missí či k polepšení života vzbuzující pobožnost pro obecný lid. Na konec takové po-

*) Odtud snad pochází ještě tu a tam obyčejný nápis velkonočních zpovědních cedulek pro kněze: Peregit sacra exercitia tempore paschali.

**) Geistliche Uibungen des h. Ignatius von Lojola — zum Behufe derer im Prager Exercitier-Haus an SS. Apollinar habenden Geistesübungen — auf fünf Tage eingerichtet.

Digitized by Google

božnosti býval u kostela slavně nový kříž postaven, tak nazvaný kříž patriarchalní, dvouramenný. Za svého pacholetství jsme ještě viděli takový dvouramenný, již starý a mechovatý kříž u kostela státi. *) Kdebykoli se dosaváde podobný kříž nalezl, bylaby to památka kajícího vyslání ondy v tom místě konaného. V letech dospělých jsme poznali také starého kněze — Němce, postavy hrubé, složité, prsou silných, hlasu hřmotného (pectoris aennei), kterýž býval oudem kněžského spolku pro kající vyslání, a jenž rád o zvláštním způsobu budivého, missionářského kázaní vypravovával. **)

Neduh filosofistický osmnáctého století všecko to z čista vyhladil, s ledačíms zbytečným aneb přílišným také mnoho velmi užitečného a k životu duchovnímu potřebného v jedno shrnuv a vyvrhnuv, tak že se jen z pověsti lidí starých, kteří též od svých starších o tom slýchali, něco z toho dověděti lze. Před nedávnem živa byla v Praze jedna paní, která se ze svého dětinství pamatovala, že se velcí lidé na několik dní k pobožnosti do kláštera zavírali. Toť bylo nepochybně na exercicie. Též jsme se od jistého důstojného kněze a kmeta, kterýž za svého mládí ještě několik Jesuitů v Praze znal a s nimi důvěrně obcoval, dověděli, že kněžstvo pražské i po zrušení tovaryšstva Ježíšova své velikonoční exercície konávalo, a to vedením Exjesuity P. Kása, v kostele sv. Salvátora, u zavřených dvěří. Za nějakou pozůstalost duchovních exercicií v čas kající velikonoční považujeme přípravu mládeže k velkonoční zpovědi na gymnasiích, kteráž po tři dni trvá a exerciciemi se nazývá. Nepochybně přešel tento chvalitebný obyčej z gymnasií starších do škol novějších.

*) Ve vsi Hlavatcích, kraje taborského. Později přenešen jest ten kříž za ves, a na jeho místo u kostela nový postaven.

**) P. Jos. Ortner Capell. coemeterialis ad S. Martinum Bohemo-Crumlovii.

Digitized by Google

Kéžby se jen toho cvičení také všude horlivě a náležitě užívalo! Jiná pozůstalost duchovních excercicií zdají se nám třidenní rekollekce, jenž se drží v pondělí, outerý a ve středu pašiového týdnu v chrámě sv. Mikoláše v Malém městě Prazském. Má to býti příprava k velkonoční zpovědi a k svatému přijímání na zelený čtvrtek.*) Také jsou zajisté oni starší duchovní otcové převýborně uměli obyčejných exercicií v rozličné způsobě ku prospěchu všeliké třídy lidstva i mládeže i sprostého lidu užívati.

Nejsou tedy duchovní exercicie ani v církvi vůbec, ani zvláště u nás nic nového, nebývalého; nýbrž konaly se v církvi i také u nás obyčejně až do nejnovější doby, totiž do konce předešlého století; ano musíme doložiti, že se u nás ještě dosaváde v prvotní způsobě konají, a to v některých klášteřích, nejvíce ženských.

*) Drželi se nadzmíněné rekollekce, u nichž jsme letos z částky osobně přítomni byli, tímto pořádkem: Ráno v pondělí v půldesáté mše sv. s vystavenou nejsvětější Svátostí a německým zpěvem na kůru při varhanách. Po mši píseň postní ku kázaní, a pak následuje při vystavení nejsv. Svátosti z kazatelny čtené uvádějící rozjímání, kteréž trvá až do půldvanácté. Pak následuje mše sv. při vystavené nejsvět. Svátosti s Pange lingua a požehnáním. Co zde jmenujeme rozjímání, není meditatio, nýbrž jen Betrachtung, consideratio, rozvažování, a jest poučujícího způsobu. — V outerý opět v půldesáté mše sv., ale nevystaví se až po pašijích. Po mši sv. zakryje se nejsv. Svátost a drží se z kazatelny, čtení z tištěné knížky až do třech čtvrtí na jedenáctou, pak se odkryje nejsv. Svátost a drží se od jiného kněze též z kazatelny ono tak nazvané rozjímání až do půl dvanácté, kdež se slouží mše sv., a po mši sv. Pange lingua a požehnání. Ve středu všecko, jako v outerý. Odpoledne po všecky tři dni stejně. Ve čtyry hodiny vystaví se nejsv. Svátost, pak následuje píseň německá, potom od půlpáté při zakrytí nejsv. Svátosti, má jeden kněz čtení, po něm čtedruhý při odkryté Sv. rozjímání, po čemž následuje v šest hodin Pange lingua a požehnání. Poslední den místo Pange lingua zpívá se Te Deum, čímž se pobožnost končí.

Digitized by Google

Mnišky Karmelitky w Praze na Hradčanech, konají každoročně dle starobylého obyčeje osmidenní exercicie, každá zvláště, a jedna po druhé. V ten čas jest vší domácí služby prosta, zachovává ouplné mlčení, nevychází z celly, kdež se v tiché samotnosti modlením, čtením, rozjímáním zabývá, toliko ke mši sv. a k sv. přijímání s ostatními se scházejíc, ale však i tu ouplné mlčení zachovávajíc. Mají pak ty mnišky k těm exercicíim důstatek pomocných knih německých, hojnou látku k modlení, čtení i rozjímání obsahujících, tak že spiritual žádné zvláštní práce při tom nemá.

Též i řeholnice sv. Voršily řádně káždého roku osmidenní exercicie, a sice sborně odbývají. Vyučováním ženské mládeže zaměstnány jsouce, odkládají své duchovní exercicie na čas školních prázdnin, a rozdělují se pak na dva sbory, aby jedna pelovice domácí pořádek vedla a potřební práce konala, an zatím druhá všeho časného zaměstnávání prosta jedině duchovnímu cvičení, modlení, rozjímání a čtení oddána jest. Spiritual má při tom tu práci, že jim každého dne ráno společně drží řeč, a sice jak jsme byli zpraveni, o těchže předmětech, o kterých se v exerciciích rozjímá či medituje. Ostatně si řeholnice samy při té pobožnosti knihami pomáhají. Podobným způsobem konají také mnišky sv. Alžběty v Praze, jimžto obsluhování ženských nemocných odevzdáno jest. Krom exercicií mají tyto Alžbětinky také ještě velikonoční rekollekce, co přípravu k velkonoční zpovědi. I těm drží spiritual příhodné řeči. Zdali také naši mniši a řeholníci něco podobného konají, není nám povědomo; leč o klášteru Oseckém jsme slyšeli, že se tam konání duchovních exercicií, a sice jednotných, za předposledního opata, opět uvedlo. Potěšitelná to zpráva!

2. Žeby duchovní cvičení, jak jsme o něm posud zprávu dali, každému, spasení svého žádostivému kře-

Digitized by Google

sťanu, nejvíce ale lidem duchovním prospěšné bylo, nebude zajisté, kdoby chtěl opravdu upírati, aneb jen o tom pochybovati. Jestiť i každému obecnému chodci prospěšno, zde onde se na cestě pozastaviti, dobřeli jde se ohlednouti a povšimnouti sobě také, všeckoli ještě má a v dobrémli stavu to jest, což s sebou nese; jest mu i třeba sobě odpočinouti a na další cestu se posilniti, aby neustál nýbrž očerstven novou chutí a silou k zaměřenému cíli kráčeti a šťastně ho dojíti mohl. To, díme, jest užitečno i třeba, také obecnému chodci. Jakžby tedy nemělo křesťanskému poutníku na cestě vezdejšího života prospěti, kdyžby, krom obyčejného v duchu pozastavení a křesťanského vzdělání, také časem, asi jednou za rok, déle se ve svém běhu pozastavil a bedlivěji na sebe, za sebe i před sebe ohledl? Na sebe — aby svůj mravní stav zřetelněji pozn*l; za sebe — aby záhy napravil a nahradil, co bylo pochybeno aneb zanedbáno; před sebe — aby poznav svou povinnost a vůli Boží, docela již k službě Boží v mezech svého povolání přilnul a se odevzdal. Jakby nemělo takovéto v duchu pozastavení každému křesťanu k poznání sebe, k vzbuzení mysli, k zahřání srdce, k občerstvení a utvrzení vůle prospěti? Však ale to v duchu pozastavení není nic jiného, než ono od nás oznámené duchovní cvičení; a tedy můžeme právě říci, žeby takové cvičení, příhodným časem a způsobem konané, každému svého spasení bedlivému křesťanu vůbec, k životu lepšímu, duchovnímu velmi prospěšno bylo.

Ano v jistých okolnostech mohloby to cvičení také i potřebné býti, a to zvláště tehdáž, kdyžby se byl křesťanský smysl příliš v lidu ztenčil aneb i zanikl, a teď víc než obyčejného vzbuzování a rozněcování třeba bylo, by se křesťanská nábožnost a mravnost opět a veskrze náležitě v lidu rozmohla. Myslíme pak, že se právě nynější svět v takovém stavu, jenžby neobyčej-

Digitized by Google

ného křesťanského povzbuzení potřeboval, skutečně nalezá. Pohleďmež jen trochu na smýšlení, mluvení i tropení nynější doby, i co spatříme?

Místo staré pevné víry, na níž ondy věškeré lidské věci bezpečně spočívaly, rozkládá se teď všady pouhá člověcká rozumnost, kterážto, budiž jakkoli na vše strany ostře broušena, přece jen pro svou přirozenou obmezenost, vždycky zůstane nedostatečná, nemohouc býti pevným podstavkem lidského života k světlému poznání věcí bozských a k trvanlivému urovnání věcí lidských. Kolik hlav lidských, tolik smyslů, každý den zrodí nové rozumy, nové změny, nové stavby a — nové zříceniny, a to v těch nejdůležitějších věcech lidského života. Opravujme, přestavujme i znova stavme, ale nespouštějme se starého Bohem daného, ničím nahraditelného základu — svaté, upřímné, srdečné *víry*.

Dále spatřujeme, že místo někdější vroucné i mocné bohabojnosti, kteráž všecken starý svět v pokoji řídila a držela, teď sobě z velké části, holá opatrnost a slušnost řízení lidských činů osobuje, a tak ustupuje stará, pevná křesťanská mravnost jakési povrchní počestnosti a zevnitřní líčené důstojnosti. Tato pouhá opatrnost a zevnitřní líčenost nikdy nebude s to, přirozenou bujnost lidských vášní na uzdě udržeti, a pravou, vnitřní, nebi milou a světu potřebnou mravnost způsobiti; neboť zevnitřní líčenost a počestnost není jestě křesťanská mravnost, kteráž se na Bohu zakládá a bozské přirozenosti účastny nás činí.

Konečně místo jindy převládající křesťanské lásky a upřímnosti, zapáchá teď všecko lidské snažení více méně pouhým soběctvím; nenasytná ctižádost, bezedná lakomost po věcech časných k okamžitému užití, neskrocená tělesnost prohánějí neustále i divě ten svět, nedajíce mu ani stání ani utišení. Zkrátka mluvě, zten-

Digitized by Google

čila se vůbec křesťanská víra, bohabojnost i láska, aneb jinák říci křesťanské vědomí *), vtírá se v svět i téměř jediné již vládne pouhá osobní subjektivnost a zhola člověčí, tělesní, časný a marný smysl. Protož také všecken svět, na takové nepevni stoje, se viklá, rozstupuje i rozpadává, a tedy třeba opět k starým pevným základům svaté víry a bohabojnosti se navraceti, je od zříčenin očistiti a novou stavbu na nich vzdělati, kterážby všemu světu bezpečnost, pokoj a útěchu dala a pojistila.

V podobném stavu pouze lidského smyslu nalezal se svět za dnů sv. apošlola Pavla, kdyžto Efesských (4, 17.) takto napomínal: „Prosím pro Boha, abyste nechodili jako pohané chodí — v marnosti smyslu svého, ješto mají rozum temnostmi zatemněný, a jsou, pro svou zvláštní nevědomost a slepotu srdce, od života Božího docela odcizeni; jenž se vydali zoufale v nestydatosti a v páchání všeliké nečistoty pro lakomství.“ Dle našeho mluvení způsobu chce Apoštol říci, že všecken svět se zmařil, stavě se pouze na svůj obmezený a k tomu náruživostmi zaslepený rozum, následujíc i v jednání zhola jen svého subjektivního smyslu a chtění, nehledíc na Boha a jeho svatá nařízení. Odtud tedy nastalo odpadnutí od života positivně na Bohu se zakládajícího a upadnutí v slepotu srdce či mravní tupost a necitelnost, kteráž ani dobrého ani zlého nedbajíc a nerozeznávajíc toliko tělesního pudu následovala. Konec toho byla ouplná zhovadilost, mravní zoufalost či rozervanost, takže každý jak nejvíce mohl v propast tělesního života se spouštěl a s nenasytnou lakomostí v zhovadilé nestydatosti a nečistotě se brodil a pohroužel. Tak to bylo ve světě za času sv. Pavla. Ale Bůh seslal tehdáž zpustlému světu pomoc, vykoupení, spasení — poslal mu Krista a jeho svatou víru, a protož dí Apoštol dále k Efesským: »Vy ne tak jste se

*) Vědomí *Bewusstsein*, svědomí *Gewissen*, svévědomí *Selbstbewusstsein*.

Digitized by Google

naučili znáti Krista, dle jehožto pravdy máte svléci člověka starého, porušujícího se v žádostech bludu, a obleci člověka nového podlé Boha stvořeného!“

Ale tážeme se, zdaliž ono Pavlovo vyobrazení tehdejšího pohanského světa není pravdivý obraz světa nynějšího, skoro bychom řekli nověpohanského? A tak se to skutečně nalezá v ouplné míře za našemi hranicemi. Běda že i náš český svět, ač sobě ve vlastní národnosti právem liboval a libuje, přec až příliš mnoho té cizí nevěry a od Boha odcizeného nekřesťanského života sobě osvojil, jakož pak od mnoha století až podnes k svému největšímu neštěstí, opovrhujíc vlastním, až příliš rád i mnoho cizích nešvar i neřestí následoval. Buďme pak jednou moudři a hleďme býti ve všech věcech zvláště v těch nejdůležitějších, svaté víry a církve svoji vlastní, držíce se svého starého svatého dědictví!

Abychom tedy, ač to s bolestí činíme, dále o našem světě pověděli, co jsme spatřili a každý střízlivý spatřiti musí: Náš učený a studovaný svět, tenť se staví, neli vesměs, zajisté z mnohé části, na půdu pouze subjektivního poznání, a ač se snad ještě všecken k církvi přiznává, přece jest v tom málo neb nic přesvědčení a srdečnosti, ale více pouhého zvyku. Jsouť to katoličtí křesťané dle jmena. Obyčejněji si každý přistřihuje svou vlastní pohodlnou víru, aneb se mámí a nadýmá cizí dávno povrženou filosofií, aneb konečně v hrubém pantheismu a bezedném materialismu se pohřižuje. V městech si skoro každý, maje lepší kabát, hraje na vzácného a vzdělaného, a toto vzácné a vzdělané obyvatelstvo jak v městech, tak zvláště venku, uvyklo již dávno na tu myšlénku a ten mrav, žeby se slušelo nejen kabátem, ale i věrou a pobožností od sprostého, méně zámožného lidu rozeznávati. Tedy v městech obyčejně jen ještě sprostší lid chrámy Páně

Digitized by Google

naplňovati a upřímnou pobožnost jeviti vidíme; ač zas nejnižší částka městského lidu nade všecko pomyšlení zanedbána jest a spustlá. Že pak není pravidla bez výmínky, a že se též v zámožném, vzácném i vzdělaném měšťanstvu a šlechtictvu upřímná pravověrnost i pobožnost nalezá a na jevo dává, a že tato tím čistější, srdečnější, dokonalejší jest, čím svobodnější a všeho nucení i zisku prázdnější, to víme i osvědčujeme z vlastní zkušenosti. Kéžby ta nová svoboda, kteráž nám podává zevnitřní, občanské všech stavů zblížení, také vnitřní, nábožné všech občanů sjednocení nám způsobila, tak abychom zvláště ve věcech bozských cítili se, srdcem i skutkem rovni, a pominula ta ovšem škodlivá i bezbožná myšlénka, jakoby jiná víra a nábožnost slušela vzácnému, mocnému a bohatému, a jiná lidu obecnému a sprostému. Nyní jsme si před trůnem a právem světským všickni rovni, zachovejmež se i před Bohem všickni rovně věřícími a nábožně vroucími.

Lid náš venkovský jest ještě dobrý a upřímně křesťanský: ale jeho dosavádní nábožnost a upřimná křesťanská mysl jest více pozůstalost předešlé doby, než vlastním přesvědčením a vnitřním osvojením nabyté jmění; lid nás tráví v té částce ještě pohodlně ze starého dědictví, a nedá se nikoli zapřiti, že i tu ona stará nabožnost víc a víc vymírá, a místo ní s jedné strany pouhá mysli broušenost bez vnitřního citu a mravní síly, a s druhé strany zas holá zevnitřní pobožnost bez rozumného uvědomění se rozmáhá, a tedy pravý, silný, upřímný, svobodný křesťanský smysl se tenčí. Při takovéto ve všech třídách lidstva nacházející se mdlobě, neb chatrnosti aneb strannosti křesťanského vědomí, aneb ouplné jeho zaniklosti a ztrátě, třeba nadobyčejného, mocnějšího nábožného vzbuzení a roznícení. A hle toho lze velmi snadno a zkrátka i bezpečně dosíci duchovním cvičením. Kdo pochybuje, zkus, a zkušenému věř! Protož

Digitized by Google

myslíme i přesvědčeni jsme, žeby náležitě spořádané a vedené exercicie našemu věku nejen velmi prospěly, alebrž že mu k opětnému ve víře obnovení, křesťanské mysli oživení a zbožných mravů zotavení potřebny jsou. I zdá se apoštol Pavel i nás napomínati: Cvičte a obnovte se v duchu mysli své, byste nechali smyslu svého marného, a oblekli se v člověka nového, podlé Boha stvořeného, v spravedlnosti a svatosti pravdy.

Nejpříhodnější doba k zavedení duchovního cvičení pro lid jest čas 40denního postu, jenžto jest čas kající. Tu myslíme, žeby se měly duchovní rekollekce, kdekoli ještě v obyčeji jsou, jako u sv. Mikuláše v Praze, i dále ochotně a horlivě, však ale dle své přirozené povahy více na způsob duchovního cvičení po tři dni držeti: kdeby pak jich nebylo, mělyby od horlivých pastýřů zvláště v městech zavedeny býti. To budiž povědino také o gymnasiích. — Venku se nalezá velmi zhusta ten chvalitebný obyčej, že se lid v čas postní, a sice ves po vsi, a mládež zvlášť, a mužové i ženy též obzvlášť, ku křesťanskému cvičení do farního chrámu svolávají. Tento obyčej nemělby se pohodlně zanedbávati aneb jen zběžně odbývati, nýbrž mělo by se ho ku kajícímu cvičení a vzdělání na způsob exercicií užiti. — Činí se v městech a nezřídka i po vesních farách každý týden jedno i dvě postní kázaní. Tato by se měla v každém farním kostele konati, a více kajícně a rozjímavě, než pouze poučlivě. Ku konci postních kázaní mohla by se držeti prvé dotčená duchovní rekollekce, jakožto zvláštní příprava k velkonoční zpovědi. Ve velkých městech v první tři dni pašijového týdnu, jako u sv. Mikuláše v Praze, a venku v poslední tři dni toho týdnu, kdežto se nábožný lid ráno a odpoledne k navštívení nejsv. Svátosti a Božího hrobu hojně do kostela shromažďuje, a tedyby hodinka ráno a hodinka odpoledne před požehnáním dobře k duchov-

Digitized by Google

ním cvičení vynaložiti se mohla. — Jiná příležitost k duchovnímu cvičení jest — křižová cesta, u lidu velmi oblíbená. Jakby se i této k povzbuzení křesťanského vědomí a k obnovení starého člověka užiti dalo, netřeba vykládati, jelikož věc sama patrná jest, i každému horlivému pastýři ze zkušení povědomá. Toliko jest přáti, aby i všickni ostatní pastýřové duší o to se pokusili a té předůležité pobožnosti ledakomus odbývati nedopouštěli. Toby tedy byly obyčejné a známé příležitosti, jichžby se k vykonávání duchovního cvičení s lidem veřejně a beze všeho hluku a křiku užiti dalo. Jakby se pouť a všeliké jiné náboženské schůzky lidu na tom neb onom místě k takovému cvičení obrátiti mohly, o tom třeba na místě přemýšleti a usouditi. Kdo hledá, nalezá!

Máme teď svobodu, ale nastala nám kněžím větší a těžší práce; i bude museti každý v okolu svém hbytě se otáčeti a pilně rukou příčiňovati, aby nebyl přestižen aneb i od *cizých* vytištěn. Konec jest bývalému, pohodlnému životu, i na mnoze ztupělému řízení způsobu. Kdokoli chceš věrně a upřímně k svaté církvi státi, budeš muset s dosavádní pohovky povstati a dnem i nocí přemýšleje, každé příležitosti bystře se uchopiti, kterýby k důkladnému poučení, k církevnímu utvrzení a náboženému vzbuzení našeho dobrého, věrného, volného, ještě nezkaženého i pobožnosti milovného lidu sloužiti mohla.

Ukázali jsme již, žeby duchovní cvičení křesťanskému lidu vůbec prospěšno, za této pak doby i potřebno bylo, a však mnohem prospěšnější i potřebnější zdá se nám býti lidem duchovním a kněžím. *)

Nejprvé lidem duchovním či těm, kteří sobě život

*) Také učitelům, ještě jsou zvláště ve škole pomocníci kněží i spoludělníci.

Digitized by Google

duchovní v klášteřích sami dobrovolně obrali a k němu se i sliby zavázali. Nemajíť tedy, dle vlastního zvolení a předsevzetí, žádné důležitější práce, než v duchu živu býti a v duchovním životě pokračovati i až na nejvyšší stupeň vystoupiti, by odtud křesťanskou dokonalostí a pravě duchovním a svatým životem veškeré církvi jasně svítili. V duchu živu býti a v životě duchovním prospívati jest nejpřednější oukol lidí duchovních. Však ale zkušeností stvrzeno jest, že bez stálého cvičení nelze ani k duchovnímu životu dospěti, ani v něm dost málo pokračovati, tím méně pak nějakého vyššího stupně duchovnosti jakby na duchovníky slušelo, dosáhnouti. Protož zajisté nejprvé řeholníkům duchovního cvičení potřebí jest, kteřížto tím silnějšího a častějšího podněcování k životu duchovnímu potřebují, čím více v té částce života nad jiné vynikati mají. Neměliby tedy naši mniši a řeholníci nikoli bez řádného, duchovního cvičení býti, nýbrž měli by pravidelně každého dne ráno půl hodiny i hodinu na soukromé rozjímání vynaložiti, a mimo to výročně zvláštní duchovní cvičení jednotně, jako v Oseku aneb i sborně jako v klášteřích ženských držeti. Nebo pravdali to, o čem nyní obecný hlas jest, že z klášterů našich duch pravý řeholní téměř docela vymizel, či jak svět praví, že se kláštery, jindá velmi užitečné, již dokonce přežily, pravdali to řku, zajisté nemálo tím vinno jest upuštění od duchovního cvičení. Myslíme tedy, že jen ochotným navrácením se k exercicíím řehole naše opět by oživěti a dále s velikým prospěchem trvati mohly.

Podobně tak potřebné jsou exercície kněžím, na vinici Páně pracujícím, a zvláště za této nové doby. Kněží mají býti vesměs mužové uměním a svatým obcováním zřetelní; jsouť zajisté postaveni světu za světlo a za sůl, by jej pravdou osvěcovali a cnostmi kořenili. K tomuto cíli nalezá sice mladý kněz naučení

Digitized by Google

i navedení v semináři, však ale se tam nemohou leč toliko ty nejpotřebnější počátkové jak theologického umění tak i kněžského života učiniti; ostatek se musí vlastnímu jednoho každého přičinění, by v tom, což začal i dále pokračoval, zanechati. Coby se řeklo o knězi, kterýžby vystoupiv ze škol, nemyslil své umění dále rozmnožovati a zdokonalovati? Bylby to zajisté bídný theolog! Ale mnohem horší soud zasloužilby každý mladý kněz, kterýžby po vykročení z ústavu vychovacího myslil, že dosti dobrý a cnostný jest, a že mu netřeba, se v životě duchovním dále cvičiti. I jestli komu zajisté jemu jest potřebí neustalého vynasnažení v umění pokračovati, v duchu se cvičiti a víc a víc se posvěcovati; třeba mu ne méně než každému jinému duchovníku den co den ranním rozjímáním se čistiti a pak i řádným výročním cvičením se v cnostech rozhojňovati. Aby pak toto poslední cvičení bylo sborné, toho zvláštní okolnosti kněžstva žádají. Stojímeť po vinici Páně roztroušení, a jako kříž v širém poli osamělí. I jest nám třeba častěji se s bratrstvem shromážďovati. Hlídáme stáda Páně pod širým nebem, vystaveni jsouce všeliké nehodě počasí i povětrnosti i také lidské buď křehkosti buď zlomyslnosti; snadnoť jest tu v srdci ustydnouti, v mysli ochabnouti, snadnoť také se zanedbati i k všelikému ourazu přijíti; protož třeba nám se aspoň jednou za rok sejíti, společným duchovním cvičením se zahříti, očistiti, posilniti, obnoviti.

Zvláště pak bude museti kněžstvo v tomto novém, svobodném sice, ale z mnohé části také rozervaném stavu věcí, věrně k sobě a k svaté církvi státi, i jednostejným duchem a společnou silou zlému na odpor se stavěti. Tohoto jednoho ducha a společné síly nelze žádným prostředkem tak jistotně dosíci, jako sbornými exerciciemi. Pomněme zde na stav církve ve Francouzích za dnů sv. Vincencia, a pak za dnů revoluce: a

Digitized by Google

co jest církev udrželo? Dokonalé, horlivé, pravě duchovní kněžstvo. A kterým prostředkem se kněžstvo tak zdokonalilo? Duchovním sv. Vincencia cvičením. Protož opětujeme, třeba, a zvláště v této pohyblivé době kněžstvu dobrého ducha a k tomu duchovního cvičení! Ozývají se sice hlasové, žeby nám bylo třeba společné porady, jak se v této nebezpečné době zachovati a co činiti. Snášíme se i my v tom poněkud, ač obyčejné synody potřeba se neukazuje: než slušno jest, k dobré poradě přinesti také dobrého opravdu církevního i nábožného — kněžského, apoštolského ducha; pouhou rozumností není církvi zpomožino. A protož obnovme se nejprvé dle Apoštola v duchu mysli své, hledejme dříve svého vlastního očištění, polepšení a posvěcení, a pak budeme schopni i k společnému o věcech zevnitřních uradění; shromažďujme se prvé k duchovním exerciciím, a potom teprv k společným konferencím. *Judicium a Domo Dei fiat, et sanctificatio a Domo Dei!*

Všickni téměř biskupové našeho času uznali zřejmě potřebu duchovních exercicií pro knězstvo, ačkoli ne všechněm bylo možno, této veliké potřebě dosti učiniti. Největší překážka byla i jest dosaváde ta, že nemáme na snadě takových mužů, kteřížby s to byli, exercicie pro knězstvo s prospěchem držeti. Jestiť to zvláštní dar a umění, vésti exercicie a sice zejmena společné meditace. Lze snad mezi 20 kněžmi jednoho dobrého kazatele najíti, mezi 40 jednoho dobrého katechetu, ze sta jednoho dokonalého zpovědníka: ale kdoby uměl veřejně s celým sborem a s jistým prospěchem rozjímání držeti, toho hledejte mezi tisíci. Dále k tomu třeba muže dokonce všem ohledům i také dle možnosti všem očím cizího, pravého Melchisedecha. Nejlépe by se k tomu hodili dokonalí klášterníci. Zajisté kdyby to uměli, rádiby se k tomu povolali: ale že též u nich

Digitized by Google

to cvičení a jeho umění zaniklo, museli se k tomu bráti řeholníci cizí; a to byla hlavní příčina, že se nám exercicií dosavád nedostalo.

Ve Vlaších, Francouzích i jinde jsou taková cvičení pro kněžstvo dávno zase obyčejem. V sousedních Němcích zjednali vrchní pastýřové svému kněžstvu též příležitost k duchovnímu cvičení. Však i v našem mocnářství držely se kněžstvu společné exercicie. Tak v Linci, v Hradci Štýrském, v Solnohradě a t. d. V naší milé vlasti obmyslil toliko ctihodný pán biskup Litoměřický své kněžstvo duchovním cvičením, a to po pět již let. První zavedl spiritual Schlör, ze Štýrského Hradce, někdejší zpovědník císaře Pána, kněz světský; ostatní léta je drželi Jesuité. Při posledních r. 1847. byli jsme se zvláštním dovolením nejdůstojnějšího pana biskupa i sami přítomni, a poznali jsme účinek toho cvičení veliký, větší nežli jsme se nadáli, ač jsme již nějaký pojem toho měli. Viděli jsme muže mladé jako skály silné, muže věku prostředního i sešlého, byli tu přítomni kněží nižší i vyšší třídy, i vrchní důstojníci: ale všickni jsme byli jednostejně v duchu sebrání, proniknuti, skroušeni, někdy i jako poraženi a zničeni před obličejem svaté pravdy, která se tu rozumu i srdci předváděla. S druhé strany byli jsme zase v duchu pozdviženi a v Bohu zmocněni. Nebylo to poslouchání nějakého pěkně spořádaného, citlivého kázaní, nýbrž bylo to v duchu se rozhojnění a vlastní u vnitř úsilování starého člověka svléci a nového obléci; bylo to ovšem společné v srdci se pukání a jako ku porodu nového, duchovního, opravdu kněžského života usilné pracování. Těžko o tom mluviti, jelikož se to dá jen pocíti. Účinek byl převeliký a obecný! Jdi i ty, zkus toho a uvěříš! Obdrževše svobodu politickou, můžeme i v této částce církevního života svobodněji si počínati. Škoda každého okamžení, kteréž nám bez

Digitized by Google

takového cvičení uplyne. Rozumnosti i učenosti máme všude s potřebu, ale pravého církevního, kněžského, apoštolského ducha se nám druhdy nedostává. Přijdiž tedy i k nám, jako tam k Apoštolům, při důkladném naučení, také v duchu Božím rozhojnění!

Jan Krbec.

Užíváním tak nazvané sokratické methody u vyučování sv. náboženství zjeveného se podnět a příčina k lhostejnosti u víře a ostatním převrácenostem věku nynějšího zakládá.

Jest sice více návodů čili method u vyučování mládeže užívaných; však proto přec výborně praví zákonní kniha pro národní školy ve čtvrtém svém oddělení, že vlastně jest jedna toliko pravá methodika, ač s mnohotvárným jí užíváním podlé rozdílné učenců u naučných předmětů povahy. Protož jest třeba, aby jak duchovní tak světský učitel všechněch způsobů učení poznav, nejpřiměřenějšího ale užíval dle své vlastní způsobnosti, jak tomu i chce onoho oddělení §. 4. Nejvíce se ale schvaluje, ano od mnohých pánů dozorců škol i při samém zkoušení dítek od katechetů žádá — což dvakrát nepříhodné jest — užívání tak řečené sokratické methody.

Jestiť sokratika sama o sobě převýborná methoda, a byloby přáti, aby každý duchovní pastýř, ba i všeliký jiný, kterýž k napravení lidstva dle povolání svého přispívati má a může, jí dobře mocen byl. Neboť ona se výborně hodí, kdykoli v rozum vnesti chceme světlo, a vůli nakloniti, aniž lepšího a prospěšnějšího známe

Digitized by Google

způsobu, jakby se chybující pokárati a napraviti dali. Bylobyť to velikou pošetilostí, výbornost takovéto methody nepoznávati a jí pohrdati. Ale jako nic pod sluncem tak dokonalého se nenachází, aby nemělo také zlé nějaké stránky, aneb zlým užíváním nesvádělo ke zlému: tak i methoda sokratická tuto zlou a škodnou stranu má, a příliš užívána u vyučování sv. *zjeveného* náboženství, jest jedna z hlavních příčin nynější lhostejnosti u víře, mudrlanství, svobodověrství, nevěry a tudíž pocházející rozpustilosti mravů a prostopášnosti, jedním slovem převrácenosti věku našeho.

Ač opovážlivá se býti zdá řeč tato, však kdo duchem náboženské víry jsa veden, jak povahu sokratiky, tak povahu zjevení Božího, jakož i spořádanost ducha dětského zná, snadno k přesvědčenosti o pravdě této přijíti může.

1. Sokratická methoda, jak vůbec známo jest, záležíť v tom, že od nejznámějších věcí počínaje neustálým postoupným pořádáním myšlének a sad konečně k pravdě té učitel přichází, kterouž učenníkům svým chce do mysli i do srdce vštípiti. Tak se v rozmluvě se žáky pokračuje, že oni sami na jisté pravdy přicházejí, nevědouce ani, kterak k tomu přišli. V tom jest její užitečnost položena, že učí i mysliti i radost působí srdci učencovu.

Sokratický způsob má jmeno své od pohanského nejvýtečnějšího mudrce, Sokratesa, kterýž ho první užíval, a nalezl znamenitých postoupenců, mezi nimiž zvlášť Plato a Xenofon se vyznamenali.

Sokrates byl muž výborného vtipu, rozsáhlých známostí a ducha mírného, jenžto, o čemž sám byl přesvědčen, uměl chytře a často jakoby nechtěl, hravě a použitím slabé strany odpůrců tak sdíleti, že před ním co omámení stojíce jemu chtíc nechtíc přisvědčiti musili. Tím způsobem uměl ducha lidského přivésti kam

Digitized by Google

se mu líbilo, Že při tom častokráte směšně sobě počínal, jest vůbec známo.

Kdoby s prospěchem chtěl užívati způsobu Sokratova, musilby býti jemu podoben, podobných maje schopností a umění; musilby býti podobné ostrovtipnosti a tak jako on ducha mírného, a musilby ho užívati v podobných okolnostech.

Jiný byl ale stav Sokratův, jiný jest stav duchovního učitele. Sokrates učitel pohanských pověr: katecheta učitel pravd nebeských. Sokrates učitel dle přirozeného obmezeného rozumu: katecheta učitel dle zjeveného nepostihlého rozumu Božího. Jiným pravdám učil Sokrates: jiným učí křesťanský katecheta. Sokratovi bylo jednati s dospělými muži, s mudrci vysokomyslnými a s svéhlavými odpůrci: křesťanský učitel ale má před sebou nevinné, neumělé dobrosrdečné dítky.

Sokrates mohl ve vyučování svém mnohdy i slušných mezí překročiti, a poslucha[illegible] svých i k smíchu polektati: čehož křesťanskému katechetovi vážnost a povinnovaná uctivost k svatému náboženství nikdy nedovoluje. Dále nikde nenalezáme, žeby byl Sokrates, neb některý z jeho učenců s malými dítkami tímto způsobem hovořil, a tak jich ku poznání potřebných pravd přivozoval.

Svatým otcům methoda Sokratova nebyla neznámá; ano ze spisů jejich lze poznati, že jí i užívali, jako: Origenes, Tertullian, Augustin a j. Oni mluvívali tím způsobem s převráceně smejšlejícími a víře svaté na odpor jsoucími. Žeby jí byli ale užívali, když víře vyučovali, a jim nikdo neodporoval, toho příkladu nenalezáme, aspoň pokud mně vědomo jest.

Však i později nebylo užíváno methody sokratické, až konečně Kant se svými přívrženci z rozmluv Sokratových a Xenofonových sestavěli pravidla sokratiky, a způsob tento vyučování methodou sokratickou pojmenovati si oblíbili. Filosofie Kantova se ne nadarmo této

Digitized by Google

methody přidržela; neboť není zajisté záměrům jejím příhodnější nad tuto. Kant učil, že „rozum jest nejvyšším a jediným zákonodárcem.“ I chtěl tedy všecko positivní, a cokoliv Božího neb zjeveného jest, v chatrnou skřinku rozumu lidského uzavříti, zjevené náboženství potlačiti, a přirozenému, pouze z rozumu vzatému průchod učiniti.

Což činí ale methoda sokratická jiného, než že neustálým se doptáváním z rozumu vyvinuje pravdy v něm složené; tak že i mnozí dosti pošetile praví, že učitel žádným novým pravdám neučí žáky, nýbrž že jen pomáhá, aby se z nich vyvinuly. Kdož tu nepoznává, že duch mudrlanství, pošlý z netečnosti, vede ty, kteříž této domněnky se drží? — Užíváli křesťanský učitel tohoto návodu přílišně a to v učení zjeveného náboženství čili víry Kristovy, zdaž nepomáhá k lhostejnosti u víře, k mudrlantství? zdaž uče víře svaté konečně neshledá, že učenec jeho bude bez víry? Bez víry pravím božské, neb jen ta vede k spasení; bez víry pravím, kteráž jest nadějných věcí podstata, důvod neviditelných; skrze niž došli svědectví staří (k Žid. 11, 1. 2.), která jest dar Boží (k Efes. 2, 8.), která jest světlo osvěcující rozum lidský, takže i temným a nepochopitelným tajemstvím Božím se ochotně podrobuje, a bez které se nelze líbiti Bohu (k Žid. 11, 6.). Zkušeností jest stvrzeno, že nejeden z tak cvičených tvoří si sám víru, že pohrdá v pýše své učením zjevení svatého, a co přirozeným rozumem pochopiti nemůže, v pochybnost že béře a konečně i zamítá. Odkud medle takováto změna dítěte dosti důkladně a tou jak se praví nejlepší methodou vyučeného? Naučilo se příliš záhy mudrovati; rozum jeho více než srdce a paměť se vzdělával; a tudyť se položil zárodek ke všem pozdnějším pokleskům jeho. Nad to výše zdaž právě tímto způsobem neprozřetelným se netvoří mno-

Digitized by Google

homluvky, žamputáři, odmlouvači, neposluchové, jenž tisícerými ouskoky umějí se povinnostem svým vyhýbati.

2. Takovýchto smutných následků přináší sokratika, když se jí chybně užívá. A však i moudré sokratování nebývá pro svatou víru bez nebezpečenství. Není věru umění snadné, dobře sokratovati, ano obratným sokratistou býti, jest věc zřídká. Již tato těžkost jest u příčině, že mnozí, jenž toho způsobu užívají, jednak drahý čas mařÍ, jednak u dětí toho nedosahují, čehož chtěli docíliti. Methodou touto svedeni, mnozí katechetové tak příliš roztahují své vyučování, že sotva předepsaného katechismu jednu částku za *celý* rok školní přednesou, což ovšem na škodu jest, i proti zákonu, kterýž přikazuje, by každoročně *celý* katechismus byl mládeži přednešen. My však víme ze zkušenosti, že jestiť to věcí nemožnou, při methodě sokratické celý katechismus v oběhu roku jednoho školního přednesti. Ano mohli bychom dokázati, že ten katecheta, kterýž toliko dvakrát za týden náboženství ve škole přednáší, teprv snad ve čtyrech anebo pěti letech může hotov býti s celým katechismem. Jaká však škoda z takového jednání pochází, netřeba zde toho dokazovati. *)

3. Jak nepříhodné, ano nebezpečné jest užívání

*) Budiž nám prominuto, že jsme zde rukopis pánĕ spisovatele zkrátili. Ta neslušnost, kteréž se mnozí katechetové dopouštějí tím, že od předepsaného katechismu Kanisiova upouštějí, a u přednášení sv. náboženství jiného pořádku se drží, a skoro sobě tak počínají, jakoby ani knihy této ve škole a v rukou dítek nebylo, zasluhuje ovšem, by přísně pokárána a ztrestána byla; než máme za to, že vlastně ne sem nýbrž na jinou stránku náleží, a vděčni bychom byli, kdyby se nám zvláštní pojednání podalo tohoto obsahu: Proč každý katecheta až posud má se ve škole držeti katechismu uvedeného a nařízeného? Ostatně že mnohé vady do sebe má, že zejmena morální stránka jeho jest nedostatečná, a že již svrchovaný čas jest, by byl opraven, nikdo zajisté nepochybuje.

Digitized by Google

sokratiky v učení víry zjevené, i povaha zjevení Božího ukazuje.

Povaha zjevení Božího v tom se zakládá, že jest *převelebným dějem*, který nemůže býti *předmětem* skoumání a mudrování, nýbrž předmětem *pokorného* a vděčného *věření*. K tomu ale špatně se hodí sokratika. Aneb mají se snad pravdy věčné a od Boha zjevené měřiti měřítkem rozumu lidského? Pravdy zjeveného náboženství nedají se z rozumu vyvinouti, nýbrž historickou cestou lze ku poznání jich přijíti. Zjevená pravda má a musí se vší *velebností, příslušnou uctivosti a vděčně pohnutým srdcem, co dar* zjevení nejvyššího Boha našeho, který spásu věčnou naši obmýšlí, oznámena a učena býti; nikdy nemá katecheta zapomenouti, což praví apoštol Páně: *„Víra z slyšení jest, slyšení pak skrze slovo Kristovo* (k Řím. 10, 17.)“ ne tedy z přemyšlování, z mudrování, z lidských úsudků, ani z ujišťování sebe moudřejších lidí, než jedině z slyšení skrze hodnověrné vyslance Páně, skrze slovo zjeveného Syna Božího Krista Pána. Aniž zapomínej na slova téhož apoštola, kteráž napsal Galatům řka: *Divím se, že tak rychle uchylujete se od toho* (kterýž vás povolal k milosti Kristově) *k jinému Evanjelium: kteréž není jiné, než jsou někteří, kteří vás bouří a chtějí převrátiti Evanjelium Kristovo. Ale abychom pak my, neb Anjel z nebe kázal vám mimo to, což jsme kázali vám, prokletý buď. Jakož jsme prvé pověděli, a nyní opět pravím: Budeli vám kdo co jiného kázati mimo to, což jste přijali, prokletý buď. Nebo nyní k lidemli vedu, čili k Bohu? Zdaliž hledám lidem se líbiti? Kdybych se ještě lidem líbil služebníkem bych nebyl Kristovým. Známo zajisté činím vám, bratří, Evanjelium, kteréž kázáno ode mne, žeť není podlé člověka: nebo aniž jsem já ho přijal od člověka, ani se naučil, ale skrze zjevení Ježíše Krista.* (1, 6—12.)

Digitized by Google

4. Považímeli spořádanost ducha dětského, většího ještě potvrzení výroku onoho nabudeme, že totiž sokratické methody přílišné užívání snadno býti může velmi škodlivé. Děti jsou podobny květu na stromech; z něhož teprv pozdéji ovoce nějakého lze očekávati. Však zdaž opatrnosti nemá zapotřebí zahradník obíraje se květem tím, aby snad již napřed nepřipravil se o ovoce nadějné? Tak i s dětským rozumem opatrně se zacházeti musí; sic více škody než užitku přinese jeho pěstování. Rozum dětský jest slabý, a neustálými otázkami brzo se unaví. Děti zvláště outlejší nejsou hned schopny, dlouhou řadu myšlének podržeti, a z ní závěrky činiti. I zkušenost nás učí, že jen takměř hádají. Však jsou mnohem náchylnější, poslouchati vypravování příběhů, jichžto nám jak písmo sv. tak dějepisové, ano denní události začasté hojnost poskytují. O nejmenších dítkách nedá se ani pomysliti, že by při nich sokratika u příčině zjeveného náboženství mnoho prospěla; neboť musilby katecheta až k směšným a titerným věcem se sklonití, a často by se přihodilo, že by v nich i nechtě zánět zlých a hříšných žádostí podpálil. Ku příkladu chtěje o naději křesťanské jednati, počíná mnohý s darem anebo s penězi, kteréž se dítěti slibují, pakli to ono činiti bude. I zdaž tím nevede se nechtíc dítě k milování peněz, jenž jest kořen všeho zlého dle slov apoštola P. (I. k Tim. 6, 10.). Neboli praví katecheta, žeby otec dceři slíbil nové krásné šaty nebo prsten a t. p.: zdaž již takovými vchody nesvádí se srdce k marnosti? Ó věru mnohá nepravostby se nehnízdila již i v mladistvém srdci, kdyby hned v chybném vyučování dítek byla nenalezla podpalu. Není zajisté při tom zlá vůle katechety; ale jest to následek přílišného sokratování, které i když dosti důkladně a opatrně se stává, snadno škodných následků za sebou táhne. Neboť rozum dětský není rozum dospělého člo-

Digitized by Google

věka. Dítě ovšem z toho se těší, že poznává nových pravd, ano že jich v samém sobě nalezá; ale jděme do příbytků, kdež i nejlepší žáci sokratickým způsobem vyučování se nacházejí, a nejsouce viděni pozorujme jejich se chování k rozkazům otcovským! Zdaliž přečasto nepřesvědčíme se, že děti všemu lépe rozuměti chtějí nežli otec a matka? zdaliž neuslyšíme se tázati je: Proč to nebo ono mám dělati? ano často odvolávání se na jiné děti, které to nečiní, aneb kteréžby místo nich to, co se jim přikazuje, vykonati *měli*. Ano přetřepávání všeho a posuzování i řečí i jednání vlastních rodičů a učitelů nalezáme u dětí takových.

Ovšem může se sokratickým způsobem překrásných naučení mravných udíleti, ale nesmíme zapomenouti, že jiného cos jest *věděti*, jiného cos *plniti* učení mravné; a že jak dobře poznamenal sv. Augustin: *Lépe jest neuměti, nežli bloudíti.* Již pak právě v tu chybu často uvozuje sokratika, že se příliš jen na rozum, na poznání, a ne na srdce, na pohnůtky a zachovávání daného učení hledívá. Vzdělaný rozum jest meč ostrý a není nebezpečnějšího člověka nad toho, jehož rozum jest sice vzdělán, ale srdce zanedbáno. Proto dobře sv. otec Řehoř pověděl: „Snesitelnější jest Bohu, kdož s nevědomostí v pokoře trvá, než kdo s vysokomyslností velké věci obmýšlí.“

Dítě sokraticky cvičeno domnívá se vždy, po každém učení, že vědělo to, čemu bylo učeno, raduje se z toho, ale utvrzuje se v oné přirozené hrdé domněnce, že ví a umí již všecko, a nedbá o to, by dále prospívalo a se přiučovalo. Sám jsem víckráte slyšel, an ženich neumělost svou takto omlouval: „Já když jsem do školy chodil, vždycky na všechny otázky veleb. p. jsem nejlépe odpovídal, všecko jsem dovedl a uměl — a ani jsem si nepomyslil, že bych katechismus teď neuměl a t. d.“ Spoléhaje se na trefné své odpovědi,

Digitized by Google

neučí se nazpamět katechismu, a nedbá také později se zdokonalovati; neb vše již co dítě uměl; nepotřebuje náboženským kněh čtením růsti v poznání víry; nepotřebuje poslouchati kázaní, tím méně cvičení křesťanské.

Chcemeli nyní sestaviti ty chyby, ku kterým přílišné sokratiky užívání vede, a kteréž mimo žalného času maření z něho pocházejí, neostýcháme se tvrditi, že

A) příčinou víry vede:

a) *K vlašnosti a lhostejnosti*, an pravdy převelebného zjevení Božího se často dosti směšně a neuctivě dovozují a opodstatňují.

b) *K mudrlanství.* To činí sokratika tím, že všecko učení z rozumu lidského vyvinovati se snaží, jakoby byl pravidlem zjevení, a měřítkem rozumu Božího, kterýby snad nemohl zjeviti pravdy rozum lidský přesahající.

c) *K svobodověrství a nevěře;* nebo kde pouze přesvědčenosti vlastní se věří, nevěří se Bohu.

B) Příčinou mravů vede:

a) K odmlouvačnosti,

b) k neposlušnosti a k zpouře, a konečně

c) *k milování světa;* neboť rozum odloučen jsa od Boží víry nepůsobí ve vůli člověka tak, aby uměl tělem a žádostmi jeho k posvěcení svému vládnouti, a světem i žádostmi jeho pohrdati, i nalezá vytřelý takový rozum dosti ač nepravých důvodů k ospravedlnění svému. Hle takovým způsobem ta převýborná methoda k mnohému zlému vede, jestliže se jí, jak bohužel se často stává, zle užívá! Jinák by nebylo k pochopení, jak jest to možná, abychom musili za těchto časů, v nichž víc než kdy jindy se káže a mládež vzdělává, oplakávati tolikerých převráceností, urážek Božích a svaté Církve. O by přílišní milovníci methody sokratické otevřeli očí, a poznali ty vady pocházející z neopatrného užívání sokratiky! Kristus Pán vypra-

Digitized by Google

vovacím a tatechetickým způsobem vyučoval lidi, a učedlník nemá býti nad mistra, ale dokonalým bude, budeli jako mistr jeho *).

*) Zcela se snášíme s panem spisovatelem, a vyznáváme, že psal jako ze srdce našeho. Ten neblahý obyčej mnoho zlého způsobil, a tropí až posud. Nešetřilo se rady svatého Augustina říkoucího: „Noli intelligere ut credas, sed crede, ut intelligas; intellectus merces fidei est.“ Ale činilo se a činí právě naopak; dříve má „intelligere“ přijíti, a potom má „credere“ následovati. By tato zásada při všech jiných vědomostech lidských platila, u věcech zjevené Boží víry dojista neplatí a prospěšná není. Zapomnělo se na to, že onen moudrý syn Sofroniskův sám svou methodu žertovně k umění matky své, jenž porodní bábou byla, přirovnával, a že se často sám lékařem porodním nazýval, jenž tím svým uměním myšlénky, ponětí atd., kteréž se již v duši lidské nacházejí, z ní vyvinuje a vyluzuje. Pakli ale předmět křesťanského katechisování, jakožto učení positivní a zjevené, nižádnou měrou v duši lidské ležeti nemůže, nýbrž se jí teprv vyučováním zděliti musí: stává se katecheta se svou sokratikou — budiž mi dovoleno, dotčeného podobenství dále použiti — podoben porodnímu lékaři, kterýž chce ženě netěhotné ku porodu pomáhati. Jeden i druhý nic nepořídí, a na světlo nic nevyvede. Methoda tato nedělá věřících, ale dělá mnohomluvky a rozumkáře, kteříž, jelikož již v mládí k tomu vedeni byli, víru si tvořiti, se jí také velmi snadno spouštějí. Dobře řekl onen slovútný protestant: „Räsonirender Glaube ist kein Glaube. Glaube soll sich nur an dem grossen Worte halten: Er hat es gesagt.“ (Lavater Handbiblotkek Jahrg. 1791. 6. Heft. Seite 119.) Konečně vědomo jest nám ze zkušenosti, že čím se kde více sokratuje, tím méně že se tam mládež nazpamět učí katechismu, a že mnohý, šest let pilně chodiv do školy, konečně když z ní vystoupí, ničehož ve své paměti nenalezá, cožby mu za pravidlo budoucího života jeho a za pomněnku na to, což ve škole slýchal, sloužilo. A to zajisté veliká, hořkýeh slz hodná vada jest! Měl jsem na osadě jednoho sedmdesátiletého kmeta, kterýž neuměl ani čísti ani psáti, kterýž ale katechismus výborně uměl na zpamět. Nyní umí každý čísti, ale málo kdo umí katechismus.

Redaktor.

Digitized by Google

Zprávy z ouřadu pastýřského.

Kdo nezletilému ku sňatku manželskému povolení dává: a) když byl právně za zletilého prohlášen; kdo b) když jest otec duchovně mrtev, a kdo c) když jest otec ku svolení tělesně neschopen?

Dle zákonů občanských potřebují nezletilí snoubencové ku manželskému sňatku povolení svého manželského otce, kterýž se vlastnoručně do knihy oddaných podpisuje; nemají-li však otce, buď že již byl zemřel, aneb že nemanželsky zplozeni jsou, písemního povolení vrchnoporučenského ouřadu potřebni jsou. Než zákonové tito připouštějí výmínky, a sice:

a) Byl-li nezletilý od svého manželského otce právně za zletilého prohlášen, nepotřebuje nižádného povolení otcova, a byl-li sirotek od vrchnoporučenského ouřadu za zletilého uznán, nemá též od toho ouřadu k manželskému sňatku povolení potřebí. Neboť vyhlášením za zletilého uděluje se každému ouplná samostatnost, tak že svým jměním svobodně nakládati, a v jakékoli smlouvy, jakovouž jest i sňatek manželský, dle líbosti vcházeti může. A pak nezletilost není nižádnou překážkou církevní, a občanskou jest toliko privátní, kterouž řízení zemské toliko osobní práva otcovská v ochranu béře. Odřekl-li se tedy otec aneb vrchnoporučenský ouřad dobrovolně svého práva, propustil-li nezletilého ze své moci, ni církev ni stát tím skrácení nemá. A proto může z otcovské neb vrchnoporučenské moci propuštěný samovolně zase v stav manželský vjíti, když byl prvé ovdověl než k čtyřmecítmému roku dospěl, ježto jiný nezletilý vdovec neb vdova v moc otcovskou neb vrchnoporučenskou se navracují, a i k druhému manželství, pokud zákonních let nedozráli,

Digitized by Google

povolení otcova neb vrchního poručníka potřebují. A proto vykázal-li se nezletilý snoubenec duchovnímu pastýři s právním propuštěním z otcovské neb vrchnoporučenské moci, nic jiného nezbývá činiti, než by se to propuštění v knize oddaných řádně poznamenalo a propustní listina s ostatními přílohami bedlivě uložila. Písemní toliko propuštění, kteréž sám otec bez právního potvrzení vyhotovil, nikolivěk nepostačuje.

Třebať ale byl manželský otec na živu, a nezletilý snoubenec nebyl z jeho moci propuštěn, nedává mu svého povolení k manželskému sňatku, *b) když jest duchovně mrtev*, když se mu totiž duchovní schopnosti k tomu nedostává, buď že jest rozumu neb svobodné vůle zbaven, aneb jakkoli pro dítky ztracen. Sem náležejí všickni otcové, ježto sami pod poručenstvím postaveni jsou, totiž: *smyslem pominulí, šílenci a blbové, k těžkému a nejtěžšímu žaláři odsouzení*, pokud čas jejich trestu trvá, *a všickni ouředně za marnotratníky vyhlášení*; neboť z týchž příčin, z kterýchž sami nemohou v stav manželský vcházeti, a jiné platné smlouvy činiti, nemohou též svým dítkám povolení do stavu manželského dávati. Rozumem pominulým, ztřeštěncům a blbům brání ale stav manželský §. 48., k těžkému žaláři odsouzeným §. 61. manželského zákona, a právním ouřadem za marnotratníky vyhlášení sami k nezletilým připočtěni jsou. Všem nezletilým dítkám takovýchto otců vrchnoporučenský ouřad k sňatku manželskému povolení dává. Sem též náležejí nezletilé dítky otců, ježto dlouhá léta v cizině meškají, o sobě nižádné zprávy nedávajíce; ti a takoví jsou pro dítky nápodobně ztraceni — duchovně mrtvi. A proto mají-li již poručníka, s ním vrchnoporučenský ouřad povolení vyjednává, a nemají-li ho ještě, jest jim o to se ucházeti, aby jim ouřadně postaven byl, by se s jeho dorozuměním potřebného povolení domoci mohli.

Digitized by Google

I tehdáž manželský otec nezletilému dítěti sám osobně povolení nedává, aneb aspoň dáti nemusí: c) *když jest k tomu tělesně neschopen*, totiž: příliš věkem sešlý, slepotou stížen, mrtvicí raněn aneb nemocí sklíčen, tak že se na faru ku předepsanému podpisu dostaviti nemůže. V této případnosti toto dvé rozeznávati slušĺ: zdali se již všech práv otcovských odřekl, a je na ouřad a zvoleného poručníka vznesl, aneb zdali jen pro tento pád zástupce ouřadu jmenoval. Odřekl-li se již všech práv otcovských, jest třeba, by se poručník při oddavkách s ouředním dekretem vykázal, načež pak se v knize oddaných toto poznamenání učiní: „Já níže psaný poručník nezletilého ženicha neb nevěsty N. povoluji mocí kuratorního dekretu od (pozn. dne, měsíce a roku) čísl. — u přítomnosti dvou hodnověrných svědků tento sňatek manželský;“ pak se i poručník i svědkové vlastnoručně podpíší, dekret se ale poručníkovi vrátí, aby ho budoucně při jiné nahodilé příležitosti v záležitostech svého poručence při ruce měl. Byl-li ale kurátor jen pro tuto jednotlivou případnost ustanoven, to samé poznamenání do matriky se klade, dekret však k ostatním přílohám přikládá se. Můžeť ovšem v poslední této případnosti také stačiti od ouřadu potvrzené vyjádření otcovo, že k tomuto sňatku dítěte svého povolení dává, kteréž se pak v matrice uvádí a do farní listovny ukládá.

Musí-li se delegací k oddavkám přijmouti? Jako svobodno stojí snoubencům, že si mohou k oddavkám buď ženichova neb nevěstina faráře vyvoliti, tak též jest jim volno, i kteréhokoli jiného duchovního pastýře, ba i jen kněze a kterýkoli chrám Páně k svému manželskému spojení sobě obrati a od svého duchovního pastýře delegací požádati, jen že jim v poslední případnosti svému faráři prvé všecky vypadající taxy štoly zapořádati jest. Je-li ale každý duchovní pastýř

Digitized by Google

v tom vázán, aby snoubence na jejich žádost propustil a kam žádají delegací opatřil, nenásleduje z toho, žeby duchovní, k němuž delegací zní, ji přijmouti musil. Neboť jest všeliký duchovní pastýř jen toliko na své vinici svému poručenému lidu svátostmi posluhovati a všelikteré ouřady pastýřské vykonávati dlužen, a kaplan toliko povinen, poslouchati faráře, jemuž ku pomoci přidán jest. Aby cizoosadním svátostmi posluhoval buď onen neb tento, nemůže jim nižádný jiný duchovní pastýř, buď si v jakékoli hodnosti a důstojnosti postaven, vyjímaje jejich biskupa, tím méně snoubenci, neb kterýkoli jiný laik ukládati. Neboť v tom, že zákon delegací k oddavkům povoluje, a snoubencům v té věci vůli dává, nikolivěk není uzavřina povinnost pro jiné duchovní pastýře, že by delegací přijmouti musili, právě jako zákon, jenž povoluje poddanému, že může od jedné vrchnosti k druhé v poddanost přestoupití, žádné jiné vrchnosti tím nepřikazuje, žeby ho nevyhnutelně v poddanost přijmouti musila; ale jako při poddaným zákon předpokládá, že se prvé s úřadem, ku kterémuž v poddanost přestoupiti míní, z strany přijmutí již byl dorozuměl: rovněž tak jest třeba, aby snoubenci, než svého duchovního pastýře o delegací žádají, s tím duchovním pastýřem, kde oddávání býti chtějí o tu věc se dohodli, a pakli při jeho faře od jiného kněze spojeni býti žádají, aby i tohož svolením prvé se ubezpečili, jinak by duchovní pastýřové nebyli duchovními představenými křesťanského lidu, ale jeho many a otroky, všem jeho libostem a chutím zůstavení. Žeť ale nižádný duchovní pastýř, leč z důležitých příčin, žádost takovou neoslyší, a delegací tak hned neodmrští, snadno jest se domysliti, an zámožnější toliko a vznešenější o delegací žádávají, a všecka práva štoly též nápodobně zplnomocněnému faráři náležejí, třebať i jiný kněz neb farář k vykonání oddavek při jeho chrámu Páně jmenován byl. Žeť by

Digitized by Google

pak i k tomuto musila odměna připadnouti, a sice taková, jakou by sám požádal, samo sebou se vyrozumívá; jen že obyčejně v takové-to případnosti oddávající kněz buď blízkým pokrevním, aneb dobrým přítelem k ženichovi neb nevěstě bývá.

Co přijetí delegací se týče, výmínku toliko stanovuje delegací vojenská; takovou přijmouti povinnost káže. Neboť přikazují nejedni zákonové, zvláště pak dvorním nařízením od 2. pros. 1824 čísl. 35,996, gubern. dekretem od 13. pros. téhož roku čísl. 65,232 a konsistorní missívou od 4. ledna 1825 čísl. 5575 oznámeno, aby civilní duchovní pastýřové tam, kde vojsko položeno jest, když buď při něm polního kaplana není, aneb není-li polní kaplan s to, samojediný všem pastýřským povinnostem vyhověti, ochotně ku pomoci spěli, a milerádi při vojsku vypomáhali. Kde tedy polní kaplan při vojště postaven není, aneb když od toho neb onoho oddělení svého pluku oddálen leží, aneb kdyby pro jiná pastýřská zaneprázdnění oddávky vykonati času neměl, tuť ovšem jest civilní pastýř povinen, delegací přijmouti, má ale také právo štolu žádati, byť i polní kaplan při tom ženichu nižádného práva ku štole neměl. Kdyby ale ani jedna ani druhá z nadzmíněných výmínek místa neměla, nebyl by též nápodobně vázán delegací přijmouti. Může se ale přece přihoditi, že by civilní duchovní pastýř nebyl povinen, ba ani nesměl, delegací přijmouti, třebať polního kaplana nebylo v místě, kde snoubenci meškají, tehdáž totiž, kdyby jejich sňatek pouhou toliko duchovního pastýře přítomností (per passivam assistentiam) měl spojován býti. Že tomu tak jest, těmito důvody opodstatňuji:

a) K vojenské delegací propouští se voják k jisté faře, obyčejně ku faře nevěstině k oddavkám. Slovem „oddavky“ vyrozumíváme ale nejen obapolné ženichovo a nevěstino před svým aneb zplnomocněným duchovním

Digitized by Google

pastýřem a dvěma svědky učiněné vyjádření, ale i kněžské požehnání. An ale propuštění vojákovo na oddavky, to jest na udělení kněžského požehnání zní, nemůže zplnomocněný delegací přijmouti, proto že by jí pouhou přítomností svou zadost neučinil, tedy proti oumyslu a vůli polního duchovního pastýře jednal. Nezbývá tedy nic jiného, než delegací vrátiti a vojáka k jeho duchovnímu pastýři odkázati.

b) Zákonové, dle kterých civilní duchovenstvo pastýřům vojenským vypomáhati povino jest, potahují se přímo na služby kněžské, jenž jsou: udělování svátostí, zvláště pak zaopatřování nemocných, zpovídání vojska, a pak pochovávání zemřelých, hlásání slova Božího a konání oběti mše svaté. Než při passivní assistenci není duchovnímu pastýři praničehož činiti co knězi, nébrž jediné co od státu postavenému ouředníku. Žeby tedy civilní duchovní pastýř vojenskou delegací, třebať i doslovně na passivní assistenci zněla, přijmouti musil, není v nadzmíněných zákonech obsaženo. K tomu bylo by zvláštního zákona od zemského řízení potřebí, jehož ale posud nestává, a bohdá také stávati nebude.

c) Šetříme-li dosti zřetelně vyjádřeného cíle a konce zákonů, ježto civilnímu kněžstvu při vojště vypomáhati ukládají, jest zajisté v tom položen, by duševní blaho vojska skrácení nemělo a nižádné škody neutrpělo, nikoli však, by se pohodlí jednotlivých vojáků nadržovalo, aneb polnímu duchovenstvu příležitost poskytovala, nepříjemných a omrzelých prací se zprostiti. Již však vůbec známo jest, že vojenské delegace k oddavkám na větší díl se týkají vojáků, na neurčitý čas od vojska propuštěných a v své otčině meškajících. Jsou sice od svého duchovního pastýře oddáleni; než propuštění jejich k oddavkám při faře nevěstině má přece jen toliko jejich pohodlí a nižádný duchovní prospěch za předmět, aby totiž uspořili sobě a nevěstám

Digitized by Google

cestu k polnímu duchovnímu pastýři. Neboť nejsou v nižádném života nebezpečenství postaveni, a oddavky nejsou takovou věcí, která by posečkati a poodložena býti nemohla. Jinák by se ovšem věc měla, kdyby manželského spojení na smrtelné posteli potřebí bylo. Nepřijímá-li tedy civilní duchovní pastýř propuštění vojákovo k oddavkám, proto že by nemohla leč passivní assistencí místa míti, netrpí tím duše vojínova na svém spasení nižádné ujmy, a civilní pastýř přestupníkem zákona není. Nechať se tedy voják se svou věcí k svému duchovnímu pastýři obrátí.

d) A posléze každému, zvláště pak venkovskému duchovnímu pastýři mnoho, velmi mnoho na tom záleží, aby se v jeho osadě passivní assistence nemnožily. Neboť jest lid, zvláště lid venkovský, velmi k tomu náchylen, že se méně toho hrozí, co častěji opětovati spatřuje, třebať to dosti zlé bylo, a z prvopočátku se mu hnusilo a ošklivilo. Častější passivní assistence by tedy velmi škodlivě a záhubně na venkovské osadníky působily, a lhostejnosti u víře by dvéře otvíraly. Když ale vojenský duchovní pastýř takové manželství spojuje, kdo si toho všímá v hlavním aneb větším městě? koho to tam uráží a pohoršuje? kdo tam ženicha a nevěstu zná? — Ba mimo svědky ledva kdo jiný se o tom spojení doví. Jest tedy duchovnímu dobru venkovského lidu velmi prospěšno a užitečno, když se vojákům passivní assistencí od jejich vlastního duchovního pastýře posluhuje, a nenít se věru čemu diviti, když o duševní vzdělání lidu svého pečlivý pastýř ve svědomí puzena se cítí, všelikteré delegací ku passivní assistencí odporovati, a z toho se poděkovatí, což jindy rád a ochotně vykonává.

Digitized by Google

Drobnůstky ze života pastýřského.

1.

Vojín, an byl prvé náležité povolení k sňatku manželskému podlé třídy II. obdržel, a v stav manželský vstoupil, byl nakrátce po oddavkách v čas vypuklé války ke pluku ve službu povolán. V tomže roce dostalo se mu jíti do bitvy. Bojoval na místě *nejnebezpečnějším*, takže ono křídlo pluku, až na nepatrnou část, vítězství životem zaplatilo. Nenavrátiv se po ukončené válce, byl pohřešen. I tvrdili soudruzi jeho, že on též mezi mrtvými na bojišti zůstal. Jest tedy dle obsahu zákona prohlášen za mrtvého, a pozůstalá manželka vstoupí v stav manželský podruhé. Po čase vracuje se manžel, jenž byl ze zajetí prchl, domů, těše se na choť svou. A hle, na cestě k domovu, koho nenadále potká? Svou choť. I chce ji po tolika přestálých strastech obejmouti; ona však zvolá: „Muži, já jsem vdána?“ Jako ohromený sklesne manžel, a zpamatovav se dí: „Dej ti tedy Bůh štěstí, ty nevěrná — víc mne neuzříš!“ I chvátá opět do ciziny, odkud byl přišel. Žena vypravuje věc svému druhému manželi — avšak nenalezá víry. Jde k ouřadu, a tu dáno jí za odpověd: „Tofby mnohá řekla, chtíc se zprostit jha manželského.“ Výčitkami svědomí jsouc puzena, jde k svému duchonímu zprávci. Co jí asi řekne tento? *H.*

2.

Bratr bylby sestru za manželku pojal. *)

Člověk svobodný přivedl ku pádu osobu, kteráž syna porodila. Daje jí něco na vyživenou dítěte, od-

*) Událost z nejnovějších časů.

Digitized by Google

stěhoval se do jiné fary, kdež se přiženil. Nejstarší z manželských jeho dítek bylatě dcera. Když dospěla koupil pro ni domek, a chtěje i nemanželského syna zaopatřiti, hodlal je oba v manželství dáti. To aby se snáze k místu přivedlo, bratr nevědomky sestru zprznil. Svatba se chystala. Ohlášky šly. Svědkové se z stran překážek vyslýchali. Vše se tichou cestou k nepravému konci chýlilo. Tu jakýs člověk cos o tom naslechnuv, nevěstinu duchovnímu to svěřil. Věc se vyšetřovala. I otec nevěstin povolán. Ničehož se nedopátralo. Došla o tom zpráva duchovního ženichova, kdež i jeho matka bydlela. Pozdáleční se u souvěkých z též obce poptávalo, an nevěstin otec z téhož místa rodem, nejsouli spřáteleni. Jako ze sna vytrženi, upamatovali se mnozí, co se mluvívalo. Ale již tomu přes 20 let, kdo pak to může dokázat? Matka by měla o tom nejlépe vědět. Táž předvolána a na věc tázána, přemnoho na nepřízeň, utrhačné jazyky, a zlé lidi žehrala. Předstíráno jí, že to na jevo přijde, jaká pak zlá pověst, jaké potahování a povyky z toho pojdou. Vše nadarmo. Domlouvalo se jí přísněji, že ten hřích na ni padne, a trestu Božího že neujde. Kdybych se jiných hříchů obávati neměla, toho se nebojím, za odpověd davši, pevně na svém stála. Bylotě nutno uleviti a smířlivě omlouvati se, že dle povinnosti jednáno. Když byla slyšela, že se ta věc k právnímu úřadu zanese, a ona že zniklé podezření na kanceláři přísahou zrušiti musí, a že na ten čas, dokavád úřední odpověd nepřijde, se svatba odloží; pak když viděla, že se k papíru sáhá, jala se mluviti: „A což to jináč býti nemůže?“ A když se dotvrdilo, že jen tak zasnoubenci v stavu manželském útržkám ujdou, duchovní ale všemu odpovídání se vyhnou, tu se dala do hlasitého pláče a nářku, řkouc: „Ach, mé dítě již nikdy k takovému místečku nepřijde, když se spolu pokáleli, mohli se také spolu očistit. —

Digitized by Google

Nikdo to neví, já to ještě nikomu nepověděla. — Když ho otec zaopatřit chtěl, co je komu do toho — —“

Když si ponaříkala, uložilo se jí, aby se svatba pod nějakou zámínkou zastavila. Ostatní že uslyší, až se utiší, a ono zlé, cožby bylo zniklo, chápat schopna bude.

Zprzněná nevěsta majíc domek se za jiného později provdala. Matka pak konečně udala, že to vše otec tak naosnoval. *Beránek.*

Odpovědi na otázky.

Ještě jedna odpověd k číslu 3. a 4. drobnůstek ze života pastýřského v prvním svazku tohoto časopisu obsažených.

a.

Vdově o radu prosící, „má-li se o statek dědičně jí náležející s přátely souditi, čili jim ho postoupiti,“ dal bych tuto odpověd: K pokání za velké provinění vaše spolu i to ukládám vám, byste přátele nebožtíkovy k dobrovolnému smíru vybídla, a jim pátý díl čisté ceny statku toho v dobrovolnou náhradu obětovala. Pakli ale tuto oběť nepřijmou a s vámi v dobrou vůli nevejdou, stojí vám na vůli, s nimi v právní rozepři vejíti. Pak ale jim, jsou-li chudobni, dobře činiti nepřestávejte, a všemožná dobrodiní jim prokazujte; nejsou-li ale toho potřebni, obraťte na dostiučinění za svůj hřích přátelům obětovanou částku k jiným spasitelným úmyslům, buď k zvelebení slávy Boží, buď ku podpoře chudiny, aneb ve prospěch některého blahočinného ústavu, k čemuž pak opět rady moudrého zpovědníka sobě vyžádati

Digitized by Google

můžete; ostatek o dobré vychování dítěte pečliva buďte, a dědictví mu zachovati se snažte.

Toto své rozhodnutí těmito důvody opodstatňuji:

1. Aby přátelům ten statek postoupila, nemůže se vdově raditi. Neboť právo světské jest na její straně, ač vina zpáchaného cizoložství při ní lpí, a nikterak omluviti se nedá. Podobně neukřivdí se tím ani zemřelému manželi ani přátelům jeho.

Ne manželi, neboť věděl o své nedostatečnosti, věděl, že manželka bez jeho přispění počala, radoval se z narození syna, netoužil věděti, kdo mu tu radost způsobil, novorozence za vlastního přijal, a za otce se zapsati dal — byl tedy ouplně s pádem své manželky spokojen; ano na jevě jest, že přál si toto pochybení manželky své, a že ji, co nevěstě, zúmyslně ten tak neurčitý závázek učinil, že bude dědičkou celého statku jeho, jestli mu dítě porodí, bez pochyby proto, aby okusil radostí otcovských, z lásky a přítulnosti dítek, z jejich zrostu a dobrého vychování pocházejících, aneb snad i proto, že přátelům svým, kterýmž ničeho odkázati nechtěl, odjal tak všecku naději k dědictví. Neboť jinák by se byl z těhotenství manželky své neradoval, a na její porod netěšil. Neutrpěl tedy nižádné křivdy pádem manželčiným, nébrž ve všem dálo se dle jeho žádosti a vůle. Nad to výše byltě statkář ve svědomí závázán, manželku dědičkou statku svého ustanoviti, proto že sám tím jí ukřivdil, an jsa si své překážky povědom a požádav ji do stavu manželského, klam a podvod proti ní zpáchal. I při ní stálo, naléhati na to, aby statek ten byl za neplatný prohlášen, a aby se jí náhrada za klam a podvod stala, čímž by statkář nejen v znamenité útraty byl padl, nýbrž i z toho velikou byl měl hanbu. Spolu též uvážiti slušť, že nemoudrým tím závazkem velikou částku viny manželčiny na sebe uvalil, an ji k tomu hříchu takořka přiměl. Neboť kdo

Digitized by Google

ví byla-liby manželka na tu hříšnou cestu zašla, kdyby byl nemoudrý ten slib nebyl předcházel? A proto byl statkář ve svědomí vázán, slib svůj naplniti, protože manželku oklamal, a sám byl prvním křesem pobloužení jejího.

Nestala se ale také nižádná křivda nebožtíkovým přátelům. Neboť jest manželka nejbližším přítelem manžela svého, a proto prvním jeho statku dědicem, a i v naší případnosti pravou manželkou byla zůstala, byť se i cizoložství byla dopustila, jelikož sama prohlášení neplatnosti pro nedostatečnost manželovu nežádala. Neboť cizoložství neruší manželství. Že tedy kšaftovník byl nedostatečen, že manželka dítě z cizoložství porodila, nic právu přátel nepřidává, pokud statek nebožtíkův nebyl majorátní. Dále není žádný ve svědomí zavázán, toliko přátelům a zvláště vzdálenějším své jmění odkazovati, obzvláště uznává-li, že toho nehodni jsou, jakož i v naší případnosti se k tomu podobá. Mohl statkář, seznav nehodnost přátel svých, komukoliv své jmění odkázati, a nebyliby směli přátelé jeho si stížnost vésti, že se jim bezpraví stalo. Odkázal-li je však své manželce, tím méně mohou sobě stížnost jakou vésti. I nemůže tedy zpovědník vdově raditi, aby se svého dobrého práva odřekla.

Tím méně mohl jí to za povinnost uložiti. Neboť neběží zde jen o její osobu, ale běží tu i o její dítě, kteréž, nebylo-li nebožtíkovo vlastní, bylo přece od něho za vlastní přijato, jako manželské zapsáno, a tak při narození řádně adoptováno. A nestojí-li to každému svobodno, cizí dítě za vlastní přijmouti, svým jmenem a všemi právy dítek tělesně zplozených opatřiti? A proto dítě za vlastní přijato, či řádně adoptováno, dobrým právem po svých adoptivních rodičích dědí, a s dobrým svědomím v dědictví se uvázati může. A protož odkázal-li statkář v poslední vůli své manželce celý

Digitized by Google

statek svůj, jak jí to byl slíbil, odkázal ji ho co matce svého adoptivního syna, jsa přesvědčen, že své vlastní dítě neokrade. A proto stala by se adoptivnímu dítěti veliká křivda, kdyby vdova statek přátelům odstoupila, ba ona nemůže a nesmí zadati, což jí nenáleží. K tomu by ani také poručenstvo sirotkovo přivoliti nemohlo. — A však nejen statku, nébrž i na cti mělo by dítě veliké skrácení. Neboť až dosavád jest co manželské světu známo, kdyby však vdova dědictví se odřekla a přátelům je postoupila, vešlo by cizoložné zplození dítěte celému světu v známost, a dítě by na každý způsob velikou ouhonu na cti a dobré pověsti utrpělo.

2) Nemůže se ale také vdově raditi, aby se o ten statek, dědičně jí náležející, s přátely soudila. Neboť nikdý nemá a nesmí zpovědník k soudu raditi, byť i pravda i právo na straně kajícího stály; nébrž povinnost jeho jest, aby k dobrovolnému přátelskému smíru povzbuzoval, poněvadž zákon Krístův v tom výstrahu dává, a od dobrého svého práva pokudž možno ustoupiti, ba i raději znamenitou škodu snésti radí. (2. Tim. 2, 24; Tit. 3, 2; Mat. 5, 40; 1. Kor. 6, 5. 6. 7.) V naší případnosti ale také proto se nemůže naprosto k soudu raditi, že by tím duch kajicnosti při vdově nebyl oživen a roznícen, jelikož by se snadno domnívati mohla, že její provinění není tak velké, jak si je představuje. Aby tedy velikost hříchu svého poznala, a hodné ovoce pokání činiti mohla, musí se jí mír a pak ta oběť pátého dílu zděděného statku netoliko raditi, ale i jakožto pokání uložiti, an toto podlé povahy a velikosti hříchu se ukládati musí. Uložením této pokuty, aby totiž vdova pátý díl přátelům obětovala, napravila by se spolu i křivda, kteréž se snad přece nebožtík proti svým přátelům byl dopustil, zanevřev na ně bez postačitelné příčiny, a tak by se i duši nebožtíkově ještě po jeho smrti dobře posloužilo. Že pak

Digitized by Google

i byť přátelé v mír nevešli, vdova jim dobře činiti má, zákon Kristův sám ukládá. —

b.

Poklasnému bych řekl: „Milý příteli! já se přičiním, žádost vaši splniti, a postarám se o to, aby ty tak velké chyby aspoň poněkud byly napraveny. Že vám však manželka vyhrožuje, že se dá s vámi rozvesti, ani za mák si v hoře nebeřte, nemáť k tomu ani toho nejmenšího práva; že vám ale nalezenců spílá, a že jste snad ještě nepokřtěnec předhazuje, o tom promluvím s ní až k ouvodu přijde.

V této případnosti toto dvé pozorovati sluší: 1) *Je-li manželství poklasného platné* a pak 2) *jak a kterak nejistotě, zdali pokřtěn jest, čili nic, lze jest odpomoci?*

1) Že ten sňatek manželský platen jest, nelze v pochybnost bráti, ač proti němu překážka nezletilosti a pak nestejnosti náboženské státi se zdá. Neboť byť i hned se dokázalo a vyšetřilo, že poklasný, když se ženil, byl nezletilým, a že snad jím až dosaváde jest, nemá, an nezletilost překážkou privátní jest, nikdo práva, proti manželství tomu nastupovati, leč toliko on sám, aneb jeho rodiče aneb jeho poručenstvo, nižádnou měrou ale jeho manželka. An ale sám s manželstvím svým spokojen jest, a rodiče a poručenstvo jeho odpor činiti nemohou, protože onino povědomi nejsou, a toto mu postaveno nebylo, nestojí z této strany platnosti jeho manželského sňatku pranic v cestě. Co se tkne překážky různého náboženství, dí §. 64. manželského práva: „Manželské sňatky mezi křesťany a osobami, kteréž křesťanské náboženství nevyznávají, nemohou se platně spojovati.“ Náš poklasný ale, když se ženil, křesťanské náboženství vyznával; na tom, že jistoty nestává, zdali také pokřtěn byl, pranic nezáleží; na to zákon žádný zřetel nebral, když byl tu překážku vy-

Digitized by Google

měřoval. A kdyby i také hned na to byl bral ohled, uznal by přece platnost tohoto manželství, proto že tak jako důkazů není, že poklasný křest svatý přijal, rovněž tak důkazů nestává, že ho nepřijal, a an v každé případnosti pochybné, je-li totiž manželství platné, čili nic, zákonové pro platnost rozhodují. Tedy i překážka náboženské nestejnosti zde místa nemá. — Žeť se ale tyto oddavky bez křestního listu vykonaly, platnosti sňatku na ujmu není; neboť to jest toliko překážkou manželství zapovídající, nikoli pak rušící. Všecko odpovídání padá na úředníka, jenž dobře věda, že ženich opuštěný nalezenec jest, dovolení k ženění dáti neměl, a pak na oddávajícího kněze, kterýž bez křestního listu oddavky vykonal.

2) Nastává ale otázka, jak lze jest hrubé chyby od matky, ouředníka a duchovního zpáchané poněkud aspoň napraviti? — Nejvíce zavinila matka, an jistoty není, zdali své dítě pokřtiti dala, čili nic. A proto co se v té věci před oddavky učiniti mělo, nyní státi se musí. Já takto bych sobě počínal:

a) Uložil bych poklasnému, aby se několikatý den po křtu dítěte svého, kterýž se bez průtahu vykonal, na faru dostavil. Tu zavedl bych s ním před důvěrnými svědky protokol o všech těch věcech, na kteréž se z dětinství pamatuje, a jak ho to ve svědomí tíží, že jistoty nemá, zdali ho matka pokřtiti dala, aneb sama pokřtila, a že snažně prosí, aby ze své trapné nejistoty vytržen byl, a ta veliká chyba matčina aby napravena byla.

b) Pak odvolávaje se na tento protokol a výslovně pronešenou žádost, zakročilbych ouředně k politickému úřadu, ku kterémuž ves B, kde poklasný vychován byl, náleží, a žádal bych, aby všecky udané okoličnosti euředně vyšetřiny a pojištěny byly, zvláště aby se pamětníky osvědčilo, jak dávno jest tomu, co

Digitized by Google

byl poklasný jako dítě od své matky opuštěn a ve vsi B nechán? jak stár mohl tehdáž býti? zdali někdo onu ženu znal? Dále aby se vyšetřilo, navštěvoval-li chlapec školu, aneb aspoň byl-li k vyznávání katolického náboženství veden a jako katolický křesťan považován? chodil-li na služby Boží, přijímal-li svátosti, a jaké bylo mravné chování jeho? —

c) An sám poklasný vyznal, že do školy nechodil, cvičil bych ho zatím, než se věc ouředně vyšetří, v náboženství a věrně bych doplnil, čehož se mu nedostává.

d) Když bych ouřední vyšetření obdržel, a ono s udáním poklasného ve všem se srovnávalo, také i z něho vysvítalo, že již přes 18 let stár jest, a spolu i cvičení v sv. náboženství se ukončilo, uložil bych poklasnému, by si dal napsati žádost k zemskému řízení o dovolení, aby křest svatý pod výmínkou, není-li ještě pokřtěn, přijmouti směl, jmeno a příjmí Josef Ne-k podržeti mohl, a aby pak pod tím jmenem do křestní knihy zapsán byl. Vzorek k této žádosti sám bych mu zhotovil, tak že by se mu toliko o čistý opis její bylo postarati.

e) Sám bych vyhotovil žádost k Vysoce důstojné Konsistoři, v kteréž bych krátce celou tu událost podotkl, protokol s poklasným zavedený, pak vyšetření úřední a žádost poklasného přiložil a spolu vysvědčení přidal, že Josef Ne—k byl odemne v tom, čehož se mu v umění náboženském nedostávalo, dokonale vycvičen a že dobromravného chování jest, a prosil bych, aby Vysoce důstojná Konsistoř vyššího povolení vymohla, by se tento křest do křestní knihy zapsati mohl. Okolnost tu, že poklasný již ženatý jest, a pak ty hrubé chyby, kteréž se vinou ouředníka a duchovního staly, uváděti potřebí není, poněvadž jednák k této věci nevyhnutelně nezří, jednák že by přísnou domluvu jak ouředníku tak i duchovnímu způsobily.

Digitized by Google

f) Když by zemské řízení věc rozhodlo, vykonal bych soukromně křest pod výmínkou, jestli ještě není pokřtěn, a pak bych jej do křestní knihy na patřičné místo, totiž v obec, kde poklasný bytuje, zapsal. V rubriku „den narození“ bych napsal, že den ten nepovědom jest; v rubriku „jmeno pokřtěnce“ bych napsal: „Josef Ne—k, poklasný ze vsi X, poddán k panství N.;“ rubriky ale otce a matky, pak jeli z manželského, čili nemanželského rodu, a kde se narodil, prázdné bych nechal. Místo toho bych dle délky křestní knihy událost jeho nalezení stručně podotkl, jeho stáří, jak se bylo vyšetřilo, udal, na gubernialní dovolení se odvolal, a kde v listovně uloženo jest, poznamenati neopominul.

g) Kdyby se ale ukázalo, že poklasný posaváde ještě nezletilým jest, připadl by pod poručenství toho panství, na kterémž poklasným jest, poněvadž tam uděleným povolením k ženění byl v poddanost přijat; od toho by se mu poručník postavil, a pak by se vrchnoporučenské srozumění s jeho manželstvím, co dodatek k jeho manželskému sňatku, na faru odeslalo, kde oddáván byl. Byl-liby však již tou dobou plnoletým, ne ale když se ženil, není třeba, by se vrchnoporučenské povolení doplňovalo, proto že právo poručenských ouřadů nastoupením zletilosti zhasíná; v té případnosti bych toliko od poklasného písemní vyjádření požádal, že toho povědomost má, že v nezletilosti v stav manželský vcházel, a že s tímto svým sňatkem, dospěv ku právním letům, docela spokojen jest, kteréž vyjádření bych pak zaslal na faru, kde oddáván byl, aby se k ostatním toho sňatku přílohám co nezvratný důkaz platnosti tohoto manželství přiložilo.

Co manželce poklasného strany výčitek muži činěných při ouvodu říci třeba, žádného duchovního pastýře tajno není.

Digitized by Google

Odpověd na otázky pod názvem: „Drobnůstky ze života pastýřského“ v II. svazku časopisu položené.

Ad I. a. Chtě otec duchovní prosbám ženy na smrt nemocné dosti učiniti, především se musí náležitě vyptati, zdali tomuto manželství žádná zákonní překážka neodporuje. K tomu cíli potřebí, zkrátka a pochopitelně se snoubci projíti všecky překážky, kteréby snad jejich manželství vaditi mohly; ku příkladu: zdali oba svobodní a zletilí jsou? zdali on od vojenského stavu docela a naprosto, aneb jako realní invalid propuštěn jest? zdali ona snad rodičům a proti jejich vůli neuprchla? zdali jejich rodiče nejsou bratří, neb bratranci aneb jiní pokrevenci? (jestli ona vdovou, tázati mimo to dlužno: zdali nebožtík manžel její nebyl bratrem, strejcem, synovcem aneb bratrancem budoucího manžela jejího? — aneb jestli on vdovcem: zdali jeho nebožka manželka nebyla sestrou, sestřenicí aneb tetou této jeho souložnice? zdali již za prvního manželstva spolu nedovolené známosti neměli, a sobě manželstvo neslíbili, aneb dokonce k oumrtí předešlého manžela aneb manželky nepřispěli? zdali z ohledu spáchaného cizoložstva k nějakému soudnému vyšetřování pohnáni nebyli?)

Jestli se na tyto otázky žádná zákonní překážka manželství tomu odporující nevyskytne — potřebí za druhé, by lékař vysvědčení vystavěl, že nevěsta v nebezpečenství smrti jest, a že pro toto nebezpečenství s kopulací na prohlášky čekati nelze. Toto vysvědčení (na 30. krejcarovém kolku psané) spolu i s žádostí o dispensací (též na 30. krejc. kolku od obou snoubenců podepsanou) k vrchnostenskému místnímu ouřadu se odevzdá, který dle §. 86. zák. obč. oprávněn jest, snoubencům prohlášky odpustiti. Na ten cíl a konec má ouřední osoba k nemocné se odebrati a od snoubenců

Digitized by Google

přísahu: že jim žádná zákonní manželství jejich vzdorující překážka povědoma není, požádati, což dle smyslu zákonů našich v největší čerstvosti státi se musí. Po obdržené dispensací a vykonané od ženicha svaté zpovědi pastýř duchovní snoubence u přítomnosti dvou svědků oddati, a oddavky do připadající knihy zapsati má.

b. Co se týká rady, kterouž pastýř duchovní otci pozůstalých nemanželských dětí sobě na vahavost ouřadu stýskajícímu, beze strachu že se proti povinnostem k vrchnosti proviní, dáti může, nejlepší bude dle mého mínění ta, aby — an již kopulací státi se nemůže — opominuv všech stížností, o to se zasadil, by aspoň dítkám ku jmění, kteréby matka jejich náležitě oddána byvši po svém bratru byla obdržela, a pak ku právu manželského zplození pomohl.

K tomuto cíli třeba především věděti, zdali a) nebožka kšaft zanechala a v něm dítky své nemanželské dědicemi tohoto po bratrovi jí odkázaného jmění ustanovila, aneb b) zdali bez kšaftu se světa sešla.

V prvním pádu musí se o to postarati, aby ouřad poručníka dětem jeho nemanželským ustanovil, an otec nemanželský sám zástupcem dětí svých býti nemůže, a dle §. 166. zákona obč. toliko povinnost má, děti své nemanželské živiti, vychovávati a zaopatřiti, nikoli ale práv otcovských účasten není. Poručník musí s ouřadem nadporučenským u onoho ouřadu, u kteréhož se pojednání pozůstalosti bratra zemřelé matky dítek nemanželských děje, žádost zadati, by podíl od bratra matce dítek v kšaftu vykázaný a sice dle §. 710. zák. obč. matce přiřknut, právnímu ouřadu matky odevzdán, a od toho dle §. 537. zák. obč. na děti její jakožto v jejím kšaftu za dědice prohlášené přenešen, a jim až do jejich zletilosti u sirotčího ouřadu uložen byl.

Aby ale ouřad pozůstalost bratrovu pojednávající dle

Digitized by Google

§. 710. zák. obč. matce podíl jí odkázaný přiřknouti mohl, musí se dokázati, že ona, ačkoli výminku jí od bratra ustanovenou zcela vyplniti nemohla, přece vše co v její moci bylo učinila, a že oddavky její jen toliko vahavostí ouřadu vrchnostenského se opominuly. K tomuto cíli třeba přiložiti vysvědčení pastýře duchovního, jakož i na ouřad danou žádost o prominutí prohlášek spolu i s vysvědčením lékařovým.

V druhém pádu musí mimo to, což se má od poručníka a nadporučenského ouřadu k dosažení dědictví pro zemřelou matku dětí nemanželských podniknouti, také ještě otec nemanželský krajským ouřadem prosbu zadati, by jeho dítky dle §. 162. zák. obč. zvláštní milostí zeměpána za manželské vyhlášeny, a jim práva manželského zplození udělena byla. An totiž pozůstalost po zemřelé matce dle zákonního nápadí (successio ab intestato) právně rozdělena býti má, a dle §. 730. zák. obč. toliko z manželstva pošlé dítky co zákonní dědicové se považují: nemohloby se jim jmění matky nemanželské přiřknouti co dědičný podíl, nýbrž dle §. 166. zák. obč. z jmění matky jenom tolik by se jim přisouditi mohlo, čehož k jejich vyživení, vychování a zaopatření jest potřebí. Ostatek ale by se jiným zákonním dědicům nebožky, totiž rodičům aneb nápadníkům těchto co dědičný podíl přiřknouti musel. Pakliby ale milostí zeměpána práva manželského zplození dosáhly, jim též jakožto zákonním dědicům celá mohovitost nebožky matky připadne, i stanou se jmena šlechtictví a ostatních předností stavu otce svého součastnými dle §. 165. zák. obč.

Bez tohoto namáhání, s velkými spolu outratami spojeného by ovšem bylo mohlo býti, kdyby vrchnostenský ouřad byl k službám býval ochotnější. Ale jaká pomoc? Ve svědomí ouředník ovšem povinen jest, tuto prácí a outraty tyto všecky zaplatiti.

Digitized by Google

Ad II. Dle mé rady by nejlépe učinil opatrný pastýř duchovní, by na onen nemoudrý a urážlivý dopis písařův žádné odpovědi nedal, an žádná odpověd jest také odpovědí.

Ad III. a. An otec nezletilého Viktorina na živě byl, a tehdy nejen k sňatku manželskému syna svého předepsaným způsobem svolil, ale i také vše co z křtícího listu poznati třeba, sám udati s to byl, mohl ovšem pastýř duchovní jej i bez křtícího listu platně oddati, pakli jiné zákonní překážky nebylo.

b. Co se napravení omylu v matrice týká, třeba vědět, zdali i v rubrice „pohlaví" tento omyl se nachází, aneb toliko v rubrice jmena místo Victorin — Victoria se čte. Bylo-li při křtu dítě mužského pohlaví omylně za ženské udáno: museloby ovšem napravení tohoto omylu za podstatné se považovati, a k němu dle nařízení 30. ledna 1844. zvláštní protokol se zhotoviti a spolu se žádostí k zemskému řízení zaslati; pakli ale pohlaví náležitě udáno, a toliko Viktoria místo Viktorin psáno býti se zdá, není třeba v matrice něco měniti, nýbrž toliko zřetelněji jmeno: „i. e. Viktorin" připsati, tak jako se to státi má, když jmeno kmotra chybně psáno jest. ...ý

Odpověd na otázku na stránce 91. v druhém svazku položenou.

Snadnoby se všem rozpakům, v které případ v nadzmíněném místě úvedený duchovního zprávce uvrhnouti může, vyhověti dalo, kdyby nejdůstojnější páni p. Biskupové — tak jako to zvěčnělý první pan Biskup Budějovický Jan Prokop, missivou Konsistorní ode dne 24. ledna roku 1786. učinil — všecky duchovní zprávce zplnomocnili, aby v tomto a tomu podobných pádech sami prominutí udělovali.

Však ale i bez tohoto zplnomocnění myslím, že

Digitized by Google

každý zprávce duchovní v takovém pádu se všech nepříležitostí zbaviti může, když hned po obdržené vědomosti o takové překážce, spolu ale o nemožnosti všeho dalšího odkladu — *praesumta licentia et delegatione* — ve jmenu p. Biskupa prominutí této překážky udělí, a hned po kopulací p. Biskupovi o této případnosti spolu i s prosbou vědomost dá, by on dané v jeho jmenu prominutí schválil a stvrdil.

K ospravedlnění tohoto mého domyslu následující důvody uvádím:

a. Při udělování dispensací se p. Biskup docela spoléhá na udání farářovo, prosbu snoubenců odůvodňujícího, tak jako i *Dataria a Poenitentiaria Romana* nikdy sama dispensací nedává, nýbrž toliko biskupa aneb gener. Vikáře zplnomocňuje, by on, přesvědčiv se o pravdě uvedených důvodů, prominutí žádaného uděliti mohl. Jest to tehdy vlastně farář, kterýž za pravdu oných důvodů ručí, příčinou kterých se dispensací uděluje. Pročby tehdy farář přesvědčen jsa o užitečnosti a potřebnosti takového prominutí, a věda, že p. Biskup jej zajisté k udělení tohoto prominutí zplnomocní — nemohl v čas potřeby — *praesumta delegatione* — dispensací uděliti? —

b. Žádný nepochybuje, že farář v čas potřeby od jiných zákonů církevních, jako jest ku př. zákon zdržování se od hmotné práce v den sváteční, aneb zákon zdržování se od masitých pokrmů v pátek — *praesumta delegatione* — prominutí dáti může; pročby tehdy nemohl i v tomto zákonu církevním v jisté naději, že zplnomocněn bude, prominutí dáti? zvláště, an

c. veliké nebezpečenství hrozí, aby snad tento člověk i bez dispensací oddán býti nežádal; čehožby mu pastýř duchovní bez zrušení zpovědnické mlčelivosti odepříti nemohl, a cožby bylo příčinou, žeby svátost

Digitized by Google

manželství nehodným a neplatným přijetím zneuctěna a svatokrádež spáchána byla.

d. Dovoleno-li jest to což o větším platí, i také o menším říci, mohu se odvolati na hříchy, kterýchžto prominutí toliko pravomocnosti biskupské zůstaveno jest. Jako totiž v čas potřeby aneb v nebezpečenství každý kněz zplnomocněn jest tyto hříchy odpouštěti: tak i farář v čas potřeby nevyhnutelné k prominutí církevních zákonů manželstvo *in foro poli* zakazujících zplnomocněn jest.

e. Tomu také svědčí analogie. Ačkoli totiž biskupové v překážkách manželstva samovolně prominuti udělovati nesmí, nýbrž zplnomocnění od Apoštolské stolice žádati mají: přece v čas potřeby, když s nebezpečenstvím nějakým je to spojeno, mohou — *praesumta delegatione* — prominutí uděliti. Oučel tohoto ustanovení zajisté není jiný než aby se všem nepříležitostem vyhovělo, v kterýchžby ti, jichžto se to týká, delším čekáním přijíti mohli. Pakli ale ani tak dlouho čekati nelze, ažby se od biskupa odpověd obdržela: tuším že pastýř duchovní zcela v duchu církve jednati bude, když pro uvarování většího zlého, kteréby z neuctění svátosti manželstva povstati muselo, *praesumta licentia*, sám prominutí potřebného udělí. ...ý.

Jiná odpověd na tutéž otázku.

Kdyby se to bylo v sídle biskupském přihodilo, hledíž zpovědník rychle se k biskupu odebrati, a prominutí řečené překážky ještě před kopulací vyprositi. Nemůželi ale toho prominutí pro vzdálenost před kopulací dosáhnouti, co tu si počne? Učitelové pastýřského umění nejsou stejného mínění.

1. Jedni mají za to, že se kopulací nesmí zastaviti, jelikož by z toho veliké pohoršení povstalo: kladou

Digitized by Google

ale zpovědníkovi za povinnost, ženicha napomenouti, by se pod tou výmínkou dal oddati, pokudž prominutí obdrží, a aby se do toho času od manželského lože zcela zdržel.

2. Jiní na tom stojí, by zpovědník ženichovi tou radou byl, aby na ten čas, dokudž by se prominutí nedosáhlo, slib čistoty učinil, oddavky odložil, a se prohlásil, že příčinou slibu učiněného, od něhož teprv rozvázán býti musí, nyní hned oddán býti nemůže.

3. Jiní tomu chtějí, by se ženichovi rada dala, nějakou cestu nastoupiti, a pod tou zámínkou oddavky na tak dlouhý čas odložiti, dokudžby se prominutí nedosáhlo. Konečně

4. *Pastorale Parisiense* od roku 1786. v dílu II. na stránce 670. rozhodlo tento dotčený případ následujícím způsobem: „*Si parochus, aliusve presbyter Luciam v. g. quae brevi nuptura sit, confitentem audiens detegat, illam cum Petri sponsi sui fratre aut consobrino peccasse; in hoc quidem studere debet, ut suspensis quoquo modo nuptiis satis habeat intervalli ad dioecesanum pontificem illaeso confessionis sigillo consulendum. — Si autem Luciae animo fixum haerere videatur, ut neglectis confessarii monitis ulterius progredi, et cum occulto ejusmodi impedimento nubere non dubitet; sacerdos cognita usque adeo perversa voluntate ingemiscens absolutionem deneget falsae poenitenti, eamque a sacrilego illo proposito vehementissime deterreat. Ipsi ad vivum et cum multa lenitate sermonis exhibeat, quantum sit hoc peccatum, quod securo, tranquilloque animo comittere intendat. Tum ipsa, progrediente confessarii hortatu, intelligat, quanta injuria sacramentum affectura sit, quantam denique molem inquitatum in se receptura ex cohabitatione cum viro, qui non vere sibi maritus sit futurus. Quodsi non acquiescat illa sanis hujus-*

Digitized by Google

modi sermonibus, ipse ab officio indeflexus pro miserrima anima Deum in secreto cordis exoret, ut illabentis gratiae motu funestum illud abjiciat, ac defleat consilium; eamque ad ultimum hortetur, ut, quatenus fieri poterit, matrimonium non ante consummet, quam impetrata dispensatione instauratum fuerit.“

Taf jsou u věci té mínění; poněvadž ale všecka napořád rozličným podléhají nesnázem a těžkostem, nikterému z nich nemůžeme zcela a úplně přisvědčiti. Nevyjímáme ani toho posledního, ač ráz církevního nařízení na sobě nese.

Stapf tedy navrhl, by se kajícímu upřímo řeklo, že se nemůže a nesmí dát oddati, dokudžby církevního prominutí nedosáhl, že se ale bude o to dbáti, by se ho co nejdříve dosáhlo, a že se tedy sám musí o to postarati, jakby nejlépe oddavky své na delší čas odložil. Aby, kdyžby jináče nemohl, řekl, že mu není dobře, a to žeby mohl bez uražení pravdy říci, an v skutku se v nedobrém stavu nachází.

A však i s tímto míněním nejsme srozumnění; neboť teď teprv chtít kopulací odložiti, když již vše k ní je připraveno, a kdyžby již za několik hodin měla se díti — toť by jistotně veliký povyk udělalo, a pohoršení i zjitření a rozhořčení mysli způsobilo. Nesnášíme se tedy ani se Stapfem. Poněvadž však i ten pod číslem 1) učiněný návrh, jakkoli daleko lepší jest všech ostatních, s velikými těžkostmi jest spojen, a ne tak snadno k místu může býti přiveden, anby odepření povinnosti manželské (redditio debiti conjugalis) u druhé strany veliké a těžké podezření způsobilo, a hned na počátku štěstí manželské podkopalo: tou příčinou máme za to, že nic jiného nezbývá, než *aby oddavky se vykonaly, šenich ale na tu stávající překážku ani tím nejmenším slovem pozoren učiněn nebyl.*

Digitized by Google

Co však nyní? Nechať bez odkladu zakročí zpovědník u biskupské stolice o prominutí, a když se prominutí domohl, nechať ho k sobě v tichosti předvolá. Nyní teprv je čas, ženichoví, kterýž se mezi tím stal již manželem, všecko vyjeviti, jaká totiž překážka v cestě mu stála, a čeho bylo potřebí, by se odstranila. I uděleno mu buď navedení, kterak by měl opáčné přivolení manželčino obnoviti, by v ní ani toho nejmenšího podezření nevzbudil, že něco jejich manželství překáželo, ano i neplatným je činilo. Řekni mu, aby v důvěrném a příhodném některém okamžení manželku svou takto asi oslovil: Neníli pravda, milá choti, že jsme spolu opravdu spokojeni a šťastni? Co myslíš, zdaž bychom, kdyby se to nebylo již stalo, ještě jednou před oltář nepředstoupili, abysme srdce svá znovu na vždy spojili atd.?

Nezapíráme, že i tento návrh má své obtíže; než jesti přece lepší všech předešlých. Vše, cožby se proti němu předstírati mohlo, dá se vyvrátiti tím pomněním, že zákon církve nebyl jest dán *„in destructionem“* nýbrž *„in aedificationem,“* a že se všeho bedlivě vystříhati sluší, čímžby svátost tato věřícím v nenávist upadnouti, aneb se jim břemenem státi mohla.

Nejlepší prostředek by byl ovšem ten, kdyby se biskupové v záležitosti této tak důležité a ne zřídka se přiházející k apoštolské stolici o zvláštní dovolení utekli, by skrze k tomu zplnomocněné a zřízené kněží mohli toho a takého prominutí v čas potřeby udělovati. Podobného cos stává již v Augsburgské diécesí; neb Rit. Aug. maj. p. 240—241. N. XIX. dí takto: *„Quodsi vel a Confessario vel a Parocho ita sero inter contrahentes deprehendatur impedimentum occultum dirimens ab episcopo dispensabile, ut ante diem nuptiarum non possit obtineri dispensatio, ad evitandam omnem confusionem delegamus omnibus confessariis*

Digitized by Google

et parochis potestatem, in tali casu dispensandi in foro interno ad valorem matrimonii et ad effectum licite reddendi vel petendi debitum, dummodo statim requiratur dispensatio per litteras ab Ordinario in ordine ad alios effectus matrimonii validi.“ Ovšem se zde toliko o takových překážkách jedná, kteréž k moci biskupské připadají; než v čas potřeby smí se *„ex casu papali“* státi *„casus episcopalis,“* a protož jsme také svrchu pravili, žeby radno bylo, kdyby se biskupské stolice v záležitosti této překážky, jížto prominutí v moci jest papežské, utekly k svatému Otci, a sobě této moci vyžádali. Pak by se podřízené kněžstvo od nich na tento jediný pád mohlo zplnomocniti.

Aby však této potřeby často nestávalo, byloby snad vhodno, snoubence k tomu míti, by mimo zpověď, kteráž se nakrátce před kopulací vykonává, také hned před ohláškami svátost pokání přijali, což by i proto velmi prospěšno bylo, poněvadž buď jeden neb druhý z nich může nějakému hříšnému návyku oddán býti, od něhož hned rozhřešiti není radno, aneb takovému hříchu podléhati, jehož prominutí biskup sobě vyhradil.

O r a t i o

in Coena Domini 1848,

habita

a Reverendissimo Domino

Petro Francisco Krejčí;

S. M. E. Canonico, Archiepiscopalis Consistorii Consiliario, etc.

Quamquam cerimoniae in ecclesia sancta Dei usitatae ejus sint indolis, ut ad aedificationem fidelium

Digitized by Google

promovendam devotionemque alendam omnes et singulae conferre valeant multum, minime attamen haesitans contendere ausim, cerimonias hacce sacra hebdomade obvenientes fini illi salutari praefixo respondere praeprimis vel ideo, quoniam cuncta quaecunque hisce diebus aguntur repraesentanturve summi momenti singularisque sunt significationis. Silentio reliqua omnia praetereunti unum liceat commemorare pedilotium, quod perlecta Sancti Evangelii pericope convenienti a Principe Celsissimo ac Archipraesule nostro gratissimo peractum amodo oculis venerabundi spectastis. Quis est quaeso, cujus animum functio haec solennis suavissimo tenerrimoque non commoveat affectu, quodsi meminerit perpenderitque esse repraesentationem actus ilius, quem Dominus noster Jesus Christus gravissimo vitae suae momento, pridie scilicet quam pateretur, id est hodie, in medio discipulorum suorum perficere est dignatus.

Tertius jamjam ad finem vergebat annus, ex quo Salvator hic benignissimus doctoris manere fungens sublimi, indefessus nullisque difficultatibus fractus omnem Judaeae regionem peragravit, doctrinamque coelitus allatam semen illud salutis aeternae, ubique disseminavit verba sua signis ac operibus, quae nullus alius facere poterat, confirmando. Ast jam, quoque funestissima, quam Ipse definierat, imminebat hora, qua doctoris munere deposito, munus sacerdotate augustissimum auspicaturus, vitamque suam pro salute humani generis recuperanda ceu victimam unice dignam Patrique coelesti placentem erat oblaturus. Jam cum discipulis suis ultima vice congregatis, ut desiderio desecravit, ritui lege praescripto conformiter agnum paschalem manducavit; jam sub speciebus panis et vini sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, alimentum animarum non solum discipulorum tunc accumbentium eoque refectorum, verum cunctorum quicunque omnia post haec saecula Eum ceu Redemp-

Digitized by Google

torem agnituri doctrinamque ejus coelestem fideliter essent amplexuri, instituit, praecipiens, ut idem facerent in Sui memoriam. Jam in specimen ac exemplar humilitatis profundae suae, dominus servis, Magister discipulis suis, humi procumbens, pedes lavit. Jam perfidus ingratusque discipulus ejus, coenaculo furtim derelicto, discessit, vile pactum sanguinis pretium prensurus, Benefactoremque suum in manus inimicorum infensissimorum osculi signo traditurus. Momento hoc sane gravissimo Dominus noster discipulis suis, quos ad finem dilexerat usque qua Pater solertissimus, cor pectusque suum patefevit, decessum suum ipsissima nocte subsequuturum iis annunciavit, eosdemque tristitia ac moerore desuper maximopere abflictos solamine paterno erigere est conatus. Ne autem ex oculis eorum discessurus, corde memoriaque eorem excideret, eosdem ut in intima cum Eo unione perseverarent flagrantissime est cohortatus. Manete in me, inquiens, et ego in vobis. Et quo firmiores verba haec in animos eorum agerent radices quo profundius corda eorum penetrarent, faustissimas ex unione illa una altera ex parte funestissimas ex disjunctione indubie manaturas sequelas parabola vividissime adumbravit, dicens: Ego sum vitis vos palmites; qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Si quis in me non manserit, mittetur foras ut palmes, et arescet; collegent eum, in ignem mittent et ardet. Perbelle sane S. Cyrellus Alexandrenus desuper disserens dicit: Ea de causa vitem se appellasse manifeste ostendit Dominus, ut exemplo hoc quasi oculis cerneremus, manentes in Eo ut palmites ex vite humore tracto, spritualem posse affere fructum; resilientes vero, qui vel in fide, vel in servatione mandati deficiant, non solum nihil fructus producturos, verum etiam aeternum

Digitized by Google

ignem passuros. Qui enim a pietate et charitale Christi decidit, se ipsum suppliciis tradit, et sicut palmes decisus ad nihil aliud, nisi ad ignem utilis est. Supervacaneum profecto foret, prolixioribus primum verbis vobis exponere velle verba Salvatoris nostri non solos spectasse Apostolos Ejus, verum ad omnes vexillo Ejus adscriptos pertinere; quapropter et nos in unione intima cum Ipso perseverare oportere, quodsi uberes pro salute aeterna fructus affere desideramus. Jam vero oritur ideo quaestio: Qua ratione in unione illa cum Christo persistendum? Respondeo: Obedientia ecclesiae ejus praestita, et quidem obedientia tum rationis tum cordis sive voluntatis. Thesim advertite diei hodierno solemni profecto non incongruam; ast campum quoque nimis amplum quam ut stato temporis spatio augusto propositionem prolatam ad amussim persolvere valeam. Ea de causa igitur et ne patientia abutar vestra, solum de obedientia rationis Ecclesiae praestanda sum dicturus et hunc in finem ostensurus: 1 necessitatem obedientiae rationis ecclesiae praestandae in parte prima, 2 et momentum ejus in parte secunda. Quae opitulante gratia divina enucleaturo favete.

Tractatio. Pars I.

Est dispositio providentiae divinae sapientissima, quam ratio sana nostra quoque deposcit, esse Ecclesiae, veritates fidei nobis proponere, nostrum vero, easdem ab ecclesia animo grato suscipere. Quodsi autem quis quaerat, unde dependentia haecce nostra ab ecclesia derivetur, inde respondeo cum sancto Cyrillo Alexandrino, quod Deus ecclesiam depositi sui custodem, organum atque qandocunque necessarium veritatum revelatarum instituerit interpretem. Ast qualitates hasce sive potius praerogativas ecclesiae debite agnoscere, ac

Digitized by Google

iis, quae nobis ceu revelata proponit submissa docilique mente aquiescere, idipsum rationis obedientiam sive intellectus perfectam subjectionem velim appellatam.

Non quidem ignoro Aud. spect. verbum ecclesiae nulla tenus censeri posse verbum Dei. Contendo attamen, ad ecclesiam spectare, praetiosum hoc verbi divini depositum fideliter custodire, sensumque ejus verum et genuinum definire, ne nimirum fideles, ut S. Apost. Paulus scribit, quovis doctrinae verbo circumferantur in nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris. Inconveniens etenim foret, ut privatus quisque desuper sibi arbitrium vindicare praesumat; inconveniens imo et vesanum, ut res tanti momenti res scilicet salutem nostram aeternam concernentes a particulari unius cujusvis judicio praepostero dependeant. Et cum duo potissimum verbi divini sive revelationis dantur fontes, scriptura videlicet et traditio, hinc et poro inferro, ad ecclesiam pertinere, s. scripturam intemeratam illibatamque conservare nec non traditioni invigilare, eam stabilare ac testificare; in hunc etenim finem eidem a filio Dei potestas auctoritasve necessaria est demandata. Ast cui inserviret usui haec potestas autoritasve ei concessa, nisi nobis incumberet quoque officium, eidem obsequium praestandi. Et cum nulli alii, nisi soli ac nni ecclesiae haec potestas fuerit commissa, hinc ad eandem in omnibus, exercitium potestatis illius spectantibus, unice est confugiendum. Confugiendum igitur ad ecclesiam in controversiis dissensionibusque, quae exoriri possunt; confugiendum in dubiis variis, quae non raro moventur mentesque exagitant; confugiendum in difficultatibus quibusvis tum circa obscuritatem traditionis, tum circa sacrae scripturae intelligentiam inevitabiliter obvenientibus; confugiendum cum in modum, ut ecclesiam ceu organum sive oraculum unicum agnoscamus, decreta decisaque ejus ceu normam absolutam ac regulam supremam filiali cum

Digitized by Google

affectu amplectamur; est enim testante Doctore gentium columna ac firmamentum veritatis, et quem admodum pulchre dicit S. Hyeronimus, dictamen est rationis sanae, solida ac firma religione tranquillitatem mentis et spem futurae suae salutis superstruere.

Hinc non miror amplius, qui S. Augnstinus non aevi sui solum, verum temporum omniam citra dubium omne vir ingenii sagacissimi, qui pro lumine rationis suae clariori jure utique potiori de rebus hisce liberius potuisset judicare, qui inquam S. Augustinus ingenue fuerit professus, se nec Evangelio credidisse, nisi fuisset convictus ecclesiae auctoritate. Evangelio non crederem, sunt verba illius, nisi me ecclesiae commoveret auctoritas. Effatum profecto momenti gravissimi, simulque motivum continens praegnantissimum, quo decursu temporum innumeri divitias gratiae ac misericordiae divinae experti, ad errores suos cognoscendos perducti in sinum ecclesiae catholicae felicissimis auspiciis rediere. Non quidem, ut adnotat doctus Guilielmus Parisiensis, ac si S. Augustinus evangelium forsan duxerit aequo minus, aut velipenderit plane, nullatenus, sed quia firmissime erat persuasus, in ecclesia sancta Dei nullum dari posse evangelium praeter id, quod ab ea asservatum est ac approbatum, et de quo, ab ea provenire, certi securique esse possumus. Hinc etiam evangelio in tantum solummodo, inquantum ecclesiae ipsi tribuit auctoritates. Et quidem non immerito. Nam deficiente ecclesiae testimonio, quis dixit mihi, librum quem agnosco apelloque evangelium, esse revera evangelium Jesu Christi genuinum? Quis dixit mihi, versionem, sive translationem, quam manibus teneo lectitove, quae nomine venit vulgatae ceu authentica, puram esse ac textui originali conformem? Quis dixit mihi, sexcenta sacrae scripturae loca obscura, solum hoc et nullo alio sensu esse intelligenda? Quot religionis osores, quot licentio-

Digitized by Google

ris vitae delectamenta sectantes, evangelio, divina ejus origine non obstante, sunt abusi, idem vel perverse ac absurde interpretando, vel plane ad nefarios usus suos detorquendo? Quot heresiarchae, quot novatores ex ipso evangelio causam sive argumentum hauserunt perniciei, in quam se ipsos innumerosque alios egerunt praecipites? Quot evangeliis falsis suppositiisque jam saeculis primis, quot versionibus infidelitatem redolentibus venenoque infectis temporibus recentioribus mundus ferme universus fuit inundatus? Nonne evangelium false translatum perverseque interpretatum omnes, quotquot exstiterunt existuntque adhucdum, peperit sectas? Aut sustulit ne haeresis vel unica unquam caput suum deforme ac impium, quin ad evangelium ceu fontem fulcrumque suum provocarit? Et ego, qui nec Jesu Christi nec evangelistarum ejus fui contemporaneus, cui Dominus noster immediate non fuit loquutus, qui vel ideo de his, quae vel viderim vel audierim, nullatenus possum judicare, quam partem sequar? Habebone fidem rationi judicio vel conjecturis meis? Ast quanta temeritas, quanta arrogantia ac praesumtio; cum nec S. Augustinus ipse quid simile fuerit ausus! Consulamne viros in omnigena eruditione me longe magis versatos? Hi profecto perspicaciores sagacioresque sint oportet S. Augustino. Ast ubicunque illos quaeram, perperam quaeram, nuspiam vel unicum aequalem ei reperturus. Patiarne igitur dubiis angentibus perpetuo exagitari? Tum quoad me profecto idem foret, ac si nullum plane evangelium existeret, quoniam nil solidi ac stabilis, nil certi firmique, quo inniti vellem, mihi suppeditaret. Pars igitur unica eaque tutissima, quae restat, est, ut confugiam ad ecclesiam, ad ecclesiam inquam, cui Dominus noster thesaurum s. Evangelii concredidit, et pro qua, ne a fide deficeret, ad Patrem suum coelestem ardentissime flagitavit; ad ecclesiam ut confugiam eamque ad S. Augustini exem-

Digitized by Google

plum ut audiam, veluti a Spiritu sancto afflatam, donoque infallibilitatis ei unice promisso gaudentem. Verum eadem haecce necessitas, me ad confugiendum ad ecclesiam et ad eam audiendam cogens stringensque, nonne deposcit rationis obedientiam, sive intellectus perfectam subjectionem? nonne eadem hacce necessitas apprime coincidit cum axiomate praefato S. Augustini: Evangelio non crederem, nisi etc.

Huic porro accedit, misso axiomate illo, in ecclesia sancta Dei, nec pacem nec unitatem doctrinae posse conservari. Dico pacem non posse conservari; quoniam controversiae et dissensiones, disceptationes et antilogiae tum circa sacram scripturam ipsam, tum circa sensum ejus germanum jugiter haberent locum, quas tantum abest, ut scriptura dirimere aut componere valeret, ut potius qua causa ac objectum earum magismagisque eas nutriret at inflammaret. Et ubi nulla auctoritas, cui se subjiciendum, nullam tribunal, ad quod provocandum, nulla sententia, cui aquiescendum, poteritne ibi quaeso unquam pax, tranquillitasve vel cogitari ne dicam conservari? Sed nec unitas doctrinae posset conservari; quoniam sacra scriptura non ab ecclesia amplius, sed a quovis privato pro marte suo interpretata, tot profecto procrearet sectas et religiones, quot in mundo dantur homines, trito scilicet confermiter proverbio: quot capita, tot sententiae; id quod quotidiana tristissima sat superque docet experientia. Nam qui factum, quaeso, quod orbis universus christianus in partes innumeras sit divisus et ferme dilaceratus? Nonne inde, quod superbia elati, auctoritateque ecclesiae spreta omni, sacram scripturam pro lubitu suo fuerint interpretati, sensum ejus interverterint, et alium sibi ardentem placentemque in eam intulerint? Nonne inde, quod speciosa quadam ast perniciossima philantropia ducti obtentu hominibus cujusvis conditionis adi-

Digitized by Google

tum communem reddere ad s. scripturam absque magistro interpretandam, populosque omnes conscientiae sive potius errorum libertate donare, ex qua veluti ex fonte libertas quoque politica cum publicae ad eorum sensum prosperitatis incremento dimanaret, biblia sacra linquis quibusves vernaculis translata ediderint, et quo melius securiusque finem suum assequerentur, societatis insuper biblicas instituerint, quae nisibus immanibus expensisque vere mirandis, versiones illas ingenti exemplarium numero — uti unica societas britanica linquis centum quadraginta, viginti fere milliones exemplarium per omnes terrae plagas diluvii instar diffuderunt, et hominibus, etiam rudioribus vel nolentibus gratuito obtruderunt, interea ecclesiam sanctam catholicam et sedem S. Petri impudentissime conviciari non intermittentes, quasi pluribus jam saeculis populum fidelem christianum, a cognitione sacrarum scripturarum arcere conaretur, cum tamen plurima eaque luculentissima exstant documenta singularis studii, quo ipsis temporibus recentioribus Summi Pontifices, caeterique eorum ductu antistites catholici usi sunt, ut catholicorum gentes ad eloquia Dei sive tradita sive scripta impensius erudirentur; imo quod lectionem versionum, salutari utique restrictione, scilicet earum, expresse commendarint, quae vel a Sede apostolica approbatae, vel cum adnotationibus ex Sanctis ecclesiae patribus, vel ex viris doctis catholicis probatis fuerint editae.

Axioma autem S. Augustini ut jam innui praesupponit utique infallibilatem ecclesiae. Ast fuitne unquam infallibitas haec impugnata aut in dubium vocata? Omnino, et quidem a sic dicta ecclesia protestantium. Haec enim non solum impugnavit aut in dubium vocavit infallibilitatem ecclesiae, verum eandem prorsus negavit adeo, ut et articulum fidei suae professionis statuerit peculiarem definientem, ecclesiam, utut versam, haud qua-

Digitized by Google

quam dono infallibilitatis gaudere; sed cum sit coctus sive congregatio hominum erroribus obnoxiorum, errare et posse et revera errasse. Ita sensit sentitque hodiedum haec ecclesia protestantium, perinde palam declarans, eam non posse esse ecclesiam illam, de qua S. Augustinus fuit professus, se nec Evangelio credidisse nisi ecclesiae convictus fuisset auctoritate, eam non posse esse ecclesiam illam, quam S. Apost. Paulus apellat columnam ac firmamentum veritatis; eam non posse esse ecclesiam illam, cui Ipse Dominus noster Jesus Christus gratiosissime promisit, se affecturum usque ad consumantionem saeculi, et adversus quam vel ideo nec portas inferi quidquam valituras.

Possem omnino in rem meam in medium quoque fusius profere, fratres nostros acatholicos ad impediendas sectae suae dissolutiones principium nostrum auctoritatis ac obdientiae, — in theoria ab ipsis reprobatum, in praxi adoptasse ac revera exercuisse, synodos varias temporibus variis iisque recentioribus coagendo, symbola, normas professionesque fidei statuendo, asseclisque suis ad credendum proponendo, et his nil proficientibus, ad auctoritatem decretaque principum saecularium, ast incassum quoque, recurendo. Ne autem justo fiam longior liceat mihi solum adhuc facere mentionem effati S. Gregorii momeratu digni, ideoque silentio haud praetereundi, qui nimirum disserens de quatuor conciliis primis, quibus ecclesia universalis fuit repraesentata, absque metu exaggerationis candide affirmavit, se quatuor illa concilia venerari, adinstar quatuor librorum s. Evangelii. Sicuti sancti Evangelii libros quatuor, dicit, ita quatuor haec prima concilia suscipere venerarique fateor. Papa hic sanctus profecto non fuit arbitratur, per quatuor illa concilia ecclesiae novas a Deo forsan fuisse factas revelationes; vir enim erat tum ingenio insignis tum eruditione conspicuus, ac vel ideo a tali ab-

Digitized by Google

sona opinione longe alienus ac abhorrens. Conciliis autem illis occumenicis tantum deterebat vel ideo, quoniam illius erat persuasionis, in iisdiom ecclesiam detexisse, fidelibusque explicasse revelationes Dei in sanctis Evangeliis sacraque scriptura jam pridem alioquin objective quidem contentas, ast eo usque nondum enucleatas, nondum explanatas ac definitas.

Quae cum ita sint Aud. Spect., quis vel me tacente meridiana non videt luce clarius, esse ecclesiae, veritates fidei nobis proponere, nostrum vero, easdem ab Ecclesia humiliter suscipere, vel quod idem est, Ecclesiae obedientiam rationis praestare? Probata igitur necessitate obedientiae rationis ecclesiae praestandae, restat, ut et ostendamus, quanti obedientia haecce sit momenti; de quo in altera orationis meae parte dicturo benevolas secundasque rogo advertere pergatis mentes.

Pars II.

1. Obedientia in rebus fidei ecclesiae praestita eidem proprie unimur, membra corporis ejus fimus, spiritui ejus adunamur, et quo nobis praeprimis gloriari licet, in filios ejus legitimos cooptamur. Nam, ut doctor angelicos argumentatur, nonnisi fide ecclesiae incorporamus; absque obedientia vero nulla fides datur. Ad recte credendum nimirum non sufficit, verbo divino sive revelationi assensum praebere, verum insuper necessario requiritur, viae atque rationi, qua nobis revelatio communicatur, sive applicatur, se penitus quoque subjicere, quae autem ut ex praedictis liquet nulla alia est, et esse potest, quam ecclesia. Omnis igitur, quicunque ecclesiae obedire recusat, eo ipso quodammodo divortium facit, cessat esse filius, quemadmodum ecclesia cessat esse mater ejus. Glorietur caeterum meritis qualibus ac quantiscunque a mundo universo celebratis, resplendeat

Digitized by Google

vitae sanctitate vere miranda, sit illustratus prophetarum, illuminatus angelorum instar, ipsissimo momento quo ecclesiae obedientiam debitam praestare detrectat, cessat ei appertinere, et est palmes a vite decisus, ac ideo ad nullos pro salute aeterna fructus ferendos amplius idoneus. Sortem hanc virorum caeterum clarissimorum vere luctuosam Patres Sancti saepe saepius sincerrime deplorarunt. Pro pluribus hujus rei exemplis sufficiat commemorare unum, et quidem a sancto Hyeronimo deplorati Tertulliani, viri absque contradictione ingeniosissimi, cujus autem memoria in ecclesia sancta Dei in aeterum manebit labefactata, ideo, quoniam rationi suae nimium tribuens eam in obsequiam fidei eaptare recusavit. Quamvis vir ille tanta claruerit eruditione, ut proinde mundus eum admiratus eruditionis prodigium, sive portentum, Sanctusque Cyprianus magistrum suum appelarit, quamvis tanto disciplinae emendandae zelo fervoreque flagraverit, ut omnis morum remissionis inimicissimus vitae asperrimae sese praebuerit exemplum a paucis profecto aequinaratum, S. Hyeronimus nihilominus quibusdam eum admirantibus ac ideo ad coelos usque encomiis efferentibus dolens declaravit: De Tertulliano nil dico ampluis, nisi ecclesiae hominem non fuisse. O terribilem sane ac ignominiosam sententiam, Tertullianum charactere filii sive membri ecclesiae privatum declarantem. Ast qua de causa tam arduam de ipso tulit sententiam? Quoniam rationi suae nimium indulgens superbiaque tumens, placita sive sensum suum privatum traditioni et doctrinae ecclesiae universalis opponere non titubavit. Magis profuisset profecto, Tertulliano, dicit ideo S. Pater, submissum ac docilem fuisse ecclesiae discipulum quam magistrum Cypriani, magistrorumque mundi universi; quemadmodum austeritas vitae immoderata, in praejudicium obeduntiae ecclesiae praestandae observata, tantum abest, ut ipsi expediverit quidquam, ut

Digitized by Google

potius ea illudi passum in voraginem haereseos praecipitarit. Quanta aberratio, aut potius quunta Dei oblivio, libidinis oppugnandi gratia qualitate, qua nulla gloriosior, qualitate duntaxat filii ecclesiae, spoliari, jugumque suave, quod nobis imponit, et ad quod ulnis ambabus amplectendum nos utilitas nostramet urget ac adigit, temere pervicaciterque excutere! Verum deviatio aud. sp., idquod maxime deplorandum, nostris temporibus nequaquam penitus insolita, a qua sibi solertissime caveant praeprimis ii, qui, non quotidianis scientiis imbuti, moribus insuper incontaminatis zeloque boni promovendi eximio quidem eminent, ast ideo quodammodo superbientes haud sibi illicitum autumant, haec et alia non sicut vult ecclesia, sed ut ipsis placet, explicare, monita, ordinationes decretaque superiorum parum aut nihil curantes; adversum quam tentationem valde periculosam vix datur remedium securius efficaciusve, obedientia fidei humilitate innixa.

2. Obedientia in rebus fidei ecclesiae praestita porro nullo non tempore tessera essentialis signumque infallibile censibatur ac lapis Lydius, quo veri Dei fideles probabantur. Oportet esse haereses, scribit s. Apostolus Paulus. Qua de causa? Ut nimirum periude discernantur Deo ac ecclesiae ejus fideliter addicti, quemamodum, ut dicit s. Hyeronimus, in republica bella civilia ac seditiones praeclare inserviunt ad dignoscendos probandosve subditos devotos. Ast nonne sufficit veros fideles qua tales dignosci a Deo ipso? Estne distinctio haec externa ponderis tanti, ut propterea haereses, suapte natura mala pergrandia, existere oporteat? Omnino, respondet s. Apostolus, quoniam Deus certitudine, quam ipse de cujusvis fide habet, non contentus, eam insuper vult ratam probatamque habere coram facie ecclesiae. Oportet esse haereses, dicit, et addit, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Verum qua ratione alia quaeso,

Digitized by Google

fides nostra ecclesiae potest fieri manifesta ac probata, nisi, cum errores quosque sincerrime detestantes, ei fideliter adhaeremus, nisi, cum ni vanitate, ni curiossitate, ni pervicacitate, ni novarum rerum studio nos corrumpi patuntes, veritates nobis ab ea propositas humiliter suscipimus, susceptasque fideliter ac firmiter tenemus? Ea de causa viri sancti, Patres ecclesiae nuncupati, nomen hoc honorificentissium ob submissionem filialem suam quoque nacti, nunquam non duxerunt rem conscientiae religionis ac sapientiae christianae, grassantibus turbieibus procellisque, a diversis sectis excitatis, ecclesiae totos quantos sese vovere ac subjicere. Et quoniam ecclesiam Romanam considerarunt, qua centrum unitatis, qua caput ac magistram omnium reliquarum esclesiarum, cujus est, ut se exprimit s. Cyprianus, rupturas fidei reparare, hinc erga hanc ecclesiam semper tantam venerationem ac devotionem manifestarunt. Unius s. Hyeronimis verba afferre sat erit. Ego beatitudini tuae, ita scribit ad papam Damasum, ego beatitudini tuae, id est, eathedrae Petri, comunione consocior; scio enim, super hanc petram aedificatam esse ecclesiam; scio, profanum, qui extra domum hanc agnum comederit, scio, regnante diluvio periturum, qui in arca Noe non fucrit. Atqui haec probe sciens, praevaricator sane forem, si me a te separarem; qui enim non colligit tecum, despergit, et qui tuus non est, Christi esse non potest. Ita sensit ac loquutus est s. Hyeronimus; ast pari quoque modo senserunt ac sunt loquuti omnes patres sancti. Errant igitur, vehementer errant, christianos se quidem profitentes, ast a sede s. Petri sejuncti virentes. Errant, vehementer errant, imo insaniunt, qui recentioribus temporibus in quibusdam Germaniae regionibus insultus nefarios, motusque vaferrimos concitarunt; qui quamvis religionem ac ecclesiam catholicam nec non successorem s. Petri conviciis conspurcarint impudentissimis eo usque

Digitized by Google

dementiae fuerint progressi, ut Christum ipsum adorti, divinitate cum exuere nil reliquerint intentatum, perfricta nihilo secius fronte nomen christianorum imo catholicorum sibi arrogare non sunt veriti. Ast taedet his immorari longius; commenta opinionum alioquin delet dies; vestigia deliramentorum eorum sensim sine sensu penitus evanescent. Qui habitat in coelis irridebit eos, Dominus subsanabit eos!

3. Quid autem proficeret denique Aud. Spect. professio externa ac unio solum apparens, ni omnis se gerendi ratio eidem apprime ac ad amussim responderet? Vix est quispiam in ecclesia s. Dei, dicit s. Bernardus, qui, quamvis haud bene de ea sentiat, praetensa tamen submissione sibi non aduletur, non dissimilis rebelli ac seditioso, intentiones justas causamque bonam praetendenti, ac hac ratione crimen perduellionis suae excusanti? Ecquis vero primo rel intuitu subdolam fraudulentamque non perspicit loquelam? Profiteri, se adhaerere ecclesiae, sed adversus eam se genere inimici adinstar infenisissimi; jactare se filium ejus, sed audaci praeposteroque judicio eam impetere, cavillationibusve infestare; sed decreta ejus intolerando fastu stomachari, sed censuras ab ea latas contemnere, quidquid vituperat, laudibus extollere, quidquid condemnat, pertinaciter patrocinari doctrinam anathematisatam favere, authoritate, consiliis variisque technis ad eam propagandam conferre, quis sanae mentis quaeso haec et similia poterit dicere submissionem aut obedientiam? Potestne crassior absurdiorque contradictio vel eogitari? Ad quid dissimulare submissionem, cum tamen omni se gerendi ratione animus manifestetur contumacissimus? Ad quid jactitare obedientiam immaginariam, eum tamen jugum ab ecclesia impositum quovis sub praetextu pervicaciter repudietur?

O utinam perpenderent homines ejusmodi infelicissimi, quanta qualiaque damna tali se gerendi ratione parent molianturve; utinam perpenderent, eosdem non

Digitized by Google

suam solum sed salutem omnium illorum, quosquos seducere ipsis contigerit, in summum deducere discrimen! utinam perpenderent, judicium quondam iri inchoatum inquisitione, utrumne nimirum obedientiam ecclesiae debitam praestiterint! Ratio enim erit de fide reddenda; et cum fides atque obedientia tam intimo nexu insimul sint junctae, ut sublata una eo ipso tollatur necessario et altera, hinc praeprimis quoque respondendum erit de obedientia; qua nulla aut insuficienti reperta sors teterrima irreparabilis jamjam erit decisa. Tum obstupefacti ac se justificaturi clamabunt qiudem. O Domine, nonne in nomine tuo magnas fecimus virtutes! Ast tonante voce respondebit justus judex: Discedite a me, nescio vos. Quaecunque fecistis, oportuit superaedificare fundamento ecclesiae meae, vos autem superaedificastis schismati atque errori; ecclesiam vero meam cui obedire mandavi, contemsistis; discedete a me, nescio vos!

O sententiam sane formidandam! Quem fugit, cavendum esse absque discrimine unicuique, ne quid simile ipsi quondam contingat, ideoque oportere non neminem nostrum ecclesiae, matri nostrae benevolentissimae rationem subjicere, veritates ab ea nobis propositas humiliter suscipere, professionem unionemque externam omni se gerendi ratione probare ac contestari. Ast his omnibus rite observatis pensum nostrum, nostrum inquam, qui dignitate sacerdodati sumus insigniti, nequaquam arbitremur persolutum. Aliud et quidem sat grave nobis praeterea incumbit officium. Sunt nimirum teste experientia neoterici non pauci, etiam inter catholicos, qui mundum universum illuminare sive potius in temeritate sua, Icari instar, inflammare anhelantes, tum in ephemeridibus ac libellis, tum in concionabulis suis singulares progressus in intelligentia, in scientiis ac artibus, in cultura ac industria mirum in modum offerentes, atque ad sensum humanitatis libertatisque, dominium suum usquequa-

Digitized by Google

que magis magisque in dies dilatantem provocantes, incessanter clamitare pergunt: rigorem in rebus fidei mitigandum, orthodoxiam relaxandam, doctrinas varias e syntagmate catholico penitus eliminandas, ac ecclesiam ipsam aevi genio magis esse conformandam; quasi dogmata fidei sive veritates a Deo revelatae vetustate jam essent obsoletae, cum tamen veritas Domini maneat in aeternum; quasi doctrinae catholicae orthodoxae celebratae illis progressibus libertatique, unicuique nostrum profecto sacerrimae, adverserentur, cum tamen quin se illis immisceant, nobis libertatem filiorum Dei aquirant, quasi ecclesia esset institutum aliis, ab hominibns fundatis, ideoque naevis defectibusque variis obnoxiis aequiparandum, cum tamen fundamentum illius nullum sit aliud, quam ipse Dominus noster Jesus Christus.

Quid autem veritatis catholicae hostes declamationibus conaminibusque malesanis intendant, Sanctissimus Papa noster in alloquutione sub finem anni elapsi in consistorio habita, verbis sat planis indigitavit; asserens, eosdem nil commoliri aliud, quam ut impium religionis cujusvis indifferentiae systema magis magisque queant propagere; systema profecto execratissimum, ex quo veluti ex barathro virulento omnis religionis contemtus, morum corruptela, auctoritatis cujusvis subversio, atque colluvies illa pestilentissima, quam socialismum, radicalismum ac communismum dicunt, scaturiunt exuberanter. Concedo, ac concedo perlubenter, nobis cum fetu illo lethifero, qui in variis Europae regnis, veluti hydra qnaepiam caput deforme elevans, venenum suum exitiale evomit circumcirca, in patria nostra carissima adhucdum uon esse colluctandum; quam ob causam Deo optimo Maximo summas, quas possumus, agamus gratias. Falleremur attamen, falleremurque vehementer, quodsi ideo nil plane amplius esse pertimescendum et curandum nobis blandiremur. Infernalis salutis nostrae inimicus, leo ille

Digitized by Google

rugiens circuit continuo, quaerens, quem devoret. Neminem quippe latere potest, indifferentia, fertili fetus illius foedissimi matre, in patria nostra quoque non paucos cujusvis conditionis homines jamjam infectos, obedientiam ecclesiae debitam resusare. Cum hac indiferentia igitur nobis acriter pugnandum. Verum quidem est ac evectum, ad Episcopos a Spiritu S. ad ecclesiam regendam positos pertinere imprimis, depositum ecclesiae custodire, ideoque inter primas sollicitudinis episcopalis esse partes, providere, ut doctrina salutis pura ac impolluta conservetur, obedientiaque ecclesiae in rebus fidei praestetur, in rebus inquam fidei, quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in aeternum peribit. Nulli attamen subjacet dubio, omnes et singulos, qui Deo benigne disponente sortem ministerii sunt sortiti, promptissimo adjutorio episcopos sincerrimo sublevare ac suffulcire.

Quare et nos Principi Celsissimo ac Archipraesuli nostro gratiosissimo, tam amplae archidioecesis rerum pondera curasque portanti arctissime uniti in decertando illo daemone fortes stemus et immoti, quisque quippe pro ratione vocationis, quae ipsi contigit, pro loco quem tenet, pro munere, quo fungitur, pro dignitate, qua est insignitus; praecones igitur ex suggestu sacro, confessarii in tribunali sacramentali, catechetae in scholis, et curiones animarum in tot se ipsis offerentibus occasionibus juxta mentem piae matris Ecclesiae verbum Dei integrum intemeratumque populo fideli studeant ita proponere, ut omnis vel suspicio paleae humanae divino semini immixtae amoveatur quam longissime. Absit, ut quempiam forsan vesana capiat opinio non minus sacerdoti quam populo fideli perniciosa, ast nihilominus non raro ventillata, oppinio quippe: ex sacris sermonibus nullos pene provenire fructus; imo hoc quisque teneat firmissime, Deum, sub cujus regimine ne gutta

Digitized by Google

quidem aquae sine fructu cadit de coelo, etiam verbo ex volumtate ejus pronuntiato, nemine fors advertente successum esse daturum. Nam neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.

Inter auditores meos aestimatissimos conspiciens et vos tirones sacerdocii quos fleres tenellos ac olivellas accrescentes apellare malin, non possum non me ad vos quoque in specie verbis paucis convertere. Est sane, quod gratuler vobis, et de susceptione in alumnatum benignitati Principis celsissimi in acceptis referenda, et de cura solerti ac solicitudine vestrum vere paterna; est, quod gratuler vobis de moderatoribus ac praepositis, viris tum eruditione tum dextoritate conspicuis; est, quod gratuler vobis, de occasione exoptatissima ac variis mediis ad excolendos animos vestros accomodatis; de his igitur vobis intimo ex corde gratulans, vos rogo quoque ac obtestor, ut tempore nullo auro gemmisque redimendo utamini conscientiose, praeparemini ad munus, quod vos in gentem electam vocat ac regale sacerdotium. Discite obedire, discite inquam, obedire statutis ac praepositis exequutioni eorum invigilantibus; discite obedire non coacte sed spontanee, spontanee obediendo in alumnatu, in quo pro natura communitatis circumscriptio libertatis singulis forsan molesta evitari nequit, addiscetis obedire in aequis justisque et viris illis, qnibus tempore suo in vinea Domini, qua cooperatores adjungemini, addiscetis obedire in omnibus et singulis piae matri nostrae ecclesiae, qua ratione exornabimini obedientia, virtute illa, quam ut procul dubio memoria tenetis, Archipraescul noster dilectissimus neonominatos praepositos introducens characteristicam unitatis ecclesiae notam appellavit, et quam ut in omnem vestram sentiendi rationem salubriter redundaret, vobis ardentissime commendavit. Studiis theologicis in instituto successive absolutis, quae vero ceu basim potius studiorum et porro absque intermissione

Digitized by Google

continuandorum considerare velitis, vestrum erit ut gratia manuum impositione roborati eatis, et fructum afferatis et fructus vester maneat. Faxit Deus benignissimus, ut verba s. Augustini, quae Princeps celsissimus eadem occasione, praepositos alloquens, vobis applicavit, desideratum sortiantur eventum, quae liceat mihi Archipraesul gratiosissime, nomine Tuo, in mentem revocare iisdem orationem meam finituro. En vobis germen, examen novellum, flores honoris nostri; satagite jam, ut hi omnes, qui nunc sunt spes mea et fructus laboris vestri, aliquando mihi et vobis gaudium atque corona fiant in Christo Jesu Domino nostro. Dixi.

Sněm svatých Otců a učitelů církevních.

Bdělost.

1) Který člověk dobře bdí?

Bdí, kdož ku patření pravého světla oči mysli své má odevřené; bdí, kdož činí což věří; bdí, kdož od sebe necitelnosti a nedbalosti tmy zapuzuje. (S. Gregor hom. 13. in Evang.)

2) Kdy člověk špatně bdí?

Špatně bdí člověk, když ho přílišná starost o zemské věci znepokojuje. (S. Gregor lib. 23. Moral.)

3) Proč třeba jest bdíti?

Veliké bdělosti jesti nám potřebí, poněvadž ustavičný jest nám boj, a žádný pokoj. (S. Chrysost. hom. in Genes.)

Jelikož vešken život náš pln jest mnohých pokušení, ano celý život se musí pokušením nazývati, protož bdění a modlitby jest potřebí, abychom v pokušení uvedeni nebyli. (S. Bernard. serm. 5. in psalm. Qui habitat.)

Digitized by Google

4) Proč bdíti jest velmi prospěšno?

a) poněvadž bdícímu nepřítel neuškodí:

Chcešli býti jist, bdi. (S. Chrysost. hom. 51. in c. 24. Matth.)

Kdo bdí nad věcí svěřenou, odvracuje od sebe nepřítele útoky. (S. Gregor. l. 6. epist. 33.)

b) poněvadž bdící dosahuje milosti:

V pravdě nikomu se neuděluje milost, leč bdícímu. (S. Chrysost. hom. 1. in act. Apost.)

c) poněvadž bdícímu dostává se království nebeské.

Ne spícím se království nebeské dostává, alebrž v rozkazech Božích pracujícím a bdícím. (S. Leo serm. 1. in solemnit. Epiph.)

5) Povzbuzení.

Nechať mysl bdí, a ke všem stranám vzhlíží, a všady se má na pozoru, aby provazů útok činícího ujíti mohla. (S. Gregor. l. 6. epist. 33.)

Nikdo z nás nechtěj usnouti, nikdo nebuď líný u konání cnosti. (S. Chrysost. in c. 1. epist. 1. ad Thessal.)

Budeme-li spáti, nic nám ovšem bdělost jiných neprospěje. (S. Chrysost. in c. 1. epist. 1. ad Thessal.)

Bděme nad skutky svými, bychom ani neopustili, což jest přikázáno, ani se toho dopustili, což jest zakázáno. (S. Bernard.)

Kdo nebděl ve své mladosti, ať sobě aspoň umoudří ve svém stáří. (S. Gregor. hom. 13. in Evan.)

Digitized by Google

Literatura.

Poučná i modlitební knížka pro nemocné a umírající. Tisk Karla Wilíma Medaua v Litoměřicích 1846.

V čele knížky stojí biskupské připomenutí, neb poučné slovo o tom, kterak pravověřící křesťané světlem víry na nemoce patřiti a je přijímati mají. Poukázav nejdůstojnější nynější pan biskup Litoměřický, Augustin Bartoloměj Hille, že nemoce jsou navštívení Boží, škola kříže, i spolu škola našeho spasení, připravuje dále nemocné k oné svátosti, kterou lásky plný Spasitel, a nebeský přítel nemocných Pán Ježíš zvláštně pro nemocné ustanoviti ráčil. — Nyní udává Nejdůstojnější pan biskup příčinu, proč tuto knížku pro nemocné a umírající oddělil od oné, kterouž téhož roku pro kněžstvo svého biskupského okršlku vydal pod titulem neb názvem: *Manuale Sacerdotum pro cura infirmorum et morientium.* Tato má býti pro kněží, ona svrchu dotčená pro lid. Kněží, dí nejdůstojnější pan skladatel, při své největší horlivosti nemohou nemocného tak často navštíviti, jakož toho svatá církev žádá, a jakž by toho potřeba kázala. Počet kněží také že příliš skrovný, a jejich povolání že jim mnoho jiných prací a zaměstknání ukládá. Aby nebyli nemocní sami sobě zůstaveni, a útěchu měli, kterou svaté náboženství obzvláštně v nemoci přehojně poskytuje: postaral se výše jmenovaný nejdůstojnější pan Biskup o knihu příhodnou, kteráž by byla křesťanských rodin ustavičným

Digitized by Google

náboženským domácím přítelem. Nemocní mají v nepřítomnosti kněze se z ní poučiti křesťanským povinnostem svým; aby totiž Bohu milý denní pořádek zachovávali, a ve své nemoci záslužně Bohu sloužiti mohli; příhodnými modlitbami sebe vzdělávali a těšili, a spolu síly nabyli, kříž trpělivě za Kristem nesti; a tím vším k šťastné a blažené hodince smrti se připravovali. — Zdravým má ale knížka tato sloužiti k tomu, aby se již za svých zdravých dnů na nemoc, pravým, Bohu milým smejšlením přihotovili, spolu pak se tomu učili, jak se v péči, v ošetřování, a v posluhování nemocných zachovati mají, aby služba nemocným prokazovaná byla Bohu milou službou lásky. Dále mají zdraví v nepřítomnosti kněze z té knížky nemocným, jsouli tito příliš slabí, mdlí a neschopní, předčítati, s nimi a za ně se modliti, a zvláště v hodinu smrti, neníli tu kněze, připadající modlitby konati. Dle slov nejdůstojnějšího vrchního pastýře má každá rodina knížce této ve svém příbytku místečka ochotně popříti, jakožto zbožnému, domácímu příteli, kterýž se tím odmění, že každé takové rodině v den bídy a nouze, — a to jest zajisté čas nemoci a hodina smrti, — požehnanou pomoc poskytne. —

Že dotčená knížka ve všem ohledu, nejen svým obsahem ale i zevnitřností svou k vytknutému cíli způsobna jest, i každý přesvědčení nabude, kdo ji do rukou vezme, a poněkud jen přehlédne. Referent má ten obyčej, když knihu nějakou pro lid psanou dostane, že ji zapůjčí některému z hodnějších osadníků, a usudek jeho neb více osob, kteréž tu knihu čtly, očekává. Nejednou se přesvědčil, jak obyvatelé venkovští, zdravým rozumem a čistým srdcem jsouce obdařeni, výborně nové vyšlé a pro ně zhotovené spisy oceniti umějí. I tato knížka zapůjčená lidu tak se zalíbila, že snažně mne mnozí žádali, bych jim ji opatřil.

Digitized by Google

Ač rozvržení schválené knížky zřejmě udáno není, přece vysvitá, že dle obsahu svého na tři *díly* rozpadá. — První částka co *poučná* obsahuje, a) naučení pro nemocné, b) poučení umírajícím, a c) poučení obsluhovačům nemocných; d) některé prostředky proti všelikým pokušením umírajících. —

Částka druhá co modlitební knížka zavírá v sobě: ranní modlitby nemocného; pozdravení anjelské; toužení mši svaté býti přítomnu; večerní modlitby; rozjímání utrpení Kristova; poslední vůli čili kšaft nemocného. Následují modlitby k přijímání svátostí umírajících; pobožnost před přijmutím svátostí. Pokračujíce v čtení výborné té knížky nalezáme litanie ke všem Svatým; litanie k sv. Josefu; vzbuzení tří bozských cností a lítosti, jakož i jiná spasitelná v potřebných cnostech se cvičení. Pozdraví-li se nemocný, najde tu díkůvzdávání. Nevíš-li, v kterou stranu se nemoc obrátí, najdeš zde probuzení k *důvěře* v Boha, jakož i slova svatého Vincencia Ferrerského podobného obsahu. — Vidíli se, že žádné naděje k uzdravení není, a loučení z tohoto světa nastává, najdeš zde čtyry modlitby za šťastné skonání. První jest zřízena dle ctihodného otce Petra Kanisia; druhá obsahuje vzývání svaté panny a mučedlnice Barbory, smrti šťastné patronky; třetí volání k nejblahoslavenější Panně Marii za šťastnou hodinku; a čtvrtá k nejsvětějšímu srdci Kristovu za šťastnou smrt. Nachází se tu spolu žádost a touha zemříti a rozdělenu býti, a patřiti na tvář Boží. Pakli se nemocný velice trápí, nalezne tu modlitbu o trpělivost, a jinou, kteráž jeho důvěru v Pána Ježíše posilní. Modlitba k Spasiteli potícímu se krví jest zřízena zvlášť pro nemocné, jenž pro blízkost smrti příliš tesklivi jsou. Jest tu také modlitba k umírajícímu na kříži Spasiteli, kteráž se zvláště v pátek v čas odpolední konati může, a jiné ještě krásné modlitby se zde nacházejí.

Digitized by Google

Nyní následují rozličné modlitby pocházející od Svatých a Světic Božích. Z předu jest pozdvižení duše k Bohu od svaté Téresie, pak vzdechy k ukřižovanému Pánu Ježíši od též Svaté, a od sv. Františka Salesského; díkůvzdání za soužení od sv. Františka Asiského; outočiště k Pánu, a modlitba nadepsaná: „Dejž ó Bože, ať Tě miluji,“ od sv. Alfonsa z Ligouri; prosba o smilování Boží od sv. Františka Saleského, a jiná téhož obsahu od sv. Anselma; a jiné ještě od sv. Teresie, sv. Augustina, sv. Ludvíka Granadského, sv. Arkadia, sv. Fulgencia atd., jenž všecky potřeby nemocného v sobě zavírají. Ku konci jest modlitba po lékařské operací od sv. Františka Asiského. Když nemocný pro slabost neb bolesti schopen není, delších modliteb konati neb poslouchati, najdeme tu *výpovědi* z písma svatého, jakož i ze spisů svatých a jiných nábožných mužů, kteréžto průpovídky mohou k potěše a k posile nemocného, kdy a jak to možné, předčítány býti.

Následující modlitby, když se již blíží hodina smrti, může buď kněz zavolaný nad umírajícím konati, aneb někdo z domácích v nepřítomnosti kněze může jimi umírajícímu přispěti. Skladatelé těchto spasitelných modliteb jsou zase rozličtí Svatí, jakož svatá Anna, sv. Paskal Baylon, sv. panna Makrina, sv. Afra, sv. Teresie, sv. František Salesský, sv. královna Markéta, sv. Alojsius z Gonzagy, sv. Ludvík, král francský, a sv. Augustin. — Umírající rodičové a představení naleznou tu kšaft otce Tobiáše, jakýž pozůstavil synu svému; nápodobně tu lze najíti slova umírajícího ku svým přináležejícím od sv. Antonína, poustevníka, od sv. Efréma, a od sv. Gertrudy. — Poslední vzdechy umírajícího mohou střídavě v kratších přestávkách umírajícímu zdlouha a nábožně předříkány býti, pokudž ho smysly ještě neopustily. Následuje poroučení duše, litanie a modlitby za zemřelého.

Digitized by Google

Přídavek obsahuje *příklady* z písma svatého, jenž k posile a k potěše nemocným sloužiti mohou, jakož: o Jobovi, Abrahamovi, Isákovi, Jakubovi a Davidovi, o chudém Lazaru, o nemocném u rybníka Bethesdy, o sv. Apoštolu Pavlovi, a o Pánu Ježíši. Tyto příklady nemocný buď sám čti, buď si je od jiného čísti dej a vyplývající z nich naučení k srdci připusť.

Jsou tu přidáni i jiní příkladové Svatých, kteříž dlouhotrvající a nejtrapnější nemoci s velikou trpělivostí nesli. Takové příklady tu nalezneš o sv. Martinu, o sv. Augustinu, o sv. Arsenu a Hilariovi, o svaté Klaře, o sv. Lidvině, o sv. Teresii, o sv. Markétě, královně skotské, o sv. Kamilu z Lellis, o sv. Alojsiovi, o sv. Alfonsu Liguori, o sv. Johanně Fratišce Fremiot, o sv. Roze Limanské, o sv. Františku z Asisi a konečně o sv. Františku Xaverském. Vzhledem příkladů těchto platí totéž, co o příkladech z písma sv. vzatých, že tu není jen pouhého vypravování historického, ale že i to vše jest přidáno, což ku šlechtění srdce, k úlevě v bolestech, a k odevzdání se do vůle Boží přispěti může.

Kniha pěkným obrázkem jest ozdobena, na němž se vypodobňuje Panna Maria uprostřed anjelů, a doleji nemocná osoba k Rodičce Boží outočiště své berouci, s podpisem: „O Maria, uzdravení nemocných, oroduj za nás.“ Menší obrázky, tak nazvané vignety, jsou tu: kříž Páně, křesťan z rána se modlící, kněz mši sv. sloužící, oko Páně, Kristus Pán kříž těžký nesoucí, tři latinské písmeny, co začátek slov: *Jesus Hominum Salvator*, nemocný modlící se před křížem s umrlčí hlavou, kdežto nad nemocným se vznáší věnec neb korunka; vypodobněný kalich s velebnou svátostí oltářní, vyobrazení krucifixu s kotvicí, s hořícím plamenem a se slovy: *Fides, spes et charitas;* nemocný před křížem a obrázkem Marie Panny po uzdravení

Digitized by Google

svém díky vzdávající, vypodobněná kniha písma sv., anjel Páně co posel smrti, Rodička Boží sedmibolestná, a jiná vyobrazení podobného druhu. Takové obrázky nejsou jen ozdobou knížky, ale mají také ústa svá neb řeč svou, kterouž k nemocnému mluví, kdyby i hluchý byl a obyčejných slov našich neslyšel. Nejdůstojnější spisovatel knihy této použil všeho, cožby nemocným k úlevě v jejich bolestech a k útěše sloužiti mohlo, o to se postarav, by náboženství všemi smysly k neduživcům přístupu mělo. Začež tu ve jmenu lidu křesťanského a zvláště nemocných vzdány buďtež díky nejen řečenému nejdůstojnějšímu panu biskupu Litoměřickému, ale i těm mužům, jenž nám tu knížku českým rouchem oděli.

Sváteční kázaní, od Emmanuela Doležala, lokalisty u sv. Jana nad Skrýšovem. Díl II. Wel. 8. archů 13, za 48 kr. stř. W Praze tiskem knížecí arcibiskupské kniktiskárny, 1847.

Co dobrého bylo o prvním dílu těchto kázaní řečeno v časopise pro katolické duchovenstvo roku 1846 v svazku 3. na straně 546—550, platí o druhém dílu celou měrou; že se ale na něm nic opraviti nedalo, což se v prvním dílu jakožto nedokonalé vytklo, ospravedlnil se p. spisovatel v předmluvě na druhý díl, pravě, že když posouzení své práce četl, že druhý díl kázaní jeho byl již cís. král. censuře podán. Tu se arci již nedalo měniti a opraviti nic, leč s velikou ztrátou času a znamenitou škodou u vydávání. Nebo nic není tak škodného u vydávání kněh jako když se následující svazky většího díla příliš opozdují. Stane se napotom, že mnohý, kterýž první, druhý svazek odebral, při vyjití třetího, čtvrtého svazku již není na živě; komu se z pozůstalosti počáteční svazky dostaly, ten potom buď nemůže anebo nechce následujících dobrati, z čehož nakladateli nevyhnutelně veliká vyplývá škoda, ještoť vy-

Digitized by Google

bývajících jednotlivých svazků žádnému jinému prodati nemůže. A protož p. spisovatele a nakladetele vymluvna činíme, že s vydáním 2. dílu pospíšili, a vytknuté nedokonalosti v něm neopravili.

Zatím račiž si to k srdci vzíti, což mu bylo upřímně raděno, aby u vydání kázaní nedělních (kteréž nepochybně také brzo k tisku chystá) překvapil nás *a)* předměty neobyčejnějšími. Neboť vydává-li kdo kázaní, zajisté zamejšlí posloužiti jiným. Podává-li obecenstvu takové věci, na kteréž každý kazatel na první pohled od Církve ustanovených perikop od sebe sám beze všeho studium připadá, a kteréž každý kazatel za čas kněžství svého sám již pojednal: nemůžeme říci, že by byl komu skutečně posloužil. Kupujemeť to, což sami nemáme; což ale sami již máme, anebo což sami si můžeme způsobiti, nač bychom od jiného kupovali? *b)* Žádáme, aby nevolil předměty, kteréž by byly samy v sobě příliš hojné, a kteréž se v jednom kázaní těžko vyložiti dají. Neboť v té případnosti ubíhá kazatel na všechen způsob do veliké nesnáze. Chce-li celý předmět vyložiti: vidí, že se mu rozpadá netoliko na hlavní díly, anobrž i každý díl na kolikero poddělení, a každé poddělení že se mu rozdrobuje na mnoho malých částeček. Má-li o všem tom mluviti: nemůže mluviti mnoho, a mluvě nejvíce toliko k rozumu, tím méně času mu zbývá, aby mluvil k srdci. A doufám, žeť to i p. sp. sám uzná. Je-li ale těch podrobných částeček příliš mnoho: nemůže jich ani pamět zachovati, a tak ani pro rozum nenese člověk domů veliký užitek z takového kázaní. Pouští-li ale kazatel mnohé podrobnosti stranou: má sice více příležitosti, aby o tom, což si k vypravování zachoval, dost jasně k rozumu a dost důtklivě k srdci mluvil; ale napotom jest opět jeho práce neouplná a kusá. A to jest také veliká nedokonalost, a víme napřed, že by p. sp. k ní sáhnouti nechtěl, a my

Digitized by Google

mu k tomu také raditi nebudeme. Nejlépe tedy jest, když volený předmět aspoň tolik rozsahu do sebe má, aby se přirozeně na dva, neb nejvíc na tři hlavní díly rozpadal, a tyto hlavní díly když obsahují na nejvejš trojí jednoduché poddělení. Spojuje-li se pět anebo šest článků v jeden celek, kterýž se na dvě, na tři hlavní částky rozdělil: toho může rozum snadno pochopiti, a kazateli zůstává dost času, aby také všecko náležitě na srdce posluchačů vložil. *c*) Žádáme, aby budoucně zachoval sice v prácech svých přísný logický pořádek, jakož jsme to v obou dílech s potěšením shledali, aby mu ale spolu zjednal takovou vláčnost, aby se nestavělo suché logické pravidlo všude příliš na odiv. Nadějeme pak se do výtečných schopností a do neunavené pilnosti páně spisovatelevy, že se vynasnaží, aby netoliko v sestavení rozvrhu přísným a náležitým byl myslitelem, jako posud, anobrž i u vypracování jeho šťastným a příjemným byl řečníkem. Napotom bude platiti o něm: „*Omne tulit punctum.*“ *d*) Žádáme, aby *filologickým* čtením svatého Písma a prací Jungmannových, Šafaříkových, Čelakovského, Zahradníkových a j. v. čisté, přesné češtině se přiučil. Račiž toliko p. spisovatel sloh svůj pokojně srovnávati se slohem, ne jakékoli české knihy, (bohužel máme velmi mnoho nečeského v české literatuře za našich dnů!) nébrž se slohem těch, jenž v té věci vůbec na slovo vzati jsou: a přesvědčí se brzo, že se tu naskytuje veliký rozdíl. ✱

Veleslavín. Mravoučná hospodářska kniha, jiš sepsal Matěj J. Sychra, Imravovský pak Ždárecký farář, při hranicích českých na Moravě. Nákladem dědictví Svatojanského. Pro rok 1846. Číslo XVIII. Cena 28 kr. V Praze, 1847.

Jako při vyslovení a slyšení jmena Veleslavín každé pravě české srdce radostí zapleše: rovně tak bychom měli s plesáním uvítati tu knihu, kteráž toto

Digitized by Google

nám Čechům tak drahé a vzácné jmeno na svém čele nese. Když jsme knihu tuto v rukopisu ponejprv spatřili, nevědouce ještě, kohoby měla za původce, an její spisovatel jmeno své nebyl oznámil, a z písma nám nepovědomého jsme ho nemohli poznati, ohlíželi jsme se po vlasti, řadu všechněch známých a výtečných spisovatelů na mysli přemítajíce, a hledajíce toho, kdožby byl mohl původcem býti tohoto výborného spisu. A však nemohli jsme se ho ovšem nikterak domysliti; na tom jsme ale pevně stáli, že knihu tuto nezkušené péro nemohlo sepsati, nýbrž že obratný, zkušený a dospělý některý spisovatel mohl ji složiti, kteryžto úsudek i veřejně jsme vynesli, an jsme vysoce Důstojné Redakcí dědictví svatojanského mínění svoje o této knize museli vyjeviti. A hle kniha přišla do tiskárny, a posud se nevědělo, kdo je spisovatelem jejím, an sám Vysoce Důstojný redaktor toho nevěděl, až pak později náhodou se projevilo, že Sychra sepsal Veleslavína. Sychrovo jmeno druhdy po vlastech libý zvuk roznášelo, a zní až posud velmi utěšeně. Jestiť to jeden z těch slavných a šlechetných mužů, kteříž počátkem nynějšího století všelikou péči o to zasazovali, aby spisovní jazyk náš nezahynul, a kteříž o to pečlivě usilovali, aby národ náš prostředkem tohoto svého přirozeného jazyka náležitě se vzdělával. I sepsal a vydal dvanáct rozdílných poučných i obveselujících kněh, a mimo to přispíval ke všem časopisům českým za dnů jeho vycházejícím. Třináctý pak a poslední plod bohatého a šlechetného ducha jeho byla jest kniha přítomná, kterouž sobě zajisté krásný a trvající pomník vzdělal, a národu svému se na vysost zavděčil. Neboť jesti to kniha výborná, a pro lid náš obecný velmi připadná, jížto se zajisté vyplňuje veliká mezera v literatuře naší, k jejímužto vyplnění posud nikdo ruky nepřičinil. V samých rozmluvách jedná se tu: o povinnostech manžel-

Digitized by Google

ských, o psí vztekline, o zdraví tělesném, o vychování dítek, o včelařství, o zdraví duchovním, o dobytčím moru, o náboženské snášelivosti, o utopených a o koupání, o stavu vojenském, o chování hovězího dobytka, o ohni, o stavu sedlském, o vozatajství, o zadušení, o rolnictví, o domácí pořádnosti a čistotě, o vrchnostech, o daních, o mrzácích. Předměty to, okolo nichž se veškeré blaho našeho vesního lidu točí, a které pan spisovatel způsobem nevšedním rozbírati, a řečí pravě Veleslavínskou ku srdci čtenářů klásti umí tak dojímavě a mocně, že nejzatvrzelejší odpůrcové mezi jeho besedníky a soumluvci konečně, kam se vrtnouti, nevědí. Dívajíce se na obsah, snad se divíme této směsici tak rozdílných předmětů žádným viditelným svazkem vespolek nespojených, a rty naše snad úsměv oblétá, an ku příkladu vidíme, že v tomto dotčeném obsahu hned po dobytčím moru se o náboženské snášelivosti jedná. Ale čti a čti dále, a zmizí úsměv se rtů tvých, i poznáš, že všecko krásně jest spojeno nitkou utěšené, zajímavé povídky. Aniž se domnívej, že zde snad pouze materiální stránka převládá, a že spisovatel větší zření k tomu měl, jak by vyučil lid, hleděti si statku a zboží tělesného. Jestiť ovšem pravda, že i tomu učí Veleslavín; než učí tomu tak, že směr k Bohu a vyšším statkům všady patrně vyniká a prosvitá, a že i tu, an ku příkladu o vozatajství mluví, nepřestává býti pravým kazatelem šlechetných a počestných mravů. Zdá se ti to snad k víře nepodobné, ale vezmi knihu, a přesvědčíš se, jak důmyslně umí vtipná hlava zemi s nebem spojovati. Milo jest čísti rozmluvy ty a logické závěrky páně spisovatele. Na některých zvláště místech dochází jeho sloh vysokého stupně živosti a ohně. Řeč jest čistě česká, tak že již z ní souditi lze na původnost spisu. Toliko snad závěreční částka z německých spisů jest sebrána, a protož také zdá se méně

Digitized by Google

podařena, an tam, jako ku příkladu kde se jedná o zmrzačení dítek, se v některých přepiatostech pohybuje. To však jen velmi malý stín jest, kterýž se při tak velkém světle po celé knize vylitém docela tratí. I v pravdě vyznati musíme, že Veleslavín jest knihou, nad níž z našich tiskáren za dráhný čas nic podařenějšího a pro vezdejší blaho vesního lidu nic spasitelnějšího na světlo nevyšlo. Každý pastýř lidu sobě svěřeného milovný měl by neli více aspoň tolik výtisků knihy této rychle zjednati, což má obcí na osadě své. Konečně těšme se všickni z toho blahodějného ústavu, kterýž nám tak výborné knihy podává, a tak blahočinně působí na vzdělání národu našeho. Vroucí též díky vzdávejme *Jeho Knížecí Milosti, Nejdůstojnějšímu arcipastýři* našemu, jenž obezřetným a otcovským okem na znik a zdar dědictví svatojanského hledí, a o jeho zvelebení laskavě pečuje. I v skutku zdárně a utěšeně rozkvetá ústav tento, a den ke dni krásnějšího vydává ovoce. Jak mnoho dobrého nebylo již ústavem tímto docíleno, a jak mnoho duší ošlechtěno? Nebe samo svlažuje rosou svého požehnání šlechetné toto snažení, neb den ke dni přibývá oudů a čtenářů, jakož i těch užitků duchovních, kteréž účelem a záměrem jsou blahočinného ústavu toho. Jaké utěšené ovoce vydává dědictví svatého Jana, toho zde onde až ku podivu krásné a patrné důkazy nalezáme. Kdo se chceš o tom přesvědčiti, čti dědictvím vydanou knihu: „Hlas duchovního pastýře," kdežto některé nalezneš příklady ve vlastech našich u příčině tě se stalé, kteréž nejen podivením nýbrž i radostí každé šlechetné srdce naplňují. Nejposléze ještě připomínáme, že náš milovaný a velmi pilný Štulc k Veleslavínu pěkný životopis zvěčnělého Sychry připojil, kterýž stojí na místě předmluvy. A to, což v něm ze zbožného srdce svého praví, i my zde opakujeme po něm s celou duší, žádajíce vroucně, by

Digitized by Google

každý čtenář, vzdělav se užitečnou knihou touto, vzpomněl vděčnou modlitbou na duši v Pánu zesnulého spisovatele, kterýž, maje s toho světa odejíti, ještě takovým vzácným darem krajany své obmyslil.

Umění, kořalku bez násilí potlačiti, aneb: Nejlepší prostředkové k zamezení kořalečního moru, k uzdravení nakažených, způsobení láce mezi lidem a upevnění mravnosti, s výstrahou před krmením vejpalky a udáním homeopatického léčení. Dle myšlénky jistého ostrovtipného biskupa od Jana Racka, auda Dědictví Svatojanského a štěpařské společnosti.. V Praze 1847.

Není to sice první knížka svého způsobu, kteráž v našich dnech na světlo vyšla, avšak ani tato ani mnohá jiná, kteráž snad po ní vyjde, nebude nazbyt, aspoň ne u nás v Čechách. Čím se to děje, že v Čechách pití pálených nápojů neubývá, aspoň ne znamenitě, ještě naše sousední Morava tak utěšeným nás předchází příkladem, to jest Bohu povědomo. Všecky ty knížky, kteréž proti užívání páleného vydány jsou, leží buď na skladě, anebo se nedostaly do pravých rukou, a dostaly-li se, nebyly náležitě čteny; a proto mají po dnešní den všecky vinopalny v Čechách dosti co dělati, i aby jed lidem připravovaly i aby ho jim v hojné míře podávaly. A kdo jest tím vinen, otravuje-li se lid dílem z nevědomosti a dílem z dlouhého návyku? Ach kdo jiný, nežli my, kteréž Pán ustanovil, abychom bděli nad lidem jeho. Nezapírám sice, že to práce není snadná, zápasiti s obecným zlým návykem, a to sice zvlášť an z něho jiní a mocní tohoto světa, ač zdánlivý toliko, ale přece znamenitý časný užitek berou. Však křesťanská moudrost a pastýřská opatrnost bude každému nejlepším vůdcem, jak by duchovní zprávce každého poučil, že připravováním pálených nápojů nevy-

Digitized by Google

plývá žádný pravý zisk, a užíváním jich že vyplývá nevyhnutelná i tělesná i duchovní záhuba. Podařilo-li se jedinému sprostému, ale světlem pravé křesťanské víry osvícenému, a ohněm čisté křesťanské lásky rozníceném muži na Moravě, Sebastianovi Kubínkovi, kterýž zároveň mezi krajany svými velmi mnoho k tomu přispěl, aby blahoplodný ústav Dědictví Svatojanského seznali a účastni ho byli, — podařilo-li se tomuto jedinému člověku, že v čase několika let v jeho okolí *tři vinopalny* zcela přestaly, poněvadž na jeho výstrahu žádný sousedpáleného nápoje nepožívá: jak se nepodaří nám, jenž na vinici Kristově pracujeme, a jenž jsme víc moudrosti nabyli svým neustálým studium, nežli toliko neučený člověk, zasadíme-li se o to s náležitou horlivostí, aby aspoň každý z nás *jednu vinopalnu* k zavření přinutil. Tuť zajisté za krátký čas přestanou všecky, načež nám bude možná, abychom s jistějším a větším prospěchem na spasení věřícího lidu pracovali. Jak bychom proti pití páleného bojovati měli, podáno jest nám prostředků dost. Tento zde uvedený zasluhuje ale proto zvláštního povšímnutí, poněvadž jako poslednější, všecko, což v prvních dobrého se nachází, v sobě spojuje, nad to pak ještě mnohou novou důvtipností vyniká, a podává zároveň naučení o zdraví lidském a o pravém pořádku v živobytí z přednášek Linéových, a úsudek o kořalce nejstaršího lékaře na vysokých školách Lundských. Posléze připojena jest satyrická *Chvála kořalky*, píseň s nápěvem. Když duchovní pastýřové tuto knížku oznamovati budou i ve školách i při křesťanském cvičení, aby se dostala zvlášť do těch míst, kdež nejvíce potřebí neumělé učiti: nadíti se lze, že se brzo blahého účinku dočkáme.

Digitized by Google

Spisy pro mládež.

1. *Padesáte bájek a několika vážnějších básniček pro naše milé maličké sebrané od Václava Štulce, duchovního zprávce u sv. Kateřiny. Druhé vydání. V Praze 1848.*

Zasluhovalo již první vydání ohlášeno býti, ale že i bez ohlášení v krátkém čase rozebráno bylo, jest zajisté samo sebou dost velikým i chvalným oznámením. Kdož ale první vydání v rukou neměl, toho ujišťujeme, žeť to přeutěšená knížka pro radost a pro ponaučení malých dítek. Pro radost: neboť každá bájka opatřena jest sličným obrázkem, velmi zdařilou rytinou; pro ponaučení: neboť celá sepsána jest nejjednoduššim, každému dítěti, kteréž jen trochu umí čísti, pochopitelným a spolu čistým slohem; a jak pečoval o to p. spisovatel, aby sloh byl maličkým přístupný, tak také k tomu hleděl, aby obsahem vzdělával jejich rozum a šlechtil outlé srdce jejich. Na příklad stůj zde jedna bájka.

Metlička a dítě.

D. Co pak s tebou počít si, metlo, mám?
Ach jak umíš boleti, dobře znám.
M. Jen pak se nehnévala na mne dnes,
Že k tvému to lepšímu, dítko, věz.
D. Vím, než bolí to, i když to neškodí;
Jdi mi, metličko škaredá, k šípku jdi. —

Na metlu dítko mrzutě hledělo,
„Kterak jí přec asi pozbudu?“ myslelo.
I dalo na slovo maminky rozmilé,
A vždycky bývalo laskavé, zdvořilé:
Metla za obrazem brzo se ztratila,
Myslím, že maminka sama ji spálila.

Digitized by Google

Rovněž tak prospěšná, ač méně stkvostného vydání, za to ale o mnoho lacinější, totiž za 6 kr. stříb. jest jiná knížečka pro dítky, a sice:

2. Kratinké povídky o nakládání se zvířaty, od Františka Douchy. V Praze 1848. Naše velebné čtenářstvo bude již tuto knížku nepochybně znáti z Blahověsta, v němž chvalně ohlášena byla. Jestliže jsme se ale s ohlášením opozdili, stalo se, že v 2. svazku již nebylo místa. A protož i zde potvrzujeme, že knížečka tato pilným čítáním vzbudí v outlém srdci mládeže pravý cit, jakby se k němé tváři chovati měla; aby se stejně chovala i ukrutného s hovádky nakládání i nemírného, pro člověka neslušného jich milování. Připomenutí vykládá jasně, řečí nevázanou, v jakém poměru člověk k nerozumným tvorům stojí, a následovně jak se k nim chovati má. Na to následuje XII. krátkých povídek, každá ozdobena a vysvětlena jsouc dvěma rytinama; z nichž první obyčejně počátek, a druhé následek ukrutného anebo neslušného jednání s hovadem vyobrazuje. Rytinky jsou sice jednoduché, ale čisté. Přidána jest ku konci zbírka průpovědí téhož obsahu, vše řečí vázanou, aby se tím hlouběji vštípilo do paměti, čímž se v témž ohledu srdce říditi má. — Podobného povšímnutí zasluhuje:

3. Škola pramen dobra, od Františka Kurky. V Praze 1848. Počátek naznačuje odměnu pilnosti, a sice krátkým výtahem Nericovy povídky: Valentin Duval. Na to následují průpovědi, školy se týkající, tištěny frakturou, a posléz písně a deklamovanky, jimiž se mládeži vysvětluje školy oučel, a posilňuje chuť, aby do školy ráda chodila, a pilně se učila všemu, což se jí tu vykládá. Co se plynnosti veršů a čistoty rýmů dotýká, převýšena je ovšem tato knížka i od Štulcových bájek i od Douchových povídek: proto ale pro

Digitized by Google

všecko psána jest přirozenou živostí, a obsah jest velmi praktický. *

Školní písně. Vlasti a Církvi ku vzdělání české mládeže, věnovány od P. Neumanna, kněze církevního. V Praze 1847. Tisk a sklad Jar. Pospíšila.

Komu zdar vlasti a vzdělání Církve Boží na srdci leží, nemůže a nesmí leč bedlivý zřetel míti na mládež. Jaký strom, takové ovoce; a jakové jádro, jaký kořen, takový bývá opět i strom. Čím vzdělanější mládež, tím slibnější budoucnost. Avšak, máli budoucí věk blaženějším býti, potřebí jest, aby mladší pokolení světlem, které s nebe přišlo a nebeskou pravdou vede duši k Bohu, jsoucí osvíceno umělo milovati Boha i církev, vlast i člověčenstvo. Pokud pravda, zjevená Kristem, a láska, rozlitá jeho svatým Duchem, nezvítězila nad marnými domněnkami rozumů a nad bludy náhledů lidských s jedné, a nad šeredným soběctvím, nad tisícerými šerednostmi s druhé strany: potuď budou všeliké pokřiky o blahých časech na zemi pouhými sny bláznivce, věřícího bachorkám o zaklených princezkách o skleněných zámcích. Lásku k Bohu a k zjevené Bohem pravdě vzbuditi, věrnou k Církvi a vlasti oddanosti srdce naplniti, k milované cnosti rozpaliti, v následování Krista Pána odchovati mladé pokolení: toť úkol náš; kdožkoli tomu platně přispěl, blahoslaveným slouti bude, jmeno pak jeho skvíti se bude jako hvězdy na obloze nebeské.

Do řady nemnohých těch mužů, kteří v tomto směru na roli naší české literatury v tomto ohledu sobě zásluh získali, přistoupil před rokem vážený p. spisovatel těchto písní školních. Vydav totiž minulého leta krátký dějepis země české, nyní opět s novou knížkou před čtenářstvem českoslovanským se dostavil.

I tu i tam vane týž duch, vlast a Církev, zdar té i oné, blaho člověčenstva, rozkvět království Božího na

Digitized by Google

zemi; pravda, cnost jsou ta slunce, okolo kterýchž se myšlénky a touhy páně Neumanovy jakožto své osy pohybují. Nadchnutí srdce mládeže české týmž duchem jest patrně citem snahy jeho. Kdo hledá důkazů, nechť nahledne do této jeho knihy. Na stránce 7. píseň k svatému Duchu.

Přijdiž k nám, o Duše svatý!
Z nadhvězdného slunce zňatý,
Paprslek nám dolů snes!
Aj, ty otec dítek nuzných,
Dárce darů spasitelných,
Rozkoš srdcí našich jseš!

V utrpení nejlíp těšíš,
Hoste sladounký v kom ty dlíš,
Pln je vnitřních radostí:
V práci spěješ k polehčení,
Sílu dáváš v pokušení,
V lkání saháš k milosti.

O ty světlo nejjasnější,
Rač náš rozum nejtemnější
V pravdách víry osvítit!
Nic bez spomožení tvého
Není člověk — se do zlého
Bludu musí zařítit.

Skrocuj mrzkou naši vášeň,
Hříšnou žádostivost zažeň,
Poblouzené k sobě veď,
Zahřej, co v nás studeného,
Obměkči, co kameného
Kroky naše k cnosti veď.

Dej svým, jenž ti slouží věrně,
Věří, doufají v tě pevně,

Digitized by Google

Požehnání sedmeré;
Víra cnost ať zachovají,
A až život dokonají
Nebeské své večeře!

Sbírka těchto téměř čisto původních jeho písní školních záleží z pěti částek a všecky svědčí, kterak se snažil skladatel jejich milených dítek vlastenských proniknouti srdce vědomím přítomnosti, lásky, svatosti Boží, a tak přispěti ku posvěcení jejich, aby se stali z nich věrní synové vlasti a církvi opravdoví služebníci Páně a dokonalí milovníci Božího zákona. On myslí na každý věk — na všeliký poměr, v kterých se dítě nacházeti může — každý počas roku, a každý tvor vše mu sloužiti musí, aby na to upial bohumilé připomínky a učinil z toho schůdky k stvořiteli a jeho věčné lásce. Jaký směr ducha Kristu cele oddaného, ku Kristu jediné se nesoucího, musí bezděky přitrhnouti duši. Kdo to považí, zajisté přisvědčí nám, díme-li, že pokud se z *tohoto* stanoviště, na *látku a směr* písní p. Neumanových díváme, p. skladatel celé chvály hoden jest.

Než spravedlnost a láska ku pravdě káže nám nezamlčeti, co se nám při básních těchto líbiti nemůže. Radost a potěšení majíce ze zdravého jádra, litovati musíme, že se zhusta v nemilé slupce podává; forma zajisté těchto písní jest na mnoze cele nepodařená. Pohřešujeme místy i názornost básnickou, hladkost a snadnost jazyka, jakováž se nám obzvláště při písních a to písních pro mládež, podstatně potřebnou vidí; nenalézáme tu na mnoze oné šetrnosti, kterouž ovšem básník povinován jest i předmětu i formě, nemile dotýká se nás patrná kvapnost, kterouž skládání tato na čele zjevně nesou. Krásně začíná mnohá báseň — v prostředu klesá — konec pak cele se nehodí k počátku

Digitized by Google

Mnohdy zdá se nám, že učiněnou prózu se špatnými rýmy před sebou máme. Na př. na stránce 13. večerní vzdechnutí k Bohu:

Slunce již za hory
Naše zachází,
Jinde zas přes bory
Jiným vychází!
Blah, kdo v požehnání
Běh svůj dokoná!
Pro něj smilování
Jest i koruna!

Mním na Tebe Kriste,
An pod večer jsi
Dítky tiché, čisté
Choval v náručí;
Mocně bránili, jich
T tobě přivesti;
Ty díš: „Nechte! jejich
Jest mé království!“

K večeru se zase
Slavně vyzvání,
Zvon mne i v tom čase
Zve ku klekání,
S radostí si kleknu,
Ruce sepaje,
Srdečně si vzdechnu
Sebe skoumaje:

Medle co pak ctného
Jsem dnes učinil?
Zdali čeho zlého
Jsem dnes zavinil?

Digitized by Google

Hle, byl jsem tvůj ctitel,
Ctitel srdečný;
Buď, o buď můj přítel
Přítel milostný.

Rým pak jest vůbec slabou stránkou p. Neumana, jaký v jeho písních zhusta nacházíme, takový již z jiných skládání českých básníků vymizel. Vady tyto nám tím jsou nemilejší, čím s vřelejším srdcem bychom si přáli, aby se knížečka tato zamilovaným čtením mládeže naší státi mohla, a náhledy, city, touhy, ježto v ní se ozývají srdcem i životem budoucích pokolení vládly. Že se nedostatkům těmto velmi dobře mohl vyhnouti p. Neumann, nic nepochybujeme. Jsouť již v této jeho sbírce nejedny, kteréž zřejmě nasvědčují, že není bez nadání a způsobilosti básnické. Kdyby tedy třeba polovička z vydaných těchto písní odpadla, druhá pak ve formě důstojné ušlechtilého ducha básníkova se objevila, byl by pak to spis, kterýž by mládeži naší k velkému prospěchu posloužil, literaturu naši skutečně obohatil a samému p. spisovateli pěkné jmeno zjednal. Že toto rovněž tak jako onoho z celé duše přejeme, netřeba osvědčovati.

A však i při těchto nedůstatcích, jakovéž jsme musili vytknouti, písně školní p. Neumannovy, jakž svrchu praveno, milým jsou v literatuře naší úkazem. Bohdejž aby naděje vzbuzené dějepisem jeho i touto sbírkou básní se zjistily a vroucí duch p. Neumannův, opatřiv sobě čehož pohřešujeme při této jeho práci — líbezným slovem světlo i oheň svaté pravdy a lásky Kristovy naléval do srdcí drahého květu národu našeho.*) Připsána jest knížka tato vysoce urozenému panu

*) Tyto naděje, kterýchžto se zde pan referent dotýká, se v skutku již „zjistily.“ Horlivý a pilný pan Neumann umí zajisté i líbezným slovem světlo i oheň svaté pravdy a lásky Kristovy

Digitized by Google

Jindřichovi Chotkovi hraběti z Chotkova a Vojnína. Vydání jest dosti slíčné — a cena 16 kr., za kterouž se knížka 243 str. obsahující prodává, jest věru levná.

S.

Oznamovatel.

1) *Populäre Geschichte der katholischen Kirche. Von Johann Sporschil. Mit Genehmigung der hohen katholisch-geistlischen Censur-Behörde im Königreich Sachsen, Leipzig 1847.* V Praze u Crednera za 10 zl. 54 kr. Veliká cena ovšem, a přece malá, když považíme, že se nám tu podávají tři veliké díly s ohromným obsahem. Tento dějepis jde až do nejnovějších časů, on zavírá s Řehořem XVI. blahoslavené památky. Spořilovo jmeno proslulo v nejnovějších neblahých půtkách, i stal se muž tento horlivým hajitelem katolické pravdy. Pravé, katolické smejšlení svoje osvědčuje i v těchto přítomných dějepravných knihách, a povinnost nám káže, činiti na ně veškeré duchovenstvo pozorno. Jako pak knihy tyto obsahem svým jsou bohaté a vzácné, rovně tak i jejich zevnitřní ouprava jest ušlechtilá a překrásná, a nad to výše i třemi obrazy, totiž: svatého otce Pia IX. a nejdůstojnějších knížat a arcibiskupů Solnohradského a našeho milovaného Prazskébe okrášlena,.

2) *Encyclopädisches Handbuch der katholischen Liturgie, oder historische und darstellende Erörterungen über den Gesammtritus und das Ceremonial*

vlévati do srdcí lidských. Dokázal toho „katolickým církevním dějepisem“ svým, kterýž letošního roku dědictvím svatojanským na světlo vydal, a jehožto slušné posouzení v 4. svazku podáme. Dokázal toho i dvěma jinými výbornými spisy, kteréž jsme s pravým potěšením v rukopisu čtli, a kteréž také Dědictvím vydány budou.

Digitized by Google

des Gottesdienstes, die heiligen Sakramente, Feste, Hierarchie, Gebäude etc. Nach dem französischen Werke des Abbé Migne bearbeitet von Schinke, Religionslehrer am k. kath. Gymnasium zu Gleiwitz und Kühn, Kapellan zu Gleiwitz. Gleiwitz, 1846. Velký 8. st. 888. V Praze u Krednera za 3 zl. 30 kr. Liturgie je oživená dogmatika, anebo učení víry do života uvedené. Dogmatika jest matka, liturgie dcera; dogmatika jest studánka, a to, co se z ní prýští, jest liturgie, aneb abychom mluvili bez obrazů, liturgie jest zevnitřní vyjádření a vyznání víry. Přebudiž žel, že se tak malý ohled u vyučování křesťanském na ni béře, a přece jestiť to ten utěšený květ, kterýž z učení víry a mravů vykvetá. Kořen a pěn, jeli nám dovoleno dále v podobenstvích mluviti, jest dogmatika, ratolesti je moral, a květ na nich je liturgie, ale toho utěšeného květu se málo šetří a často opadává, an vůně jeho nikdo ani neokusil. Katoličtí kazatelové, katoličtí katechetové nedomnívejte se, že jste dostáli povinnosti své, když toliko učení víry a mravů svěřencům přednášíte. Ukažte také, jak se v církvi obě toto učení zjevuje a v život vchází. A zde máte knihu, abecedním pořádkem spořádanou, kdežto všecky liturgické činy, věci, osoby a místa — význam jejich, oučel a záměr, slovem vše, což sem zří, máte snešené a vysvětlené.

3) *Die Weissagungen des Mönchs Hermann zu Lehnin über Preussen und jene des Benediktiners David Speer zu Benediktbeuern über Bayern. Von Joh. Adam Boost. Augsburg 1848.* V Praze u Krednera a u Hessa za 1 zl. 45 kr. Jmeno spisovatelovo, kteréž veliké slávy si dobylo, ručí za výbornost knihy této. Předmět pak knihy této velmi zajímavý nezří jenom k jedné neb druhé zemi, nýbrž jesti rázu obecného a celé církve se týkajícího.

4) *Geschichte der römischen Päbste nach dem*

Digitized by Google

Französischen des Ritters Artaud von Monton. Herausgegeben von Joh. Adam Boost. Erster Band. Erste Lieferung. Augsburg 1848. V Praze u Krednera a u Hessa za 34 kr. Opět se zde potkáváme s Boostem, kterýž nám Montona v německém oděvu předkládá — výtečník výtečníka. Přítomný svazek, 160 stránek mající, zahrnuje v sobě 45 papežů, a sice až do sv. Sixta III. Bude to dílo obšírné a nejdokonalejší, což posud u příčině té Němcům podáno bylo.

5) *Beispiele zur gesammten christkatholischen Lehre nebst Schrift- und Väterstellen nach der Ordnung des Katechismus von P. Canisius. Eine Materialien-Sammlung für Religionslehrer, Katecheten und Prediger und ein Hausbuch für christliche Familien von Ludwig Mehler. Erster Band, enthaltend das erste Hauptstück: Vom christlichen Glauben. Regensburg, 1848.* V Praze u Krednera a u Hessa za 2 zl. 15 kr. Směle můžeme tvrditi, že toto dílo dokonalostí svou převyšuje všecko, což kdy podobného toho druhu vyšlo. Výborné jsou spisy Buchfelnerovy, Rychterovy a Herbstovy: Mehler je ale všecky přestihl. Dílo toto by nemělo scházeti v knihovně žádného kazatele, žádného katechety.

6) *Geschichte der häuslichen Gesellschaft bei allen alten und neuen Völkern, oder Einfluss des Christenthums auf die Familie, von J. Gaume, Generalvikar der Diözese Rever. 3 Bände. Regensburg 1845. Verlag v. G. J. Manz.* Vyšlý přede třemi lety spis tento zasluhuje, aby kam se posud nedostal, vždy ještě cestu našel. Důstojný p. spisovatel, zajisté jeden z nejučenějších kněží Francouzských dívá se jako nadšený Bohem věštec na minulé, přítomné a budoucí časy, líče živými barvami a ohnivou výmluvností bídný stav člověčenstva bez Krista a víry v Něho. Vyjímajíce některé toliko věci, ohromeni jsme byli živou pravdou dějin rodiny, jak nám je p.

Digitized by Google

Gaume vylíčil. Bůh dejž by nebyl prorokem na paušti! Čas jest svrchovaný, aby se na spis tento vůbec zřetel obrátil.

7) *Predigten, die Alle verstehen und die Meisten brauchen können. Seinen ehemaligen Schülern zur freundschaftlichen Erinnerung; gutgesinnten Christen zur erbaulichen Lesung von P. Aegidius Jais. 4 Bd. vierte Auflage. Salzburg 1845.* Čím byl výtečný Jais lidu, jest vůbec známo. Málo kdo uměl tak upřímně pravě po lidsku mluviti s lidem, jako tento apoštolský kněz a sluha Božĺ. Jaká výborná jsau kázaní jeho, lze odtud již souditi, že po čtvrté vydána jsou. Více širšími slovy schvalovati je, bylo by zbytečné. Co napsal a vydal Jais, věru samo sebau se chválí. Který duchovní pastýř nemá posud v knihovně své kázaní těch, nebude nikdy litovati, pakli ji výtečným plodem výtečného ducha rozhojní.

8) *Erörterungen über die grossen religiösen Fragen der Gegenwart. Den höhern und mittlern Ständen gewidmet von Dr. J. B. Hirscher. Freiburg und Breisgau, Herder'sche Verlagsbuchhandlung 1846 und 1847.* Jmeno Hirscher jest v literatuře bohoslovní vůbec známo. Nové toto dílo, vyniklé z potřeb nynějšího věku, nese na čele ráz, jakýž i jiné spisy Hirscherovy značí. Pojednávaje nejdůležitější články v náboženství, o kteréž jest za našich časů na mnoze rozepře, činí to obyčejným spůsobem svým s živou a zjevnou láskou k pravdě, beze všeho přijímání osob a bez ošemetnosti, důstojně, tiše, vážně. Hodíť pak se spis tento ovšem i pro bohoslovce, určen ale jest více pro druhé vzdělanější čtenářstvo.

9) *Anleitung zum Figural- und Choralgesange nebst der allgemeinen Musiklehre. Zum Gebrauche für Seminarien, Geistliche, Schullehrer, Choralisten und Musiklehrer. Bearbeitet von Joh. Nep. Skraup, Kapellmeister an der k. Metropolitankirche Sct. Veit und Lehrer des Choralgesanges am f. e. Seminär in*

Digitized by Google

Prag. Prag 1848. Druck und Verlag von Gottlieb Haase Söhne. 8. S. 112. Cena 1. zl. stř. Co si slovútný pan skladatel této knihy umínil, to výborně přived k místu. Ukázal nám, jak by se mše svatá, nešpory, antifony, slovem všecky církevní zpěvy pravidelně zpívati měly, a to vše tak lehounkým způsobem vysvětlil, že i ten, kdož se do zpěvu nezná, mnoho poučení z knihy té vyčerpati může. Může zajisté mnohý sám od sebe bez pomoci cizího navedení naučiti se z výborného spisu tohoto pravidelnému zpěvu církevnímu, a leccos na svém zpěvu opraviti, čemuž se buď chybně naučil, aneb čemu nevědomky přivykl. Zvláště ale nevyhnutelně potřebna ještě kniha tato těm, ješto se službě církevní oddati chtějí. Že příjemný a krásný jest náš zpěv církevní, když se pravidelně odbývá, to i nekatolíci připouštějí, a to každému již vnitřní cit praví. Dobrý, pravidelný zpěv přispívá též k zvelebení služby Boží, a povinnost káže, i tímto prostředkem pobožnost věřících rozněcovati. Na vysost vítána musí nám tedy býti tato knížka, kterouž nám tento důkladný znalec církevního zpěvu ochotným srdcem podal. I schvolujeme ji tedy veškerému duchovenstvu, zvláště ale mladým kněžím, kteříž se chtějí pravidelnému církevnímu zpěvu přiučiti.

Digitized by Google

Zprávy.

Založení lokalie Václavické.

Václavice jsou vesnice na panství Konopišťském v kraji Berounském, v arcidiécesí Prazské, potud šest a třicet domovních čísel silná. Zde chrám veliký, však příjemný zajisté, se zvony milo souhlasícími. Jest chrám ten založen ku památce sv. Václava, kteryžto milý patron v podobě jako za živa na hlavním oltáři stojí, po každé straně anjela maje. Stojíť chrám na výšině, a podlé něho v pravo opodál roku 1810. dostavená škola.

Chrám tento až pod rok 1842. filiálním byl, a osm maje vesnic připsaných a řádně přiškolených, z nichž i na tamnější hřbitov se kladli. Vesnice ty byly: Wáclavice, Ouročnice, Rusice, Chlistov, Chrášťany, Watěkov, Žabobřeský a Zbožnice. S osadou touto svou, chrámu sv. Mikoláše ve městě Benešově byl připojen, a pod tamnější zprávu duchovní poddán, odkud osadníci službu duchovní přijímali, a šestkrát do roka službami Božími opatřeni bývali.

Jak Schaller ve svém České vlasti popisu pilně byl zaznamenal, bylo místo toto před časy městysem (oppidum) neneznamenitým, pod jmenem Wladislavice.*) Byltě sobě městys ten i práva starého města (majoris urbis) Prazského za 300 kop grošů prazských koupil: a jakť běželi jsou tehdáž časové, beze vší pochyby neneslavně kvetl. Než musiltě po

*) Viz Schallers Topographie, Ber. Kr. Konopischt N. 54.

Digitized by Google

nedlouhém čase těžce býti popleněn, a jak k pravdě se podobá, za Jiřího z Poděbrad, snad to pro přízeň okolním, zvlášť Konopišťským pánům prokazovanou.*)

Žeť městis ten pastýře svého duchovního tehdáž ovšem míti mohl: nikdo nebude pochybovati, kdo o těch ve vlasti naší časech povědomost má. Takéť skutečně důst. p. Weininger, jednaje o starobylosti kostelů v Čechách, a zvlášť uváděje arciděkanství Pražské a děkanstvo Benešovské, — na rok 1384. — takto dí: **) „Vladislavice, jinák Václawice. Za času císaře Karla IV. r. 1342. zvláštním majestátem bývalá ves v Městis povýšena jest, jemužto šest vesnic poddáno bylo. (Viz Pelzla: život Karla IV.)

Poněvadž pak místní památky pamětem listinným sesterské ruky podávají, a při svědectvích vlastní svou váhu mají: kterýchkoli na místě tom dotud ještě stává nic nezpěčuji se takových uvésti.

Nejprv u prostřed vesnice kopavše, když voda cesty byla porouchala, hnátů semotam nalezli jsou, jichž velikost za těchto časů jest neobyčejná. Taktéž nalezeného všelikého oruží okazovali, divíce se. Na západ za vesnicí rolník i podnes na hnáty takové a od železa věci přichází, jakkoli sobě jich nyní ani hrubě více nevšímá, ježto věc ovšedněla. Dále, ku polední toho místa straně pohrbí se táhne, jemuž podnes říkají „vinice.“ Jmeno to, jakkoli jen jmeno pouhé, přeceť nápadné jest v krajině teď daleko široko dočista vína prázdné; a ještě nápadnějším se stává, pakli se na polohu a půdu ohlédneme. Mezi touto vinicí a mezi Zbožnicí, vesnicí to k východu ležící, skutečně táhnou se místa pastevní až dosavád »Višňoví« řečená, jak o takových i v Karlovu diplomu ***) jest řeč. Površí opět na západu se táhnoucí, kde teď obec své lesniny má, na pokraji svém „šibínka“ slove.

*) Porovnej ibidem p. 174 — 175.

**) Wiz Časopis pro kat. duchov. ročník první, II. str. 268. r.

***) Diplom tento aneb královský majestát v Pelzlovu životopisu Karla IV. mezi přílohami čísl. XXVIII do slova jest uveden.

Digitized by Google

Potom statek první, tu proti šibínkám ležící (u Kubásků), vlastní má pověst svou: »že ještě za Marie Teresie držely jej panny dvě nepoddané; a kdo na půdy jejich utekl se, že nemohlo z Konopišťské vrchnostenské strany proti němu neobmezeně býti pokračováno pro výsady jisté.«

Zvlášť o bývalé tu faře nasvědčuje louka, teď zádušní, kteráž od nepaměti jmenuje se lukou farskou, v těch tu místech dosti podivně. Potom když se kopaly základy ku škole nové, na površí tom na spáleniště se přišlo a na grunty budovní, z kterýchž způsobů nejeden na dům farní soudil. Posléz i sám chrám jak stojí, a zvláště věž či zvonice, své vykazují známky, že nejsou as dle oumyslu z nich patrného dostaveny.

Anno erectionis **1783—1785.**, když se byly okolnosti místa toho považily, a dle pravidel zákonem uložených poměřily: k tomu se strojilo, aby i tu vlastní pastýř duchovní se usadil. Než bohužel nedozrála věc ta, jakkoli náramně potřebná: abrž jak do nedávna starcové žalovali, pokazila prý se a zamezila vlažností, ba i nesvědomitou lehkostí těch, jimž bylo ve jmenu obce mluviti a jednati. Zůstaloť pak přece seménko vězeti, kteréž svým časem pučeti počalo, čím déle více se zmáhalo, a zrovna říci, zvláštním a patrným řízením Božím posléz vyrazilo až do květu.

Roku **1799.** dostal se na tamější školu učitel, p. J. Wotýpka. Muž ten jeden z takových byl, kteříž pochopivše k čemu že od Pána postaveni jsou, bez hluku sice a skrytě, a však s celou duší prací sobě vykázaných se chápají a oddechu neznají, pokavád všemu nedostojí, co jen vidí, žeby věci dobré posloužiti mohlo. Tak on hudby nehrubě sobě všímaje, pílil spíše a usiloval o to, aby se zprávnějším učitelem národním stal. Co do předepsaných předmětů, velmi se snažil, aby je přiměřenějším a snadnějším způsobem do hlavy a srdce svých školáků vpravoval. V příteli mládeže pěkný od něho článek stojí: »Navedení k rychlejšímu počítání z hlavy.« A na toto i hned v prvnějších letech velmi pilně

Digitized by Google

doražel: kdežto o počítání z hlavy na mnohé škole tehdáž ještě ani památky nebylo. Takéť seznav výborný prospěch hláskování, jeho i hned se uchopil. Když ještě o hodinách opakovacích ani slychu nebylo, tu již vlastní ku dobré věci láskou jsa puzen, horlivý učitel v neděli odpoledne brzy do té, brzy do druhé přiškolené obce chodíval, aby potřebným ku vzdělání předmětům svěřence své vyučovati mohl.

Že pak právě v čas učitelování jeho duchovenstva nazbyt nebylo; že osada Benešovská velmi jest rozsáhlá, a Václavice na pět čtvrtí hodiny cesty od sídla duchovního pastýře vzdáleny: celé také vyučování náboženské, pokud ve škole se děje, leželo na něm. V němž aby též užitečným mohl býti, Pařízkovo rozmlouvání „o svátostech“ z paměti se učil, a kde jen knihy dobré učitelství se týkající se dopídil, bedlivě čta a co přiměřeného vybíraje používal. S radostí poslouchávali ho školáci, když v sobotu horlivě Evanjelium sv. vykládal, dříve dle Medlínovy postilly bedlivě se připraviv. Představení duchovní vůbec také spokojenost svou jemu jevili. Tak důst. p. Novák, vikář a t. č. farář Louňovický jednou při zkoušce zpozorovav, jakým že způsobem a jak bedlivě pokračuje, se slzami ku přítomným se obrátiv pravil: »Lidé, važte si toho muže; že nevíte ani, koho máte!« I domácí duchovní pastýřové vyznamenávali jej, zvlášť když dítky ku svatým svátostem uváděl.

Z tohoto takového jeho přičinění ať se posoudí, mnoholi že as muž ten přispěl, aby osadníci filiálního toho chrámu cenu zbožť duchovního uznávali, a jeho sobě vážiti uměli.

A však síla jeho ubývati začala: a on po vícekráte do navrácející se nemoci prsní upadaje, velice umdléval. A jakkoli milostivá vrchnost, tehdáž excel. hrabě Wrtby, přispěla jemu, aby mohl držeti pomocníka: přece ť škola mnoho pohřešovati počala ze vzrůstajícího umdlévání a choroby jeho, kteréž později až i v ouplnou závrať a posledně v těžké ochromení vyspěly.

Mezi tím časem byl sobě duchovní pastýř, farář, potom

Digitized by Google

děkan Benešovský kooperatora z důchodů náboženských vyjednal; to za příčinou dvou filiálních osad, a zvlášť Václavic, se školou na půl druhého sta dítek čítající: a nad to později i druhého kaplana držeti začal. Tím co bylo dříve překáželo, odstouplo: a škola Václavická aspoň jednou za týden návštěvy řádného katechety účastna se stala; jelikož duchovní pastýř pátrné očhabování muže horlivého vida, nutiti se musil: a tento stav svůj uznávaje, i o věc dobrou se boje, nyní takořka naléhaje žádal, po čem vždy dříve byl toužil.

Tak stála věc po některý rok. Až pak pastýř duchovní nyní ovšem blíže k věci přihlížeje, sám uznal, že jediná za týden školy té návštěva potřebám jejím nikolivěk nevyhoví. Pročež přemejšleje o pomoci, na to připadl, aby druhý pan páter každou neděli a svátek ve Václavicích služby Boží měl: pakliby totiž osadníci se uvolili, na výživu jeho slušnou částkou přispívati. Sám o tom s osadníky jednati nemoha, učiteli věc předložil a ji na něho vznesl, na důkaz, jakouže k němu důvěru i sám měl, i jaké od osadníků k němu se nadál. Tento vida, žeby touha jeho odedávna v srdci chovaná i přečasto projevovaná, — žeby pravím tudyto alespoň na polovic mohla býti vyplněna, bez dlouhého meškání předložil pastýři podpisy na každoroční příspěvek bez malička 120 zl. stř. obnášející.

Jelikož na tomto příspěvku nemohlo se přestati, byl se vším tím učitel k jistému duchovnímu poslán, maje pořiditi, aby tento ve jmenu obcí těch k milostivé vrchnosti Konopištské písemnou prosbu zhotovil: ku kteréž vrchnost se nakloniwši, byla by k věci té na žádost též něčím přispěti měla. Ten však duchovní dříve již do potřeb a okolností, na osadě té filiální stálé místo majících náhlednův, a o dobré vůli osadníkův důkaz patrný — podpisy ony totiž — v ruce drže: jal se věci uvažovati a dle toho měřiti, co nyní a co snad budoucně. A na štěstí přihlížeje i k tomu, že co jednou usazeno, u nás ne tak lehko změniti: místo žádané suppliky dosti dlouhý list k duchovnímu pastýři tomu napsal, jímž

Digitized by Google

horlivě o to se ujímal, aby on u vyjednávání takových důležitostí velmi jsa obratný a šťastný, znamenitou oběť takovou — ne na kaplana toliko druhého v Benešově, — leč na vlastního pastýře ve Václavicích obrátil, na doložení výživy ostatní osadníků těch u vyšších instancí se ujal, a korunu si přiložil ku mnohému, což jiného byl chvalitebného podnikl.

Než k čemus takovému byl sobě tento jakýmsi jiným vyjednáváním cestu docela zamezil: o čemž onen ničeho nevěděl. I zůstalať aspoň celá věc státi. O založení kaplana z Benešova do Václavic, přisluhujícího řeč utichla: a ze všeho nepozůstalo, než že osadníci sem tam o věci rozmlouvajíce, a věci svržené lítujíce, víc a víc na to přicházeli, jakéžeby dobrodiní bylo, kdyby oni svého vlastního pastýře měli. I duchovnímu pastýři za příležitostí častěji s takovou přicházeli, a rozmlouvajíce s ním, více ještě se utvrzovali: až jim konečně projevil, »za času jeho že to věc nesnadná: hned však po jeho úmrtí, a to v prvních šesti nedělích, chtějí-li co, aby se k tomu měli.« Po takovém pak návěští ku podivu brzy zemřel.

Beze dlení skutečně zavedli jsou osadníci věc svou. U důstojného vikariátního úřadu Bystřického dobře známy byly okolnosti osady této filiální. Pročež se spanilomyslnou a pravou pro svatou věc horlivostí přijal vyslance její důstojný Pán, Vavřinec Schauff, arcibiskupský vikář okrsku Bystřického ve Vrcholtovicích. A vyslechnuv žádost jejich, i co v příčině té důležitého bedlivě z archivu vybrav, v ouředním toho předmětu zanesení stvrdil: že nelzeloby tak snadno osady najíti, kdeby všecky zákonem (od 12. září 1782.) vytknuté požadky v takové míře pospolu se nalézály, jako při této.

A také v pravdě; jeť

a) chrám tu slušný zajisté, jakkoli ne dosti veliký, takéť ne příliš malý. Hezkým též ležitým i běžným nadán jest jměním, kteréž právě ty doby k ceně své bývalé výše

Digitized by Google

postoupilo; jesto některá jistinná jeho čísla losem vyšedše, ve stav svůj původní jsou usazena. I po ubezpečení výloh pořád běžících, nemalá částka i odtud mohla se na výživu duchovního vzíti: aby byl mateřskému chrámu, skoro na holo ochudlému nemusel pomáhati, snad i sám byl by si byl již mohl vyživiti kněze svého. Nad to že pastýře vlastního skutečně jest míval, nic nelze pochybovati, jakť výše udáno.

b) Škola tu 140—160 dítek čítající. Wyučování jich ve svatém náboženství nad míru obtížné. Pěšky to knězi pro dáli věc skoro nemožná, zvlášť kdy deštivo: dajíli se pak od osadníkův koně, při ostatních jejich takových povozních povinnostech náramně to peprné. A pak což jednou za týden!

S nedělním opakováním rovněž zle. Unaveni dalekou ku chrámu Páně cestou, ke druhé hodině odpoledne se vrátivše, zase silný kus cesty ku škole měřiti musili. Jaký to prospěch, jaká práce učitele podobně unaveného, — a jaká při takových obtížech zvlášť se strany mládeže horlivost?

c) Místo toto mezi okolními farami, Benešovskou, Neveklovskou, Netvořickou a Tejnickou tak leží, že bez mála od nich všech stejně jest vzdálené. Pět čtvrtí hodin máť člověk dosti silně co jíti, k farnímu chrámu do Benešova se bera. I což teprv staří, churaví a děti? Což vesnice ještě dále za Václavicemi ležící, a od chrámu farního ještě vzdálenější? Nad to cesta každého vůbec času tolik obtížná, v zimě a na jaře při oblevě rozlévajícím se potokem i Václavickým zvlášť nebezpečná bývá na místě jednom, jemuž se vyhnouti nelze. Dálka tato vinu nese, že nejeden otec jda s novorozencem ke křtu, místo svátosti té pohřeb objednávati musil: a mimo jiné, zvlášť vesnice Chrášťany o celé půlhodiny cesty ještě vzdálenější, vykázala na míru času udaného příliš mnoho nemocných, jenž byli bez zaopatření zemřeli, tak že při počtu jich větším duše z těla vyšla, an kněz k vesnici se blížil. Což nijak nebudiž divno: neboť zaopatření nemocného tu hospodáři na celý den koně ujalo, na

Digitized by Google

újmu jemu a obtíži náramnou. Nic pak dále nebuď praveno o službách Božích odpoledních, neboť churavcům zajisté a malým na chrám Páně času zimního po delší dobu i vůbec nebylo lze ani pomysliti.

d) Všech osm vesnic k chrámu tomu patřících přes devět set duší počítalo. Jest pak již skutkem zavedeno, že za dvě vesničky, Žabobřesky totiž a Chlistov, k Benešovu skoro as na stejnou, však ne tak schůdnou cestu ležící, — jiná k druhému filiálu, Chvojnenskému to, patřící, a od Benešova nejvzdálenější ves, Přibišice i s mlejncem a statkem v Kožlí, k osadě té nové se přivtělí. A tuť počet osady té nové přes úplný tisíc dále vystupuje. *)

Jelikož pak takové, tolik nutné tu vládly příčiny, nic neváhalo se dále, a od D. Vikariátu předložilo, od vys. důst. Konsistoře Prazské přijalo, i obyčejného dle běhu věcí takových na to se zaneslo, aby kooperator Benešovský, opatření své z důchodu náboženského berouci, jak jmenovitě pro Václavice povolen byl, tam také se přeložil: a osadníci tamnější aby doplnili výživu lokalistovi vykázanou. Čemuž když se byli řádně a právně podvolili, brala se celá záležitost k obyčejnému svému dotvrzení.

Zatím se byli osadníci, hned jak žádost na ouřady duchovní zadávali, spolu též k Milému a Velikomyslnému Pánu, Jasnému Knížeti svému, Janovi z Lobkoviců, Pánu na Konopišti a Patronu chrámů na osadě obojí, srdečně utekli: věrně na Něm žádajíce, aby patronát milostivě přijmouti a k vystavení domu farního dobrotivě propůjčiti se ráčil.

Odtud však celá ta dobrá věc jiného dočista nabyla způsobu.

Velmi znamenitá totiž újma bylaby se stala děkanství Benešovskému, kdyby bylo nadání kooperatora mělo zbaveno

*) Také tito Přibišičtí spolu s Václavickými a Chrášťanskými nejhorlivěji o věc tu svatou se ujímali: onino však, Žabobřeští a Chlistovští při zavedení jejím od ní se odcizovali, obtíží se obávajíce. Počet duší zevrubný katalog na rok 1838. vykazuje 1208.

Digitized by Google

býti. Ani ztráty osady té filiální byloby ono tak hrubě nepocítilo: jelikož ona vyjma štolu, jiných docela žádných užitků počasných, abrž spíše obtížností nemalých mu působila. Odejmutí však kooperátora byloby ovšem na nejedné straně mu vadilo těžce.

Pročež nedá se jináče říci, než že dvojnásobnou cenu má spanilomyslná, nábožná a pravě knížecí obět, kterouž všecky tyto rozpaky a i závady odjal kníže Pán ten, Jan z Lobkoviců. Welemoudře On totiž uvažuje, kterak na straně jedné hrubě by na škodu bylo, aby Benešovské děkanství kooperatorní výživy bylo zbaveno; na straně pak druhé žeby roční příspěvky od ne všech osadníků dosti vděčně podávány býti mohly, a snad dokonce i mrzutě dobývány býti musívaly, kdyžby časem horlivost ochábla: sám v to se vloživ, veškerou výživu nově usazeného pastýře duchovního na sebe vzal, a tak jak říkáme, na věčné časy, lokalii ve Václavicích pod patronátem svým založil. I ostatní výmínky Jeho slušně tu buďte uvedeny. Svědčíť i ty zajisté o šlechetné Jeho mysli. Za vše totiž, což tuto obětoval předně pro Boha a pro rozmáhání království Jeho, potom pro spasení duše a vzdělání svých milých poddaných *), — nic jiného nevymínilť sobě než toto: Některé mše svaté; první totiž a přední za v P. zesn. Františka Ex. pana hraběte z Vrtby, jenž jemu byl panství svá odkázal; potom jiné za sebe a rodinu svou. Dále požádal práva toho, aby sobě mohl kooperatora Benešovského pokaždé sám jmenovati.

Což když byl učinil, a též i osadníkům Václavickým, co jich se týkalo, na úřadě prohlásiti dal: věc tato dobrá jinou ovšem a však ladnější cestou k cíli svému spěchala. Osadníci pak opatřivše sobě jako pro paměť milostivosti takové písemné též poděkování u výboru hrnuli se

*) A na tom nepřestala dobrotivost Jeho a vznešené Jeho Paní rozené Vrbnovské. Neboť po kratičkém čase obdržel chrám ten monštrancí, roucha mešní, prádlo, a t. p. takového způsobu, že kdokoli vypravuje o tom, vždy jen se slzami v očích mluví.

Digitized by Google

k Pánu svému Knížeti, a mílé dobrotivé Mateři, Choti jeho vznešené.

Než kde jedná se o věc, po které jsme mnoho let byli dychtili, i sám chvat zdá se býti loudavým. Tak i tuto. Osadníci rozníceni jsouce svatým jakýmsi pachtěním neměli stání, neměli oddechu. Vždy zdálo se jim, jakoby mohlo je ještě i nyní minouti štěstí tolik žádoucí, po kterémž i onen jejich učitel, výše v zmínku uvedený, tolik byl dychtil, že mílo bylo by mu bývalo umříti, by jen vlastního ve Václavicích duchovního pastýře byl se aspoň na den dočkal.

Pročež sotva několik neděl bylo uplynulo, a již dostavili jsou se zase se žádostí svou, i písemně jazykem jich vlastním, t. českým, postavenou u Nejdůstoj. arcipastýře Alojsia, prosíce, by jim duchovní pastýř usazen byl do bytu prozatímního, o kterýž že se mu věrně postarati chtějí, jen aby již blaha toho duchovního byli účastni. Slovem Jeho nad míru vlídným potěšeni jsouce, po některý čas upokojili se. A však brzy zase v Praze byli, stěžujíce sobě, žeť tak dlouho se prodlívá. Tu však rádce jejich obyčejný, k němuž i tenkrát sobě důvěrnost vzali, poukázal jim, aby strpení měli, a ničeho dalšího nebrali před se: by totiž kvapením svým a naléháním na později nezavdali snad příčin ku věcem i jim i pastýři nevděčným.

A hle! sama Jeho Jasnost, Kníže Pán, Jan z Lobkovicův, k tomu též oučelu prohlásil se, že od hodiny výživu duchovnímu poskytovati chce; a po krátkém čase sám vesnici navštíviv, po bytu pro duchovního se pídil: a takový vyšetřiv, skutečně o to se ujal, aby kněz i dříve ještě byl zde usazen, než by dům farní dohotoviti bylo možná. Načež rychle snášelo se, čehož potřebí, obydlí co možná i pohodlí se připravilo a den příští zprávce duchovního s nedočkavostí se očekával.

Den pak *tento* přežádoucí, *zasvitl dne 17. března léta 1842, ve čtvrtek před květnou nedělí, na den to sv. Gertrudy Panny.*

Digitized by Google

Tuť totiž měli jsou oni — v osobě V. P. *Josefa Tichého*, dosavádního kooperatora Benešovského, — místního svého pastýře přijmouti, jenž ze zvláštního uřízení Vrchního Pastýře Jeho knížecí Milosti, pana arcibiskupa Pražského (p. t.) duchovní právomocnost nad nimi prozatím obdržel, ažby celá záležitost svého konce i u nejvyššího J. K. M. dvoru došla.

Vše bylo se tu k hlučné a radostné slavnosti usneslo a uchystalo.“ Ráno *) k deváté hodině přijeli jsou Václavičtí osadníci na koních slušně k slavnosti ozdobených do Benešova k děkanství: a tu očekávali, až vel. duchovenstvo z děkanství vyjelo. Osadníci ti začali pak průvod, majíce v čele jednoho ze starších na pěkném honosněji okrášleném broni; za nimi vel. duchovenstvo, a po tom několik vozů doprovázejících měšťanů, posléz mnoho dítek ze školy Benešovské a někteří z lidu pěšky za průvodem se berouce. V Konopišti někteří z uředníků vrchnostenských i z lidu obecného nejeden připojili se. Tak přišlo se až k Václavicům. Zde pak hlučná nejprv střelba a hudba libá vítání učinila začátek. Brána tu u vchodě ze zelených větví utvořená, věncemi a pentlemi okrášlená vykazovala nápisy; na kouli totiž: *„Vítej nám!“* — a nad koulí: *„Bůh budiž odplatitelem za ten dar srdečně milovanému, Osvícenému Knížeti P. a jeho rodině!“* U brány řada maličkých družiček; z nichž dvě přední podali kytek vel. duchovenstvu, a jedna kratičké přednesla uvítání. Odtud bral se zástup celý při hlučné hudbě a střelbě do chrámu Páně, jenž tu sílu lidu owšem nemohl obsáhnouti. Benešovský D. Pan Děkan, Ignác Čáslavský, tehdáž Vikariátní sekretář, slavnou měl mši svatou za osvícenou vrchnost: po níž k osadníkům řeč učinil: a předloživ, jakéže to milosti v radostný tento den dostalo se jim od Svrchovaného skrze ruce M. Vrchnosti,

*) Výjimek z listu slavnost tu popisujícího, daného od p. F. W. měšťana Benešovského, jenž osobně se zvláštním soucitem byl přítomen.

Digitized by Google

napomínal k vděčnosti, poslušnošti a k pobožné modlitbě za rod ten Osvícený. Načež i hned s lidem modlitbu takovou konal, slavně „Te Deum“ započal, a požehnání s Nejsvětější Svátostí Oltářní lidu udělil. Po všem hlučně zpíváno: Bože! zachovej nám Krále.

Když se z chrámu Páně vyšlo, hosté doprovázející, vzavše odpuštění, odjeli. Osadníci však s hudbou a družičkami vel. Pána sobě do jeho zatímního bytu uvedli, prozpěvujíce při tom písně ode dvou osadníků složené.

Konečně záležitost tato nejvyššího potvrzení svého od JKM. došla, a tak osada tato Václavická mezi farní osady milé vlasti naší pod názvem lokalie skutečně povýšená jest. I vážiti bude sobě dojista, čeho spasitedlného bylo se dostalo jí, a to právě jako maní, nenadále, v běhu jediných dvou let.

Posléz ještě po vypravení všech těch věcí nelze jináče, než dle dobré zásluhy u veřejnost uvésti muže dva, osadníky chrámu toho, kteříž v plném smyslu slova nad míru znamenitý úkol byli na se vzali, když o věci se jednalo, a bez jichžto přičinění nebylaby nikdy věc ta v tak krátkém čase ke konci přišla. Oniť zajisté byli, jenž neměli stání, neměli upokojené chvíle. Všem pocházkám podrobovali se oni: nic nedbajíce na meškání, outraty mnohé i trmácení. Jmena pak mužův těchto jsou: *Jan Vytejček* sedlák, a *Pavel Vnouček* chalupník, oba z *Václavic*.

Z celého pak tohoto církevního děje co vysvítá? Snad as toto: „Vy Přeosvícenci, jenž na církev a ovšem tím více na kněžstvo a celý řád její, as jako s kruchty jen hleděti se opovažujete, a přece jen o osvícení, vzdělávání lidstva dosti směšné hluky činiti chcete: zazývněte že tuto, — aneb raději oči protřete, ať i podlé rozumu jen zdravého uvidíte, kolik že vlastně bilo! — Vy pak Věrní vůbec, mile vezměte příklad, a kde třeba, jděte a i Vy učiňte též!“ —

Digitized by Google

Něco o zrušení desátku.

Nezapíráme, že mnohá strast a bída tížila a svírala lid náš venkovský, a radujeme se z toho srdečně, že mu lepší nastávají časové, a že té hnusné poroby bude zprostěn, v kteréž se až posud nacházel. A však tak zle se mu nevedlo, jak jistí lidumilové v novinách a v listech všeho druhu hlásají. Kdo neumí aneb nechce hospodařiti, tenť v žádném stavu chudoby a nouze neznikne, a dejme mu sebe více, přece nic míti nebude. Má se to se stavem sedlským, jako s každým jiným stavem. Jsou tu chudí i bohatí. Než budiž jak buď, slušná věc jest, aby se ku potřebám i tohoto lidu, jenž jest vlastně květ a jádro celého národa, bedlivě prohlíželo, a za podniknutí spasitelné a vynasnažení velmi chvalitebné to pokládáme, když se za těchto našich časů se všech stran na to dolehá, aby se mu, co nejvíce možno, ulehčilo. Robota jest již aspoň zákonem zrušena, a co nevidět nebude se více odbývati, a přestane na věky. Toto břemeno opravdu ubohý lid tížilo, a každý dobrosrdečný musí se tomu radovati, že brzo za své vezme. Než z roboty se přišlo také na desátky, a aby i tyto zrušeny byly, se všech stran se volá. Byli jsme zajisté vždy a jsme posud upřímní přátelé lidu sedlského, a přejeme mu ze srdce všeho, což mu jest prospěšno, a cožby poněkud jenom k většímu blahu a rozkvětu jeho sloužiti mohlo. Že by se mu však zrušením desátku nesmírně veliká dobrota prokázala, o tom budiž nám dovoleno, trochu pochybovati. Desátky jsou dvojího druhu; totiž onen pravý „*desátek*“, jenž jest desátý díl (decimae decimatae), a pak ten tak nepravě nazvaný, kterýž v odvodu jistého a na vždy určitého počtu buď snopů aneb zrn záleží. Že první velikým jest břemenem jak pro vlastníka polí tak i pro duchovního, o tom nikdo nebude pochybovati, kdož zná ty nesnáze s ním spojené, a ví, jaké obtíže duchovnímu jeho vybírání působí. Toť bylo příčinou, že zde onde duchovní

Digitized by Google

sami od něho dobrovolně upustili, a se svými farníky na tom se usnesli, by jim místo něho rok co rok jistý a určitý počet aneb v snopech aneb jen v zrně odváděli. A toliko o tomto posledním tak řečeném desátku, jenž se každoročně v jistém počtu a určité míře odvádí, a kterýž dle žádosti mnohých nynějších reformatorů má též zrušen býti, chceme zde slovo promluviti. I máme za to, že by se jeho zrušením ani jedné ani druhé straně nepomohlo.

Nuže, kterak tedy se má zrušení desátku státi? Aby se docela a beze všeho splacení prominul, toho neočekávej nikdo. Jako není k víře podobno, aby se robota beze všeho splacení prominula, rovně tak nechať nikdo nemyslí, že desátky bezevší náhrady zrušeny budou. Kdyby stát i chtěl to učiniti, nebude zajisté moci to učiniti z příčin, kteréž později poznáme. Posud také nikdo z moudrých nepovstal, ježtoby byl tvrdil, že by možno anebo jen radno bylo, desátky beze všeho splacení prominouti. Desátek činí zajisté znamenitou částku, jížto k výživě kněžské potřebí jest, a kteráž kdyby odpadla, jinák by musela býti nahražena. Tou příčinou nejednoho jest slyšeti v ten smysl, aby totiž ten, ježto desátek odváděti povinen jest, přiměřenou částku peněz položil, aneb nemáli hotových, tutéž částku na svém statku pojistil, a z ní vypadající ouroky každoročně platil. Eihle zase desátek, v jiné toliko způsobě!

Těch, ježtoby takové peníze pohotově měli, mním, že příliš mnoho není, jelikož sedlák obyčejně peníze v truhle ležet nenechává, nýbrž raději o to se snaží, aby jako dědičnému synu tak i ostatním svým dětem k místu pomohl. Za tou příčinou máli peníze, buď synům místa přikupuje, aneb dcery vyvdává. Než dejme tomu, že má peníze pohotově, a že by mohl desátek splatiti. Medle co tím vyzíská? Nic jiného než to, že složiv najednou výkupní cenu, zprostí se placení každoročných ouroků. S druhé strany si ale ublížil, an těmi penězy více mohl vytížiti, kdyby je jináč byl obrátil. Co ale počne ten, ježto peuěz pohotově nemá, čím

Digitized by Google

ten se vykoupí? Má snad jedno neb druhé pole od své živnosti prodati? Než coby mu to prospělo? Duchovnímu pastýři svému nedával by sice nic, ale oč zde by byl zištnější, o to byl by zase škodnější na své živnosti, kterouž na polích ztenčil. Nechať si tedy peníze vypůjčí, aneb chceli, nechať tu připadající částku peněz dá na své živnosti pojistiti. Jsme zase kde jsme byli, zase desátek, v jiné toliko způsobě. Musil by rok co rok platiti, a ten peněžitý plat bylby mu velmi často s větším obtížením, než kdyby mu bylo desátek podlé starého způsobu odváděti. Kdo na venku živ byl, ví ze zkušenosti, že sedlák tím, čehož mu příroda a hospodářství domácí uděluje, mnohem raději platí, než hotovými. I odvádění desátku, zvláště an se v takovém čase děje, když stodola a obilnice jsou plny, není mu s tak velikým obtížením, s jakým by mu byl plat na penězích. Dále vědomo je nám ze zkušenosti, kterak se obyčejně desátek odvádí. Když byla žeň hojná, dává se slušný desátek, a ještě ne ode všech; když se málo sklidilo dává se malý a špatný; a když potlouklo, neodvádí se obyčejně nic. Peníze zůstanou ale vždy peníze, a co kdo v penězích povinen jest, vždy v stejné míře, v stejném počtu a bez srážky zaplatiti musí. Nechtěj tedy, příteli milý, peníze sobě vypůjčovati, abysi se z desátku vyplatil, neboť musil bysi dojista ne knězi svému nýbrž snad tvrdému věřiteli desátek jiného druhu rok co rok platiti. Zachovej se jako tvoji nábožní předkové. Oni desátek dávali, a přece živi byli, a požehnání Boží měli, více snad, než my za těchto přítomných časů. Není tebe tajno, že o faru každý žebrák, každý chudý pocestný zavadí. Duchovní pastýř má býti otcem i domácích chudých, jenž se v osadě jeho nacházejí. Kdyby na faře neměl chudý skyvu chleba obdržeti, kde medle s větším právem má jí hledati? Nezpěčuj se tedy knězi svému dáti tu malou a nepatrnou částečku z toho, čehož ti Bůh na polích naděli, neucítíš toho, a nebude ti to s velikou škodou.

Než pojďme dále. Dejme tomu, že se desátek v celé

Digitized by Google

zemi naší splatí, medle co se stane s výkupem, kam se ty peníze uloží? Držitel panství může dle libosti s těmi penězy, kteréž za robotu vytíží, nakládati, pokudž ho jiné závazky, jakož jsou feudalní a hypothekarní, nevíží. Farář ale není vlastníkem fary své, a nemůže s příjmy fary své dělati, coby chtěl, nýbrž povinen jest, je všecky v celosti a bez zkrácení svému nástupníkovi pozůstaviti. Zdali by se to ale bezpečně státi mohlo při výkupu? Kde složí a pojistí výkupní cenu? Nevímeli, že vláda aspoň až posud s církví nejináče než jako poručník s nepinoletým zacházela, a jak dlouho to trvalo, a jakých tu kliček a háčků bylo, než kdo ze zádušních peněz částku nějakou dosti malou mohl si vypůjčiti. Nejeden, chtěje si vypůjčiti zádušní peníze, vida, s jakými protahy je to spojeno, raději od toho odstoupí, aneb když by je měl konečně obdržeti, jich nepřijme, poněvádž se byl již jinde o ně ohlídl, a si je zaopatřil. Povědomo jest nám několik takových příkladů, že když po roce přišlo dovolení, by se někomu peníze ze zádušní pokladnice půjčily, on jich více již nechtěl, jinde sobě jich vypůjčiv. Všecko psaní a ouřadování stalo se marným, a peníze zase zůstaly mrtvé v pokladnici ležeti, kterýmžto během ovšem nemohl kostel zbohatnouti. Nad to nade všecko málo jest dobrých hypothek; neb kdo dobrou má hypotheku, tenť obyčejně se nedluží. Co se tedy počne s těmi výkupnými penězy, aby bez užitku v pokladnici ležeti nezůstaly? Kupte státní úpisy, řekne se vám. Dobře! Co mohli desátníci bez své zkázy a beze vší nesnáze zastati, to se nyní uvalí na stát, kterýž se tak stane dlužníkem, a bude muset nyní sám pastýři ouroky platiti. Pakli ale ten lepší dává jistotu, než soukromníci, to nechať jiní rozhodnou. Pokud bude míti kapitál ve svém držení, snadno mu bude ouroky platiti. Co ale, kdyby kapital zmizel? Není to nic zhola nemožného, an snadno se státi může, což se již stalo. Dotací kněžstva zůstane břemenem státu, kteréhož se nebude moci zprostiti, jelikož pod tou tolikou výminkou statky mu vzal, že se sám bude o výživu jeho starati. Dejme

Digitized by Google

tomu, že by se jednou jakýmkoli způsobem pokladnice náboženské a desátkové vyprázdnily, aneb že by jmění jejich stálo toliko na papíře, co potom, odkud se vezme, čehož potřebí k výživě kněžstva? Přirazí se, což schází, k zemské dani, a tak se stane, že ten, jenž desátek splatil, a nyní se tím těší, že od něho osvobozen jest, že jej *podruhé* spláceti bude a sice každoroční daní zvýšenou. Nemáme tedy za to, že by se týmž během v jistotě desátníkům nějaké ulehčení připravilo.

A však ani kněžstvu by se lépe nevedlo. Dotací v penězích je velmi nejista, a mnohým pohromám podlehá. Co kdyby cena peněz tak se snížila, jako se to před třiceti lety stalo? Upamatujme se, jak se tehdáž kněžím vedlo, kteříž toliko penězy placeni byli. Lokalista měl míti 300, farář 400 zlatých. Za času, když císař Josef tento plat vyměřil, měly peníze jinou cenu, a plat tento k výživě duchovního pastýře postačoval: nepostačil ale a nemohl postačiti od roku 1811. až do roku 1820., v kterýchžto létech sotva se mohl kněz za tyto peníze ošatiti, a v zimě si zatopiti. Kde měl ale vzíti, cožby byl jedl? Tehdáž chodívali ubozí dělníci Kristovi k duchovním svým sousedům polnostmi opatřeným, aby se alespoň několikrát za týden najedli, a pakli to nešlo, nezbývalo nic jiného, než že musili pro chléb ke svým osadníkům posílati, to jest žebrati že musili, pakli tito sami bídu a nouzi jejich nepoznavše, jich nepodporovali. Takový osud může kněžstvo opět potkati, pakli stát pole a desátky kněžím vezme, a sám je peněžy dotovati a platiti si obllbí. Může zase nastati takový čas, že budou museti dobromyslní farníci pastýře svého v bídě postaveného podporovati, a tak *potřetí* desátek spláceti.

Až milo jest poslouchati ty krásné řeči, kteréž nynějších reforem koriseové vedou. I zdá se, že v skutku oblažiti chtí veškero kněžstvo, vykazujíce mu jeho dotací ze zemského pokladu. Než není nám to docela jasno, jakby to týmž během k místu přivesti mohli. Lidu vůbec ulehčení

Digitized by Google

způsobiti, a spolu též kněžstvu vyšší a lepší dotací vyjednati, to velmi nesnadná jest věc. Nechať se prodají všecky zádušní a farní statky. Dobrá! Když se prodá všecko nemovité jmění chrámům a farám náležející, a když se k tomu ještě přidá, což se za desátky vytíží, tedy se nabude nesmírného bohatství, kteréž s to bude, všem potřebám církve slušně vyhověti. Tak volají tyto pánové, my však takovým rychlokrevným nadějem se neoddáváme, bojíce se, aby toto nesmírné bohatství nebylo opět jenom na papíře. Vědomo jest nám ze zkušenosti, jak se dálo s prodajem statků církevních za časů dřevnějších, do jakých rukou přicházely, a za jak malý peníz se často takořka vyhazovaly. Kde jsou ti kupci, kteříž by hned tak mnoho statků odkoupiti, a dobře zaplatiti mohli? Není nás tajno, do jakých rukou by z většího dílu padly, a za jak malou cenu. Než-buď jak buď, peněz mnoho za statky církevní a za desátky se vytíží, také ouroky z těch utržených peněz nebudou malé; než spočítej nyní nevyhnutelně potřebné kněžstvo, kteréž z těchto ouroků bude muset býti placeno, a jak se nám slibuje dobře a slušně; spočítej též to množství starých k službě církevní neschopných a s výživou svou též na tuto pokladnici odkázaných kněží; posléze připomeň si ústavy, v nichž se mladé duchovenstvo cvičí a ku stavu kněžskému připravuje, a potom všecky potřeby chrámů, jejich opravy, stavby atd., potřeby služby Boží atd.: a umíšli dobře počítati, a nedášli se lecjakýms mluvením mýliti, jistě poznáš, že tento dotčený návrh nemá mnoho dobrého do sebe, a že týmž a takým způsobem nikomu se nepomůže, nýbrž spíše všem se ublíží.

Digitized by Google

O svobodě tisku a o něčem jiném ještě.

Svoboda tisku jest nám udělena. Vzácný, skvostný to dar, z něhož se má každý radovati. I my umíme si toho vzácného daru vážiti, vědouce, že každý člověk má k svobodě tisku přirozené právo, a že tato svoboda, užívajíli jí dobří, zajisté mnoho dobrého a spasitelného ovoce vydávati může. Ovšem v rukou zlomyslných lidí jestli svoboda tato ostrým mečem a ohněm vše zžírajícím. Mečem pravím, kterýž do těla společnosti lidské hluboké rány může zaseknouti, a ohněm, kterýž zachvacuje nejen koukol a snopy svázány a k spálení přihotoveny, nýbrž často i tu nejkrásnější pšenici. Nám dar tento rychle a nenadále jako meteor spadl s nebe, a dostalo se nám ho beze všeho zákona, meze té svobody vyměřujícího. Dali sice sobě spisovatelové slovo, že chtí v mezech slušnosti setrvati, a se všech těch hříchů pilně uvarovati, ku kterýmž by je mohla tato svoboda zavesti; než žel budiž Bohu, nestalo se to, aspoň ode všech slibu tomu se nedostálo. I povstali mnozí, jenž drahého a vzácného daru toho lecjaks užívali, a se ho nehodnými učinili. Není zajisté nikoho tajno, jaké veliké množství rozličných spisků a lístků všeho druhu se hned objevilo, v nichžto se lidem nehlásala jenom pouhá pravda, nýbrž bohužel mnohdy i patrná lež se vším tím hnusným plemenem, kteréž se ze lži rodí. I onen druh literatury, kterýž na vyšším stupni vzdělanosti stojí, a národ má šlechtiti, jakož jsou časopisy a noviny, vinným se učinil mnohých prohřešků proti pravdě a spravedlnosti. Pomlčíme o tom, což se všecko tisklo příčinou záležitostí pouze světských a politických, to nechať jiní na vážky soudu svého vezmou. Než nemůžeme mlčením pominouti toho, což se zde onde i příčinou náboženských a církevních věcí psalo i tisklo. Nezapíráme, že jsme nejednou i mnohé zdravé a rozumné, ač svobodné, slovo zaslechli, a s celou duší žádáme, by sime to dobré nebylo padlo na

Digitized by Google

skálu; a však mezi řídkou tou pšenicí vyrostlo mnoho též záhubného koukole, kterýž dle své přirozenosti mocně se rozmáhal, a pšenici dusil. Nejeden chtěl cestou touto, kterouž mu svoboda tisku proklestila, v zatemnělé hlavy svých spoluobčanů blahočinné světlo tak zvané osvěty vnesti, a zatím je neblahým jednáním svým jenom ještě více zatemnil. Nejeden chtěl též spoluobčany své poučiti u příčině duchovních jejich potřeb, a zatím v podezření a v pochybnost uvedl vše to, cožby každému člověku mělo býti nejdražším a nejsvětějším pokladem, mluviv o náboženství, o církvi a celé posvátné ústavě její jazykem ošemetným, utrhačným, lživým. A nastojte, posud neustávají někteří cestou tisku jed nevěry roznášeti, a plnýma rukama to zhoubné ovoce roztrušovati, kteréž bylo na stromě jejich nevěry vyrostlo. Že však takové počínání v srdcích přemnoha lidí smutné musí způsobiti proměny, a že tím i víra i mravopočestnost u nejednoho znamenité utrpí ujmy, každý se může snadno domysliti.

Což ale není žádného prostředku a žádné zbraně proti těmto škodným plodům svobodného tisku? Což se nedají tyto ohnivé šípy, metané do srdcí věrných Kristových, ničím uhasiti? Svoboda tisku to s sebou přináší, že se mnoho zlého avšak také mnoho dobrého čtenářům může zděliti. Týmž prostředkem tedy, kterýmž někteří rozšiřují království ďábla, rozšiřujme my dělníci Kristovi království Boží. Svoboda tisku i nám jest udělena! Uchopme se jí tedy, a mluvme také. Nyní není čas mlčení; nýbrž čas jest, abychom hlasů svých pozdvihli, a živou řečí i písmem mluvili. Mluviti máme, aby to dobré símě, kteréž 15. března b. r. s omlazenou přírodou pučiti počalo, nezaniklo a nevyhynulo; nýbrž aby v krásný strom vzrostlo, v strom, kterýžby daleko široko ratolesti své a větve rozkládal, a blahodějný stín svůj rozšiřoval. Mluviti ale také máme, abysme i tomu píchlavému trní, kteréž zároveň s dobrým semenem roste a bujně se rozmáhá, sílu odjali, by dobré ono símě nemohlo přerůsti a udusiti.

Digitized by Google

A protož vstaňte Boží bojovníci, ozbrojte se mečem ducha, a nechtějte dopouštěti, aby se pravda stala otrokyní lži, a v porobu přišla. Kdo nyní váhá a si nepřispíší, zameškámnoho a vydává se na zjevné nebezpečenství, ztratiti všecko. I nechať tedy každý, jakož mu dáno jest, o všeobecném blahu lidstva pracuje; živou řečí pracujme všickni, písmem pak, kdož se k tomu schopen čiješ. Aneb mámeli se snad na to lhostejně dívati, kterak nepřátelé na hradby Sionu šípy utrhání a ousměšků metají, a jazyky jizlivými choť Kristovu špiní a v potupu uvozují? Mámeli snad němí býti, ješto jazyků plamenných míti sluší? Či se máme skrývati, když povinnost do boje volá? Odstup cos takového od dělníků Božích! Buďtež sebe pilni i všeho stáda, tato slova jsou i nám řečena. Bděme, aby ovečky naše převrácenými učením nakaženy nebyly! Této bdělosti bylo nám vždy potřebí: budoucně ale mnohem více budeme jí potřebni. Svoboda tisku nejednomu zlovolníku proklestila cestu, na kteréž dovážeti bude dobrosrdečnému lidu našemu smrtonošné traveniny všeho druhu. Co se kdy ve zvrtených hlavách zrodilo, aneb co kdy kterému třešťenci v mysli zakmitlo, to se v knížkách a na oběžných listech lidu našemu bude podávati. Tu pastýřové duší bděme, a touže cestou, kterouž do osad naších jed ten přichází, z osad svých jej zase vyvrhujme. Učme, vysvětlujme, bludy vyvracujme.

Než mějme se na pozoru, bysme sami meze slušnosti nikdý nepřekročili. Daleko budiž od nás, bychom snad horlili proti svobodě a udělené nám konstitucí. Nikoli! Jsou to živé prameny, kteréž neodolatelný duch časů nynějších přivedl na světlo, a z nichžto blaho i spása se nám vyprýští, a vyprýštiti musí, budemeli jich dobře užívati, a blahočinným tokem jejich vlasteneckou i náboženskou půdu naši zalévati. Chtějme ale horliti proti zlému těch vzácných darů užívání, a ohraďme se, aby což nám mělo sloužiti k blahu a ku štěstí, nestalo se příčinou zkázy a záhuby naší. Bdění a horlení naše mějž za předmět Evanjelium Kristovo a krá-

Digitized by Google

lovství Boží. Toť naše úloha a pole, kteréž vzdělávati nám přísluší. A toho buďme pilni a bedlivi, o to se zasazujme se vší silou, a nedopouštějme, by nepřítel to pole Boží koukolem svým pokazil. Nechtějme se dále domnívati, že osoby naše a záležitosti církve jsou jedno. O vyšší a světější věci jest nám pečovati, než jenom o časné naše v státu postavení a osobní naše záležitosti. Krista a církev jeho mějme před očima, a o království Boží budiž přední a hlavní snaha a péče naše: vše ostatní, což se osob našich týká, a čehož nám potřebí, bude nám přidáno. Věrný dělník došel vždy mzdy své: i my jí dojdeme, pakli věrně povolání tomu dostojíme, kteréž nám vyměřil Pán nebeský. Pracujíce proti útokům času nynějšího, rozdíl slušný a rozumný též dělejme mezi věcmi podstatnými a případnými, mezi tím, což k víře zří a patří, a mezi tím, což se týká toliko církevní kázně a zevnitřního řádu. Co do víry, jestiť církev katolická skála nezvratná, jejížto základy do věčnosti sahají, a kterouž ani všecky návaly světa ani jakékoli útoky pekla nezviklají. Co do víry, jestiť církev katolická dílo Boží, a protož dílo na vysost dokonalé, kteréž žádných oprav od rukou lidských nepotřebuje. — Co se ale tkne věcí případných, věcí ku kázni a zevnitřnímu řádu směřujících, tuť ovšem lhali bychom, a pravdy nebyloby v nás, kdybychom řekli, že příčinou těchto věcí dokonce žádné opravy potřebí není, a žeby leccos nemohlo býti jináče. A může to býti komu divno? Církev zahrnuje v sobě lidi — tím vše je řečeno a vysvětleno. Což v ní Božího jest, to ovšem opravy nepotřebuje, aniž může býti opraveno: což ale lidského jest původu, toť ovšem potřebou času může i má se měniti, pokudž to účelu svého přestalo býti dostojno. U věcech těchto nejsme tedy nepřátelé všeho pokroku, alebrž s celou duší mu přejeme, pakli jest rozumný, a děje se v mezech slušnosti. Nejrychlejší však reformě podrobme sebe samých; neboť když my se zreformujeme, potom se vše brzo v lepší stránku obrátí. Buďme, jací býti máme, a jak nám to vznešené a svaté po-

Digitized by Google

volání naše ukládá, pak zajisté blaho církve i svěřenců našich utěšeně vykvete. Nezapíráme, že i jinde jistých přiměřených oprav jest potřebí. Než bratří, mějme trpělivost, a nečiňme obecný zmatek ještě mnohem větší. Nám právo v tyto věci nepřísluší, a protož složme důvěru svou na ty, kteréž Duch svatý ustanovil biskupy, aby zpravovali církev Boží. (Skut. Ap. 20, 28.) Až záležitosti tohoto světa budou uspořádány, a zjitřenost lidských myslí se utíší, pak zajisté knížata církve i k tomu ruky přičiní, by se napravilo, což postupem času, nedbalostí lidí a často i vládou zemskou, do všeho i do nejsvětějších věcí ruku svou strkající, do církve se vloudilo, a slávu její poněkud zatemnilo.

Otázky

při jenerálním Concursu 2. 3. 4. května b. r. dané.

I. E Dogmatica:

1. Quotuplex natura, voluntas et persona in Christo est?

2. Num sacramentum confirmationis ad salutem absolute necessarium, et num ideo negligendum est?

3. Qui sunt effectus sacramenti poenitentiae?

II. E theologia morali:

1. In quo consistit supremum hominis christiani bonum, et in quali relatione praesens saeculi genius ad hoc bonum existit?

2. Quaenam indifferentismi religiosi, usque latius grassantis assignari possunt causae?

3. Quae commoda moralia ex hujus vitae calamitatibus capi possunt?

Digitized by Google

III. Ex jure canonico:

1. Welches ist die Stellung, die die Akatholiken Oesterreichs durch das Toleranz-Patent vom 13. Oktober 1781 erlangt haben?

2. Welches sind die gesetzlichen Bestimmungen zum Schutze gegen Profanirung der Kirchen und kirchlichen Sachen?

3. Baukonkurrenz zur Herstellung einer Filialkirche?

IV. E studio biblico N. T.:

Notis exegeticis illustretur pericopa, quae legitur Mat. 19, 16—26 incl., et usus practici adnotentur.

V. Ex theologia pastorali:

1. Welche Grundsätze hat der Seelsorger bei der Wahl seiner Predigt-themata zu berücksichtigen?

2. Wie hat sich der Seelsorger in politischen Unruhen seiner Gemeinde zu benehmen?

3. Was sind Reservatfälle? — Was wird zu einem Reservatfalle erfordert? Welche Reservatfälle hat die prager Erzdiözese?

VI.

Uiber den Text Joh. 20, 29 aus dem Evangelium am weissen Sonntage: „Selig sind, die nicht gesehen und doch geglaubt haben.“ Das Exordium und der Epilog einer thematishen Predigt auszuarbeiten, für den Vortrag einzuüben, das übrige blos zu skizziren.

VII. Ex cathechesi:

In dem vierten Gebote Gottes wird vorzüglich befohlen, dass Kinder ihre Aeltern ehren, und ihnen gehorsamen sollen.

Poznamenání.

Veliká důležitost ouřadu pastýřského to již s sebou přináší, aby se u volení pastýřů duší vší možné opatrnosti užívalo, by vždy jenom ti nejschopnější povyšováni byli

Digitized by Google

k tomu svatému ouřadu. Zvláště takové opatrnosti jesti potřebí, když se jedná o to, aby které osadě samostatný udělen byl pastýř. Moudře tedy nařídila svatá církev na sněmu Tridentském shromážděná, aby ti, ježto chtějí co pastýřové samostatní zpravovati osady, podrobili se prvé přísným zkouškám, zdali též k tomu potřebnými schopnostmi opatřeni jsau. (Sess. 24. de reformat. c. 18.) Tento zajisté velmi blahočinný rozkaz byl později několikráte ještě obnoven, a sice svatým otcem Piem V. 18. března 1566. vydanou bullou „In conferendis;" potom Klímentem XI. oběžným listem jeho od 10. ledna 1721.; a konečně Benešem XIV. bullou »Cum illud" od 14. prosince 1742. Toto moudré ustanovení se všady zachovávalo a zachovává až posud. Každý totiž kněz, kdož chce úřad pastýřský zastávati, musí prvé důkaz dáti, že k tomu je schopen, a tou příčinou musí se jistě zkoušce podrobiti. Kde však koli těchto zkoušek stává, tam se *jednou toliko* každý této zkoušce podrobuje. Toliko v Rakouském mocnářství má se ta věc jináče. Zde se po každých šesti létech musí zkouška tato opětovati, což ovšem holý jest nerozum a zbytečné týrání lidí. Farář, kterýž chce na své faře zůstati, osvobozen jest od této povinnosti; chceli ale na jinou faru přesazen býti, musí se opět dát zkoušeti, pakli od posledního jeho concursu víc než šest let uplynulo. Může se tedy přihoditi, žeby někdo chtěl z fary, kteráž má tři tiscíce duší, přesazen býti na jinou, kteráž nemá více než osm set anebo tisíc duší, a hle musí se zkoušce podrobiti, zdali schopen jest, tuto malou osádku zpravovati. Může se také státi, že by chtěl někdo z fary městské na faru do vesnice odejíti, avšak i ten podléhá tomu zákonu, a musí se též opětné podrobiti zkoušce, pakli mu poslední concurs jeho vyšel, a milostivé prominutí nebylo mu dáno. I neníli v tom nedůslednost náramná? By kdo tři tisíce duší pásl, k tomu jesti dosti schopen, žeby ale tisíc duší dobře zpravoval, o o tom se pochybuje, a protož musí dříve podstoupením zkoušky toho dokázati. Tak podobně že schopen jest v městě

Digitized by Google

býti pastýřem, nikdo nepochybuje, zdaliby ale také ve vesnici dobře ouřad svůj zastával, toho teprv zkouškou dokázati musí. Pravda sice jest, že kdo dvakráte zkoušku tu dobře odbyl, a již z kaplanství šťastně vyvázl, že prominutí obdržeti může; než i v tom nalezáme velikou neshodnost. Proč medle i kaplan nemá toho dobrodiní účastcn býti? Máli snad více peněz, než farář, a můžli snad lépe zapraviti ty outraty, kteréž s tím jsou spojeny, an dalekou cestu do sídla duchovní své vrchnosti konati, a tam nad to výše tři dni na své outraty živ býti musí? Přihodilo se nedávno, že i jednomu lokalistovi slavné řízení zemské prominutí toto odepřelo. A byltě to muž, kterýž dvakráte zkoušce této se byl podrobil, a jesti to pastýř horlivý, kazatel výborný, kněz vzdělaný, jenž netoliko ve svém vlastním vzdělání bez přestání pokračuje, nýbrž i k vzdělání národu vydáváním výborných kázaní a jiných výtečných spisů přispívá. Má nad to výše chudou osadu, a sám jest chudý, a má daleko do Prahy, a musilby na celý týden chrám svůj, svou školu, a své nemocné osadníky opustiti, a hle přece nedosáhl prominutí, ač slavná Konsistoř ho co nejlépe řízení zemskému poručila. Než dejme tomu, žeby budoucně každému ano i kaplanu, kdyžby byl dvakráte tuto zkoušku dobře odbyl, se toto prominutí štědře udělovalo, tím by přece věc ta vší příkrosti nepozbyla. Proč se mají zbytečně archivy a práce kancelářské rozmnožovati? A dobréli to jest, tímto neblahým písařením mařiti ten drahý a krátký čas, jejž nám nebeský pastýř k jiné a důležitější práci vyměřil, a jehož by se mělo a mohlo lépe užívati. Aneb běží tu snad jenom o to, aby se více kolkovaného papíru na supliky spotřebovalo? Buď jak buď, my máme za to, že povinnost, po každých šesti létech opětovati tuto zkoušku, je s velikým obtížením duchovenstva spojena, a že stát příčinou této věci tak jako v mnohých jiných našich záležitostech otčímem naším býti se ukázal. Lékař, když odbyl své zkoušky, a má v kapse diplom, smí léčiti, kde kdy a koho chce, a zůstane až do smrti lékařem. Po-

Digitized by Google

dobně právník, odbyl-li dobře jednou toliko zkoušky své, zůstane až do smrti soudcem i zástupcem. Toliko kněz má čas od času zkouškou dokazovati, že v posledních minulých šesti létech na duchu svém neochábnul a nezmalatněl. Aneb majíli snad tyto zkoušky býti ostruhou k větší pilnosti? Kdo sám v sobě nečije se puzena, by dále a dále se vzdělával, tenť i při zkouškách těchto ve vzdělání svém pokračovati nebude. A protož přejeme si ze srdce, by toto týrání zvláště chudšího kněžstva, jakož jsou kaplani, jednou přestalo. Neměloby se žádnému knězi dovoliti, concurs dělati, dokudžby nebyl šest let na vinici Páně strávil. Když však po šesti létech dobře na vinici Páně strávených, zkoušku concursalní náležitě odbyl, nechať pak mu platí na vždycky.

Z Prahy.

V prvním dílu tohoto Časopisu na stránce VI. podali jsme u příležitosti an jsme mluvili o dřevnějších p. p. redaktořích »*Časopisu pro katolické duchovenstvo,*“ ctěnému obecenstvu utěšenou zprávu o povýšení Vysoce Důstojného metropolitního děkana pana *Václava Wáclavička* na arcibiskupskou stolici Lvovskou v království Haličském. Nyní se nám udává příležitost, oznámiti, že toho výtečného muže podržíme ve vlasti. On se totiž této arcibiskupské stolice dobrovolně odřekl. Již v měsíci srpnu m. r., když totiž mu to jeho povýšení oznámeno bylo, snažně prosil nejmilostivějšího Císaře a Krále, by naň toto veliké důstojenství neráčil vzkládati. Ale musil se chtěj nechtěj vyšší a neoblomné vůli poddati. I byl od Jeho papežské Svatosti prekonisován, dosáhl pallium, a na den 16. dubna byla konsekrací jeho v Pražském metropolitanském chrámě ustanovena. I den k odjezdu jeho do Lvova byltě již určen. Zatím pilně se učil polské-

Digitized by Google

mu jazyku, a jsa již bez toho výborný Slovan a slovozpytec, brzo v něm k nemalé dokonalosti dospěl. I v Praze již snažně pečoval o všelikeré dobro budoucích oveček svých. Již se tiskl ve Lvově, a snad byl již bez mála dotištěn výborný a velmi obšírný pastýřský list jeho. Již byl kanonickou visitací ohlásil, kterouž v arcidiécesi své hned po svém příchodu chtěl konati. I ku potřebám chudých svých budoucích oveček z Prahy otcovsky prohlížel, poslav jim 1000 zl. stř. I o upokojení Poláků pečoval; nebo jak mile se roznesla pověst, že milostivý Císař Pán národům svým konstitucí propůjčil, hned jeho císařský Majestat prosil, aby politicky provinilým Polákům milost uděliti ráčil. Radostí plesalo srdce jeho, když se dověděl, že se to v skutku stalo, a že všickni ti a tací na svobodu jsou již propuštěni. Když však se žádost Haličanů, aby totiž na vyšší ouřady a důstojnosti toliko rození anebo naturalisované Haličané byli dosazováni, po Čechách roznesla, byltě slavný muž tento první, jenž tomuto národnímu přání Haličanů, dřív ještě než petice polská do Vídně byla odeslána, vyhověti se přičinil, odřeknuv se arcibiskupské stolice podruhé. Považímeli, že si byl již přízně haličského duchovenstva a zvláště Lvovské metropolitní kapitoly v znamenité míře vydobyl, kteráž poslední příchod jeho, jak patrno z listů k němu učiněných, ne jináče než velmi toužebně očekávala; považímeli dále, že k nastoupení bohaté arcibiskupské stolice veliký náklad byl již učinil, a že všechno to obětoval a pohřešil, aby se bratrskému národu stalo po vůli, nemůžeme zajisté jináče leč vysoko ctíti jeho šlechetnou mysl. Tím zajisté svazek mezi českým a polským národem utužil, a získal si tak právo na vděk obou těch pobratřených národů.

Digitized by Google

Zpráva z Batelova na Moravě.

Obdržev následující psaní zcela mně neznámého spoludělníka na vinici Páně, zaplesalo srdce moje, že těch, jenž právdu katolickou poznávají, neubývá, nýbrž že den ke dni počet těch se množí, kteříž světlem Božím osvíceni, do toho domu vstupují, kterýž vzdělán jest na skále, a jehož se až posud vinou rodu svého cizili. Zvláště se mi ale zalíbila ta myšlénka, kterouž František Soukup pojal, a k místu též přivedl, že totiž veřejně před světem vyznal, proč se do lůna církve katolické navrátil. U lidí stavu vznešenějšího a u osob učených bývá cos takového obyčejem, že při navrácení se do církve katolické v spisech mnohdy i obšírných příčiny toho kroku svého udávají. Posud ale jsme nespatřili, by kdo to byl učinil ze stavu sedlskéko anebo měšťanského, jak to zde učinil František Soukup, a sice v té způsobě, jakož on to učinil nedlouhým listem svým. Mnohou dobrou a užitečnou myšlénku vzbudilo toto jeho jednání v duši mé, a poněvadž doufám, že tak i jiným se povede, pro tu toliko příčinu, a nikoli z chlouby aneb pro vlastní chválu svou, kladu zde jak ono psaní tak i onen v Jihlavě tištěný list.

Veledůstojný Pane!

Dožádán byv, Vaší Důstojnosti přiložené „Ospravedlnění" doručiti, s radostí to činím, věda, že v těchto smutných časech vzácné a řídké jsau duchovní radosti, a že Vaše Důstojnost z toho potěšena bude, že se na zdejší osadě opět ukázalo ovoce, které vydává popularní Dogmatika a Bohomil Váš. Posud bloudící, ale nyní již na prahu pravé církve stojící ovečka nevěděla, kde přebývá onen vůdce, který tak zřetelně ukazuje blaudícím cestu k pravdě, proto se na mně obrátila s žádostí, bych na místě jejím doručil Vaší Důstoj-

Digitized by Google

nosti přiložený lístek. Čině to, poroučím se uctivě, a jsem s největší šetrností

Vaší Důstojnosti

nejponíženější služebník

Adam Špaček,

Coop.

V Batelově dne 10. lípna 1848.

Přiložený tištěný list zní pak takto:

Ospravedlnění,

kterým vyznávám, co mne pohnulo do lůna církve katolické se navrátiti.

František Soukup,

bývalý protestant.

1848.

Všeho pak zkušujte: což dobrého jest toho se držte.

(1. Epist. k Tessal. kap. 5. v. 21.)

Rozmilí křesťané!

Řečená slova svat. Pavla častokráte jsem na mysli přemítal, mnohé věci zkoušel, a nyní, díky Bohu! což dobrého jest, toho držeti se budu.

Prošel jsem knihy auğsburğského i helvetského vyznání, a nemohu zapříti, že se v nich sem tam jádro nachází; ale již ta nesrovnalost obého učení mýlí a rozum neví, na čem se ustanoviti má. Toto jádro vmíseno jest ve mnoho plev, nadávek a přezděvů proti církvi katolické, a najdeli se na nějaké katolické osobě nějaká nepodstatná chyba, hned se to na celou církev potahuje, chyba ta se zvětšuje a za hlavní věc považuje, kdežto láska přikrývá množství hříchů, jak jsem to, věř mi rozmilý křesťane, v knihách katolických nalezl. Nechceš-li slovům mým uvěřiti, vezmi a čti knihu doktora Höe ke všem evanjelickým křesťanům v Čechách a v Moravě vydanou v Lipsku léta 1603, a porovnej ji s populární dogmatikau Jana Valeriana Jirsíka v Praze 1841, a přesvědčíš se o pravdě slov těchto.

Digitized by Google

Nyní slyš, co tobě řeknu z cizího sice péra, ale ze srdce svého.

„O křesťane, kdož jsi koli, dobuď se z okovů bludu, ohledej, zkus a poznej, kdo jsi, a pros ducha svatého, jakož sem i já to učinil, aby svou milostí srdce tvé roznítil a naplnil.

Co se mne týká, vzdavám a vzdávati budu až do své nejdelší smrti dobrotivému Bohu vroucí díky za tu milost, že mne do lůna svaté, katolické a apoštolské církve jest uvedl. Nevyslovitelná radost srdce mé vždy naplňuje, kdykoliv ěk sobě rozjímám, kterakých darů a milostí, kteraké potěchy a posily, kterakého mysli upokojení se mi dostalo, jak mile jsem byl oudem pravé církve Boží učiněn.

A mohuli se zle míti? Vystoupil jsem z církve, kteréž ještě před 330 lety zde nebylo, kteráž ani svého učení, ani svých pastýřů v nepřetržené posloupnosti od svatých Apoštolů nedovodí. Z církve, kteráž u vykládání písma svatého proti všemu obyčeji první církve žádného pravého, zplnomocněného neuznává soudce; nýbrž jednomu každému na vůli dává, aby podlé svého vtipu a rozumu, jak sám za dobré uzná, je sobě vykládal, z čehož, jakž zkušenost učí, to neslýchané na sekty roztrhání povstalo. Vystoupil jsem z církve, kteráž nemá jednoho nevyššího pastýře, jenžby dle ustanovení Spasitele celé stádo jeho zpravoval, a kteráž následovně nemá také žádného do sebe prostředku jednoty. Vystoupil jsem z církve, kteráž nemá od ducha svatého zřízených biskupů a ředitelů, nižádných posvěcených a řádně povolaných „rozdavačů tajemství Božích," protož ani žádné oběti ani žádné pravé svátosti.

Naproti tomu učinil jsem jen to, co mi sám Bůh poroučí. Kristus, Syn Boží, poslal své učedlníky do celého světa, přislíbiv jim, že jim dá ducha svatého, a že s nimi bude až do skonání světa. Všecken pak ostatní lid na tyto učitely poukázal, řka: „že kdo jimi pohrdá, jim pohrdá." To vše tak zřejmě zaznamenali svatí Evanjelistové, (Sv. Matouš, 28

Digitized by Google

19, 20. Sv. Marek 16. v. 15. Sv. Jan 14. v. 16—17. 1. Epišt. sv. Jana 4. kap. v. 15. —,) že jist jsem spasením svým, čerpaje z pramene tohoto, kterýž nepřestává téci v řádných jejich nástupnících, jenž jsau biskupové a kněží v církvi katolické. I vstoupil jsem do té církve, kteráž svůj původ a počátek od samého Krista Pána a jeho svatých Apoštolů dovozuje; do církve, kteráž za prvních časů samojedinká světu známa byla, nemajíc vedle sebe nižadné jiné církve křesťanské; do církve, do kteréž vstoupili tehdáž všickni ti, kteříž opustivše pohanstvo aneb židovstvo pokřtiti se dali. Pro tuto církev, a jen pro ní trpěli, krev svou vycedili a umřeli všickni ti, kteréž Syn Boží za hodné soudil koruny mučedlnické. O ní jen říci se může: „Apoštolové a svatí otcové pro ní psali a mluvili, mučedlníci krváceli, vyznavači pro ní bojovali, a svatí a světice Boží její schovancové byli.“

Vstoupil jsem do církve, kteráž až posud tak pevně na své skále stojí, jakž stála před 18 sty lety, nepřemožená, nepoškvrněná, neproměněná, vítězoslavná a Božími paprslky objasněná.

Ač po všecky časy krutá protivenství musela trpěti, ač od židů a pohanů, ba i od svých vlastních odrodilých synů byla pronásledována, přece jí ani brány pekelné přemoci nemohly. Již není více těch ukrutníků, kteříž ji utiskovali; již jsou na věčnosti i ti její odrodilí synové, kteříž ji sužovali; a však tato svatá církev až posud v krásе a neproměnnosti své se stkví, udělujíc a rozmáhajíc blahost a pokoj Boží mezi lidmi na zemi. Do té církve jsem vstoupil, kteráž, ač jest po veškerém světě rozlehlá a rozšířená, přec všudy a na každém místě tomutéž učí a věří, čemu všickni ostatní katolíci, nechť jsau kde jsau, učí a věří. Do církve, kteráž všemu tomu učí a věří, čemu Kristus Pán učil, a svatí Apošťolové kázali. Vstoupil jsem do církve, kteráž má své zaslíbení od Boha, kterouž Kristus Ježíš vystavěl na skále,

Digitized by Google

a při kteréž s Duchem svatým až do skonání světa chce býti. Slovem, vstoupil jsem do pravé, jedné svaté, obecné a apoštolské církve, kromě kteréž nikomu nelze úplného spasení najíti. A protož volám u veliké radosti své s korunovaným prorokem: Blahoslavení, kteříž přebývají v domu tvém, Hospodine: na věky věkův chváliti budou tebe. (Žalm. 83 v. 5.) A slova svatého Augustina buďtež po všecken čas heslo mé: „Největší moudrost, nejužitečnější umění jest: cvičiti se v křesťanské katolické víře.“

Sláva tobě, ty jedna a jediná pravá církvi! Ty jsi jediná cesta života; tvůj stánek jestiť štít proti zmatení rozličných jazyků. V stínu tvých svatých tajemství ať sobě odpočine duše má, vzdálena jsouci od nevěrců, kteříž ji ze zaslepenosti viní, i od těch zaslepených věřících, kteří hlubiny její prohlédnouti obmýšlí; a volám k oběma stranám se svatým Augustinem: „Rozumujte jen, já žasnu; zpytujte, já věřím, velikost moci Boží uznávám sice, ale do hlubin nevnikám,“ anžto Bůh přebývati chce v nepřístupném světle. A nyní se s vámi, rozmilí křesťanští bratří, žehnám, nechť augšburgského jste vyznání, anebo k helvetské církvi náležíte, vizte a tažte se na stezky staré, kteráž by byla cesta dobrá, a choďte po ní: a naleznete občerstvení duším svým.

Já sice v krásné, ohražené, Ježíšem Kristem založené, všech milostí plné zahradě procházeti se budu, a však proto nebudu na vás pyšně hleděti, nebo základ církve katolické jest pokora; ale nepřestanu toužiti po vás, abyste, kde já jsem, i vy byli.

Konečně vroucí díky vzdávám Bohu mému, že mně darem ducha svého osvítil a bezpečně do lodičky Petrově, z nížto Kristus kázal a až posud káže, uvedl; díky vzdávám i Vám velebný Otče, kdesi v Čechách stádo Kristovo pasoucí; Vaše populární doğmatika, kterou by každý křesťan, co nejdražší poklad ve svém domě míti měl, ukázala mi cestu k pravému prameni, z něhož ryzí zlato prýští, a

Digitized by Google

jako mana na poušti, na srdce padá. Vám odplatiž Bůh požehnanou na mně práci. Amen.

(V Jihlavě, Ripplův tisk.)

Z Lince.

Linecký slavný a nejdůstojnější Ordinariát zadal k vysokému c. k ministerstvu vnitřních záležitostí důraznou peticí 12 článků v sobě zahrnující. Poněvadž peticí tato od žádné redakcí novin a veřejných listů až posud našemu obecenstvu zdělena nebyla a nám se jí zvláštní jinou cestou dostalo, a poněvadž v skutku obsahu jest důležitého a ku potřebám nynějšího času velmi připadajícího, protož doufáme, že podajíce ji velebnému duchovenstvu se mu tím zavděčíme. Poněvadž pak peticí tato jesti spisem ouředním, jenžby u překladu ráznosti a authentičnosti své pozbyl, a my v tomto Časopisu našem pouhých překladů nemilujeme, za tou příčinou podáváme ji v původním jejím jazyku. Zní pak takto:

Petition des bischöflichen Ordinariates zu Linz an das hohe k. k. Ministerium des Innern,

bezüglich

der neuen Regelung des Verhältnisses der katholischen Kirche zur konstitutionellen Monarchie in Oesterreich.

Seine k. k. Majestät haben unterm 15. März l. J. ihren treuen Völkern eine Constitution zu verheissen, und dieselbe auch unterm 25. v. M. allergnädigst zu verleihen geruht.

Die katholische Kirche ist der fortschreitenden Entwicklung und Freiheit der Völker nicht nur nicht entgegen, ja sie wünscht und befördert vielmehr das zeitliche und ewige Wohl derselben; sie hält fest an dem göttlichen Befehle, der weltlichen Obrigkeit unterworfen zu sein, zu geben dem Kai-

Digitized by Google

ser, was des Kaisers ist, und Gott, was Gottes ist. Dem zu Folge hat das gehorsamst unterzeichnete Ordinariat in einem unterm 3. v. M. erlassenen Hirtenbriefe den Diöcesan-Klerus zur getreuen Pflichterfüllung ermahnt, und ihn angewiesen, das Volk über die neue Staatseinrichtung zu belehren, und dasselbe zur Erhaltung der Ruhe und Ordnung zu ermuntern. In einem unter demselben Datum an die Gläubigen der Diöcese erlassenen Hirtenbriefe werden öffentliche Betstunden angeordnet, damit Erleuchtung in vollem Masse über alle diejenigen ausgegossen werde, welche von unserm allergnädigsten Landesvater berufen sind, dem grossen Reiche eine neue, segensvolle Verfassung zu entwerfen. Ein dritter Hirtenbrief vom 16. v. M. beruhiget die Gläubigen über die Besorgnisse, welche sich hinsichtlich der katholischen Glaubens- und Sittenlehre äusserten, und ermahnt, sich durch bösartige Schriften urd Aufreizungen nicht irre führen zu lassen, dagegen das Gebet und die christliche Liebe zu üben. Da in Folge der durch die Verfassungs-Urkunde gewährten Glaubens- und Gewissensfreiheit das Volk in der Art sehr beängstiget wurde, als ob es seinen katholischen Glauben und seine Priester vorlieren müsste, wurden die Seelsorger beauftragt, auch hierüber die Gläubigen zu belehren, und ein unterm 10. d. M. erlassener Hirtenbrief dürfte ganz geeignet sein, dieselben zu beruhigen.

So wie nun das gehorsamst unterzeichnete Ordinariat einerseits bemüht ist, zum Wohle des Volkes mitzuwirken, findet es sich anderseits verpflichtet, die Interessen der katholischen Kirche wahrzunehmen, und unter Benützung des allergnädigst gewährten Petitionsrechtes folgende Bitten zur hohen Gewährung darzulegen.

1. Freie Handhabung der kirchlichen Verfassung in ihrer Gliederung von Gläubigen, Bischöfen, Metropoliten und Papst, so dass der kanonische Verband und die gegenseitige Mittheilung in kirchlichen Angelegenheiten nicht behindert werde.

Digitized by Google

2. Aufhebung des Placeti regii, welches als eine Präventiv-Massregel gegenüber der Constitution und Pressfreiheit folgerichtig wohl nicht ferner bestehen könnte.

3. Entfernung des Misstrauens, welches bisher den geistlichen Behörden gegenüber zum Principe erhoben und streng durchgeführt wurde. Eine offene, getreue Mittheilung und gegenseitige Verständigung zwischen der hohen Staatsverwaltung und den kirchlichen Behörden wird beiden zum Frieden und zum Heile sein.

Das gehorsamst gefertigte Ordinariat erlaubt sich bezüglich vorstehender Punkte auf die ebenso humane als gerechte Anordnung der belgischen Constitution §. 16 aufmerksam zu machen: „Der Staat hat kein Recht, den Dienern irgend einer Gottesverehrung den Verkehr mit ihren Obern und das Veröffentlichen der Anordnungen derselben zu untersagen, unter Vorbehalt der gemeinrechtlichen Verantwortlichkeit in Sachen der Presse und der öffentlichen Bekanntmachung."

4. Freie Verfügung der Bischöfe in reinkirchlichen Angelegenheiten, als da sind, z. B. die Lehre der katholischen Kirche, die Ausspendung der heil. Sakramente, die Handhabung der innern Disciplin, die Correction fehlender Priester.

Bei solchen Angelegenheiten hingegen, deren Wirkungen in das bürgerliche Leben und in die äussere Ordnung einschlagen, setze sich die geistliche Behörde vorläufig mit der hohen Staatsverwaltung in's Einvernehmen. Diese bedarf des Schutzes jener und sie bittet auch ferner noch um denselben, so wie überhaupt das jus supremae inspectionis et advocatiae, welche Rechte sich gegenseitig bedingen, fortbestehen soll. Hinwieder wird gehorsamst gebeten, dass in solchen Angelegenheiten, welche die Kirche berühren, die hohe Staatsverwaltung vorläufig die geistliche Behörde einvernehmen wolle, um möglichen Conflicten vorzubeugen.

5. Die bisherige Unterordnuug des Consistoriums und Ordinariates unter die politische Landesstelle ist weder geeignet, dem Klerus das nöthige Ansehen zu geben, noch steht

Digitized by Google

sie im folgerichtigen Einklange mit dem Organismus der Staatsverwaltung, wie er in den Provinzen ersichtlich ist. In jeder Provinz gibt es naturgemäss vier verschiedene Angelegenheiten, nähmlich: politische, Justiz-, Militär- und geistliche Angelegenheiten. Diesen entsprechen ebenso viele Behörden, nähmlich: die politische Landesstelle, das Landrecht, das Militär-Commando und das Consistorium (Ordinariat.) Da nun die drei ersten Behörden zu einander im Verhältnisse der Coordiation stehen, sollte folgerichtig auch die vierte in gleichem Verhältnisse stehen, um so mehr, da die Wirksamkeit aller vier Behörden sich über die ganze Provinz erstreckt.

Übrigens dürfte die neue Staatseinrichtung ganz mit Recht die Unterscheidung zwischen Consistorium und Ordinariat für überflüssig erachten, und bloss den Namen Ordinariat beibehalten, da man einer Behörde nicht zwei verschiedene Namen beilegt, und die Bezeichnung „Consistorium" dem canonischen Rechte fremd ist.

6. Vetretung des Klerus bei dem Reichstage. Der §. 36 der Constitution verfügt: Die Wahl sämmtlicher Mitglieder der Kammer der Abgeordneten beruht auf der Volkszahl und auf der Vertretung aller staatsbürgerlichen Interessen." Zu diesen Interessen gehören auch die geistlichen, die kirchlichen Interessen, welche dem Volke die heiligsten sind. Sie können nur von Klerus vertreten werden, weil er sie am besten kennt, folglich in der Lage ist, bei dem Reichstage die nöthigen Aufschlüsse zu geben. Da das bisher bekannt gewordene provisorische Wahlgesetz die Vertretung der kirchlichen Interessen nicht sicher stellt; so bittet man gehorsamst, dass nach §. 35 der Constitution mehrere Bischöfe oder deren Abgeordnete in den Senat berufen werden wollen.

7. Kein Priester werde gezwungen, eine kirchliche Funktion in jenen Fällen vorzunehmen, in welchen sie nach dem canonischen Rechte unzulässig ist. In solchen Fällen, z. B. bei Verweigerung des kirchlichen Begräbnisses, hätte eine gemischte Commission den Thatbestand zu erheben.

Digitized by Google

woraus sich dann der Beschluss über das, was zu geschehen hat, aus dem canonischen Rechte ergibt. In kirchlichen Angelegenheiten kann nach der bereits gewährleisteten Glaubens- und Gewissensfreiheit nur das kirchliche Recht normirend sein, und es kann ein Priester nur von seinem Bischofe zur Vornahme einer kirchlichen Funktion beauftragt werden.

8. Die hohe Staatsverwaltung spreche die Unverletzlichkeit und stiftungsmässige Verwendung des Kirchenvermögens aus. Zu dem Kirchenvermögen gehören:

a) Der Religions-, Studien- und Schulfond; denn sie sind aus dem Vermögen der aufgehobenen Stifte, Klöster, Bruderschaften, geistlichen Stiftungen und Congregationen, der gesperrten Kirchen und Kapellen, den Beiträgen der bestehenden Stifte und Klöster, Dotationsüberschüssen der Bisthümer und Domkapitel und den Intercalar-Einkünften erledigter Pfründen, mithin ganz aus dem Kirchenvermögen gegründet worden. Was diesen Fonden an fremden Beiträgen zugeflossen ist, z. B. Schul- und Holzgeld und Verlassenschafts-Beiträgen, lässt sich nöthigenfalls leicht ausscheiden, da hierüber genaue Rechnungen vorhanden sein müssen.

b) Das Vermögen der geistlichen Pfründen, der einzelnen Kirchen und Kapellen, so wie der geistlichen Stiftungen; endlich

c) Das Vermögen der bestehenden Stifte und Klöster.

Dieses Vermögen ist Eigenthum der katholischen Kirche; sie hat es rechtlich erworben durch Vermächtniss, Kauf-, Schenkung und andere Verträge. Der Staat hat auch das Recht der Kirche, zeitliches Vermögen zu erwerben, anerkannt, besonders dadurch, dass er demselben durch Amortisationsgesetze Schranken setze; die Beschränkung eines Rechtes setzt nothwendig die Anerkennung des bestehenden Rechtes voraus.

Es ist wohl die Theorie aufgestellt worden, nach welcher der Staat Obereigenthümer oder Miteigenthümer des Kirchenvermögens wäre; allein diese Theorie lässt sich recht-

Digitized by Google

lich nicht begründen, und ist daher in neuerer Zeit wieder aufgegeben worden. Die neueren Verfassungs-Urkunden (z. B. von Baiern, Würtenberg, Baden, Grossherzogthum Hessen, Churhessen u. a. m.) haben dem Kirchenvermögen wieder den besonderen Schutz des Staates, eine den Absichten der Stifter angemessene Verwaltung und die Nichteinverleibung zum Staatsvermögen zugesichert. Übrigens war schon durch den westphälischen Frieden (Art. V. §§. 2., 14, 15) das katholische Kirchengut ausdrücklich gesichert, und der Reichsdeputations-Hauptschluss (vom 25. Febr. 1803, §§. 63 und 65) hielt wenigstens das eigentliche Kirchengut und die frommen Stiftungen aufrecht.

Die Aufhebung der Stifte und Klöster, um ihr Vermögen einzuziehen, ebenso die Einziehung des Vermögens geistlicher Pfründen wäre daher eine arge Verletzung der Gerechtigkeit und ein Eingriff in das Eigenthumsrecht; sie wäre aber auch vom Staatsökonomischen Standpunkte aus ein Missgriff, da wie die Geschichte lehrt und die Natur der Sache es mit sich bringt, der Verkauf des Kirchengutes nur einen augenblicklichen geringen Gewinn, dafür aber einen bedeutenden nachhaltigen Entgang herbeiführt. Es ist kein Segen dabei, die Kirche hat auch über den unrechtmässigen Kauf und Verkauf des Kirchenvermögens die Excommunication ausgesprochen.

9. Das Kirchenvermögen werde durch die Kirche, nämlich durch die Bischöfe verwaltet, wie es schon die ältesten Kirchengesetze bestimmen, z. B. c. 23, causa XII. qu. 1. (Concil. Antiochen. c. 25) c. 7, causa X. qu. 2. (Concil. Martin. c. 16); can. Apostol. 40. Die rechte Ordnung fordert, dass jeder Eigenthümer sein Vermögen selbst verwalte, der Staat aber die Aufsicht führe und Schutz gewähre. Bisher ist den Bischöfen aller Einfluss auf die Verwaltung des Kirchenvermögens entzogen; die Ausgabsbewilligung und der Rechnungsprozess ist ganz den weltlichen Behörden zugetheilt; ja es ist so weit ge-

Digitized by Google

kommen, dass diese Behörden den Priestern die Messintentionen vorschrieben, welche sie für den Religionsfond zu persolviren haben.

Eine Klage von besonderer Wichtigkeit bildet die Strenge, mit welcher bei Adjustirung der Erträgnissfassion der geistlichen Pfründen vorgegangen wird. Die aus dem Religionsfonde dotirten Pfarrer und Lokalkapläne beziehen den ohnehin äusserst geringen Gehalt jährlicher 400 oder 300 fl. C. M., und dieser Gehalt wird als das Maximum angesehen, von welchem alle übrigen Nebeneinkünfte, als Stiftungs- und Stollgebühren, so wie freiwillige Beiträge der Gemeinden abgerechnet werden. Wird nun eine Pfründe erledigt, so werden in der Fassion die Einkünfte auf die höchste, die Ausgaben dagegen auf die kleinste Ziffer gebracht; nach weitläufigen Erhebungen und Einvernehmungen wird endlich die Fassion dahin adjustirt: der Pfründner habe aus dem Religionsfonde nur so und so viele Gulden, Kreuzer und Pfennige weniger zu erheben. Der Bischof wird dabei gar nicht gefragt. Wird nach einigen Jahren die Pfründe wieder erlediget, so fängt die Adjustirung von Neuem an, und endet meistens mit dem Resultate: Der Pfründner habe aus dem Religionsfonde um so viele Gulden, Kreuzer und Pfennige weniger zu erheben, als sein Vorgänger. Wahrlich, es gibt keinen Stand ausser dem der Geistlichen, welche aus dem Religionsfonde dotirt werden, und der Schullehrer, welche ein so geringes Einkommen haben, und dem die Einnahmen und Ausgaben so nach Pfennigen vorgerechnet werden! Oft hört man die Klage: das kann Se. Majestät der Kaiser unmöglich wollen!

Dieser Gegenstand verdient die besondere Aufmerksamkeit der hohen Staatsverwaltung. Denn die demüthigende Behandlung des Klerus in diesem, so wie in vielen andern Punkten, hat eine tiefgehende Missstimmung hervorgebracht. Im Auslande und vielfach auch im Inlande sind die Ansichten, welche man über die Stellung der

Digitized by Google

katholischen Kirche und des Klerus in Oesterreich hat, nicht günstig. Das gehorsamst gefertigte Ordinariat hält es daher für nothwendig, dass die Verwaltungs-, insbesondere die Verrechnungsart des Kirchenvermögens einer durchgängigen Reform unterzogen und dem Klerus eine anständige Dotation, mit Beseitigung aller Plackereien, zugesichert werde.

10. Der Abschluss eines Concordates mit dem apostolischen Stuhle erscheint zur Ordnung der kirchlichen Verhältnisse in Oesterreich nothwendig, um so mehr in gegenwärtiger Zeit, als die Ablösung der geistlichen Zehenten auch das Einvernehmen des Oberhauptes der Kirche erfordert (Concil. Trident. Sess. 24. cap. 12. de reform). Ohne dasselbe kann auch eine Verkümmerung des Einkommens geistlicher Pfründen nicht verfügt werden. Cap. 9. X. de his, quae fiunt a praelato.

11. Eine Reform des Schulwesens liegt in den Wünschen aller, insbesondere eine mehrseitige Ausbildung der Schulkinder und der Lehramts-Candidaten, so wie auch eine bessere Dotation des Lehrpersonales. Da jedoch wahre Bildung nur auf der Grundlage der Religion gedacht werden kann, so bleibt immerhin der Zusammenhang zwischen Kirche und Schule gefordert. Eine wohlunterrichtete, religiös-moralisch gebildete Jugend ist uns nothwendig.

12. Alle Petitions-Punkte vereinen sich in der Einen Bitte, um Aufhebung der bisherigen Bevormundung und um Gewährung der freien Bewegung in kirchlichen Angelegenheiten. Das bisherige System der Staatsverwaltung hat sich geändert; nothwendig muss sich auch das Verhältniss derselben zur Kirche ändern. Freiheit ist den Völkern gegeben; Freiheit werde auch der Kirche zu Theil. Jesus Christus und die Apostel haben die Freiheit gepredigt; sie werde der von ihnen gestifteten Kirche nicht vorenthalten. Die freie Kirche wird sich vertrauensvoll dem Staate anschliessen; sie hält es nicht über ihrer Würde, dem Staate

Digitized by Google

das Oberaufsichtsrecht zuzugestehen; sie hält es auch nicht unter ihrer Würde, um den Schutz desselben zu bitten.

Geruhe das hohe k. k. Ministerium diese Petition einer gnädigen Berücksichtigung zu würdigen. Sie beruht auf der Ansicht, dass Staat und Kirche berufen sind, zu dem zeitlichen und ewigen Wohle der Völker gemeinschaftlich zusammenzuwirken. Harmonisches Zusammenwirken gibt Leben; Trennung ist Tod. Gott der Allmächtige, der Oesterreich noch nie verlassen hat, der seine Kirche nie verlassen wird, gebe seinen heilbringenden Beistand zur neuen Regelung des Verhältnisses zwischen Staat und Kirche.

Linz, den 16. Mai 1848.

Gregorius Thomas,
Bischof.

Joseph Schropp,
Domkapitular und Kanzler.

K b r u s u.

Každý vzdělanější Čech vystříhá se bedlivě, aby mluvě německy ani proti logice ani proti grammatice se neprohřešil. A nastejte, mnozí z těch a takých, ježto se tak velice o to snaží, by pravidelně mluvili i psali řeč cizí, nic se nestydí, když se proti přirozenému jazyku svému jak v mluvě tak i v písmě prohřešují. Hanba to zajisté není, pochybíšli v řeči, kterýž jsi se chtěj nechtěj a mnohdy teprv v dospělejším věku přiučiti musil: ale hanba je to, když té řeči násilí činíš, kterouž jsi s sebou na svět přinesl, a kterouž jsi s materským mlékem měl vsáti do sebe. Ovšem mnoho jest, což nám k omluvě slouží. Těžké potkaly nás pohromy, a krutý vládl nad námi osud, kterýž nás hned v mladistvém věku odcizil materskému jazyku. Než lepší časy nám nastaly, a k ještě lepším naděje nám prokvitá. Nuže přičiňme se, bychom ty smutné následky nepřiměřeného vychování

Digitized by Google

seč jsme, napravovali, a k takové dokonalosti dospěti, kteráž na hlasatele svatého slova Božího sluší a náleží. Na tem cíl a konec stavíme zde některé prohřešky proti řeči, jichžto mnohdy netoliko v obecné mluvě, nýbrž i na kazatelně slyšeti jest, a čas od času v tom pokračovati budeme.

Odměna hříchu jest smrt: má býti pokuta neb trest; neboť odměna či odplata jest za dobré, pokuta či trest za zlé. Tak podobně: „Za své hříchy zasloužil odměnu smrti.“ Má býti: provinil pokutu či trest smrti.

Ve chrámě Páně: lépe v chrámu.

Již v mladém věku svém prozrazoval lásku k Bohu: stůj projevoval, ukazoval, osvědčoval; neboť jen něco zlého se prozrazuje.

Učedlníci byli Krista Pána, jehož co otce milovali, zproštěni. Říká se: zprostiti se něčeho nemilého, zlého.

Kristus Pán nás skrze svou krev obmyl, a skrze svou smrt vykoupil. Stůj: svou krví, svou smrtí.

Naše duše od milosti Boží posvěcená, stůj: milostí Boží. Chovej se *dle* příkladu a jednej *dle* učení Kristova; socha stojí *vedle* cesty, stromořadí *podle* (po délce) cesty.

Radoval se z řeči jeho, a radoval se *nad* tou krajinou.

Předmět toliko co Gegenstand: zástoj toliko co Hinterstand.

On zacpává uší svých, totiž poněkud, ne zcela: on zacpává uši své, totiž docela.

Kristus pněl na kříži; nikoli visel.

Zápach vůbec co mírný puch, smrad. Lazar již zapáchal. Tou příčinou nelibě zní: »Líbý zápach květin.«

Bez všeho ohledu, s vší silou, lehčeji se vysloví: beze všeho ohledu, se vší silou.

Lehká věc k nesení, snadná k učení.

On se nechal pokřtiti. Kdo ho nutil? On se nechal a dal bíti, jest ovšem rozdíl.

Na každý pád, stůj: na všechen způsob.

Nad tím se zastavoval, má býti: na tom se zastavoval.

Digitized by Google

Z strany otázky

v prvním svazku na stránce 187. položené.

Žádali jsme, by se nám na tu tam položenou otázku do posledního července b. r. pravá a stručná dala odpověd, i přislíbili jsme tomu, jenžby této úloze dostál, mimo obyčejný honorar, kterýž dává Časopis tento pánům spisovatelům svým, i ještě nad to výše za odměnu dva dukáty na zlatě. Poněvadž však až posud dokonce žádné takové odpovědi se nám nedostalo, a dnes jest již 11. července, a nadějí tou se nekojíme, že by do posledního tohoto měsíce žádost naše se vyplnila: tou příčinou zde oznamujeme, že ještě čtvrt roku chceme čekati, a sice až do posledního října b. roku. Co jsme slíbili, i potom také ještě splníme.

Literární zpráva.

Oznamujeme velebnému duchovenstvu, že počal vycházeti nový časopis, kterýž do okresu působení našeho sáhá, a sice pod názvem:

Posel z Budče, časopis pro učitele, vychovatele a vůbec přátely mládeže. Vydávaný od porad učitelských v Praze, redigovaný od Josefa Franty Šumavského. V Praze 1848. Nákladem Václava Hessa, knihkupce v Karlově ulici blíž mostu.

Časopis tento vychází po archu každý čtvrtek u svrchu řečeného knihkupce. Předplácí se na čtvrt léta 45 krej., na půl léta 1 zl. 30 kr., na celý rok 3 zlat. na stříbře. Po poště se béře předplacení na půl léta 1 zl. 50 kr., na celý rok 3 zl. 40 kr. První archy, do kterýchž jsme nahlédli, následující články obsahují: 1. Proslov od porad. 2. Návrh pro národní školy od D. Amerlinga. 3. List z Vídně poslaný učitelským poradám v Praze od Frant. Tesaře. 4. Stanovy či statuta porad učitelských. 5. Proslov držený

Digitized by Google

k sešlým se pánům k poradě dne 1. července 1847, od Štěpána Bačkory. 6. Návrh páně Žákův k zavedení rovnosti jazyků ve školách. Posudek od D. Amerlinga. 7. Otevřený list všem učitelům od J. F. Šumavského. 8. Jazyk německý a národní učitel slovanský od D. Amerlinga. 9. Krátké navedení k pravopisu od J. F. Šumavského. 10. Všeobecné předpisy pro školní vychování od Františka Tesaře. A tak dále.

V čtvrtém svazku tohoto Časopisu bohdá posouzení tohoto literárního díla podáme; zatím činíme na ně veškero duchovenstvo a učitelstvo pozorno, a k hojnému odbírání zoveme.

Podobně v známost uvozujeme následující časopis:

Týdenník; listy poučné a zábavné. Redaktor Jan Ohéral. V Brně. Cena 5 zl. na stříbře.

(Každý týden vychází arch velk. 4.)

Hned z prvních listů, kteréž nás došly, jsme předpovídali p. Ohéralovi pěknou budoucnost. A naděje nás nezklamala. Časopis tento den ke dni nabýval rozsáhlejšího, jadrnějšího i stkvělejšího obsahu, až konečně toho stupně dokonalosti dosáhl, na němž nyní stojí. Dlouho jsme váhali, než jsme se k tomu odhodlali, obecenstvu jej schvalovati. Nevěděli jsme, jak sobě asi p. Ohéral počínati bude při onom velikém převratu občanských naších záležitostí, zdaliž totiž se nepřemrští, a k jedné neb druhé výstřední straně se nenakloní. Avšak slovútný pan redaktor Týdenníka dokázal, že jest muž pevných zásad, ctitel dobré věci, hájitel národa, a milovník moudrého pokroku. Tím a pak rozmanitým svým obsahem, jenž jak k vzdělání tak i k utěšené zábavě zří, došel Časopis tento veliké obliby u veškerého obecenstva. Poněvadž konečně jediný jest to organ, kterýmž nám hojné a pravdivé zprávy od milé sestry naší Moravy docházejí: tou příčinou s vděčností jej vítáme, a nejen velebnému duchovenstvu nýbrž veškerému národu československému na vysost schvalujeme. S Časopisem tímto spojeny jsou „Moravské Noviny," kteréž se co příloha podávají.

Digitized by Google

Dopisovatel.

1. Ač jsem v druhém svazku na stránce 191. snažně za to prosil, by p. p. spisovatelové sobě oblíbili, literární práce své, jenž jsou rozdílného obsahu, na rozdílných též listech psáti a mně zasílati, avšak přece se častěji přihází, že někteří pánové této prosby mé nic nedbají. Přidělává se mi tím v skutku práce, a příčina k zmatku se zavdává. Prosím tedy opáčně, by všickni p. p. spisovatelové ráčili se budoucně tímto pravidlem říditi, a spolu by na jedné straně rukopisu prázdného kraje ponechali, na kterémžby redaktor poznamenání svá mohl umístiti.

2. Důstojnému a učenému panu professorovi ...ý v B. vzdávám vroucí díky, že prosby mé neoslyšel, a že se chce budoucně co pilný pracovník tomuto Časopisu propůjčiti. Vážíme si prací jeho vysoce, a nic nepochybujeme, že slovútný pan spisovatel na této dráze, kterouž nastoupil, veliké slávy si dobude, a všemu duchovenstvu mile se zavděčí. Velmi vhod by nám přišla odpověd na tuto otázku: *Máli stát právo, zádušní jmění sobě osvojiti, a k oučelům svým obraceti? A když by to učinil, zdaliby mu to nějaké požehnání přineslo, a zdaliby tím tak znamenité pomoci nabyl, jak se mnozí domnívají?* Dále by nás důstojný pan spisovatel velmi obradoval, kdyby nám o této následující věci svoje mínění *co nejdříve* možná zdělil. V čísle 74. národních novin na světlo vyšlých 11. července činí jistý tam se podepsalý kandidát pro sněm říšský své vyznání víry, a mezi jinými články, při kterých státi, a o jejichžto uskutečnění dle sil svých se zasazovati chce, stojí i tento: „*Jsem pro podřízení církve státu.*“ Zdali toto mínění jest moudré, spravedlivé, křesťanské?

3. Milému příteli svému ⊙ též srdečné díky vzdáváme za tu jeho přívětivou horlivost, kteroužto tento náš Časopis zdárnými a velmi praktickými pracemi svými tak hojně pod-

Digitized by Google

poruje. Neustaniž obratné péro jeho v práci této, nýbrž i budoucně tak pilně, jako až posud, pracuj.

4. Divno nám jest, že učený a horlivý ♎, jenž hned na začátku s velikou ochotností se nám propůjčil, najednou se zamlčel, a že tak dlouho je již tomu, což nám ničeho neposílá.

5. Opět a opět oznamujeme, že kázaní máme hojnost, že se nám ale jiných podařených prací nedostává, a že v skutku nevíme ani, jak se nám s čtvrtým svazkem povede. Bratří, což události tohoto nynějšího času nenaplňují srdcí vašich, a nevzbuzují vás mocně k tomu, byste se i vy pera uchopili, a větší činnost na jevo dali?

6. Ač jsme v druhém svazku Vysoce Důstojných p. p. vikářů, kteříž sami pro Časopis sobě posílají, snažně prosili, by ho tak dlouho zde ležeti nenechávali, nýbrž by dle možnosti co nejdříve ráčili se o to postarati, by každý svazek záhy k jejich rukoum přišel: nicméně opominulo se to s některých stran přece a po dlouhém teprv čase dostal se časopis do rukou mnohých p. p. odběratelů. V známost tedy uvádím, že čtvrtý svazek tohoto Časopisu, jak již hned na počátku oznámeno bylo, bohdá 15. října na světlo vyjde.

7. Došlého nás pojednání: »O tajemstvích víry“ nemůžeme upotřebiti, jelikož se v něm mnoho naskytá, což úplně a dokonale není provedeno, a vůbec práci té důkladnosti a jasnosti se nedostává. Stálo by nás to ale velmi mnoho práce, kdybychom pojednání toto chtěli předělávati.

8. Následující p. p. spisovatelové posud sobě pro honorar neposlali: ♎, ☉, ♁, ý, ✱, Prucha, Hnojek, Fabian, Beránek, Hyna, Ousobský. Žádají se tedy, by tak jako ostatní ráčili oznámiti, kterou cestou se jim má tentýž honorar odeslati. Nad to výše mají za námi honorar také ještě ti p. p. spisovatelové, jichžto práce v tomto přítomném svazku jsou otištěny. V budoucím čtvrtém svazku složíme celý součet ze všech čtyř svazků, z čehož vysvítati bude, kdo zejmena, a jak mnoho každý pracoval.

Digitized by Google

Obsah.

Pojednání.

Str.

Trojí těžký úřad zpovědníkův 3
Katolické učení o radách 21
Excercitia spiritualia 33
Užíváním tak nazvané sokratické methody u vyučování sv. náboženství se příčina k lhostejnosti u víře atd. zakládá 54
Zprávy z ouřadu pastýřského 64
Drobnůstky ze života pastýřského 71
Odpovědi na otázky 73
Oratio in Coena Domini 1848. 90
Sněm svatých Otců a učitelů církevních 109

Literatura.

Poučná i modlitební knížka pro nemocné a umírající . 100
Sváteční kázaní, od Emmanuela Doležala 116
Veleslavín 118
Umění, kořalku bez násilí potlačiti 122
Padesáte bájek, od Václava Štulce 124
Kratinké povídky o nakládání se zvířaty 125
Škola, pramen dobra 125
Školní písně 126
Oznamovatel 154

Digitized by Google

Zprávy.

Založení lokálie Václavické 137
Něco o zrušení desátku 148
O svobodě tisku a o něčem jiném ještě 154
Otázky při jenerálním Concursu dané 158
Z Prahy 162
Z Batelova na Moravě 164
Z Lince 169
K brusu 177
Z strany otázky v prvním svazku položené 179
Literární zpráva 179
Dopisovatel 181

Digitized by Google

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOVENSTVO,

KTERÝŽ

VYDÁVÁ

PŘISPĚNÍM

MNOHA DUCHOVNÍCH A UČENÝCH MUŽŮ

JAN VALERIAN JIRSÍK;

DOKTORATU V BOHOSLOVÍ KANDIDAT, KANOVNÍK VŽDY VĚRNÉ KAPITOLY A METROPOLITNÍHO CHRÁMU U SV. VÍTA NA HRADĚ PRAZSKÉM, KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÝ KONSISTORNÍ RADA A VEŘEJNÝ PŘÍSEŽNÝ NOTÁR, SPOLUZAKLADATEL DĚDICTVÍ SVATÉHO JANA NEP., OUČINKUJÍCÍ SPOLUOUD NÁRODNÍHO MUSEUM,

atd.

PRVNÍ ROČNÍ BĚH DRUHÉHO DVACÍTILETÍ.

Svazek čtvrtý.

V Praze.

Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny, řízením synů Bohumila Haase, za faktora Jos. V. Žáka.

1848.

Digitized by Google

In omnibus charitas.

S. Augustinus.

Digitized by Google

Pojednání.

Sanctisissimi Domini Nostri
PII
Divina providentia
PAPAE IX.

Allocutio habita in Consistorio Secretio die 29. Aprilis Anno 1848.

Venerabiles Fratres!

Non semel, Venerabiles Fratres, in Consessu Vestro detestati sumus nonnullorum audaciam, qui Nobis, atque adeo Apostolicae huic Sedi eam inferre injuriam non dubitaverant, ut nos a sanctissimis Praecessorum Nostrorum institutis, atque ab ipsa (horrendum dictu!) Ecclesiae doctrina non uno in capite declinasse confingerent*). Verum nec hodie desunt qui de Nobis ita loquntur, quasi praecipui Auctores fuerimus publicarum commotionum, quae novissimo tempore nedum in aliis Europae locis, sed in Italia quoque acciderunt. Ex Austriacis praesertim Germaniae regionibus accepimus, disseminari inibi in vulgus, Romanum Pontificem et missis exploratoribus, et aliis adhibitis artibus Italos populos excitasse ad novas puplicarum

*) In Consistor. Allocutionib. 4. Octobris, et 17. Decembris 1847.

Digitized by Google

rerum comutationes inducendas. Accepimus pariter, quosdam Catholicae Religionis inimicos occasionem inde arripere ad Germanorum animos inflammandos vindictae aestu atque ab Sanctae hujus Sedis unitate abalienandos. Jamvero etsi Nobis nullum omnino dubium sit, quin Catholicae Germaniae gentes, et qui eis praesunt spectatissimi Antistites, ab illorum improbitate quam longissime abhorreant: officii tamen Nostri esse novimus scandalum praecavere, quod incauti aliqui simplicioresque homines accipere inde possent, et calumniam refellere, quae non in personae tantum humilitatis Nostrae, sed etiam in Supremi Apostolatus, quo fungimur, atque in Sanctae hujus Sedis contumeliam redundat. Et quoniam iidem illi obtrectatores nostri machinationum quas Nobis affingunt, nullum proferre documentum valentes, in suspicionem adducere conituntur quae gesta a Nobis sunt in temporali Pontificae ditionis procuratione ineunda; idcirco ut hanc ipsis calumniandi ansam praecidamus, consilium est, totam earum rerum causam hodie in concessu Vestro clare aperteque explicare.

Ignotum Vobis non est, Venerabiles fratres, jam inde a postremis temporibus Pii VII. Praedecessoris Nostri praecipuos Europae Principes Apostolicae Sedi insinuandum curasse, ut in civilibus rebus administrandis faciliorem quandam ac respondentem Laicorum desideriis rationem adhiberet. Postmodum anno millesimo octingentesimo trigesimo primo haec illorum consilia et vota solemnius emi-

Digitized by Google

cuere per celebre illud Memorandum, quod Imperatores Austriae, et Russiae, ac Reges Francorum, Britaniae, et Borussiae Romam, per suos Legatos mittendum existimarunt. Eo quidem in scripto inter cetera actum est tum de Consultorum Consilio ex tota pontificia Ditione Romam advocando, tum de instauranda seu amplianda Municipiorum constitutione, ac de Provincialibus Consiliis instituendis, nec non de hisce ipsis aliisque institutis in omnes Provincias ad communem utilitatem invehendis, ac de aditu Laicis dando ad omnia munera, quae sive publicarum rerum administrationem, sive judiciorum ordinem respicerent. Atque haec praesertim duo postrema capita tamquam *vitalia* gubernandi principia proponebantur. In aliis etiam Legatorum scriptis actum est de ampliori venia cunctis, aut fere cunctis tribuenda, qui a fide erga Principem in Pontificia Ditione defecerant.

Neminem porro latet, nonnulla ex his perfecta fuisse a Gregorio XVI. Decessore Nostro, ac nonnulla insuper promissa in Edictis, ipso anno 1831. ejus jussu latis. Verum haec Praedecessoris Nostri benefacta votis Principum minus plene respondere visa fuerant, nec satis esse ad publicam utilitatem ac tranquilitatem in toto Sanctae Sedis temporali statu firmandam.

Itaque Nos ubi primum inscrutabili Dei judicio in illius locum suffecti fuimus, nullius certe hortatione aut consilio excitati, sed Nostra in subditum temporali Ecclesiasticae Ditioni populum sin-

Digitized by Google

gulari caritate permoti, uberiorem indulsimus veniam iis, qui a debita Pontificio Gubernio fidelitate aberraverant, ac subinde nonnulla instituere properavimus, quae prosperitati ejusdem populi profutura judicaveramus. Atquae ea omnia, quae in ipso Nostri Pontificatus exordio gessimus, plane congruunt cum iis, quae Europae Principes vel maxime exoptaverant.

Jam vero postquam Deo bene juvante consilia Nostra ad exitum perducta sunt, tum nostri tum finitimi populi prae laeticia gestire, ac publicis gratulationis, ac observantiae significationibus ita Nos prosequi visi sunt, ut connitendum Nobis fuerit, quo vel in ipsa hac alma Urbe populares clamores, plausus, conventus nimio impetu erumpentes ad officii normam revocarentur.

Deinde nota omnibus sunt, Venerabiles Fratres, verba nostrae ad Vos Allocutionis in Consistorio habito die 4. Octobris superioris anni, quibus et Principum erga subditos sibi populos paternam benignitatem ac propensiora studia commendavimus, et populos ipsos ad debitam in suos Principes fidem, atque obedientiam denuo adhortati fuimus. Neque vero postmodum intermisimus, quantum in nobis fuit, etiam atque etiam omnes commonere et exhortari, ut catholicae doctrinae firmiter adhaerentes, et Dei atque Ecclesiae praecepta servantes, concordiae mutuae, ac tranquilitati et caritati erga omnes studerent.

Atque utinam paternis Nostris vocibus, et hor-

Digitized by Google

tationibus optatus, respondisset exitus! Sed perspectae cuique sunt publicae, quas supra commemoravimus, commotiones populorum Italiae, nec non alii eventus, qui sive extra Italiam sive in Italia ipsa vel antea contigerant, vel postea successerunt. Si quis vero contendere velit, ejusmodi rerum eventibus aliquam patuisse viam ex iis, quae Nostri Sacri Principatus initio benevole a Nobis benigneque acta sunt, is certe nullo prorsus modo operae id nostrae adscribere poterit, cum Nos non aliud egerimus quam quae ad temporalis Nostrae ditionis prosperitatem non Nobis solum, sed etiam commemoratis Principibus opportuna visa fuerant. Ceterum ad eos quod attinet, qui in hac nostra Ditione Nostris ipsis beneficiis abusi sunt, Nos quidem divini Pastorum Principis exemplum imitantes, ignoscimus illis ex animo, eosdemque ad saniora consilia amantissime revocamus, et a Deo misericordiarum Patre suppliciter poscimus, ut flagella, quae ingratos homines manent, ab eorum cervicibus clementer avertat.

Praeterea nec succensere Nobis possent supradicti Germaniae Populi si haudquaquam possibile Nobis fuit eorum ardorem continere, qui ex temporali Nostra ditione plaudere voluerunt rebus contra illos in superiori Italia gestis, et pari atque alii erga propriam nationem studio inflammati in eamdem causam cum caeteris Italiae Populis suam operam conferre. Siquidem et plures alii Europae Principes, longe majori prae Nobis militum copia

Digitized by Google

pollentes, commotioni pariter suorum populorum hoc ipso tempore obsistere non potuerunt. In qua rerum conditione Nos tamen Nostris militibus, ad Pontificiae ditionis fines missis, non aliud mandatum voluimus, nisi ut Pontificii Status integritatem ac securitatem tuerentur.

Verum cum modo nonnulli exoptent, ut Nos quoque cum aliis Italiae Populis et Principibus bellum contra Germanos suscipiamus, officii tandem Nostri esse judicavimus, ut in solemni hoc Conventu vestro clare ac palam profiteamur, abhorrere id omnino a consiliis Nostris, quandoquidem Nos licet indigni, vices Illius in terris gerimus, qui Auctor est pacis, et amator caritatis, ac pro supremi Nostri Apostolatus officio omnes gentes, populos, nationes pari paterni amoris studio prosequimur, atque complectimur. Quod si nihilominus non desint inter Nostros subditos, qui aliorum Italorum exemplo abripiuntur, Nos ipsorum ardorem quo tandem modo cohibere poterimus?

Hoc autem in loco haud possumus, quin in conspectu omnium gentium subdola illorum consilia, per publicas etiam ephemerides, variosque libellos manifestata repudiemus, qui Romanum Pontificem praesidere vellent novae cuidam Reipublicae ex universis Italiae Populis constituendae. Imo hac occasione ipsos Italiae Populos, pro Nostra in eos caritate, summopere monemus et hortamur, ut a callidis hujus generis et ipsi Italiae perniciosis consiliis diligentissime caveant, ac suis Principibus,

Digitized by Google

quorum etiam benevolentiam experti sunt, firmiter adhaereant atque a debito erga illos obsequio se avelli nunquam patiantur. Etenim si secus agerent, non solum a proprio officio deficerent, verum etiam periculum subirent, ne eadem Italia majoribus in dies discordiis et intestinis factionibus scinderetur. De Nobis autem iterum atque iterum declaramus, Romanum Pontificem omnes quidem cogitationes, curas, studia sua intendere, ut ampliora quotidie incrementa suscipiat, Christi regnum quod est Ecclesia; non autem ut fines dilatentur Civilis Principatus, quo divina providentia Sanctam hanc Sedem donatam voluit ad ejus dignitatem, atque ad liberum supremi Apostolatus exercitium tuendum. Magno igitur in errore versantur qui animum Nostrum amplioris temporalis dominationis ambitu seduci posse arbitrantur, ut Nos mediis armorum tumultibus injiciamus. Illud sane paterno Nostro cordi jucundissimum foret, si opera, curis, studiisque Nostris quidpiam conferre datum esset ad restinguendos discordiarum fomites, ad conciliandos invicem bellantium animos, atque ad pacem inter ipsos restituendam.

Interea dum non levi animi Nostri consolatione accepimus, pluribus in locis ne dum in Italia, sed etiam extra illam, in tanto hoc rerum publicarum motu, fideles filios nostros suo erga res sacras, sacrorumque ministros obsequio non defuisse, dolemus tamen toto animo hanc illis observantiam non ubique fuisse servatam. Nec Nobis temperare possumus, quin lamentemur tandem in Consessu hoc

Digitized by Google

vestro funestissimam illam consuetudinem, nostris temporibus praecipue grassantem, exitiales omne genus libellos in lucem edendi; quibus aut sanctissimae nostrae religioni, morumque honestati teterrimum bellum infertur, aut civiles perturbationes, ac discordiae inflammantur, aut Ecclesiae bona impetuntur, et sacratiora quaeque illius jura oppugnantur, aut optimi quique viri falsis criminationibus lacerantur....

Haec Vobis, Venerabiles Fratres, hodierno die communicanda censuimus. Restat nunc, ut una simul in humilitate cordis Nostri assiduas fervidasque Deo Optimo Maximo offeramus preces, ut Ecclesiam suam sanctam ab omni adversitate defendere velit, ac Nos propitius de Sion respicere, ac tueri, atque omnes Principes, et Populos ad exoptatae pacis et concordiae studia revocare dignetur.

Alojs Josef,

z Božího milosrdenství a z milosti apoštolské stolice

kníže arcibiskup pražský

a t. d.

pozdravuje všech věřících v své diécesí a žehná jim v Pánu.

Jako se jednou při stvoření světa Duch Boží nad vodami vznášel, a svým všemohoucím: „*Staň se!* [1]) směsici prvotních látek podoby a života udělil: tak hnul též v našich dnech hlas všemohoucnosti jeho ná-

1) 1. Mojž. 1, 3.

Digitized by Google

rody Evropejskými, v nichž se události na události hrnou jako vlny mořské, tak že po dnes žádný dohlédnouti nemůže konce téhož jitření, ani ustanoviti, v jaké podobě z něho vyjde soustava Evropejských států. Nic méně můžeme již nyní bezpečně očekávati, že vládnoucí prozřetelnost Boží všecko tak povede, aby omladla země tvář, aby národové v Evropě byli s to, nabytými právy svými společenské blaho tím mocněji založiti, a že každý, jemuž bude konečně dáno, celou řadu těch událostí přehlédnouti, nucena se cítiti bude, aby s vděčností a s žasnutím zvolal: *Pán všecko dobře učinil,* [1]) *zvelebeno buď jeho svaté jméno.* [2])

Přede vším se zdá, že národům Rakouským vykvítá tato blahá naděje. Neboť ze všech knížat, kteráž v poslední době národům svým většího práva povolila, stojí dojista *Ferdinand Dobrotivý* na prvním místě. Odřekl se neobmezené vlády, aby trůnu svému v srdcích svého lidu spravedlností, láskou a důvěrou pevnější podporu založil. Pozdvihnul lidu svého k sobě, a povolením toho nejsvobodnějšího zemského zřízení spořádal na stupních trůnu svého ty nejšlechetnější zástupce všech tříd lidu, aby jeho žádosti bezprostředně slyšel, a potřeby jeho aby v pravdě poznal. Ani vznešený rod, ani důstojenství, nébrž toliko důvěra lidu má u volení jeho zástupcův rozhodnouti. Tímto zřízením otevřela nám Císařská Milost nejbezpečnější cestu, abychom svůj stav všemožně zlepšili, a záležeti bude jenom na nás, abychom toho, což i celé vlasti i všechněm jejím synům skutečně prospěje, náležitě pochopili, a zákonem vyměřenou cestou v život uvedli.

Nyní se nám ale i mimovolně staví ta důležitá otázka, může-li naše vlast prospěšným těmto převratům stavu svého s potěšením vstříc hleděti. Uvažuji-li velikost

1) Mark 7, 37. 2) Job. 1, 21.

Digitized by Google

a novost úlohy této, rozmejšlel bych se přisvědčiti na tu otázku, kdyby duše má nebyla upokojena tím rozjímáním, že mnohých vroucí láska k vlasti již sama sebou jest s velikým požehnáním, a že horlivé snažení velmi mnoho k obecnému blahu všech spoluobčanů přispěti může, a kdyby spolu srdce mé nebylo naplněno celou důvěrou k těm mužům, kteříž svým vyvolením shromážděni a hotovi budou, všecky své duchovní síly obecnému prospěchu obětovati. Poněvadž ale *snažení dělníků bez oučinku zůstává, nestaví-li Pán města sám* [1]), *a ježto každý dar dobrý s hůry pochází od Otce světel:* [2]) protož povzbuzuji Vás, rozmilí v Kristu, abyste se modlili za své zástupce, aby Pán jejich rady svým svatým Duchem zpravoval, a pracem jejich o blaho vlasti žehnal.

Nezáleží ale toliko na zástupcích národa, nébrž i na našem spolupřičinění, máli naše vlast dojíti vzácného ovoce ústavy (konstitucí). Neboť nyní jsme všickni stejně uprávněni, všechněm nám jsou k užívání svěřeny veliké poklady, jenž se obsahují v tom mnohovýznamném slově *Svoboda;* poněvadž se ale všecko dobré zle užívati dá: záleží nejvíce na náležitém užívání těchto pokladů, mají-li k požehnání a ne k záhubě země sloužiti. K výstražnému naučení v tomto našem stavu novém zdá se mi velmi příhodné býti podobenství svatého Evanjelium o marnotratném synu. Jako tam mladší syn k otci svému přistoupil, a smělým hlasem k němu pravil, řka: *„Otče, dej mi díl statku, kterýž mně náleží!* [3]) podobně přistupuje veliký národ k trůnu země pána, a volá směle: Otče, dej mi díl, kterýž mně náleží v tvém velikém hospodářství! A dobrotivý otec se nehněvá na tuto žádost, a prohlašuje svého, po tu dobu pod poručenstvím postaveného syna za uprávněného, aby spolu zpravoval veliké hospodářství, a ode-

1) Žalm 126. 2) Jak. 1, 17, 3) Luk. 15, 12.

Digitized by Google

vzdává mu veliké, nikdá nepoznalé statky k vedení svobodnému. — Jak se ti ale bude dařiti, milovaný lide můj, an po staletém poručenství vstupuješ opět v řadu svobodných národův? Snad se i tobě naskytnou na této nové dráze svůdcové, aby tě přilákali do osidel slepých náruživostí, a k rozmrhání velikých pokladů tvých aby tě přivedli. Však nechtěj zmalomyslnětí! Ohlédni se do svých dějin, a buď jist, že v srdci svém chováš staré mocné síly, kteréž tvým novým postavením procitnou, a způsobí tobě, aby tvá stará sláva znova zkvetla! Zmuž se tedy a kráčej na nové dráze ku předu, dojdeš na ní časného a jistě i věčného blaha, dopustíš-li při každém kročeji, aby tobě svítilo *světlo víry*, kteréž jest *nejbezpečnější svíce nohám našim.*[1]) Ale právě proto se domnívám, že jakožto nejvyšší pastýř duší v Čechách té příležitosti opominouti nesmím, abych Vás, milí bratři, při udělené svobodě na ono světlo víry nepoukázal, a požadování jeho vzhledem na užívání Vám propůjčených pokladů na oči nepostavil.

Přede vším jest Vám ústavou uděleno důležité právo, abyste skrze své vyvolené zástupce *účastni byli moci zákonodárné*. Což může býti utěšenějšího a důležitějšího, nežli jistota, že každý z Vás od této doby doufati může, že jeho žádosti a jeho potřeby u trůnu země pána spravedlivě uváženy budou. Abyste ale v této naději nikdá žádného zkrácení netrpěly, považujte vždycky volení svých zástupců za věc velmi svědomitou; věnujte svou důvěru jenom takovým mužům, kteříž netoliko nahlížejí, čehož celé zemi potřebí jest, alebrž jejichž celá povaha Vám za to ručí, že neohroženým snažením toho dosáhnou, což za dobré uznávají. Nedejte se klamati od lidí, kteříž mnoho mluví o polehčení lidu, sami pak v jednání svém i těch nejsvětějších práv bližního svého co nejnešetrněji

1) Žalm 118.

Digitized by Google

se dotýkají. Poznávejte strom po ovoci jeho, a ujištěni buďtež, že pravá moudrost nerozdílná jest od bázně Boží, a že tedy jenom u víře zakořeněná, přísná svědomitost vašich zástupcův může Vám býti bezpečným rukojemstvím, že obecné blaho nepřinesou v obět prospěchu lidí jednotlivých.

Udělené právo k součastenství moci zákonodárné vzbuzuj také v srdci Vašem mnohem znamenitější *vážnost ku každému ustanovenému zákonu.* Nevzdělaný otrok poslouchá rozkazu, protože se trestu bojí, kterýž na přestoupení uložen jest; vzdělaný, svobodný občan ale, kterýž zákonodárství jest současten, zná také příčiny, na nichž se každý zákon zakládá, a zachovává ho i tenkrát, kdyby ho bezkárně přestoupiti mohl. Neboť ví, že bez vážnosti zákonů každá společnost pustne, že pokoj a pořádek dostávají výhost, a že napotom nastupuje bezvláda, v níž není žádný jist ani svým jměním ani svým životem. Vy jste nyní svobodní státní občané, ano Vy jste víc, Vy jste křesťané, jimž Duch Páně ústy knížete apoštolského, svatého Petra volá: *Poddáni buďte všelikému lidskému stvoření pro Boha: buďto králi, jako nejvyššímu, buďto vévodám, jako od něho poslaným ku pomstě zločinů, k chvále pak dobrých; nebo tak jest vůle Boží, abyste dobře činíce k mlčení přivedli nevědomost neopatrných lidí; jako svobodní, a ne jako zástěru majíce zlosti, svobodu, ale jako služebníci Boží.* [1])

Byla-li tedy věrnost k země pánu, poslušnost každé pravomocné vrchnosti vždycky nepohřešenou ozdobou v povaze obyvatelů naší milé vlasti: uvedením konstitucí nesmí jasnost jmenovaných cností při nás býti zastíněna. Měl-li by se ale komu podlé náhledu a položení jeho jaký zákon zbytečným anebo docela obtížným zdáti: nechtěj se domnívati, že mu udělením

1) 1 Petr. 2, 13—16.

Digitized by Google

konstitucí přistojí právo, aby se od zachování takového předpisu samovolně vyjímal. I obtížný zákon musí nám svatým býti, dokud ho uprávněná mocnost nezjinačí anebo nezruší; a to tím víc, ješto nám nyní zákonní cesta otevřena jest, na kteréž bychom možné a slušné polehčení stavu svého hledali. Kdyby se tedy jedni od povinných poplatků a služebností sami vyjímali, a jiní zas, co by měli k odvrácení křivdy zákonnou vzývati pomoc, výstupky si dovolili anebo násilí užívali na jmění anebo i proti osobě bližního: byly by to žalostné události, na kteréž by si každý pořádku milovný vlastenec co na hříšné, k obecnému zmatku vedoucí poblouzení právem stěžovati musel, před nimiž i já Vám slovy učitele národů výstrahu dávám, kterýž k Vám volá, řka: *Dávejteť všem, což jste povinni: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.* [1])

Ne méně politování hodno jest, že potřebná a ústavou pojištěná *rovnost obou národností* v Čechách drahému pokoji země v cestě býti chce. Jak škodlivé jest vyloučení mateřského jazyka ze škol a z ouřadu duchovnímu vzdělání ano i společnému životu, učila nás, Bohu žel, zkušenost jasně; protož nebuď nikomu divno, že při stejném uprávnění obou národností u nás i pouhé zdání, že by si jedna strana větší právo osobovala, druhou stranu hned leká. Ano nelze se nám stálého pokoje nadíti, nedopustí-li Čechové i Němci, aby v hájení svatého jejich práva zákon bratrské lásky převládu měl, a nebudou-li se u všelikém pořízení tomto zpravovati pravidlem nebeského mistra řkoucího: *Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy podobně čiňte jim.* [2]) Jediné při takovém smejšlení nadíti se lze, že zákonem pojištěná rovnost obou národností skutečně vstoupí do života, že se mezi oběma národy za-

1) Řím 13, 7. 2) Mat. 7, 12.

Digitized by Google

chová svornost, že jim obapolné blaho zkvete, a když oba obecného štěstí vlasti své součastni budou, že bude platiti o nich výpověd korunovaného proroka, jenž dí: *Ejhle, jak dobré a jak utěšené, když přebývají bratří v jednotě.* [1])

Jedno pak z nejdůležitějších, zlému pak užívání nejvíc podrobených práv jest, ústavou nám propůjčená *svoboda slova.* Jakož řeč za nejkrásnější přednost člověka uznati musíme; dojista jest svoboda slova i mluvení i v psaní takovým právem, o jehož neobmezené zachování člověk z velikých příčin všecky své síly nasazuje. Neboť jenom tenkrát možná mu jest, aby své myšlení dobré v obecný užitek obracel, ku vzdělání lidu přispíval, proti zlým návykům ve společnostech všelikého druhu aby bojoval, a k uvedení užitečných oprav ve všech případnostech života šťastně pomáhal. *Svoboda mluvení, svoboda tisku, svoboda učení* jsou tedy zajisté velmi důležitá a velmi prospěšná práva, jichž jsme nabyli v těchto našich dnech! Kdož ale nevidí zároveň, že chválená užitečnost těchto ústavou nabytých práv závisí jenom od náležitého jich užívání? Nemůže-liž se svoboda zvrhnouti v drzost? Nemůže-liž i lež a útržka vzíti na sebe zdánlivou podobu pravdy, obecenstvo klamati, což nejsvětějšího jest, poškvrňovati, a tak jenom bořiti, co by stavěti měla? Nemohouliž svůdcové lidu mluviti tak jako praví vlastencové, slibováním marných nadějí anebo předstíráním velikého nebezpečenství vášeň pokojných občanů rozněcovati, semeno sváru mezi lidem rozsívati, a zbraň, kteráž dána jest lidu k zachování obecného pokoje, proměňovati ve vražedlný nástroj proti vlastním spoluobčanům? Že tato zmínka o možném nadužívání svobody mluvení a tisku není bázní lichou, dosvědčuje, Bohužel, místem již smutná zkušenost. Protož hleďte, rozmilí

1) Žalm 132, 1.

Digitized by Google

bratří v Kristu, abyste i v užívání téhož velikého práva osvíceni byli světlem své svaté víry. Strahovitě volá k Vám Duch Boží, řka: *Jazyk jest sice malý oud lidského těla, avšak veliké věci provodí,* [1]) může blaho i zkázu způsobiti, jelikož člověk z hojného pokladu svého vlastního srdce váží, a patřičnou sobě mluvení svobodu zákonům pravdy, spravedlnosti a lásky podrobuje. *Dobrý člověk vynáší z dobrého pokladu svého dobré věci, a zlý člověk vynáší ze zlého pokladu svého zlé věci.* [2]) An ale podle výpovědi našeho Bozského Spasitele *v den soudný lidé oučet klásti budou z každého marného slova, kteréž mluvili, a běda vyřknuta jest nad těmi, skrze něž pohoršení přichází:* [3]) poznávejte, že se v těchto slovích našeho Spasitele a budoucího soudce přísná obsahuje výstraha, abyste jmenované svobody nechtěli užívati k zlému. Přičiňte se raději, abyste moudrým užíváním učinili ji pramenem, z něhož by jiným blaho vyplývalo, Vám ale aby byla prostředkem zásluhy a odplaty; poněvadž dle svědectví Písma *ti dvojí cti hodni jsou, kteříž slovem a příkladem jiné vzdělávají,* [4]) *a poněvadž si ten shromážďuje velikou zásluhu, kterýž odvrací hříšníka od cesty bludu jeho.* [5])

Avšak i při slyšení a čtení toho, což se Vám při propůjčené svobodě mluvení, učení a tisku podává, mám za to, žeť potřebí jest, abych Vám na paměť uvedl radu svatého Písma. Bylo-li již dřív docela na jevě, že není všecko pravda, což tištěno jest: tím více si může nyní i lež, rozhlášena tiskem, a to i ve školách na čas zjednati platnost. A protož nelze jinák, než abych i zde volal k Vám strahovitě se svatým Pavlem řkoucím: *Zkušujte všeho, a což dobrého jest, toho se držte.* [6]) Tímto pravidlem se ale zpravujte s mnohem

1) Jak. 3, 5. 6. 2) Mat. 12, 31—37. 3) Mat. 18, 7. 4) Tim. 5, 16. 5) Jak. 5, 20. 6) 1. Thessal. 5, 21.

Digitized by Google

větší přísností a svědomitostí u volení kněh, učitelů a škol při vychovávání svých dítek, kteréž ve svém outlém věku o ničem ještě samostatně souditi nemohou, a poněvadž byste Vy z každé škody, kterouž by trpěly Vaše dítky na duši nesmrtelné skrze Vaši neprozřetelnost, oučet Bohu skládati museli.

Nejvíce mi ale na srdci leží, abych Vám, rozmilí v Kristu, připomenul, jak byste, chodíce v světle své svaté víry, šetřiti měli svobody, kteráž ústavou propůjčena jest i jiným křesťanským vyznáním a synům Israelským, svobody totiž u víře a v službách Božích. Není mi nepovědomo, že se mnohým zdá, jako by na ten způsob v lehkost vydána byla naše svatá víra, že sklíčeni přítomným zmatkem nebezpečenství budoucího času mnohem strašlivěji sobě představují, a na příklad svatých apoštolův, plavících se na zbouřeném moři, ouzkostlivě k nebesům vzhlédají, volajíce: *Pane, zachovej nás, hyneme!* [1]) A těm pravím ve jmenu Páně: *Co se bojíte, ó malé víry?* [2]) *Nevíte-li, že s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa,* [3]) — *ještoť má Církev vzdělána jest na skále, a že jí nepřemohou ani pekelné brány!* [4]) Dostalo-li se vedlé bludu i katolické pravdě svobody: nemá se boje co báti, poněvadž v něm jako ohněm zlato zkušena bude, a poněvadž mezi vyznavači svými jenom tu ztrátu utrpí, jako když u tříbení pšenice plévy odpadají, *aby ti, kteříž zkušeni jsou, zjeveni byli mezi vámi.* [5])

Jakož ale na jedné straně malomyslnost katolického křesťana zbytečná jest: tak jest na druhé straně *zpupné sočení na jinověrce* hříchem, kterýmž se vzdělaný katolík velice hanobí. Katolík nezapomínej nikdá, že láska k bližnímu hlavním přikázaním jeho náboženství jest; považuj, že mezi jinověrci mnozí jsou, jejichž stav

1) Mat. 8, 25. 2) Mat. 8, 26. 3) Mat. 28, 20. 4) Mat. 16, 18. 5) 1. Kor. 11, 19.

Digitized by Google

mnohem více outrpnosti nežli nenávisti zasluhuje. Neboť jak mnozí z nich jsou živi skorem docela v nezaviněné nevědomosti, an takořka s mateřským mlékem ssáli jisté předsudky proti naší svaté Církvi, kteréž napotom v dalším jejich životě nejošemetnějšími prostředky až v pohrdání vzrostly a v nenávist, ještě se jim katolická pravda zcela přetvořeně vykládala. Jak těžko musí tedy býti takovým lidem, aby bez zvláštní milosti Boží k poznání pouhé zjevené pravdy přišli! Není-liž tedy naše povinnost, abychom se podlé vůle Církve Kristovy modlili za obrácení jinověrců, a slovem i příkladem abychom jim hledání pravé cesty k spasení nadlehčovali? Povstávají-li jednotlivi katolici v přepychu nabyté svobody proti jinověrcům jako nepřátelé, anebo dávají-li se zaváděti k samovolnému násilí proti osobní a majetnické jistotě, na místě co by měli přestupky a rozličné chyby jinověrců zákonní cestou odstraňovati: nepodobají-li se nedokonalým ještě učedlníkům, kteříž v rozhořlení svém na Samaritány chtěli s nebe volati oheň, ale k zahanbení svému pokáráni byli od Bozského Spasitele, řkoucího: *Nevíte, čího ducha jste!* [1])

Nejbolestněji bych ale nesl, kdyby daná svoboda u víře rozšířené, Bohužel, v našich dnech *vlašnosti ve věcech svatého náboženství* novou byla posilou, — kdyby někteří katolici z toho, že stát z hlediště svého jinověrcům dovoluje, aby se drželi přesvědčení svého, činili ten spasení svému záhubný závěrek, že samo sebou lhostejné jest, jaké víře kdo náleží. Z toho, že si lidé pravdu rozličně představují, žádnou měrou nenásleduje, že by také pravda rozličná byla; zjevená pravda zůstává bez ohledu na to, jak ji lidé rozličně chápají, vždycky tatéž. Protož bude svatá katolická Církev, kterouž ustanovil Kristus Ježíš, aby bděla nad svěřeným sobě pokladem Božího zjevení,[2]) všude i v tom

1) Luk. 9, 55. 2) 1. Tim. 6, 20.

Digitized by Google

nejsvobodnějším státu zřejmě hlásati: *Jeden toliko jest Pán, jedna víra, jeden křest!* [1]) všude bude se svatým Athanasiem neohrozeně učiti, toliko že její víra jest neomylnou cestou, kteráž k spasení vede, [2]) — a každého bude stíhati kletbou podlé příkladu svatého Pavla, kdyby chtěl rušiti její víru a jiné kázati Evanjelium. [3])

Kdyby se tedy někteří zlovolní lidé opovažovali, dotýkati se Vaší svaté víry, rozmilí bratří v Kristu; kdyby se pokoušeli o to, aby vyvrátili Vaši duchovní přesvědčenost: neposlouchejte takových falešných proroků, anobrž k potvrzení svému u víře hleďte na své svaté Patrony, po nichž jste v požehnané vlasti České drahocenný poklad pravé víry zdědili. Ano milená vlasti moje, tobě nelze nikdá u víře zblouditi, neodvratně-li hleděla ve všem zmatku lidského domnění na ty hvězdy, kteréž ti jasně svítí na tvé duchovní obloze. Vždyť tvoji první apoštolové *Cyrill a Methoděj* přišli k tobě co blahověstové té Církve, kteráž dle svědectví svatého Irenéa učitelkyní pravdy jest po celém katolickém světě; rozsaté pak od nich símě svaté víry bylo napotom krví svatého *Václava*, tvé svaté *Lidmily*, tvého svatého *Jana* zourodněno, a od tvého svatého *Vojtěcha* soukmenovním bratřům tvým sděleno. Tato víra to jest, kteráž tě po mnohá století blaženou činila, tvé krásné chrámy stavěla, a nejprospěšnější ústavy zřídila! Kacířství pak zničilo mečem a ohněm tvou starou slávu, kteréž neobnoví ani občanská svoboda, budeš-li se vyklatí v staré víře, a nebudeš-li jí jeviti skutky a láskou.

Protož budiž posilnění u víře a činnost její v dobrých skutcích nejvzácnějším ovocem svobody, kteráž Církvi ústavou propůjčena jest. Neboť jako bujarý strom znova se zelená a bujněji pučí, zbaven-li jest sužujícího roubení: tak dojista i Církev velebněji zkvete

1) Efes. 4, 5. 2) Symbl. Athanas. 3) Gal. 1, 8.

Digitized by Google

a hojnějšího ponese ovoce v té zemi, kdež svobody užívá. *Slovo Boží nemůše sice býti zavázáno*; [1] máli však Církev s prospěchem docházeti oučelu svého, musí také ve všech ostatních, k dosažení svého, od Krista Pána vytknutého cíle směřujících prostředcích a zprávách svobodna býti; musí se těšiti z neobmezeného práva, jako každá jiná od státu uznaná společnost, aby všecky své ústavy ve vlastním vedení a řízení měla. Užíváním této svobody přispěje dojista Církev mnohem více k slávě Boží a k spasení věřícího lidu. K dosažení téhož vzneseného cíle potřebuje ale také našeho spolupřičinění; neboť ona jest toliko prostřednice spasení našeho; milost Boží volá hříšníka (jak Církev učí, [2]) a pomáhá toliko, aby mohl tam, kamž přijíti má: ale člověk se musí s milostí touto spolupřičiniti, musí se vynasnažiti, aby dobrými skutky *povolání a vyvolení svého pojistil.* [3]) Protož volám k Vám všechněm s učitelem národův: *Bratři milí, v svobodu povoláni jste: neužívejte jenom té svobody k příčině těla, ale skrze lásku ducha služte sobě vespolek.* [4]) Snažte se po pravé svobodě synů Božích, lámejte okovy hříchu, a zjevte se v skutcích světla. *Milujte bratrstvo, Boha se bojte, krále v poctivosti mějte,* [5]) *jednosvorně smejšlejte, pokoj mějte vespolek, a Bůh pokoje a milování budeť s vámi!* [6])

Milost Pána našeho Ježíše Krista, láska Boží a součastenství svatého Ducha budiš se všemi vámi. Amen. [7])

Dáno v Praze dne 8. července 1848.

Alojs Josef.

1) 2. Tim. 2, 9. 2) Sněm Trident. sezení 6. 3) 2. Petr. 1, 10. 4) Gal. 5, 13. 5) 1. Petr. 2, 17. 6) 2. Kor. 13, 11. 7) 2. Kor. 13, 13.

Digitized by Google

Věrohodné-li jest Mojžíšovo vypravování o stvoření člověka? a pochází-li celé pokolení lidské z jedněch toliko rodičův?

Božímu zjevení odporovala pýcha lidská již ve starém Zákoně, a odporem tímto povstala u Židů strana farisejská a strana sadducejská a strana samaritánská, každá z nich svaté Písmo jináče vykládajíc, každá něčeho jiného se držíc; podobným odporem vznikly v Zákoně novém rozličné strany kacířské. Všelikýž odpor tento ale se týkal vždycky jenom buď článků víry aneb článků sáhajících do naučení mravů; dějepravné a skutkové věci zůstávaly, aspoň pokud nám povědomo, v starém věku s pokojem. Od těch časů ale, co se lidé počali zanášeti víc přírodoskumem, a tu když přicházeli na mnohé, dřív nepovědomé přírodní zákony, a když učinili mnohý nález, kteryžby se byl pokládal za starodávna za veliký zázrak, ač v sobě neobsahuje docela nic nadpřirozeného: od těch časů počali někteří z nich v přepychu svém popírati zázraky skutečné, zlehčovati svaté Písmo a zavrhovati celé zjevení Boží. Na ten způsob vznikl rationalismus, naturalismus, pantheismus a konečně i atheismus. Poblauzeními a hříchy těmito ale nebyl vinen přírodoskum, nébrž toliko lidská pejcha, v kteréž se člověk samému Bohu rovnal, ano i nad Boha vynášel. Že tím nebyl vinen přírodoskum, z toho viděti jest, že náležité a dokonalé zpytování Božího díla nemůže ani poznání Božího zatemňovati; mimo to dokládá svatý Pavel, že zpytováním stvořených věcí Stvořitel bývá poznán (Řím. 1, 20.), a konečně dokazují nálezy nejnovějších a spolu mnohem vážnějších přírodoskumců, že přírodní zákony svatému Písmu ne-

Digitized by Google

toliko nestojí na odpor, alebrž že se s ním velmi dobře srovnávají, a že poslední otázka v těch věcech jenom ze svatého Písma rozhřešena býti může. Domejšleli-lič se tedy někteří z předešlých zpytatelů přírody, že zjevení Boží jiného cos udává, než což by se ve viditelné přírodě nacházelo: nemůžeme o nich říci jiného nic, než že byli velicí nedoukové, že tedy také v přírodě nic jiného nehledali, nežli svou vlastní nevěru. An ale bez Boha moudrými býti chtěli, blázni učiněni jsou. A poněvadž změnili slávu neporušitelného Boha, vydal je Bůh v žádosti srdcí jejich, jako pohany, a tak jich vlastním nálezkem jejich nejvíc potrestal. Pohany vydal Bůh podlé žádosti převrhlého srdce jejich v nečistotu, tak že zhanobili svá těla na sobě samých, — a pyšné v myšlení svém, pravé víře pak odrodilé přírodoskumce vydal opět v bláznovství jejich, tak sice že naposledy vydávali ty nejpošetilejší a důstojnosti lidské nejnehodnější bájky o prwním původu člověka; že by byl totiž jako nějaký povrhel od mořské vody náhodou bývał odsazen na břeh. Chtěli na jedné straně rozumem svým dosáhnouti ano i převýšiti samého Boha: a aj klesli v hrdé pošetilosti své pod samé hovado. Vyslechneme, na jakých důvodech své domněnky zakládají, zeptáme se ale zároveň jiných, pilnějších, ve zpytování vytrvalejších a soudnějších přírodoskumců, a ti nám povědí, že člověk nemohl jinák přijíti na svět, než jak Mojžíš stvoření jeho vypravuje, a spolu že všickni lidé, co jich koli na světě jest, potomci jsou jedněch a těchže rodičův rajských. Zeptáme se tedy, jaký jest:

1. Původ člověka.

Co říkají tedy ti veleučení přírodoskumcové, kterýmž se jednoduché, avšak přece velmi důstojné a tím samým docela věrohodné vypravování Mojžíšovo nelíbí, o prvním původu člověka? — Někteří povídají,

Digitized by Google

že země zplodila na počátku sama ze sebe všecko, což živého jest, těhotná jsouc všelikými zárodky známých i neznámých živočichů, a že tyto zárodky nabývaly skutečného života, když se dostaly do prospěšného tepla, a když jim zároveň mlunná, magnetická a galvanická mocnost k tomu napomáhala. Ponèvadž prý ale působení přírodních mocností těchto nebylo na každém místě a v každém čase docela stejné: proto prý také nacházíme rozličné druhy netoliko u všech živočišných plemen, anobrž i rozličné druhy pokolení lidského. Když prý se ale těch živočichů jmenovaným způsobem dost narodilo: přestala prý země roditi, načež prý se každé plemeno a každý jeho druh pohlavně množilo a zachovávalo až po dnešní den, což se i budoucně díti bude. Jiní zas dokládají, že se ono svrchu dotčené rodění děje v moři a na břehách jeho až po dnešní den, ale v nejistých dobách toliko a na nejistých místech. A co se člověka týká zvlášť, dokládají jedni, že se již dospělý původně rodí, jiní zas naproti tomu že se rodí as jako dvouleté dítě, a že na břehu mořském nachází dost věcí, kteréž by jedl, a dost věcí, kterýmiž by se bavil. Že sice takových zárodků lidských bouřemi hyne veliké množství, to že ale nedělá nic, an prý se jich nachází na tisíce tisíců. — Takových mudrců jest sice víc, ačkoli jeden druhému v podobných věcech odporuje: budeme zde ale výslovně jmenovati dva jako náčelníky ostatních. Prvnější domněnky se drží onen pověstný doktor Strauss (Spekulative Dogmatik B. I. Seite 683. seq.); a druhé, daleko smělejší, a tím samým daleko pošetilejší domněnky drží se Oken ve své přírodnické knize Isis, str. 1117.

Plodila-li ale země sama sebou na počátku i zvířata i lidi, jak dokládá první strana těch moudrých přírodoskumců: od kterého času a proč pak se později stala neplodnou, ještě víme, že v rostlinstvu její plod-

Digitized by Google

nost po dnešní den neochábla? Ne sice, jako bychom pravili, že ze země vycházejí semena nová, ale že každé buď samoseté anebo rukou lidskou do země vložené semeno, svým časem a na svém místě tak dobře klíčí, roste a ovoce přináší dnes jako před tisíci lety. — Plodí-li ale skutečně země sama sebou až po dnes i zvířata i lidi jako na počátku, jakž druhá strana těch přírodoskumců nám namluviti chce: proč pak nám žádného takového, ze země lůna původně narozeného člověka anebo aspoň zvíře neukázali? Praví sice, že se takové rození děje v nejistých dobách a na nejistých místech, a k tomu ke všemu na moři: z toho ale ze všeho nenásleduje přec, že by nikdá a nikde takovéto novorozeňátko veliké matky země nebylo nalezeno. Aby zůstalo v moři: to není možná, ješto žádný zemský živočich ve vodě nemůže býti živ, an jeho plíce jenom k dýchání vzduchu zřízeny jsou. Musela by tedy doba jeho oživení neboli narození zároveň býti dobou odsazení jeho na břeh. To si ale nedáme lepiti na rozum, že všecky břehy mořské tak pusté jsou, aby k nim lidé dost valně nedocházeli: a aj přece nikdá a nikde nebylo nalezeno ani dítě, kteréž by na zemi nemělo žádných rodičův ani dospělý člověk, kterýž by (nejsa hluchoněmým) docela žádné lidské řeči neuměl, ani žádných lidských obyčejů neznal. Musel by pak i jednoho i druhého býti nepovědomým, poněvadž by nedávno teprva jako smetek z vody jsa vyhozen, ač v dospělém těle, v užívání schopností svých novorozenému dítěti zcela se podobal. A posléz proč pak se musí každý člověk plovat učiti, nemá-li utonouti ve vodách: moře-li jest původním jeho rodištěm, jeho matkou? — Nepatrné jsou to otázky, a přece nám jich ani jedna ani druhá strana nikdá nerozřeší. Zůstávají-li nám odpověd dlužny, nemůžeme se na ničem jiném ustanoviti, nežli že i jedna i druhá domněnka jejich jest po-

Digitized by Google

šetilou, nechutnou a člověka zvlášť nedůstojnou bájkou. — Tolik nám praví již zdravý rozum.

Ptejme se ale dále, co asi ty učené pány přivedlo na takovou pošetilou a báječnou myšlénku. Přede vším panovala ta obecná domněnka, a místem panuje až po dnes, že se některý hmyz líhne buď z pouhé vlhkosti anebo z pouhé nečistoty. Tato domněnka zdála se později zcela potvrzena býti objevením polévníkův (Infusoria), o kterýchž se myslilo, že se jinák nelíhnou, než naléváním vody na živočišné a rostlinné látky pomocí přiměřeného tepla. Ačkoli ale i zde, byť skutečně bylo tak, závěrek od menšího k většímu velmi odvážlivým a velmi smělým byl krokem, poněvadž obdoba (analogia) byla příliš malá, ješto pilnější zkušenost žádného jiného bezpečného neposkytovala svědectví: třeštění onino přírodoskumci učinili ten krok přece, a tu hned počali hlásati světu: „Možná-li jest, aby polévníci pouhým naléváním vody na živočišné a rostlinné látky pomocí přiměřeného tepla se rodili; a možná-li jest, aby se některý hmyz z pouhé vlhkosti anebo z pouhé nečistoty líhnul: možná jest také, aby jiné zvíře podobným způsobem nabývalo života, ano i člověk sám aby se byl původně tak narodil.“ Kapka vody anebo kaliště byly sice pro člověka a pro veliké zvíře příliš malým místem k jejich narození: a protož byli ti páni tak dobrotivi, že lidem a velikým zvířatům vykázali dost prostranné a i dost pohodlné místo k potřebnému oživení jejich, totiž moře. Ačkoli sice neupíráme, že v moři jest daleko víc prostrannosti, než na pevné zemi: nicméně dokládáme, že onino přírodoskumci novořekostí svou učenému světu dali na jevo zběžnou, chatrnou a jalovou povrchnost svého zpytování; křesťanskému lidu ale ukázali, že jim na svaté víře nezáleží docela nic, ješto se jí odřekli k vůli pouhému a klamnému zdání. Učenému světu dali na jevo, jací

Digitized by Google

nedoukové jsou: poněvadž lehkomyslně odstoupilí od starší základní sady, na kteréž se slovútný a velmi soudný Anglický přírodoskumec Harwey po mnohaletém a pilném zpytování ustanovil: „*Omne vivum ex ovo.*“ Sprostému člověku žádný se nebude diviti, pravíli, že hmyz se také líhne z pouhé vlhkosti anebo z nečistoty: neboť sprostý člověk ani času ani příležitosti nemá, aby se o pravdě očitě přesvědčil; mluví-li ale po něm přírodoskumec: jak se chce počítati mezi učené? Byli pak zároveň křesťanskému lidu k velikému pohoršení: poněvadž k vůli pouhé domněnce zavrhli důstojné a velice velebné vypravování Mojžíšovo o stvoření člověka, a přijali o tom podobné ano i horší představení, než si dělali sami pohané.

Že se hmyz ani z pouhé vlhkosti ani z pouhé nečistoty nelíhne, anobrž z hnid neboli z vajec, o tom není mezi novějšími přírodoskumci docela žádná pochybnost; žeť ale i ta nejmenší zvířátka, tak nazvaní polévníci stejným způsobem se rodí, jak při větších zvířatech vidíme, jasně dokázal Německý slovútný přírodoskumec Ehrenberg ve svém spisku: „*Die Infusionsthierchen als vollkommene Organismen.*“ *1838.* Nejprvé se opatřil novým drobnohledem, kterýž každou věc miliónkrát zvětšuje, a pomocí téhož nového drobnohledu započal své pozorování a zpytování jmenovaného, neozbrojenému oku neviditelného světa. A co shledal? Shledal, že vajíčka neboli zárodky všelikých polévníkův na těch místech, na nichž se ta zvířatka po nalití vody jindá nacházívala, již před litím vody jsou, tak malinká a tak lehynká jsouce, že zemní párou velmi snadno vzhůru se vznášejí, s deštěm dolů padají, a váním sebe slabšího větru z místa na místo se přenášejí, ano že jich pouhým dýcháním veliké množství do sebe lykáme. Dostane-li se napotom těmto vajíčkům anebo zárodkům přiměřeného tepla: tu se teprva líhnou,

Digitized by Google

jako se líhne kuře ze slepičího vejce, chová-li se plné tři téhodny v takovém stupňu tepla, jakéž by mělo pod kvočnou.*) Kdež ale není podobného zárodku, a zbrání-li se skleněným poklopem, aby tam žádný nepřišel: tam se také žádný polévník nevylíhne, byť vše ostatní ve svém pořádku bylo. Plození a plemenění těchto polévníků děje pak se, jak nám drobnohled páně Ehrenbergův ukazuje, trojím způsobem. A sice předně pohlavním spojováním, kdež napotom samice dílem vajíčka snáší, z nichž se mladé líhnou, a dílem již živé mladé na svět přivádí, před jejichž vylíhnutím škořápky vajíček odkládá. Jiný způsob plemenění jest ten, že se pupení jedno zvířátko z druhého, jako by to byla nějaká rostlinka; když pak dospělo, oddělí se, a tímtéž během se dále plemení. Posléz malý tento živok vyrůstá, viděti pak jest při něm, že vlastně záleží jako z dvou zvířátek, kteráž jako by nějakou vazbou spojena byla; když ale obě ta zvířátka došla své dospělosti, roztrhne se vazba, a tu viděti na chvíli dva živoky svobodné; ale i při nich brzo viděti jest, že se totéž dělení děje, jakž na počátku; a toto dělení jednoho zvířátka na jiná dvě děje se s tou největší rychlostí, tak že se jich rozplemení za den, nenaskytne-li se žádná překážka, nesčíslný počet, — udávají se na šestnáct milionů. Polévníků takových jest sice veliké množství, tak že po dnes počet jejich druhů neznáme: tolik ale přece víme s jistotou, že se žádný z nich nelíhne bez svého zárodku, že to jsou zvířátka organickými vnitřnostmi ano i dle přirozenosti své pohlavními oudy opatřená, a že jejich potomstvo jest naskrze stejnorodé. Žeť ale bez pomoci tak silného drobnohledu prvnější zpytování dařiti se nemohlo, nyní

*) Podobného cos jest Egyptčanům velmi známo; neboť nenasazují vejce pod kvočny, nébrž do obecných, přiměřeně topených pecí, a berou za koš vajec koš kuřat.

Digitized by Google

teprva viděti jest, an ty nejmenší polévníci, tak nazvaní monadini, sotva tři tisící díl jedné linie v průměru obnášejí.

A k jakému závěrku vede nás to všecko? Přede vším že všecko, což živého jest, jenom z přiměřeného vejce pocházeti musí; že každý jednotník se musel naroditi anebo vylíhnouti z jednotníků zcela sobě stejnorodých; a posléz že to jest věc zhola nemožná, aby z látek neorganických pojíti mohl živočich organický. Není-li ale na světě ani jednoho zvířete, ano ani jednoho polévníka, kterýž by se jenom pomocí pouhé vody a tepla na jiných živočišných a rostlinných látkách vylíhnul: tím méně může míti místa ona báječná domněnka, že člověk, koruna viditelných stvořených bytostí, a spolu příbuzný bytostí neviditelných, z mořského slinu vzal svůj počátek. A tak nám tedy ukazuje zpytování nejnovějších důmyslných, pilných a soudných přírodoskumců, že počátek našeho pokolení ani jiný býti nemohl, než jak ho nejstarší spisovatel na světě Mojžíš vypravuje, kterýž mimo to tím věrohodnější jest, poněvadž jest zcela jednoduchý, a nejenom člověka anobrž i samého Stvořitele zcela důstojný.

Velmi důležité jest ovšem, abychom znali svůj počátek, avšak ne méně důležité jest, abychom i v té víře posilněni byli, že celé pokolení lidské z jedněch toliko rodičův pochází. Bohdá, žeť i v té věci od nejnovějších avšak spolu hlubokomyslných přírodoskumců potřebného a jasného světla nabudeme.

2. *Rozplození člověka.*

Kdož věří, že svaté Písmo jest pravé zjevení Boží, ten ani v tom nejmenším nepochybuje, že z jedněch toliko rodičů, z Adama a z Evy, veškeré pokolení lidské pochází, a to sice jak před potopou, takť i po potopě světa. Nebo hned po stvoření prvních dvou lidí požehnal jim Bůh a řekl: „Rostěte a *množte* se a *naplňte*

Digitized by Google

zemi.“ 1. Mojž. 1, 28. Byla-li tedy naplněna země lidmi do potopy světa, byla naplněna *potomstvem Adamovým.* Není pak ani potřebí, abychom rozmnožení lidu na jiné cestě hledali, než kterouž nám vykazuje svaté Písmo. Neboť považujeme-li, že lidský věk trval tenkrát až přes devět set let, že manželé byli až do sta let plodní, ano že se jim nejednou i po dvou stech letech věku jejich rodili synové a dcery; a posléze, což nejdůležitějšího jest, že převelmi zřídka kdy umřelo novorozené anebo nedospělé dítě: každému vysvítá, že takovým během od stvoření až do potopy světa, totiž v 1656 letech,*) že se dostatečně mohlo pokolení lidské rozploditi po celé zemi (pokudž aspoň tenkrát již známá byla) z jedněch toliko rodičův. Rozmnožili-li se synové Jákobovi, s dětmi a celou čeledí, počtem na sedmdesát osob, za čas pobytí svého v Egyptě — okolo dvou set let — skorem na půl třetího millionu, počítajíce mezi sebou šestkrát sto tisíc k boji schopných mužův, — ještoť přec tenkrát lidský věk již tak dlouhý nebyl, a mimo to an mnoho utrpěti museli ukrutností Faraonův: tím méně se rozmejšleti budeme, že v 1600 letech při dlouhém věku, při hojné plodnosti a v pokojných časech pokolení lidské z jedněch toliko rodičův rozmnožiti se mohlo po celém tenkráte známém světě. Mluví sice svaté Písmo o synech lidských a o synech Božích, mluví ale tak ne jako by byl rozdíl v jejich původu, anobrž rozdíl toliko v jejich mravech. Synové Boží byli šlechetní a bohabojní lidé; synové lidští byli nešlechetní a bezbožní lidé. Poněvadž ale bohabojní lidé vcházeli v přátelství s lidmi lehkomyslnými, a dcery jejich si brali za manželky, tím se sami pokazili, tak že nezůstal na světě Bohu milý člověk jediné leč Noe

*) Narození Noemovo klade se vůbec na rok 1056; a v 1. Mojž, 7, 6. 11. udává se, že Noe byl v šesti stech letech, když do korábu vstoupil.

Digitized by Google

se svou rodinou. 1. Mojž. 6, 1—8. — Možnáli pak bylo před potopou, aby se pokolení lidské rozmnožilo po celém světě z *jedněch toliko rodičů*, z Adama a z Evy: tím samým během stalo se dojista obnovení pokolení lidského po potopě světa z Noe a manželky jeho, jakožto z pravých potomkův Adamových. Po potopě světa nebyl již sice vůbec tak dlouhý věk lidí jako na počátku, za to měl ale Noe tři syny a tolikéž nevěst, kteříž s ním z korábu vyšli. Ačkoliv Noe po vyjití z korábu žádného syna více nezplodil (mlčí aspoň o tom svaté Písmo): dělo se přec obnovení pokolení lidského trojími ploditeli. Žeť pak nynější pokolení lidské ze tří synův Noemových pochází, dosvědčuje dost jasně svaté Písmo. Přede vším praví nám: „I požehnal Bůh Noemovi a synům jeho, a řekl k nim: Rostte a množte se a naplňte zemi.“ Něco níže stojí docela výslovně: „Ti tří jsou synové Noe: *a od těch rozplozeno jest všecko pokolení lidské po vší zemi.*“ 1. Mojž. 9, 1. 19. Žeť tomu tak, mohl Mojžíš sám sebou věděti: neboť od smrti nejstaršího syna Noemova, jemuž jméno Sem, až do narození Mojžíše, počítá se toliko 215 roků.*) Byl-li pak Mojžíš třeba v 70 letech, když psáti počal všecky věci od stvoření světa (ještě ve stu a dvadceti letech umřel): bylo zajisté do toho času v dobré paměti všecko, což se přihodilo od smrti Semovi. Žeť tomu ale ani nemohlo býti jinák, než jak nám Mojžíš zaznamenal, dosvědčuje nám svatý Pavel, řka: „*Všeliké písmo od Boha vdechnuté*, užitečné jest.“ 2. Tim. 3, 16. Zpoléhaje tedy křesťan na svaté Písmo, jakožto na nejstarší dějepisný pramen a zároveň jakožto na rukojemství zjevení Božího, má

*) Semova smrt udává se na rok 2158; a narození Mojžíšovo na rok 2373 od stvoření světa. Viz Časopis pro katol. Duchov. 1834. strana 204. 205.

Digitized by Google

celou jistotu, že pokolení lidské rozplozeno jest od jedněch toliko rodičů.

Než slyšme také námitky těch, kteříž se domnívají, že ne z *jedněch*, nébrž z *více* rodičův pokolení lidské rozplozeno jest.

Všecky námitky jejich ukazují na převeliký, — a jak se praví, neporovnatelný rozdíl mezi rozličnými národy, a to sice na rozdíl v povahách tělesných a v povahách duchovních. Byla-li by skutečně mezi rozličnými národy světa taková neshoda, kteráž by se žádným způsobem a žádnou měrou nedala ani porovnati ani vysvětliti, z jakých asi povstala příčin: mohli bychom se báti ovšem, že učiněných námitek nevyvrátíme; však díky Bohu, že pomocí nejnovějších a hlubokomyslných zpytatelů přírody všecky nám učiněné námitky docela vyvrátíme. Poukážeme tedy netoliko, že rozličnosti povahy tělesné a duchovní jednorodosti pokolení lidského nepřekážejí, anobrž i novými důvody se ohradíme, z nichž bude patrno, žeť není ani možná, aby různorodost v pokolení lidském měla jaké místo.

A) Jednorodosti pokolení lidského nepřekážejí tedy rozdíly v povaze

a) Tělesné.

Všeliký rozdíl povahy tělesné, jak se ukazuje u mnohonásobných národů, rozptýlených po širem oboru světa, vztahuje se buď na barvu pleti buď na dobu (formu) těla a zvlášť hlavy. Co se týká 1) barvy.

Jsou lidé pleti bílé, pleti hnědé a pleti černé. Každý pak tento hlavní ráz barvy má přemnoho odměn, kterýmiž jedna barva k druhé se přibližuje, jedna v druhou přechází. Odkud ale tento rozdíl barvy lidského těla? — Pytva (anatomia) ukazuje nám, že z krevnic (Blutader) odchází jistá neústrojná (neorganická) podstata, jenž barvina sluje, a že se skládá pod kůží, tak sice, že se při pytvání mrtvol štětičkou

Digitized by Google

setříti dá. Oddělování a skládání se tělesních šťáv jest ale po dnešní den v lékařském umění velikým tajemstvím, to jest, neznáme ani jeho příčin ani cest, kterýmiž se děje. Tolik ale víme s jistotou, že nepořádným odlučováním žlučí celé tělo žloutne. Ze žluči jest tedy barvina žlutá. Něco barviny ale má každá kůže. Jeli jí málo, zůstává kůže bílá, oči jsou modré a vlasy rusé (blond). Silnější částka barviny činí pleť tmavou (hnědou, brunátnou), oči a vlasy černé. Rozdílný davek (dosis) této barviny se zakládá dílem na osoblivé povaze každého člověka a dílem na podstatě hlavního pokrmu jeho. Čím rychleji člověk tráví a čím více zelin požívá, tím více povstává uhlíku (Kohlenstoff) v těle jeho; a právě tento uhlík jest hlavním základem dotčené barviny. Nyní pak záleží na tom, pod jakým pásmem světa člověk bydlí. Čím studenější podnebí, tím méně působí ona barvina na pleť, a čím teplejší podnebí, tím silněji také jest pleť zabarvena. Dokud bylo na světě lidí málo, a bydleli nedaleko od sebe, a živili se skoro stejným pokrmem, byli také pleti stejné. Rozličnost pásma a pokrmu způsobila také rozličnost barvy tělesní. An se ale někteří nevzdělaní národové, v kuchařství se docela neznajíce, syrovým nejvíce živili pokrmem, a k tomu přebývali pod horkým pásmem světa, nebylo divu, že se jejich pleť zabarvila do hněda, ano i do černa.

Že pak tato různost barvy tělesní jednorodosti pokolení našeho ani v tom nejmenším nepřekáží, vysvítá jasně z pozorování dvou pilných a soudných přírodoskumců, Forichona a Maupieda,*) kteříž shledali, že starostové mouřenínů, kteříž lepšího pokrmu požívají a nejsou neustále na žžavém slunci, obyčejně mají také světlejší pleť než sprostý a chudý lid. Paní kmene mauritánského, jehožto pleť jest hnědožlutá, pokud se

*) De l'origine de l'homme. Louvain 1844.

Digitized by Google

toliko již z mládí bedlivě chrání paprsků slunečních, jsou docela jasné bílé barvy. Jeden mouřenín, kterýž do Paříže přišel jako hlídač žirafy, byl z počátku černý jako uhel; do roku 1844 proměnila se ale černost jeho pleti v tmavočervenou barvu. Jiný mouřenín přišel v mladém věku do Benátek, vyučil se tam řemeslu ševcovskému, až se konečně usadil. Než ale na muže dospěl, zbělela jeho tvář tak dalece, že se podobala tváři Evropčana, pokud jest pleti přižloutlé. Podobných příkladů viděl snad každý z nás na své vlastní oči. Ani jeden mouřenín nepodrží v studenějším pásmu země svou černou pleť; v několika letech mění se černost v barvu tmavorudou, z kteréž během času prokvítá barva hnědožlutá, až i konečně bělavá. Děti mouřenínů nejsou černé, nébrž tmavorudé toliko, v dospělejším věku teprva zčernají; starcové pak jejich jsou opět barvy bledší. Kdyby se přistěhovali k nám mouřeninští manželé a plodili zde dítky, není docela pochybnosti o tom, že by podržely barvu, v kteréž by se narodily a že by nezčernaly jako ve své vlasti; potomstvo pak jejich do třetího, čtvrtého pokolení že by nabylo docela bílé pleti. Jak se mění barva pleti mouřenínovy, přesazen-li jest do mírnějšího pásma země, taktéž se mění barva pleti hnědé, přestěhuje-li se člověk do jiného pásma země, a podstatně-li změní svůj pokrm: a to sice buď zbledne totiž v mírnějším anebo více zčerná totiž v žžavějším pásmu země. Ožehá-li letní horké slunce naši pleť bílou, a to sice tím víc, čím déle jeho paprskům vystaveni jsme: není docela pochybnosti o tom, že bychom mezi Mongoly značně zežloutli a mezi mouřeníny znamenitě zčernali. A kdyby také první příchozí do podobných pásem země nenabyl ouplně té barvy, kteráž značí původní obyvatelstvo, dojista by třetí, čtvrté pokolení jeho vzhledem na barvu pleti tuzemcům zcela bylo podobno. K tomu by ale ke všemu

Digitized by Google

přispívalo nejenom slunce, ale i spolu potrava, kteréž by člověk na místě nového přebývání svého požíval. Obsahuje-li pokrm v sobě mnoho uhlíku, tu se skládá pod kůži víc barviny, a ta jest hlavní příčinou barvitosti lidského těla. Žeť rozličnost barvy skutečně závisí od zevnitřních toliko vlivů, jasně viděti jest na Peršanech, Turcích a Arabech, když do Indie přijdou; ačkoli se nespojují manželstvím s Indiany, přece jest potomstvo jejich tmavé olivové barvy, jako rozených Indianů. Namítá se ovšem, žeť i maso mouřenínů jest znamenitě černější, než jiných národů, jak se v pytvě shledalo: z toho ale přec nenásleduje, že by nebyli s námi jednorodí. Aj nemusíme se ani daleko ohlížeti, abychom tu otázku rozhřešili: vždyť i divoké prase má černější maso než domácí, a přeceť jest mezi přírodoskumci dávno již rozhodnuto beze všeho odporu, že jedno i druhé maso docela stejné podstaty jest. Podobného cos také jest v Paraguay, v Buenos-Ayres-u a na Kordillerách, totiž jistý druh slepic, kteréž docela stejné přirozenosti jsou se slepicemi našimi, jen že toliko jejich kůže na celém těle, tedy i na nohách i na hřebeně jest černá, a maso podobně přičernalé. Žeť časem i náhle se může změniti barva pleti, také není nic nepovědomého. Dotčený p. Forichon vypravuje o jedné sedmdesátileté paní, kteráž uslyševši, že její dcera s dvěma dětmi z okna skočila, za jednu noc docela zčernala. Po její smrti se ukázalo, že pod kůží byla černá sraženina. Jak se ale taková sraženina udělati a pod kůží dostati mohla za jednu noc, zůstalo tajemstvím.

Dokládal-li tedy Halleský professor Burmeister*) s celou ubezpečilostí, že již rozdílná barva rozdílných národů nevyvratně ukazuje na jejich různorodost: nemůžeme přec jiného mu na to odpověditi, nežli že jeho

*) Geschichte der Schöpfung S. 471.

Digitized by Google

doklad jest příliš smělý, a že se jeho domněnce vědeckého důkazu zcela nedostává.

Jiní zas namítali, že rozdílný ráz celého těla a hlavy zvlášť jak ho u rozličných národů nacházíme, ukazuje již sám sebou, žeť není ani možná, aby všickni tito národové jednoho byli původu. Že tento rozdíl jest skutečně náramně veliký a rozmanitost v něm nad míru podivná, nezapíráme: však i zde doufáme dokázati, žeť ani tato nekonečná skorem rozmanitost rázu lidského těla jednorodosti pokolení našeho nestojí v cestě. Vypočteme tedy rozličnost a uvedeme příčiny

2. rázu lidského těla.

Dle Blumenbacha *) a slavného Cuviera **) rozvrhuje se pokolení lidské vzhledem na způsobu tělesní na tři hlavní třídy, kteréž jsou:

α) Ráz Kavkazký.

Ten se značí pěkně zakulatělou hlavou, přímým skoro obličejem, velikýma očima, úzkým a vznešeným nosem, čelem pěkně zklenutým; zuby má kolmo (senkrecht) v dásních usazené, ústa malá, pysky úzké, vlasy prosté, z bleda až do černa barvené, vousy hojně vyvinuté, pleť bílou. V celé postavě se ukazuje dokonalá shodnost jednotlivých dílů, a pohled vyzrazuje bystrého ducha. Vlast téhož rázu lidského jest Evropa, vyjma krajinu polární, západní Asie a severní Afrika, jakož i krajiny na obou březích řeky Nilu až k východním jeho pramenům. A tento ráz těla se jeví na všech národech Evropejských, vyjma toliko Lapony, potom na Armenech, Peršanech, na předních Indech, na Arabech, na Egyptčanech a na Turcích.

β) Ráz mongolský.

Ten se značí širokou lebkou, širokým obličejem, malým a pleskatým nosem; lícní kost jest vypouklá a

*) De generis humani varietate nativa. Göttingen 1791.

**) Reg. anim. l. p. 80.

Digitized by Google

zakulacená, brada značně vysedlá, vlasy černé, tupé, prosté a řídké, vousů málo, pleť barvy olivové. Vlast téhož rázu lidského jest východní polovice Asie a krajiny severního polu (točny). Protož náležejí k témuž rázu Tataři čili Mongolové, Čiňané, Birmané, Tibeťané, Japané, Kalmuci, Eskimové, Laponi, Samojedi, Kamčadalové a Grönlanďané.

γ) Ráz éthiopský.

Ten se značí úzkou, z obou stran přímáčklou lebkou, vysokým čelem, vypouklou lícní kostí, vysedlou čelistí, tlustým a pleskatým nosem, odulými pysky, černým, kadeřavým a vlnovitým vlasem, holou bradou, a posléz tmavosnědou neb dokona černou pletí. Tento ráz lidského těla nacházíme v střední a jižní Africe a na některých ostrovech Australských. Sem náležejí tedy mouřenínové, Kafrové, Hottentoti a Papuové.

Co se týká obyvatelů Ameriky a Australie, o těch nemůžeme říci (vyjma polární krajinu), že by se na nich jevila čistě která z těch tří způsob, zvláštní ráz ale při nich také neshledáváme, nébrž toliko rozmanité přechody rázu kavkazkého do formy tu mongolské tu éthiopské. Tělesná způsoba rodáků Amerických jest smíšenina rázu kavkazkého a mongolského; rodáků pak Australských jest smíšenina rázu kavkazského a éthiopského.

Znajíce nyní rozličnost rázu lidského těla, hledejme její příčiny. — Isidor Geoffroy, jeden z nejznamenitějších přírodoskumců praví*), že není ani jednoho ouda, ano ani jednoho ústrojí (organu) lidského těla, jehožto normální forma by se s celou určitostí mohla udati, zvláště pak že koncoviny těla největším podléhají proměnám, poněvadž na ně zevnitřní povětrnost, jakož i jiné příhody a nehody bezprostředně působiti mohou. A tímto zevnitřním působením řídí se i vzrůst

*) Histoire des Anomalies de l'organisation. Tom. 1. p. 281.

Digitized by Google

i formování hlavy. Že teplo prospěšně působí na vzrůst lidského těla, náramně pak veliká zima škodlivě, nikdo nebude pochybovati, ohlédne-li se toliko, že naše stromoví mořeno jsouc v polárních krajinách příliš krutým mrazem, křovím toliko zůstává, ještoto naproti tomu naše kapradí v horkém pásmu země výšky dubu dosahuje. Shledaváme-li tedy v severních krajinách lidi malého a v teplých velikého vzrůstu, ničemu jinému to připisovati nemůžeme, leč působení pásma země. Kdyby tedy nedospělé dítě přestěhováno bylo z teplé krajiny do příliš studené, zarazí se a zakrní ve svém vzrůstu, naopak ale nabude vzrůstu štíhlého a ztepilého; což se skutečně potvrzuje na Holland'anech, kteříž na předhoří dobré naděje dosahují výšky obrovské. Jak to stojí se vzrůstem, tak to stojí také s formováním hlavy. Dějepis Jamaiky a ostrovů Antillských vykazuje nám, že Evropské osady, kteréž tam přišly, v druhém, třetím pokolení původní formu hlavy docela ztratily, a že se nyní v tom ohledu podobají rodákům Americkým. Anglický přírodoskumec Prichard shledal zas, že mouřenínové v severo-amerických státech, vykonávají-li domácí službu, v třetím pokolení již dostávají méně připleský nos, méně vysedlou čelist a méně vysedlé pysky, a že se vlasy s každým pokolením delší stávají a méně vlnovité; zanášejí-li se ale prací na polích, že déle zachovávají svůj mouřeninský ráz. A tak by to zajisté bylo s každou formou těla, kdyby člověk znamenitě změnil pásmo země. Změnila by se poněkud tvář již každého přestěhovance, tím více pak jeho potomstva. Podléhá-li ale tělo lidské takovým změnám v padesáti a ve stu letech ještě za našich časů, ještoto přece víme, jak bychom se ohradili před prudkým působením znamenitě změněného pásma země: což divu, že během kolika tisiců let i lidská tvář i celé tělo, nemajíc ještě náležité ochrany ani proti prudkému

Digitized by Google

horku ani proti prudké zimě, tak velikým podléhly proměnám. Konečně nám také svědčí zkušenost, že jisté neúdobnosti (Unförmlichkeiten) těla rodičů dědičné jsou. Připomíná-li pak nám již Hypokrates, že byl jistý kmen Skytův, kterýž měl ten podivný obyčej, novorozeným nemluvňátkům mačkati hlavu, aby dostala formu kuželovitou (konickou): byla docela přirozená věc, že během času povstali na světě národové, jejichž hlava jest přišpičatělá. Podobných násilných změn mohli bychom ještě víc udati, kdybychom nešetřili místa; ale již z toho ze všeho na jevu jest, že tvář a celá postava lidského těla, ač pod rozličným světa pásmem přerozličná jest, že přece nestojí na odpor naší svaté víře, že veškeré pokolení lidské pochází z jedněch toliko rodičův rajských; poněvadž tento rozličný ráz lidského těla, jak dosvědčuje stará i nová zkušenost, povstala buď již působením samého pásma země, anebo také z částky učiněným násilím, a tak se stala dědičnou. Kdož tedy chce dokládati, že pokolení lidské není jednorodé, musel by nám prvé dokázati, že znamenitá změna pásma země na lidské tělo nepůsobí docela nic, a že není možná, aby neúdobnost těla rodičů stala se dědičnou.

Ačkoliv jsme tedy lidé na světě přerozličné barvy a přerozličné formy: přece jsme všickni potomstvo jediných toliko rodičův, kteréž stvořil Bůh, a kterýmž on sám požehnal, řka: „Rostte a množte se a naplňte zemi.“ A protož jsme všickni, ač přerozmanitě rozdílní dle těla, vespolek přece bratří a sestry.

Ale člověk nezáleží toliko z těla, záležíť i z duše nesmrtelné. A protož chceme-li náležitě provésti úlohu svou, že pokolení lidské jest jednorodé, musíme také vzíti ohled na duchovní povahu člověka. Kdyby všickni národové celého světa byli stejné anebo aspoň skoro stejné vzdělanosti: byla by odpověd na otázku, zdali všickni z jedněch toliko rodičův pocházíme, velmi lehká;

Digitized by Google

ale v duchovní povaze rozličných národů ukazuje se téměř taková rozličnost, jako v barvě a formě těla jejich. A právě tato rozličnost i duchovní povahy poskytuje příležitosti nepřátelům pravdy zjevené, aby ukazovali na různorodost lidského pokolení. Následovně pozůstává nám, abychom ještě dokázali, že jednorodosti pokolení našeho nepřekážejí ani rozdíly v povaze

b) duchovní.

Zkušenost sice učí, že národové světa, čím méně nám Evropčanům dle těla podobni jsou, tím méně také jsou duchovně vzděláni. Stavíme pak nyní hlavní otázku: odkud vzdělanost? Který jest kdy kde člověk na světě, který by byl sebou sám položil první základ vzdělanosti své, který by byl sebou sám v ní prospíval, a také sebou sám ji dokonal? — Z rozumu odpověd na otázku tuto byla by nesnadná a mnohem více nejistá. Chceme-li se tedy bezpečněji dopíditi pravdy, ptejme se raději, co nám o tom svědčí zkušenost. Osiřelo-li dítě sebe vzdělanějších rodičů, a žádný-li se ho neujal, aby nabývalo z mládí vědecké a mravní vzdělanosti: zůstane nevědomým a stane se mravně porušeným, byť ostatně bylo dost schopné a byť i bylo zároveň mírné a dobré povahy. Naproti tomu dítě sebe nevzdělanějších rodičův nabude, ne-li třeba znamenitého umění, dojista aspoň šlechetného srdce, dostalo-li se mu již záhy moudrého a postačitelného vychování. Neroste-li nikde na poušti tak zdařile žádný strom ani žádná bylina, aniž přináší tak hojného a chutného ovoce, jako když je pěstuje zkušený a pilný zahradník: tím spíše nám každý přisvědčí, že člověk potřebuje vychování, má-li se státi člověkem dokonalým. Zvíře nepotřebuje vychování žádného, poněvadž se přirozeným sobě pudem již samo sebou nese k tomu, k čemuž jest od Boha stvořeno. Člověk jest sice nadán i rozumem i svobodnou vůlí, jak ale svědčí zkušenost, zůstává

Digitized by Google

nečinným, nedostává-li se mu zevnější pohnútky. Nepoznává-li člověk sebou sám ani prospěšného sobě pokrmu (což vidíme na všech nemluvňátkách, an všecko nesou k ústům, což se jim do rukou dostalo): jak pozná beze všeho poučení a beze vší pohnútky, což by mu bylo s duchovním prospěchem? I první lidé byli by zůstali beze všeho vzdělání, kdyby se jich Bůh sám nebyl ujal. Neboť bylo-li třeba, aby jim poukázal Hospodin, jak by se měli odívati, jak svědčí Písmo: „Zdělal také Hospodin Bůh Adamovi a ženě jeho sukně koženné, a zobláčel je“ (1. Mojž. 3, 21.): tím více bylo třeba, aby položil sám první základ duchovního vzdělání jejich, což dojista učinil, ač o tom výslovného svědectví nemáme. Dosti pak na tom, že víme tolik, že se Bůh zjevoval prvním lidem i před pádem jejich i po pádu. Zjevoval se pak Hospodin lidem i před potopou i po potopě, a tím jest učiněn hlavní základ všelikého vzdělání našeho; neboť jinak by dojista celé pokolení lidské bylo zůstalo v největší nevědomosti a surovosti, jakž to vidíme u těch národů, jejichž předkové na položeném od Boha základu ničeho nepracovali, a počátky vychování Božího ztratili. A právě o těchto národech svědčí nám dějepis, že tak dlouho zůstávají ve své duchovní nečinnosti, dokud se jejich duch příznivými okolničnostmi neprobudí, a zevnější pohnútkou schopnosti jejich se nerozvinují. Nejvíce se ukazuje na mouřeniny, že vzhledem na duchovní vzdělání tak hluboko jsou pod Evropčany, že se téměř ani pravdě nepodobá, aby s nimi byli jednoho původu. Nevzdělaní jsou arci, když ale po dnešní den neměli žádné příležitosti, aby nabyli vzdělání duchovního, nelze jim jest jinák, než aby zůstávali ve své hrubosti. Ostatek ale ani jim žádný nemůže upříti lidskou paměť, lidský rozum a lidskou soudnost, jak se níže přesvědčíme; že ale jejich duch nebývá ničím probuzen, proto

Digitized by Google

jsou jejich schopnosti velmi slabé, nevycvičené. A čím se má probuditi jejich duch, když přebývají v jednotlivých, od sebe vzdálených skupeních? Když jejich vlast jest velmi nezdravá? a když mimo to jsou mořeni tím nejžžavějším sluncem? Přišli k nim sice obchodní národové, ale jejich příchod nebyl ubohým mouřenínům s žádným požehnáním: neboť na místě vzdělanosti přinesli jim okovy otrocké, ještoť vyučili jejich náčelníky chytati lidi jako zvěř, a voditi na trh. Ze však i mouřenín má s námi schopnosti stejné, ukázalo se již nejednou, když mu v tom příznivé okolničnosti pomáhaly. I mouřenínové měli mezi sebou hrdinské vůdce v boji, moudré státníky a spravedlivé zákonadárce. Dostalo-li se komu z nich důkladnějšího cvičení, prospěl i ve vědách i v umění svobodném. A právě snad v našich dnech vzejde témuž polítování hodnému národu slunce osvěty křesťanské i občanské, ještoť tři mladí mouřenínové dokonali veřejná studia v Paříži, a na kněžství posvěceni jsouce, navrátili se roku 1842. do Senegalu, aby tam zřídili školy svým krajanům. Obohatili se pak všickni tito tři mladí mouřeninští kněží netoliko bohoslovím anobrž i známostí jazyků, známostí dějepisu a zeměpisu, a především známostí pédagogie. Všickni se znají také dobře v hudbě, a jeden i v malířství. — Z čehož viděti jest, že mouřenínům neschází na schopnostech, nébrž toliko na příležitosti, aby je vzdělali. A dejme tomu, že by se v celosti nedostali nikdá na tak vznešený stupeň dokonalosti, na kterémž stojí Evropa: stane se to jenom za příčinou nepříznivého podnebí jejich. Nesnesitelným horkem umdlévá tělo; umdlené-li pak tělo, nezpůsobným jest nástrojem duši k jejímu vzdělání. Podnebí tureckého císařství jest sice duchovnímu vzdělání velmi příznivé, což se na starořeckém národu jasně osvědčilo: na nynějších obyvatelích ale přec žádné vzdělanosti nevidíme. Tím jest ale zas

Digitized by Google

vinen Islam, jakož i v další Asii až na východ pohanství posud nevykořeněné. Když ale časem svým osvíceni budou všickni národové světlem svatého Evanjelium: na jevu bude, že všickni nadáni jsou od Boha stejnými schopnostmi, že všickni nabyti mohou, aspoň v základech stejné vzdělanosti, a že tedy jsou všickni jednoho původu, potomstvo rodičův jedněch, Adama a Evy.

Protož jsme pravili, že rozličnosti povahy ani tělesní ani duchovní jednorodosti pokolení lidského nepřekážejí, ježto se všecky zakládají na zevnějších toliko příčinách. Odstraňte všecky tyto příčiny, a uvidíte, že se na všech lidech ze všech dílů světa ukáže stejná i tělesní i duchovní povaha, a potom očitě uvidíte, že všickni lidé jednoho jsou původu. Však tyto příčiny, na nichž se zakládá rozdíl tělesní i duchovní povahy rozličných národů, nemohou naskrze odstraněny býti; abychom tedy ouplně zodpověděli svou otázku, potřebí nám jest, abychom se ohlédli ještě po jiných, a to sice vnitřních důvodech, z kterýchž by patrno bylo, že není ani možná, aby různorodost v pokolení lidském měla jaké místo. —

B) Jednorodost pokolení lidského se zakládá na důvodech vnitřních.

Ty vážíme opět:

a) Z povahy tělesní.

Dle svědectví nejdůmyslnějších zpytatelů přírody nejeví se na lidském těle při všech jeho nejrozmanitějších odměrách tak podstatný rozdíl, jako na nejpříbuznějších plemenech asiatského a afrikanského lva, anebo jako na hrdličce a na holubu domácím. *) Podstatný pak tento tělesní rozdíl jeví se nejpatrněji tím, že kdyby se tato sebe příbuznější zvířata spářila, že z nich pochází plemeno zcela neplodné. Pustí-li se u př. osel

*) v. Schuberts Geschichte der Natur. Band I. S. 546.

Digitized by Google

ke kobyle, vylíhne se mezek; ten pak ač se líhne tu samec tu samice, přece neplodný jest, a to sice nechať se pustí k mezku anebo ke koni anebo k oslu. Vstoupí-li pak naproti tomu lidé z těch nejvzdálenějších pásem světa, a to třeba nechať jsou té nejrůznější barvy a formy tělesní, v manželský sňatek: jsou plodní a i potomstvo jejich jest plodné. An ale má člověk potomstvo plodné, ještě si vzal nevěstu k manželskému sňatku z kterékoli končiny světa, a jakékoli pleti anebo jakéhokoli rázu: dojista patrno jest, že všecky rozdíly barvy a rázu lidského těla neobsahují v sobě nic podstatného, anobrž že toliko jsou účinkem vlivů zevnějších, způsobených nejvíce rozličným podnebím, a někdy také požíváním rozličného hlavního pokrmu, anebo i následkem z počátku násilně učiněných a napotom dědičných neúdobností. A tato plodnost jest zajisté prvním nevyvratným důvodem, že veškeré pokolení lidské z jedněch toliko rodičův pochází. Mimo to nám ukazuje pytva, že i maso i krev i vnitřnosti kteréhokoli člověka jednostejné podstaty jsou; ještě se na mase, na krvi a na vnitřnostech rozličných, ostatně sebe příbuznějších zvířat, jiná ukazuje podstata. Všickni zajisté víme, že husí a kachní maso jiné jest chuti a jiného účinku; ano že ani jejich peří není stejně užitečné. Totéž platí o jelenu a o srnci a o jiných příbuzných zvířatech. — Jednostejná-li pak jest všude podstata lidského těla: jednostejného musí také býti původu, anebo ani nelze jinák, než abychom všickni pocházeli z jedněch toliko rodičův. A tento důvod vážený z povahy tělesní nabývá tím více průvodnosti, připojujeme-li k němu důvody vážené

b) z povahy duchovní.

Sem náleží nejprvé 1) řeč. Každý národ mluví sice svým vlastním jazykem, kterýž zajisté v sobě sám

Digitized by Google

tak rozličný jest, jak se liší ten národ tělesní barvou i formou ode všech jiných národů: ale přece nacházíme v každém jazyku dost hojný počet slov, kteráž bedlivě a soudně porovnaná, jednoho kořene i významu jsau se slovy přemnohých jiných jazyků. Tato vnitřní podobnost ano kolikrát až ku podivu blízké příbuzenství těch nejvzdálenějších jazyků mezi sebou, a obecný jejich základ v samskritu, jak nám grammatikové svědčí, jest zajisté patrným důkazem, že před věky lidé mluvili jazykem jedním, kterýž se během času, vzdáleností místa a mnohonásobnými zevnějšími příčinami v tolikero řeči a nářečí vyvinul, co na světě národů a kmenů počítáme. Jisto-li pak, že před věky mluvili všickni lidé jazykem jedním, kterýž nám sice již není dokonale povědom: jisto jest také, že byli tehdejší lidé jedním toliko národem, ano jednou rodinou, anebo zkrátka potomstvem jedněch rodičů. Rozplozeno-li pak jest nyní tehdejší potomstvo a rozmnoženo po celém světě: nemůže býti nynější pokolení lidské jiného původu, než kteréhož byl onen první předhistorický národ.

2) Vzhledem na víru nachází se u všech, i u těch nejdivějších národův idea o Bohu, o jeho všemohoucnosti, svatosti a svrchované spravedlnosti; a byť i druhá hlavní idea, totiž o nesmrtelnosti duše lidské, nebyla všem národům dost blízká a jasná, přece věřili a věří všichni, že dobrého člověka očekává i po smrti nějaká odplata, zlého pak trest. Zatemnělé poznání Boha bylo sice příčinou a počátkem modlářství, nic méně nacházíme také u všech modlářů i bázeň i službu Boží, čehož bychom dojista museli pohřešiti, kdyby se jejich rozum těmitéž základními pravidly neřídil, kterýmiž se náš rozum řídí. Kdyby se pak některému národu na světě lidského rozumu nedostávalo, nebylo by ani možná, aby přijal křesťanské náboženství: a hle tisíciletá zkušenost dosvědčuje nám, že se všude ujalo sémě svatého

Digitized by Google

Evanjelium, a že i dost hojné ovoce přineslo, odstraněny-li byly toliko prvé zevnější překážky. A právě tyto dvě základní idey o Bohu a o životu duše po smrti těla, by došla buď odplaty anebo trestu, ukazují netoliko na metafysickou anobrž i na historickou jednorodost lidského pokolení. Neboť jenom historická jednorodost mohla tyto dvě idey všem národům na rozum dáti, a jenom zas metafysická jednorodost mohla je u všech národů zachovati. Do toho nám zde není docela nic, jakým ty dvě idey podlehly proměnám, a v jaké se zvrhly bájky: my jenom na tom přestáváme a na to zde ukazujeme, že se u všech národů celého světa nachází tentýž dogmatický základ, a právě tento dogmatický základ jest nám neomylným důvodem, že pokolení lidské pochází z jedněch toliko rodičů, jak svaté Písmo výslovně o tom svědčí. — Srovnávají-li se všickni národové již v hlavních základech víry, tím více se srovnávají

3) v hlavních základech mravů. Všickni národové celého světa činí stejný a určitý rozdíl mezi právem a neprávem, mezi dobrým a zlým, mezi ctností a nešlechetností, mezi pravdou a lží. Nezapíráme sic, že v jednání svém časem blaudí a ještě častěji od jasného poznání ustupují: tolik ale přece jisto, že všickni, i sebe divější lidé jednostejným, duchovně mravním vědomím proniknuti jsou. Toto vědomí ale nezávisí od poznání a chtění jednotlivých lidí, neboť každý jest i nechtě onoho mravního rozdílu sobě vědom. A protož s celou jistotou dokládati můžeme, žeť ono obecné mravní vědomí všem lidem jest přirozeno, a že tedy všickni lidé jednoho jsou duchovního původu. Jsou-li pak lidé jednoho duchovního původu, následuje samo sebou, že i tělesně jednoho původu býti musejí: neboť není a nebylo na světě člověka, kterýž by byl toliko pouhý duch. — Tyto důvody ale nabývají ještě víc váhy, při-

Digitized by Google

pojíme-li k nim, což nám zachovalo bájesloví národův starých, a což nám dosvědčují missionářové ze všech končin světa, totiž obecnou

4) pověst o dvou prvních lidech, o jejich pádu, o zaslíbeném vykupiteli, o veliké potopě. Pravda sice jest, že tuto pověst každý národ jinák vypravuje, to ale přec nikdo zapříti nemůže, že všecky tyto obrazy a podobenství těch nejvzdálenějších od sebe národů ukazují na jednu věc. Prometheus a Pandora starých Řeků a Římanů nejsou zajisté nikdo jiný než Adam a Eva; Deukalion a Pyrrha zas nikdo jiný než Noe a manželka jeho. Mechičánům sluje zas Noe Koxkoxem, obyvatelům na ostrově Kuba jest opět starcem, kteréhož provází holubice a krkavec. Podobně se zachovává u všech znamenitějších pohanských národů až po dnešní den pověst o zaslíbeném jakémsi oblažiteli pokolení lidského, ač si ho každý tento národ jinák představuje, a jiného cos od něho očekává. An se ale tyto pověsti u všech, sebe vzdálenějších od sebe národů pohanských zachovaly: dojista není ani možná, aby se to stalo buď dorozuměním anebo náhodou. Ne dorozuměním: poněvadž divocí, pohanští národové ani se svými nejbližšími sousedy neobcují, an každý kmen toliko pro sebe sám živ jest; ne náhodou: neboť což se náhodou děje, nemůže míti do sebe tolikeronásobné vnitřní stejnosti. Forma obecných pověstí těchto jest sice rozličná a velmi rozmanitá, a ta jest následkem pouhé obrazotvornosti lidské; věc ale, na kterouž každá z těch mnohonásobných pověstí ukazuje, jest všude jedna. Tato vnitřní shoda veškerých těchto mezi pohanskými národy zachovaných pověstí jinák se vyložiti nedá, nežli že všickni národové měli svým časem jednu tradicí, že všickni byli z počátku jedním toliko národem, a že všickni jsou potomstvem tří synů Noemových, a že tedy všickni i s Noemem, jakožto druhým rozploditelem lid-

Digitized by Google

ského pokolení, z jedněch toliko rodičův, z Adama a z Evy pocházíme.

Závěrek.

Dobře cítím, že toto pojednání jest pouhý nástin anebo rozvrh jiného obšírnějšího pojednání, a protož vidím sám, jak mnoho se mu k dokonalosti nedostává. Kdyby ale mělo býti dokonalé, muselo by od takového muže býti psáno, kterýž se dobře zná netoliko we svatém Písmě anobrž i w rozsáhlém přírodoskumném umění, aby mohl každou sebe menší částečku vyložiti, vyjádřiti a nejenom podstatně ale i patrně dokázati. Kněz pak, kterýž pracuje na winici Páně, nemůže míti jinou než prostonárodní toliko známost přírodoskumu v ouplném smyslu téhož slova. Buď si ale, že jsme při povrchním toliko umění svém věroučno-přírodoskumnou úlohu svou povrchně jenom také vzdělali; ukazuje nám přec i tato sama o sobě nedokonalá práce, že

1. Příroda Boží zjevení Božímu neodporuje, poněvadž jest dílem jednoho nezměnitelného Boha.

2. Že ten jenom může přírodu Boží náležitě zpytovati, kdož se Božího zjevení nespouští, an by ho klamali jinák i jeho vlastní smyslové, a že by upadal v blud a v to nejsměšnější bláznoství.

3. Že pravověrný křesťan má lepší poznání o stvoření Božím než sebe učenější a důmyslnější nevěrec.

4. Že i z částky jenom poznaná příroda dost jasně nám dává svědectví o velebném původu člověka, žeť všecko jest tak, ano aniž jinák býti nemůže, než jak nám o tom vypravuje svaté Písmo: že jsme dílo rukou Božích, že jsme veliké potomstvo jedněch toliko rajských rodičů, všickni vespolek bratří, všickni povoláni k spasení věčnému; když jsme se ale k tomu nezpůsobni stali svou vlastní vinou, že se nám všechněm, ať

Digitized by Google

ostatek národem a jazykem a barvou a zevnější postavou těla přerozmanitě rozdílní jsme, pomoci dostalo od jednorozeného Syna Božího, Krista Ježíše.

5. Že křesťanskou láskou milovati máme beze všeho rozdílu každého člověka, že se modliti a pokud nám možná, k tomu přispívati máme, aby všickni lidé byť se nám na první pohled nepodobní zdáli podlé těla, s námi uvěřili v jednoho Boha a v jednoho Spasitele našeho, anebo aby jediná pravá Církev přivinula k srdci svému veškeré pokolení lidské, anebo aby v tom nejširším, ouplném smyslu, na celém světě byl jediný toliko ovčinec a jediný Pastýř.

*

Poměr církve k obci.

Jako jednotliví lidé rozličná práva a podobně tak rozličné povinnosti mají, tak také společnosti, jakožto mravné osoby, podobných závazků mezi sebou uznávají. Nejpřednější společnosti jsou stát a církev. Stát či obec jsou obyvatelové jisté země pod stejnou zákonodární a vládní mocí žijící. Katolická církev jest společnost katolických křesťanů pod nejvyšší zprávou Římského papeže. Zdar obce i církve žádá, aby poměry jejich byli spravedlivé; neboť ta strana se zlehčuje, kteráž nespravedlnosti nad druhou se vynáší. Přítomné pojednání udává, jaké jest spojení obce s církví, jaká má práva církev pro sebe, jaká obec, z ohledu církve.

I. Spojení obce s církví.

A) Obec pečuje o vezdejší štěstí svých občanů; církev opatruje pravou víru, pečuje o časné i věčné dobro křesťanů. Obec hledí jen na časný, církev na časný i věčný život.

B) Víra jest nejen důležitost svědomí každého

Digitized by Google

občana, ale i důležitost celé obce. Obci nemůže býti lhostejné, zdali občané nějaké náboženství vyznávají, čili nic. Jakož lidé bez Boha nejsou, bez Boha býti nemohou: takby také obec bez náboženství neobstála. To již pohané uznávali. Cicero de Nat. Deor. píše: „Zruš uctění Bohů, a brzo ani pobožnosti, ani nevinnosti mravů, ani pravých cností nebude: všem rozpustilostem a předivným zmatkům dvéře dokořan se otevrou. Odejmi bohy, a nepoznávám, kterak pospolitost, čest a věrnost, a nejvzácnější všech cností spravedlnost mezi lidmi zůstati mohou.“ Podobně smejšlí Plutarch. l. advers. Color. sub fin. „Projdeš-li země, najíti můžeš města, kteráž zdí, umění, králů, domů, bohatství, peněz nemají, škol a divadel neznají: však města, kteréby nemělo chrámu, ani bohů, kteréby modliteb, přísah, věšteb neužívalo, pro dosažení dobrého neobětovalo, svatými obřady zlé odvrátiti se nesnažilo, ještě nikdo neviděl. Já myslím, žeby snáze město bez půdy vystavěti se mohlo, nežby obec se sjednotila a obstála, kdyžby všecko mínění o bozích z ní docela se vyňalo.“ Ostatně co celou společnost dohromady drží, to všech zákonů základem jest. Obec tedy nejen o to pečuj, aby občané nějaké náboženství vyznávali: ale také, aby pravé náboženství v zemi panovalo. Pravé náboženství, tak soudí Plato de Rep. l. r. jest podpora obce, protož obec starati se má, aby nejlepší ustanovila.

C) Církev dílem je v obci, i obec dílem je v církvi; neboť někteří občané jsou křesťané, a někteří křesťané jsou občané té neb oné obce. Protož již více pravdivé není ono pravidlo, kteréž Optatus Milevit. l. 3. contra Parmen. udává: Obec není v církvi, ale církev je v obci. Nyní církev v kolika obcích se nalezá. Ona je v obci tak jako soukromná společnost. V obci jsou společnosti hospodářské, průmyslné, dobročinné, učené, náboženské, k těmto přináleží církev a všecka

Digitized by Google

náboženská vyznání. Katolická církev svým původem je společnost soukromná a povahy té netratí, -ačkoli nyní v některých zemích za státní církev, a učení její za státní náboženství prohlášeno jest. Jakožto státní církev není státní ústav, nýbrž zůstává ústav Boží. Obec náboženství za státní přijaté jakožto nejlepší schvaluje, a občany k přijetí jeho vybízí. Jiné více méně pravé víry obec trpí, patrně bludné a škodlivé zapovídá. Jakožto soukromná společnost poddána jest církev obci týmž řádem, jako jiné soukromné společnosti. I občané, pokud křesťany býti chtějí, poddáni jsou církevním představeným, a povini jim čest a poslušnost prokazovati. Tak slavný císař Konštantin Veliký na sněmu Nycejském měl místo teprv po biskupech, a dříve nesedl, až když oni se byli posadili. Tím uznával řád církve, a ctil cizí práva: ačkoli byl první v obci, přece vyznával, že není první v církvi, a považoval biskupy za své církevní představené. I císař Theodosius jako křesťan k nim uctivě a poslušně se choval. Jako v obci představení před poddanými, tak v církvi přednost mají kněží před věřícími.

D) Církev a obec nejsou sobě na odpor, ale dobře srovnávati se i sobě vespolek prospívati mohou. Obec bez náboženství býti nemůže, a proto schvaluje to, kteréž za nejlepší uznává. Církev není proti obci, ona občanské povinnosti neruší, nýbrž utvrzuje. Každý křesťan je přede vším občan, přijetím katolické víry občanem býti nepřestává, nedělá se proto nepřítelem obce, ale spíše dokonalejším a užitečnějším občanem. Dobrý křesťan může vždy býti dobrý občan, a tak naopak. Církev není proti obci, obec nemá býti proti církvi. Ona není jako cizí moc domácí moci nebezpečná, aneb ji ztenčující. Byťby všickni občané byli katoličtí křesťané, žádné nebezpečenství, žádná zkáza obci z toho nepojde.

Digitized by Google

II. Práva církve.

A) Hlavní a základní právo církve jest svoboda, již sv. Apoštolové užívajíce víru Kristovu i proti zápovědi obce veřejně kázali osvědčujíce, že sluší více poslouchati Boha než lidí. Dle svobody té církev vždy nové oudy přijímala, i přijaté ze společnosti své vylučovala bez povolení obce. Církvi je na vůli, představené církevní voliti, zákony dávati, přestupky církevní souditi, a důležitosti své říditi tak, jako jiné soukromné společnosti to činí. Křesťané mají právo k službám Božím se shromážďovati a náboženství bez překážky vykonávati. Církev může sněmy držeti, společné jmění míti, a dle svého uznání k prospěchu víry neb věřících je vynakládati. Víra je soukromný, osobní statek občanů, ona je důležitost svědomí. Ku přijetí víry nevede nucení, ale přesvědčení: nucení dělá jen pokrytce. Nikdo nemá býti nucen, aby byl křesťanem neb nebyl: obé je svobodné jeho vůli zůstaveno. Obec každému občanu největší možné svobody nechává; neboť bezpraví jest, svobodu lidí bez potřeby obmezovati. Každému je svobodno činiti, co neškodí jemu ani jiným, ani obci; každému dovoleno býti musí svůj časný i věčný prospěch vyhledávati, přihlásiti se k víře, již za pravou a spasitelnou uznává. Obec všem věrám za neškodné uznaným svobodu propůjčuje: tedy církvi křesťanské táž svoboda přísluší. Soukromné společnosti jsou v obci tak jako obyvatelé v domě. Tito když pokojně se chovají, povinnosti své plní, činži platí, nechávají se na pokoji: dělají-li různice, jsouli nepořádni a celému domu nebezpečni, nemohou v něm trpíni býti. Křesťan vyplniv povinnosti své co občan, u příčině víry své docela svoboden jest, a v tomto ohledu nemá stát k němu žádného práva. Církev katolická, jakožto státní církev, svobodu netratí, aniž docela obci se podrobuje: avšak pevněji s ní sloučena bývá.

Digitized by Google

B) Svoboda církve vztahuje se také na volení představených. Jako soukromné společnosti právo mají samy sobě voliti své představené, tak i církvi právo to přísluší. Ve volení církve představených účastenství mívali i duchovenstvo i lid; místo věřících křesťanů během času voliti počali jejich světští páni, totiž patronové a panovníci. Pokud tito zástupcové lidu praví katolíci jsou, obyčej ten s řádem církevním se srovnává: jsouli ale jiné víry, nemají míti práva podaciho v církvi. Kterak doufati se může, aby ten dbal o prospěch katolické víry, kdož ji za pravou neuznává? o zvelebení církve, kdo ji za zbloudilou považuje? aby dobré služebníky zaopatřil církvi, kdo není s ní, ano snad i proti ní?

C) Každá společnost má své vlastní uspořádání, pravidla činnosti své sama ustanovuje, mění i ruší. Také církev má moc svým oudům zákony dávati, na jich zachování hleděti, přestupníky souditi i trestati. Největší trest církevní jest vyobcování; kdo v nějaké společnosti býti chce, zákona společnosti šetřiti musí. V církvi náleží řádná moc zákonodární sněmům, mimořádná biskupům a papežovi; tito prozatím a ve zvláštních důležitostech, onino napořád zákony ustanovují. Ačkoli obec právo má dohlížeti a hájiti, aby církev nic nenařizovala, coby povinnostem neb užitkům občanů bylo na odpor: přece nemá o věcech pouze náboženských v církvi rozkazy činiti. Ačkoli jedno jest, ať kdokoli poroučí, jen když dobře poroučí: přece dobrý řád žádá, aby ten poroučel, kdo k tomu ustanoven jest. Když si obec moc nad církví osobí a jí zákony vnucuje: tím církev tratí vážnost, zjevení Boží v pochybnost se uvádí, víra křesťanská se zlehčuje za nález lidský a politický prostředek. Gallio nechtěl rozsuzovati rozepře víry, a Židům sv. Pavla žalujícím pravil: Kdyby bylo něco nespravedlivého aneb zločin nejhorší, ó muži židovští,

Digitized by Google

slušně bych vás snesl. Pakli ale otázky jsou o slovu a jmenech a o zákoně vašem, vy sami vizte. Těch věcí soudcem já býti nechci. Skut. 18, 14.

D) Hlavní rozepře jest o statky církevní neboli o záduší, jež církev sobě svojí, obec za státní jmění vyhlašuje. V ohledu tom církev jakožto soukromná společnost a jakožto státní církev rozeznávati se musí. Statky, kterými od obce jakožto státní církev byla nadána, mohou právě za státní považovány býti; které ale od soukromných lidí, třebas od panovníků z vlastního jmění jejich obdržela, nejsou státní, nýbrž jen soukromné. S těmito posledními hospodařiti, je ku prospěchu víry vynakládati, přísluší církvi, ne pak obci. Soukromné společnosti mají také vlastní jmění, kteréž od oudů pochází a k záměrům společnosti slouží: i církev má své vlastní jmění, jehož tak jako jmění jiných vyznání, jako jmění soukromných spolků šetřino býti má. Obec může přílišné nabývání občanů i spolků obmezovati, ale nemá to, čehož právně nabyli, jim neprávně bráti; onať toho nepotřebuje majíc jiných slušných prostředků k zapravení svého vydání, k němuž všickni občané stejným poměrem příspívati musí. Záduší větším dílem povstalo z příspěvků, kteréž složili věřící, aby kněze vyživiti mohli. Takové záduší nepřísluší státu, ale církvi; nenáleží kněžím, jim toliko užívání jeho se propůjčuje, ale náleží křesťanským osadám či věřícím, slovem náleží církvi. Ono není určeno jen pro kněze, nýbrž co nad slušné vyživení kněžské vybývá, dle církevních ustanovení vykázáno jest pro chudé. K záduší náležejí také statky klášterní. Kláštery jsou církevní ústavy, jako zvláštní oddělení církve, majíce vytčený zvláštní náboženský oučel. Bytnost jejich se zakládá na právu zřizovati spolky, na právu associatčním. Jsouli politické, vědecké, dobročinné spolky dovolené, pročby náboženské měly býti nedovolené?

Digitized by Google

Kláštery byly zvláště za starých časů a mezi nevzdělanými národy jako základy víry, pevnosti církve, sídla učenosti, obrana proti všeobecné zkáze mravů a pramen osvěty. Co nyní jsou mnohé učené a dobročinné ústavy, to byly jindy kláštery a poněkud ještě jsou. Jmění klášterní náleží státu, byl-li klášter nadán od něho; byl-li nadán od dobrodinců, náleží církvi, lečby určením zakladatele jinák ustanoveno bylo. Jmění církevní biskupové vždy za soukromné považovali a proti osobování obce hájili. Tak sv. Ambrož l. 2. epist. 32. píše: „Když bylo uloženo, abychom nádobí kostelní císaři vydali, dal jsem tuto odpověd: Kdyby z mých věcí něco žádáno bylo, buď pole, aneb dům, aneb zlato, aneb stříbro, což mého práva jest, že rád dám: chrámu Božímu že nic vzíti nemohu, aniž vydati to, což jsem k opatrování a ne k vydání přijal. Pak že také dobře obmejšlím spasení císaře, ješto užitečné není mně, abych dal, a jemu, aby vzal. Nechať přijme hlas svobodného kněze, chceli se dobře poraditi, ať odstoupí od křivdy, jižby činil Kristu: a daleko buď ode mne, abych vydal dědictví Kristovo a dědictví Diviše, jenž u vyhnanství pro víru zemřel, dědictví Eustorgia vyznavače, dědictví Mirokla a všech před tím věrných biskupů.“

A dejme tomu, žeby církevní jmění bylo státní, jakéž z toho medle pojdou následky? Pak církev docela nic nemá, nic míti nemůže; cokoliv obdrží neb nabude, není její, ale náleží obci. Kdyby se státi mělo, jakož se již stalo, že obec u velikém nedostatku se octne; aneb kdyby většina občanů proti církvi nepřátelsky vystoupila; pak by církev rychle o všecky prostředky k vyživení kněžstva připravena býti mohla. Církevní statky v pořádku k těm záměrům sloužiti mají, k nimž určeny byly: nicméně církev v důležité potřebě i na jiné věci částku jich nějakou vynaložiti může. O tom také poučení dává sv. Ambrož, Offic. l. 2. c. 28,

Digitized by Google

kdež takto píše: „Pakli kdo nádobí kostelní k svému užitku obrací, zajisté zločin jest: pakli je ale na chudé vynaloží, vězně vykaupí, milosrdenství jest. Žádný nemůže říci, proč chudý je živ? Žádný bědovati nemůže, že vězni vykoupeni jsau; žádný nemůže obviňovati, že chrám Páně vystavěn jest; žádný nemůže nad tím se horšiti, že ku pohřbení ostatků věřících místo rozšířeno jest; žádný nemůže toho želeti, že v pohřbech křesťanů pokoj zesnulých jest. V těchto třech případnostech nádoby církve i posvěcené rozlámati, slíti a prodati lze jest.“ — Deogracias biskup Karthaginský, jakož Viktor Uticens, Vandal. l. 1. svědčí, posvátné nádoby prodal, aby křesťany ze zajetí Vandalského vykoupil. Akacius biskup Amidský na vykoupení a vyživení sedm tisíc Peršanů od Římského vojska zajatých a hladem mroucích, nádoby kostelní vynaložil, čemuž oni, jakožto nepřátelé, velmi se divili, vidouce, že i vojnou i dobročinností přemoženi jsou. Tak Sokrates l. 7. 21. Církev tedy statky své nejen sama k prospěchu křesťanů a jiných lidí, ano i k prospěchu obce ochotně vynakládala, ale spolu také proti těm jich hájila, kteříž nepravě chtěli sobě je přivlastniti, a k jiným účelům obraceti, než ku kterým ustanoveny byly.

III. Práva obce z ohledu církve.

Práva, kteráž má obec z ohledu soukromných společností, má také z ohledu církve, totiž:

A) Obci přináleží nejvyšší moc a zpráva v zemi; nemůžeť tedy trpino býti, aby který soukromný spolek v zemi více poroučel než moc zákonodární, a více vládl než zemská vláda. Kdokoli v obci se nalezá, zákoům obce podroben jest, a jich zachovávati musí, lečby patrně byli proti cizímu právu, aneb proti Bohu. V takovém způsobu poddána jest církev státu jako jiné spolky. Proto ale nemá ujmu trpěti její svoboda.

Digitized by Google

Jako se svoboda jednotlivých občanů a spolků zákony obce neruší, nýbrž toliko obmezuje, a v pravý řád uvádí: tak i církev v obci svobodna zůstává, an podlé svých ustanovení zpravovati se může.

B) Stát maje nejvyšší moc ve své zemi, má také právo o to usilovati, aby pokoj a dobrý řád v zemi panoval. Stát dohlíží na porůzné občany i na celé spolky, aby nic nepočínali a nekonali, coby mu nebezpečné neb škodlivé býti mohlo. Takovou dohlídku má obec i nad církví zvláště u věcech vezdejšího prospěchu se týkajících. Onať odpírala přemnohým svátkům, jimiž semotam obživa občanů trpěla; zakázala daleké pouti, jimiž peníze ze země se vynášely a domácnost putujících hynula; pro zachování zdraví vydala přiměřené zákony příčinou pohřbů. Přece ale dohlídka obce nemá býti přílišná a jako nepřátelská, nemá svobodu církve rušiti a jakousi nevolnost uvádětí. Církvi je svobodno, cokoli obci neškodí. Obec žádati může, aby jednání církve bylo veřejné, aby vždy o něm vědomost měla: ale nemá církev bez potřeby obmezovati, tím méně marnou nedůvěrou a přísností ji snižovati. Církev je snížena, když nemá téměř žádné svobody, když bez vědomí a vůle obce nic jednati nemůže, když obec všecko místo ní poroučí a za nástroj svůj ji považuje. Tak spravedlivou urážkou jest ono tak řečené placetum regium, kteréhož ani ve mnohých nekatolických zemích nestává, a kteréž tak neslušné a nenáležité jest, jako svévolné otvírání cizích psaní. Obec má sice k tomu přihlížeti, aby ustanovení církve občanům nebylo na škodu: přece ale nemá pod zámínkou obecného dobrého býti soukromnému na odpor.

C) Jakož dohlídkou obec hájí, aby církev nic nepravého nečinila: tak hájí zase ochranou, aby žádného nátisku a bezpraví od jiných netrpěla. Ochrana ta se vztahuje na osoby, jmění a práva nejen občanů ale i

Digitized by Google

spolků, křivdy a příkoří činěná spolkům, činí se také občanům. Církev žádati může, aby snášína a v pokoji ponechána byla. Ona žádati může o zastání, pakliby kdo jmění její odcizoval, na něm škodu činil, nepravě a zlomyslně ji haněl a tupil. Z takových příčin církev o přispění obce se ucházela. Když Pavel Samosatenský, kterýž pro kacířství od sněmu byl vyobcován, sídlo Antiochenské opustiti nechtěl, a zastáván od královny Zenobie v něm zůstal: prosili křesťané konečně císaře Aurelia, aby jej odtud vypověděl, což on také učinil, a tak církvi k spravedlnosti dopomohl. Fleury, Hist. tom. 23 pag. 12. Náboženství slouží zajisté ku prospěchu obce, jestli tedy se ho ujímá, jestli církve hájí, sama sobě slouží, a prospěch svůj rozmáhá.

Křesťanství a reformy.

Reformy! volá svět, a toto slovo kouzelné rozléhá se co všeobecné heslo po celé Europě. I věčná Roma slyšela slovo toto! Z Vatikánu zakmitl blesk, přetítnul Alpy a dál a dál letěl, až i dvouhlavého orla Rakouského zachvátil. Stalo se veliké rozníceni. Co z toho pojde? Na konci pominulého století dálo se ve světě cos podobného. I tehdáž volalo se: Reformy! a svět se počal hned reformovati. Počátek těch reforem byl dosti tichý a mírný, konec jejich byla však krvavá revolucí. Nedivme se tedy, že mnozí majíce tuto strašnou minulost na paměti, jen se strachem a podezřením na počínání nynejšího věku pohlížejí. Bojí se, by cos podobného se neopětovalo, by totiž reformy nestaly se, jako tehdáž, příčinou krvavých revolucí. Nás strach tento nezachycuje, neboť věříme v budoucnost, a prst vševládné prozřetelnosti Boží zde spatřu-

Digitized by Google

jeme. Reforma 18. století zvrhla se v krvavou revolucí, poněvadž nebyla křesťanská. Reformy věku nynějšího až posud spočívají na základu křesťanském, a doufáme, že se ho i budoucně nespustí. Jestiť ovšem pravda, že mezi těmi reformatory jsou mnozí, ježto vůbec všecko náboženství zavrhují; že jsou mezi nimi i tací, ježto sice v Boha a nesmrtelnost duše věří, avšak vše zjevené náboženství zamítají; a konečně že jsou opět i takoví mezi nimi, ježto sice podlé jmena jsou křesťané, kteříž ale mají za to, že se křesťanské náboženství zestaralo, a že není s to, potřebám přítomného věku vyhověti. Na štěstí není těch a takých příliš mnoho, a i ti by snad od svého bludného smejšlení upustili, kdyby lépe byli vyučeni. Odpor jejich proti křesťanství má zajisté původ svůj toliko v jejich nevědomosti. I jsme přesvědčeni, a dověřujeme se v rozšafnost a šlechetnost mnohých těchto pánů, jenž stojí v čele reformujících pluků, že, kdyby socialní vliv a vplyv křesťanského náboženství a tvořící i opravující moc jeho světle poznali, a kdyby se tím ujistili, že křesťanství není nejen žádným moudrých oprav nepřítelem, nýbrž že ono právě to jest, jenž od věků na zlepšení a opravení a oblažení jak veškerých národův tak jednotlivých lidí dolehá: že by bez pochyby od svých předsudků upustili, a náboženství křesťanské ne co nějakou překážku nýbrž co mocnou podporu žádoucího pokroku, a tudy co svého nejmocnějšího společníka v díle reform považovali. Ano, máme za to, pakli jim to jde skutečně od srdce, reformami svými oblažiti národy, že by se netoliko necizili zásad křesťanských, alebrž že by spíše všecky reformy své na tyto zásady stavěli, a pod stín kříže Kristova se utekli, kterýž nejednou již člověčenstvo okovů jak duchovního tak i politického otroctví zprostil. A z tohoto stanoviště míníme o té reformující moci a síle, kterouž Kristovo

Digitized by Google

náboženství od věků v lidstvo provozovalo, a týž a týž provozuje, řeč zde učiniti, a dokázáti, že křesťanství není proti reformám, nýbrž že ono právě to jest, ježto reformy návidí.

Co jest reforma? Jaký jest cíl a oučel její? Reforma je skutečnou opravou socialního stavu národa, a má za cíl rozmnožení blaha a dobra lidské společnosti. Aby tedy reforma toho slavného jmena zasloužila, musí svazek mezi mocnářem a lidem upevniti, musí lidstvo svobodnějším a tudy lepším činiti, musí přirozená práva každému stavu a třídě lidí navrátiti, musí všecky poměry socialního života blahočinně proniknouti, a národ v skutku a trvale oblažiti. To však nemůže se nikterak k místu přivesti násilím a na cestách příkrých a podrytých, nýbrž pouze takovými prostředky, kteréž rozum a spravedlnost na ruku dává. Než v tom právě leží svatá úloha křesťanského náboženství, a toho dociliti, od věků se ono snažilo a snaží posud, aby takovými prostředky, kteréž rozum a spravedlnost na ruku dává, oblažilo v skutku a trvale lidské pokolení.

Ošlechtění lidí má býti přední a hlavní úkol všelikých reform. Co však může lidi lépe ošlechtiti, nežli náboženství křesťanské? Neníli ono to, jenž lidem tichost, lásku a milosrdenství káže, a jehožto zbraní není nic jiného, nežli slovo, prosba a příklad? „Od toho okamžení," svědčí Euseb, „co učení Kristovo v duchu lidském kořeny pustilo a se rozmohlo, zmizela divokost mravů, a lidé stali se lidskými a rozumnými." *) Z lásky ku Kristu odřekli se surový národové barbarství, a ukrutnost v lásku proměnili, dosvědčuje Arnob. **) Není jináče! Dle svědectví staré i novější zkušenosti, jesti Evanjelium nejlepší prostředek k ošlechtění národů. Když v 5. století severní barbarští národové jako rozvodněné potoky po Europě se rozlili, co medle

*) Praep. Evanj. 1. tom. 4. c. **) Lib. 2. contra Gentes.

Digitized by Google

příkré mravy jejich zmírnilo? Orozemes a Sozomenes praví výslovně, že hned docela jinými lidmi se stali, jak mile světlo křesťanského náboženství v srdcích jejich zabřesklo.*) Obraťme se k novějším časům. Byloliby co jiného divochy Amerikánské z doupat lesních vyloudilo, a je ku pospolitému životu zjednotilo, kdyby to nebylo učinilo křesťanství? Několik mužů s modlitební knihou v ruce a s křížem na prsou zabralo se do lesů Paraquayských, a hle, více než 150,000 divochů obrátilo v lid pracovitý a civilisovaný. Tak se dálo ve všech zemích. Všady, kdež se pozdvihl kříž Kristův, zmizelo barbarství, mravové se zlepšili, pokolení lidské na vyšší stupeň postoupilo. Toho neupírají ani zjevní nepřátelé víry Kristovy. Ovšem jest pravda, že v Americe toto krásné ovoce křesťanského náboženství nekvetlo vždycky; než že nekvetlo vždycky a všady, tím nebylo vinno náboženství, nýbrž toho byli jsou příčinou ti, ježto pro nabytí zlata tam putovali, na křesťanství ohled nebravše. Posud máte v Asii, Africe a jinde dosti surového lidu. Nuže, zkuste toho, pošlete k nim své filosofy, professory, novináře a kosmopolity s penězy i vojáky, a my k nim pošleme několik křesťanských missionářů toliko s křížem Kristovým a se svatým jeho Evanjelium, a uvidíme, kdo dřív z těchto divochů udělá dobré lidi. Sám Rousseau vyznává: „Ošlechtění mravů není dílo učených tohoto světa. Lidskost nebyla nikoli tam nejvíce ctěna, kde nejvíce vědy a umy kvetly. Toho dokazuje více než dostatečně ukrutnost Athenanů, Římanů a Čínů.“ **)

Jako dobrota a šlechetnost lidská rovným krokem s křesťanstvím postupuje, a čím více toto člověka proniká, tím více se onano v člověku rozmáhá; tak podobně zase se dobrota a šlechetnost lidská tratí, pakli

*) Oroz. hist. l. 7. c. 32. — Sozom. hist. eccles. l. 2. c. 6.

**) Emile t. 3.

Digitized by Google

se v něm křesťanství tratí. Obraťme zraky své na severní pomoří Afrikánské, a přirovnejme ty národy, kteříž tam za času sv. Augustina živi byli, k národům těm, kteréž tam za nejposlednějších časů Frankové nalezli. Jaký to rozdíl! Se světlem sv. Evanjelium zašlo jim též světlo vší lidské osvěty. Tak podobně dokud světlo sv. Evanjelium osvěcovalo lesy a pustiny Paraquayské, kvetla tam civilisací: jak mile světlo to zhaslo, a křesťanští missionářové zapuzeni byli, navrátili se opět ubozí obyvatelové do svých lesů, do svého barbarství. Vezměte si zde naučení vy reformatorové! Chceteli opravdu svět zreformovati, reformujte křesťansky, a křesťanství vezměte sobě ku pomoci. Křesťanství zajisté jest příznivo reformám, ono i *k reformě politické* přispívá mocně, a sice:

1. zšlechtěním poměrů knížat k národům. *Křesťanství uděluje knížatům svatého rázu;* neboť učí, že všeliká moc je od Boha, a že jsou vládařové Boží, jenž zde na zemi místo jeho zastávají. Tato zásada křesťanská dává jim tisíckrát více skvělosti a velebnosti, než všecky vaše konstitucí a vaše zákony o neodpovědnosti a svatosti osoby královy. Vy pravíte, že všecka moc jejich pochází z lidu, a že král jest služebník a místodržící národa svého. Než povězte sami, které z těchto dvou mínění jest pro jistotu jak trůnu tak i pro dobro národa prospěšnější, zdali ono křesťanské, anebo toto vaše? A který národ u větší uctivosti krále svého míti bude, zdali onen, kterýž ho co místodržícího Božího považuje, aneb ten, jenž ho toliko za vykonávatele vůle své vlastní považuje? Podporujte trůny královské jak a čím chcete, dobré mohou býti tyto vaše podpory, ale nebude jim na škodu, když jim i vyšší bozskou podporu dáte. To slovo: „Boha se bojte, krále v poctivosti mějte“ (1. Petr 2, 17)„ lepší jest podporou trůnu královského,

Digitized by Google

než tisíc §§. vašich konstitucí. Křesťan poslouchá krále pro svědomí: filosof jen když se mu líbí aneb když musí. Než kam vede toto jeho jednání? Přispíváli snad k udržení většího pořádku a k rozmnožení blaha všech ostatních? Nižádnou měrou. Když ten, ježtoby měl poslouchati, přisobuje sobě právo poroučeti, aneb pakli toliko tehdáž poslouchá, když mu je libo, kterak medle obstojí velebnost trůnu a bezpečnost ostatních lidí? Takovým lidem nebude nikdy třeba, daleko po důvodech jíti, by dokázali, že to ono zřízení vlády a ten-onen její zákon nesnáší se s blahem národu, i najdou vždycky nějakou zámínku k hanění a tupení vlády, a tak jenom na jejich vůli to bude, poslušnost odepříti, kdy se jim koli zalíbí. A jaký toho následek? Žádný jiný než zmatky, zpoury, lidu bouření a revolucí. Proto velmi moudře jednal Konstantin, přijav křesťanské náboženství, a rozšířiv je v mocnářství svém; neboť věděl dobře, že není nad křesťany věrnějších poddaných. A to by sobě všickni králové železnou rafijí měli do srdce zapsati. Nemesis jich dostihla. Poněvadž totiž mnozí z nich sami se stali v křesťanství vlažnými ano i nevěřícími, rozsili tím semeno, z něhož jim aneb aspoň nástupníkům jejich vyrostla záhuba.

2. Jako křesťanství králům dává větší vážnost, a záštitou jim jest proti národům: *tak zase béře lid v ochranu a se ho ujímá proti králům.* Evanjelium předpisuje lidu věrnost a poslušnost: knížatům ale poroučí spravedlnost, slušnost, bdělost, lásku a všecky ty cnosti, kteréž se na křesťana sluší. Jeli král místodržící Boží, má tedy panovati jako Bůh, má pokud možno, Boží světa řízení ve své vládě vypodobniti. Za tou příčinou volá Řehoř Nazianzenský: „Knížata, střežte v osobě vaší toho vznešeného ouřadu, kterýž vám Bůh svěřil, nehanobte šarlatu, nýbrž na-

Digitized by Google

kládejte s národy svými, jako s nimi nakládá Bůh, kterýž vám je podrobil.“ Buď si ústava které země sebe pěknější, a vyměřuj povinnosti královské sebe lépe, neníli král duchem křesťanským nadchnut, přečasto nedostojí povinnostem svým, i najde mezi svými vlastními poddanými dosti takových, kteříž mu k tomu i pomocni budou, zachceli se mu, jednati proti konstitucí a proti blahu národa svého. I lestně a soukromně leccos učiní, což k zdaru země nepřispěje, a tak se státi může, že při nejlepší konstitucí země mnoho zlého okusí. Naproti tomu, jeli král pravý křesťan, člověk duchem Kristovým opojený, nepovede se zle národu jeho, by třeba žádné konstitucí neměl. Jedno i druhé dosvědčuje zkušenost, a dějepis nejeden takový příklad nám pozůstavil. Podlé sv. Evanjelium mají králové moc ne pro své osobní dobro, nýbrž pro dobro národů jim svěřených. I vědí, že budou jednou muset oučet klásti z toho, jak jí užívali, a že se budou muset jednou netoliko z toho zlého zodpovídati, což spáchali, alebrž i z toho dobrého, což učiniti opustili, a z toho zlého, čehož nezamezili. Meč, kterýž mají v rukou, má býti k strachu zle činícím, a k ochraně dobře činícím. Křesťanští králové jsou otcové svých národův, protož je mají co děti své milovati; jsou pastýřové svých národů, protož jako pastýřové bdí nad stádem, rovně tak i oni mají nad blahem národův svých bdíti. Která kdy světská filosofie knížatům a králům lépe vyložila jejich povinnosti, a pronikavěji jim do srdce mluvila, nežli křesťanské náboženství? A které kdy písmo silněji uvázalo panovníka, nežli písmo svaté, kteréž již před pradávnými časy takto pravilo, a až podnes praví: „Slyšte králové a rozumějte, učte se soudcové končin země. Nachylte uší vy, kteří vládnete nad množstvím, a zalibujete se sobě v houfích národů: nebo dána jest vám moc ode Pána, a síla od Nejvyššího, který tázati se

Digitized by Google

bude skutků vašich, a myšlení skoumati bude: poněvadž jsouce služebníci království jeho nesoudili jste pravě, aniž jste ostříhali zákona spravedlnosti, ani podlé vůle Boží chodili. Hrozně a brzce ukáže se vám: nebo soud nejtvrdší těm, kteří představeni jsou, se stane. Spatnému zajisté propůjčuje se milosrdenství: ale mocní mocně muky trpěti budou. Neodtrhnet zajisté Bůh osoby jakéhokoli, ani se ostýchati bude velikosti něčí: nebo malého i velikého on učinil, a jednostejně má péči o všecky. Silnějším pak silnější nastává trápení. K vám tedy králové jsou tyto řeči mé, abyste se učili moudrosti, a nevypadli.“ (Moudrost. 6, 2—10).

Mnoho se nyní mluví o súverénitě lidu. Chceteli však míti dobrá knížata nad sebou a svatý pokoj v zemi, tedy nemluvte, že súverénita lidu, nýbrž že súverénita Boží jesti pramenem vší královské moci. To učení o súverénitě lidu jest klamné a matkou nepokojů, zmatků a revolucí. Zkušenost to dosvědčuje. Sami sobě tedy škodíte, a národ svůj klamete, a v nebezpečenství uvozujete, a blaho vlasti své v šanc dáváte, učíce, že z lidu má toliko všecku moc svou král váš. Než vy se bojíte despocie? Nuže i tu lepšího prostředku není, než křesťanství. Nejpřednější přikázaní, jádro a vrch a koruna víry křesťanské jest — láska. Pokud tedy král je pravým křesťanem, nemůže se státi despotou, a vláda jeho, by byla i absolutní, zůstane v mezech slušnosti. Nevěříteli nám, věřte aspoň světskému jednomu výtečníkovi. Jestiť to Montesquieu, kterýž dí takto: „Křesťanské náboženství daleko jest ode vší despocie, Evanjelium přikazuje všude lásku, láska se ale protiví nenávisti, kteráž vládaře slepým nástrojem náruživosti činí, a k ukrutnosti táhne.*) V pravdě, kdyby křesťanství žádné jiné zásluhy v uskutečnění blahočinných reform lidské společnosti nemělo, již tato jediná

*) Esprit des lois l. 24. c. 3.

Digitized by Google

jeho zásluha věčných hodna jest díků! Poněvadž křesťanství vše na Boha potahuje, a Boha uhelním kamenem všeho světa řízení činí, tou příčinou dává súverénitě daleko vznešenější původ, a klade spolu proti despocii ty nejmohútnější hráze. To se pak stává zvláště tím, poněvadž i ten nejmocnější král věří, že u věcech náboženských podroben jest moci církevní, a že touto příčinou o nic výše nestojí, než ten nejposlednější z poddaných jeho. V církvi jsou všickni sobě rovni, tu není žádného jiného pána a krále, leč toho, jenž je v nebesích, a před nímžto všickni lidé se v prach rozpadají. V svátosti svatého pokání soudí kněz tak krále jako žebráka. Voda, kterouž kněz syna žebrákova křtí k životu věčnému, jest tatáž, jížto užívá ke křtu královice; a ten posvátný olej, kterýmž se pozemský poutník maže na cestu do věčnosti, jestiť i pro krále i pro žebráka. Církev nemá leč toliko jedno požehnání, kteréhož uděluje všem snoubencům bez rozdílu stavu, a jeden toliko stůl Páně připravuje všem. *V církvi je pravá rovnost!* Ve všem rovnost — tak volají nynější státní opravovatelé. Nuže zde již jest, a odtud by si navedení i příklad vzíti měli, chtíce i v občanských záležitostech rovnost uskutečniti. Na základě křesťanském pravím měliby stavěti, jelikož toliko náboženství křesťanské jesti to, kteréž národy činí opravdu rovné, svobodné a šťastné.

3) *Křesťanství přeje vládě demokratické.* Co medle prý jest hlavním základem nejlepší vlády? Demokrati odpovídají: Cnost. Dobrá! Než neníli to náboženství křesťanské, kteréž cnosti učí, ano kteréž samo jest nejsličnější cností? V té chvíli, an se člověk zločincem a otrokem hříchu stal, přestal býti člověkem křesťanským, tak píše starý Tertullian.*) Demokracie nemůž tedy míti žádného lepšího základu než křesťan-

*) Apol. c. 44.

Digitized by Google

ství. Pojďme dále, a tažme se, jaké hlavní známky má míti demokracie? Slyším odpověď: Svobodu a rovnost! Již ale to obé leží v duchu křesťanském. Svoboda, pravá svoboda leží v tom, aby se nikomu ničeho nebránilo, což vyšším zákonem není zapovědíno. Takovou svobodu ale právě křesťanské náboženství ve všem a pro všecky vyměřuje. Kristus Pán vlastně nám lidem svobodu přinesl, z otroctví hříchu nás vykoupiv, a dítkami Božími učiniv. Protož vece Apoštol: „Bratří, nejsme synové děvky, ale svobodné, kteroužto svobodou Kristus nás vysvobodil. — Nebo vy k svobodě povolání jste bratří: toliko abyste svobody k příčině těla neužívali, ale skrze lásku ducha služte sobě vespolek.“ (Galat. 4, 31. — 5, 13.) Podobně tak i rovnost toliko v křesťanství se nalezá. Před Bohem platí chudý co bohatý, sprostý co vznešený. Od věků nebylo a nebude takové rovnosti před zákonem, jako je jí zde. V církvi rozdílové stavů mizejí. Hlava páně jako služebníkova posypává se popelem s tím památným slovem: „Pomni, člověče, že jsi prach a v prach se obrátíš.“ Křesťanství jest pravá demokracie. Demokracie má v nenávisti převeliké bohatství, světskou slávu a nádheru: křesťanství též nenávidí všecku marnost, ctižádost a slávu světskou. Ne s velkými a mocnými tohoto světa, nýbrž s opovržnými publikány měl Kristus Pán obcování, a ne vznešené a bohaté nýbrž chudé, světu neznámé a sprosté lidi ustanovil sloupy církve své, a vyvolil za své Apoštoly. A těm pravil: „Kdo větší jest mezi vámi, budiž jako menší: a kdo předchůdce jest, jako sloužící.“ Demokraté mluví ustavičně o bratrství (fraternité.) Nu, zde je máte. Chceteli opravdu bratří býti, buďte především křesťané. „Vy pak všickni bratří jste,“ dí Spasitel světa, „neboť jeden jest Otec váš, kterýž jest v nebesích.“ Křesťanství se tedy demokracii neprotiví, nýbrž ono právě jí učí

Digitized by Google

a nadržuje. Toho nechať dobře považí všickni ti, ježto demokracie jsou přívrženci, a nechať nikdy s mysli nespustí, že demokracie, nemáli se zvrhnouti v neblahý terrorismus, křešťanský musí míti základ.

4) *Křesťanství přivedlo zatemněný zákon přirozený opět na světlo, a větší platnost mu vyjednalo.* Přistvořený, přirozený zákon byl při narození Páně takměř hustou mlhou zacloněn. Sám nevěrec Bolingbrocke nezapírá, že u všech téměř národů byl zákon přirozený zpotvořen a nevšímán.*) Aby se mu zase platnost vyjednala, musil ten, jenž člověka stvořil, ho také zreformovati. To Kristus Pán v skutku učinil. Jeho svaté náboženství obnovilo zákon přirozený, kterýž člověku vyměřuje povinnosti k Bohu, k bližnímu, k sobě samému. Podlé toho zákona má člověk Boha jakožto svůj cíl a konec považovati, a nadevšecko ho milovati. Než kdy v šedé pohanské dávnověkosti, jak a od koho se zákon tento zachovával? Teprv svatým Evanjelium se láska k Bohu co k Otci v srdcích lidských zakotvila, a teď teprv se ten dětinný a v srdci slabě se ozývající cit stal pravdou. A zdali pohané dosti činili přirozenému zákonu tomu příčinou bližního? Ozýval se sice i v jejich srdcích ten hlas: Co nechceš, by ti jiní činili, toho nečiň ty i jim; avšak oni hlasu toho neslyšeli, aneb mu nerozuměli. I neměli lásky k cizinci, ano i nepřátelsky s ním nakládali, pakli se pod jejich ochranu nebyl postavil. Sám lid israelský nenáviděl každého, kdož nebyl víry jeho. Již ale Kristus Pán ten tak velice zatemněný zákon přirozený opět na světlo uvedl. On to byl, jenžto nás učil, všecky lidi milovati, i cizince, i nepřátely. I třetí povinnost, láska k sobě samému, se zvrhla a na zlou stránku obrátila, an užívání světských a tělesních rozkoší za jediný oučel sobě vytknula. Teprv Pán Ježíš ji zase do slu-

*) Oeuvres t. s.

Digitized by Google

ných mezí uvedl, vyučiv lidi, jakby sebe milovati měli. Takým během nabyl zákon přirozený opět platnosti, což i jeden z francouzských filosofů dosvědčuje, an vyznává: „Duch křesťanství opět lidi k zákonu přirozenému přivedl.“ *) Namítá se sice, že starobylí mudrcové vždy zákon přirozený poznávali, a svým učedníkům předkládali, a že tedy u věci té křesťanství tak příliš veliké zásluhy nemá. Než táži se, jeli cos tak pošetilého, směšného, zcestného, nerozumného a hříšného, čehožby právě tito proslulí mudrcové nebyli hájili? Stoikové byli lidé necitelní; Epikuréové byli jsou břichopáskové a rozkošníci; Cynikové byli jsou lidé bezstoudní; každý z nich pněl na něčem, což upřímo proti zdravému rozumu bočilo, a všickni vězeli v bludu. Jeden zamítal otcovskou, druhý dětinnou lásku; jeden učil, že pro vlast je všecko dovoleno, i zle činiti, druhý vyhlašoval lásku k vlasti za stvůru nerozumu. Tomuto byla cnost a nepravost jedno: onen jen toho měl za moudrého, kdož pečuje toliko sám o sebe. Sám onen tak zvaný bozský Plato zabředl do takových pošetilostí, kterýchž by se nyní ani to nejmenši školní dítko křesťanské vinným neučinilo. Neboť že by měly ženy býti obecné, a žeby měly dívky s mládenci, nahé s nahými šermovati; že dovoleno, děti zanesti, a plod života zkaziti atd., toť zajisté k zdravému učení nezří. Ovšem jest pravda, že uprostřed těch tisícerých bludů nalezalo se také zde onde jedno neb druhé zlaté zrno; než to je jenom důkazem, že věčná pravda může býti sice zacloněna, nikoli však ze světa zcela vypuzena. Přirozenost lidská se za pohanstva příliš pokazila, než aby zákon přirozený byl mohl skrze hustou zástěru tak mnohých nepravostí světlo své rozšiřovati; a protož musil sám Syn Boží přijíti na svět, by s královstvím milosti spolu také království přirozeného zákona za-

*) Code de la Nature.

Digitized by Google

ložil. I na zákon přirozený odvolávají se ustavičně reformatorové nynějších občanských našich záležitostí. Nuže chtějíli mu větší platnost zjednati, nechať reformám svým položí křesťanství za pevný základ.

5) *Křesťanství jest nejsilnější podporou i obecného práva národního.* Právo národní nic jiného není než onen zákon přirozený, o němž jsme nyní právě mluvili, na státy a národy potažený. Poněvadž ale křesťanství zatemněný zákon přirozený opět na světlo přivedlo, a větší platnost mu vyjednalo: tou příčinou tolikéž i právu národnímu větší váhu a platnost způsobilo. Národní právo vyměřuje poměry jednoho státu k druhému a jednoho národu k druhému národu, rovně tak jako přirozený zákon vyměřuje povinnosti jednotlivých lidí. Mají se totiž státové a národové k sobě, jako jedna jednotlivá osoba k druhé. Tou příčinou tedy jako žádný jednotlivec nemá činiti druhému, čehož nechce, by mu jiný činil: rovně tak žádný národ nemá jinému činiti, čehož sám nechce, by se mu činilo. Jako všickni lidé mají býti bratřími: tak i jeden národ k druhému se má chovati jako bratr k bratru. O tomto blahodějném a vznešeném poměru nevědělo staré pohanstvo nic. Jeden národ nenáviděl druhý, a největší slávu v tom zakládal, mohl-li jiný který národ v podrobenost uvesti. Ani sám Plato nebyl u věci té lépe vyučen. Důkazem toho jsou tato slova jeho: „Řekové nezahlazují žádného Řeka, oni sebe vespolek nevlekou do poroby, oni neplení svých polí, oni nepálí svých domů; a však to vše a mnohem ještě více je jim dovoleno proti jiným národům.*) Což byli jsou Řekové sami toliko lidé? A což i jiní národové nebyli jsou též členové téhož lidského pokolení? V barbarské tmy tyto teprv svaté Evanjelium Kristovo přineslo potřebné světlo. To teprv lidi vyučilo, že všickni národové náležejí k

*) De Rep. l. 5.

Digitized by Google

jedné veliké rodině, od jednoho otce pocházející a jednoho a téhož Otce na nebesích mající. Pravé národní právo jest tedy jenom tam možno, kdež křesťanství duchem svým národy ovívá, a kde toho není, tamť není též žádného národního práva. Nelze sice aby i mezi národy křesťanskými věčný pokoj panoval, než křesťanství to veliké zlé, jakovýmž jest vojna, aspoň znamenitě umírnilo. A kdyby možno bylo, vojnu na věky ze světa vypuditi, zajisté toliko křesťanství by mohlo toho dovesti, kteréž prolévání krve zapovídá, a všem lidem i národům lásku prokazovati poroučí. A však jakkoli křesťanství válku nenávidí, nic méně jí nezapovídá, když je spravedlivá. Ono nežádá, by se kdo nebránil, když se mu chtí vzíti přirozená práva jeho aneb dokonce život. Křesťanská církev pokládá zachování sebe za přední povinnost, a protož mezi svými Svatými i mnohé reky k následování představuje, protož i zvláštní modlitby koná, by sobě od Boha vítězství vyprosila, protož posléz světí prápory i zbraň, a nazývá Boha Pánem zástupů. Vojna tedy sama o sobě není křesťanstvím zapovědína; aby ale byla dovolena, musí býti, jakž jsme již podotkli, spravedlivá. Nestačí tedy, by byla jenom prospěšna, nýbrž musí býti také potřebna, to jest, potřeba musí ji kázati, a ne toliko prospěch. Tak učí křesťanská víra, a učení toto velmi mnoho dobrého ve světě způsobilo. Kde druhdy pohanský mocnář, dávaje se do boje, toliko své ctižádosti následoval, aneb užitku svého vyhledával, tu křesťanský král se toliko se svým svědomím a se spravedlností radí, a než k boji přistoupí, všemožně se o to snaží, by v dobrotě se vyrovnalo, což mezi dvěma národy v cestě stojí. Kdo jináče si počíná, byť i křesťanem sloul, křesťanem není. I na válečném poli nezvléká křesťanský vítěz se sebe člověka, on i tu nepřestává býti křesťanem. I neníli to, táži se, křesťan-

Digitized by Google

ské náboženství, jenž jest toho příčinou, že se za nynějších časů války v Europě v mezech lidskosti vedou, a že po boji udatně svedeném nastupuje rychle hned zase outrpnost k raněným a zajatým? Před Pánem Kristem zničil vítěz podmaněného, za nynějších časů pečuje o jeho uzdravení a zachování. Jindy odvedl ho do věčné poroby: nyní ho na jeho čest a dané slovo propouští. Nebránili se, nesmí ho usmrtiti, sice by se stal zločincem. Nemaje práva, ho usmrtiti, nemůže tolikéž oprávněn býti, věčným otrokem svým ho učiniti. O kde a kdy znalo pohanstvo cos takového? I vzdělaný Řím patřiti musil na podmaněné krále spoutané a přivázané k vítězným vozům a vlečené ulicemi na odiv lidu. I osvícený Řím pravím uškrtil krále Aristonika, a hladem umořil krále Jugurthu. Aneb zdali který národ křesťanský dopustil se takového zločinu proti všemu právu národnímu, jakéhož se za novějších teprv časů dopustili Kytajové, zajavše krále Siamského, a zabivše ho s celou rodinou jeho? Jindy se vojenské právo vztahovalo nejen na podmaněného krále, nýbrž i na všecky jeho poddané vinné i nevinné, a též na jejich ženy a děti. I vzal vítěz, což se mu líbilo, a nechal jenom, což vziti nechtěl. Křesťanský vítěz ale nechává nejen soukromného jmění na pokoji, nýbrž hledí na to výše z podmaněných učiniti sobě přátely a spojence. Za tou příčinou pravil Montesquieu: „Křesťanství děkujeme národní právo jak za času pokoje tak i války, a tohoto dobrodiní nemůže pokolení lidské nikdy býti dosti vděčno. Křesťanskému národnímu právu máme co děkovati, když za nynějších časů vítěz podmaněnému života, svobody, zákonův, jmění i víry nechává.“ *) Ano křesťanství činí mnohem ještě více, ono nejen raněného nepřítele opatruje, nýbrž i padlému počestným pohřbem poslední čest prokazuje.

*) Esprit de lois l. 24. c. 3.

Digitized by Google

6) *Křesťanství ošlechtilo a důstojnilo také positivní zákonodárství, a posud blahočinnou moc svou u příčině této v těch zemích provozuje, kdež zákonodárce ve svatém Evanjelium světla hledá.* Kristovo Evanjelium zajisté docela jiným duchem nadchnulo zákonodárce. Na místo vládaře žádnému neodpovědného a žádného sebe vyššího neuznávajícího, a vždy toliko to činícího, čehož se mu právě zachtělo, dosedl jiný, kterýž ví, že předně má nad sebou Boha, spravedlivého soudce svého, a pak že má povinnosti, z jejichžto zanedbání bude se muset zodpovídati. A na místo otrocky podrobeného lidu, kterýž pokynutím všemocného vládaře svého aneb živ byl aneb smrti padal do rukou, nastoupil jiný lid, jehož poslušnost jest rozumná a tudy dobrovolná, a kterýž ač zůstal podřízen, nepozbyl důstojnosti člověcké a křesťanské. A právě proto není moc křesťanského krále neobmezená, by třeba tak sloula, nýbrž obmezena jest duchem svatého Evanjelium. Takové zřízení státního života, jakovéž nyní známe, nemohlo se jináče vyvinouti leč ze křesťanství, ano v organisací křesťanské církve mělo obraz svůj a vzor. Protož dí Rousseau: „Naše novější vlády mají dojista z lepšího zřízení svého křesťanství děkovati. Srovnání se starými vládami poskytuje nezvratný toho důkaz.“ *) Kterak se medle nakládalo s člověkem za času pohanských zákonů? Nakládalo se s ním jako s nějakou věcí. S otrokem jednal pán co s věcí; s manželkou jednal manžel co s věcí; s dětmi jednal otec co s věcí. A mohl-li nekřesťanský zákon lepší dáti jistotu jmění a statku, nežli tento Boží zákon: „Nepokradeš“? Co platny jsou všecky úmluvy, pakli jich duch křesťanský neproniká, duch ten, kterýž plnění daného slova s vyššího hlediště za povinnost ukládá. Dlouho bylo v tomto ohledu zápasiti církvi s pohan-

*) Emile tom. 3. p. 150.

Digitized by Google

ským právnictvím. Ještě v středním věku nalézáme barbarské obyčeje k vyšetření pravdy a práva. Kdo se ku příkladu nehrozí takových právních důkazů, jakovéž poskytovaly ordalie? A kdo medle tyto nerozumné prostředky k vyšetření práva a pravdy zrušil? Církev křesťanská, kteráž na jejich místo přísahu zavedla. Projděme zákony těch národů, jenž příčinou zákonodárství nejdříve a nad jinými vynikli, zdali najdeme u nich toliko jeden dobrý zákon, kterýžby nebyl z křesťanství vzal svůj původ? A kterak to vyhlíželo s trestním zákonem? Byltě to zákon pomsty, kterýž toliko k tomu prohlížel, aby se zločinci hodně mnoho zlého učinilo. Jinačí docela je oučel křesťanského zákona trestního. Ten chce, aby zločinec nemohl více jiným škoditi, a nad to výše chce i polepšení zločincova docíliti. Protož neopouští křesťanství odsouzeného ani v žaláři ani na cestě ku popravě. Kdyby odsouzence bylo všecko opustilo, neopouští ho kněz křesťanský. Kdy mělo pohanstvo takové káznice a trestnice, jakovéž mají nyní křesťanské státy? I tedy co do zákonodárství ukázalo se křesťanství veškerému pokolení lidskému velmi blahodějné, a protož vy noví zákonodárcové, chcetelí v skutku oblažiti národy, nespouštějte se tohoto ohnivého sloupu, kterýž můž vám osvítiti cestu vaší. A poněvadž pravíte, že člověka chcete povýšiti, a k přistvořené jeho důstojnosti navrátiti, tou příčinou měli byste zvláště si na tom dát záležeti, aby křesťanské náboženství bylo hlavním a nejpřednějším základem všechněch reforem vašich. Nebo

7) *křesťanství to jest, kteréž lidskou důstojnost pozdvihlo.* Když náš Spasitel přišel na svět, v hnusném otroctví úpěl větší díl člověčenstva. Tři čtvrtiny pokolení lidského byly svázány těmito okovy. Athény, to město svobodné a osvícené, mělo 60,000 obyvatelů, a mezi těmi bylo 40.000 otroků. Svobodná Roma, jak

Digitized by Google

svědčí Cicero, měla za jeho časů 1,200.000 obyvatelů, a mezi těmi byli sotva dva tisíce, jenžby nejaké vlastní jmění byli měli. Co si otrok vydělal, nebylo jeho; ovoce jeho potu náleželo pánu. Křesťanstvím se to však všecko změnilo. Jest sice pravda, že nenalehalo křesťanství na okamžité zrušení všeho otroctví, avšak ono to i nemohlo i nechtělo, vidouc, že by tím zbouření otroků a domácí války způsobilo, čímž by se byl strastný stav otroků více ještě zhoršil. Ale znenáhla toho docíliti, byltě oučel jeho. První oč se zasadilo, bylo to, aby se osud otrokův zlepšil, a protož všecku možnou útěchu jim podávalo. Ono je životem věčným těšilo, kdežto není ani pána ani otroka; ono je učilo, že toliko ctností se lidé náležitě rozeznávají, a že jiné rozdíly před Bohem nic neplatí; ono je učilo, že všickni lidé jednoho mají Otce na nebi a stejné právo k dědictví nebeskému, a že svazek bratrské lásky má všecky spojovati. A proto také na křtu svatém krášlilo otroka jako pána bílým rouchem, na znamení křesťanské svobody. Potom se pánům povědělo, jakby s otroky svými nakládati měli. Ono jim pravilo: „A vy páni též věci čiňte jim, odpouštějíce pohrůžky: vědouce, že i jejich i váš Pán jest v nebesích, a přijímání osob není u něho. (Efes. 6, 9.) Nad to výše domlouvalo křesťanské náboženství pánům, by otroky propouštěli na svobodu. Hlásatelové slova Božího bez přestání volali, že kdo milosrdenství Božího dojíti chce, musí býti sám milosrdný, i vyhlašovali propuštění otroků za skutek bohumilý a milosrdný. Tak se znenáhla povedla církvi tato veliká reforma. Neříkej nikdo, žeby i pohanská vzdělanost postupem času téhož byla docílila. Sotva jeden ze starých mudrců pozdvihl hlasu svého pro spásu otroků, a kdo z nich to učinil, nemluvil proti otroctví, žeby samo o sobě nebylo dovoleno, nýbrž mluvil toliko proti rozpustilosti pánův, kteříž otroků

Digitized by Google

toliko co prostředku k upokojení svých vášní užívali. Sám onen proslulý Cato, jehož Římané co vzor vší cnosti ctili, prodával stářím sešlé otroky své ne jináče, než jako se koně prodávají. *) Aby tato neřest pominula, musil zcela jiný duch zákonodárství nadchnouti, a bylo potřebí, aby lidé o svém povolání a o své důstojnosti lépe byli poučeni. A to mohlo jenom křesťanství šťastně přivesti k místu. Aniž se kdo domnívej, že toliko za prvnějších časů církev proti otroctví bojovala. Když po vynalezení nového světa ubozí Indové v porobu upadli, stavše se obětí mrzké zištnosti, kdo medle to byl, jenž proti této nové neřesti hlasu svého pozdvihl? Bylitě to missionáři, kteříž se na práva člověčká odvolávali, a všemi obyčeji toto bezpraví zamezovali. Jmena Las-Casas, Montesina, ano i Jesuité mají v tomto ohledu věčný pomník v historii. Papež Leo X. psal králi Španielskému, že nejen křesťanské náboženství, nýbrž i zákon přirozený otroctví zapovídá. Pavel III. prohlásil slavnou bullou Indy za své bratry, a utiskovatelům jejich hrozil vyobcováním z církve. Urban VIII. vydal l. P. 1639. novou bullu na vykořenění všeho otroctví; Beneš XIV. obnovil všecka dřevnější papežská nařízení příčinou touto daná, a v našem věku povstal Řehoř XVI. se vší silou proti těm všem, ježto by se takového zločinu proti Bohu a přirozenému právu dopustili. A na tom není ještě dosti. Církev i jiným ještě způsobem hleděla cíle svého dojíti. Ona otroky vykupovala. V 3. století papež Dyónis, v 4. století biskupové Ambrož a Augustin nejen svoje jmění na to vynaložili, nýbrž i statky zádušní a posvátné nádobí na to vynaložiti se nezpěčovali. Církev i zvláštní řehole a bratrstva na vykoupení a osvobození otroků zarazila.

Za těchto našich časů má křesťanství s otroctvím

*) Plutarch. vita Catonis.

Digitized by Google

jiného druhu zápasiti. Ono se o to snaží, by smutný osud těch ubohých tvorů, jenž v továrnách na těle i na duši zotročeni bývají, poněkud se vyjasnil, a aby vzláště mládeži v dílnách uzavřené se ku vzdělání ducha i srdce přispělo, nemohouc jí k tělesní svobodě pomoci. I protož napomíná pány těch mučíren chudého lidu, aby nikdy s myslí nespouštěli, že i dělník nese na sobě obraz Boží, a aby z marné žádosti zisku chudého člověka neužívali toliko co nerozumného nástroje. Ejhle to ku pozdvižení lidské důstojnosti učinilo a činí posud křesťanské náboženství! Ti tedy reformatorové časů nynějších, ježto ustavičně o přirozeném právu člověka a o důstojnosti člověcké mluví, nechať pomní, že právě křesťanství jest ta nejbezpečnější cesta, na kteréž člověk ku přistvořené důstojnosti své může býti navrácen, a že se o velmi vhodný a prospěšný prostředek, jakby důstojnost lidská mohla býti zvýšena, připravují, an se náboženství křesťanského spouštějí. Majíli jejich reformy opravdu býti blahočinné, a chtějíli je skutečně k místu přivesti, nechať se nikterak křesťanského náboženství nespouštějí; neboť toť právě všem dobrým reformám přeje, ano jim i průchod činí. Že tomu tak jest, potvrzuje konečně i ta oprava, kterouž křesťanství způsobilo také v životu rodinném.

8. *Křesťanství zajisté zreformovalo i poměry rodinné, an manželství posvětilo, a otcovskou moc zmírnilo.* V pohanstvu nemělo manželství žádné vážnosti: teprv Kristem Pánem učiněno bylo svatou věcí. Jestiť pak manželství nejsvětější spojení člověka s člověkem, spojení, kteréž pro zachování lidského pokolení jest nevyhnutelně potřebné. Protož je také svaté Evanjelium zasvětilo, a požehnáním svým opatřilo, vědouc, že tělesní láska nemá trvalosti, a že toto spojení jenom svazkem náboženství může nabyti trvalosti, a může se státi opravdu šťastné. Jízlivý duch nynějšího věku,

Digitized by Google

kterýž se všeho i těch nejsvětějších věcí dotýká, dotekl se jedem svým i manželství. Žádné manželství, aneb aspoň žádné nerozvížitelné, tak mnozí nyní učí, oddávajíce se zásadám kommunistickým. Nenít zde místo, bychom blud ten vyvracovali, neboť odvedlo by nás to příliš daleko od vytčeného cíle našeho. Toliko budiž nám dovoleno říci, že, kdo zamítá manželství, nečiní pokrok, ale že činí krok zpáteční, krok zpět k hovadství. S kommunisnem žen jest nevyhnutelně také kommunismus jmění a statkův spojen. Dále aby manželství bylo nerozlučitelné, toho i podstata manželství i příroda žádá, a na tom zavázâno jest blaho rodinné i blaho veškerého státu. A protož opět praviíme, kdo chce, by manželství bylo rozvížitelné, není rozumných a užitečných reforem milovníkem, nečiní pokrok, ale činí krok zpáteční.

K rozmnožení blaha lidského, k zachování života rodinného, k podařenému a šťastnému odchování dětí přispělo nejvíce křesťanství. Jeden s jednou a na vždycky! Tímto učením ošlechtila i oblažila církev katolická pokolení lidské. Dějepisové všech národů to dosvědčují, a že jsme na tom místě, na kterémž se nacházíme, a že jsme těmi, kterýmiž jsme, zajisté otci a matce své máme děkovati, že jeden s druhým byl až do smrti. Kdo toho neuznáváš a vděčen nejsi, dítě jsi nezdárné, a zarmucuješ otce svého i matku svou ještě v hrobě.

Jako však křesťanství zasvětilo manželství, tak podobně i všecky ostatní poměry z něho vyplývající zušlechtilo. Jindy měl otec touže moc nad svými dětmi, kterouž měl pán nad svými otroky. Mohl je zabiti i prodati. Až podnes moc tato v Číně všecky meze slušnosti přestupuje. Tuto neobmezenou moc uvedlo křesťanství do slušných a pravých mezí, čímž ovšem velikou sobě zásluhu zjednalo. A však ono posud pří-

Digitized by Google

činou rodinných poměrů velmi blahočinným býti se ukazuje, an nyní s jinou zase výstředností zápasí. Nynější filosofové totiž do protivné chyby upadli, oni totiž dětem příliš pouštějí uzdu, emancipujíce je z moci otcovské. I tento pohřešek nových časů napravuje křesťanství, an dětem přikazuje, by rodičů svých byly poslušny, pod touto toliko výmínkou dlouhý a šťastný život jim slibujíc. Nechceme zde slovo šířiti, a protož zkrátka toliko pravíme, že snažení moderních filosofů, mládež emancipovati, právě tak bočí proti přírodě jako starobylá despocie otcovské moci. U prostřed jesti pravda, a tu hlásá a rozšiřuje ve světě náboženství křesťanské, ono tedy dobře reformuje.

A co máme teprv říci příčinou ženy? Co ji medle od té hnusné poroby osvobodilo, v kteréž jindy vězela, a co ji povýšilo na ten stupeň lidské důstojnosti, na kterémž za nynějších časů stojí? Co jiného, než opět křesťanství. Žena neměla práva proti muži, i ona se považovala za věc, nejináče než jako dítě a otrok. Aulus Gallius nazývá ji výslovně otrokyní *), a César svědčí, že muž má život ženy své v ruce.**) A v tomtéž žalostném stavu se až podnes nachází u národů nekřesťanských. Toliko svaté Evanjelium ujalo se ženy, a nedopouští, aby byla utiskuta. V křesťanství jsou muž a žena sobě rovni. Muž jest ovšem hlavou rodiny, poněvadž v každé společnosti musí někdo býti, jenž ostatním jest předřízen; a však toto podřízení choti není s otroctvím, nýbrž jesti toliko znamením dobrovolného a toho nejušlechtilejšího se odevzdání do vůle milovaného manžela. (Efes. 5, 22—25,) „Les extrêmes se touchent," tato slova se zvláště vyjevují na všech reformatořích, jenž nejsou světlem křesťanství vedeni. Oni s jedné výstřední strany padají na druhou. Pohanští filosofové drželi ženu v otroctví: nynější tak

*) Noct. activ. l. 18. c. 6. **) De bell. Gall. l. c. 5.

Digitized by Google

řečení osvícenci na to doléhají, aby se žena „emancipovala.“ A však i to bočí proti přírodě, kteráž velmoudře stvořila jedno slabší, jedno silnější pohlaví. Sám rozum poroučí, aby silnější muž bránil a živil slabší ženu, a žena aby zase muže opatrovala a život mu oslazovala. Křesťanští manželé stejná mají sice práva, ale v pořádku domácích poměrů jeden jde za druhým. A protož opět pravíme, že i touto příčinou křesťanské náboženství blahočinnou reformu ve světě způsobilo.

Tak jsme ukázali, že křesťanství nejen reform žádným není nepřítelem, nýbrž že jim i přeje, ano že všecky pravé reformy v ochranu béře a je k místu přivozuje. Ono zajisté šlechtí poměry knížat k národům, béře lid v ochranu a se ho ujímá proti králům, přeje vládě demokratické, vyjednává zákonu přirozenému platnost, jest podporou i obecného práva národního, šlechtí a důstojňuje positivní zákonodárství, pozdvihuje lidskou důstojnost, a napravuje poměry rodinné. Odtud jde, že křesťanství v skutku radikalně reformuje. Pakli tedy je to pravda, že nynější reformatorové tentýž mají oučel; že totiž chtějí poměry knížat k národům a národův ku králům v slušné meze uvesti, že chtějí přirozenému zákonu průchod dáti, a člověka ku přistvořené důstojnosti navrátiti, a že chtějí novými zákony svými lidské pokolení v skutku oblažiti, pakli pravím to vše je pravda, a toho všeho svými reformami chtějí docíliti: jakých medle prostředků měli by se uchopiti, by to vše k místu přivedli? Měli by se mile a ochotně těch prostředků uchopiti, kteréž jim křesťanství podává, a nikterak neměli by se náboženství křesťanského činiti, alebrž měli by všecky reformy své na základě křesťanském stavěti. ***Bez Krista není i u příčině této žádného spasení!***

Digitized by Google

Národnost.

A učinil (Bůh) z jednoho všecko pokolení lidské, aby přebývalo na vší tváři země, vyměřiv uložené časy a meze přebývání jejich. (Skut. Apošt. 17, 26.)

Noví časové vyplozují z lůna svého nové náhledy, nové směry, nová přesvědčení. Stávať pak se to dle nutné pružívosti a samobytnosti ducha lidského, jakovou neustále u poznávání tajemství světových ku předu kráčí, rozumem je vždy jasněji vyslovuje, a všecky poznenáhla možnosti uskutečňuje, ježto ve pojemu „člověk“ uloženy jsou. — Církev, vyznávající článek víry, že člověk jest stvořen dle obrazu Božího, a že tedy podobným býti má Tvůrci svému, jenž jest vševědoucí, nebrání takému ducha lidského rozvíjení a činnosti myslivé; onať raději tuto snahu probuzuje, pěstuje, zdravé výplody její ráda přijímá a posvěcuje, zámezné pak výběhy rozumu v patřičné meze uvádí; vůbec pak náhledy a výjevy časové z ducha lidského vyplozené, ve svých nezměnných, protože bozských, pravdách zakotviti a s nimi, dají-li se, usjednotit usiluje vezdy. — Pohlednouce na čas, ve kterém nám živu býti jest, poznáme valný ruch, jakým posavádní poměry státní, a odtud i poněkud církevní se rozpadávají z posavádního útvaru, nová, času vhodnější utváření očekávajíce. —

Jeden z nejmocnějších živlů, jakým toto nové bouření národův se děje, *jestiť zajisté. Národnost* nebo-li *cit pro vše, co s národem jednotlivým spojeno, tak* sic že národové k sobě se přivtělují, nebo posaváde spojení se odtrhují, a v nová spojení se scházejí dle jazykův stejných, a příbuzných, dle čehož i nových se nadíti jest vyměření a zřízení státních ve střední Evropě. — *I národ Slovanský*, nad jiné valnější a jemnější, týmže mocně pohybován jest živ-

Digitized by Google

lem časovým, což k nemalé radosti sloužiti musí všem věrným synům jeho, uvažujícím, kterak národ tento veliký a schopný, dílem nehodami časovými a zlobou lidskou, dílem vlastní vadou a neobezřetností, zdržován byl až dosaváde, jako žáden jiný v dějepisu člověčenském, vystoupiti mužně na jevišti dějinstva v celosti své širodálné, a vykonati úkol veliký a slavný, jaký zajisté i jemu ve vzájemnosti národův nebem vykázán býti musel.

Tyto nehody a překážky zevrub zde vypočítati a vyličovati, neočekávejž nikdo, an se sem nehodí a každému v dějepisu poněkud zběhlému samoděk přečasto na pamět se vtírají, nemilé dojemy po sobě zůstavujíce v mysli citlivé Slovana každého! Co se stalo, — budiž zapomenuto! Tím žalostnější však jest, pozorovati, kterak i v nynějšku, kde všem národům evropejským svoboda občanská zavítá, s odpornými živly zápasiti musí národ ten, zvláště kmenové jeho v mezech říše rakouské obsažení.

Jestiť to úkaz posaváde jediný téměř druhu toho v dějepisu, nevyzpytatelné tajemství prozřetelnosti, pohádka mysli dějezpytné předložená, kterak totiž a čím to jde, že, z čeho se každý jiný národ těší a raduje, Slovanům se nepřeje, a co u jiných jest cnost, právo, chlouba, Slovanům se pokládá za hanu, bezpraví a zpouru, — totiž, *že i oni se hlásí k právu svému vydobyt a osvědčit chvalnou vedlebylost mezi národy evropejskými, a v mosaice kmenů rakouských lesknouti se v oděvu svém, od Boha jemu vykázaném.* Tomuto snažení klade se odpor veliký; nevědomost, nepřízeň, zastaralá zášť, sočení, nedorozumění, podezřování, a Bůh ví, jaké vášně srocují se ve valný spolek, s celou námahou usilujíce o to, aby vyhynul, neb, co jedno, aby rázu svého pozbyl veliký národ Slovanův rakouských.

Digitized by Google

A co nejbolestnější mezi vším, a věru nepochopitelno, že i ve ctihodném *stavu národních zprávců duchovních, ješto bez vlastenectví nemohou zdárně obstarávati spásu duší svěřených*, nachází se, bohužel! mnoho těch, co do táboru nepřátelského se přidružují polem táhnouce proti Slovanstvu zřejmě, aneb snažení jeho, již ze zášti, již ze slepé následovnosti jiných, již k vůli milostných pohledů a přízně vyšších — stůj co stůj, podrývají a podvracují. Jelikož mezi mnohými důvody, jakými mnozí z duchovenstva našeho, v lichém horlení o Slávu Boží, Slovanstvu vůbec, a vlastenství česko-moravskému *) vypověděli boj, i tu zhusta slyšeti jest, *že kněz katolický žádné národnosti míti nemá, nýbrž že nade všecky národnosti povyneslý jen toliko věčné potřeby ducha lidského obstarávati má:* — protož na nejvýš potřebí jest, aby se tato veledůležitá otázka: „*Zda-li Národnost* (vlastenectví) *tak svatou jest záležitostí, že ani kněz se jí odříci nesmí,*“ — všestranně uvážena, osvětlena, a jak slušno, před stolicí rozumu a náboženství ospravedlněna byla, by již nebyla napotom mezi námi podnětem různění, nýbrž raději spojivem, ke snahám Bohu a bližnímu nejmilejším, nás slučující.

I.

Důkaz z přirozeného práva (z povahy lidské.)

1. Církev, milostná pěstounka naše k životu věčnému, nepotlačuje v člověku nižádný z oněch citů, jichž Stvořitel dobrý do srdce lidského, co prameny slasti a dobra pozemského, hluboce zavštípiti ráčil. Onať raději pěstuje jich, šlechtí a pravé jim vykazuje směry a cíle. Neberouce ohled na náboženství křesťanské, postavivše se na půdu čistého člověctví, vyznati musíme, že jeden z nejsvětějších citův, shůry do půdy

*) Děje se tak i jinde. *Red.*

Digitized by Google

srdce lidského založený jest beze vší pochybnosti cit národní čili národnost, ona touha svatá po vlasti své, a obliba ve všem, což se milé otčiny dotýká, jí ku chvále a zvelebení slouží, zármutek nade vším, což jí zneuctívá a v zkázu uvádí — láska ke kolébce, ve které jsme světlo světa spatřili, láska k řeči, ve které jsme nejprv od matky Boha znáti a k němu se modlit uvykli, — lásku k vlastencům milým, k lidem to, s nimiž zrozeni jsme v jednom kraji, s nimiž nás stejné radosti, stejné starosti, stejné naděje, stejná nebezpečenství táhnou a poutají v jednu velikou rodinu a obec, která slove vlast nebo otčina. Zkusmež sami sebe. Zdali nejsou nám slastné zpomínky na domov? Nejsmeli všickni jako Ulysses, který procházeje země cizí ustavičně na Ithaku myslel? — Zda-li nejsou milé nám upomínky na první léta mladosti, ztrávené v kruhu milých domácích? a ježto první dojemy mladistvé jsou nejtrvalejší, což divu že nijakou mocí nedají se vytříti ze srdce lidského? O nezapomenutelné jsou nám hory a doly, lesiny a háje, řeky a lučiny, města a hrady, osoby, dějiny a slavné činy předkův a souvěkých našich, jimiž se napájel a nakojil jemný duch náš za dnů nevinné mladosti, s nimiž srostl v nerozlučný spolek! O zajisté, milá jestiť člověku zvedenému vlast jeho, buď si je třeba ledová Sibirie, nebo kořením páchnoucí Indie!

2. Každý veliký muž, jehož zvolila prozřetelnost Bozská, aby veliké činy nebo myšlénky uvedl v souvěkké jemu lidstvo, byl výtečným vlastencem, a zahořev pro národ svůj, jím a v něm působil blahodárně na veškeré člověčenstvo. Již mezi a) *pohany*, u kterých národnost byla *pýcha a samostatečnost*, národ národu odcizující (jako vůbec v pohanstvu povaha lidská se zvrhla), přece tento cit u jednotlivců byl rodištěm nejšlechetnějších činův vlasteneckých. Zda-li jsme nečítá-

Digitized by Google

vali co mladíci ve školách s nadšením o činech, jakých mezi Řeky: *Aristides, Epaminondas, Pericles*, a jiní, mezi Římany: *Regulus, M. Scaevola, Curtius, Cato, Scipio*, a jiných valný počet podnikli pro vlast svou, pro oslavu národu svého? Což jiného bylo původem a podnětem činů těch věčně památných a cností hrdinských, ne-li cit vlastenecký, o němž básník římský tak sladce pěje:

Nescio, qua natale solum dulcedine captos
Tenet, et immores non sinit esse sui. (*Ovid.*)

Týmže citem nadšen vyznal i jinák v životě dost soběcký řečník římský:

Non mihi soli, sed etiam, atque multo potios, natus sum patriae. (*Cicero.*)

b.) Což teprv dím o velikých *postavách Staro-Zákonních*, v nichž tento cit již *na půdě náboženstvím ovlašené* povyrůstal, a tím mnohem vyšší ceny a posvěcenosti nabývá. Jak outle jeví se cit národní, pokud to výslovně z písma sv. víme, u patriarchy *sv. Jakuba*, který pobyv v Egyptě drahný čas na blízku syna svého, na loži smrtelném synům svým, kolem sebe shromážděným, srdečnou žádost vyjevil takto: *Pohřbíte mne vedlé otců mých v jeskyni dvojí, která jest na poli Ephrona Hethaejského, v zemi Canaan.* (Gen, XLIX, 29). Tato žádost patriarchy umírajícího zajisté vyřinula z citu vlastenského; domníval se zajisté stařeček tento, že sladčeji odpočívati budou kosti jeho a bezpečněji v té zemi, ve které život mladický a mužný strávěl, mezi svými vlastenci, s nímiž ho poutali svazkové krve a lásky! — Považme nejvýtečnější osobnost prostředníka umluvy — *Mojžíše*. Jaká to láska vlastenská provívala ho! jaká láska zahořela v srdci jeho k lidu, z něhož pocházel sám. Vychován byl sice u dvora krále egyptského; a však dojemy cizinské nepřekážely tomu ničeho, aby s mlé-

Digitized by Google

kem mateřským nevsál i lásku k matce a kmenovcům svým, v Egyptském otroctví bídně nuzeným! A poznav žalostný osud národu svého, zahořel sv. touhou, státi se osvoboditelem jeho, k čemuž i od Hospodina zevnitřním znamením povolán a posvěcen jest byl. Uzřev jednoho dne, kterak trýzní Egyptský dráb krajana jeho, rozhorlen hněvem spravedlivým, *chtěje uchránit tohoto zavraždil onoho.* (Exod. II.) Celý život toho muže velikého byl obětí pro národ, znik a zvelebení jeho. Vše snášel, vše podniknul, neustále přemýšlel pro národnost židovskou, ničím se nedaje odstrašit od záměru, jenž co jasná hvězda před zrakoma duše jeho se lesknul, a jehož docílení mu zaručil vlastní samocit, a síla, nebem kojena. — Pozorujíce vůbec národ israelský, máme-li znamenitějšího příkladu v historii pro ráznost národní, pro zvláštní ráz, každému národu od Boha vštípený? o němž německý básník *Goethe* pěje:

Keine Macht und keine Zeit zerstükelt
Geprägte Form, die lebend sich entvickelt.

Když odveden byl lid tento na trest odpadlosti od zákona Božího do zajetí Babylonského, tu seděl na rumech města Jerusaléma národním citem až omdlévající básník, *prorok Jeremiáš*, a v tónech, ve kterých nekonečný bol svého klassického vyřknutí naleznul, oplakával vyhoštění bratří svých, zpuštění města svatého, a opuštěnost trudnou vlasti, jakoby vymřelé!! — kdežto vlastencové jeho sedíce na břehách řek Babylonských plakali zpomínajíce sobě na Sion město svaté, a zavěšené majíce harfy své po vrbách, poněvadž nemohli v cizině chvalozpěvy vzdávati Pánu jako druhdy na hoře Sionské.

3. Příklad národu židovského stůj co pravzor každého národu, neboť povaha lidská v bytnosti své všady a vezdy zůstává rovná. — Ale sám *Kristus*, ideal pozemského člověka, zda-li neukázal se býti nad-

Digitized by Google

šeným citem národním láskou k vlasti, ze které pocházel, k rodákům svým, s nimiž dle člověčenství svého svazkem krve spojen byl. Byltě zajisté Kristus Pán Židem, — mezi Židy působil, a skrze Židy na celé člověčenstvo; neboť *„spasení mělo vzejíti od Židů* (Jan IV. 22). Věděltě zajisté přemoudrý ten Bůh-člověk, že každá myšlénka veliká, má-li působit a rozšířit se po celém člověčenstvu, nejdříve v nejbližším okolí dobře musí býti upevněna, a odhodlanými hlasateli opatřena. Pročež v nejbližším okolí ze Židů 12 apoštolův sobě zvolil, aniž připustil, aby před časem na *hranice pohanův okolních se vydávali*, sám pak pohanské ženě pomoci své odpírati se zdál, řka: *Nejsem poslán* (osobně učiti a divy činiti) *než k ovcem, kteréž zahynuly* (z) *domu Israelského* (Mat. XV, 24.) — A kterak plakal hořce Kristus Pán, překonán citem vlasteneckým, když předvídal zkázu města Jerusalémského (Luk. XIX, 24.)! — Jak dojímavě jeví se krásný cit vlastenecký u *sv. Apoštola Pavla*, který ačkoliv všecky národy stejnou láskou ve Kristu objímal, aniž ztrany *spasení mezi Židem a pohanem (Řekem) jakého rozdílu* býti tvrdil (Řím. III, 29.), přec citem, jakým k rodákům svým upoután byl, překonaný zvolal, zaklínaje se Kristem: *Že zármutek mám veliký a ustavičnou bolest v srdci svém. Nebo žádal bych sám (raději) zavrženým býti od Krista místo bratří (Židů) svých, kteří jsou příbuzní moji podlé* těla (Řím. IX, 2 a t. d.). A zajisté tak v každém velikém muži nalezneme, že byl velikým vlastencem, hledaje zvelebit národ svůj, ušlechtit a zachovat řeč národní, a vše překazit, co by směřovalo k záhubě vlasti milé! — Bez toho citu národního neměloby Židovstvo *Judithy hrdinské* a bratří *reků Machabejských*, — neměli by Španělové svého *Cida vlastenského!* Nebyloby u Francouzů hrdinské *děvy*

Digitized by Google

Orleanské; aniž by se mohli honosit Němečtí bratrové naši svým *Goethem* a *Šillerem* a jinými výtečníky vědy své! — Bez národnosti nebyla by vypěstovala ani Italia svého *Pia IX.*, ani ostrov Irčanský zvěčnělého hrdinu národnosti *O'Conella*, který byv horlivým vlastencem, byl též věrným synem Církve. — Bez národnosti, kdež byste byli *Zríní*, *Košuškové*, *Sobieští*, *Tell-ové*, *Wassingthonové*, *Žerotínové*, *Jungmannové*, *Šafaříkové*, kde jiných tisíce kněží, hrdinů a umělců, jimiž se honosí národové, a jimiž působili na veškerenstvo? —

Tyto jednotlivé úvahy poskytují nám náhled takový všeobecný: W jistém počtu lidí, jejž národem nazýváme, uložen jest jistý sklad myšlének, náhledův, citů a snah, jenž co duchové dědictví vychováváním přecházejí z pokolení na pokolení. Každý národ má svůj zvláštní ráz (charakter) sídlem, duchem i dějepisem svým jakoby do jistých významných rámcův vetkaný; povaha Vlachů zajisté rozličná od povahy Němců, Slovanů a j. — Z toho nutně vyplývá přesvědčení, že každý národ má svou zvláštní Bohem mu udělenou *vlohu*, a tudyž *úlohu*, i dráhu, po které, kdy a jak dlouho na jevišti dějinstva člověčenského se zmáhati a působiti, příležem duchových i hmotných plodův buď spásu a pokrok celku zrychlovati, nebo-li (ač jen zdánlivě) mstitelným karatelem, poslaným od vyšší moci na zvrhlá pokolení, a předchůdcem nového utváření-se poměrův společenských býti má. Takovým způsobem Řek, Říman, Peršan, nejznamenitější národové pohanské dávnověkosti měli své vyslanství, tak Mongolové a půlměsíc příšerný svou úlohu nevědouce plniti museli. Komu záleží na tom, by přesvědčení své změřil vyřknutím mužů na slovo vzatých, slyš geniálního *Möhlera*, kterýž ve spisu svém „*Symbolik*“ píše takto: *Ein jedes Volk erfreut sich eines besondern,*

Digitized by Google

in sein tiefstes, geheimstes Dasein eingeprägten Charakters, welcher es von allen übrigen Völkern unterscheidet, und sich im öffentlichen und häuslichen Leben, in Kunst und Wissenschaft, kurz nach allen Beziehungen hin eigenthümlich ausprägt: er ist gleichsam der schützende Genius, der leitende Geist, der von den Stammeltern hinterlassen wurde, der belebende Hauch des Ganzen, als solchen; wie denn auch die vorchristlichen Völker diesen ihnen je eigenthümlichen Charakter personificirt, als National-Gottheit verehrt, und vor derselben ihre bürgerlichen und religiösen Gesetze und Weisen abgeleitet und Alles unter den Schutz derselben gestellt haben. In der Gesammtthat eines Volkes spricht sich unfehlbar der Nationalgeist aus; und fehlt es auch nicht an Widersprüchen, an egoistischen Faktionen, sicher wird in denselben das das Vitalprincip des Ganzen verletzende Moment entdeckt, und die vom fremden Geiste getriebene Bewegung verliert sich oder wird ausgestossen, so lange das Ganze sich seiner noch bewusst ist, so lange in ihm der eigenthümliche Genius noch lebt und wirkt. Ist es dagegen so weit gekommen, dass der lebendige Faden zerreisst, der die Gegenwart mit der Vergangenheit verknüpft, dass keine Gesammtaktion mehr zu Tage gefördert werden kann, dass Alles in sich selbst verwirrt, voll von Kampf und Widerspruch das Gemeinsame nicht mehr findet, oder vielleicht gerade darin findet, dass der Widerspruch als das Leben gerühmt wird, so ist kein Zweifel, dass das Volk seinem Untergange nahe, das eigenthümliche Bildungsprincip bereits erstarrt, und die Gottheit todt ist. „Pan ist gestorben!“ — wollten jene Schiffer zur Zeit der Geburt Christi von allen Seiten her gehört haben.)*

*) *Möhlers* Symbolik, 5te Auflage pag. 363. Na toto svědectví

Digitized by Google

V literatuře přírodozpytní slovútný *Burdach* praví takto: Jeder von uns ist ein bestimmtes Glied im Organismus der Menschheit und hat durch die Besonderheit seiner Natur auch einen besonderen Zweck für das grosse Ganze. Indem wir im Selbstbewusstsein die uns angewiesene Stelle erkennen, und sie durch entsprechendes Wirken auszufüllen streben, fühlen wir uns bei allen Mängeln unserer Besonderheit glücklich in Bezug auf das Ganze, und achten die, welche wenn auch auf einem, von unserer Individualität noch so abweichendem Wege, nach gleichem Ziele ringen. — *Der gemeinsame Charakter des Menschengeschlechtes erscheinet nicht nur in den Individuen, sondern auch in den Völkern und Völkerreihen, die wir als Menschenstämme bezeichnen, verschieden geartet, so dass in jeder solcher Masse von Menschen zwar die verschiedensten Physiognomien, Constitutionen, Temperamente u. a. vorkommen, im Ganzen aber eine bestimmte Form des Lebens vorwaltend und eigenthümlich ist. Die Menschenstämme sind also die allgemeinsten Formen, in welche die menschliche Natur sich entwickelt, und zwar so, dass diese theils auf verschiedenen Stufen der Vollkommenheit, theils in verschiedenen Richtungen ihrer Kräfte* (rozum, cit, etc.) *sich darstellt. Die verschiedenen Völker sind die Glieder im Organismus der Menschheit, deren jedes seine eigene Stellung und Bedeutung für das Gesammtleben hat.* —

4. Duch národní zjevuje se *v řeči národní.* Řeč národní jest dech i duch národní; neb *řeč a duch jest jedno.* Řeč národní tedy není nějaké mechánické, náhodné navyknutí na jisté zvuky a hlaholy jazyčné, jichž jsme do sebe vsávali již s mlékem mateřským, na ony

klademe mnoho váhy, protože zvěčnělý Möhler byl *Němec, a katolický kněz!*

Digitized By Google

zwuky, ježto se nám snad proto drahými staly, proto že jsme na ně, co dítě na svou pouhou, nahodilou hračku nebo oděv byli uvykli, a následovně láska k řeči mateřské národní není pouhé citlivůstkářské lpění na pouhé tintěrce,*) nebo jakési rozbolestnění po lhostejném ale navyklém oděvu myšlének našich — nikoliv! zde je něco *bytného*, *podstatného*, *duchovního*, *bozského*, totiž: řeč národní jest duch národní, jest daguerotyp národu; jest to obraz, do jakého povaha vůbec lidská, cit, rozum a čin — obzvláštní barvitostí a původnosti vykreslena byla postupem času a okolností i prozřetelností Bozskou. — Nejen sloh, ale i hlas jest vtělení ducha. Ve hláskách i slovech, v přízvuku a výslovnosti, v prostém vyjádření i v metaforách, ve tvoření i sestavování myšlének — zajisté zjevuje se nejvnitřnější, an duchovní obraz (odblesk, odtisk), jak jednotlivce, tak všech jednotlivců, v jedné atmosféře duchové vyrostlých, oku a sluchu lidskému. *„Loquere, ut te videam!“* platí zde o duchu národním, a z toho patrno, že řeč jest více než pouhá forma (oblíbená to námitka odpůrců národnosti); jest ovšem též forma, ale forma tak nerozdvojná, jak tělo od duše rozdvojit se nedá, nebo slovo od myšlénky; jest forma, *ale věčná*, *nezměnná*, *rázná*, *svatá*, *historická*. Proto ze skušenosti víme, jaký cit nás pojímá, když v cizině nenadále nás osloví řečí naší! — Proto důvěrně se tulíme k tomu, kdo nám přikazuje v řeči naší! a jak nás to bodne, když někdo tupí řeč naší! — Čím Řek a Říman posud vládnou? — Řečí svou! Jakou řeč volí učenec, mnohých řečí schopný, chtěje od srdce, plným citem mluvit? — Zajisté řeč mateřskou, byť i chybněji, než jinými mluvil! — V jaké se nejspíše modlí, zpívá, zpovídá, mazlí? — V mateřské! Cizý řeč nás zanechá

*) Jako se neblahé paměti pan Boreš na sněmu říšském ve Vídni prohlásil.

Digitized by Google

chladné, řečník a řeč dva jsou; v jazyku mateřském řečník ducha ze sebe vanouti cítí.

Patrno z toho vůčihledě, *že zajisté již přirozenému právu se příčí, národu nějakému řeč odejímatí a cizí mu vtírati a vnutkati.* Dle přirozeného práva každá věc právo má trvati a býti, která na jevišti člověčenstva snaženstvím svým platnosti a vážnosti byla dosáhla, a čím více ku prospěchu a zvedení člověčenstva přispěla, tím větší bezpraví se páchá, věc tu zničiti, z počtu živoucích vymazati a cizinu vtírati na místo její. Tím větší tedy bylo by barbarstvo, velikou národnost vyhubiti, nadějný strom národnosti vytínati, ze zahrady historie ho vykořenit a cizorodý štěp na místo jeho usazovati! — Kdo násilím vlastní řeč béře jinému, páchá na něm vraždu duchovní.

Nepředhazuj nikdo, že je to egoismus, který své vyhlašuje za nejlepší; že to zpomínka na kolébku a na maminku; svobodný člověk že může a má volit dle svého poznání a zalíbení; neboť nyní dále se dokáže *ze zásad křesťanských a církevních, že národnost jest různý způsob jevící se vůle Boží, odkudž zastávání řeči vlastenecké není egoismus, ale i povinnost náboženství;* a že jedině na té cestě vůli boží nejlépe konati lze; — dále: že *náboženství a vlastenectví v kořenu tom, to jest v křesťanství se stýkají;* konečně, že *tedy vlastenectví jest konkretním křesťanstvím.*

II.

Důkaz dogmatický národnosti.

Na první pohled mohlo by se zdáti, a nejeden odpůrce národních snažení již to vyřknul, by strachy pustil na duše nábožnější, že *totiž různost národnosti, jako vůbec různost každá v duchu nebo duševní jest odpadnutí od jednoty původní a svaté*, a nejeden myslitel křesťanský dokáže nám z Písma, co ovšem každé dítě ví, *že různost řečí a národností plodem truch-*

Digitized by Google

livým jest a trestem pýchy lidské, při stavení věže Babylonské na nejvýš osvědčené. (Gen. XI.) Z toho pak uzavírají takto ovšem nepravdivě: *Jeli různost řečí a národností plodem a trestem hříchu, kterak se má snažení národní, národ národu odcizující, separatistické, různící, podporovati a schvalovati, zdali raděj nemá všemošná péče každého nábožného směřovati k tomu, aby tyto rozdíly národní a jazykové co nejmošněji ztírány, a ve vyšší vezdy jednoty tak splývaly, až by původní jednota se navrátila, což jest záměr křesťanství, & ideal Církve?*

Závadná jestiť závěrka tato, a úsudek takový nikterak pravdivým se býti neukazuje, ano ukážeme jasně, že co *volností lidskou* vešlo ve vývoj lidstva, co zlo, v rukou moudrosti Boží musí býti nejskvělejším a nejvhodnějším *prostředkem k oslavě Boží a ku pokroku duchovnímu člověčenstva.* Právě v tom *zákonu, že dle národností vyvíjeti se má strom člověčenstva,* zaručena jest neustálá, nevyvážná síla ducha člověčenského. Nyní totiž mohou se národové šlechetnou řevnivostí vespolek o závod dostihovat, nejvyšší vzájemy a pravdy pozemské stopovat, jen tou cestou mohou k obecnosti, k lásce křesťanské dospěti, náhledy a snahy své ošlechtit, mravnost veřejnou okem strážným udržovat a zdokonalovat; vůbec: řevněním národností, na zvláštních o sobě polích se pohybujících k cíli jednomu, zaručen jest pokrok člověčenstva, dozrání lásky křesťanské, pravé mravnosti a dokonalosti — *ideal to člověčenstva,* což nyní v jednotlivých výjevech dokázati se musí.

1) Různost řeči a národnosti jest ovšem dle písma sv. účinek hříchu lidského. Však známe i jiné následky hříchu k. p. tělesní neduhy a smrt bolestnou, kteréž nic méně k nynějšímu pořádku pozemskému náležejí, a k vychování lidstva jakož i blaženému osla-

Digitized by Google

vení jeho ve Kristu Pánu směřují. Ono překrásné vyřčení Církve: *unde mors oriebatur, inde vita resurgeret* — na tyto smutné následky hříchu důmyslně a pravdivě obrátiti se dá. Kdo by zapíral na příklad, že nemoc tělesní, nebo smrt časná, jest zlo, samy o sobě jsouce považovány? z hříchu zajisté byly vzešly, a člověk je nazývá zlem! — Zcela jináče však se objevují člověku, Kristem vykoupenému a obnovenému. Ptejmež se *svatých vyvolenců Božích*, v nichž se důstojnost, vznešenost a hlubokost přírody člověcké nejlépe a jedině poznati dává, — čím jsou jim nemoce a smrt? — Zajisté důkazy lásky, jimiž člověk tělesní zduchovněn bývá; čím jest jim smrt pozemská? — anjelem, uvádějícím je k původci života. A tak je i s jinými následky hříšné volnosti lidské. Láska, která člověka stvořila, opět kleslého povznesla; a odkud dle věčného pořádku mohla povstati záhuba, vykvétá dle moudrosti Bozské spása; — a co by se zdálo povrchnímu zpytování podnětem různění a odcizování, toť pramenem lásky, sjednocení a docelování vespolečného. Ovšem není ještě láskou křesťanskou národní cit, nýbrž spíše jakousi obmezeností, kteráž se s onou láskou nesnáší, nic méně přece lépe jest, jen pouze národ svůj milovati, než snad býti sobcem. *Národností zajisté rozvolňuje se obor lásky, aš dospívá k lásce všeobecné.* Prozřetelně a postoupně vodí Láska věčná člověka, cvičíc ho nejprvé v užších úlohách, aby ho tak uzpůsobnila k vyvedení větších úkolův. Aby přemohl soběctví, činí ho Bůh údem rodiny, aby se láska rodinná šířila, obkličuje ho občany, krajany a vlastenci, vzbuzujíc v něm lásku k vlasti, a tou teprv vede ho k lásce všeobecné, křesťanské. Nebo kdo může medle bez pokrytství a lži honositi se tím, že jeho srdce láskou plápolá k celému veškerenstvu? kolik jich jest z nás, co na takové výšině společenských poměrů stojíme, odkud

Digitized by Google

na veškeré člověčenstvo, nebo jen na velikou částku jeho platně působiti lze? tak asi jako slunce celou jednu polokouli zemskou zaopatřuje světlem a teplem? — Kolik jich jest, co mají takových darů a umělostí, tak lesklých nadání, by tím způsobem s výsledkem blaho šířiti mohli? — I zajisté málo jest takových miláčkův nebes! Nejmnožší z nás musejí se na tom ustanoviti, kterak by již menší, již větší počet lidstva, nebo jednotlivce oblažiti mohli působením svým. *Starati se o všecky*, jako tak řečení kosmopolité se honosí, *jestiť právě tolik, jako nedbati o žádného.*

Kterak prospěješ, bratře! lidstvu veškerému, pakli se dříve neobmezíš na jistou lidstva částku, jíž platně posloužiti, jíž oblažiti se snažit musíš! Věřím, že v srdci celý svět objímáš, — volné jestiť zajisté srdce lidské dosti, aby touhou svou objalo obojí zeměkouli! — ale co platna touha, vzdechy, želání, pakli není činu a skutku? — skutek ale obmezen jest, jako ruka na malý okres, ve kterém působiti uloženo každému dle úřadu a povolání jeho. Oko tvé ovšem může zatoužit až do nesmírných dálek nebeských, ale ruka v nejbližším blízku působit musí. — Které pak ale části bližních svých nejraději a nejplatněji člověk poslouží, ne-li té, ve které se zrodil, a myslit, mluvit, jednat se naučil, k jejímuž to rozumu a citu jediné vhodného klíče t. j. řeči mateřské při sobě má; ku které ho zajisté již i sama vděčnost poutá, aby za to, že jí vychován byl, též se odměňoval vychováváním, a co z její pokladnice vzal, s ouroky tam navrátil. Starati se o všecky — opakujem zase — jestiť tolik co nedbat o žádného, zrádcem býti člověčenstva, a nechat lidstvo zabíhat v surovost. Nenít tedy kosmopolitismu, leda v patriotismu; *kdo chce býti kosmopolitou platným, ten musí býti nejprv vlastencem činným.* Tento však patriotismus jen tenkráte jest šlechetný a bohumilý, když není ná-

Digitized by Google

rodní pýchou, vše ostatní odstrkující, jako v pohanstvu, nýbrž *praktické křesťanství*, totiž: vážíc vše jiné, miluje vlastní nejvíce. Jen kdo obětovně, vytrvale, buď z kazatelny neb ve škole, v úřadech, v rodině, ve spisech, na stolici učitelské, nebo jakkolivěk říši pravdy a cnosti rozšiřuje, *jen ten jest pravý vlastenec, praktický křesťan, a tím zdárný kosmopolit!* Z toho jde, *že národnost jest lepší a blahočinnější než kosmopolitismus, a dobrým prostředkem, jak by se k lásce veškerenstva dospělo, a blaho celku rozmohlo.* Ale i z jiných důležitých příčin jen národnostmi pokrok člověčenstva zaručen jest.

2) Lze totiž dokázati, že *rozdíly národové s to jsou, rozličné oddíly společnosti lidské blíže ji k sobě svésti a sdružovati, různosti svazkem jednoty spojiti, a vespolečním sdělováním se docelovati.* V každé totiž národnosti vyrůstají z ustanovení Božího zvláštní způsobnosti a umělosti, jichž jiný národ buď dokonce nemá anebo jen v malé velmi míře. Tak k. p. vyznačuje se *Angličan* svou průmyslnou a obchodnickou vycvičeností nad jiné, *Německému* národu výtečně se přivlastňuje věda, *Vlachovi* plastická umělost, *Francovi* čin a t. d. — Tím povstává, jako u jednotlivců, potřeba, vespol dávati a bráti, vespol se užívati, se docelovati. Čím více národové, jako za našich dnů, osvětou a jinými poměry k sobě blížiti se mohou, tím více oné potřebě vyhověti lze, tím více národ národem se docelovati, a tím pevněji zlatá páska pokoje a jednoty kolem všech národův oviječi se dá. A zdali již se to drahný čas nestává? — Zdali, zvláštním příkladem to osvětlujíce, *netěšil Slovan* vděčně z bohatých stohů německé osvícenosti, čímž i sám k samocitu dospěl? — Zdali nejsou tedy národnosti v rukou Božích převýborným prostředkem, národy sobě zblížiti, nakloniti, združiti? — Jednotliví národové, řečí svou ouzce

Digitized by Google

vespolek jsouce spojeni *nejprvé sebe samých vzdělávají* a oblažují, a pak tím, co prospělo jim, posloužiti mohou národům jiným, a sice mohou to mnohem snáze, nežby to mohl jednotlivý člověk sám o sobě.

Naproti tomu zase rozličnì na zemi jazykové a národnosti u příčině jsou, že jeden národ nakažen nebývá druhým. Neboť cizí řeč, rozličná povaha tělesní, jiný myšlení a cítění způsob, rozdílné mravy a obyčeje životní *jsou jako vysoká zeď, přes kterouž* nesnadno od národu k národu může se dostati pokušení a svedení ke hříchu a nepravosti. Odtud jde k. p. že francouzská mrzkost a prostopášnost nikdy celé Evropy zmocniti se nemohla; odtud se dělo, že panenská přílnulost k víře katolické a k duchovenstvu jejímu, jakovou Bohu díky! posud v národu slovanském převládá, nemohla nahryznuta býti nevěřícím mudrlanstvím sousedních, protestanských Němcův a t. d. Jestiť to zajisté výhoda neocenitelná, kterouž trvání a daření společnosti lidské zaručeno jest. Arci by se proti tomu namítnouti dalo, že tato různost, jako jest ohradou proti nákazám, *tak še i rozkvětu dobra na překážce jest.* Poněkud ovšem! Ale výhoda převáží ztrátu. Víme ostatně, kterak rychle, co šlechetného a spanilého, cestu po všech národech si proklesťuje na vzdor všem rozdílům národním.

Zavíráme pojednání to s nadšeným úsudkem jednoho z výtečných spisovatelův našich národních, v družné Moravě na vinici Páně pracujících, který zní takto: *)

Stojíme u brány věku smíření! Ale posud tr-

*) *Věda, Národnost, Církev.* Úvaha, od K(arla) Š(mídka) str. 38 v Praze.

Uvedli jsme tento úsudek chtíce spolu upozornit naše vlastenecké v. p. bratry na tuto převzácnou práci v oboru vědy theologické; — z uvedených řádků lze uzavírati na ostatní obsah. — Vydáme snad o tom v tomto Časopisu schvalnou zmínku! —

Digitized by Google

vají rozpory, posud trvají boje. Pohleďte na naší Evropu. V Anglicku nalezáte nevídaný posud rozpor mezi pauperismem a bohatstvím; a na jaký stupeň dospěl, jmenovitě v Irsku, hlásají nám denně noviny a denníky. Ve Francii nalezáte posud nevyrovnanou prohlubeň mezi positivní vírou a zjevným atheismem. Německo posud stená v rozporu mezi životem praktickým a idealní výší svých vědcův, a nevěra, vyšlá z lůna lehkokrevné Francie, v hrůznější spád uvrhnouti hrozí národ tento! — I tu bezděky zrak náš padá na jaré posud a nezkaženou mladotou zkvétající národy slovanské. I jestiť naše skalopevné přesvědčení, že rozsáhlý tento národ slovanský, tento „holubičí národ," tento národ letory mírné a pokojné, i mír v protivách věku našeho utvoří a palmu smíření podá ostatním národům evropejským co drahou oběť vděčnosti za práce a vylitý pot jejich v dílu světodějinstva. Netajme, co nemůž zamlčeno býti; my posud více línými diváky jsme byli ve velikém dramatu historickém; za to ale jsme národ pružné a zachovalé síly, jsme národ budoucnosti. Arciť úloha to veliká a důstojná národu tak velikého; i máme nevyvratnou důvěru, že ji vyplníme k vlastnímu oslavení i k oslavení člověčenstva!" —

K uskutečnění tohoto ideálu, jejž duch tento výtečný před zrakoma svýma a my všickni s ním spatřujeme, ovšem potřebí jest, aby *zvláště duchovenstvo* velebné, mající býti *solí a světlem národu* milého, úlohu svou světle poznajíc, uskutečněním národnosti blíže přivádělo království Kristovo, než posaváde. Posaváde dle principu staré despotické vlády hledělo se jen na to, aby kněží *hlásati se naučili slovo Boží v jazyku národním*, jinák ve smýšlení svém aby zůstali *Němci*. Jaké z toho principu povstaly vady a poklesky — nerad na mysl uvádíme, jen bolestně cítíme!

J. M.

Digitized by Google

Rozjímání nad zbožným a skromným(?!) želáním jednoho duchovníka.

Pod názvem tímto četl jsem v letošní „Bohemii, č. 60.“ jak následuje:

„Freudig begrüsse ich das geistig rege Leben, welches sich itzt in unserm schönen Vaterlande jugendlich und kräftig entwickelt, doch ergreift mich ein tiefer Schmerz darüber, dass sich dies geistige, höh're Streben in einem Stande, welcher nach seiner hohen Bestimmung das „Licht der Geistesblinden,“ und das „Salz der Erde“ seyn soll, noch immer nicht zeigen will.

Damit diesem Stande nicht auch das sehr ernste Wort wie ein Posaunenruf des jüngsten Gerichtes: „Es ist zu spät!“ erschalle: so wäre es endlich wohl an der Zeit, dass derselbe aus seinem nur schon zu lang andauernden Geistesschlafe erwache und Zeichen seines neuen und geistigen Lebens gebe zum Segen des Vaterlandes und zum Frommen der gläubigen Heerde.

Was ist aber zu thun? Was die katholische Kirche — die älteste und freieste Konstitution der Welt — als einziges Heil und Reinigungsmittel von jeher in Anwendung gebracht und insbesondere durch den h. Kirchenrath zu Trident sogar unter Androhung von Strafen angeordnet hat: *Abhaltung von Diöcesan-Synoden und Provincialkoncilien.*

Wohlan denn, so mögen nun die Herren Bischöfe Böhmens die von der Kirche angeordneten Synoden in ihren Diöcesen möglichst bald abhalten lassen, um in denselben die Wünsche und Bitten des Klerus entgegen zu nehmen und die religiösen Bedürfnisse des Landes kennen zu lernen. Dann mag unser würdige Metropolit und Landesprimas ein Provinzkoncilium in Prag zusam-

Digitized by Google

menrufen, um mit den Bischöfen und tüchtigsten Priestern des Landes zu berathen und zu beschliessen, was den religiös-sittlichen Interessen des Volkes, was dem Gesammtklerus, insbesondere dessen Erziehung und Bildung Noth thut und an der Zeit ist. Oder sollen etwa wieder die nöthigen Reformen von Aussen kommen? — Darum nochmals Diöcesan-Synoden und Provinzkonciliен, ehe es „zu spät“ ist.

Když pak jsem článek tento přečetl, potrhly sebou i mého ducha otuhlé oudy a i hned také paprslek jakýs toho tolik prý žádoucího „duchovního, vyššího snažení“ pronikl mne. Po hříchu však nebylť paprslek ten než sám jediný, a brzy zase zmizel; — a na místě jeho vyskytlo se, ani sám nevím jak, — pravidlo ono, „že prý všude, a na nejvejš pak u věcech, o nichž tu se mluví, *poklidný, nepředpojatý rozmysl* conditio jest, sine qua non, — ne však „mladistvé, mohútné“ rozpaření, kteréž by nejisté, sem tam sebou zmítající události času toho byly zplodily.

Než článek tu vyzývavě dežel, a tak ku pravidlu onomu přistupovaly jedna za druhou následující myšlénky.

Nejprvé přišlo na mysl, cožě as má do sebe bolest ona, tolik tragicky, tolik truchlocitně projevená? I což v skutkuliž jest tolik co naříkati, že to duchovenstvo v naší krásné vlasti, — stav to ten, jenž má býti „světlem duchovně slepých“ a má býti „solí země,“ — ten takový stav pravím, že ne hned najednou co třtina sem tam se klátí, jak mile vítr odtud neb odonud zaněje? I skutečněliž tolik trpkou žalost to působí, že ono — na mnoze také pamatujíc na slovo: „Pojď za mnou, a nech ať mrtví pochovávají mrtvé své“ *) — a kdo mne ustanovil soudcem neb děličem nad vámi„?**) že ono pravím, jak mile jakés tření nastane, ihned vůbec všecko, leč toliko nemnoho některých vyjma, do

*) Mat. VIII. 22. **) Luc. XII. 14.

Digitized by Google

proudu se nevrhá, a raději v obezřetném uvažování zraky své dílem do budoucnosti přece jen nejisté, dílem pak i tam na venek upírajíc, nemůže se ubrániti myšlénce, trpkou a mnohou zkušeností stvrzené, dokavád lidé *lidmi* zůstanou, žeť vše ty jejich úpravy i převraty a rovnání přece jen jiné než *lidské* nebudou?

Či snad mělo by duchovenstvo i ve vlasti naší k tomu býti voláno, aby probravši se z utuhlosti své, na procházku si vyšlo do spanilých sadů onoho jakéhosi „duchovního vyššího snažení," jakéž Wessenberg, Pflanz, Jaumann a takoví byli sobě zamilovali a snad i posud libují.

Neboť — aby duchovenstvo *zejmena ve vlasti naší* — chci říci, *zejmena i v těch našich rozmáhání duchovního života dosti nepříznivých okolnostech*, — na stránce duchovního, vyššího snažení, *kteréž jemu přísluší*, tolik bylo ochabě a dokonce ztuhlotě podlehlo ve dvacátém třetím roce svého duchovního pastýřství, na čisto upírám, díky Pánu činím, že lze mi tak učiniti, spolu však o „trpké té žalosti" ve „skromném! onom želání" projevené pravím, žeť nebude ona než usedlina z onoho „mladistvého a mohútného" rozpaření, kterým byl pan želatel zavřel. Zajisté, pokud já se byl po ten udaný čas poohlédnouti mohl, vždy až posud ještě nalezal jsem, jakož zde řeknu, *aspoň* větší počet těch, jenž věrně a poctivě ku svému si stojí a úkol svůj — a povinnost svou co jen nejvýš možná spravedlivě a svědomitě naplniti se snaží; jakkoli ovšem jednotlivcekému, až přehrubě často přehnanému, a tak věru i divému požadování tohoto tu i jiného po vidinách svých se honícího dobrodruha nikoli dosti nečiní. Ve kterémžto posvátném snažení svém velmnozí z nich až posavád i tak daleko postupují, že snad nejednomu v takovéto míře „skromnému" želateli hlava by šla kolem, kdyby se těm takovým za dobré uzdáti chtělo, vzíti do ruky

Digitized by Google

troubu, a do širého světa hlásati, co že oni beze všeho zisku, bez bažení po hlupáckém pochvaleníčku, ku spasení duší drahých, a kde se vidí, že toto bude podporováno, i k rozmáhání pravé a ryzé osvěty — působiti, v nově zakládati, podporovati, a obětovati se vynasnažují; čehož — vímť já co mluvím, a zejmena mi udati možná, — i tenkrát neopouštějí, když se jim za to přečasto i šeredného nevděku dostává. — A což pak to duchovenstvo naše zvlášť pro literaturu naši — a tatoť myslím také snad k onomu duchovnímu, vyššímu snažení se čítá, — co ono pravím pro tu a prostředkem tímto k duchovnímu povznešení lidu svého — více než kdo jiný bylo činilo i posud činí, — to na bíledni jest, a nižádným ani „skromným“ ani „drzým“ želatelem ba i nižádným z toho jakéhosi trůnu svého novinárského nezralé náhledy, své časem i bohaprázdné rozervaniny, a mnohonásobně ani toho ani onoho nešetřící klepy do světa trousícím človíčkem — nemůž, a opět pravím nemůž nikoli upřeno aniž odňato býti.

Aby však ono jakémusi tomu na mnoha stranách teď ovšem oblíbenému, a však od Pavla svatého beze vší milosti „bláznovstvím“ nazvanému, *) na všecky všudy strany od východu až na západ se rozbíhajícímu mnohovědění sloužiti a nadržovati mělo a chtělo: tohoť se, vyjma zase toliko některé, nikterak a ponikud nedopustí; dobře vědouc, žeť toto mnohovědění oblíbeným sice soumarem hrubého a pouze smyslného materialismu až velmi přečasto bývá, a nad míru zřídka ku pravdivému oblažení člověka základu poskytuje. Zvlášť tento věk náš dosvědčil to až na vrchol, že není to věc, než jen právě lidská: a ta nepřivedla ku blaženosti člověka po šest tisíců let, nepřivedeť tedy *nikdy*. Nadto mnozí z toho našeho duchovenstva drží se také divného slova, co v německých knihách byli čítali, že prý — „wo

*) I Kor. 19. i jinde.

Digitized by Google

der Strom am breitesten, da ist er am seichtesten;“ — a jiní také ustrnuli na slově, kteréž byl jakýsi filosof pronesl, jenž nemá pro sebe nic jiného, než že se mu potud i při všem křiku a při všem jeho pletichárství žádný ještě nevyrovnal; totiž: „Unius libri lectorem timeo“. A ještě jiní bručívají sobě tak pro sebe: „ex omnibus aliquid, ex toto nihil“ — to naproti onomu: non multa, sed multum!“ A zase, aby duchovenstvo to naše jakousi tu toho času nad míru po chuti býti, a všude se tak honosně roztahovati chtějící, po novém zase pohanství šilhající, a zvlášt těm našim tak řečeným učencům a sobělibě si pochlebujícím vzdělancům oblíbenou osvětu mělo podporovati: k tomu — nemějte za zlé pánové! — k tomu je na věky věkův nepřivedete; a mluvte vy si, pište, usilujte až vám potůčky potu potekou, darmo, darmo jen hrách na zeď házeti budete, a nezískáte z nich než jen tu částku, kteráž na polo slepá jsouc, při soumraku tom svém černé od bílého náležitě rozeznati neumí. Ti ostatní přece jen vždy a vždy tvrdošijně, zarytě, všemi způsoby proti vám váleti budou. To proto, že oni makavě jsou přesvědčeni, ktérak že ta vaše taková osvěta nikdy ještě a nižádného člověka nepřivedla k životu, kterýž by bázní Páně pevně jsa ohražený zákonu Páně *samojedině i zde na světě* pravě a skutečně oblažujícímu přiměřen byl; ano jsouť oni — a to makavě přesvědčeni, že ta vaše oblíbená osvěta taková na čisto a zhola této moci do sebe nemá, a protož nikdy takového nic nevyvede. A abych v tom ničeho před vámi netajil, vypovímť, kdo že je k tomu navádí, aby pilným toho světa a jeho titěrování pozorováním až k nepodvratné pevnosti tohoto úsudku se dopravili. Čtouť oni, co psáno Baruch. k. III. v. 27. a dále až obzvláštně v. 37. 38. Chceteli vy, čtěte též.

Že pak tu a tam i při duchovních vady se nalézají, — víť ovšem všechen svět. Víť ale tolikéž, že

Digitized by Google

takové, děj se co děj, vždy nalezány budou, dokavad buďto lidé všetečně a vždy raději po vadách co jisté zvíře po kalužinách slídíce souditi nepřestanou, aneb dokavad svátost svěcení hněžstva a jí udělovaná důstojnost přirozenost lidskou nepřetvoří a od ní všelikou mdlobu nebude odjímati. Všakť i tuto — posud totiž mohl já po oněch tři a dvacet let na vlastní oči své se přesvědčiti, — jakož ondy tak i nyní posavad skoro navlas platí míra *dvanáctá*; a skromný soudce prohlédaje ku stavům jiným a jednu stranu k druhé přirovnávaje, tuto myslím vždy přece ještě potěší se, a nižádná taková „trpká žalost“ nebude jej trápiti. Tiť zajisté co jen po svých vidinách se honí, ti co přeochotně vždy jen před cizím domem zametají, ač svých hromad sobě nevšímajíce, ti co na stranu zlovolných odpůrcův byli přešli — tuto nemají co souditi, jelikož soud jejich i hned z předu jest křivý. — —

Což pak dále ono duchové, hrůzotvárně „přísné, co zvuk trouby posledního soudu“ zvučící slovo: „Pozdě, pozdě!“ — co pravím to vlastně asi chce, toho se jak upřímně vyznávám a nezapírám, v mé duchovní ztuhlosti nemohu náležitě dovtípiti. Běžíliž tu snad o snižování, o pronásledování kněžstva?! Však toto nic nového není; a obětujíliž kněží v Asii na východních stranách jejich i krev svou Pánu a svatému povolání svému, mohouť snad bratří jejich v Čechách též aspoň tímto zavděk vzíti. Nad to pak dosti častá i mnohá zkušenost makavými důkazy dotvrdila, žeť protivníci tohoto způsobu neškodí žádnému více než sami sobě a zvolenému podílu svému. — Či snad oloupení o statky a jmění tak hrůzně tu od západu se žene? Aj vždyť pak běh světa toho až na bílý den provedl, kterak že lupič tváří v tvář oloupenému tak špatně stojí, žeť právem můž se v pochybnost vzíti, zdali by u nás, kdo maličko umí počítat a jen poněkud správnosti do sebe

Digitized by Google

má, zdali by pravím do čeho toho se spustiti přilákán býti mohl. Dostalyť krajiny, v kterýchkoli co takového se dálo, tolik ztuha za vyučenou, žeť ke všem ostatním výstražně volají: „Loupež není a nebude než loupeží. Požehnání nepřinese na věky!“ Církvi pak — chudoba mnoholi as uškodila kdy tak hrubě mnoho?! Cili snad jedná se tu o sevření církve? Oh — od času toho, co sobě oblíbená soustava Febronianská u nás na síních úředních a na stolicích učitelských sídlo své zarazila, hledímeli na literu, nedá se více sevřením jejím vytěžiti, coby zač stálo. Aneb snad příšerné ono „Pozdě! pozdě!“ na to bije, žeby snad odpadlství častěji dití se mohlo? To ovšem, — pozbudelí kdo té neocenitelné milosti Boží, těžceť a bolestně to nese každý katolík, kterýž nahlíží, co že jest, z církve Boha svého živého vypadnouti. Já však nejsem na citlivůstkách tolik osazen, abych před pádem takovým ihned až přenáramně zbledl a zapomněl, že špatný katolík vždy více hubí vinici Páně, než zjevný odpadlík, žid etc.; že zrno vždy jen čistější bývá, kdy pleva se odvěje; a žeť z toho církev Boží pražádné milosti neužive, pakli kteří lidé lehké neb dokonce libovolné víry pro jisté své ohledy zevnitř k ní se hlásiti ráčí: nýbrž myslím, že ona tu sama jakousi skoro nepochopitelnou shovívavost prokazuje, pokud takové nahnilé a nakažlivé údy i dále při sobě trpí.

V tomto pak smejšlení mém dotvrzuje mne osmnáctero set let, kteréž církev Páně u prostřed přerozličných poblouzení prožila, v nichž klesal chuďas — ten ihned od počátku svého tolik nadutý duch lidský; a jsouť ona mi bezpečným rukojmím, že církev místo coby měla stárnouti, vždy jen mladne a posiluje se. Sílí mne v tom také události, kteréž se za těchto našich dnů v Anglii, Francii, Severní Kolumbii a jinde zběhly; kteréž i naděje mi dodávají, jakož jinde tak že i ve vlasti naší brzy povstanou také ze světských mnozí,

Digitized by Google

kteříž co praví bojovníci do šiku se postaví tu, kdeby potřeba kázala, jediné Bohem podané pravdy se zastati. Ano, zvlášť i ono hrůzně řvoucí „ecrassez l'infame“ v tom mne potvrzuje, kteréž tak přebídácky dozvučelo, a jakkoli se opět a opět, ač ne víc tak hlučně, chce ozývati, zase jen vždy bídácky zapadá. A poněvadž mi to bůžátko milé, Momus řečené, hezkou částečku spánku vůbec zavdati ráčilo: nemohu si za to státi, aby mne po způsobu opije i budoucně zase k usnutí neukonejšilo, co spatřovati zvlášť za běhu života mého bylo mi přáno; totiž že především jiným té stolici Petrově tolikráte a tolikráte, nejednou také u březkotu ohromného Hurrá umíráčkem bylo se zvonilo, a tato z příčin dobře rozpočtených nenáviděná stolice přece jen nikterak za své vzíti nechce: ještě zatím ti, kdož ta hrdla svá tolik napínají, i s křiklounováním svým i s tím svým: „Teď — teď již to bude“ hulákáním — jeden za druhým vandrují, čela i nosy své o skálu marně sobě roztříštivše. — —

Než abychom sobě — já totiž a článek předemnou ležící — dobře porozuměli, musímť o krok dále postoupiti a se lépe vyjádřiti. Známť já i na vzdory slovům o spánku napsaným, znám pravím, co u nás na mnohé strany vadí a nic toho neupírám. Vímť já, že u nás již i na té cestě ku stavu kněžskému přemnohé závady leží, jichž počet zvlášť Čechům jazyk ten cizí hned od mládí záhubně množí. Sámť také zkusil jsem, kterak budoucí to kněžstvo z nejediné strany náhledy církvi zhola protivnými tak drze se očkuje, že jsme my téměř každý den o tom, co nám jistý od vlády řádně i tučně usazený pán vštěpoval, dle toho jen co z domova jsme byli přinesli neustálé hádky mezi sebou vedli, a — teprv po vysvěcení, pakli šťastnou náhodou venkovských časopisů se nám do rukou dostalo, z těchto časem až i k úžasu svému museli sobě

Digitized by Google

smysl církve pravý a vlastní čerpati; smysl, kterýž sám jediný vždy až dosavad, co do víry svaté i kněze i věřícího víže. Ano není mi nepovědomo, kterak že naše zevnitřní stání, pakli s praxi oči spustíme a na literu scriptu pohledíme,—tak vypadá, že pan Gaume*) o Francii a tamnějším církve stání ne mnoho více praví, což by neplatilo i o vlasti naší. A nic také nezapírám, kterak že i v ostatních věcech ledačeho se nedostává; n. p. abych aspoň jediné zejmena uvedl, že v užívání naší liturgie ta podstatná chyba vězí, že krása její, a její dojímavá vznešenost našemu citlivému lidu méně než sluší dostupna bývá; po čemž i při sterých výkladech působení její ochabá, dílem se i maří, a tak jakési neblahého rázu toužení po čemsi jiném, byť i nedokonalejším, pěstováno bývá. **)

„Co však mělo by se činiti“ za příčinami takovými?—táži se i já s p. spisatelem zbožn. a skromného želání. On se domnívá, žeby spása se stala, když by synody a krajinští sněmové svolali se a držáni byli. A za poradou jeho i hned také v českých novinách prazských nalezáme úplný sestav předmětů, o nichž prý by mělo se rokovati; as jako by spasitelného líku toho bezevšeho nebezpečného prodlívání i hned v příštích čtrnácti dnech užiti se mělo.

My vizmež, mnoholi as na tom jest a neníliž vše snad jen následek z „trpké žalosti“ nad otuhlým kněžstvem, čili snad dokonce zas jen jakés „mladistvé a mohútné rozpaření.?„

Přiložímeli měřítko ono výše pravené, pozorujeť se tu nejprv dosti znamenitá, a zrovna řekněme po jisté nestvůře teď si obcházející očkem házející chyba *ve způsobu*, kterým se tu duchovních porad a sněmů dovolání děje, a k nim se vyzvání činí.

*) Vylíčení stání toho „Blahověst“ podal v č. 23 ročn. 1848.

**) Praha sama k tomu důkazů podává.

Digitized by Google

Mámeť ve vlasti naší vrchní pastýře a apoštolské nástupce čtyry, kteříž pastýřství či správu duchovní vedou, úplnou mocí apoštolskou vládnou, a sami jen skutečné stání a potřeby svěřeného stáda i dle stanoviště svého i dle povinnosti zúplna znáti a nahlížeti mohou i mají. Ani jediný z nich takovéto provolání a vyzvání neučinil. Přišloť od pouhých kněží, kteréž světí biskup k ruce své a zase jen k té ruce své posvátného poslání čili uprávnění jim uděluje. Ti jsou, jenž tak tvářiti se osmělují, jakoby potřeby veškerého okrsku biskupského, ba i všechněch čtyr okresů vesměs co nejdokonaléji znali, a bezevšeho dalšího z podřízeného svého stání do onoho biskupův, a na této cestě do vrchní správy biskupské sáhati chtějí. To ne aby slušně a v mezích povinné mírnosti biskupům předkládali, čehož potřebu aneb užitek byli seznali: nýbrž malujíce obrazy hrůzotvárné, ba i trouby posledního soudu do ruky berouce, a jako příšerným tím pykavým slovem „Pozdě, pozdě!“ vyhrožujíce, — vykazují oni, co že by se hned a hned státi mělo, jak mile oni byli hlasu svého pozdvihnouti za dobré uznali. Že sobě k volání tomu svému i tu peřestou směsici listů světských za nástroj vyvolili, budiž prominuto, jakkoli ono jakousi divnou do sebe váhu má. O tom však nedá se pomlčeti, kterak vidí se, že i tuto onen výše již velebený Febronianism s přísadou pitvorně se naparujícího gallikanismu za podkladek slouží. Já aspoň a semnou velmnozí po pracném střesení přívěšků těch cizorodých takovéto provolávání a vyzývání — všetečným rozumu nastavováním nechci to jmenovati, proto že dobře sice maličko živěji, ne však urážlivě na objasnění předmět tento rozbírati jsem si umínil, — takovéto tedy provolávání a vyzývání nemohu já při mém smejšlení s uprávněním farářským čili s farářskou jurisdikcí, jakť bedlivě měřená slova

Digitized by Google

její zní, — ještě však méně s onou podřízeného kněze zvlášť a se smejšlením církve vůbec nikoli porovnati. Nařízení zajisté sněmu sv. Tridentského, sess. XXIV. cap. II., jehož se želání dovolává, výslovně jmenuje, kdo že má sněm krajinský svolávati: a zdali duchovní Synody jiným způsobem mají se říditi, ať vykáže, komukoli tak se zdá.

Dále vidí se, že pochybeno u zvolení *času*. Synodat jest věc pouze církevní; sněm krajinský tolikéž. A tyto věci takové — mělyžby ony za času nynějších metanin, za času skoro všeobecného se tření snad také do řady oněch besed a piklů sklesnouti, kteréž doby tyto rodí? Čili snad mají ony až k jakýmsi hrozivkám před tváří obecenské vlády provedeným povrženy býti, jakož takové bývají strojeny od některých těch, co takých spravedlivých prostředků jsou milovni? I jakáž bude as potom důstojnost, jaké stání, a jaký účinek té synody takové před obličejem církve veškeré? Událat se v církvi také sněmiska nezdárná: nezběhloby se tuto jim cos podobného? — Netak! — Církvi Páně přísluší, aby důstojně, aby upřímo, po jistých chytře rozpočtených příhodných dobách potutelně nic nelapajíc vystupovala, a práva svá každého, kteréhokoli času buď hájila, buď takových se zase domáhala. Jen tehdáž nebude ona toho činiti, když utiskovatel její sám v úzkých jsa postaven, ovšem mohlby donucen býti, aby povolil jí: potom ale také dojista by neopominul trpce předhazovati, což se od něho bylo chytře vynutilo aneb snad i za vyslíděné úzkosti jeho na něm jen vyloudilo. Cos takového s jejím od Boha pošlým důstojenstvím, s jejím s hůry pochodícím urozenstvím i vedlé toho pouze lidského názoru nikoli se nesnáší!

Že pak za návalem nynějsím mnohostranné světské záležitosti nevyhnutelně musejí dříve se uspořádati, a žeť tedy po cestě zcela přirozené na věci

Digitized by Google

církevní snad teprv až v několika letech řád by přišel, — toho zatím ponechme. Vydatnější věc bylaby tuto rozložiti sobě, které a jaké to předměty sv. sněm Trident. krajinským sněmům, a tedy i synodám ku pojednávání na dotčeném místě výslovně vykazuje, — a tázati se pak, zdali as k takovým čas tento příhodná a přiměřená doba jest ? —

Třetí chyba znamená se u volení *prostředku* téhož. — Ajl máliž pak as porada duchovní i na všeobecném shromáždění učiněná přede tváří občanství zákonodatnou jakousi mocnost, aby se od ní tolik spásy dalo očekávati v těch trudech našich? A jakž kdyby pak se ono na odpor postavilo? Či nemáme příkladů, že i na papežské bully se strany jeho zápovědě se vyskytly? na bully papežské, kteréž neníli sněmu všeobecného, pravodatné slovo mají a *rozhoduji?*! Nemámeliž příkladů, že i výrokům sněmu všeobecného teprv po dlouhatém sem a tam protahování milostivého uznání se podalo, jakkoli každičký katolík znáti musí, že jimi jest vázán, jak mile mu na vědomí přijdou; za čímž veškerá ta světa toho všemohoucnost jen sama sebe potupuje a snižuje až za rozmilý nástroj bran těch pekelných, proti církvi jednorozeného Syna Božího povždy brojících. I jakž tedy, kdyby po všem dobrém ujednání občanství též co takového si spískalo, zvláště tím byvši podrážděno, co o zvolení času bylo pověděno? Výsledky z toho podrobněji rozbírati ani nezdá se mi rádno? Dále, což ony malicherné prosby a žádosti, kteréž zde a onde za časů těcho vynikají, — nemělyby každého, kdo při církvi pevně drží, přece jen poněkud zarazití, a tu kde se o synodách chce mluviti, hlavou jeho jaksi podivně kroutiti? Bublinářství to církvi odporující, kteréž se za naším vedením a přípravou ku kněžství katolickému mezi námi rozhostiti ráčilo, a jehož působení u některých jejich vlastní vinou, u jiných bez viny při všem opra-

Digitized by Google

vování ještě nezaniklo: nemělo by ono každého církvi věrně oddaného syna od kroků nebezpečné rozhodnouti mohoucích zadržovati? A vše toto připojímeli k událostem na Horním Rýnsku, zvláštnosti a povahu i výsledky podobného tamnějšího bažení po synodách sobě na paměť uvodíce, — nemělo by vše to nám bezpečně zaručiti, že sv. sněm Tridentský, jakož před 300 lety byl vyřkl: „Synody každého roku držány buďte!“ — po 300 letech podobným důrazem zajisté by přikázal: „V těch takových okolnostech nižádná synoda nebudiž svolána; jelikož by ona ku prospěchu církve aniž býti mohla aniž také byla, a na nejvejš jen as co lékařství se prokázala, kteréž neškodí sice, však také neprospěje nikoli.“

I což tedy před se vziti?

Návrh k tomu, co by se mělo činiti, mohlby býti snad následující: jakkoli ovšem jen v upřímnosti se předkládá a úsudku těch podrobuje, kdož v takových věcech jsou k tomu postavení, aby rozhodli a uřídili.

a) Především potřebí jest pevného, upřímného, nižádným „divide et impera“ nerozlučitelného spojení duchovenstva s biskupy svými. Jedno tělo — jeden tedy i duch. Jímť zajisté vrchní pastýř sesílen bude a tak postaven, aby s důrazem mohl vystoupiti, kdeby toho spravedlivá potřeba církve kázala. Jímť také komárům, kteří tak rádi štípají, netoliko na některý nedlouhý čas, nýbrž jak věc sama žádá, tuhá, kožená zástěra se předestře, o níž nazmar pokoušeti se budou.

b) V stejné pak míře stůjž i poslušnost, poslušnost na slovo, kdykoli a cokoli biskup uřídí. Jak si se zaslíbil, tak také plň: nemudruj a neodmlouvej! aniž proti tomu, kteréhož Duch svatý ustanovil, nestoudně se vypínej, pošetile sám proti sobě jednaje. U nás pak zvlášť svatě, svědomitě ať drží se, co náš veledůstojný arcibiskup Pražský v pastýřském svém listu ode dne 22.

Digitized by Google

března 1848 předkládá. Zajisté každičký od prvního až do posledního nahlížeti musí, budeli se museti i při věřících k větší přísnosti sáhnouti a na dokonalejší kázeň dorážeti; žeť ovšem i hned z předu na straně kněžstva ledacos nebude smíti projíti, nade čímž dříve časem aspoň jedno oko se zamhouřilo aneb ono plášťem zahalilo se. „Tempi passati“ budeť ono na nejedíné stránce nevyhnutelně platiti.

c) Vady a veliký nedostatek v tom, což církevního jest, vrchním pastýřům v povinné oddanosti a s přiměřenou slušností bývejtež udány, věrně a důkladně dotvrzeny, a jak oni nález učiní odstraněny. Béřeli se ohled na adiaphora a jim se povoluje dle možnosti: jižť i v tom pravé leží povbuzení i důkaz, že se tím spíše necessaria bez bázně, svobodně i srdečně předkládati notoliko *smějí*, alebrž i *mají*.

d) Církev pak u nás přede tváří občanství čili státu tak jest postavena, žeť více než jedné či druhé synody bude třeba, aby veliké jí poutající a snižující nešvary mohly odejmuty býti. Poměryť naše, kteréž po padesáte již skoro let trvají, a rovněž nejinák než za přispěním jidášských pletich byly se sosnovaly, uvedou myslím rokování, kteráž v několika dnech, snad raději mělo by se říci v několika letech, stiží budou ukončena. Některé ovšem již padly: a netřebať než pevně toho, co podáno, se chopiti, a statně bez jakýchkoli ohledů se držeti. Jiné však déle strašiti budou. Pročež s chutí do práce!

Svobodu slova vyřkl Vládce dobrotivý: a slovo toto královské nikoli nazpět nevezme; což tu dojista neučiní, kde se sv. katolické církve týká, — církve to, kterouž i On sám i Dům Jeho vznešený co máteř svou duchovní ctí a považuje.

„Časopis tedy pro katolické duchovenstvo“ budiž od této doby skutečnou a pravou síní pro porady du-

Digitized by Google

chovní, čili síní synodní. Milí pak bratří jazyka německého bez meškání ať otevrou podobnou síň takovou. Cožkolivěk důležitého jest, a dobré věci svědčí, donášej se potom z jedné do druhé k obapolné známosti. A tak obadva časopisové — ruku v ruce — jeden druhého posilujíce — ať hájí i vymáhají svobodu i prospěch církvi: předkládajíce ovoce poklidného, povážlivého, veškeré každého předmětu stránky ohledávajícího a soudně i spravedlivě dovozujícího i dotvrzujícího rozmyslu přede tváří světa; — tak aby, kdokolivěk z věřících s to jest, mohl nahlídnouti, a patrného přesvědčení nabývati, kteroužkoli věc kněžstvo pro církev zamýšlí a koná, jen pro ně — t. j. pro věřící a ku prospěchu jich že ona jest zamyslena i konána. Po čemž pevně na tom stojím, žeť i u nás v brzce Montalembertové a t. p. také vystoupí, milerádi pomocné ruky své ku podpoře a zastání milé všeobecné Matky podají, a spolu s námi útoky i nájezdy bran těch pekelných odrážeti budou. A žeť pak na této cestě každému, kdož má k tomu dar od Pána a ve věcech Božích jest zkušen, buď on si kněz či laik, možná bude i se mu usnadní, aby vrchním pastýřům nesnadné, ba za těchto časů věru nebezpečné břímě ku prospěchu celé rodiny Boží a na zásluhu velikou jak na stránce toho znamenitého: „Videant, ne quid detrimenti,“ — i onoho „Estote fortes“ — na vlas dle podstaty, kterouž synody do sebe mají, jen že mnohem vydatněji, rozsáhleji a důvodněji, — ovšemť pak povždy toliko v poctivé a důstojné míře — ulehčovati, a je v díle svatém, našeho vespolečného blaha tolik se dotýkajícím, podporovati mohl.

Digitized by Google

Slovo o snášelivosti a nesnášelivosti.

Snášelivost křesťanskou i občanskou ochotně prokazováti vyznavačům kterékoli víry netoliko křesťanské, ale i židovské, ba i pohanské jest svatosvatou povinností každého katolického křesťana, tím více katolického kněze. Jako pak každá podobná nesnášelivost vším právem veřejnou domluvu zasluhuje: rovně tak snášelivost pochvaly jest hodna, ač pro pochvalu lidskou nemá se nižádná povinnost konati, ale pro svědomí. A takovou pochvalu a dvě hany přinášejí i německé constitučni všeobecné noviny od 3. srpna b. r. číslem 21. Budiž mi dovoleno v původním jazyku článek ten zde slovo od slova položiti:

Prag, 2. August. [Intolerantes und Tolerantes.] (Eingesendet.) Seitdem durch unsere neue Verfassungsurkunde die Gleichberechtigung der Culte gewährleistet ist, regt sich unter allen Glaubensparteien der Geist eines heilbringenden — weil gesetzlichen — Fortschrittes, und es dürfen z. B. die am 18. und 22. Mai l. J. abgehaltene Versammlung von katholischen Geistlichen, so wie die synodenartige Conferenz der evangelischen Pastoren Böhmens (über welche letztere die konstitutionelle allg. Zeitung für Böhmen von 27. Juli l. J. berichtet) als Zeichen der Zeit angesehen werden. In specieller Beziehung auf die protestantischen Bewohner der Monarchie hat es nun von dem gesammten Corpus der sogenannten „Tolleranz-Generation“ sein Abkommen, und es sind die nöthigsten kirchenpolitischen Reformen theils in Aussicht, theils bereits im Zuge begriffen. Gleichwol tauchen noch immer vom Liguorianismus hermetisch verschlossene Gemüther auf, welche, während Alles sieht und hört und Freiheit jubelt —

Digitized by Google

weder hören, noch sehen wollen, sondern vielmehr bei heller Tagessonne ihre Maulwurfshügel ungescheut aufzuwerfen wagen. Ein dergleichen Genosse der schwarzen Namensträger Jesu ist unter Andern auch der Kapellan bei St. Maria vom Siege in Prag (P. Kl. —), welcher sich nicht entblödete, am 23. Juli l. J. einen Taufpathen evangelischer Confession öffentlich zu beanständen und so den heiligen Akt gleich dem gemeinsten Zeloten zu entwürdigen und zu entweihen. Beinahe gleichzeitig glaubte sich ein Seelsorger — wenn wir nicht irren, bei St. Aegydius in Prag — berechtigt, dem hiesigen Pastor M.... die herkömmliche Andacht bei dem Sarge eines in die dortige Todtenkapelle transferirten Protestanten zu verwehren. Solches sei fern von uns! Wie ganz anders, wenigstens wie liberal, wie echt christlich und wohlthuend erscheint dagegen folgende Thatsache.

Dem Bauergutbesitzer, Johann Wojtěchowský aus Alt-Straschnitz, starben nacheinander zwei hoffnungsvolle Kinder, ein Sohn von 9 Jahren und 10 Monaten, evangelischer Religion, und eine Tochter von 4 Jahren, nach der Mutter katholischer Religion. Am 26. Juli 1848 Nachmittags um 4 Uhr ist die gemeinschaftliche Beerdigung feierlich vollzogen worden. Im Sterbehause vollzog zuerst der katholische Pfarrer von Wolschan, Hr. Swoboda, seinerseits die Funeralien; dann trat der evangelische Geistliche, Herr Jakob Benesch, böhmischer Pastor in Prag und Senior, vor die mit brennenden Wachskerzen umgebenen Särge und hielt über diese unerwarteten Todesfälle in böhmischer Sprache eine erschütternde Leichenrede, welche mit einem Gebete schloss. Auf dem Kirchhofe zu Wolschan wurden die Feierlichkeiten am Grabe der Kinder von beiden Geistlichen eben so abwechselnd wie vorhin zu Hause abgehalten. Nach vollendeter Grabrede und ertheiltem Se-

Digitized by Google

gen nahmen der evangelische Geistliche und der würdige katholische Pfarrer von einander einen recht brüderlichen Abschied. Wenn irgendwo, so hat sich auf diesem Wolschaner „heiligen Felde“ das heilige Schriftwort bewiesen; „Ihr seid nicht Paulisch, nicht Apollisch, nicht Kophisch. Ist denn Christus zertrennt? Ist denn Paulus für euch gekreuzigt? Oder seid ihr in Pauli Namen getauft? Ihr seid Alle Gottes Kinder duch den Glauben am Christo Jesu. Denn wie viel euer getauft sind, die haben Christum angezogen. Ihr seid allzumal Einer in Christo Jesu.“

Zasloužená zajisté pochvala vzdává se p. faráři Volšanskému. Neboť společným veřejným průvodem vykonával povinnost snášelivosti občanské, z udělené svobody náboženské se přýštící, kterouž se nekatolickým bratřím právo k veřejnému vyznávání víry a ku konání náboženských obřadů dostalo; přátelským pak se-rozloučením s p. Seniorem nejen povinnost snášelivosti křesťanské, ale i úcty kollegiatní na jevo dal. Platí i zde slovo Páně: „Všecko, cožkoli chcete, aby vám lidé činili, i vy jim čiňte.“ Naproti tomu bylo to proti občanské snášelivosti, že se překážky kladly evanjelickému duchovnímu pastýři, když pobožnost nad mrtvolou zemřelého protestanta toliko v úmrtní kapli katolické konati chtěl, pakli se věc opravdu tak má, jak se vypravuje, ač i tím poněkud se omluviti může, že nic nebylo ještě o tom úřadně povědíno katolickým pastýřům, jak se za udělené svobody náboženské v každé případnosti k nekatolíkům zachovati mají, a proto i nemilá tato příhoda třeba z nedopatření pojíti mohla.

Může-li se však P. Kl. z nesnášelivosti viniti, proto že nekatolíka při křtu katolického dítěte za kmotra pepřipustil? — Já nejen myslím ale všecek přesvědčen jsem, a semnou zajisté všickni upřímní ka-

Digitized by Google

toličtí kněží, že se ani v tom nejmenším proti snášelivosti neprohřešil.

A) Předně nejednal P. Kl. *proti snášelivosti občanské*, kterouž míní se, aby se jinověrcům u vyznávání jejich náboženství nižádně překážky v cestu nekladly, a v té věci jim od státu udělená práva ani za mák neztenčovala. Než dopustil-li se čehož podobného P. Kl.? Vždyť nekřtil dítě evanjelické ale katolické? Protestantské církve křest ten ani v tom nejmenším se nedotýkal. A byla-li nekatolíkům svoboda u víře udělena, nebyla katolíkům odňata; i jim svobodno jest a býti musí, svou víru v podstatných i v případných věcech tak vyznávati, jak se to srovnává s ustanovením církve katolické. Jako nemá katolická církev práva, předpisovati nekatolíkům, jak by se měli v duchovních věcech zachovati: rovně tak nejsou k tomu oprávněni i protestanti příčinou katolíků. V církvi katolické však, a to sice netoliko v Rakousku ale po celém světě jest ustanoveno, že nemůže leč katolická osoba za kmotra se postaviti při křtu katolického *dítěte*, a to sice proto, že kmotr povinen jest, v čas potřeby o to se starati, by křtěnec jeho ve víře byl cvičen a vychováván, an mimo křtu i víry k spasení třeba jest. (Marc. 16. 16). Proto na úsvitě církve jahnové za kmotry se brali, jichžto úřad to již s sebou přinášel, aby neumělé učili, zvláště pak ty a takové dospělé, ještoto křest svatý přijmouti chtěli. Co tedy při maličkých nemohli činiti před křtem, byli povini později svědomitě doplniti. Církevní spisovatel Tertullian (de baptis. c. 18), sv. Augustin (de peccat. et merit. L. I. c. 34; epist. ad Bonif. — sermo 116 de tempore), sv. Basilius (cap. 28 ad Posthuminianum) nazývají kmotry: „spensores, fidei jussores, susceptores, compatres et commatres.“ Z těchto původních názvů lze jest poznati cíl a konec, za kterýmž se kmotrové brali hned na počátku církve, a spolu

Digitized by Google

také i hned povinnosti jejich. Nebyli totiž jen k tomu aby rozence ke křtu nesli a knězi podali a zas od něho vzali; nebyli jen k tomu, aby byli svědkové uděleného křtu svatého, ale byli i rukojmě jeho budoucí víry a naplnění toho, k čemuž se na křtu sv. mlčky zavázal. Bylotě jejich povinností, nad chováním svého křtěnce bdíti, a slovem i příkladem k bohabojnému křesťanskému životu jej přidržovati. A proto od kmotrovství hned zprvopočátku vyloučeni byli: katechumeni, všickni ze společnosti křesťanské vyobcovaní, hříšníci veřejnému pokání podrobení (poenitentes) a všickni od církve odštípení (haeretici), tedy i vyznavači kterékoli nekatolické společnosti. Není tedy nám katolíkům kmotrovství věcí jakousi lhostejnou, na nížto by nic nezáleželo, a protož až podnes starého obyčeje se držíme a držeti musíme, vědouce, že na dobrém základě obyčej tento spočívá.

Z toho, že nekatolíci kakolíky při svých křtech za kmotry připouštějí, nejde, že to i katolíci činiti mají, a že jsou nesnášeliví, když to nečiní. Protestantům to zajisté jejich náhledy a zásady náboženské nebrání, sic by toho dopustiti nemohli. Kdyby však nám stejnou měrou spláceli, a nás při svém křtu od kmotrovství oddalovali, přece bychom jim proto nesnášeliveů nespílali, vědouce, že slušná a spravedlivá věc jest, by se každý zpravoval zásadami svého náboženství, buď si katolík aneb protestant anebo žid. Nechať tedy evanjeličtí bratří nám katolíkům svá náboženská přesvědčení nevnucují, a tím sami nesnášelivosti občanské se nedopouštějí!

Než snad mi někdo namítne, že za dnů našich kmotrové svým povinnostem pořádku dosti činí? — Ať je tomu tak, povinnost povinností zůstává, nechať se plní čili nic. Neprohřešil se tedy P. Kl. proti snášelivosti občanské, ale ten se prohřešil, kdož za zlé mu měl, že dle katolického učení se zachoval; ten zajisté

Digitized by Google

chtěl svobodu církve katolické obmezovati. A však povážlivý protestant nebude ani chtíti katolickému dítěti za kmotra se postaviti, tím méně bude o to na katolického kněze naléhati, proto že nemůže s dobrým svědomím k otázkám k němu učiněným odpovídati. Nemusil-liby na otázku kněze: „Věříš-li svatou církev obecnou?“ (ovšem tak, jak katolík ji věří) odpovědíti: „Nevěřím?“ — a na otázku: „Věříš-li svatých obcování?“ (v smyslu katolickém) říci: „Nevěřím?“ — a na otázku: „Věříš-li odpuštění hříchů?“ (jak katolík věří), odvětiti: „Nikoliv?“ A řekl-liby, že věří, buď by lhal, aneb svou víru by zapřel. A však ani k jednomu ani k druhému svědomitý člověk se neodhodlá. Anebo snad měl P. Kl. evanjelickému kmotrovi k vůli křestní obřady vynechati aneb změniti? Toho by ale nekatolický duchovní pastýř také neučinil, a katolický duchovní to učiniti nesmí.

B) Snad ale *proti snášelivosti křesťanské* se prohřešil P. Kl.? kteráž nám ukládá, bychom k těm, ještou víře jinák smýšlejí, vlídně, uctivě a laskavě se měli, a při každé příležitosti lásku křesťanskou jim prokazovali. Proti této povinnosti byl by jednal P. Kl., kdyby si byl hrubými a nevlídnými slovy proti evanjelickému kmotru počínal, výčitky aneb výhrůžky mu činil, a jej při tom křtu nebyl chtěl ani za svědka trpěti. Než velice pochybujeme, by se byl tak dalece nad lidskostí a zdvořilostí zapomněl, aby slovy nevlídnými byl jej zarmoutil aneb holým odmrštěním zahanbil. Dojista se vší šetrností vysvětlil mu, že toho želí, an nemůže ho nechat novorozence na rukou držeti, nic méně že jej se vší ochotou za svědka toho křtu přijímá. Neboť věděl-li, že se protestant při křtu katolického dítěte za kmotra nepřijímá, věděl zajisté také, že netoliko zákon Kristův, ale i zákony zemské (dvorní naříz. od 25. června 1801 a 10. července 1802) dovolují, aby nekatolík za svědka křtu připuštěn byl.

Digitized by Google

Zdali ale řeč zasílatelova: Gleichwohl tauchen noch immer von Liguorianismus hermetisch verschlossene Gemüther auf a. t. d. lásku a snášelivost křesťanskou dyše, bíledně se ukazuje. Než víme co souditi máme o takových důkazech, jakovéž jsou: „Zdali dobře nepravíme, že jsi ty Samaritan, a ďábelství máš? (Jan 8, 48). O těch Liguorianů, těch Jesuitů! Tit jsou nyní mnohému sůl v očích a za terč nejednomu šípu rozuzděného jazyka. Nejsem sice toho mínění, že by v těchto řádech nebylo nižádných hříšných lidí; žeby ale skrz na skrz pokaženi byli, to také nemohu věřiti; budeť při nich jako ve všech stavech a společnostech lidských koukol mezi pšenicí. Nejsem také na tom, že by církev Jesuity stála, a že by jich za dnů našich potřebí bylo; žeť ale před časy umění všeho druhu pěstovali, v slovu pracovali, pohanům kázali a nejednu stkvělou památku po sobě zůstavili, také nemohu zapříti. Aspoň naše staroslavná Praha toho nejeden krasný důkaz v svém lůnu chová, že po vlasti nebourali ale stavěli, nerozptylovali ale shromažďovali. Že však na mnohých stránkách povolání svému nedostáli, inu byli jsou lidé!

Příčina však, že se zasílatel dotčeného článku i ostatního katolického duchovenstva slovem „unter Andern auch“ nevlídně na cti dotekl, v tom zdá se býti, že snášelivostí snašelivost dogmatickou vyrozumívá, dle které jestli ne každé náboženství, aspoň každé křesťanské vyznání za stejné a v pravdě si rovné klade, a všecky lidi, kteříž pokřtěni jsou, do církve Kristovy počítá, by třeba jejich učení v základních článcích sobě odporovalo. To zřejmě znáti dává zasílatel závěrečnými slovy článku svého, kterýmiž sv. písmem dokázati usiluje, že mezi křesťany není nižádného rozdílu, že všickni jsou jedno, nechať ku kterémukoli křesťanskému vyznání se přiznávají. Než nemají uvedená písma

Digitized by Google

svatého místa ten do sebe smysl, kterýž se jim podmetá. Neboť slova sv. Pavla, řkoucího: „Toto pak pravím, že jedenkaždý z vás říká: Já jsem zajisté Pavlův; já pak Apollův; já pak Petrův; já pak Kritův. Co jest rozdělen Kristus? Zdali Pavel ukřižován jest za vás? aneb zdali jste ve jmenu Pavlovu pokřtěni?“ (1 Kor. 1, 12. 13.), směřují ke korintským křesťanům, ještoto v slabosti srdce svého proto byli mezi sebou na strany rozděleni, že na svých prvotných učitelích příliš mnoho si zakládali, jedni za učence Pavlovy, druzí Apollovy a třetí Petrovy se vydávajíce, a proto nad jiné se vynášejíce; jedna toliko jich částka slušně a náležitě základ své víry v samém Kristu Ježíši kladla a přímo Kristovými učedlníky a následovníky býti se pravila. Mělať se věc asi tak mezi nimi, jako mezi učedníky Páně, kteříž rokujíce mezi sebou o přednost, přistoupili k Ježíši Kristu, řkouce: „Kdoť se zdá býti větší v království nebeském?“ (Mat. 18, 1.), aneb kdyby někdo nyní na tom si zakládal, že jest byl od biskupa na víru obrácen a pokřtěn, aneb že má děkana aneb probošta za duchovního pastýře, a tím chtěl pohrdati, kterýž byl jen od kněze křtěn, aneb jen lokalistu má za pastýře. A proto také celou tuto rozepři sv. Pavel duchovní slabotě a lidské marnosti Korintských přičetl, řka něco níže: „Poněvadž jest mezi vámi závist a svár: zdaliž tělesní nejste, a podlé člověka nechodíte? Nebo poněvadž některý říká: Já jsem zajisté Pavlův; jiný pak já Apollův: zdaliž nejste lidé? Co tedy jest Apollo? Co pak Pavel? — Služebníci toho, kterémuž jste uvěřili a jakž jednomukaždému Pán dal“ (1 Kor. 3, 3. 4. 5.). Nehádali se tedy Korintští o víru ale o přednost učitelů svých. Žeť ale ve víře a učení nelišil se Apollo od sv. Pavla, ale jeho pomocníkem a učedníkem byl, z toho jde, že ho bratrem nazývá (1 Kor. 16, 12.), a výslovně dí:

Digitized by Google

„Já jsem štípil, Apollo zaléval, ale Bůh dal zrůst.“ (Kor. 3, 6). Proč medle sv. Pavel nikde nedí: Já jsem štípil, a Hymeneus a Filetus zaléval? — A proto slova sv. Pavla: „Co jest rozdělen Kristus?“ ten mají smysl, že jen jedna může být pravda, jedna toliko pravá víra, jako pravý Kristus jest toliko jeden, a děliti se nedá, je-li v jedné církvi, nemůže býti v druhé.

A druhý díl závěrky zasílatelovy, totiž slova sv. Pavla, řkoucího: „Nebo všickni synové Boží jste skrze víru, kteráž jest v Kristu Ježíši; nebo kteřížkoli pokřtěni jste, Krista jste oblekli; vy všickni jedno jste v Kristu Ježíši“ (Gal. 3, 26. 27. 28.), týkala se křesťanů Galatských, kteří jednu víru měli, ve víře v ničemž se nerozeznávali, a proto ovšem jedno v Kristu Ježíši byli, k jedné a též rodině synů Božích náleželi, třebať rodem od židů neb pahanů pocházeli, služebníci neb svobodní, muži neb ženy, jak se tam také výslovně praví: „Není žid ani Řek, není služebník ani svobodný, není muž ani žena.“

Žeť ale již sv. Apoštolé přísně rozeznávali ty, kteříž čistého učení Kristova se drželi, od těch, ježto je chybně vykládali, židovstvem neb pohanstvem porušovali, toho za každým listem spisů Apoštolských nacházíme důkazy. Jak otcovsky křesťanům výstrahu dávali před falešnými proroky, před učiteli bludu a lží, před svůdci a těmi, kteříž různice rozsívali a sekty zaráželi! „Byli pak i falešní proroci v lidu, jakož i mezi vámi budou učitelové lživí, kteříž uvedou sekty zatracení, a toho Pána, kterýž je koupil, zapírají, uvozujíce na sebe rychlé zahynutí.“ (2 Pet. 2, 1.) „Nejmilejší! ne každému duchu věřte, ale zkušujte duchů, jsouli z Boha, nebo mnozí falešní proroci přišli na svět.“ (1 Jan. 4, 1.) „Prosím pak vás, bratří, abyste šetřili těch, kteříž různice a pohoršení činí

Digitized by Google

proti učení, kterémuž vy jste se naučili, a varujte se jich“ (Řím. 16, 17.).

Jak snažně k jednotě u víře povzbuzovali křesťany sv. Apoštolové! „Naplňte radost mou, abyste jednostejného smyslu byli, jednostejnou lásku mající, jednomyslní jsouce, jednostejně smýšlejíce“ (Fil. 2, 2.), „usilujíce zachovávati jednotu ducha v svazku pokoje, jedno tělo a jeden duch, jakož povoláni jste v jedné naději; jeden Pán, jedna víra, jeden křest.“ (Efes. 4, 3. 4. 5.)

Sv. Apoštolové též předpovídali, že někteří z křesťanů od víry odstoupí, a bludná učení roztrušovati budou, z čehož jde, že není křesťan jako křesťan, a že nejen křtu ale i čisté víry potřebí. „Duch pak zjevně praví, že v posledních časech odstoupí někteří od víry pozorujíce duchů bludných a učení ďábelských.“ (1. Tim. 4, 1.) „Bude čas, když zdravého učení nebudou snášeti, ale podlé svých žádostí shromáždovati budou sobě mistry, mající svrablavé uši, a od pravdy zajisté sluch odvrátí, a k básněm pak se obrátí.“ (2 Tim. 4, 3.) A miláček Páně dí o těch, kteříž od víry odstoupili: „Z nás vyšli, ale nebyli z nás; neboť kdyby byli z nás, byliby zajisté zůstali s námi; ale (vyšli z nás) aby zjeveni byli, že nejsou všickni z nás.“ (1 Jan. 2, 19.)

Sv. Apoštolé i před těmi výstrahu dávali, ještě jednotlivé pravdy Kristova učení v jiném smyslu brali a vykládali, než Kristus Pán je učil a oni kázali. Tak napomínal sv. Pavel Timotea takto: „Nepobožných a marných řečí varuj se; neboť velmi prospívají k bezbožnosti, a řeč jejich jako rak rozjídá se; z nichž to jest Hymeneus a Filetus, kteříž od pravdy vypadli, pravíce, že by se již stalo vzkříšení, a podvrátili některých víru.“ (2 Tim. 2, 16. 17. 18.) Kladli totiž

Digitized by Google

učení o vzkříšení z mrtvých v smyslu duchovním, o povstání z hříšného života je rozumějíce. —

Ano, sv. Apoštolé, ač lásku ke všem slovem i skutkem učili, s každým v pokoji a svornosti žili, v smyslu dogmatickém přec nad míru nesnášeliví byli, bludaře z církve vylučovali, a tak zostra se o nich vyjádřovali, žeby ledva kdo z nás na to se odvážiti mohl, aby nebyl za toho nejzarputilejšího člověka rozkřičen. Tak sv. Pavel napomínal Tita: „Člověka kacíře po jednom i druhém trestání varuj se“ (Tit. 3, 10); k Timoteovi napsal: „Jestližeť kdo jinák učí, a nepovoluje zdravým řečem Pána našeho Ježíše Krista a tomu učení, kteréž jest podlé pobožnosti, jest pyšný nic neuměje“ (1 Tim. 6, 3. 4.); a opět: „Toto přikázaní poroučím tobě, synu Timotee, abys bojoval v nich dobrý boj, maje víru a dobré svědomí, kteréž někteří zapudivše zhynuli u víře, z nichž jest Hymeneus a Alexander, kteréž jsem vydal satanu, aby se učili nerouhati.“ (1 Tim, 1, 18—20.); Galatských takto káral: „Divím se, že tak rychle uchylujete se od toho, kterýž vás povolal k milosti Kristové, k jinému evanjelium, kteréž není jiné, než jsou někteří, kteříž vás bouří, a chtějí převrátiti evanjelium Kristovo. Ale bychom pak my, neb anjel s nebe kázal vám mimo to, což jsme kázali vám, prokletý buď. Jakož jsme prvé pověděli, i nyní opět pravím: Bude-li vám kdo (co jiného) kázati mimo to, což jste přijali, prokletý buď. Známo zajisté činím vám, bratří, evanjelium, kteréž kázáno jest odemne, žeť není podlé člověka: neboť aniž jsem já ho přijal od člověka, ani se naučil, ale skrze zjevení Ježíše Krista.“ (Gal, 1, 6 — 13.). A sv. Jan, tento Apoštol pln lásky, tichosti a svatého míru, napomíná svých věrných: „Přichází-li kdo k vám, a toto učení nepřináší, nepřijímejte ho do domu, ani jemu pozdrave-

Digitized by Google

ní dávejte“ (2 Jan. 10), nemějte s ním nižádnou společnost.

Ba i Kristus Pán, kterýž chybujících trpělivě snášel, k nim laskavě se choval a všemožná dobrodiní jim prokazoval, byl v smyslu dogmatickém nesnášelivý, na ostříhání celého zákona svého naléhaje, a před falešnými proroky výstrahu dávaje. „Amen pravím vám, dokudž nepomine nebe i země, jediná literka aneb jediný puntík nepomine z zákona až se všecko stane; protož zrušil-liby kdo jedno z přikázaní těchto nejmenších a učilby tak lidi, nejmenší slouti bude v království nebeském“ (Mat. 5, 18. 19). „Kdožť není semnou proti mně jest, a kdož neshromáždfuje semnou, rozptylujeť.“ (Luk. 11, 23.) „Jakož nemůže ratolest nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu: tak ani vy, jediné leč zůstanete ve mně. Nezůstane-li kdo ve mně, vyvržen bude ven jako ratolest, a uschneť, a sberouť jej a na oheň uvrhou a shoří“ (Jan 15, 4. 16.). „Pilně se varujte křivých proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, vnitř pak jsou vlci hltaví.“ (Mat. 7, 15.)

Nemůže se nám tedy za hřích počítati, když i my v smyslu dogmatickém snášeliví nejsme, a od těch křesťanů, kteříž v podstatných věcech sv. víry s námi jednomyslní nejsou, bedlivě se oddělujeme. A zdali v případných toliko věcech od evanjelických bratří se lišíme? — Jest učení o svátostech, o budoucím stavu člověka, o večeři Páně, o pramenech víry věcí případnou? O kýžby nedorozumění mezi námi jen na případné věci se zakládalo! O zajisté nebylo by daleko přežádoucí okamžení, v kterémž bychom se sběhli v jednotu víry, jedno tělo a jeden duch učiněni jsouce! Pokud ale rozdíly mezi námi týkají se základů víry, nemůže se nám ve zlou vykládati, když silně věříme, že není rozdělen Kristus, že nemůže spolu při nás a při nich býti — že jedna toliko jest víra pravá, proto

Digitized by Google

že i pravda toliko jedna jest, a dle výpovědi rozumu jen jedna býti může Že pak svou víru za právou máme, nečiníme nic jiného, než co všecky křesťanské společnosti činí, ještoby se zajisté nedržely své víry, kdyby jí za pravou neuznávaly, přitom ale žádného neodsuzujeme, nýbrž celou přesvědčenost máme, že jako u nás jen ten spasen bude, kterýž svou věrou se řídí a jí hodné ovoce přináší, tak že i v každé jiné náboženské společnosti nebude nižádný zavržen, kdo svou víru za pravou má, podlé ní živ jest, a jest hotov, celým srdcem k pravdě hned přilnouti, kdyby se jí dobádal, aneb kdyby k lepšímu poznání přiveden byl. Naproti tomu zamítáme lhostejnost náboženskou, to mínění totiž, že víra jako víra. Avšak totéž činí i jiné křesťanské společnosti; neboť by třeba evanjeličtí bratří pravili, že všickni křesťané jsou jedno, v srdci to přece nevěří a skutkem nedokazují. Neboť proč medle i oni o to se zasazují, aby nejen mezi křesťany učení své rozšířili? Buď by se to zištnosti a bažení po cti a slávě tohoto světa přičísti musilo (a to mysliti hřích jest), aneb pochází to z přesvědčení, že víra jejich jest ta nejlepší a k dosažení spasení cestou nejbezpečnější, což právě i my učením o jediné toliko spasitelné víře vyznáváme. Jestliže tedy evanjeličtí bratří slovem dogmatické snášelivosti učí, skutkem jí nedokazují, an vší silou proti katolické církvi se zasazují, a v tomto hrlení svém nejednou na snášelivost křesťanskou zapomínají. A zdaliž i všeliký lidský zákon odporné mínění a jednání ze sebe nevylučuje, a tím nesnášelivost do sebe nezahrnuje? Zdaliž by zákon nepřestal býti zákonem, kdyby každému na vůli stálo, jej aneb přestupovati, neb z částky toliko plniti, aneb jiný smysl mu podkládati? Mohl by, kdo by se na cos podobného odvážil, za zprávného a řádného občana platiti? — Není tedy nesnášelivost dogmatická ani proti sv. písmu, ani

Digitized by Google

proti zkušenosti, ani proti rozumu, ale jest svatosvatou povinností každého křesťana; není ale také nižádnému ani církvi ani státu záhubná, ale nanejvýš potřebná a užitečná, proto že státu a církvi nic tak záhubno není, jako když si byla náboženská netečnost a vlažnost mezi lid cestu proklestila a hlubší již kořeny v něm pustila. A protož všickni vespolek, nechať jsme katolíci aneb evanjelici, ve vší trpělivosti podlé sebe trvejme, jedni druhých náboženství ctěme, ani náboženských ani občanských práv jedni druhým neztenčujme, ve všem a všudy si pomáhejme, co občané svobodného státu vespolek se milujme, a tak nejlépe o prospěch a znik svého náboženství se postaráme, a blaho předrahé vlasti nejjistěji rozmnožíme.

Historická kázaní. *)

Historické kázaní jmenuje se ono, kteréž se na nějakém buď v sobě neb v následcích svých důležitém příběhu zakládá. Příběhy tyto mohou ale vyňaty býti ze života znamenitých osob buď ještě žijících neb zemřelých, jichž památka aneb ještě v čerstvé paměti lidské trvá, aneb dějepisem svatým, církevním neb i světským zachována jest. A z toho rozdílu povstává i rozličný druh historických kázaní, totiž: *chvalo- a truchlo-řečí*, řeči *o Svatých*, a pak řeči *při padesáti-, sto- a víceletých památkách*.

Oučel rečí tohoto druhu záleží v tom, aby se dílem ten neb onen článek víry a mravů v příběhu skrytý světleji, příjemněji neb důrazněji než pouhými slovy před oči posluchačů vystavil, dílem aby tito k uctivosti,

*) Na ukázku z většího díla homiletického, jež velebný pan Dom. Špachta, farář v Kolči, k tisku chystá.

Digitized by Google

vděčnosti, k následování daných příkladů a jiným šlechetným citům i skutkům vzbuzeni a pohnuti byli. — K dosažení jednoho neb více ouček těchto třebať šetřiti jistých pravidel a sice jak *obecných* tak *zvláštních*.

A) Vůbec. Co do 1) *vynaleznutí* (*) třebať zřetel na to obrátili, které naučení zvlášť v příběhu obsažené jest, aneb jeli jich více, které z nich (*) k dosažení kazatelova ohledu nejlépe se hodí. Naučení toho stanoví látku celého kázaní.

2) *Uspořádání* zvolené látky (*) děje se vedle zvláštních okolností příběhu, a sice trojím způsobem: a) buď se vypravuje příběh *prosaicky* (*), a tehdáž mohou znamenitější doby jeho tolikeréž částky pojednání působiti, a vyplývající z nich naučení a napomenutí buď hned, jako v nižší homilii (*), nebo po hlavních dílech jako v kázaní dogmatickém (*) následovati, aneb posléze teprv se závěrkem děje tak spojena býti, aby ne k jedné neb druhé částce, nýbrž k oběma, a jeli jich více, ke všem částkám pojednání náležela.

b) Může se ale též zvlášť v chvalo- a truchlořečích užívati vypravování poetického (*), t. j. změní se pořádek chronologický tak, aby žádáli toho povaha řeči neb úmysl kazatele, buď konec příběhu v prvním, počátek ale teprv v druhém dílu umístěn, aneb aby střed příběhu předeslán, počátek ale se závěrkem ku posledu nechán byl.

c) Konečně nedáli se celého příběhu užíti, vyjme se z něho jen to a tolik, co a mnoholiby k vysvětlení obsahu řeči neb k dosažení úmyslu kazatelova posloužilo. K tomu cíli užívá se vypravování řečnického (*), t. j. rozvrhne se děj i bez ohledu na chronologický pořádek na jisté částky podlé učiněného rozvrhu (*) kázaní.

*) Znamení toto zde i níže pokaždé ukazuje, že se o tom, co zde v krátkosti naznačeno jest, na jiném místě obšírněji jednalo.

Digitized by Google

3) Co do *proslovení* (*) těchto kázaní třebaf kromě daných v §. (*) pokynutí, zvláštní líbeznosti a mocnosti mluvy šetřiti. Především značna buďte vznešeností, rozmanitostí a novostí myšlének a obratů; pečlivým volením slov, okrouhlostí a dokonalostí sad a period. (*) Při čemž ale ovšem kazatel zapomenouti nesmí, že mu dlužno, více Bohu než lidem se zalíbiti, a nikoliv slávu vlastní nýbrž chválu Boží a spasení duší vyhledávati. (*)

Pravidla zvláštní.

1) *Chvalo-* a *truchlořeči* nelišejí se od sebe ničím †) leč tím, že ony ku poctě živých tyto pak k oslavení zemřelých znamenitějších osob konány bývají. Slušnost totiž toho žádá, a církev svatá schvaluje obyčej, při nastoupení vlády neb úmrtí osob o všeobecné dobro církve a státu velezasloužilých u p. králů, biskupů a jiných výtečných církevních neb státních služebníků, chválu jejich z posvátného místa ohlašovati. Než jakkoli chvála 2) *látku* k řečím tohoto druhu podává, nic méně nesluší chváliti ničeho, co chvály hodno a důstojno není. Pakli již Cicero uznal, že jediné cnost pravé chvály hodna jest, tím méně má křesťanský řečník tutu pravdu s očí spustiti. Nechceli úřad svůj a místo posvátné, na němž stojí, zneuctiti, nesmí netoliko žádné smyšlené zásluhy osobě chválené připisovati aneb skutečné přepínati, nýbrž musí ze skutečných zásluh jen cnosti křesťanské t. j. ty, které na víře se zakládají, a z těch opět přede vším cnosti u plnění stavu na jevo dané za předmět řeči své učiniti. K tomu cíli potřebí jest, sobě dokonalou známost veškerého života osoby získati, a tento buď v životopisu (*) neb v obraze charakterním (*) posluchačům před oči postaviti. — Nedáli

†) Neb z jakéž jiné příčiny se truchlí pro nějakou osobu, než že chvály hodnou byla?

Digitized by Google

se v živobytí osoby, kteráž se řečí oslavovati má, vše chváliti, učiní kazatel dobře, pakli toliko o cnostech jejích promluví; chyby pak buď mlčením pomine, aneb nedáli se to učiniti, aspoň šetrným spůsobem o nich zmínku učiní t. j. posluchačům na pomyšlenou dá, jak mnohým nebezpečenstvím a pokušením lidé tohoto stavu vystaveni jsou, a zdaliby oni sami v podobné případnosti snad ještě hlouběji nebyli klesli. — Nepodáváli však život osoby takové zhola nic chvalitebného, a to, což podává, jsouli jen pouhé přirozené cnosti a takové slavné skutky, k jichž vykonání toliko ctižádost podnětem byla oc., a neníli kazateli možno, od konání řeči upustiti, jest rádno, o některé všeobecné a poněkud sem náležící pravdě mluviti, a přitom časem o osobě, kteráž řeči příčinu zavdala, zmínku učiniti. V této případnosti nevyhne se ovšem kazatel předházce, že úlohu svou špatně vyvedl; ale uchová se od výčitky mnohem horší zvlášť svého svědomí, že se zrádcem pravdy stal.

Vzhledem β) *doby* (forma) chvalo- a truchlořečí třebať mimo obecná pravidla uspořádání se týkající, (*) říditi se též podlé následujících pokynutí:

a) Volení *textu* (*) jest sice svobodno, musí však tento charakteru osoby řečí oslavenu býti mající a jednotlivým dobám z života jejího, možnoli, přiměřen býti.

b) *Přístup* (*) obsahuje obyčejně výlevy buď radujícího neb rmoutícího se srdce nad udělením neb odejmutím osoby tak potřebné, důležité oc.

c) *Předloha* (*) zahrnuje v sobě hlavní charakter (ráz), *rozčástění* (*) jednotlivé cnosti neb zásluhy oc.

d) V *pojednání* (*) t. j. u vyvinování charakteru přivtělí se na příslušných místech mravná připamatování, která však nesmějí ani příliš zhusta užívána, aniž tak spořádána býti, aby na jiném základu leč na charakterní cnosti spočívala.

e) *Závěrek* (*) konečně obsahuje hlavní z celé

Digitized by Google

řeči plynoucí naučení a napomenutí, totiž αα) v *chvalořečích* povzbuzení k uctivosti, kteréž důstojenství od podřízených žádá; k vděčnosti, kterouž podřízení jak Bohu tak oněm vzdávati povini jsou, jichž rukám prozřetelnost Boží osud jejich svěřila; k povinované jim poslušnosti, věrnosti a t. d.

ββ) V *truchlořečích* jest slušno i náleží to, napomenouti posluchačů k modlitbám za věčné osoby té spasení; k následování vznešených činů a slavného života jejího, jakož i ukázati prostředky, jak by se toho dosáhlo; upamatovati na jistotu smrti a nejistotu hodiny, na pomíjejičnost vší slávy zemské oc., a vzbuditi naději, že brzo nový a důstojný nástupník na uprázdněné místo dosedne.

(Následují příklady: a) chvalo- a b) truchlořeči.)

2) *Řečí o Svatých.*

Zasluhujíli osoby hodnosti vezdejší výtečné, o jichžto životu, jakkoli ostatně cnostném a bohabojném církev svatá ještě usudek nepronesla, zvláštní řečí oslaveny býti: zajisté mnohem větším právem to zasluhují ony oslavené duše, kteréž vedlé svědectví církve svatý a Bohu milý život na světě vedly, na věčnosti pak již na Boha tváří v tvář patří. Ovšem žeby sobě všelíké takové oslavování zakázaly, kdyby to na jejich vůli záleželo; než sláva jejich sama v sobě není jediným oučelem jak úcty této vůbec tak kázaní o nich činěných;*) nýbrž kázaní tato jsou jen co nějaký pěkný obraz před očima posluchačů postavený, aby ho obdivovali sice, ale obdivováním spolu k následování vytknutých v něm cností vzbuzeni byli. **) Z čehož viděti, že ne-

*) Tento jediný ohled měli kazatelové starší při řečech o Svatých; odkud název jejich chvalořeči.

**) Solemnitates martyrum exhortationes sunt martyriorum: ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat. *S. Aug. sermny.* 47 *de Sanctis*

Digitized by Google

toliko cnosti, které svatí v živobytí svém konali, nejen chvalitebné a zázračné skutky, které činili, nýbrž i poklesky, pakli se jich před obrácením svým dopustili α) *látku* k řečím o nich konaných podati mohou. A sice a) co se jejich *cností* tkne, velice by se mýlil kazatel mysle, že Svatého, o němž mluviti má, co nejdokonalejší vzor cnosti před oči posluchačů vystaviti t. j. takořka po straně Spasitele samého postaviti, a nade všecky ostatní lidi ba i Svaté povznesti musí; nebo právě tím potvrdil by mnohé v nepravém domnění, že není možno, Svatých následovati. Jakkoli vysoko v dokonalosti dospěli, byla cnost jejich přec jen cnost lidská t. j. snažení upřímné, pevné a stálé, by větší den po dni dokonalosti došli. Přitom nebyli vyzuti z přirozené křehkosti lidské, nebyli prosti pokušení k hříchu, nebezpečenství, k potracení blaženosti věčné; nýbrž bojovati museli, a bojovali až do konce dobrý boj proti žádosti těla i očí a pýše života, a teprv na věčnosti úplně svítězili nad nepřátely spasení svého. A protož jejich cnost a statečnost v přemáhání těla, světa a ďábla; jejich věrnost v službě Boží; nepohnutelnost víry, pevnost naděje, oheň lásky; přívětivost a skromnost v obcování s jinými; láska k chudým ac., kterýmiž se stkvěli; pokora, trpělivost, horlivost, vroucnost modlitby, mrtvení těla, bdělost ac., které vykonávali; protivenství, pronásledování a muky, jež pro slávu jmena Kristova přetrpěli; — jsou a mohou jedině býti předmětem kázaní o Svatých.

b) Totéž, což platí o cnostech Svatých, platí též o *slavných skutcích a zázracích*, které v živobytí svém vykonali. Nikdy se o tom tak mluviti nesmí, aby se zdálo, že Kristu Pánu zcela rovni byli, aneb že by snad dokonce množstvím a neslýchaností zázraků byli jej předčili; nýbrž jedině z toho ohledu se na ně ukázati má, aby se buď pevnost jejich víry, jižto od Spasitele dar zázraků přislíben jest, neb svatost učelu,

Digitized by Google

ku kterému Svatý zázrakem svým směřoval, v tím jasnějším světle objevila. — Že ostatně toliko nad vší pochybnost vyvyšených činů a zázraků užívati dovoleno jest, samo sebou se rozumí.

c) Byli konečně ten neb onen Svatý před obrácením svým *vadám a hříchům* podroben, jako s. s. Tomáš, Pavel, Augustin etc., netřeba toho zamlčovati, nýbrž smí a má se toho užiti k objasnění a oslavení prozřetelnosti, lásky a dobroty Boží, kteráž z hříšníků spravedlivé, ze slabých silné, z pobloudilých vůdce a ředitele jiných působí. Toliko toho šetřiti třeba, by se o chybách za příklad vystaveného Svatého tak mluvilo, jak se to na osobu od církve svaté oslavenou přísluší.

β) Nalezenou látku z životopisů od církve schválených *) třebaf ale tak *uspořádati*, aby k dosažení účelu svrchu vytknutého sloužiti mohla. Uspořádání toto ale jest dvojí, totiž

a) Celý životopis aneb aspoň znamenitější částka jeho jako perikopa v homiliích vlastně tak řečených (*) v pořádku chronologickém na jisté částky se rozvrhne, vyloží a na posluchače obrátí. **)

b) Nebo se veškerý charakter Svatého n. p. mlčelivost svatého Jana Nepomuckého, aneb některá zvláštní cnost v životě Svatého patrná u. p. láska svatého Ondřeje ku kříži, neb i vykonaný od něho znamenitý

*) Velmi dobře se k tomu hodí životopisy dědictvím Svatojanským vydávané.

**) Zvlášť by se takto pokračovati mohlo w ranních kázaních na Svátky Svatých jak zasvěcené tak kostelní, pakli tyto buď na neděli připadají neb i ve všední den toliko se slaví u p. svátky svatých patronů Českých, apoštolů a t. d. Takto by lid křesťanský znenáhla nejen se seznámil s oslavenými přátely Božími a s jejich cnostmi, nýbrž bylby i stále podněcován jejich příkladem, by sám této vyšší dokonalosti dojíti toužil. K tomu by se nejlépe hodili pro stručnost svou životopisy w 2. Nocturnu Breviaře položené buď o sobě neb w spojení s perikopou užívané (*).

Digitized by Google

čin u. p. milosrdný skutek sv. Martina, žebráka Ambiana pláštěm vlastním přiodivšího — za předmět celého kázaní učiní.

V této druhé případnosti řídí se rozvedení látky historické kromě pokynutí v § § (*) daných dle následujících pravidel:

1. *Text* budiž vyňat z perikopy epištolní neb evanjelické na tento svátek zvlášť předepsané, a pakli není takové, z obecné (de communi), a tak budiž obrán, aby možnoli se z něho na charakter cnosti, čin Svatého etc. za předmět a spolu *předlohu* kázaní zvolený již napřed souditi, a osnova celého kázaní z něho vyvesti se mohla.

2. *Rozčástění* záleží v rozvedení charakteru, cnosti neb činu za předmět zvoleného. — Obsahujeli charakter Svatého dvojí cnost u p. svatého Alojsia vedlé obsahu církevní modlitby: „Deus, qui in angelico juvene Aloysio miram vitae *innocentiam* pari cum *paenitentia* sociasti etc. nesmí se v jedné a tetéž řeči o obojí tak jako o dvou rozdílných cnostech mluviti; nýbrž třebať rozčástění svému takový obrat dáti, aby se zdálo, že jen o jedné řeč jest. N. p. „Víte m. N. *proč církev svatého Alojsia anjelským mládenečkem nazývá?* Proto, že sobě *anjelskou cnost 1) věrným ostříháním své nevinnosti, 2) stálým cvičením se v kajicnosti získal.*“ — Máli se však v jednom a témž kázaní o dvou neb více Svatých spolu jednati, vyšetřeno buď především, majíli oba neb všickni společný charakter čili nic. V první případnosti působí tento společný charakter předmět celého kázaní a tudyž i rozvržení n. p. v kázaní o sv. Crhu a Methodovi: o *pslušnosti jejich 1) k Bohu 2) k představeným církve.* Při čemž ale na to zřetel obrácen býti musí, aby se při rozvádění čili v pojednání od jednotlivých tahů charakterových jednoho Svatého k tahům druhých přirozený (*) a je-

Digitized by Google

dnoduchý přechod (*) státi mohl. — V případnosti druhé t. j. při nestejnosti charakteru Svatých netřebať příliš úzkostlivě po sjednocení rozličných cností se shánětí, nýbrž uvážiti, že lépe jest řečí posluchačům prospěti, než ji v pouta pravidel řečnických, jichžto bez toho větší část posluchačů nezná, vtěsnati, a pro marné pravidlo užitek všechněch zanedbávati. Pročež se buď v rozličných dílech kázaní o rozličných cnostech jednati, aneb životopis za perikopu považovati (*) a tohoto svrchu uvedeným způsobem k poučení a vzdělání posluchačů užiti může.

3. V *pojednání* třeba ukázati, jakým způsobem, v kterém čase, při které příležitosti, v kterých okolnostech etc. Svatý tuto cnost etc. vykonával. Při tom není třeba chronologického pořádku se držeti, a však větší péče se má na to vynaložiti, aby důvody tyto ze života Svatého vzaté dobře sestaveny, a líbezně (*) i pronikavě (*) vyobrazeny byly. — Nepodáváli však kazateli životopis potřebné látky k dokázaní charakteru, cnosti neb činu, které se toliko vůbec Svatému tomuto přivlastňují n. p. sv. Veronice, že podala Pánu Ježíši roucho; tehdáž nejlépe učiní, jestli pouhých domněnek a všech nepodobných věcí mlčením pomine, a vedle obecných pravidel pokračuje, toliko časem v řeči onoho Svatého za příklad uváděje. Vzhledem mravních naučení či obrácení na posluchače platí zde totéž, co (*) svrchu řečeno bylo.

4. *V závěrku* konečně se všecky jednotlivé paprsky v jedno seberou, a obraz Svatého jimi ozářený se ještě jednou v úplné kráse očím posluchačů s tím povzbuzením a napomenutím představí, by se mu podobnými státi snažili.

γ) Co o *proslovení* historických kázaní vůbec řečeno bylo (*), platí tím více zde, jelikož slušno, aby krása a velebnost slohu a tónu poněkud obrazem byla

Digitized by Google

slavy Svatých, kterouž hlásáme. Zvlášť toho šetřiti třeba v kázaních o rodičce Boží, této matce krásného milování, bázně Boží, a poznání, a svaté naděje (Ekl. 24, 24.). Svatý Ambrož, Jan Damascenský, Bernard etc. podávají k tomu krásné vzory.

Poznam. To, co zde příčinou řečí o Svatých zákona nového praveno, vyrozumívá se též o výtečných a znamenitých osobách zákona starého; a byloby zajisté k přání, aby se řeči *biblicko-historické* buď v spůsobě homilií neb kázaní podlé příkladu starších kazatelů podnes častěji držely a — tiskem podávaly. Zalíbení, jakovéž lid v poslouchání svatých příběhů nalezá, ručí zajisté za to, že se taková kázaní nikdy s dobrým účinkem neminou.

(Příklady: 1) homilie na svátek sv. Jana Nepom. 2) kázaní na den sv. Jakuba V. Ap. 3) na den na nebe vzetí B. P. M.)

3) *Řeči při padesátí-, sto- a víceletých památkách.*

Jako na oboru zemském z pramenů potůčky, z těch řeky a proudy povstávají, a tyto konečně v nesmírné moře se vylývají; tak i v prostoře času z jednotlivých dob tvoří se ustavičně větší proud dějstva v okean věků se rozlývající. —

Jestliže tedy jednotlivé doby v životě pokolení lidského vzhledem všeobecnosti důležité jsou, čím důležitější nemusí býti znamenité oddělení času padesáti a více let, zvlášť pakli se nějakou znamenitou událostí počíná? — Z té příčiny již v starém zákoně každé léto padesáté co milostivé či jubilejní se slavilo. Tento obyčej přešel i do zákona nového tak sice, že netoliko každý padesátý rok trvání církve svaté, nýbrž i jiné méně znamenité události téhož trvání n. p. panování Zeměpána, úřadování biskupa aneb kněze, život dvou

Digitized by Google

manželů a t. p. od dávných časů v církvi kromě jiných obřadů i řečmi duchovními se slavívají. Tím většího ještě oslavení než tyto zasluhují památky sto- a víceleté n. p. vystavení a posvěcení kostela neb jiného znamenitého místa; uvedení náboženství křesťanského; založení biskupství, fary, a vítězství dobytého nad nepřátely, zvláště víře záhubou hrozícími a t. p. A vedlé této okolnostem přiměřené, menší neb větší slavnosti řídí se i povaha řečí při slavení těchto památek. Všeobecně mohou se řeči druhu tohoto na dvě třídy rozděliti, totiž: na řeči k poctě buď *osob*, *neb událostí* činěné.

a) *Osoby* mohou památkám těmto přítomny býti n. p. kněz padesátiletou památku vysvěcení svého slavící; neb se památka tato v jejich nepřítomnosti koná n. p. památka Zeměpána nebo biskupa padesáte let panujícího. V této druhé případnosti neliší se řeči tyto téměř ničím od chvalořečí. (*) Když však osoby oslavované přítomny jsou, třebať kazateli přede vším, aby život takové osoby a události, které se s ní v těchto padesáti letech zběhly, dobře znal. Sloužíli jí obé ke cti, může se sice životopis aneb krátké jeho nastínění, ale jen v té míře posluchačům podati, pokud toho k vyvedení obrané látky řeči potřebí jest, bez podezření pochlebenství anebo urážení skromnosti oslavované osoby. Budiž při tom i na to ohled vzat, pakli nějaké vyznamenání mezi tím časem aneb zvlášť k této slavnosti od představených buď duchovních neb světských obdržela. K závěrku neb na jiném přiměřeném místě projevena budiž ve jmemu přináležících, podřízených etc. srdečná radost z onoho řídkého štěstí, kterého se jim dostalo; a konečně projevena budiž žádost, aby jim Dárce všeho dobrého drahý život k blahu člověčenstva ještě na mnohá léta prodloužiti, a k požívání ovoce takového bohumilého působení času

Digitized by Google

popříti ráčil. Oslavené osobě ale budiž předložena prosba, aby se za blaho podřízených modliti a jeli stavu duchovního, požehnání svého uděliti neopominula. — Nedáli se však nic jiného říci, nežli že tato osoba padesáte let v tomto neb onom stavu neb úřadu strávila, a nestojíli v moci kazatelově pozvání ku kázaní nepřijmouti; nepozůstane mu nic jiného, leč aby za obsah kázaní nějakou tomuto dni přiměřenou látku zvolil, ji spůsobem pro posluchače spasitelným vzdělal, sem a tam o osobě již pro věk a vážnost uctění zasluhující zmínku učinil, a k závěrku ji modlitbám přítomných jakož i Bohu a milosti jeho poručil.

b) Větším ještě právem nežli řeči ku poctě osob náležejí v řadu historických kázaní řeči na památku znamenitých *událostí*, a sice netoliko vzhledem větší důležitosti pro veškerenstvo, ale i vzhledem většího, často mnoho set letého a tudyž na události bohatších oddělení času. Než nezapomínejž nikdy kazatel, že taková radostná památka jakéhokoli druhu od něho toliko v světle svatého náboženství považována býti má. Touto opatrností veden pozná, zdali událost, která hlavním předmětem kázaní jest, buď samu o sobě považovati, stoleté pak trvání toliko k zvýšení dotisku na posluchače užiti; aneb toto, je-li zvláštními okolnostmi zprovázené, ze strany jeho důležitosti očím posluchačů důrazněji představiti má. Oučel pak obojího nesmí býti jiný, leč připomenutím na věci tak vážné posluchače v duchu křesťanského náboženství k svaté horlivosti, k vděčnosti za dobrodiní z této věkové události plynoucí, k následování vznešených příkladů osob při ní oučinlivých etc. povzbuditi a přivesti.

Kázaní obojího druhu žádá sloh mocný (*) a líbezný (*), tón slavný (*) a radostný (*) a sice více neb méně vedlé povahy posluchačů a toho děje, kterýž se slaví.

Poznam. Obsah, uspořádání a prosloveni oněch

Digitized by Google

kázaní, které se v čas církevního milostivého léta činívají, řídí se příčinou, kteráž podnět k jeho slavení dala, a sice poněvadž obyčejně ano vždy téměř s udělením odpustků spojeno bývá milostivé léto, náležejí vůbec kázaní v něm konaná, ku kázaním *dogmatickým*. (*) Mohou však též zvlášť náležeti k *chvalořečím*, jako na příklad při dosednutí nové nejvyšší hlavy církve na stolici papežskou; k *řečem o Svatých* (*) v čas jejich kanonisací neb stoleté památky její; k *potěšovacím* (*) kazáním v čas nějaké obecné potřeby; k *morálním* (*) a *nakloňovacím* (*) v čas milostivého léta na odvrácení všelijakého protivenství od cizích krajin nařízeného.

(Příklady a) při sekundicí; b) při požehnání 50tiletého manželství; c) při skončení osmnáctého století.

Špachta.

Drobnůstky z ouřadu pastýřkého.

Potřebnost legitimování účinkem potomního manželství. Venkovan pojav osobu, s kterouž nemanželské dítě zplodil, v řádné manželství, myslí, že již tím z stran nemanželského plodu všecko v dobrém pořádku jest, a proto nebyvá-li o té věci od duchovního pastýře hned při oddavkách poučen a k tomu povzbuzen, by se o legitimací ucházel, zůstává dítě jeho nemanželským. Mimo to že takové dítě práv manželských dítek účastno není, ba i o věno otcovské přijíti může, kdyby otec bez pořízení zemřel, pocházejí z toho i mnohé jiné ještě nesnadnosti a škody jak rodičům tak i dítkám. Ten nejobyčejnější ale škodný následek zanedbaného legitimování jest, že takové dítě příjmí otcovo nenese, ale toliko rodinným jmenem mateřiným nazývá se, byť se i byl otec při křtu za nemanželského zploditele hlá-

Digitized by Google

sil, což se pak častěji dosti pozdě dovídá ubohé to dítě. Budiž mi dovoleno výpověď tuto několika příběhy z úřadu pastýřského objasniti.

1) Jistý katolik zplodil nemanželské děvče s nekatoličkou, kterážto je při svém pastorátu pokřtiti dala. Brzy pak na to osoby ty v řádné manželství vešly, o zpočestnění děvčete však nežádaly. Na to děvče v čtvrtém roce zemřelo, a matka na tom stála, by na hřbitově nekatolickém pochováno bylo. Otec nejsa vlažným u víře, přišel z stran té věci o poradu na faru. Pastýř duchovní nahlédl do křestní knihy, a shledav, že dítě nebylo účinkem potomního manželství legitimováno, upřímně otci vysvětlil, že by mohlo děvče dle žádosti matčiny na hřbitově nekatolickém jen jako nemanželské na jmeno mateřino pochováno býti; chce-li pak, aby co jeho dítě s jeho příjmím a po katolicku pochováno bylo, že mu bude prvé před dvěma svědky za otce se přiznati, a o řádné legitimování žádati. I vyznal hned na místě, že ani sám ani jeho manželka toho nedopustí, by děvče co nemanželské pochováno bylo, a také hned druhého dne s dvěma svědky se dostavil a o zpočestnění zemřelého děvčete žádal. — Hůře by ale byla ta věc vypadala, kdyby otec byl umřel, a děvče na živu bylo zůstalo. V té případnosti mohlo děvče, kdyby byl otec bez pořízení zemřel, jak o víru otcovu tak i o věno otcovské přijíti, an jiných již dítek manželských stávalo. A byť i byl o svém jmění pořídil, a nejstarší děvče stejným podílem tak jako ostatní dítky obmyslil, na všechen způsob bylaby mohla o víru děvčete toho znamenitá rozepře vzniknouti, kdyby matka na nekatolické vychování naléhala. Konečně byloby vymáhání počestného jmena toho děvčete s nejednou těžkostí a s velikými obtížemi.

2) Vdovec K. žádal svého duchovního pastýře o křestní listinu, kteréž k druhým oddavkám potřeboval.

Digitized by Google

Prohledav celou písmenu K v abecedním vykazovateli, nemohl se pastýř duchovní toho křtu nikterak dohledati. Po dlouhém hledání vyznal vdovec, jsa na to výslovně tázán, že se byl nemanželsky narodil, a v skutku také hned pod jmenem máteře Z nalezen byl jest, legitimací však se pohřešovala, ač na jmeno otcovo K byl již ponejprv oddáván, a na totéž jmeno první jeho manželka v oumrtní knize a všecky dítky z prvního manželství v křestní knize byly zapsány. Otec jeho K dávno byl již v Pánu zesnul. Na štěstí byl pak K co nemanželský otec v křestní knize poznamenán. Aby se tedy příjmí vdovcovo K poněkud aspoň osvědčilo, byl mu mimo křestní listinu i oddavčí list jeho rodičů, kteříž při též faře oddáváni byli, vyhotoven a doručen. Jaké ale nesnadnosti byly by vznikly, kdyby se byl otec jeho při křtu za nemanželského otce nepřihlásil? — Buď by si byl musil jmeno mateřino Z podržeti, a to by bylo nemalý podiv v lidu způsobilo, a pak by se byl musil duchovní pastýř úředně u zemského řízení o povolení ucházeti, by se při všech jeho dítkách, při prvních jeho oddavkách a při pohřbu jeho manželky oprava jmena K v jmeno Z vykonati směla; aneb bylo by se při zemském řízení o to ucházeti, by tomu vdovci buď k legitimací po smrti otcově povolení udíliti ráčilo, a tu by cestou politického ouřadu bylo mu dokázati, že zemřelý otec za vlastního syna ho měl, v poslední vůli synem jmenoval, co prvorozeného dědicem pozůstalé živnosti ustanovil, a ostatní dítky věnem vyplatiti nařídil; aneb aby aspoň milostivého povolení účastným se stal, by v křestní knize jmeno jeho Z na jmeno K smělo opraveno býti. Tím by se ale dojista druhé jeho oddavky znamenitě prodloužily a věc ta mnohou výlohu by stála.

3). Ženich H přinesl za příčinou svého manželského sňatku křestní listinu, kteráž svědčila, že co ne-

Digitized by Google

manželské dítě na jmeno máteře L byl pokřtěn. Ukázalo se ale, že pravé jmeno matky jeho jest B a ne L. Jmeno H měl po nemanželském otci, kterýž sice matku B v řádné manželství pojal, a však jeho nepočestný rod mocí potomního manželství počistiti obmeškal, a již na živu nebyl. Bylo ť především duchovnímu pastýři o to jednati, aby zvěděl, je-li křestní listina na jmeno máteře L zhotovena tou pravou, a v čemž tento omyl vězí. Předvolav matku ženichovu na faru, dověděl se, že z vesnice P rozená ani do školy nechodila, nébrž od outlé mladosti v městečku K za chůvu sloužila, kdežto pak dospěvši věkem chlapce toho porodila, a jmeno L, kteréž za své příjmí měla, an svých záhy zemřelých rodičů jiným jmenem nazývati neslýchala, co vlastní své příjmí do matriky zapsati dala; až když byla si později otce chlapcova H za muže brala, dověděla se, že její pravé příjmí B jest a L toliko přezdívka, jakovouž venkovští obyvatelé obyčejně po staveních mívají, tak že se na ně mnohem spíše po přezdívce než po vlastním jmenu doptati lze. An se všecka její udání s křestní listinou na vlas srovnávaly, nebylo se síce ni podvodu ni omylu u zhotovování křestního listu obávati. Než co nyní činiti, an ženich pod jmenem H byl znám, a na to jmeno již také ouřední cedulí k ohláškám opatřen, matka ale B se jmenovala, a křestní listina jmeno L vykazovala? — Pravé zákonní příjmí tohoto ženicha nebylo jiné než příjmí L v křestní listině uvedené, jelikož křestní list nejen o dnu narození a přijatém křtu, nýbrž i o jmenu a příjmí jednohokaždého zákonní přesvědčenost podává. Chtěl-liby ale ženich jmenem otcovým H oddáván býti, musil by se u zemského řízení o to ucházeti, by se k zanedbané legitimací a k opravě jmena matčina povolení dožádal; chtěl-liby se ale pravým jmenem matčiným B nazývati; bylo by prvé s povolením zemského řízení

Digitized by Google

jmeno mateřino v křestní knize opraviti, načež pak by ženich jinou křestní listinu za základ svého příjmí k oddavkám předložiti musil. An ale tento ženich ani od jmena H, ani od jmena B nižádné výhody neměl očekávati, aniž od jmena L jaké škody se báti, byl mu pastýř duchovní tou radou, aby příjmí L podržel, k čemuž také ženich milerád svolil, uslyšev o nesnadnostech a těžkostech, kteréž napravení dvojnásobného toho omylu v cestě položeny jsou. Na to duchovní pastýř ouřad o pravém jmenu ženichovu zpravil, kterýž pak ohlasní ceduli místo jmena H na jmeno L vyhotovil. Při ohláškách se takto oznamovalo: V stav sv. manželství vejíti hodlá: Václav L, až dosaváde jmenem H zvaný a t. d., o čemž se pak, byv ženich z jiné osady, i jeho duchovní pastýř uvědomil, an již z první ohlasní cedule poznamenání k ohláškám byl učinil; do knihy oddaných se pak pouze jmeno Václav L beze všeho dalšího přídavku, n. p. vulgo H, zapsalo. Což ale kdyby ženichu na jmenu otcovu bylo mnoho záleželo, jaké tu nesmírné těžkosti byly by se nahromadily? Spolu z této události prosvítá, jak nad míru výhodné jest nařízení, by se dříve neohlašovalo, pokud se nebyly předložily všecky přílohy k sňatku manželskému potřebné, an z křestního listu i stran příjmí můž se překážka vyskytnouti, čímž pak se snoubencům, byly-li již ohlášky prošly a ku svatební hostině se přípravy staly, znamenitá škoda činí. Tak v naší případnosti, kdyby se byl ženich již pod jmenem H byl ohlašoval, musily by se ohlášky na jmeno L opakovati, což by se též nápodobně státi musilo, kdyby o pravé své příjmí se ucházeje, věci své v šesti měsících se nedomohl. —

Z toho všeho na jevu leží, jak velká toho potřeba jest, by duchovní pastýř nevědomosti lidu svého stran potřebné legitimací nemanželsky zplozených dítek

Digitized by Google

ku pomoci přispěl, a osoby, jichž se to týče, na truchlivé následky takého obnedbání pozorny učinil. A to se může při snoubencích nejpříručněji hned při skoumání o překážkách státi. Má-li pastýř duchovní o tom povědomost, že nevěsta již nemanželské dítě porodila, sluší se zeptati ženicha, zdažli se k otcovství přiznává. Není-li otcem, přimluviti mu třeba, aby an o poklesku nevěstinu povědomost má, jí pochybení toto nikdy nepředhazoval; zná-li se k otcovství, není-li ale dítě při té faře křtěno, říci mu třeba, aby se po oddavkách oddávacím vysvědčením opatřil, a při faře vykonaného křtu o legitimací ucházel; je-li ale dítě při té samé faře pokřtěno, a chce-li je za manželské míti, nejlépe učiní pastýř duchovní, když hned v snoubenecké knize podlé délky knihy poznamená, že se ženich k otcovství od nevěsty nemanželsky zplozeného dítěte N. přiznává a prosí, aby po skončených oddavkách následkem toho sňatku zpočestněno a v křestní knize na jeho jmeno přepsáno bylo. Toto vyjádření pak jak ženich tak i při skoumání přítomní svědkové nechať zvláště ještě podpíší. Totéž učiniti třeba, když se byl ženich při křtu co nemanželský otec hlásil. Po oddavkách pak jest duchovnímu pastýři žádost k Vysoce důst. Konsistoři vyhotoviti, v kteréž na vyjádření ženichovo a jeho prosbu, v knize snoubenecké obsaženou a na svědky se odvolav, a křestní listinu nemanželského dítěte jakož i oddávací list rodičů přidav, o povolení prosí, by směl dotčenou legitimací vykonati. Tyto všecky písemnosti, žádost i přílohy, co věc pouze duchovní, beze všeho kolku se zhotovují a zasílají. (Viz konsist. mis. od 26. srpna 1845 čísl. 5071, a dle obdoby gub. naříz. od 26. října 1846 čísl. 57870, oznámeno kons. mis. od 12. listop. téh. r. čísl. 6673, týkající se prominutí od překážek kanonických.) Ano i k zemskému řízení, jedná-li se spolu při legitimování o opravu matriky, za-

Digitized by Google

sílají se farní protokoly i žádosti, a protož, jak snadno lze se domysliti, i přílohy beze všeho kolku, když pouze a jedině k tomu cíli od faráře se zhotovují, aby křestní kníhy ku prospěchu veřejné bezpečnosti v dobrém pořádku udržány a podběhlé omyly odstraněny byly. (Gub. naříz. od 18 května 1843 čísl. 26513; kons. oznam. od 1. červ. téh. r. čísl. 3317). A máť zajisté a drží zákon tento celou svou platnost, když se duchovní pastýř hned po oddavkách pro dobrý pořádek a bezpečnost matrik buď jen o povolení k legitimací, aneb i také spolu o dovolení k opravě podběhlého znamenitého omylu uchází. Naproti tomu jsou-li pak dědicové aneb dítky sami později nuceni, za svou příčinou ucházeti se u zemského řízení o povolení k legitimací s opravou matriky spojené, musíť i žádost i přílohy patřičným kolkem opatřiny býti. (Gub. naříz. od 22. července 1845 číslo 43937, kons. čísl. 4834). Tak lze jest, lid od mnohých nesnází a výloh osvoboditi, když se hned při oddavkách k tomu mají, aby o legitimací s opravou spojenou žádali. — Když se pak po dosaženém povolení bylo legitimování vykonalo, otec totiž v prázdnou posud rubriku otcovu zapsal, a poznamenání té legitimací s odvoláním na povolení podlé délky křestní matriky učinilo; aneb když přihlásiv se již otec nemanželský při křtu, se toliko poznamenání, že dítě následkem potomního manželského sňatku manželským se stalo, v matriku položilo: pozůstává ještě, aby se to také v abecedním ukazovateli při jmenu otcovu zaznamenalo (konsist. naříz. od 28. října 1841 čísl. 6249 Nr. lit. α—β), a pak aby se při každoročních zásilkách matričních duplikátů na konci všecky v tom roce událé legitimace a opravy matrik pořádně poznamenaly, pakliže se na duplikáty předešlých ročníků potahují. (viz kons. misiv. od 6. května 1841 čísl. 2670.) Ovšem že takovéto vybídnutí snoubenců, by o vyprostění svých dítek z neřádného

Digitized by Google

lože mocí svého manželského spojení žádali, obyčejně duchovního pastýře více práce stojí, než mu užitku přináší, jelikož většim dílem chudčí a u víře méně vzdělaní lidé tělesně se prohřešují. Než mělo by mu to s obtížením býti, když pomní, že tím dobré věci a blahu celých rodin prospěje? — Měl by snad proto snoubence v nevědomosti nechati, a jich k tomu nemíti, aby o zpočestnění svých nemanželskýeh dítek zakročili? — K uvarování nesnází, kteréž z toho pocházejí, když se legitimací zanedbala, i to nemálo přispívá, když duchovní pastýř přísně žádá výtahy z matrik ode všech školních dítek, kteréž se v jeho faře nenarodily. Tak se nejlépe dovídá pravého příjmí jejich. Zní-li příjmí dítěte na matku, uloží se otci, aby se o řádnou legitimací dítěte svého ucházel, a řekne se mu, že by se dítě ve škole na jmeno matčino přepsati muselo, kdyby se v uloženém času s výtahem na své jmeno znějícím neproukázal. Tímto způsobem nejedni rodičové k tomu se přiměli, že se o legitimování nemanželsky zplozených dítek hlásili.

II.

Zdali rozhřešení, kajicníku pod výmínkou udělené (Absolutio conditionalis) dovoleno a platno?

Zastávať zpovědník dle slov Spasitelových: *„Amen, pravím vám, coškoli svíšete na zemi, budeť svázáno i na nebi, a coškoli rozvíšete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi“* (Mat. 28, 18.), — úřad vznešený Soudce nebeského. Rozsudek jeho má s rozsudkem Božím souhlasiti. Protož musí, dříve než kajicníka rozhřeší, z důvodů podstatných býti přesvědčen, že hříšník stav svůj náležitě pojal, poklesků svých upřímně lituje, a vůli opravdovou má, se polepšiti, zkrátka, že rozhřešení hoden. V týž smysl vece sv. *Bonaventura: „Nemáť zpovědník nikoho rozhřešiti, o němž mu nelze s jistotou pomysliti, že od Boha jest rozhřešen.“* (Libr. IV. Sentent. dist. 18. p. I.

Digitized by Google

A však co činiti, když všeliké bádání přece nevede zpovědníka k jistotě žádoucí, když mu není lze, ani ubezpečiti sebe o úplné nehodnosti, aniž že kajicník rozhřešení hoden? Odepře-li vůdce duší v pochybnosti své rozhřešení hodnému, milost Boží mu odjímá a v záhubný malomyslnosti vír jej uvrhuje. Pakli rozhřešuje nehodného, rozhřešení jeho marné, a váhavce ještě váhavějším snad i dokonce lhostejným učiní; na všechen pak způsob v nemilou rozpačitost ubíhá.

Za tou příčinou také většina bohoslovců, a mezi nimiž mužové u vědách posvatných proslulí i svatí, jako n. p. *Alfons Liguori*, na tom stojí, že v takové případnosti rozhřešení pod výmínkou (si dignus es etc.) udělené, netoliko dovoleno alebrž i platno jest. Avšak nesmí výmínka zahrnovati v sobě ničeho, což teprv později kajicníkem státi se má (*conditio de futuro*), jako n. p. si restitueris, absolvo te, jelikož zpovědník jenom na přítomný stav, na přítomnou zpořádnost kajicníka zřetel bráti má. Mimo to státi se může, že kajicník, i při vůli dobré, výmínku nesplní, jsa totiž před časem smrtí uchvácen. Tedy jedině na přítomný stav kajícího lze vzhled bráti (*conditio de praesenti*), totiž na pravdivost jeho, upřímnost žele a předsevzetí, když důvodů není k pochybování a t. d.

Ostatně nikoli nelze způsobu rozhřešení, od papeže *Eugenia IV.* a sněmem *Tridentským* slavně předepsanou: „*Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Amen,*“ rušiti přídatkem, výmínku obsahujícím. Nicméně však potřebí jest, oznámiti výmínku kajicníkovi buď před rozhřešením neb bezprostředně po rozhřešení, ačkoli důmyslný Gerson (in Tractatu de Schism.), Jiří Koehler (v návodu svém pro zprávce duchovní) a j. potřebu toho neuznávají, držíce za postačitelné, když zpovědník toliko na mysli má výmínku. Tímž by kněz na nejvýše sám sebe, nikoli

Digitized by Google

hříšníka neupokojil. Pak-li však tomuto výmínka se oznámí, netoliko se upokojí, alebrž i uvědomí sobě, čehož snad až posud málo na mysli byl rozvážil, že rozhřešení závisí před Bohem též od hodnosti jeho. — S.

Sněm svatých Otců a učitelů církevních.

Biřmování.

1) Biřmování pokřtěných není žádný pouhý obřad, nýbrž pravá svátost nového zákona.

Nevíšli, že jest obyčej církve, na pokřtěné ruce vzkládati, a tak Ducha svatého vzývati? a chceš věděti, kde to psáno jest? V skutcích Apoštolských. A však kdybychom i svědectví písma svatého neměli, sjednocení celého světa u příčině této tolik by platilo co zákon. S. Hieron. cont. Lucif.

Biřmování jesti druhá svátost. S. Petr. Damas. serm. 1. de dedic. Eccl.

Apoštolové vzkládáním rukou udělovali Ducha svatého, následovně pravou svátost. S. Ireneus lib. adv. haeres. c. 57.

Svátosti jsou: křest a křižmo a t. d. S. Isidor lib. 6. Etymol. c. de offic.

2) Vlastní a obyčejný poslhuhovač této svátosti jest a) biskup.

Čeho se nedostávalo, to od Petra a Jana (v Samaří) učiněno jest. Oni se za ně modlili a vzkládali na ně ruce, tak vzýván a vylit byl nad nimi Duch svatý. S. Cyprian. epist. 73.

Milosti křtu udělovati jesti každému člověku a každému pohlaví dovoleno: milosti biřmování ale udělovati, jesti přednost a právo biskupského důstojenství. S. Petr. Damas. serm. 1. de dedic. Eccl.

Digitized by Google

Ducha svatého udělovati jenom Apoštolům příslušelo, protož i nyní toliko nejvyšší a nejpřednější správcové církve to konají. S. Chrisost. hom. 18 in acta Apost.

Svátost rukou vzkládání má u velké vážnosti býti, a nemůže se jí od nikoho posluhovati, leč od samých biskupů. S. Euseb. epist ad Episcop. Tusciae et Camp.

Kdo pokřtěn jest, ten má od biskupa sedmi dary Ducha svatého utvrzen a posilněn býti. S. Clemens. epist. 4.

b) Každý jiný kněz, a však toliko v čas potřeby, a jsa od biskupa k tomu řádně zplnomocněn.

A učinili jsou sice podlé starého obyčeje církve naší: a však připouštíme, aby kdeby biskupů nebylo, také kněží směli pokřtěné na čelích mazati. S. Gregor. Mag. epist. 26.

3) V čem záleší viditelné znamení této svátosti?

Oni se za ně modlili a vzkládali na ně ruce, tak vzýván a vylit byl nad nimi Duch svatý. Což se tolikéž u nás děje; nebo kteří v církvi pokřtěni bývají, představeným církve se představují, aby modlitbou naší a rukou vzkládáním Ducha svatého obdrželi. S. Cyprian. epist. 73.

Vám, vystoupivším z vod svaté koupele, dáno jest křižmo, kteréž obraz nese toho, jímžto pomazán jest Kristus, a jenž jest Duch svatý. S. Cyrill. Hierosol. Catech. 3.

4) Co to viditelné znamení v člověku působí?

Již ze samého jmena vysvítá, že se tato svátost uděluje, by utvrdila, čehož nalezla. S. Thomas part. 3 quaest. 72. art. 7.

Na křtu bývame od hříchů očištěni: zde cnostmi a silou obdařeni. S. Petr. Damas. serm. 1. de dedic. Eccl.

Na kteréžkoli vzkládali Apoštolové ruce, tiť přijímali Ducha svatého. S. Irenaeus lib. 4. cont. haeres.

Digitized by Google

Skrze svátošt biřmováni rozmnožuje se a dokonává milost k setrvání proti zevnitřním návalům nepřátel Kristových. S. Thomas part. 3. quaest. 79. art. 1.

Na křtu svatém bývame ku křesťanským vojínům připočtěni: skrze svátost biřmování obdržujeme ale k boji potřebnou zbraň. Na křtu se znovu rodíme, a nový život započínáme: skrze svátost biřmování dosahujeme ale síly, bychom život ten při všech nepřátelských překážkách dále vésti mohli. Na křtu bývame ode všech poškvrn hříchu očištěni a obmyti: skrze biřmování proti pokušením k hříchu posilněni. Biřmování rozněcuje v nás oheň bozské lásky, kteroužto všecky myšlénky a žádosti naše k nebi bývají pozdvihnuty. Slovem, biřmováním stávají se zeměští tělesní lidé nebeskými a duchovními lidmi a křesťany dokonalými. S. Melchiades in epist. ad episcop. Hisp.

Tělo se umývá, by duše očištěna byla. Tělo bývá pomazáno, aby duše posvěcení došla. Tělo bývá znamenáno, aby duše byla ohražena. Tělo se vzkládáním ruky zastinuje, aby duše byla duchem osvícena. Tertullian lib. dn carnis resurr.

5) *Svátosti této potřebnost a spasitelnost.*

Potřebno jest, by pokřtěný byl i pomazán, aby křižma dosáhna, milost Boží v sobě míti mohl. S. Cyprian epist. 7. ad Januar.

Když člověk z vody znovu zrozen jest, musí sedmeronásobnou milostí svatého Ducha od biskupa posilněn býti, poněvadžby jinák dokonalým křesťanem nemohl býti. S. Clemens 4. ad Jul.

Digitized by Google

Literatura.

*O bezženství kněžském v katolické církvi vůbec, a zvláště v Čechách a na Moravě. Pojednání dějepravní od Jana Krbce, knížecího arcibiskupského Notáře a Rektora u sv. Jiří na hradě Pražském. V Praze, tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny v Semináři 1845—48. *) v 8. stran. 288.*

Mluvívalo se u nás také vždy jindy příležitostně o bezženství kněžském, a o jeho možném aneb i žádoucim zrušení: co však toliko soukromně, a obyčejně jen z žertu a *kratochvíle. Nejradši zajisté obracovávali* ve společnosti kněžské světští lidé řeč svou na ten předmět, chtíce buď něco veselého propovědíti aneb snad přítomným kněžím svou přízeň na jevo dáti. Jestliže v takovéto veselé společnosti od někoho zvlášť světského člověka něco se prořeklo, což patrnou neznámost věci vyzrazovalo, mohlo se to snadno i bez odporu prominouti aneb i v žert obrátiti, poněvadž takové řeči bez toho žádného následku míti nemohly; nyní ale jest tomu jináč. Naši starší i novější spisovatelé, zvláště historici, též ledacos na příhodných místech o té kázni pozeamenali, nejvíce pak v smyslu odporlivém, nepochybně také proto, že jen nedokonalou známost té vážné věci měli. Nyní, za svobody tisku, užívá se obecné volnosti i k tomu, že se o tom předmětu již veřejně a beze všeho ohledu na lid hlásá, a

*) Nalezá se ve všech řádných knihkupectvích v Praze, zvláště u Václava Hessa v ulici Jesuitské N. 186. Též tu dostati jest: Pořádek života kněžského, a Malý Zelinář od téhož důstojného a učeného pana spisovatele.

Digitized by Google

sice též veskrze v duchu odporlivém. Není skoro ani jednoho dne, jenžby nám v novinách a titerních listech nějakého článečku, aneb aspoň nějaké vtipné narážky na zrušení kněžského bezženství k uvážení nepřinášel. Nemýlíme se příliš, pocházejí ty článečky a narážky z větší části od lidí světských, a chceme tomu rádi věřiti, že se to děje v oumyslu upřímném a s míněním kněžstvu příznivým. Však ale s pouhým dobrým úmyslem a příznivým míněním není vždycky pravdě posloužено, nýbrž jest nejprvé třeba náležitou známost o věci míti, o které se chce mluviti a souditi. Cokoliv posud o bezženství kněžském k jeho zrušení veřejně hlásáno jest, vyzrazuje patrně, že se o té předůležité věci, ještě posud pravé, dostatečné, zvláště důkladné historické známosti vůbec nedostává.

K zjednání sobě té potřebné, historické známosti o bezženství kněžském, o jeho původu a obsahu, povaze i oučinku po veškeré časy, může dobře posloužiti ono svrchu oznámené pojednání o bezženství kněžském, ještо právě k tomu cíli od spisovatele složeno jest, aby se náležité, historické známosti o věci té nabylo. Bylo sice to pojednání i v Časopisu pro kat. Duchovenstvo umístěno, však jen po různu a nikoli zúplna: tuto pak se nalezá zcela ukončeno a v jednom otištěno k pohodlnému přehlédnutí celka.

Pokračuje se v tom díle cestou pouze historickou bez mnohého rozumování, hádání aneb přimlouvání. Též se tu nic z vlastního nadání nepovídá — ani neschvaluje, ani netupí, ani nevnucuje, ani nezavrhuje, nýbrž kladou se věci, jak se samy v historii objevují. Pominulo se také všecko jalové disputování o přirozenosti aneb nepřirozenosti, snadnosti neb obtížnosti,, užitečnosti neb škodlivosti bezženého života; než toliko prostě a dějepravně se udává, jak celibat kněžský se počal, zrostl a zevšeobecněl, jakými zákony se čas po čase hájil,

Digitized by Google

ohražoval a upevňoval, jak časem zapadal a zas se obnovoval, až konečně k tomu pevnému stavu dospěl, v němž jej posaváde skutečně nalezáme. A poněvadž se vůbec myslí, jakoby Čechy a Morava v té věci nějaké výmínky či výhrady byly užívaly, béře se tu zvláštní ohled na ty vlasti.

Spořádáno jest to historické dílo na čtvero oddělení. První jde od počátku církve až do konce století třetího; druhé odtud až do konce století sedmého, následující od století sedmého až do konce jedenáctého; čtvrté oddělení pak jedná zvláště o bezženství ve vlastech našich v Čechách a na Moravě; nic méně vždy se kráčí po niti zákonodárství a stavu bezženství v církvi vůbec, až do ukončení téhož zákonodárství na sněmu Tridentském. V každém oddělení se postupuje jednotně po stoletích a vedou se důkazy o stavu a povaze kněžského bezženství ze souvěkých písem, z církevních sněmů, papežských listů a dekretů nejvíce doslova i v původním jazyku citovaných. Toto husté, doslova citování bude se snad nejednomu čtenáři až přílišné i zbytečné zdáti: ale spisovatel, obvyklý v tak důležité věci nikomu pouze na slovo nevěřiti, nechtěl zajisté, aby se kde jemu na slovo věřilo, a prošed sám k svému vlastnímu ponaučení a přesvědčení celou velkou sbírku sněmů*) v originalu, podal zase věrně, co sám nalezl, by každý vlastníma očima viděti i o stavu a povaze té důležité věci souditi a přesvědčiti se mohl.

Obsah a výsledek celého pojednání, jest v krátkosti as tento. Celibát kněžský utvořil se v církvi tak jako mnohý jiný dobrý mrav a platný obyčej, sám bez předcházejícího rozkazování, původ svůj vzav zvláště ze slova Páně, z apoštolského ducha a života, z horli-

*) Conciliorum Collectio Regin. Maxima, Studio P Joannis Harduini Tomi 12 Parisiis 1715 —

Digitized by Google

vosti i vznešené cnosti prvního křesťanstva, i z některých časných okoličností. To bezženství záleželo v tom, že se všeobecným, z apoštolského podání platným obyčejem, žádný svěcenik od subdiakona vzhůru, nesměl více v řádu oženiti. A to jest základ kněžského celibatu. Mimo to se museli kněží před posvěcením ženatí od manželek svých zdržovati. Pakli se který svěcenik proti tomu, všeobecně platnému obyčeji provinil, byl z ouřadu složen, z řádu vyvržen a navždy mezi laiky postaven nikdy pak církevního obcování zbaven. Manželství i manželské obcování kněžstva svěceného bylo tedy platné, ale nedovolené (validum sed illicitum), a protož trestané. Mnozí pak se v řádu posvátném postavení nejen od manželek zdržovali, nýbrž — pro větší jistotu — od nich také, ovšem s obapolným srozuměním, odlučovali aneb rozváděli: a to nejprvé v církvi řecké, pak i v latinské. Svatý Leo Veliký ještě zřejmě nařizuje, aby se kněžští manželé nerozcházeli, nýbrž společně, jako bratr a sestra živi byli; tak aby i manželství trvalo i čístota místo měla. Však tomu jen lze bylo opravdově a velmi cnostným dostáti: křehkost lidská naproti, a časté přestupování té kázně způsobily, že se pak v církvi římské ustanovilo, aby posvátných řádů klerikové před posvěcením ženatí, bez manželek živi byli, nemajíce býti svěceni, lečby se byli prvé od manželek, s jejich přivolením odloučili a po nějaký čas zdrželivost zachovali.

V církvi řecké, byzantinské, zapadla kázeň kněžského bezženství starobylá nejprvé; tak že se již v 6. století na to žehralo, a že kněží (před posvěcením) ženatí obvykali v manželském obcování pokračovati, svobodní pak, dle tehdejšího světského práva a obyčeje pokoutné ženy sobě přikládati a dítky plodíti, ano někdy i veřejně v manželství se zasnubovati. K napravení tohoto neřádu tedy i císařským vnuknutím na sněmu konstantinopolském pětišestém či Trullském (698,) usta-

Digitized by Google

noveno, a sice nejprvé dle starobylé kázně, aby žádnému posvátnému klerikovi, počnouc od subdiakona nebylo volno řádně neb mimořádně se oženiti; kdobykoli z nich toho se dopustil, aby svržen byl. Však ale před posvěcením ženatému subdiakonu, diakonu a presbyteru dovolilo se, aby směli i dále v řádě a ouřadě manželství prvé sňaté provozovati a dítky plodití. Biskup pak před posvěcením ženatý, nemá té vůle, nýbrž musí se na všecken způsob od své manželky, ovšemť s jejím přivolením, rozloučiti i vzdáliti; tak že se obyčejně jen mnichové aneb vdovci na biskupství berou. Takto zajisté církev byzantinská, z částky nevědouc aneb nemohouc jinák nekázni svého kněžstva odolati, z částky také již v zřejmý odpor proti církvi římské, kteráž tehdá ještě zouplna starobylou kázeň hájila a držela, od původního, apoštolského pravidla kněžského bezženství uvolila, při čemž nezměnně dosaváde trvá.

V církvi římské zapadala kázeň kněžského bezženství, z časů apoštolských zděděná, teprv za století 9. a 10ho, a sice byla již z počátku století 11. tolik zapadla, že nejen kněží (před posvěcením) ženatí od svých manželek se nezdržovali, nýbrž že také svobodní a ovdovělí téměř vůbec dle způsobu tehdejšího světského v pokoutném manželství živi byli, někteří pak i veřejně se oženiti opovažovali. Dle vyřčení jistého souvěkkého biskupa zřídka se nalezal kněz, kterýžby nebyl buď (před posvěcením) ženatý, aneb se souložnicí živ. Tato nekázeň zesvětštila ducha kněžského veskrze, a uvedla v církev holé břichopásství a spolu nestydaté svatokupectví v míře nejsvrchovanější, tak že se podobalo, jakoby zahynutí církve, příchod antikrista, poslední soud i konec světa již přede dveřmi byly. Jednotní, různí sněmové aneb přednostové nebyli s to tomu obecnému zlu odolati, a protož byl pravý čas, že se Stolice apoštolská, jak právem slušelo, mocí nejvyšší

Digitized by Google

a všeobecnou proti tomu zasadila, i vyřídila během 11. století úsilnou prací svou, přičiněním všech osvícených, moudrých i zbožných mužů církevních i světských, zvláště také pomocí věřícího lidu tolik, že kněží řádně neb pokoutně ženatí buď své ženy odbyti aneb ouřadu a důchodů nechati, svobodní pak ustavičné čistoty ostříhati museli; aniž byl dále kdo na kněžství, počnouc od subdiakona, svěcen, leč se byl zavázal buď zdrželivosti (pakli ženat byl) aneb čistoty (pakli svoboden) pilen býti. Manželství a manželské obcování kněží v ouřadě postavených bylo tedy až dotud zákonně sice platné, avšak nedovolené. Kdo se tedy ouřadu a důchodů odřekl, mohl ženu podržeti. Však již od 12. a 13. století počal se zákon o bezženství bráti v církvi za překážku pravého manželství, a protož se počalo míti manželství, po obdrženém posvěcení sňaté, za žádné a nicotné; tak že kněz před posvěcením ženatý jen s přivolením manželky jí propustiti a ouřad podržeti směl, později pokoutně ženatý pak i proti její vůli i mocí ji odbyti mohl. Však volnost manželství soukromého či pokoutního tehdáž ještě právně platného zavdávala kněžstvu svobodnému aneb ovdovělému po té římské opravě příčinu k skutečnému ač tajnému ožení, aneb k tak nazvanému souložství, a za století 14. a 15. i 16. zrostla nekáženě kněžstva v tom ohledu zas na veliký stupeň. Jako za století 11. tak i za těchto pozdejších myslilo se na opravu, a jako tam tak i tu se z mnohé strany mínilo, aby se k odvrácení všeho pohoršení daly kněžím raději vlastní ženy. Také korunované hlavy k tomu radily a na to doléhaly, však ale vždy konečně zvítězilo, i u svobodomyslných to přesvědčení, že ne tělem nýbrž duchem, ne ženatým nýbrž zdrželivým a se zapíravým kněžstvem církvi a lidu zpomoci lze. Aby pak toho se došlo, třeba jest náležitého vychování a zvedení mla-

Digitized by Google

děho kněžstva, kteréby tolik mravní síly nabylo, žeby se zúplna službě boží, i službě církve a věřícího lidu za oběť položilo. K zavedení takového vychování kněžstva přičinil konečně nejvíce sněm obecný Tridentský, kterýž spolu všemu obíhaní církevního zákona o bezženství kněžském i tím konec učinil, že manželství tajné či pokoutné za neplatné a žádné manželství vyhlásil, a mimo to řád posvátný, totiž od subdiákona vzhůru neodolatelnou překážkou řádného manželství ustanovil. Tím se zákon bezženství dokonal, a bezženství samo v nynější pevný stav uvedlo a utvrdilo. Byloli prvé manželství kněžské nedovolené ale platné, jest nyní to manželství nejen nedovolené, ale i neplatné a dokonce žádné. Tenť jest běh historický té věci. Věc sama byla a jest od počátku až do nynějška vždy stejná, že totiž kněz v řádě a ouřadě posvátném postavený má býti buď zdrželivý aneb čistotný: ale způsob, kterýmž se toho dosahuje, měnil se časem, a sice pokračovalo k tomu zákonodárství vždy blíže a ouzeji a přísnější, až se na sněmu Tridentském dovršilo a zcela dokončilo.

Týkaje se vlastí našich, Moravy a Čech, nebylo tu v částce té od církve obecné žádného lišení; toliko že jak zkáza tak i oprava té kázně v zemích našich v přirovnání s zeměmi jinými později se udála. Cokoli se o té věci u nás obecné míní a mluví, aneb co se o ní zde onde v historiích napsalo, jest z větší částky nepravo, kuso i zmateno, jakož pak vůbec všecka naše historie až dosavád v ohledu církevním více méně oposiční jest. Neštěstí to, kteréhož nelze dosti oplakávati! Nedorozumění to, kteréž nám nekonečný zmatek způsobuje, a kteréž snad teď svobodou tisku, až se jen zjitřené náruživosti poněkud utiší, možno bude, náležitě objasniti a narovnati. To jest stručný obsah celého spisu.

Výsledek toho pojednání se čte na stránkách 285—

Digitized by Google

288. drobným tiskem, v němž spisovatel ukazuje 1) žeby bloudil, kdoby myslil, že kázeň kněžského bezženství teprva později v církvi byla povstala a snad až Řehoře VII. za původce měla. 2) Že by též bloudil, kdožby v ouplné zrušení celibátu naději skládal, ježto se dá v theorii snadno pomysliti, ale v skutku nikoli tak snadno a bez ublížení církve k místu přivesti. 3) Že pakliby v církvi nějaké uvolnění v té částce kázně možno a průvodno bylo, sotva by dále ustoupiti smělo, než kde ostatní starověrné církve stojí, totiž, žeby církev kněžím, před posvěcením na kněžstvo řádně oženěným, dovolila i dále v řádě a ouřadě s manželkami obcovati. Kněží tedy svobodní již posvěcení, nic by z takové možné změny neměli, a nadarmo tedy jest jejich proti celibátu křičení a namáhání. Zrušení té kázně v smyslu radikalním, zvrativém, slovem říci, protestantském, to v církvi katolické alespoň posud zcela nemožno jest. Kdobykoli je žádali, těm by nezbývalo jiného, než se zprotestantiti. Tak daleko, myslíme, nebudou se chtíti pustiti; tolik zajisté v jejich svědomitost a mravní sílu ještě důvěrujeme! 4) Všecko tedy na tom záleží, abysme byli k svému stavu lépe vychováni, a tolik cnosti nabyli, kolik třeba jest, bychom mohli to břímě ke cti Boží a blahu církve snesti. Zajisté nikdy se v té částce nechybuje z pokaženosti, nýbrž toliko z křehkosti a neopatrnosti; protož konečně třeba, aby kněžstvo samo více a bratrsky k sobě stálo a se mělo, aby jeden druhého stražil, chránil, bratrsky varoval, kleslého pozdvihl, ne pak jako se teď mnohdy stává, aby jeden druhého odstrčil, pohaněl, aneb i více rozkřičel a blátem poházel. Než položíme zde závěrečné slovo spisovatelovo. Když totiž důstojný a učený pan spisovatel byl ukázal, že v té částce všecko záleží na dobrém vychování, na kteréžby se zvláštně povolání k řádu kněžskému stavěti mělo, a že dosavádní

Digitized by Google

vychování kněžstva příčinou této anjelské cnosti zcela nedostatečno bylo i jest, odkudž neřídké pozdější pády a poškvrny i těch nejvýtečnějších a nejnadějnějších mladých mužů se udávají, z pouhého totiž nerozumu, z přirozené křehkosti, a z nedostatku mravní síly a cnosti, dokládá konečně takto: „Však i kdo na skutečné cnosti a bázni Boží povolání své k řádu kněžskému založil, dost má co dělati, aby neklesl. Kdo se zdá sobě státi, hleď aby nepadl, dí sv. Pavel. A sv. Augustin tvrdí, že viděl cedry libanské, vůdce stáda padnouti, o nichž se byl tak málo nějakého pádu nadál, jako o Jeronýmu a Ambrožovi. Vizmež tedy, coby nám všem, jako dobrým bratřím, v společném nebezpečenství tom, činiti slušelo! Mělibychom všickni upřímně, jako za jeden muž k sobě státi, jeden druhého držeti, hájiti, opatrovati, pamatovati, aby neklesl, nešťastně pak kleslého ochotně a outrpně se ujímati. Surová uliční lůza, vidouc člověka padnouti, strhne si z něho ještě smích: ale dobrý, citlivý muž přiskočí outrpně a pomůže mu vstáti.

Fariseus se štítí a odvracuje od hříšnice, ale dobrotivý Spasitel jí přijímá a těší. Zákonníci chtí kamenovati, an zákonodárce bozský odpouští a propouští! Kdož tedy bratr dobrý jsi, neštíť, neposmívej se, nezdvihej kamení na bratra kleslého, ale ulituj, přiskoč a pomoz — padlému vstáti! Také by se upřímným, bratrským zastáním možnému pádu a pohoršení předešlo, a výše dotčeným cnostným a nábožným mladého kněžstva zvedením zmizeloby v kněžstvu obyčejné na celibát naříkání, i staloby se ono jinak snad nenáviděné bezženství, pro lásku k nejmilejšímu Spasiteli a k čistotné jeho Matičce, i pro blaho svaté církve, každému dobromyslnému knězi jhem sladkým a břemenem lehkým. Jestliže by tento můj spis k lepšímu poznání, spravedlivějšímu posouzení a k volnějšímu snášení té

Digitized by Google

kázně něco přispěl, byloby mi nejsladší útěchou i odměnou! Budiž ze všeho Bohu čest a chvála!“

Tak se končí ono svrchu oznámené výtečné dílo proslulého a horlivého našeho pana Krbce. Jesti to dílo času našemu zcela vhodné a přiměřené, a protož pozornost důstojného a ctihodného duchovenstva na ně obracujeme, zdržujíce se zde vší obyčejné chvály, poněvadž spis sám sebe již chválí, a poněvadž nepochybujeme, že bude jedenkaždý sám hledět o věci té se přesvědčiti. *)

Posel z Budče. Časopis pro učitele, vychovatele a vůbec přátele mládeže. Vydávaný od porad učitelských v Praze, redigovaný od Josefa Franty Šumavského; vychází každý čtvrtek po archu u V. Hessa, čtvrtletní předplacení 45 kr. stř. — Od 1. — až do 11. čísla.

Prvé než jaký časopis na světlo vycházeti má, dějí se mnohé přípravy, shromažďují se práce, činí se pozvání přátelům a pěstitelům literatury, aby sobě neztížili zasílati své příspěvky k zachování a zvelebení téhož časopisu; když pak jest hojná zásoba prací pohotově, tu se teprva dává návěští a pozvání odběratelům, a konečně se počíná v ustanovené době vydávání. S Poslem z Budče dělo se ale všecko jinák. Ten vyšel na světlo nebo spíš na cestu bez dlouhých příprav, bez mnohého ohlášení, bez obšírného požádání, aby na svých cestách laskavě byl přijímán od těch, k nimž ho vlastně škola Budečská posílá. Byl jsem toho

*) Mnozí velební pánové, zvláštně diécesí Budějovické, odebrali jen některé prvnější archy toho výborného spisu, kteréž se jim zcela zdarma odevzdaly: o ostatní archy po 2 kr. mohou se u důstojného spisovatele samého hlásiti, jest pak všech archů 18. Cena celého spisu 40 kr., u spisovatele však toliko 30 na stříbře.

Digitized by Google

očitým svědkem, že týden před vyjitím prvního archu nebylo po ruce rukopisu ani na jeden arch. — Proč se ale tak spěchalo? Protože toho nevyhnutelná potřeba kázala. Ustavičně se mluví o zvelebení škol, potřeba toho jest denně citelnější, počátek se musí učiniti se stavem učitelským: snáze pak jest zaraziti časopis, než knihovnu pro učitele; a každý učitel si snáze koupí při svých posud skrovných — nyní pak na čas mnohem více ztenčených — příjmech časopis, než kolikero velikých a drahých kněh. Nyní se sice buď Bohu chvála! na zvelebení českého živlu pilněji hledí, než se hledělo za mnoho let: není ale hned pohotově žádné české knihovny pro učitele a na německou literaturu nechceme a nemůžeme jich odkazovati. Nechceme: proto že bychom sami sobě odporovali; nemůžeme: proto že by potřebám našich českých pp. učitelů nemohla zcela vyhověti. Nezbývalo tedy jiného nic, než, aby se přece nějaký aspoň počátek stal, s časopisem pro učitele přispíšiti, a to tím více, an se tu prospěšná doba naskytovala, kdež se i Pražští i venkovští pp. učitelové k častým poradám scházeli.

Když tedy posel na cestu vycházeti počal, neměl ovšem velikého nákladu, a nenesl v tobolce své prací dokonale vzdělaných; než tobolka jeho se mu pořád více a více naplňuje, a pokaždé když přichází, pěknějších a pěknějších věcí nám přináší. I stal se v skutku poslem vítaným, na jehožto příchod se mnohý celý týden těší.

K rozvrženým, to jest nedokončeným pracem počítáme: „Návrh pro národní školy“ str. 11. a „Druhové národních škol„ str. 13. s pokračováním. Tyto rozvrhy zajisté poskytnou hojného materialu pro příští archy. V těchto článcích se ale nachází mnoho nových slov, jenž potřebují vysvětlení, jako: Názorna, odlikovna, pojemovna, putovna, naukovna, vědovna.

Digitized by Google

Těm pánům, kteříž navštěvovali přednášky p. Dra. Amerlinga, budou sice i tato i mnohá jiná jmena dobře povědoma, ale těch jest na všechen způsob zajisté jenom skrovný počet; mají-li se tato jmena rozsířiti a zobecniti, potřebují výkladu. Že náš jazyk jest velmi vláčný, a ke každé nové nomenklatuře velmi způsobný, o tom za našich časů nikdo nebude pochybovati, a že v té věci opanuje první místo mezi všemi živými jazyky na světě, tím více můžeme se nadíti, an se mnohem více bude vzdělávati, než se dříve dělo. Ale každý nový význam měj své náležité vysvětlení, aby byl obecně přijat a mohlo se ho dobře užívati. — Článek: Jazyk Německý a národní učitel Slovanský jest sice jenom jakási chlouba. Dovídáme se totiž z tohoto článku, jak bohatý jest náš jazyk mateřský a jak chudá jest němčina, kteráž si musí vypůjčovati slova z mnohých jiných jazyků, aby se mohla ve vědách vyjádřiti. Než to nedělá nic. Každý kupec musí chváliti zboží své, jen když se to neděje s hanou jiných kupců, a to se zde neděje. — Se 4. číslem nabývá *Poset* víc zajímavosti, věcnatosti, užitečnosti. Pěkný článek jest *O motýlcích* str. 71. *O čtení a psaní* str. 74. *O školním zpěvu* s přílohou číslo 7. *Stručný přehled škol osadních, zvlášť Prazských*, článek historický. *Působení hlavních škol* str. 119. *Něco přírodozpytu pro dítky* s přílohou, číslo 9. 10. a t. d.

Ta čest se musí dáti *Poslu z Budče*, že jest zdvořilý, povídá pravdu, ukazuje na nedostatky, na chyby; radí, jak by se pomohlo: žádnému ale nenadává, žádného netupí, nehaní, nezlehčuje podlým způsobem, jakož se to mnozí jiní soudruhové v našich dnech od špatných lidí naučili. Víť dobře, že by se hanou, tupením a úšklebním posměchem ničeho nenapravilo; že jest prvé třeba, získati sobě důvěru,

Digitized by Google

a důvěra že se dá získati jenom láskou, a láska že nikoho neurážíí.

Velmi zajímavý a prospěšný článek bývá mu přidán: *Brousek jazyka*, a toho jest nyní mnohem více potřebí, aby se pp. učitelové sami prvé naučili dobře česky mluviti a psáti, než počnou mládež vyučovati, ježto máme mnoho českých kněh, v nichž se velmi špatná čeština nachází. Škola jest ústav církevní, za nynějších časů chtí však mnozí jí církvi odciziti. Budeme se proti tomu ovšem brániti, abychom se však ubránili, potřebí jest, větší horlivostí, než se to snad bohužel až posud stávalo, se škol ujímati. A protož nedomnívej se žádný, že by Časopis tento jenom pp. učitelům byl s prospěchem, dojista můžeme se z něho i my kněží mnohým věcem přiučiti, kteréž znáti nám i potřebno i prospěšno jest.

*

Oznamovatel.

Hermeneutica biblica generalis juxta principia catholica. Edita a Gabr. Joanne Güntner, c. r. professore studii biblici N. T. in c. r. Universitate Carolo-Ferdinandea Pragae etc. Pragae 1848. Veliký 8. stran 205. V Praze u Crednera a Kleinbuba, svázaná za 1 zl. 40 kr. stříb. Vydáním této knihy si získal důstojný a veleučený pan professor znamenitou záslubu, vyhověv tak veliké potřebě, kteráž se nás duchovních až posud velmi nemile dotýkala. Neměli jsme totiž až posud žádné takové knihy, kteráž by nám tak stručně a přitom přece tak zevrubně, jadrně a úplně tuto na vysost potřebnou vědu bohoslovnou předkládala. Všem tedy duchovním vůbec, vyššího sebe vzdělání hledajícím, zvláště ale theologii studujícím svrchovaně musí vítáno býti dílo toto. S nesmírným potěše-

Digitized by Google

ním jsme zejmena prodlévali na těch stránkách, kdežto se ohnivé šípy novotářů odrážejí, a bludy jejich u příčině výkladu písem svatých vyvracují. Avšak takového cos mohli jsme se do pana spisovatele se vším právem nadíti, znajíce ho jakožto muže ve všech vědách bohoslovných vysoce zběhlého, a nevšedním ostrovtipem a velikou učeností proslulého. Dokázal zajisté, že není jenom Doctor, ale v skutku také doctus; a jelikož učenost svou umí také prodávati, to jest, jiným lehounkým způsobem zdíleti, což není každému dáno, protož si o nás dvojnásobnou zásluhu získal. Díky tedy jemu! —

Die Schöpfungsgeschichte des Menschen, dessen ursprüngliche Würde, Bestimmung und Abfall von Gott, in homiletisch-dogmatischen Abhandlungen dargestellt von Anton F. S. Rost, Priester der Prager Erzdiözese. Wien 1848. Verlag der Mechitaristen Buchhandlung. Cena 1. zl. 20 kr stříb. 8. Str. 259.

Kdo nekřesťanskou snahu a polemiku našich časův bedlivě zkoumá, bolestného přesvědčení nabude, že veliká částka vzdělaných a nevzdělaných našich souvěků Kristu se vyhýbá, protože Boha, svého Stvořitele, nezná. Dílem novopohanská filosofie německá, dílem vybroušená luxurie našeho věku z částky již promrhala svrchovaný dar rozumu lidského, — sprostou totiž víru v Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebes i země. Za tou příčinou důstojnému panu spisovateli slušných díků vzdáváme, netoliko, že o této důležité věci v šesteru postních kázaní roku 1844. u sv. Jakuba k valným zástupům prazským promlumil, nýbrž i že bohatý tento, z pramene sv. Otců vyčerpaný material k tisku sestavil, a v obnovené tvářnosti náboženským svým posluchačům, jakož i veškerému, zvláště mladšímu duchovenstvu k poučení a k potěšení podává.

Neobyčejnou cenu tento spisek ze své formy nabývá, ješto důst. p. skladatel přetěžký svůj předmět homiletickým způsobem pojednal. Ačkoli táž forma přísnou popuárnost

Digitized by Google

do sebe nemá, protože p. spisovatel přepracováním svých kázaní k dogmatickému vzdělání mladších duchovních přispěti chtěl: nicméně každý kazatel aspoň sezná, jakým by způsobem lze bylo, hluboké tyto pravdy zjevení Božího rozebrati, a vzhledem na rozličné vzdělání jednotlivých osad křesťanských prakticky pojednati. Máme za to, že p. spisovatel právě tím způsobem horlivým hlasatelům slova Božího lépe posloužil, než kdyby byl dogmatický svůj materiał v ubroušené a dohotovené formě homiletické podał, jelikož pilnému kazateli uvítanou příležitost poskytnul, krásnou tuto látku nábožným rozjímáním a původním vypracováním dokonale si usvojiti. Neoželí času, kdož se s touto knihou seznámí.

Ist die Einziehung und Veräusserung der Kirchengüter zulässig? Die Besoldung des Clerus aus dem Staatsfonde räthlich? Und wie könnte der karg dotirten Geistlichkeit aufgeholfen werden? Drei wichtige Fragen der Gegenwart, aufgeworfen und beantwortet von P. Johann Sika, Kaplan zu Jungwoschitz, Budweiser Diöcese. Dem gesammten hochwürdigsten Clerus des Königreiches Böhmen in Liebe und Ehrfurcht geweiht. Prag 1848.

Činíme zde velebné duchovenstvo na tuto knížku toliko pozorno, ponechávajíce sobě toho práva, o ní širší řeči v prvním svazku budoucího ročníka promluviti. Předmět zde obsažený jesti zajisté veledůležitý, k času nynějšímu připadný, a všeho uvážení hodný.

Digitized by Google

Zprávy

Zpráva Čechům, v Rakousích časem svým co duchovní správcové sloužiti hodlajícím, dosti důležitá.

Ve 28. čísle letošní »Nové Sion« dobromyslný kdosi oznamuje a touží, že v Pozňansku kněžstva nedostatek jest veliký. A jeli zůj na takový, jak se udává: pomoci jest nevyhnutelná potřeba. Pomoci pak, jakť velmi dobře praví, měliby a mají bratří Slované — Čechové, při nichž zbývá, a jazyk, bratr jazyka Polského, pomoc takovou na znamenitý zdar usnadňuje.

V čísle však 47. r. h. vystupuje jiný »z Rakous,« a o věci té do slova rokuje takto, »V listu Vašem, č. 28. jeden z Vašich p. dopisovatelů nad nedostatkem kněžstva v arcidiécesi Pozňanské běduje. A věru pravdivějšího a platnějšího slova nepronesl tak snadno z nich nižádný; a měloťby ono od těch, jichž z předu se dotýká, pilného pozoru dojíti. Bídať to pravá, kdy maličtí o chléb prosí, a kdy není, kdoby mohl podati jim. Však bída to ještě větší, když dosti jest těch, jenž by mohli — a však nechtějí, jakkoli křik ten na rovno v uši jejich vchází, a oni říci nemohou: Myť neznali nouze vaší. Bratří to o pomoc volají; ale — jim k vůli zadala by se pohodlnější živnost, kteréž poskytují Rakousy, — a sem tedy hrne se nával. Rakousy skoro zaplaveny jsou Slovany, a netoliko třetina, jakť č. 28. praví, abrž nejméně celá polovina slovanského jest plemene. Zprávy této podávatel nemá přehledu obývatelstva právě při ruce; ví však, že mezi *dvaceti sedmi* seminaristy roku třetího ve Vídni toliko *čtyři* Rakušané, všickni ostatní z Čech a z Moravy jsou. I což, stane

Digitized by Google

otázka, nemají Rakousy mladých lidí, jenžby život svůj službě Páně chtěli věnovati? O zajisté! dosti jich; avšak nával z Čech odhrnuje je. A jak to? U volení chovanců na vysvědčení toliko béře se ohled. Notae eminentiae — na papíře se blýskajíce, důkaz schopnosti k stavu duchovnímu nesou, a kdy se o přijmutí jedná, vše převáží. K těmto však notám eminentiae na jinostranných liceích mnohem snadněji lze přijíti než k notám primae bez eminencí na ústavech Rakouských, a zvlášť to na universí vídeňské; kdežto učitel žáka ani nezná, kde známku prospěchu rozhodne, — ne zkouška každý týden, každý měsíc, ale jediná o půlletí aneb jedinkráte za rok předsevzatá, při níž žák z veškerého předmětu jen tři otázky zodpovídati musí, aniž pak mu schopnost jeho a píle při týdenným aneb měsíčním zkoušení osvědčená ku pomoci přispěje. Máli student vídeňský dobře zasloužence primu, uměním svým mnohé Slovanské převýší, jenž byli notam eminentiae přinesli. Důkazy na to jsou na bíledni. Kteříkoli z mladšího duchovenstva u nás některak prosluli, jakož: Brunner, Aenibas, Gruscha, Kisser, Terklau, Hasel, Langer, Holzapfl, Daim, Gundinger, Krey a jiní — Rakušané jsou a ne Čechové; z ústavů rakušanských primy své přinesli, a na vzdory těmto i slovem i písmem rázněji i bystřeji sobě počínají než Čechové se svými notami eminentiae. Dva v bohosloví doktoři, plemene slovanského, ani coby za zbło stálo, potud nepokusili se, písemně vystoupiti a katolictvu některak prospěti. Slátalič jsou theses své dohromady, a jakkoli tyto s nouzí se za ruku vodily, spisatelé jejich přece jen vysíleni jsouce, pérem více vládnouti nikoli nemohou. — Na to pak, jakkoli Slované uměním Rakušany nezastiňují, může býti, že také větší počet rakouských mládců mravností svou onyno na mnoze převyšují. Neboť nebývá to, aby rakouští mládcové rodinám svým tolik bývali odcizeni, jakož slovanským se děje; a byť onino po čas studií v cizině se zdržovali, přicházejíť při větší zámožnosti své do lepších a správnějších domů, kdežto o jejich mravné vzdělání větší

Digitized by Google

péče se vede, a oni nejednomu pokušení ucházejí, do jakéhož ochudlejší spíše upadávají. Takéť i povolání tu jest znatnější, kde člověk má k tomu jmění a čeho více třeba, aby mohl se dopraviti ku kterémukoli stavu, jenž vyšších studií, času i útrat požaduje, a on přece k duchovnímu stavu se odhodlá. Hlavní však věc, na kterouž nejvíce ohled míti třeba, ta jest, o kteréž P. dopisovatel v č. 28. též zmínku učinil. Lid totiž chce míti kněze ze sebe, proto že tito jej lépe znají, on jim více důvěří, a s nimi snáze ve spolek rodinný vchází, kterakýž kněze a lid pojiti má. Stýskání lidu, že kněží ze svojích nenabývá, semotamo hlasitě se ozývá, a Čechové sami je na vlastní uši své zaslýchati mohli. Nábožné, milé ty Rakousy za úsilnou pilí, jakouž se mu cizí kněží dávají, trpí mnoho i na jiné stránce. Z kterékoli totiž vesnice kněz se zrodí, za čest ona sobě pokládá, že ku službě církevní bojovníka byla dostavila; totoť ji zrovna jako povznáší, a dokonce to pokolení, s kterýmž on školu i chrám ten dědinský byl navštěvoval, jím se jaksi vychloubá, jej za vzor sobě obírá, a o závod se snaží, aby v mravném obcování i společenském jednání se povýšovalo. Toho pak milým Rakousům přejžiž každý, kdokoli je srdečně miluje. Kdyby však toho jim skutečně se přálo, a na to se oči otevřely, že Čechové před Rakušany ničeho více nemají, a u vzhledu na výše udané stání za nimi stojí; kdyby nebyl takový jich počet tu přijímán, a Čechové kdyby sobě k srdci vzali, což všude spozorovati se jim dá, kterakže u lidu rakušanského nezvanými jsou hostmi: v brzceť by zajisté příval ten jinám se obrátil, a tak i rakušanskému i polskému lidu dobře byloby posloužено.« — —

My porok ten takový na vědomí vzavše, pusťme mimo se, žeť ovšem každý pták to hnízdo své chválí a hájí, jakť může a jak umí. A nevyšetřujme dále, zdali ten pan Rakušan celou věc nenakřivuje a proti skutečnosti nevadí, zvlášť tu kde o notách primae při jediné zkoušce obdržených — a o notách eminentiae při mnohých zkouškách a při bedlivěj-

Digitized by Google

ším dohledu dobývaných mluví. Nechlubme se také, chceli kdo zvlášť v medicíně lehčeji projíti, že obyčejně od nás do Vídně se uteče, aneb proslujeli kterýkoli professor u nás v Praze, že tu zase obyčejně dlouho ponechán nebývá. Poraziť by nás pan Rakušan svými dvěma doktory, — a vímeť, že vada tato i u naších vůbec vadí, snadliž proto, že Čech a vůbec Slovan v krvi své to má, »kde mnoho křiku, tam že málo vlny.« Aniž také panu Rakušanovi mnoho odporujeme, tu kde při možnějších zevnitřní jakousi uhlazelost za vyšší vzdělání podstrkuje, a ochudlejším přísloví »paupertas meretrix vyslýpati chce; jakkoli kdo zkusil, dobře ví, že právě tato ochudlost na mnohé stránce jej co pravý »anjel strážce« v užších mezích zapírání sebe samého držela, a tomuto jej navykajíc, ku stavu duchovnímu u vyšší míře uzpůsobovala. My tu jedinou otázku sobě dovolme: Stojíli věci ty v Rakousích tak, žeby tamější lid věrný »nával ten a příval — prý Slovanů« nelibě nesl, a žeby sám *svých* předostí měl: nebyloliby na čase i na krajíčku, aby mládcové Čeští, zvlášť z Budějovicka a Králové-Hradecka, budoucí obtíži i stání i působení svého šetrněji uvážili, ba i k té cti své národní přihlédali, a řídíce se dle slova Páně Mat. X. 14. tím raději k bratřím souplemenníkům sobě namířili?! Ovšem by pak jazyk národní záhy bedlivěji museli pěstovati; — kteréžto však netěžké, abrž i milé vynasnažení by se jim tu větší vážností a uznalejším snad prací jejich přijímáním — od bratří — až na vysost nahradilo. Tuť zajisté tyto dni od očitého a zkušeného svědka jsem vyzvěděl, že jistá ta jakási řevnivost mezi Čechem a Polákem brzy se tratí, pokud jen tomuto se dokáže, že s ním Čech skutečně upřímně a bratrsky smejšlí; což při knězi, jejž k takovému smejšlení i jednání sama ta svatá jeho povinnost váže, — ovšem co nevidět státi se může i musí. —

Digitized by Google

Proč se od tolika svobodomyslných o porobu církve a o to usiluje, aby podřízena byla státu?

Každý svobody a blahoplodného pokroku milující člověk zplesati musel v srdci svém, když jej zpráva došla, že absolutní vláda Rakouského mocnářství se v konštituční proměnila. Čím více se za osudných dnů březnových o zrušení bureaukratických závorek, čím více o úplné emancipací všech obcí z nadporučenství státního, a o rovném oprávnění všech náboženských vyznání mluvilo a psalo, čím více se svobody associační užívalo: tím více všickni pod jármem zákonů v Josefinském duchu daných vzdýchající církve katolické přátelé se radovali, že i ona z okovů nadporučenství, kterýmiž ji nevhoda časů sevřela, vyváznouc, svobodně svou oučinlivost vyvinovati počne, a nejenom poklady milostí v lůno její od Krista Pána vložených věřícím docela přístupné učiní, ale i také trojí oufad svůj vládařský jí svěřený, ku blahu svých oudů volně a svobodně zastávati bude.

Však bohužel, již útoky na kongregací Redemtoristů a na jiné náboženské společnosti učiněné nám poněkud ukazovaly, že svoboda za dnů Březnových vydobytá církevním associacím neplatí; těšili jsme se však ještě tím, že tento útok židům toliko a neznabohům lid bouřícím přičítati se musí, a že vzdělanější lidé, kteříž všecky stavy se svobodami vydobytými seznamovati za zvláštní oučel si vytknuli, i také církvi toto evanjelium o vyhoštění z nadporučenství státu a z bureaukratické poroby hlásati budou.

Ale naděje nás velice sklamala. Místo svobody a vyproštění z *nadporučenství*, hlásají tito pánové porobu, a místo levnějších okovů nadporučenství těžké okovy ouplné podřízenosti pod státní právomocnost pro církev kují, na mnoha

Digitized by Google

místech zásadu o *podřízení církve státu* prohlašujíce, a jí též na stanovujícím sněmu říšském všemožně zastávati obmýšlejíce. *)

Nebyloby ovšem těžko dokázati, že zásada tato v objektivnosti své, zdravému netoliko rozumu, ale i citu spravedlivosti a duchu křesťanstva odporuje. Však tím bychom takovým pánům, kteřížto representanty důslednosti, osvěty a intelligence býti chtí, nejenom špatně posloužili, ale snad se i do nemilé, a nelaskavé polemiky zapletli, v které obyčejně ten zvítězí, který lépe křičí a více stejně smejšlejících po své straně má. Nechtíce tedy o důslednosti oných pánů pochybovati, aneb dokonce jim cit spravedlivosti aneb křesťanského smejšlení odpírati, raději po původech tohoto jejich o poměru církve ku státu smejšlení pátrati a příčiny udati chceme, proč svobodomyslní zástupcové vydobytností březnových při vší důslednosti a spravedlivosti své, církev katolickou z nadporučenství státu nejen vyprostiti nechtí, nýbrž ji docela státu podrobiti usilují?

Nejhlavnější příčina nadzmíněného usilování o porobu církve katolické jest *obávání*, žeby učinlivost církve, kdyby jí svobodně se jeviti volno bylo, konštitučnímu vyvinování na ujmu býti mohla. Proto se také páni Biskupové, a duchovní stav svůj nezapírající, vesměs z reakce obviňují a zpátečníci nazývají, a nejen jako Pareas mezi Indy v opovržení jsou, ale i také jakožto nepřátelé svobody se považují... A na čem toto obávání svobodomyslných hájitelů konštitucí spočívá? Nemohu věřiti, žeby těch pánů tajno bylo, že Kristus Pán, roztrozskotav okovy hříchu, ďábla a smrti, nejpřednějším hajitelem svobody byl, a ačkoli obtěl, by samospasitelné učení jeho u všech národů se kázalo, a církev jeho po celém světě se rozmáhala, že předce žádné státní ústavě jakýmkoli způsobem na ujmu býti aneb volnému vyvinování jejímu překážeti neobmejšlel. Nemohu též věřiti žeby

*) Takové mínění měl aspoň jeden z těch pánů, kteryž se k tomu také veřejně přiznal v národních novinác'.

Digitized by Google

jim bylo ušlo, jak Apoštolové svobody slova i s života nebezpečím hájili, a bureaukratickým úskokům mocně vzdorovali. Nemohu též věřiti, žeby tito svobodomyslní zástupcové svobod březnových při své v starobylostech zběhlosti nevěděli, že právě církev křesťanská okovy otroctví Římského roztroskotala, osvětu, umění a všestrannou vzdělanost za nejtemnějších časů lidské nevzdělanosti a surovosti mateřsky pěstovala, ano že i ve vlasti naší první národnosti České buditelové, a nejhorlivější mateřčiny naší pěstovatelé k stavu katolického duchovenstva přináleželi, a že v tomto svém snažení od duchovních svých představených nejenom nikterak obmezováni aneb jakožto proti duchu církve jednající káráni nebyli, nýbrž že všemožného spíše podporování docházeli.

Když ale církev sama o sobě svobodě a volnému vyvinování konstitučního života občanského na odpor není, kde jest příčina nadzmíněného strachu? co jest, co církev u nás v podezření zpátečnictví uvozuje?

Já myslím, že jest to ona *jakási tvárnost absolutní samovlády*, kteráž na místo demokratické*) v středověku od právomocníků církevních přijata, a Josefinskými reformami ještě více utvrzena byvši, posaváde ještě v církvi se zachovává.

Poněvadž totiž všickni svobodomyslní vydobytostí březnových hajitelé více méně demokratické záměry mají, tou příčinou aristokracie a všecko, což absolutismem zapáchá, jim se protiví, i bojí se Reakcí ze strany církve, vědouce,

*) Za prvních totiž dob panoval v křesťanské církvi demokratický způsob řízení, jak to z mnoha míst skutků apoštolských, zvlášť z vyvolení S. Matěje za Apoštola, z vyvolení 7 Diakonů, z událostí Antiochenských, ze sněmu Jerusalémského, ze způsobu zvolení biskupů od sv. Pavla I. Tim et ad Tit. předepsaného, z vyloučení Korintského hříšníka etc. etc. patrno jest, a i dále z listu sv. Klimenta Římského na Korintské, a z listu sv. Ignacia Antiochenského vysvítá; ano i později za času sv. Augustina, sv. Eusebia Vercellenského a jiných církve katolické světel, se ukazuje, kteříž ve vládě církve sobě svěřené nic samovolně neustanovovali, nýbrž dle porady a usnešení všech svých spolupracovníků na vinici Páně.

Digitized by Google

že její a jejich důstojníků vplyv na lid není malý, domnívajíce se, že se důstojníci v církvi neradi s demokratickými náhledy jejich snášejí.

2. Druhá příčina, proč svobodomyslní konstituční rovnosti hajitelé, církev státu podrobiti chtí, jest *žádost, by se mladá naše svoboda prostřednictvím církve upevnila.* Vědí totiž z dějepisu, jak mocně působí církev na zřízení, vyvinování a bezpečnost státu. Touto podporou chtí tedy i vnově zrozený stát Rakouský opatřiti, spolu ale moci a práva nabyti, by si církev tak ustrojili, aby jim schopným nástrojem k dosažení tohoto cíle byla. Z tohoto stanoviska se musí považovati usilování po opravách v církvi, kteréž obzvláště uvedení demokratické vlády do církve za oučel si vytknulo.

3. Mnohým opět bijí do očí ohromné, — jak se domnívají — statky církve katolické, kterýmiž by se potřebám státním poněkud vyhověti mohlo. Jak se ale jich zmocniti? S tak nazvaným »Dominium eminens civitatis" to tak pohodlně nejde; neb dle této zásady netoliko církevní, nýbrž jednoho každého jednotlivého občana jmění právomocnosti státu podléhá, tak sice, že všickni občané stejnou měrou k potřebám státu přispívati, ano když nutno, i celé své jmění státu v obět přinesti povinni jsou. Jestliby se tehdy od církve celé jmění žádalo, muselo by se důsledně i od jednoho každého občana totéž žádati.

Snáze ale a s větší důsledností by se na statky církve sáhnouti mohlo, kdyby církev docela byla státu podřízena, a státním ústavem se stala. Tu by státu netoliko dominium eminens zůstalo, ale i bezprostřední právo na statky její by mu připadlo, dle zásady: Accessorium sequitur principale. Když církev jakožto principale státu připadne, připadnou mu spolu i její statky. Od cizího kabátu kapsu s penězi uříznutou nelze; ale když celý kabát sobě přivlastním, tak že právem říci mohu: tento kabát jest můj! žádný mně nesmí za zlé míti, když od něho kapsu s penězi uříznu. — —

Digitized by Google

Tyto se mi zdají býti nejhlavnější příčiny usilování nynějších svobodomyslných politiků o úplné podřízení církve státu. Myslím, že každý pozná *důslednost* tohoto usilování, a že jako Pán v Evanjelium nespravedlivého zprávce chválil, pro jeho arci nespravedlivou prozřetelnost, i my nespravedlivé snahy o podrobení církve z nedostatku důslednosti viniti nesmíme. Však jako chytrý v chytrosti své ne zřídka se chytává: tak také tito svobodomyslní církve podmanitelové nemají a nebudou míti příčinu plesati, jestli to, oč usilují, vyvedou. Neb církev jediné úplné svobody požívající, může býti podporou státu; podmaněna, v otroctví uvedena, nemůže v tomto ohledu nic učinkovati.

Tomu učí dějepis jak minulosti tak přítomnosti na nesčíslných místech. Co u př. prospělo císařům řeckým, že sobě církev východní skoro docela podmanili? Zvětšila se snad tím mocnost jejich politická? — Co prospělo knížatům německým za časů tak zvané Reformací, že jakožto pánové země, i právo obdrželi, obyvatelům, co a jakby věřiti měli, předpisovati? Co získal zemřelý krát Pruský, když katolickou církev státní právomocnosti docela podrobiti obmejšlel?

Církev jest od Krista pro všecko lidstvo bez ohledu na jeho státní spojení ustanovena; ona trvalosti své nepozbývá v žádném jakkoliv ustanoveném státu; pakli ale stát ji sobě podmaniti, a jí co prostředku k účelům svým použiti obmejšlí, tu hyne její bujarost, ona vadne, klesá; ano zdá se, že Bůh, nechtě takového nehodného s církví svou nakládání dopustiti, od takového národa tento skvostný klenót odjímá, tak že mu místo pravé církve toliko jakýsi stín pozůstane.

. . . ý.

Jak Hierarchii získati?

Pod tímto názvem Pan W. Resl v 139. čísle národních novin činí návrh, jakby se hierarchie t. j. představenstvo

Digitized by Google

církve katolické mohlo tak získati, by s hajiteli vydobytostí Březnových souhlasilo, a konštituční svobodě a národnosti záštitou se stalo.

Radí totiž k tomotu cíli, by předně pozor se dal na dvě strany nyní v hierarchii se objevující, — a protož dělí hierarchii na dvě třídy, z kterýchžto první, posaváde větší a mocnější jmenuje plémě, kteréž nezasluhuje spříznění nýbrž opovržení; a proto svou naději zakládá toliko v druhé, kteráž z mužů vzdělaných, ovšem na větším díle níže postavených, sestává.

Pak praví, by publicistové obezřetnosti užívali, a sněmové naši příhodné kroky učinili, by tato druhá strana opanovala většinu; pak že se získá hierarchie.

Na to uvádí, čehoby publicisté v obezřetnotnoti své šetřiti, a kamby sněmové naši směřovati měli; totiž

a. by se víra měla v uctivosti;

b. by se působilo více na ducha než na literu, totiž by se neusilovalo tak o to, aby laikové činem sahali do ústrojí církve, jako spíše o přísné posouzení mravní;

c. by se uvolnilo svazku hierarchie s papežem — a zásady Febronia přestaly.

d. by se duchovenstvu jeho jmění pojistilo;

e. by se nižšímu duchovenstvu lepší důchody vyjednaly; a

f. by se Semináře zrušily. — —

Když jsem tento článek přečetl a opět přečetl, napadlo mi, zdaliby nebyl P. W. Resl lépe učinil, kdyby byl svůj článek nadepsal: „Jakby se *byla mohla* hierarchie získati?“ Já totiž myslím, že kdyby se hned na začátku našeho konštitučního živobytí od pánů publicistů jenom oných čtyř punktů pod a. b. c. d. uvedených lépe bylo šetřilo, žeby *celá hierarchie* s hajiteli vydobytosti březnových byla souhlasila a konštituční svobodě a národností pevnou se byla záštitou stala, žeby tehdy nebylo třeba s p. Reslem ani hierarchii na dvě třídy rozdělovali, na smrt mocnější části čekati, a slabší třídě převa-

Digitized by Google

hu vyjednávati, ani oných dvou prostředků pod *e.* a *f.* uvedených užívati, jakby totiž lépe o konstitucí a národnosti smejšlející, slovem: liberalní hierarchie se docílilo; neb zajisté nebylo ani jednoho duchovního, kterýžby danou mocnářství rakouskému konstitucí s radostí nebyl uvítal. Ačkoli způsob, jak císař pán ku přislíbení konstitucí přiveden byl, mnohému se nelíbil, přece jak mile se císařské vyjádření uveřejnilo, že on z ohledu na požadavky času konstitucí dáti za dobré uznal, všickni bez rozdílu se radostnému plesání odevzdali, lidu dobrodějnost milostí s konstitucí udělených vykládali, a po Bohu dobrému císaři za tento neocenitelný dar vroucí díky vzdávali. Živá obraznost jednomu každému budoucnost v růžovém světle ukazovala, a každý pevné činil předsevzetí, tohoto daru si vážiti, ku blahu nejen vlastnímu ale i bližního svého dle možnosti ho použiti, a k dalšímu vyvinování konstitučních svobod se vší silou přispívati. — Když ale bohužel a. páni publicistové, novináři, divadelní ředitelové, plátkáři aneb pamfletistové, a skoro všickni, kteříž svobody tisku majíce, sobě vplyv na smejšlení lidu přisobili a nejenom žádnou ku víře katolické náklonnost neobjevovali, nýbrž podstatných víry katolické článků neuctivě se dotýkajíce, svou vší víry prostotu a náboženskou chudobu na jevo dávali; když

b. lid k násilnému sahání do ústrojí církve slovem i příkladem nabízeli, místo spravedlivého a laskavého posouzení činů osob duchovních všelijaké utrhačné klevety s radostí do novin a tak zvaných plátků svých přijímali, a s poznamenáními svými, cti a vážnosti kněžské utrhajícími, doprovázeli, všeliké pak jiné články, jenž se o hájení pravdy zasazovaly, jakožto odporující tendencí listů svých zamítajíce; když řku hanu a potupu na celý stav kněžský kydali*), když

*) Jako se to ku příkladu stalo v národních novinách v čísle 126., kdežto pan Jan Tomíček zajel si na stav kněžský způsobem tak nešetrným a hrubým, že by sotvy ušel pokárání, kdyby se tak v jakékoli vzdělané společnosti choval.

Digitized by Google

c. dále o uvolnění zákonů, spojení s papežem se týkajících, a o zavržení zásad Febronia nejenom nikde ani zmínka se neučiníla, anobrž k úplnému odtrhnutí od papežské stolice se vyzývalo, a o úplném podřízení církve pod právomocnost státu skoro jednohlasně se mluvilo a psalo; když konečně

d. se nejenom žádný neobjevil, jenžtoby byl uznával, že i církev má právo ke svému jmění, alebrž když se jenom vždy na ohromnost tohoto jmění, a jakby se jím potřebám státu vyhověti mohlo, poukazovalo, a k odejmutí jmění záduš-ního nabízelo, když pravím páni publicistové a t. p. právě proti návrhu pana Resla jednali: — tuť ovšem nemůže žádnému divno býti, že větší částka hierarchie, a s ní také velmi mnoho k hierarchii nenáležejících, a toliko zdravým rozumem a moudrým považením opatřených laiků, vidouce toto zneužívání konštituční svobody, jako z líbezného sna vytrženi, na tyto proslulé svobody hajitele se zamrzeli, a všelijakým způsobem na jevo dali, že se jim toto jejich počínání nelíbí, že s tímto jejich církve a víry opovrhováním, s jejich násilným do ústrojí církve sahánim, s jejich náhledy, nejenom poměru církve a státu, ale i také majestatnosti církevní se týkajícími, srozuměni nejsou. Každý tu snadno nahlídne, že není třeba, odpor tento větší částky hierarchie s panem Reslem »v historické minulosti"*) aneb „v jakési absolutní za-

*) Pan W. Resl totiž praví, že po všecky věky nebylo věrnějšího a mocnějšího spojence absolutních vlád nad hierarchii, — že ale ona jenom při oných mocnářích pevně stála, kteří šetřením dobra jejího dokázati uměli, „že jim moc je dána s hůry." —

V těchto slovích *těžké*, ale na štěstí *falešné* nařknutí hierarchie obsaženo jest.

Pravda sice jest, že církev — nebo jestli se to panu Reslovy lépe líbí, hierarchie pamětliva jsouc slov s. Pavla k Řím. 13, 1. 2 3. Každá duše mocnostem vyšším poddána buď, neb není mocnosti nežli od Boha, a které jsou, od Boha zřízeny jsou a t. d., též na mysli majíc napomínání sv. Petra v I. ep. 2, 13. Poddáni buďte všelikému lidskému stvoření pro Boha; buďto králi, jako nejvyššímu, buďto vévodám, jako od něho poslaným . . . neboť tak jest

Digitized by Google

rytosti, v zatemnělosti, v pokorné pýše aneb v lenivém horlení těchto věků svému nerozumějících lidí« hledati, an se odpor tento z výše postavených příčin a z počínání tak nazvaných svobod konštitučních hajitelů dostatečně vysvětliti dá.

Jakkoli ale v těchto událostech základ a příčinu odporu velké částky hierarchie proti snahám hajitelů konštituční svobody, a jejich v tyto pány nedůvěry, nalezáme, a jakkoli snadno domysliti se dá, že duchovenstvo vůbec nemůže na to dosavádní sobě počínání přemnohých těchto tak zvaných hajitelů svobody s velikým zalíbením patřiti: nicméně z toho přece nenásleduje, žeby konštitucí, a ostatní s ní spojené svobody se hierarchii zprotivovaly, aneb žeby ona proti nim něco odporného zamejšlela. Může býti zajisté více způsobů, jak by se hájily a podporovaly vydobytosti březnové, a protož nemohou, jak se to od nich děje, — ti tak se nazývající hajitelové konštituční svobody říkati: Kdo není s námi, jest proti konštitucí, jest reakcionářem — zpátečníkem. —

....ý.

vůle Boží, . . věrnost a poslušnost vládě zemské prokazovati, a své věrné k této poslušnosti nabízeti vždy za nejsvětější povinnost považovala. Toho ale pan Resl, byťby se sebe více o historii opíral, nikdy nedokáže, žeby církev při plnění této povinnosti byla kdy brala ohled na *formu vlády*; nýbrž připustiti musí, že každé, jakkoli zřízené vládě stejnou věrností oddána byla, a od svých jí stejnou úctu a poslušnost prokazovati se vynasnažovala.

V čerstvé paměti ještě budou slova zvěčnělého P. Arcibiskupa Pařížského, kteráž on, když se letos Francouzsko republikou býti prohlásilo, ve shromáždění tehdejší vlády republikánské o poměru církve ku všelikým formám vlády pronesl. —

Z Apologie sv. Justina muč. Senatu Římskému věnované, a z Apologetiky Tertulliana vidíme, že křesťané tehdejší na formu vlády nedbajíce, jí úctu a poslušnost prokazovali, a nemohouce skutkem, že modlitbou a obětmi blaho vlády podporovati se snažili. Právě proto, že vládařové křesťanství věrnost církve ředitelů znali, o zvětšení jejich moci a vplyvu se starali. V státech konštitučních ano i v republikách nynějšího času vidíme duchovenstvo tak státu oddané a ku plnění rozkazů nakloněné, jako v kterémkoli státu absolutně monarchickém. —

Digitized by Google

Duchovenstvo a reakci.

Bylo to jmenovitě dne 25. července 1848., co jsem byl v jedné společnosti (kdež bych se toho byl nejméně nadál) z čista jasna tázán, zdali bych hlasoval pro revolucí proti mocnářství rakouskému. — Zhrozil jsém se té otázky, a odpověděl jsem: »Co pak vám to, pane, napadá.« ‚Což to schvalujete, jak se všecko u nás vede?‘ »Neschvaluji.« ‚Máme tedy snad všeho nechati tak, jak to jest?‘ »To ne.« Jaké tedy pomoci? „Tu jest povinnost našich stavů, aby se s prosbou obrátili na císaře, aby utisknutému lidu polehčil. Kdyby vědět císař, jak se lidu vůbec vede, nepochybuji docela nic, že by hleděl pomoci; to jest to nejhorší, že má okolo sebe falešné rádce, kteříž mu skrývají, jaká bída v zemích panuje, jak se mnoho nespravedlnosti páchá, jak bývá mnohý člověk utištěn. Tu jest především potřebí, aby císaři bylo vše náležitě vysvětleno, a není pochybnosti o tom, že obrátí k tomu zřetel, aby pomohl.“ ‚Proč se toho tedy stavové neujímají?‘ „Ujímají se toho, jenom že posud náležitě vystoupiti nemohou, protože u národu ani ohlasu ani podpory nenalezají, a to zas proto, že dílem vinou svých předků, a dílem vůlí nebožtíka císaře národu svému odcizeni jsou. Co jen pozná národ, že se ho stavové chtějí ujímati, napotom půjde všecko ku předu.“ ‚Což ale, jestliže císař prosbu stavův oslyší?‘ „Budou prositi ještě jednou.“ ‚Budou-li ale po druhé odmrštěni?‘ „Budou po třetí prositi, a to sice u větším počtu a s větší snažností.“ ‚Což ale, kdyby se proti prosebníkům násilí užívalo?‘ »Násilí se užívati nebude, toho se nebojím; kdyby ale ani po třetí neměla býti vyslyšena spravedlivá prosba jejich, napotom by nám nezbývalo jiného nic, než sečkati za nějaký krátký čas, až by se naskytla vhodnější doba. Já pak jako katolický kněz na žádný způsob k zpouře nemohu raditi, ani takové předsevzetí jiného schvalovati: poněvadž zpoura jest

Digitized by Google

pravý zločin. Byly mnohem horší časy, kdež skuteční tyranové po šijích národů tlapali: a Bůh pomohl, pomůžeť i tenkrát; ale zločinem není žádné pravé pomoci.“

Žeť pak skutečně nebylo jiného třeba, než nejmilostivějšího císaře a krále našeho Ferdinanda přesvědčiti, jak špatné a zlomyslné rádce okolo sebe má, ukázalo se. Aj beze zpoury, bez nevěrnosti, bez zločinu dána jest nám svoboda, dána jest nám řízením Božím, a dána jest o mnoho dřív, než se kdo z nás toho nadíti mohl. Čehož ale při tom nejvíce želeti musíme, jest, žeť bylo přece krve prolití, bez kteréhož docela býti mohlo. Tomu zajisté nechtěl nejmilostivější císař a král náš, a tomu také nechtělo jádro našeho národu, ani národ vůbec. Kdyby všickni našincové tak šlechetně byli sobě počínali, jak milostivě s námi učinila císařská a královská majestatnost; nebylo třeba, aby kde byla pukla jediná tabulka skla v okně — jak jsme s pravou chloubou sobě vyprávěli od 15. března až do 11. června r. b. — nercili aby jediný člověk byl poraněn, tím méně zabit. Spravedlnosti se dojisto nedokazuje, aniž se může dokázati krve prolitím, leč proti divokému národu, kterýž ani rozumu ani svědomí nemaje, žádného práva neuznává anebo nešetří. Bohu žel! že se odestáti nemůže, což se v svatodušním témdni stalo v Praze a po krajích naší milé vlasti: čí vinou se to ale stalo, ti si za to jednou odpovězte před soudem Božím. My jich neznáme, aniž jich znáti chceme, také jich nesoudíme: tolik ale přece jisto, že jich vinou tekla krev, že k veliké škodě celé naší vlasti zrušen byl na čas všeliký spravedlivý pořádek, a což nejžalostnějšího jest, že zbaveni jsme té největší slávy, kteréž jsme dojíti mohli před obličejem celého světa: že jsme netoliko zcela pokojnou cestou drahé svobody nabyli, anobrž také že jsme jí v pokoji svatém uměli užívati. I zdali by se byl nestal náš milý český národ vzorem celému světu, kdyby se byl tímto velikým činem prokázal?‘ Cizincové nám činili křivdu dlouho

Digitized by Google

dost, protože nás neznali a znáti nechtěli: a hle stali jsme se jim novým, ač opět nezaslouženým pořekadlem!

Ach, přičiňme se všickni, jenž jsme posláni na vinici Páně, a ustanovení za pastýře a za vůdce lidu Božího, přičiňme se, což na nás jest, abychom napravovali a nahražovali, což cizí vinou pokaženo a zmařeno jest.

Tím se ale staneme reakcionáři, jak nám již na mnoze spilaji! Nezaslouženou hanou nedejme se mýliti, ale dokažme těmto buď nerozumným buď docela nepovolaným panáčkům, jak velikou nám činí křivdu.

Reakcionáři byli bychom: kdybychom brodili buď proti národnosti anebo občanské svobodě. Kdo ale smí katolickému českému duchovenstvu přisuzovati takový nerozum a takový nesmysl. Kdyby katolické duchovenstvo v Čechách brodilo proti národnosti: bořilo by své vlastní dílo; kdyby brodilo proti občanské svobodě: kulo by samo na sebe okovy nové, kteréž je tížily tak jako každého jiného, místem pak a časem ještě víc než jiné lidi.

Kdo pak má v tom tu největší zásluhu, že se z hlubokého sna probudil a k vědomí přišel duch národnosti české, ne-li katolické duchovenstvo? Již mezi prvními křisiteli literatury české byli kněží, a jeden docela z onoho řádu, jehož pouhé jmeno jest nynějšímu věku pravým zločinem, byl to slavné paměti Dobrovský. Ptejme se učitelů, kdo nejvíce pečoval po ten celý čas o zvelebení českého jazyka v národních školách? odpovědí nám: kněží. Ptejme se knihkupců, kdo nejvíce českých knih kupoval a mezi lid rozšiřoval? odpovědí nám: kněží. Ptejme se jednatelů Matice české, kdo hned z prvního počátku nejvíce se hlásil, aby jako zakladatel položil na oltář vlasti svůj příspěvek? odpovědí nám: kněží. Ptejme se krajských ouřadů, kdo nejvíce knihoven založil pro školu a pro lid, a kdo je ze svého vlastního pokladu nejvíc obohatil? odpovědí nám: kněží. Přiznejte se, pánové, že se ještě před dvaceti lety málo knih českých tisklo. Proč? Protože na ně byl špatný odbyt. By-

Digitized by Google

ly to na mnoze velmi zábavné a velmi prospěšné knihy: a proč se jich přece málo kupovalo? Protože nebylo v obecném lidu žádosti čtení. A dokud té nebylo, nemohly se nové knihy vydávati, a vydala-li se jaká, přišla lidu málo v známost. Kdo pak dodával lidu chuti ke čtení půjčováním knih nových na světlo vydaných, ne-li katolické duchovenstvo.' A žádný jiný tenkrát o tu věc s lidem jednati nemohl, jen kněz toliko. Řízení zemské se drželo docela německého živlu, ač tomu ani císařští zákonové nechtěli, tím potáhlo za sebou všeliké ouřednictvo, kteréž se napotom buď nemohlo anebo neumělo ujímati živlu českého; i učitelové národních škol v té věci málo přispívali: poněvadž jejich vlastní příprava byla slabá, a poněvadž neměli důstatek peněz na knihy české, aby se vzdělávali víc, než jim pouze pro školu bylo třeba. Kdyby byl některý jiný horlivý vlastenec chtěl jedním druhým lístkem promluviti k národu, a vzbuditi ukolébaného ducha jeho: byla by mu v tom bránila censura. Nezůstal tedy žádný jiný, než kněz, kterýž maje svobodu živého slova, k buzení národnosti mluvil, ač byl kolikrát vysmán, a jinde zas ač se potkal s nemilými překážkami.

Jestliže ale katolické duchovenstvo v Čechach dílem samo ukolébaného ducha národnosti budilo, a dílem jiným slavným vlastencům v jeho probuzení horlivě pomáhalo: jak jest možná, aby nyní bylo proti české národnosti? jak jest možná, aby pozdvihovalo ruky své k boření svého vlastního díla, anebo k zničení toho, k čemuž prvé s dobrým rozmyslem, s neunavenou horlivostí a s pravou svědomitostí pomáhalo. A protož buď každý tím ujištěn, že katolické duchovenstvo netoliko nebude proti české národnosti, anobrž že se z toho srdečně těší, že nám jest nyní pojištěna občanským právam, a že doufá, žeť nyní mnohem více bude zkvítati naše literatura než se dělo dřív za mnoho let.

Ale snad by rádi zničili kněží *občanskou svobodu*? I to jest lichá, nerozumná ano i nespravedlivá bázeň. Kdož jest přítelem české národnosti, nemůže ani nepřítelem býti

Digitized by Google

občanské svobody. Aj proč pak to šlo s probuzením české národnosti pod předešlou vládou tak zvolna? Protože jsme neměli občanské svobody. Vyskytnul-li se kde který horlivější vlastenec: již byl pod dohlídkou tajné i veřejné policie, již se považoval za nebezpečného člověka, již se mu děly mnohé překážky ve spravedlivém usilování jeho. Co se dělo světským lidem, to se dělo i duchovním: jak se tedy nemá duchovenstvo těšiti se vším ostatním lidem, že přestala politická vázanost, kteráž překážela šťastnému vyvinutí a blahému rozkvětu národnosti české.

Pomyslí sobě mnohý při tom: Pro národnost nebude sice duchovenstvo proti svobodě, bude ale proti ní z ohledu svého vlastního postavení. Komu pak se vedlo za předešlé vlády lépe, nežli právě duchovním: měli pojištěný plat, měl všude přednost, měli všude zastání. An ale nyní mnohé veliké beneficium ztenčeno býti má, an se ujímá stavu duchovnímu přednost, a an se mu vykazuje toliko rovnost s jinými stavy: tu jest skorem jako jisto, že duchovenstvo přemejšlí na nějakou reakci."

I to jest liché, nerozumné, ano i nespravedlivé podezření. Domníváli se kdo, že se dokonalému duchovnímu pastýři za předešlé vlády blaze vedlo, ten jest na velikém omylu. Tělesné zaopatření měl sice každý kněz, a nebylo tu žádného, kterýž by byl z vůle státu nouzi trpěl. Však ale tělesné zaopatření není dokonalému knězi všecko, ten žádá docela něco jiného, ten žádá, aby k duchovnímu prospěchu věřícího lidu svobodně pracovati mohl. Ptejme se ale duchovních pastýřů, mnoho-li svobody jim v té věci bylo dáno. A tu se podivíme slyšíce, že právě katolická Církev, ač se nazývala panující, a ač jí od státu přiřknutá byla i ochrana i pomoc, že právě ona i nejméně svobody i nejméně zastání měla. Jednou jsem byl na okamžení velice zarmoucen, an jsem slyšel od jednoho důvěrného muže, kterýž mne pravil, řka: „Patnácte let sedím u rádního stolu, kdykoli ale za ten čas vyjednávána byla rozepře mezi katolickým knězem a

Digitized by Google

nekatolickým pastorem u krajského úřadu: vždycky byla přiřknuta vina katolickému knězi. Nepravím sice, že by si byl každý z nich vždycky opatrně a spravedlivě počínal; aby ale nebyl z nich ani jeden nevinný, to přece není možná.„ An jsem tedy o takovém mravním utlačení Církve katolické slyšel, nebylo jinák, než že jsem se zarmoutil; a však z téhož zármutku jsem vážil veliké potěšení. Vzpomenul jsem sobě na slovo Páně: „Kdybyste byli ze světa, svět, což by jeho bylo, miloval by ovšem; že pak ze světa nejste, ale že jsem já ze světa vyvolil vás, proto vás svět nenávidí.“ Jan 15, 19. Potěšil jsem se z toho, an jsem v tom patrný viděl důkaz Bozského ustanovení Církve katolické; posléze jsem ale přece byl zarmoucen, an jsem viděl, že mravní toto utiskování jest horší, než jakékoli zjevné pronásledování. Neboť zjevný nepřítel jest vždy méně nebezpečný než oukladník. Ale netoliko v rozepřích s nekatolíky byl duchovní pastýř skorem vždycky již napřed jist svým odsouzením, anobrž i když mezi katolickými osadníky svými mnohou neřest zameziti chtěl. V zákoně měl sice slíbenou i ochranu i pomoc: v skutku se mu jí ale dostalo jenom tenkrát, když byl tak šťasten, najíti v ouřadě dokonalého křesťana. — An se ale na ten způsob katolické duchovenstvo působením byrokracie vidělo v smutném otroctví, z něhož nyní vysvobozeno jest; kdo pak mu chce tolik nesmyslu, tolik podlosti přisuzovati, že by sobě žádalo nositi opět ty okovy, kteréž nyní zlomeny jsou. Možná sice, že by jeden druhý si přál, aby vše bylo v starém nepořádku zůstalo: avšak pohleďte na něj, a přesvědčíte se, že není dokonalým katolickým knězem, a toho se nemáte docela nic co báti; neboť ten neměl nikdá žádné důvěry u lidu, a nyní jí má tím méně. Čím více ale katolický kněz ducha Kristova pojal, a čím víc jest jím sám nadšen: tím více bude horliti o zachování udělené svobody, a protož nemůže ani býti reakcionářem. Domníváli se ale někdo, že by špatných kněží byl většina, ten by českému duchovenstvu činil velikou křivdu.

Digitized by Google

„My se ale bojíme středověké hierarchie," řekne mnohý, „o kterouž duchovenstvo usiluje, a v tom vidíme reakcionářství." — Já neznám žádné jiné hierarchie, než kterouž ustanovil sám Syn Boží, Kristus Ježíš, a k té náleží kněžstvo, jehož vrchní vůdcové jsou biskupové a nejvyšší hlavou nástupce svatého Petra, neboli papež. Jestliže také během času nová jmena vznikla, těmi se v podstatě ani toho nejmenšího nezměnilo. Celému pak kněžskému řádu není žádná jiná moc dána, leč toliko moc duchovní, kteráž není aniž může býti na škodu občanské svobodě; paněvadž člověka i duchovně svobodného činí, aby došel svobody vyvolených synův Božích, a na věky byl svoboden. Dosáhla-li v středním věku duchovní vláda i světské moci: suďme spravedlivý soud, jakož to již mnozí protestanté učinili, a poznejme, že se to stalo z Božího dopuštění, aby národové světa vysvobozeni byli z té nejhorší poroby mnohých nelidských mocnářů. A tak byla i ona nenáviděná středověká hierarchie ukrutným panovníkům sice hrůzou, národům jejich ale s velikým požehnáním. A kdo pak byl v našich dnech ten první, kterýž dal na sobě sám ten nejkrásnější příklad, jak se s národy nakládati má? Kdo polehčil první lidu svému těžkého břemena. Kdo první mu dal žádoucí svobodu? Nebyl-li to náš svatý Otec, Pius IX.? Kdyby jeho nebylo, nepochybně bychom ještě snad dlouhý čas museli upěti pod jarmem Metternichovým. I není-li tedy i nám hierarchie s velikým požehnáním. Jakož ale svatý Otec k tomu dal první impuls, aby nám dána byla svoboda, také i naši biskupové z toho se těší, že rakouští národové propuštěni jsou z poručenství; a to zajisté zvlášť na jevo dal náš vrchní pastýř, Aloys Josef, arcibiskup Pražský ve svém pastýřském listu na duchovenstvo o veliké noci, a v druhém pastýřském listu, kterýž v nedèli sedmou po svatém Duchu věřícímu lidu sdělen byl.*) Když se tedy i biskupové s pravým nadšením k svobodě hlásí: kde jest jaké reakcionářství.

*) Viz výborný list tento pro větší rozšíření v Časopisu tomto podaný na stránce 10.

Digitized by Google

Ano tolik jest pravda, že žádný pořádný člověk nemůže schváliti všecko, což se děje od času prohlášené svobody, a protož ani duchovenstvo tohe chváliti nemůže. Svévolnost, násilí, neurvalost, příkořenství, nátisky pokojným občanům činěné: to není zajisté žádná svoboda; a kdyby měly ony neřesti zobecněti, neblahý by dojista byl život lidský: a proti těm budou bojovati i duchovenstvo i světské mocnosti. Jako nejmilostivější císař a král náš Ferdinand se svou politickou a vojanskou mocí reakcionářem bude proti buřičům, loupežníkům, zlodějům, vrahům a rušitelům obecného pokoje: tak i duchnvenstvo hlásiti se bude po všechen čas z té nejsvětější povinnosti k reakcionářství proti všechněm hříchům a proti nevěře; jeho meč ale nebude, leč slovo Boží, jeho štít víra, jeho pancíř spravedlnost a láska, jeho lebka naděje budoucího spasení.

Co máme o pověstné reformě příjmů kněžských souditi?

Sněm říšský zrušením poměrů poddanství zrušil i robotu proti mírné toliko náhradě, jakou nyní rolníci bývalé vrchnosti své spláceti mají. Jásá rolník a raduje se z úplné svobody své, a to tím více, an ho to zhola žádné práce nestálo.

Takli dobrotivě veleslavný sněm říšský obmyslil sedláka, doufáme, že i nám duchovním dělníkům, jenž na vinici Páně břímě dne i horka snášíme, učiní, což jest spravedlivé. Praví se, ano i veřejnými listy již nejednou se proneslo, že duchovenstvo rovno státním úředníkům učineno, ze státního důchodu vydržováno bude. Wyšší důstojníci, jimž osady podřízeny jsou, mají prý míti v hotovosti 1000 zl., faráři 800

Digitized by Google

a 700 zl., lokalní zprávcové*) 600 zl., expositové 400 zl., a kaplani 300 zl. stř, ročního platu.

Wyšší důstojníci in cura animarum byliby snad proboští a arcijahnové, a těch jest dle Šematismu v království českém 10.; tedy roční jich příjem po 1000 zl. stř. obnášelby . . . . . 10,000 zl.

Děkanství udává Catalogus cleri 140. Poněvadž však naši reformátoři mezi děkanstvím a farou u příjmů nečiní rozdílu žádného, tedy po odrážce střídnictví Kladského zůstaloby far a farních administratůr ouhrnkem 1333., a sice: 881 větších far, z nichž jedna každá přes 2000 duší čítá, a 452 menších. Mezi většími nacházejí se také fary první třídy od 5000 až do 12000 duší; proto však nemíní reformátoři naši nadlepšiti takým farářům, jelikož dle počtu důší více kaplanů jim dáne.

Tedyby výživa 881 farářů osad rozlehlých ročně stála po 800 zl. . . . . 704.800 zl.
452 farářů okresů menších po 700 zl. . 316.400 „
411 lokalistů, odrazíli se Kladsko, po 600 zl. 246.600 „
118 expositů a zámeckých kaplanů po 400 zl. 47.200 „
1800 kaplanů po 300 zl. . . . . 540.000 „
Dělá 1, 865.000 zl.

Kněžským vysloužencům, a sice farářům třídy vyšší, slibuje se až do třicátého na vinici Páně chvalně strávenéhо roku pensi 600 zl. stř. od 30. až do 40 let 700 zl., a sloužilli farář plně 40 let. celoroční příjem 800 zl., farářům třídy nižší odměřují do 30 let služby kněžské roční pensi 500 zl. stř., od 30 do 40 let 600 zl., a od 40 let 700 zl.

Lokalistům připovídá se roční pensi do roku 30. jejich kněžství 400 zl. stř., od 30 do 40 let 500 zl., a od 40 celý příjem 600 zl.

*) Toto jmeno by mělo docela přestati. Pastýř jako pastýř; mnohý pak lokalista má více duší než farář. Proč se tedy mezi nimi rozdíl dělá? Že snad ten má více než onen? — Red.

Digitized by Google

Expositové a kaplani mohou prý v pádu choroby, vyššího stáří a vůbec nedostatečnosti své k obsluhám církevním čítati na 300, a exposití i na 400 zl. stř. roční pensi, pakli strávili in cura animarum úplně 40 let.

Návrh tento jest velmi spravedlivý; neboť dostáváli se státním praktikantům adjutum 300 i 400 zlatých, a rosteli s novým vždy úřadem i roční příjem jejich až časem na tisíce se zvýší, užíváli úředník až do smrti své celoročního příjmu za svou pensí, pakli 40 let sloužil, a pakli nedosloužil, dáváli se mu podlé let úřadování jeho aspoň taková pensí, aby mohl živ býti počestně: proč medle jenom kněz s 300 neb 400 zl. až do smrti se nuzovati musí, a staneli se k vedení úřadu pastýřského neschopným, co nějaký podomek neb topič s 200 pensí se odbývá, z nichž si byt za 80 zl., dříví za 40 zl., a za ostatních 80 zl. (13 kr. na den) stravu, šatstvo a jiné potřeby opatřiti má?! — Naší předkové založili si v Praze dům, v kterémžto v sešlém věku svém poctivého zaopatření docházeli; tento byl bohužel! i s penězy za panování císase Josefa II. k docela jiným účelům určen, a nyní zestaráli se kněz, a nebylo-li mu možno za mladých let něco si ustřádati, s bídou zápásiti musí. Což nezasluhuje kněz osudu lepšího? Nepracujeli on k spáse občanské? Kněžstvo nejen Bohu slouží nýbrž i státu; ono vyučuje lid, drží mravokázeň, vede k poslušenství, pěstí mládež, a vůbec chceli své úloze dostáti, tak jest za věku našeho zaměstknáno, že mu ledva večerem oddechu popřáno. A zdali též o národnost nezískalo sobě kněžstvo zásluh velikých? Kdo věrně pěstoval, pěstuje, brousí posud jazyk český? Kdo nejvíce s pomocí svou přispěl Matici české? kněžstvo. Kdo odkupoval, odkupuje a rozšiřuje knihy české na venku? kněžstvo. Kdo choval a udržel cit národnosti? z větší částky kněžstvo. Kdo účinkuje posud nejvíce ve školách a na mládež vlastenskou? kněžstvo. Než navraťme se k předmětu svému.

Tedyby výživa 3672 na vinici Páně umístěných kněží

Digitized by Google

stála, jakž jsme prv ukázali, ročně 1,865.000 zl. stř. Připočtemeli k nim kněžstvo pensí opatřené, a vezmemeli ohled na nově zřízené fary, jaké za dnů našich z filiálek zhusta povstávají, směle se výživa všeho duchovenstva na vinici Páně na *dva milliony zlatých stříbra* udati může.

Nyní nastává otázka: Kterak stát to tak znamenité vydání 2,000.000 zl. stř. každoročně zapraví? —

„Snadno," odtuší mnohý, odprodají se kněžské statky.*) Prosíme vás pánové, nechtějte se překvapiti, alebrž posuďte nestranně sami, jakým právem mohlby stát sobě osobiti jmění církevní, an v svobodném konštitučním státu žádného násilí se netrpí? »Kněží jich nepotřebují,« ozývají se hlasové, „pak budou i dbalejší svých povinností."

Co do povinností, ujistiti vás můžeme, že pořádný pastýř duchovní pro polnost povinností svých kněžských nezanedbal nikdy, ještoť ji svou čeledí tak dobře zařídí, že jemu toliko časem dohlédnouti třeba. Farář, kterýž teď úřadu svého jen povrchně hledí, nestalby se ani potom pilnějším a v povolání svém dbalejším; ano právě tato ztrála polnosti mohlaby proň ještě záhubnější býti.

Odprodáním kněžských statků by dojista stát velmi málo získal, ještoť skoro třetina farářů své řádné congruy nemá; fassi ostatních farářů adjustované vynášejí jen něco přes 500 zl.; tedy skrovně jest těch far, z nichžby se kněžstvu skoupě nadanému slušným způsobem nadlepšiti mohlo.

Dejme tomu, žeby polnosti far městských u veřejném prodaji hodně se zpeněžily; za to ale kdo koupí polnosti far vesních? a najdeli se i kupec, jest se co báti, že jen v skrovné ceně je ujme, an na venku peněz málo, a na mnohých místech sami sedláci některé pole své podruhům proti dosti malé náhradě v nájem dávají.

*) Na dva milliony ročních ouroků musí býti jistina 40 millionů. Všecky pak statky vesměs, jenž v Čechách církvi náležejí, nemají prý větší cenu, než jeden a dvacet millionů. Nedaly by tedy více ouroků, než něco přes polovici potřebné kněžské výživy.

Digitized by Google

Zpronajímat farské polnosti není též radno, nebo jakoby se nedostalo na všecky duchovní statky v celé zemi dobrých kupců, rovně tak by nebylo i pořádných nájemníků. Pole v nájem vzíti, dovedl by každý, ale zdaliby také každý dobře pole vzdělával a činži odváděl, to je jiná otázka. Jináče je na papíře, a jináče v zkušenosti. Zkušenost učí, že mnohý farář dost lacino pronajal pole své, a čeho se dočekal? Že nájemníci nechtěli anebo nemohli platiti, a že konečně jim činži odpustil, a vymrskané a vysílené pole zpět vzíti musil.

Konečně kdo nám za to ručí, že státní peníze jako roku 1811. ztráty nějaké neutrpí? že válkou a jinými převraty veřejné pokladnice nezchudnou? Naposledy by se nám vedlo jako ubohému kněžstvu ve Španielích, kde osadníci, chtějíli míti duchovního pastýře, sami ho živiti musí.

Z toho ze všeho patrno, že stát lépe pochodí, když farářům bývalé příjmy jejich znovu pojistí; za to farářové výnosnějších far se k nějaké slušné dávce ku prospěchu skoupě nadaných spolubratrů svých milerádi podvolí. Alespoň polnosti jsou a zůstanou nejbezpečnějším nadáním a nejjistější výživou duchovenstva.

Nepochybujeme, že se mnozí proti nám s českým náboženským důchodem vytasí, aby návrh svůj důsledně ohradili. Pánové! byťby i 700.000 zl. úroků ročně podával, nespoléhejte se naň příliš, v čerstvé paměti majíce, že poměry poddanství zrušeny jsou, že patronové se závazků patronatních brzo snad zprostí, a že pak celé břímě patronátní ponese důchod náboženský. Kostelů čítá vlast naše okolo 3000; velmi mnoho bude ročně státi jak oprava jich tak i farských stavení. Drahně se i kostolů uhlédá, kteréž nemají jmění zhola žádného, tak že je patron posud se vším vydržovati musil. A což, několikli chrámů Páně každoročně popelem lehne, a to vše bude muset nésti tento důchod, an zrušením poddanství patronové z patronatu se poděkují? Lide, věř mi, že se dočekáš toho času, že budeš muset kostely stavěti sám, pakli se k místu přivede, což mnozí nyní chtějí.

Digitized by Google

A kdyby se stalo, žeby nějaká obecná strast celou vlast zachvátila, pokladnice se vyprázdnily, stát se prodlužil, papírové peníze cenu ztratily, že bysi konečně zvýšenou daní, kterouž by na tebe uvalili, i veškero duchovenstvo živiti musil.

P.

K brusu.

Abychom jest zvučnější, tedy lepší než *abysme* anebo *abychme*.

Bázeň smrti, ne *před smrtí*; také i strach a stud stojí s genit. Bázeň před smrtí, vztahuje se na čas a ne na příčinu. Stud před lidmi, vztahuje se na místo a ne na příčinu.

Bída, míra, víra mění v prodloužených pádech a gen. pl. *í* v *ě*, jako se to děje při této uchýlce s *á*, kteréž se také mění v *a*. Tedy: bědou, měrou, věrou; běd, měr, věr; bědám, měrám, věrám; bědách, měrách, věrách; bědami, měrami, věrami: jako: brána, branou, bran, branám, branách, branami; jenom láska má všude *á*.

Boží není to co *Bozský*. Boží, co adject. posses., znamená 1) to, což *v Bohu jest*, neb *mu náleží*, u př. vůle Boží, vlastnost Boží; Syn Boží, matka Boží, služba Boží; 2) to, což *od Boha pochází*, u p. stvoření Boží, dílo Boží, přikázaní Boží. *Boží* se tedy klade všude, kdež v latině buď výslovně stojí, aneb aspoň státi může *Dei*. — *Bozský*, tolik co *divinus*, znamená 1) to, což se *na Boha vztahuje*, u př. Maria se svým Bozským Synem. Obrazům Bozskou úctu vzdávati jest modlářství; 2) což se *Bohu podobá*, u př. Bozská dobrota, t. j. dobrota, kteráž se podobá dobrotě Boží. V tomto smyslu užívá se téhož slovce od mnohých nečesky, a což horšího jest, nekřesťansky.

Digitized by Google

Oprava.

Ku pojednání, kteréž se nachází v 1. svazku na stránce 73, kdežto se jedná o pokrevenství a příbuzenství, zaslal dvojí cti hodný pan Karel Hyna následující poznamenání, kteréž zde mile a ochotně klademe, an i dle našeho zdání tyto zde níže položené názvy určitější jsou.

Příbuzenství, tak dí p. Hyna, jest pojem vyšší, a zavírá v sobě i pokrevenství i tak zvané švagrovství. Příbuzný = pokrevenec + švagr; pro toto poslední máme ale české *Svat*, odtud svatba. Lépe tedy a určitěji bude: pokrevenci — svatovci. A protož

Příbuzenství

Pokrevenství — Svatovství.

Zpráva o tomto Časopisu.

Tak jsem již první ročník druhého dvacetiletí tohoto Časopisu s pomocí věrných a pilných přátel a spolupracovníků svých dokonal. Kterak jsem však slibu a předsevzetí svému dostál, to nechať vážení čtenářové rozhodnou sami. Bylotě mi s velikými nesnázemi zápasiti, o kterýchž však nechci zde slov šířiti, an jsem si již u příčině té na jiném místě postěžoval, a zejmena v předmluvě k prvnímu svazku tyto moje nesnáze vypočítal. Nedospěl-li tedy přítomný ročník k takové dokonalosti, jakovéž se snad mnohý do něho nadál, budiž dáno dobrotivé prominutí, a přičteno nepříznivým okoličnostem. Jakkoli však daleko má ještě postupovati Časopis tento, by dostihl až žádoucího vrchu: nicméně přece učinil snad aspoň několik kroků ku předu, a aspoň o něco se k vytčenému tomu cíli přiblížil. Kojím se tedy tou nadějí, že aspoň poněkud dostál úloze své, a vyhověl mírnému

Digitized by Google

požádání důstojných a velebných čtenářů. To však nejvíce děkovati jest těm učeným a horlivým mužům, jenž mně svými pracemi ku pomoci přispívali. Mnozí zajisté krásné a výtečné práce byli podali, kteréž se s pochvalou veškerého čtenářstva neminuly, i posloužili tak nejen svým duchovním bratřím, nýbrž i sami sobě, velikou si získavše zásluhu o církev, víru a úřad pastýřský. I díky vám, vroucí díky vám všechněm, jenž jste výtečnými duchovními plody svými Časopis tento obohacovali! Slyšte ale také prosbu mou, a k srdci ji chtějte mile připustiti. Nepřestaňte i budoucně Časopis tento věrně podporovati! Tať jest žádost, kterouž na vás, bratří v Kristu, skládám, a ku kteréž že se dobrotivě skloníte, silně doufám. Zasilejte práce své jako jindy do mého příbytku na Hradčanech číslem **62.** Honorar se platiti bude takový, jakovýž se platil letošního roku, totiž 6 zlatých na stř. za tištěný arch. Výtečná a velmi podařená práce, by třeba celý arch neobnášela, přece se šesti zlatými odmění. Co do

v y d á v á n í ,

uvozuje se v známost veškerým p. p. odběratelům, že v budoucím roce bude Časopis tento jak obyčejně na světlo vycházeti. Bohdá vyjde první svazek **15.** ledna na světlo, druhý **15.** dubna, třetí **15.** července, a čtvrtý **15.** října. Cena bude tatáž, jakáž byla prvé, totiž dva zlaté na stříbře. ***Prosím ale snažně všech p. p. odběratelů, by se záhy přihlásili, a sice nejdéle do posledního prosince tohoto roku.*** Zvláště pak a zejmena důstojných p. p. Vikářů prosím, by jim s obtížením nebylo, z lásky k dobré věci, v okresích jejich předplacení na Časopis tento zaříditi, a výsledek jeho mně brzo dobrotivě zděliti. Jim jakož i všem ostatním zběratelům předplatitelů se ***dvacet ze sta*** povoluje, kterých sobě při odvodu peněz sami hned odraziti mohou. Nejposléze žádám od těch pánů, kteříž mezi časem Vikariat svůj opustí, a v jiný se přestěhují, by hned o tom mně zprávu dali, pakli jim na tom záleží, aby Časopis pořádně a v brzkém čase dostávali.

Digitized by Google

Poznamenání

důstojných, velebných a učených

p. p.

Spisovatelů,

kteříž Časopis tento pracemi svými v letošním roce podporovali, a jak mnoho každý z nich tištěných archů a stran byl podal.

Sepsal tištěných	archů	stran
Beránek Václav, farář v Vosenicích	—	3
Bílý Karel, kaplan v Židlovicích na Moravě	1	2
Doležal Emanuel, lokalista na Skryšově	3	6½
Fabian Josef, preses v arcib. semináři v Praze	—	8
Güntner Gabriel, doktor a professor v bohosloví v Praze	1	2
Havránek František, kněz řádu křižovnického v Praze	3	15½
Hnojek Antonín, děkan na Mělníce	—	5
Hořčice Josef, kanovník v staré Boleslavi	2	3
Hron Vojtěch, arcibiskupský tajemník	—	3½
Hyna Karel, zámecký kaplan v Nyžburgu	—	2
Krbec Jan, Rektor v Georginum v Praze	3	4
Krejčí Petr, kanovník na hradě Prazském	1	2
Kurka František, kaplan v Kosmicích	—	9
Macan Jakub, farář a čestný děkan v Slabci	1	14
Mokrý Vojtěch, doktor a professor v bohosloví v Budějovicích	1	1
Neumann Pantaleon, kaplan v Záboří	—	14
Novotný František, psalterista na hradě Prazském	—	12
Ousobský Célestin, kněz řádu Františkánského	—	1½
Pohan Václav, čestný děkan a biskupský notář v Budějovicích	—	4
Prucha Karel, Spiritual v Prazském semináři	1	10
Rokoš Josef, kaplan v Malšicích	—	9
Řehák Antonín, Vicerektor v Litoměřickém semináři	1	2
Simenec František, kaplan v Praze	—	3
Slavíček Antonín, duchovní zprávce v syrotčím domě v Praze	—	6½
Špachta Dominik, farář v Kolči a arcibiskupský notář	—	12
Votýpka Josef, lokalista v Tuchoměřicích	2	12½
A. K.	—	1
Redaktor	17	5
Summa	47	21

Digitized by Google

Dopisovatel.

1. Panu J. R. v M. (ʃ) vzdáváme srdečné díky za odeslané pojednání. Přišlo nám vhod, a doufáme, že nás s tímto prvním svým dárkem na vždycky neodbyl, nýbrž že budoucně bude svými podařenými pracemi hojně podporovati tento náš Časopis. Nechať tedy brzo se zase s něčím ukáže, a pro každý svazek něco připraví!

2. Následující důstojní a velební p. p. spisovatelové mají v pokladnici časopisné posud honorar svůj: Güntner, Mokrý, Fabian, Ousobský, Řehák, Krbec, Hořčice, Simenec. Žádají se tedy, by ráčili oznámiti, kterou cestou se jim má tentýž honorar odeslati. Nad to výše mají za námi honorar také ti p. p. spisovatelové, jichžto práce v tomto přítomném svazku jsou otištěny.

Digitized by Google

Obsah.

Str.

Allocutio Sussmi Papae Pii IX 7
Postýřský list Jeho knížecí Milosti Aloysia Josefa atd. 10
Věrohodnoli jest Mojžíšovo vypravování o stvoření člověka 22
Poměr církve k obci 49
Křesťanství a reformy 58
Národnost 81
Rozjímání nad zbožným a skromným želáním jednoho duchovníka 99
Slovo o snášelivosti a nesnášelivosti 114
Historická kázaní 127
Drobnůstky z ouřadu pastýřského 139
Sněm svatých Otců a učitelů církevních 148

Literatura.

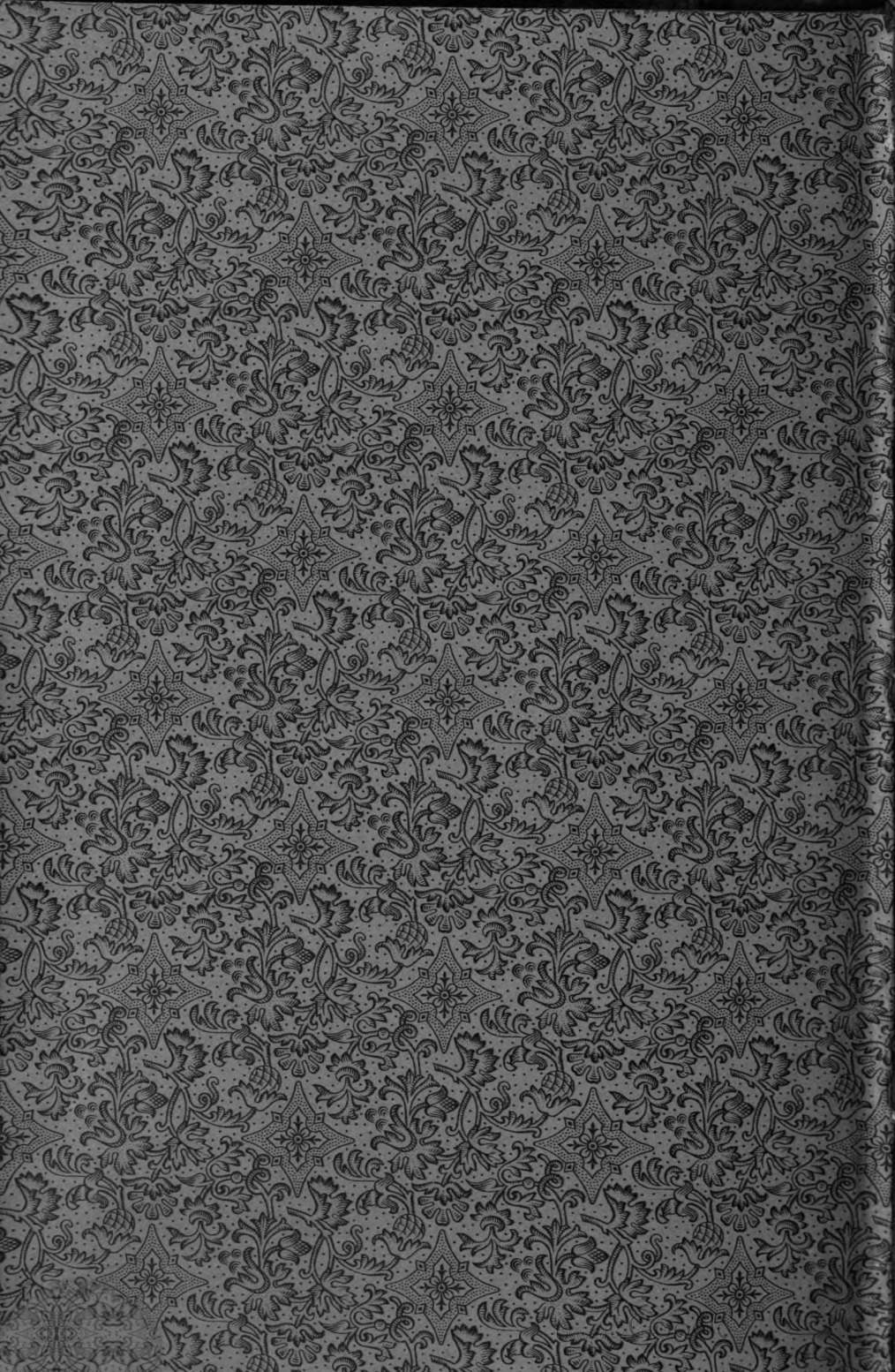
O bezženství 151
Posel z Budče 160
Oznamovatel 163

Zprávy.

Zpráva Čechům atd. 166
Proč se od tolika svobodomyslných o porobu církve usiluje 170
Jak Hierarchii získati 179
Duchovenstvo a reakcí 179
Co máme o pověstné reformě příjmů kněžských souditi 387
K brusu 192
Oprava 193
Zpráva o tomto Časopisu 195
Poznamenání důst. a veleb. p. p. Spisovatelů . . . 195
Dopisovatel 196

Digitized by Google

Digitized by Google

AP 52
.C351
v.21
1848

Casopis pro
katolicke
duchovenstvo

AP 52
.C351
v.21
1848

Casopis pro
katolicke
duchovenstvo

Digitized by Google
THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO
78 791 663

Digitized by Google